

תלמוד בבלי

מסכת מכות

מנוקד

עם פירוש רש"י ותוספות מנוקדים • וכל המפרשים

מסכת מכות

תלמוד בבלי – מנוקד

עם פירוש רש"י ותוספות מנוקדים
רבינו גרשום, עין משפט, מסורת הש"ס
ומפרשי הש"ס

נוסח הגמרא המנוקד: מהדורת William Davidson (ספריא)

רש"י, תוספות ורבינו גרשום: דפוס וילנא (ספריא) • ניקוד הפירושים: ממוחשב (דיקטה)

עין משפט, מסורת הש"ס ותורה אור: לפי קישורי ספריא • מפרשים: ספריא

סודר עבור אברמי • תשפ"ז

תוכן הפרקים

4	דף ב.	פרק ראשון - כיצד העדים
14	דף ז.	פרק שני - אלו הן הגולין
26	דף יג.	פרק שלישי - אלו הן הלוקין

מפרשים בסוף הספר

50	חדושי הלכות - מהרש"א
55	חדושי אגדות - מהרש"א
60	מהר"ם
64	מהרש"ל - חכמת שלמה
66	פני יהושע
76	רש"ש

עין משפט   נר מצוה

א מיי' פכ' מהל' עדות הל' ח, סמג עשין ק, טור חו"מ סי' לח:

ב מיי' פו"ח מהל' עדות הל' א, סמג עשין ק:

ג מיי' פכ' מהל' עדות הל' י:

דאס חתמו אינן געשין פון גרופה וחסלוצה א"כ גס בשלא יתמו איך יעשה על פיהם פון גרופה דעכי הוא האמת ואמאי הא קניא לה עדות שאי אתה יכול להזמה ואין זה עדות וי"ל פיון גלוקין הי פאשר זמס וקוי שפיר אתה יכול להזמה וקשה דא"כ מאי קאמר פרק היו בודקין (סנהדרין דף מא.) גבי עזי נערה המארכסה דאידי לא מקטלא דכינו דאינהו לא מקטלי משום שכוולין לומר לאסרה על בעלה פאנו וקניא לה עדות שאי אתה יכול להזמה ומאי קאמר וקא מ"מ לוקין וי"ל דהתם פיון שפאין לחיבה מיתה וחתמו להרג את הנפש לא מניקיים פאשר זמס במלקות דהא דהקיא כתיב נפש בנפש גבי הזמה עדות נפשות ולא חשיב יכול להזמה במלקות אבל הכא שלא פון אלף לשניה פון גרופה ופון חלוצה דליכא פי אס לאו בעלמא פיון שלקוי חשיב שפיר עדות שאתה יכול להזמה ועי"ל דגבי עדות דפון גרופה וחסלוצה לא חושבין פלל באתה יכול להזמה דמאיכא נפקא לן דבעינן עדות שאתה יכול להזמה מפאשר זמס וקא מוכח בפמרא דכאשר זמס לא נכתב לגבי עדות דפון גרופה ולא קאי פלל עליה בשום צד שבעולם אבל התם גבי נערה המארכסה ודאי פאשר זמס קאי גמי עליהן דאס התרו בה מקטלי אינהו בשעתומו ואלו אידי בלא הומו והתם מרי בלא התרו ובינו דכאשר זמס קאי עליהו לכך בעינן אתה יכול להזמה ויש לדקדק אמאי לא נקט מעידין אנו באיש פלוני שהוא ממזר פוי דזה הנה שיד פיו בושאל פין בכהנים ופון גרופה לא פסיל אלף בכהנים ויש לנשב דנקטה משום דקאי אוזממי בת

פהו פדאיתא בפמרא ולכך נקט מדי דשיך בכהנה: מעידין אנו באיש פלוני שחיב גלות. וא"ת היאך הם יכולים לחיבו גלות בעדותן וקא יכול לומר מיד הייתי פדאמר גבי אכלת חלב בפ"ק דקרבא מציעא (דף ג:) וי"ל דמירי פשראו פו רגלים לדבר שמשמט הפדול מקתו ואיפא למימר דלא נתפנו אבל קשה מהא דתנן פרק אלו הן הדולין (לקמן מכות דף ט.) דשונא אינו גולה לאו פי האי גונא דומיא דאובה גולה ואמאי אינו גולה פיון דראו דהוי רגלים לדבר וי"ל דשאי שונא דיש לנו לומר טפי דבשנאה הפהו ועוד וי"ל דמירי שפיר דליפא רגלים לדבר והשתא ניחא משונא ומ"מ אוהב גולה פגון דשתיק פשאמרו לו העדים פנדאי אי הנה אמר לא הרגתיו יכול לתרן ולומר לא הרגתיו שונג אלף מזיד פמו בלא אכלתי חלב אבל פיון דשתיק בהודאה דמייא: ועוד מדקתני לקמן: פיר' הקונטרס דמאי בעי ביצד וכו' הא קתני לקמן וכו' ועוד יש לפרש ועוד פלומר ואם תמצא לומר דלשון הזמה הוא זה אינו דעל פקסך דין הזמה קאמר דקתני ולא למי השתא קמייא: פל הזוממין מקדימין לאותה מיתה. פי' הקונטרס שאין להם גם והמלטה וקשה דמאי קמ"ל פשיטא ובכתבות פרש שרוצה לומר מקדימין שלא יענו דעין וגם זה קשה דמאי קמ"ל פשיטא לכך פרש ר"י מקדימין דכי פרושו ודאי אתה צריך להמיתן במיתה שהמיתו אבל ודאי אס אינו יכול אפ"ה נמיתם דכל מיתה שנוכל דתניא הפה תפה (פ"מ דף לא:) וקשה דאמרינן פרק נגמר דעין (סנהדרין דף מה:) דרוצח וגואל הדם הוו ב' פתובין הפאין פאחד ופון קשה דבתוספתא (פי"ב דסנהדרין) תניא אבל הזוממין שאין אתה יכול להמיתן במיתה הפתבה פהון אתה מנייתם דכל מיתה ודריש ליה מן קרא דובערת דרע מקרבך ואמאי הי רוצח וגואל הדם ב' פתובין הפאים פאחד ותרן ה"ר יוסף דרוצח וגואל הדם הוו ב' פתובים הפאין פאחד לענין שלא נלמוד שאר מומתין מהם להמיתם אף במיתה שאינה מד מיתות ב"ד אבל מד' מיתות ב"ד פשיטא נמיתם דכל חיבי מיתות: זוממי בת פהון ובוועלה שאין מקדימין לאותה מיתה אלף למיתה אחרת. בוועלה דקדשינן היא ולא בוועלה חוממי בת פהון דכתיב לאחיו דקדשינן לאחיו ולא לאחותו וא"ת למה לי דקשא דלאחיו ולא לאחותו תפונק לה מהיא דנפקא לן דקדשינן (סנהדרין נא.) את אביה היא מחללת היא ולא בוועלה היא ולא זוממיה וי"ל הואיל חוממיה פאו לחיבה שרפה לא יבא לאוקומי מעוטא דהיא אלף בבוועלה ולא ממעטינן זוממין (אלף מן אחיו) אבל פיון דכתיב אחיו דרשינן גמי מהיא למעוטי זוממיה אבל קשה פיון דכתיב אחיו אמאי אצטריך למעוטי זוממין מהיא וי"ל דאי מאחיו הנה למינא דה"מ פשהבעל היה גדון קרינן בה לאחיו אבל אס לא היה גדון על פי עדותן פגון פהיה קטן פון ט' שנים ויוס אחד או שלא הפירו הבועל לא קרינן בה לאחיו קמ"ל היא. ולא זוממין למעוטי זוממין דכל ענין ומתחלה היה ר"י מספק בדיאי מלתא ושוב פשטה מפדך נגמר דעין (סנהדרין דף מו.) דקאמר מיתה אחת משני שתי מיתות פגון בת פהון ובוועלה או בת פהון חוממי זוממין והשתא למה ליה זוממי זוממין תפונק לה דאיפא שתי מיתות בלא זוממי זוממין משום הבועל שהוא פחנק אלף שמע מנה דאורי פגון דליפא דין מיתה בבוועלה פגון שהוא קטן פדפרשתי ואפ"ה קאמרי זוממי זוממין פחנק אלמא דהנה זוממין פחנק אע"פ דליכא דין מיתה בבוועל: ועוד מדקתני לקמן: פיר' הקונטרס דמאי בעי ביצד וכו' הא קתני לקמן וכו' ועוד יש לפרש ועוד פלומר ואם תמצא לומר דלשון הזמה הוא זה אינו דעל פקסך דין הזמה קאמר דקתני ולא למי השתא קמייא: בעינן פאשר זמס וליפא. קשיא היכא ש מעידין שהוא מצרי שני דאינן פאין לפסל זרעו פי אס לפסלו א"כ נפסול וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת דפסלה דביאתו וכתיב ונעיתם לו פאשר זמס לו ולא לאשתו:

מתני' ביצד העדים געשין זוממין כוי בפמרא מפרש מאי מתני' מעידין אנו באיש פלוני שהוא פון גרופה או פון חלוצה

מתני' ביצד העדים נעשים זוממין? "מעידין אנו באיש פלוני שהוא פון גרופה או פון חלוצה", אין אומרים: יעשה זה פון גרופה או פון חלוצה תחתיו, אלא לוקה ארבעים. "מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב לגלות", אין אומרים: יגלה זה תחתיו, אלא לוקה ארבעים. ^(נ)גמ' הא "פיצד אין העדים נעשים זוממין" מיבעי ליה! ועוד, מדקתני לקמן: אבל אמרו להם: "היאך אתם מעידין, הרי באותו היום אתם הייתם עמנו במקום פלוני" – הרי אלו זוממין, מפלל דאלו אין זוממין! "תנא התם קאי: פל הזוממין מקדימין לאותה מיתה, חוץ מזוממי בת פהון ובוועלה, שאין מקדימין לאותה מיתה אלא למיתה אחרת. ויש עדים זוממין אחרים, שאין עושין פהון דין הזמה פל עיקר, אלא מלקות ארבעים, ביצד? "מעידין אנו באיש פלוני שהוא פון גרופה או פון חלוצה", אין אומרים: יעשה זה פון גרופה או פון חלוצה תחתיו, אלא לוקה את הארבעים. מנהגי מילי? אמר רבי יהושע פון לוי אמר רבי שמעון פון לקיש: דאמר קרא: "ונעשיתם לו פאשר זמם", "לו" – ולא לזרעו. וליפסלוהו לדידיה ולא ליפסלו לזרעיה! בעינו "פאשר זמם לעשות", וליכא. פר פדא אומר: קל וחומר, ומה המחלל אינו מתחלל, הפא לחלל ולא חילל – אינו דין שלא יתחלל? מתקיה לה רבינא: אם פון בטלת תורת עדים זוממין!

ומה

קאמר: את איש פלוני כהן: שהוא פון גרופה פפנינו נתגדסה אמו קדם שנוול ודרי הוא חלל ופסול (יבמות יב): אין אומרים אס חתמו וכן פהנים יעשה זה פון גרפה וחסלוצה לקדם פו פאשר זמס אלף סופג את הארבעים ובפמרא מפרש טעמא: שחיב גלות שהרג את הנפש בשונג: גמי ה"ג האי ביצד אין העדים געשין זוממין מפעי לה ועוד דקתני לקמן (מכות דף ה.) אבל אמרי להם כוי: ביצד אין העדים געשין זוממין מפעי לה דהא לא מקנימת בהו פאשר זמס: ועוד מאי קא פעי תנא ביצד געשין זוממין הא קתני לה לקמן ביצד דין זוממין דקתני במתני' אבל אמרו להם המומים היאך אתם מעשים עדות זה וכלא הייתם עמנו אותו היום במקום פלוני כוי: התם קאי מפנהדרין סליק דתנן בשליח אלו הן הנחנחין שהוא סוימא דסנהדרין דיש זוממין שגשתנו במקצת מדיו הזמה דקתני פל הזוממין מקדימים לאותה מיתה פלומר אין להם לצפות מיתה אחרת אלף משפיימן לאותה מיתה שנגמר בה דינו של גדון: חונן מזוממי בת פהון שוואה שאע"פ שנגמר דינה לשרפה על פיהם הס פחנק דקילפינן התם (דף ג.) היא דשרפה ואין בוועלה דשרפה אלף פחנק פאשר אשת איש והזוממין משפיימן למיתה שחיבו את הבועל דכתיב פאשר זמס לעשות לאחיו ולא לאחותו (סס) וקאמר הכא עוד יש זוממין אחרים שאין מקיימין פהון דין הזמה פלל אלף מלקות ושלח מפרש ביצד אותו העדים שאין מקיימין פהון דין הזמה געשין זוממין מעידים אנו כוי: ולא לזרעו ואם תעשהו חלל והוא פהון פסלת את זרעו לעולם: בעינן פאשר זמס והוא זמס לפסול את הנדון ואת זרעו: המחלל אינו מתחלל פהון הנושא את הגרופה שמתחלל את זרעו אין הוא עצמו מתחלל מן הפהנה: הפא לחלל ולא חלל עד זומס שרצה לחלל ולא חללו אינו דין כוי: אס פון אס באת לדרש ק"ו זה בעדים זוממים בטלת תורת הזמתם:

דליפא רגלים לדבר והשתא ניחא משונא ומ"מ אוהב גולה פגון דשתיק פשאמרו לו העדים פנדאי אי הנה אמר לא הרגתיו יכול לתרן ולומר לא הרגתיו שונג אלף מזיד פמו בלא אכלתי חלב אבל פיון דשתיק בהודאה דמייא: ועוד מדקתני לקמן: פיר' הקונטרס דמאי בעי ביצד וכו' הא קתני לקמן וכו' ועוד יש לפרש ועוד פלומר ואם תמצא לומר דלשון הזמה הוא זה אינו דעל פקסך דין הזמה קאמר דקתני ולא למי השתא קמייא: פל הזוממין מקדימין לאותה מיתה. פי' הקונטרס שאין להם גם והמלטה וקשה דמאי קמ"ל פשיטא ובכתבות פרש שרוצה לומר מקדימין שלא יענו דעין וגם זה קשה דמאי קמ"ל פשיטא לכך פרש ר"י מקדימין דכי פרושו ודאי אתה צריך להמיתן במיתה שהמיתו אבל ודאי אס אינו יכול אפ"ה נמיתם דכל מיתה שנוכל דתניא הפה תפה (פ"מ דף לא:) וקשה דאמרינן פרק נגמר דעין (סנהדרין דף מה:) דרוצח וגואל הדם הוו ב' פתובין הפאין פאחד ופון קשה דבתוספתא (פי"ב דסנהדרין) תניא אבל הזוממין שאין אתה יכול להמיתן במיתה הפתבה פהון אתה מנייתם דכל מיתה ודריש ליה מן קרא דובערת דרע מקרבך ואמאי הי רוצח וגואל הדם ב' פתובין הפאים פאחד ותרן ה"ר יוסף דרוצח וגואל הדם הוו ב' פתובים הפאין פאחד לענין שלא נלמוד שאר מומתין מהם להמיתם אף במיתה שאינה מד מיתות ב"ד אבל מד' מיתות ב"ד פשיטא נמיתם דכל חיבי מיתות: זוממי בת פהון ובוועלה שאין מקדימין לאותה מיתה אלף למיתה אחרת. בוועלה דקדשינן היא ולא בוועלה חוממי בת פהון דכתיב לאחיו דקדשינן לאחיו ולא לאחותו וא"ת למה לי דקשא דלאחיו ולא לאחותו תפונק לה מהיא דנפקא לן דקדשינן (סנהדרין נא.) את אביה היא מחללת היא ולא בוועלה היא ולא זוממיה וי"ל הואיל חוממיה פאו לחיבה שרפה לא יבא לאוקומי מעוטא דהיא אלף בבוועלה ולא ממעטינן זוממין (אלף מן אחיו) אבל פיון דכתיב אחיו דרשינן גמי מהיא למעוטי זוממיה אבל קשה פיון דכתיב אחיו אמאי אצטריך למעוטי זוממין מהיא וי"ל דאי מאחיו הנה למינא דה"מ פשהבעל היה גדון קרינן בה לאחיו אבל אס לא היה גדון על פי עדותן פגון פהיה קטן פון ט' שנים ויוס אחד או שלא הפירו הבועל לא קרינן בה לאחיו קמ"ל היא. ולא זוממין למעוטי זוממין דכל ענין ומתחלה היה ר"י מספק בדיאי מלתא ושוב פשטה מפדך נגמר דעין (סנהדרין דף מו.) דקאמר מיתה אחת משני שתי מיתות פגון בת פהון ובוועלה או בת פהון חוממי זוממין והשתא למה ליה זוממי זוממין תפונק לה דאיפא שתי מיתות בלא זוממי זוממין משום הבועל שהוא פחנק אלף שמע מנה דאורי פגון דליפא דין מיתה בבוועלה פגון שהוא קטן פדפרשתי ואפ"ה קאמרי זוממי זוממין פחנק אלמא דהנה זוממין פחנק אע"פ דליכא דין מיתה בבוועל: ועוד מדקתני לקמן: פיר' הקונטרס דמאי בעי ביצד וכו' הא קתני לקמן וכו' ועוד יש לפרש ועוד פלומר ואם תמצא לומר דלשון הזמה הוא זה אינו דעל פקסך דין הזמה קאמר דקתני ולא למי השתא קמייא: בעינן פאשר זמס וליפא. קשיא היכא ש מעידין שהוא מצרי שני דאינן פאין לפסל זרעו פי אס לפסלו א"כ נפסול וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת דפסלה דביאתו וכתיב ונעיתם לו פאשר זמס לו ולא לאשתו:

מסורת הש"ס
א תוספתא מכות

גליון הש"ס
תוס' ד"ה מעידין כו' וי"ל כיון דלוקין. עי' שיטה מקובצת ב"ק דף עה ע"א ד"ה עדות שאי אתה יכול להזימה:

בא"ד ועי"ל דגבי עדות דב"ב. קשה לי בזה מסוגיא דכתובות דף לג ע"א רא"א עדים זוממין ממונא משלם מלקי לא לקי משום דלאו בני התראה נינהו. לומר שטע דאי בני התראה ראוי לומר יותר דמלקי לקי והא אם יהיה הדין דממונא לא משלם בטלה כל העדות דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה דבה אין דומה לב"ב דהא קרא דהזמה קאי על הממון דהא משכחת בלא אתרו. וא"כ אדרבה אם ל"צ התראה אפשר לומר יותר דמלקי לקי ולא יהיה בממון כלל דין הזמה ולא קאי עלה ועשיתם כאשר זמס. עכ"פ אם צריכין התראה א"כ משכחת בממון כאשר זמס בלא אתרו. ובאתרו אם לא ישלמו ממון יהיה בכלל עדות שאי אתה יכול להזימה: ד"ה בעינן כו' וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת. לכאורה עדיין קשה לר"י ביבמות דף טח דמצרי שני אינו פוסל את אשתו:

תורה אור השלם
[ויקרא כא, ו-י]   [דברים יט]   [ויקרא כא, ז]   [ויקרא כא, טא]   [במדבר לה, יא]   [ויקרא כא, טז]   [דברים יט, יט]

ב:

	עין משפט נר מצוה

א מו"י פב' מהל' עדות הל' ט, סמג עשין קי:

ב מו"י פו"ח מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ב:

ג מו"י פב' מהל' עדות הל' ח, סמג עשין קי:

ד מו"י פה' מהל' נזקי ממון הל' ד, סמג עשין סז:

ה מו"י פו"א מהל' נזקי ממון הל' א, סמג עשין סז:

ו מו"י פו"א מהל' נזקי ממון הל' א, סמג עשין סז:

ז מו"י פו"ח מהל' עדות הל' ח, סמג עשין קי, טור חו"מ סי' לח:

ומה הסוקל אינו נסקל. פי' הקונטרס כִּשְׁהָרְגוּ אִין נֶהָרְגִין דִּין הוא דְּכֹאז לְהַרְג וְלֹא הָרְגוּ דְּאִין נֶהָרְגִין וְקָשָׁה טוּבֵא חָזֵא דה"ל לְמִימַר כְּדִאֲמִרִין לְקַמֵּן (מכות דף ה:): הָרְגוּ אִין נֶהָרְגִין ועוד מאי פריך? שְׁאִי הָכֵא דְגַלִּי קֵרָא כְּהִדְיָא דְהִבָּא לְסָקֵל וְלֹא סָקֵל דְּנִסְקֵל כִּהְיֹא קֵרָא גּוּפֵה דְחִזְיִנַּן דְּהַסּוּקֵל אִינוּ נִסְקֵל כְּדִכְתִּיב כֹּאֲשֶׁר זָמַס וְלֹא כֹאֲשֶׁר עָשָׂה אֲבָל לְעוֹלָם אִימָא לָךְ דְּאִית לָךְ שְׁפִיר ק"ו דְּלַעֲיֹל דְּלַעֲנֵן חִלּוּל דְּהֵא לֹא גַלִּי קֵרָא כְּשׁוֹם מְקוֹם דְּשִׁיךְ כְּדָבָר הַזֶּה שֶׁיִּתְחַלֵּל זְמַנָּה ועוד קָשָׁה דְּהִנֵּה לִיש לְקַרֵּן דְּהָתָם וְזֹאזי לֹא עֲבָדִינַן ק"ו מִשּׁוֹם דְּא"כ בְּטֹלֶת תּוֹרַת עַדִּים זְוִמְמִין לְגַמְרִי וְלֹא מִשְׁכַּחַת לֶה כֹּאֲשֶׁר זָמַס אֲבָל לַעֲיֹל דְּלֹא בְטֹלֶת תּוֹרַת עַדִּים זְוִמְמִין שִׁיךְ שְׁפִיר לְמַעַבְד ק"ו לְכָךְ פֵּרַשׁ ר"ת דה"ק וּמָה הַסּוּקֵל אִינוּ נִסְקֵל פֵּרוּשׁ אֲדָם סְסוּקֵל חֲבֵרוּ אֲבֻלְבָּנִים וּמַת דְּנִדּוֹן כְּסִיף וְלֹא כִּסְקוּלָהּ הִבָּא לְסָקֵל וְלֹא נִסְקֵל עַדִּים שְׁמַעֲדִין אִישׁ פְּלוּנִי שְׁמַחֲבִי סְקוּלָה וְלֹא נִסְקֵל עַל יָדָם אִינוּ דִּין שְׁלֹא יִסְקֻלְנָו וְהִשְׁתַּאֲר לֹא בְטֹלֶת לְגַמְרִי דְּאִיבֹא לְאוּקוּמִי קֵרָא דְּוַעֲשִׂיתָם כֹּאֲשֶׁר זָמַס כְּשֶׁהָן מַעֲדִין שְׁמַחֲבִי שְׂאֵר מִיּוֹתָב ב"ד שְׁאִינוּ בִּסְקוּלָה וְאִפ"ה לֹא עֲבָדִינַן הֵיא ק"ו דְּהִכִּי קִיאֲמַר לוּ לַעֲיֹל דְּלֹא עֲבָדִינַן ק"ו כְּהֵאִי גִּנְיָא:

כיצד העדים פרק ראשון מכות

וּמָה הַסּוּקֵל אִינוּ נִסְקֵל, הַבָּא לְסָקוּל וְלֹא סָקֵל – אִינוּ דִּין שְׁלֹא יִסְקֵל? אֲלֹא מִחוּרְתָא כְּדִשְׁנִינָן מַעֲיָקְרָא. מַעֲדִינּוּ אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוּנִי שֶׁהוא חִיִּיב גְּלוּת כּו'. מִנָּא הִנִּי מִיִּלִּי? אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: דְּאָמַר קָרָא: "הוא יָנוּס אֶל אַחַת הָעָרִים" – הוא, וְלֹא זוּמְמִין. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמְרִ: קַל וְחוֹמֶר: וּמָה הוא, שְׁעָשָׂה מַעֲשָׂה – בְּמִזִּיד אִינוּ גּוֹלָה, הוּ, שְׁלֹא עָשׂוּ מַעֲשָׂה – בְּמִזִּיד אִינוּ דִּין שְׁלֹא יִגְלוּ? וְהִיא נּוֹתֶנֶת, (וְהִלֵּא דִין הוא): הוא, שְׁעָשָׂה מַעֲשָׂה – בְּמִזִּיד לֹא לִיגְלִי, כִּי הֵיכִי דִּלָּא תִּיהְיִי לִיה כּפֶּרֶה. הוּ, שְׁלֹא עָשׂוּ מַעֲשָׂה – בְּמִזִּיד נְמִי לִיגְלוּ, כִּי הֵיכִי דְּלִיהְיִי לֵהו כּפֶּרֶה! אֲלֹא מִחוּרְתָא כְּדָרִישׁ לְקִישׁ.^(א) אָמַר עוּיָא: רַמְזוּ לַעֲדִים זוּמְמִין מִן הַתּוֹרָה מַנִּין? רַמְזוּ לַעֲדִים זוּמְמִין? וְהָא כְּתִיב: "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כֹּאֲשֶׁר זָמַם!" אֲלֹא: רַמְזוּ לַעֲדִים זוּמְמִין שְׁלוּקִין מִן הַתּוֹרָה, מַנִּין? דְּכְתִיב: "וְהַצְדִּיקוּ אֶת הַצְדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע. וְהָיָה אִם בּוֹ הַכּוֹת הָרָשָׁע". מִשּׁוֹם וְהַצְדִּיקוּ אֶת הַצְדִּיק – וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע, וְהָיָה אִם בּוֹ הַכּוֹת הָרָשָׁע? "אֲלֹא: עַדִּים שֶׁהִרְשִׁיעוּ אֶת הַצְדִּיק, וְאֵתוּ עַדִּים אַחֲרֵינִי וְהַצְדִּיקוּ אֶת הַצְדִּיק דְּמַעֲיָקְרָא, וְשׁוֹינְהוּ לְהִנִּי רָשָׁעִים, "וְהָיָה אִם בּוֹ הַכּוֹת הָרָשָׁע".^(ב) וְתִיפּוּק לִיה מ"לא תַעֲנֶה!" מִשּׁוֹם דְּהָיִי לֹא שְׁאִין בּוֹ מַעֲשָׂה, וְכָל לֹא שְׁאִין בּוֹ מַעֲשָׂה אִין לוֹקִין עָלָיו. 'תִּנּוּ רַבְּנִין: אַרְבַּעַה דְּכָרִים נֶאֱמָרוּ בְּעַדִּים זוּמְמִין: אִין נַעֲשִׂין בּוֹ גְרוּשָׁה וּבּוֹ חִלוּצָה, וְאִין גּוֹלִין לְעָרִי מִקָּלֵט, וְאִין מְשַׁלְמִין אֶת הַכּוֹפֶר, וְאִין נִמְכְּרִין בְּעֶבֶד עֲבָרִי. מִשּׁוֹם רַבִּי עֲקִיבָא אָמְרוּ: אַף אִין מְשַׁלְמִין עַל פִּי עֲצָמָן. "אִין נַעֲשִׂין בּוֹ גְרוּשָׁה וּבּוֹ חִלוּצָה – כְּדִאֲמַרוּ. וְאִין גּוֹלִין לְעָרִי מִקָּלֵט – כְּדִאֲמַרוּ. וְאִין מְשַׁלְמִין אֶת הַכּוֹפֶר – קֶסֶבְרִי: כּוּפְרָא – כּפֶּרֶה, וְהִנִּי לֹא בְּנִי כּפֶּרֶה גִּינְהוּ.^(א) מֵאֵן תִּנָּא כּוּפְרָא כּפֶּרֶה? אָמַר רַב חֲסֵדָא: רַבִּי יִשְׁמַעֲל בְּנוֹ שָׁל רַבִּי יוֹחָנָן בּוֹ בְּרוּקָה הִיא, דְּתַנְיָא: "וּנָתַן פְּדִיֹן נַפְשׁוֹ" – דְּמִי גִיזָק. רַבִּי יִשְׁמַעֲל בְּנוֹ שָׁל רַבִּי יוֹחָנָן בּוֹ בְּרוּקָה אוֹמְרִ: דְּמִי מִזִּיק. מֵאִי לֹא בָּהָא קָא מִיפְּלִגִּי? דְּמַר סָבַר: כּוּפְרָא מְמוּנָא, וּמַר סָבַר: כּוּפְרָא כּפֶּרֶה? ^(י) אָמַר רַב פֶּפְאִ: לֹא, דְּכוּלִּי עֲלָמָא כּוּפְרָא כּפֶּרֶה, וְהָכָא בָּהָא קָא מִיפְּלִגִּי. מַר סָבַר: בְּדִנְיָזָק שְׁיִימִינוּ, וּמַר סָבַר: בְּדִמְזִיק שְׁיִימִינוּ. מֵאִי טַעֲמִייהוּ דְּרַבְּנִין? נֶאֱמַר הַשְׁתָּה לְמַשָּׁה, וְנֶאֱמַר הַשְׁתָּה לְמַעֲלָה. מָה לְהֵלֶן – בְּדִנְיָזָק, אַף כָּאן – בְּדִנְיָזָק. וְרַבִּי יִשְׁמַעֲל: "וּנָתַן פְּדִיֹן נַפְשׁוֹ" כְּתִיב. וְרַבְּנִין? אִין, "פְּדִיֹן נַפְשׁוֹ" כְּתִיב, מִיהוּ כִּי שְׁיִימִינוּ, בְּדִנְיָזָק שְׁיִימִינוּ. וְאִין נִמְכְּרִין בְּעֶבֶד עֲבָרִי. סָבַר רַב הַמְנוּנָא לְמִימַר: הִנִּי מִיִּלִּי הֵיכָא דְּאִית לִיה לְדִידִיָּה, דְּמִיגִז דְּאִיהוּ לֹא נִזְדַּבֵּן – אֵינְהוּ נְמִי לֹא מִיזְדַּבְּנוּ. אֲבָל הֵיכָא דְּלִית לִיה לְדִידִיָּה, אַף עַל גַּב דְּאִית לָהּ לְדִידָהּוּ – מִיזְדַּבְּנוּ. אָמַר לִיה רַבָּא: וְלִימְרוּ לִיה: אִי אֲנֶת הוּא לָהּ מִי הוּא מִיזְדַּבְּנָתָּ? אֲנִן נְמִי לֹא מִיזְדַּבְּנִינוּ. אֲלֹא סָבַר רַב הַמְנוּנָא לְמִימַר: הִנִּי מִיִּלִּי הֵיכָא דְּאִית לִיה אוּ לְדִידִיָּה אוּ לְדִידָהּוּ, אֲבָל הֵיכָא דְּלִית לִיה לֹא לְדִידִיָּה וְלֹא לְדִידָהּוּ – מִזְדַּבְּנִי. אָמַר לִיה רַבָּא: "וּנִמְכַּר בְּגִנְבָתוֹ", אָמַר רַחֲמָנָא – בְּגִנְבָתוֹ, וְלֹא בְּזַמְמוֹ. 'מִשּׁוֹם רַבִּי עֲקִיבָא אָמְרוּ וכו'. מֵאִי טַעֲמָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא? קֶסֶבַר קִנְסָא הוּא, וְקִנְס אִין מְשַׁלֵּם עַל פִּי עֲצָמוֹ. אָמַר רַבָּה: תִּדַּע, שְׁהָרִי לֹא עָשׂוּ מַעֲשָׂה, [וּנְהָרְגִים] וּמְשַׁלְמִין. אָמַר רַב נַחֲמָן: תִּדַּע, שְׁהָרִי מְמוּן כִּיד בְּעָלִים, וּמְשַׁלְמִים.

מאי

כְּדִאֲמִרִין כְּפֶרְקִין (דף ה:): הָרְגוּ אִין נֶהָרְגִין דְּכְתִיב כֹּאֲשֶׁר זָמַס וְלֹא כֹאֲשֶׁר עָשָׂה: הִבָּא לְסָקֵל וְלֹא סָקֵל שְׁהוֹס עַד שְׁלֹא נֶהָרַג הַנִּדּוֹן: הוא שְׁעָשָׂה מַעֲשָׂה כְּמִיד אִינוּ גְלָה הַהוּרָג שְׁעָשָׂה מַעֲשָׂה אִם כְּמִיד עָשְׂאוּ אִינוּ גּוֹלָה וְאִפְלוּ בְּזַמֵּן שְׁאִינוּ נֶהָרַג כְּנִין כְּמִיד בְּלֹא הַתְּרָאָה: הַס שְׁלֹא עָשׂוּ מַעֲשָׂה אֲלֹא דְּבִיר בְּעֲלָמָא וְכְּמִיד הַעִירוּ אִינוּ דִּין שְׁלֹא יִגְלוּ עַל הַמַּעֲזִיד: וּמִקְשִׁינַן לְרַבִּי יוֹחָנָן וְהִיא הַנוֹתֶנֶת הַמַּהֲהִי הַזֹּאת שֶׁהִבָּאת לְפָטְרוֹן הִיא הַנוֹתֶנֶת לָהֶם חֻבֹּת גְּלוּת הוא לְפִי שְׁעוּשָׁה מַעֲשָׂה אִם כְּמִיד עָשְׂאוּ אִינוּ גּוֹלָה דְּלֹא תִּהְיִי לֶה כּפֶּרֶה: הַס שְׁלֹא עָשׂוּ מַעֲשָׂה יִגְלוּ עַל זְלוּתָן כִּי הֵיכִי כּו': רַמְזוּ לַעֲדִים זוּמְמִין שְׁלוּקִין עַדִּי בּוֹן גְּרוּשָׁה אוּ עַדִּי גְלוּת שְׁפָטְרָם הַכְּתִיב מִזִּין הַזִּמָּה מַנִּין שְׁהָן לוֹקִין וְלִקְרַם פְּרִיךְ תּפּוּק לֶה מִלֵּא תַעֲנֶה: מִשּׁוֹם דְּהַצְדִּיקוּ אֶת הַצְדִּיק כּו' בְּתַמִּיָּה אִי וְהַצְדִּיקוּ וְהִרְשִׁיעוּ בְּעִדָּין קִיאֲמַר וְצִדִּיק וְרָשָׁע בְּבַעֲלִי דִּינִין לָמָּה לִי וְהַצְדִּיקוּ צִדִּיק כּו' לְכַתֵּב כִּי יִהְיֶה רִיב בֵּין רַגְשִׁים וְנִגְשׁוּ אֵל הַמִּשְׁפָּט וְהַפְּטוּם וְהִיא אִם בּוֹ הַכּוֹת לָמָּה הַזְכָּרָה כֹּאֵן גְּרַחַת צִדִּיק וְכִי כָל מְקוֹם שֶׁהַצְדִּיקוּ ב"ד אֶת הַזֹּכָאי וְחָיְבוּ אֶת הַחֵיב גַּם מַלְקוּת דִּאֲתָא קֵרָא לְמַתְּנִי מַלְקוּת בְּוַהֲצִדִּיקוּ וְהִרְשִׁיעוּ אֲלֵא עַל כְּרַחֲךָ בְּעַדִּים מַשְׁתַּעִי עַדִּים שְׁקָרִים שֶׁהִרְשִׁיעוּ צִדִּיק וְכֹאז אַחֲרִים וְהַזִּימוּם וְהַצְדִּיקוּ אֶת הַנִּדּוֹן שֶׁהוּא צִדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הַעַדִּים הַרְשָׁעִים וְהִיא אִם בּוֹ הַכּוֹת אֶת הַרְשָׁע אִם הַזִּמָּה זוֹ בַּת מַלְקוּת הִיא שְׁאִינוּ יְכוּל לְקַיֵּם כִּשֶׁ דִּין הַזִּמָּה גְּמוּרָה כְּנִין בְּעַדִּי בּוֹ גְּרוּשָׁה אוּ גְלוּת וְהַפִּילוּ הַשּׁוֹפֵט וְהַכְּהוּ: וְתַפּוּק לֶה מִלֵּא תַעֲנֶה כָּל עֲנָשִׁי לֵאמֹר מַלְקוּת אֲלֵא כְּמִקּוֹם שְׁפֵרַשׁ לָךְ בּוֹ עֲנָשׁ וְכֹאז שְׁאִינוּ יְכוּל לַעֲנֹשָׁן בְּעֲנָשׁ הַכְּתִיב כִּהִי יִלְכוּ: לֹא שְׁאִין בּוֹ מַעֲשָׂה אִין לוֹקִין עָלָיו לְקַמֵּן יִלִּי לֶה כְּפֶרֶק ג' (דף יג:). וְאִין מְשַׁלְמִין כְּפַר אִם הַעִידוּ בְּשׁוֹר הַמוֹעֵד שֶׁהָרַג אֶת הָאֲדָם וְהַחֲמוּ וְהִיוּ מְחֻבִּין אֶת הַבְּעֻלִים כְּפַר דְּכְתִיב (שְׁמוֹת כ"א:ל') אִם כְּפַר יִישֶׁת עָלָיו וְנָו': וְאִין גְּמָכְרִין אִם הַעִידוּהוּ שְׁנַגְבּ וְאִין לוֹ מַה לְשַׁלֵּם וְנִגְמַר דִּינוּ לְמַכַּר כְּדִכְתִּיב וְנִמְכַּר בְּגִנְבָתוֹ: אִין מְשַׁלְמִין ע"פ עֲצָמָן אִם הַחֲמוּ ב"ד וְלֹא הַסְפִּיק בַּעַל דִּין לְהַעֲמִידוֹן כְּדִין עַל הַחֲמָתָן עַד שֶׁכְּרָחוּ וְכֹאז ב"ד אַחֵר וְהִידוּ שְׁהַחֲמוּ ב"ד ג' פְּלוּנִי וְלִקְחֵן מִפְּרַשׁ טַעֲמָא: כְּפֶרֶא כְּפֶרֶה לְכַפַּר עַל זֶה שֶׁהָרַג שׁוֹרִי אֶת הָאֲדָם וְהִנִּי לֹאז בְּנִי כְּפֶרֶה יִנְיָהוּ שְׁלֹא הָרַג שׁוֹרָם אֲדָם: וּמַר סָבַר כְּפֶרֶא מְמוּנָא שֶׁהִזִּק גּוּפוֹ שֶׁל זֶה וְנִתְחַיֵּב לְיוֹרְשָׁיו דְּמִי הֶסְרוּ: כְּפֶרֶא כְּפֶרֶה לְכַפַּר עַל עֲצָמוּ שְׁחִיב מִיתָה בִּידִי שְׁמִים לְפִיכָךְ יַתָּן דְּמִי עֲצָמוּ: כְּדִנְיָק שְׁנִימִינוּ כְּהִכִּי הָיִא לִיה כְּפֶרֶה כִּי יִהִיב דְּמִי נָזַק וְלִקְרַמָּה מִפְּרַשׁ

טַעֲמָה: מֵאִי טַעֲמִיָּה דְּרַבְּנִין דִּאלּוּ ר' יִשְׁמַעֲל מִסְתַּבֵּר טַעֲמָה בֵּין דְּכְפֶרֶא כְּפֶרֶה דְּמִי עֲצָמוּ בְּעִי לְמִיתָב: נֶאֱמַר הַשְׁתָּה לְמַעֲלָה בְּנוּנָף אִשֶּׁה הָרָה כֹּאֲשֶׁר יִשֶׁת עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה (סג:). וְנֶאֱמַר הַשְׁתָּה לְמַטָּה כְּכּוּפַר אִם כְּפַר יִישֶׁת עָלָיו: מַה לְהֵלֶן כְּדִנְיָק שְׁמַשְׁלֵם דְּמִי וְגְלוּת שְׁנוּזָהוּ: פְּדִיֹן נַפְשׁוֹ דְּנִתָּן אֶת הַכְּפַר: וְרַבְּנִין אָמְרִי לָךְ אִין וְזֹאזי פְּדִיֹן נַפְשׁוֹ הוּא דְּכְפֶרֶא כְּפֶרֶה מִיָּהוּ כְּדִנְיָק שְׁנִימִנַּן וְכִהִי הָיִא לְזַמִּין פְּדִיֹן נַפְשׁוֹ: דְּאִית לִיה לְדִיָּשָׁה שֵׁנִשׁ לוֹ לְגִנְבּ מִמּוֹן לְשַׁלֵּם דְּמִי הַגְּנֵבָה אִם לֹא הַחֲמוּ וְלָהֶם אִין מַה לְשַׁלֵּם דְּמַנּוּ דְּאִיהוּ לֹא הָוּה מְזַדְּבָן אִם לֹא הַחֲמוּ אִינְהוּ נְמִי כִּי הַחֲמוּ לֹא מְזַדְּבִנִי שְׁהָרִי לֹא זָמְמוּ לְמַכְרוּ: וְקִנְס אִינוּ מְשַׁלֵּם ע"פ עֲצָמוּ דְּכְתִיב גְּבִי כְּפָל אֲשֶׁר יִרְשִׁיעוּן אֲלֵהִים פֶּרַט לְמַרְשִׁיעַ אֶת עֲצָמוּ (פ"ק דף סד:): תִּדַּע דְּקִנְסָא הוא שְׁהָרִי הַמַּעֲשִׂדִים בְּנַפְשׁ לֹא הָרְגוּ אֲדָם וְלֹא נֶהָרַג אֲדָם עַל פִּיהֶם וְנֶהָרְגִין וּמְשַׁלְמִין מִמּוֹן:

מסורת הש"ס

א סנהדרין י.

ב לקמן ד:; פסחים פד:; פסחים סג:; שבעות כא:; תמורה ג:; זבחים כט:; פסיקתא רבתין; סנהדרין סג:; תמורה ד:; שבעות ג:; לקמן כ:; לקמן טז:; חולין פג:; בבא מציעא צא:; חולין צא.

ג מבילתא דרבי שמעון בן יוחאי; יומא מד:; בבא בתרא נט:; בבא בתרא קסח:; בבא קמא כז.

ד גיטין מט:; בבא קמא ו:.

תורה אור השלם

[דברים יט, יט]

[דברים יט, ה]

[דברים כה, א]

[דברים כה, ג]

[שמות כ, יב]

[שמות יג]

[שמות כ, טז]

[שמות כט]

[שמות כא, ל]

[פירושי רד"צ הופמן על שמות

כא:כט, ד]

[שמות כא, כב]

[שמות כב, ב]

מסורת הש"ס
א פסחים קכ. ב בבא קמא פט.
תורה אור השלם

מקץ שבע־שנים תעשה שמשה וזה דבר השמטה שמוט קל־פעל וגו' (דברים טו, א-יא)

מאי ניהו האי ממון ביד בעליו דקאמר ר"נ הינו דלא געשה מעשה שעגיון לא שלם אלא שנגמר דינו לשלם: משלשין בממון אם שלשה עדים הן או ארבעה משלשין ביניהם בית דין געשין שלש ביניהן להשוותם בפרעון איש לפי חלקו אי נמי האי משלשין לשנא בעלמא הוא מחלקין הפרעון בין שלשתן והוא הדיון נמי אם ארבעה הן מרבעין: כל פמנה בתמיה ובי וכול הוא לחזר בו ויפטר הנדון מלשלם: העדנו חני ופלוגי וחברו אינו מודה: וחיבנו ממון בב"ד שדמנו וסעממדנו הנדון בדיון על הדמנו וחיבנו בב"ד ומההוא שעתא ממונא הוא גביהו ואין זה מרשיע את עצמו שדבר הרשיעוהו אלהים: פנו דלחברה לא מצי מחיב לה שאינו נאמן על חברו: מקמי שגרש את אשתו בפנינו ביום פלוגי חס אומר לא גרשתי ואני חייב לה כתבה ונמצאו זוממין בעמנו הייחס: והלא בין היום כוי כלומר מה ישלמו אליו אם תאמר כל הכתבה והלא שמא ימות או יגרשנה היום או מחר וסוכו לתן לה כתבה נמצאו שלא היו מפסידין אותו כלום: אומדין במה אדם רוצה לתן בכתבתה של זו מספק שאם נתארמלה או נתגרשה ויטלנה לזקח ואם מתה יירשנה בעלה ויפסיד מעותיו שנתן ובגמי מפרש מאי קא מחיב להו תנא דמתני' לתן: גמי' פיצד שמין כלומר מאי קא מחיב להו למיתב דיש לפתר משנתנו לשני גדלים פיצד דרי יש לאיש ולאשה זכות ספק בכתבה זו היא מצפה שאם ימות או יגרשנה תנבה את פלה והוא מצפה שאם תמות בחייו יירשנה ופה פח זכותו מכח זכותה שהיא אוכל פרות הקרקע המיוחד לכתבתה תמיד ולא היא ועוד שהיא מחזק ועומד והיא מחסרא גובינא ואם באו למכר לאחר זו זכות ספקה חס זכות ספקו שלו נמכר ביותר משלה ולשנא דמתני' משמע ששמין זכות ספקה דקתני במה אדם רוצה לתן שאם נתארמלה והא ליכא למימר שאותן

דמים יתנו הזוממין שהרי לא זכות ספקה באו להפסידו אלא זכות ספקו שהיו

מאי ניהו, דלא עשו מעשה? היינו דרבה! אימא: "וכן אמר רב נחמן". אמר רב יהודה אמר רב: עד זומם משלם לפי חלקו. מאי "משלם לפי חלקו"? אי לימא דהאי משלם פלגא והאי משלם פלגא, תנינא: משלשין בממון, ואין משלשין במלקות! אלא: פגון דאיתזום חד מינייהו, דמשלם פלגא דידיה, ומי משלם? והא תנא: אין עד זומם משלם ממון עד שיזמו שניהם! "אמר רבא: באומר "עדות שקר העדתי". כל במיניה? פיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד! אלא באומר: "העדנו והזמנו בבית דין פלוגי". כמאן – דלא כרבי עקיבא, דאי כרבי עקיבא, הא אמר: אף אינו משלם על פי עצמו! אלא באומר "העדנו והזמנו בבית דין פלוגי וחוייבנו ממון".^(ס) סלקא דעתך אמינא: פיון דלחבריה לא מצי מחייב ליה, איהו גמי לא מיחייב. קא משמע לן.^(א) מתני' "מעדיין אנו את איש פלוגי שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה", והלא בין היום ובין למחר, סופו ליתן לה כתובתה. אומדין במה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו, שאם נתאלמנה או נתגרשה, ואם מתה, יירשנה בעלה. גמי' פיצד שמין? אמר רב חסדא: בפעל. רב נתן בר אושעיא אומר: באשה. "אמר רב פפא: באשה ובכתובתה. מתני' "מעדיין אנו באיש פלוגי שהוא חייב לחבירו אלה וזו, על מנת ליתן לו מכאן ועד שלשים יום", והוא אומר, "מכאן ועד עשר שנים". "אומדים במה אדם רוצה ליתן ויהיו בידו אלה וזו, בין נותנן מכאן ועד שלשים יום, בין נותנן מכאן ועד עשר שנים. גמי' אמר רב יהודה אמר שמואל: המלנה את חבירו לעשר שנים – שביעית משמטתו.

ואף

באומר עדות שקר העדתי ושוב הסם לכאורה משמע דבי אמר דבי משלם חלקו דא"כ בקש להפסיד ממון חבירו בעדותו ולא נראה דהא ליתא מאן דמשלם ממון אלא א"כ הסם במקום פלוגי עמנו הייחס לכך יש לפרש עדות שקר העדתי ושוב החמו שניהן דהשתא יש לפרש כקאמר עדות שקר העדתי סותר עדותו ולא שוכא בה תורת הזמה כי אם בחבירו ופריך הא כל פמנה אפי' הוא בעצמו חני לידי הזמה דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד והוי כלא סתר את דבריו וא"כ הוו שניהם זוממין ומשלמין ממון: מעדיין אנו בראש פלוגי שגרש אשתו וכו'. וא"ת ולחיבו שחר כסות (ועונה) דהא מפסידין לאשה וי"ל דמיידי שמעשה ידיה שהן בידו שוין פשאר כסות (ועונה) ועוד י"ל שאומרת גרשתי וא"כ מחלה לבעלה אותן (ג') דברים ואע"ג דאמרינן האשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת ה"מ היכא דליכא עדים חבל היכא דאיכא עדים לא כדאמרינן בכתבות פרה האשה שנתארמלה (כתבות דף כב:): פיצד שמין. אותו זכות שיש לו לבעל בכתבתה דמה שהיא תחתיו יותר מאם גרשה לפי שאשתו מוצא אותו ופוי כח שיש לו לבעל במה שהיא תחתיו בב' דרכים האחד אם ימכר לאחר זכות ספקו שאם מתה יירשנה והשני הוא יקנה מאשתו זכות ספקה שאם תתאלמן או תתגרש שהיא תמכר לו בדמים מועטים ובענין זה יפה פח זכותו יותר מאם למכר הוא זכות ספקו פיצד דרי שהיתה כתבתה ק' מנה אם בא למכר זכות ספקו יתן לו הלוקח נ' מנה נמצא שזכות הבעל במה הוא במה שהיא תחתיו עולה לנ' מנה בדרך זה וכשהיא מוכרת כתבתה עולה זכותו ס' מנה לפי שאין זכות ספקה שנה כמו זכות ספקו חזא שהוא מחזק ועומד והיא מחסרא גובינא ועוד שהיא אוכל תמיד פרות הקרקע המיוחד לכתבתה ולא

היא ולכך. כשהוא מוכר זכות ספקו בג' מנה האשה מוכרת זכות ספקה הן לבעל הן לאחר במ' מנה דרי לך שיקנה מאשתו זכות ספקה שתהא לו כל הכתבה של ק' מנה במ' מנה והשתא בדרך זה עולה ופוי כח חכות הבעל במה שהיא תחתיו לס' מנה בדפרשתי ולכך מצעי לה פיצד שמין מי אמרינן דשמין לאשה במה אדם רוצה לתן בזכות ספקה דהינו ארבעים וכל השאר דהינו ס' מנה ישלמו שכל השאר מפסידין אותו בעדותן שמעידין שגרשה שהרי היו מחויבין אותו כל הכתבה ולשנא דמתני' משמע דבי דקתני אומדין במה אדם רוצה לתן שאם נתארמלה או נתגרשה משמע דשמין באשה או דלמא הא לא אמרינן לשום באשה לחיב העדים לשלם כל הכתבה חוץ מחכות ספקה כדפי' שמא לא היה נפסד בעדותם פלי האי דשמא לא תמכר לו האשה זכות ספקה ולכך אין לנו לשום באשה בדפרשתי אלא שמין בבעל במה יתנו לו בזכות ספקו אם ימכר בה דהינו נ' מנה וכך ישלמו לו העדים שדך מפסידין אותו ושאם נתארמלה או נתגרשה דמתני' לאו למימר דשמין באשה אלא ה"ק אומדין במה אדם רוצה לתן בכתבה זו שהיא תלויה בספק שאם תתאלמן או תתגרש תגבה היא ואם מתה יירשנה בעלה ושמין בית דין זכות ספקו ויתנו לו:

העודף בכתבתה על הדמים הללו חבל לא נכסי מלוג שלה ואע"פ שאף נכסי מלוג היו מפסידין אותו בעדותן מלאכל פרות בחייה ומלירש אותה במותה אין משלמין דיכולין לומר אנו לא העדנו אלא על כתבתה ולא ידענו שהיו לה נכסי מלוג ואני לא כד שמעתיא וכך שמעתיא רב חסדא אמר בבעל לפי מה שהן נכסי הבעל אם עדית אם זבורית אומדין את טובת הנאתה כשהלוקח מדקדק בךך רב גתן אמר באשה ובא רב פפא ופרש מאי ובאשה דקאמר רב גתן בכתבתה שאם יחד לה קרקע לכתבתה בו ישומו ולבי מנגמס בה חזא היכי מחויבין להו זכות ספקה הלא לא היו מפסידין אותו אלא זכות ספקו ועוד דהכי אבעי ליה למתני רב חסדא אמר בנכסי הבעל ותו היכא דיחד לה שדה לכתבתה מאי טעמא דרב חסדא דפליג:

עין משפט גרי מציחה

א מוי' פג' מהל' עדות הל' ה,

סמג עשין קט, טוש"ע חו"מ סי' כט סעי' א:

ב מוי' פג"ח מהל' עדות הל' ח,

סמג עשין קי:

ג מוי' פכ"א מהל' עדות הל' א,

סמג עשין ק, טור חו"מ סי' לח:

ד מוי' פכ"א מהל' עדות הל' א,

סמג עשין ק, טור חו"מ סי' לח:

ה מוי' פכ"א מהל' עדות הל' ב,

סמג עשין ק, טור חו"מ סי' ש:

ג:

 עין משפט גזר מצוה

א מו"י פט' מהל' שמיטה ויובל
הל' יד, סמג עשין קמט, טוש"ע
חז"מ סי' סז סעי' ב יב:

ב מו"י פט' מהל' שמיטה ויובל
הל' טו, ש"ע חז"מ סי' סז סעי' יא:

ג מו"י פט' מהל' שמיטה ויובל
הל' ט, טוש"ע חז"מ סי' סז סעי' י:

ד מו"י פו' מהל' אושות הל' ט, סמג עשין מז, טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' ה:

ה מו"י פו"ג מהל' מכירה הל' ג, סמג לאוין קע, טוש"ע חז"מ סי' רכז סעי' כא:

ו מו"י פט' מהל' שמיטה ויובל
הל' י, סמג עשין סז, טוש"ע
חז"מ סי' סז סעי' ט:

ז מו"י פו"ג מהל' מלווה ולווה
הל' ה, סמג עשין צד, טוש"ע
חז"מ סי' עג סעי' א:

ח מו"י פו' מהל' שבת הל' י, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שיז סעי' ג:

ט מו"י פז' מהל' מקואות הל' י, סמג עשין רמח, טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' כג:

י מו"י פז' מהל' מקואות הל' ח, ש"ע יו"ד סי' רא סעי' כד כה:

איבא דאמרי המלגה חבדו (בשטר)
לעשר
דהלכה כלשגא בתרא דה"נ מתני' מסניע
לה וקשיא ללשגא קמא ובאזקרות הגיה
ר"ת. זמן עשר (כסף) כי ילגנו ולא
במשפט בתצי ימיו יעקבנו: המוסר
שטרותיו לב"ד. פרש הקונט' דהינו
פרוצבול ולא נראה דהא במסכת שביעית
(פ"י מ"ב) תני המוסר שטרותיו לב"ד
והדר תני פרוצבול אינו משמט אלמא
תרי מלי ניהו לכך נראה דתרי מלי ניהו
ומוסר שטרותיו לב"ד מדאזקינא אינו
משמט: ושמאל אומר חין לו עליו
אונאה. וא"ת מי דמי הכא השביעית וזאי
עקר אכל התם מי ימר דעקר גדאמרי'
בהקב (פ"מ דף נא:) [שמא לא יסא
בו אונאה] וי"ל דה"נ מי ימר דעקר
שמא יפרע לו קדם: על מנת שאין
בו אונאה הרי יש בו אונאה. פי'
הקונטרס על מנת כו' כלומר אני
מבטוחך מאונאה שאין בו ודאי יש
בו אונאה דהניא מקח טעות
שכחש ולא נראה דהיכי מדמה ה"נ
על מנת שלא תשמטני שביעית
משמטת והתם לא שגך טעמא דמקח
טעות ולכך פי' דשכ"ס ע"מ שאין
בו אונאה משמע שלא יחול אסור
לאז דלא תונו על המקח וע"כ
הא חל שאין יכול לבטל מאותה
אונאה ע"מ שאין לך עלי אונאה
כלומר שלא תקבע לי האונאה
אלא תמחל לי תנאו קדים וה"נ
על מנת שלא תשמט שביעית
כלומר שלא יחול אסור שביעית
אס לקח ממך אחר השמטה
שביעית משמטתו והשתא ניחא
דהן ענין:

כיצד העדים פרק ראשון מכות

ואע"ג דהשתא בשביעית לא קרינא בה ואף על גב דהשתא לא קרינן ביה "לא יגש", סוף אתי לידי "לא יגש".
מתלב רב כהנא: אומדים כמה אדם רוצה ליתן ויהיו אלה וזו בידו בין ליתן מכאן ועד שלשים יום, ובין ליתן מכאן ועד עשר שנים. ואי אמרת שביעית משמטתו – בולחנ נמי פעי שלומי ליה! "אמר רבא: הכא במאי עסקינן – במלוג על המשכון, ובמוסר שטרותיו לבית דין. דתנן: המלוג על המשכון, והמוסר שטרותיו לבית דין – אין משמיטין. איכא דאמרי, אמר רב יהודה אמר שמואל: המלוג את חבירו לעשר שנים – אין שביעית משמטתו. ואף על גב דאתי לידי "לא יגש", השתא מיהא לא קרינן ביה "לא יגש".
אמר רב כהנא: אף אבן נמי תנינא: אומדין כמה אדם רוצה ליתן ויהיו אלה וזו בידו, בין ליתן מכאן ועד שלשים יום, ובין ליתן מכאן ועד עשר שנים. ואי אמרת שביעית משמטתו – בולחנ נמי פעו שלומי ליה. "אמר רבא: הכא במאי עסקינן – במלוג על המשכון, ובמוסר שטרותיו לבית דין, דתנן: המלוג על המשכון, והמוסר שטרותיו לבית דין – אין משמיטין.[[]^{מקור]} ואמר רב יהודה אמר שמואל: האומר לחבירו "על מנת שלא תשמטני שביעית" – שביעית משמטת. לימא קסבר שמואל: מתנה על מה שכתוב בתורה הוא, וכל המתנה על מה שכתוב בתורה – תנאו בטל?[[]^{מקור]} והא איתמר, האומר לחבירו: "על מנת שאין לך עלי אונאה", רב אומר: יש לו עליו אונאה, ושמואל אומר: אין לו עליו אונאה. הא איתמר עליה, אמר רב ענן: לדידי מפרשא ליה מיניה דשמואל, "על מנת שאין לך עלי אונאה" – אין לו עליו אונאה. "על מנת שאין בו אונאה" – הרי יש בו אונאה. 'הכא נמי, "על מנת שלא תשמטני בשביעית" – אין שביעית משמטתו. "על מנת שלא תשמטני שביעית" – שביעית משמטתו. 'תנא: המלוג את חבירו סתם – אינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום. סבר רבה בר בר חנה קמיה דרב למימר: הני מילי במלוג בשטר, דלא עבד איניש דטרח דכתב שטר בציר מתלתין יומין, אכל מלוג על פה – לא. אמר ליה רב: הכי אמר חביבי: אחד המלוג בשטר ואחד המלוג על פה. תנאי נמי הכי: המלוג את חבירו סתם – אינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום, אחד המלוג בשטר ואחד המלוג על פה. אמר ליה שמואל לרב מתנה: לא תיתיב אפרעיה עד דמפרשת לה להא שמעתא: מנא הא מילתא דאמור רבנן: המלוג את חבירו סתם אינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום, אחד המלוג בשטר ואחד המלוג על פה? אמר ליה: דכתיב "קרבך שנת השבע שנת השמטה", ממשמע שנגאמר "קרבך שנת השבע", איני יודע שהיא שנת שמטה? אלא מה תלמוד לומר "שנת השמטה"? לומר לה: [נש] שמטה אחרת שהיא כזו, ואיזו – זו המלוג את חבירו סתם, שאינו רשאי לתובעו בפחות משלשים יום. דאמר מר: שלשים יום בשנה חשוב שנה.[[]^{מקור]} ואמר רב יהודה אמר רב: הפותח בית הצואר בשבת – חייב חטאת. מתקרי לה רב כהנא: וכי מה בין זה למגופת חבית? אמר ליה: זה חבור, וזה אינו חבור.[[]^{מקור]} ואמר רב יהודה אמר רב: שלשת לוגין מים שגפל לתוכן קורטוב של יין, ומראיהו כמראה יין, ונפלו למקנה – לא פסלוהו. מתקרי לה רב כהנא: וכי מה בין זה למי צבע? דתנן: רבי יוסי אומר: מי צבע פוסלין את המקנה בשלשת לוגין. אמר ליה רבא: התם "מיא דצבעא" מקרי, הכא "חמרא מזיגא" מקרי. והתני רבי חייא: הורידו את המקנה! אמר רבא: לא קשיא, הא רבי יוחנן בן נורי, הא רבנן, דתנן: שלשת לוגין מים

חסר

לא יגש שדרי אס צא לנגעו בלא שביעית נמי אינו יכול לא אמרי' בין דלא קרינן בה לא יגש לא קרינן בה שמוט דסוף אתי לידי לא יגש והכי משתמע בה קרא לא יגש בזמנו את רעהו כי קרא שמטה קדם לבן: מוסר שטרותיו לב"ד הוא פרוצבול שהתקין הלל שכתב בו מוסרני לכס פלוני ופלוני הדנינן שקמוס פלוני שכל חוב שיש לי שאנכנו כל זמן שארצה: אין משמיטין דלא קרינן בה לא יגש שדרי אינו תובע כלום: לדידי מפרשא לי כו' אין לו עליו אונאה שהמתנה על מה שכתב בתורה תנאו קדם ואס אמר לו ע"מ שאין בו אונאה אין זה מתנה שימחל לו אונאתו אלא הוא התנה עמו שאינו אונהו במקב זה ודאי אנו רואים שגש בו אונאה וזהאי מודה שמאל יש לו עליו אונאה ה"נ אס אמר לו. לנה הלגני על מנת שלא תשמטני אחת בשביעית תנאי הוא זה ואע"פ שהתנה על מה שכתב בתורה תנאו קים אכל אס אמר לו על מנת שלא תשמטני שביעית השביעית אינה מסורה בגזו להתנות שלא תסא השביעית משמטת לפיכך אין כאן תנאי: חביבי תרגום של דוגי רבי חיאי אחי אביו הנה: שהוא כזו שקרויה שנה: הפותח בית הצואר שעשה פה לחלק חדש: חב שתקן בלי האי דנקט לה הכא משום דאמר רב יהודה לעיל המלוג את חבירו לעשר שנים כו' ואזקבה רב כהנא נקט נמי לכנלה הך מלי דשמעתין דאמרינאו רב יהודה ואזקבה רב כהנא: וכי מה בין זה למגופת חבית דאמרינן בצרק חבית שנשברה (שבת דף קמו.) דמתין ראשה בשבת בסוף לפתח את החבית: זה דבית הצאר היה חבור הלכך פתח תקון חדש הוא זה אכל המגופה אע"פ שהיא טוחה על פי החבית בטיט אין זה חבור והנה לה כפתוחה ועומקת: חסר קרטוב לא גרסינן ברב יהודה: לא פסלוה זיל דתר חומא ויין אינו פוסל את המקנה ופסול מקנה דמים שאובין מדרבנן הוא: והתני ר' חיאי שלשת לגין מים שגפל לתוכן קרטוב יין ומראיהו כמראה יין ונפלו למקנה: הורידו את המקנה מהכשרו לפסל: הא ר' יוחנן בן נורי רב פרבי יוחנן בן נורי דאזל דתר חומא:

 מסורת הש"ס

א משנה שביעית; גיטין לו.

ב תוספתא קידושין; תוספתא כתובות; תוספתא נזיר; תוספתא גיטין; משנה כתובות; מסכת עבדים; נזיר יא.; כתובות פג.; כתובות פד.; קידושין יט;; בבא מציעא צד.; גיטין פד: ג בבא מציעא נא.

ד שבת מח.

ה משנה מקואות; חולין כו.; עירובין כט:

 תורה אור השלם

וזה דבר השמטה שמוט כל־בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא־ יגש אֶת־רעהו ואת־אֻחיו כִּי־קרא שמטה ליהוה [דברים טו, ב]

השטר דף פו' יהיה דבר עס' לכתב כלעיל לאמר קרבה שנת־השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיד האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל־יהוה והנה בך חטא [דברים טו, ט]

כיצד העדים פרק ראשון מכות

חסר קרטוב גרסינו הבא ברישא ובסיפא: לא פסלוהו משום דחסרו

קרטוב אכל אי הוו מעקרא שלשת לגיו שלמים ונפל לתוכן קרטוב ויו ומראיהו

במראה ויו פסלוהו והא דתני רבי תיא הוכידו את המקנה כי האי תנא סבירא ל:

לא פסלוהו טעמא דסיפא נמי משום דחסר קרטוב הוי וגבי ויו נמי הוי מצ למתני כי

האי גונא ברישא ונתנינהו בחדא צבא הכי שלשת לגיו מים חסר קרטוב שנפל לתוכן

קרטוב ויו או חלב בין שמראיהו במראה מים בין שמראיהו במראה ויו לא פסלוהו

אלא כי אורחא דמלתא חתני להו שהיו שהוא אדם הופך את המים ממראיהו אכל

החלב איז דרבו להפך את מראיתו: **הכל הולך אחר המראה** וגבי ויו אפילו הוו

מעקרא שלשת לגיו שלמין בינו דמראיהו במראה ויו לא פסלוהו ורב בותא סבר ליה

וגבי חלב אע"נ דמעקרא חסר קרטוב הוו משלים להו חלב: והא מפעיא צעי לה כוי

אהא פרכינן דאונקמא לרב דרבי יוחנן דן נורי ולא דרבנן: **דצעי רב פפא** רב דאמר

לעיל לא פסלוהו היכי תני מי תני חסר קרטוב ברישא ואי הוו שלמים פסלו ודלא

דרב ואיהו דאמר בר' יוחנן או דלמא רב לא תני ברישא חסר קרטוב ואמרה למלתא

דלעיל אפילו דרבנן דרבנן תרניהו צעו שעורא וחזותא ורב דאמר דדברי הכל

דכלי עלמא חזותא מיהת בעינן: **לרבא פשיטא** ליה דרב תני חסר קרטוב ברישא

דלא צעי תנא קמא אלא שעורא ורב דקפד נמי לחזותא בר' יוחנן דן נורי אמרה

למלתא: אמר רב יוסף לא שמישא לי הא שמעתא תלמידו של רב יהודה חני ולא

שמעתי מפיו שמועה זו דאמרן לעיל בשמה ג' לגיו מים שנפל לתוכן כוי: א"ל **אצבי כוי**

רב יוסף חלה נשכח תלמודו והיה אצבי מזכירו מה שקבל הימנו: ואת אמרת נהלן

בששית משנה זו אמרת לנו עליה ההיא מימרא דרב יהודה אמר רב ופרשת לנו

דרב לא הנה תני חסר קרטוב ברישא ואמר למלתא לדברי הכל: **הטובל עס** באותו

מקום: לא עלתה לו טבילה שמה כל מים שהיו בחבית עומדים יחד נשמה בלא זה ראשו

ורבו במים שאובין והאחד מן הפוסלין את התרומה: אי אפשר לשלשת לגיו כוי לא

גרסינן דהא נדאי אפשר אלא חזינן לשמא וסיפא דמלתא מוכחא דמשום

שמא הוא דאמרינן לקמן טעמא משום דמוקמינן גברא אחזקה: תניא נמי הכי דחזינן צום

הגדול למשקין הנופלין בו שהם עומדים במקומם: חבית של וין גרסינן בברייתא והכי גרסינן בתוספתא (דמקנאות פ"ה): **וכן פבר של**

תרומה שנפל עס אחר שטבל זה ועלה: טמא שמה היין עומד במקומו ונטמא

מחמת האדם וחזר וטמא את הבכר: מאי וכן פשיטא בינו דחישת לשמא היין עומד במקומו איבא למיחש שנטמא הבכר: מהו דתימא אף על גב דלגבי

טבילה חזינן לגבי פבר לא חזינן דהא מלתא ספיקא היא אי קאי ויו בדקתא אי לא וגבי גברא הוא דאמרינן לא עלתה לו טבילה אוקי גברא אחזקה. והוא

טמא היה ובטבילת ספק אתא צא לטברו אל תטברנו מספק והבא אוקי תרומה אחזקה והיא בחזקת טהורה קומא קמ"ל: **מתני'** **שלא השם המחזיבו**

מלקות מחזיבו תשלומין מלקות משום לא תענה ותשלומין משום פלאר זמם: השם המקרא: **כל המשלם** אינו לוקה דכתיב כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחזיב ואי אתה מחזיב משום שתי רשעיות ובמסקת פתבות (דף לב.) מקשינן ונימא כל הלוקה אינו משלם וילקו כל הזממין ולא ישלמו ומשנינן בפרוש רבתא

תורה עדים זוממין לתשלומין ויליף לה הקם: איז לוקין אלא ארבעים משום פלאר זמם אכל משום לא תענה לא לקי בדמפרש בגמרא:

"חסר קורטוב, שנפל לתוכן קורטוב יין, ומראהו כמראה יין, ונפלו למקנה - לא פסלוהו. וכן שלשה לוגין מים חסר קורטוב, שנפל לתוכן קורטוב חלב, ומראהו כמראה מים, ונפלו למקנה - לא פסלוהו. רבי יוחנן בן נורי אומר: הכל הולך אחר המראה. הא מיבעיא צעי לה רב פפא. דבעי

רב פפא: רב תני: "חסר קורטוב" ברישא, אבל שלשה לוגין, לתנא קמא פסלי, ואתא רבי יוחנן למימר: הכל הולך אחר המראה, ורב אומר פרבי יוחנן בן נורי. 'או דלמא רב לא תני: "חסר קורטוב" ברישא, ורבי יוחנן בן נורי - כי פליג,

אסיפא הוא דפליג, ורב דאמר - דדברי הכל? לרב פפא מיבעיא ליה, לרבא פשיטא ליה. אמר רב יוסף: לא שמיצא לי הא שמעתא. אמר ליה אבני:

את אמרת לה ניהלן, והכי אמרת ניהלן, דרב לא תני "חסר קורטוב" ברישא, ורב רבי יוחנן אסיפא פליג, ורב דאמר דדברי הכל. 'ואמר רב יהודה אמר רב: חבית מליאה מים שנפלה לים הגדול,

הטובל שם - לא עלתה לו טבילה. חיישינן לשלשה לוגין שלא יהו במקום אחד. ודוקא לים הגדול, דקאי וקיימא, אבל נהרא בעלמא - לא. תניא נמי הכי: חבית מליאה יין שנפלה לים הגדול, הטובל שם - לא עלתה לו טבילה. חיישינן לשלשה לוגין שאובין שלא יהו במקום אחד. וכן פבר של תרומה שנפל שם - טמא. מאי "וכו"?

מהו דתימא, התם אוקי גברא אחזקיה, הכא אוקי תרומה אחזקה, קא משמע לן. ^(טו)מתני' "מעידין אנו באיש פלוני שחייב לחבירו מאתים וזו", ונמצאו זוממין - לוקין ומשלמין, שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין, דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: כל המשלם - אינו לוקה. "מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב מלקות ארבעים", ונמצאו זוממין - לוקין שמונים, משום: "לא תענה ברעך עד שקר", ומשום: "ועשיתם לו כאשר זמם", דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: איז לוקין אלא ארבעים.

גמ' רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

עלתה לו טבילה משום מים שאובין ולא נראה דהא מדשוי להו השקה במחזבים לטהרם משמאה הוא דזין לענין טבילה נמי ועוד דאמרינן בביצה (דף יח: נסם)

מטבילין כלי על גבי מימיו לטהרו והכי סלקא ליה טבילה לנו מנא הא המים שבתוכו שאובין ולא מערבי ובהשקה בעלמא. עדיף להו אלא נדאי נעשין מחזבין

גס לענין טבילה לכך נראה דגרסינן במלתא דרב יהודה חבית מלאה ויו ולכך לא עלתה לו טבילה דמי הים קוו וקומי נשמא

עזין הוא צביר ועומד במקומו ואסור נכר וטובל ביין אכל נהרא בעלמא לא דנדאי מתערב במים ואז לא היה בעין ועלתה לו טבילה ומירי ביין לבן שאינו משנה מראית המים דאי ביין אדם נחוי אס שנה מראית המים אס לא: תניא נמי הכי חבית מלאה ויו.

וגם רש"י לא גרים הבא מים כי אם וין דאם לא בן מאי קאמר וכן פבר של תרומה שנפל לשם טמא והא [אפי'] בעיניהו ולא נתערבו מ"מ אינה מתקבלת טמאה (וטקרה)

[דטברין] בהשקה דברי הם מחזבין למקנה והכי תנן בביצה (דף יח:): מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו: לוקין ומשלמין שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין. פי

מקרא דמביאן לידי מכות דהינו מלא תענה אינו מביאן לידי תשלומין אלא מקרא נעשיתם לו פלאר זמם ומש"ה לוקה ומשלם משמע דאי ליכא אלא חד קרא אינו לוקה ומשלם וקשה הא אמרי' דהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צא. נסם) החוסם פי פרה לדוג צה לוקה ומשלם אע"ג דליכא

אלא חד לאו דלא דלא תחסם לכך פרש ה"ר מאיר מבזקנני דה"ק שלא השם המביאן לידי מכות אינו צריך להביאן לידי תשלומין דתשלומין לא צעו לאזקרה דאי צעו לאזקרה נדאי לא לקי דלא למלקות אתא פי אם לתשלומין בלחזרינן (לקמן מפות דף יג:)

לאו שנפתן לאזקרת מיתת ב"ד איז לוקין עליו אלא לא צעו לאזקרה דליכא לאזקרה צשן נעין ובתיב שלם ישלם בלא לאזקרה הלכך לא תענה למלקות אתא וכן דהך דלא תחסם ע"כ דאזקרה דלא תחסם לא אחיא אלא למלקות דתשלומין ממילא נפקא דכיון דאינו

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

רשאי לחסם דין הוא ששלם מה שראוי לאלכל באותה שעה דליכא למימר דאזקרה אתא לממון ולא למלקות דאם פן לבתוב קרא בלשון עשה האכל שור דגישו ושמענא שפיר דאם לא האכלי חייב אלא ע"כ אזקרה פי אתא למלקות אתא:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פז' מהל' מקואות הל' יא, סמג עשין רמח, טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' כג:

ב מיי' פז' מהל' מקואות הל' יא, סמג עשין רמח, טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' כג:

ג מיי' פו' מהל' מקואות הל' י, סמג עשין רמח:

ד מיי' פי"ח מהל' עדות הל' א:

ה מיי' פי"ח מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ב, טור חו"מ סי' לח:

ו מיי' פי"ח מהל' עדות הל' א, סמג עשין קי:

מסורת הש"ס

א כתובות לב:

תורה אור השלם

לא תרצח
לא תנאף
תנבב
לא תענה ברעך עד שקר
[שמות כ, יג]

ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו
ובערפת הרע מקרבה [דברים יט, טז]

ויאמרו אל-משה דבר-אתה עמנו
ונשמעה ואל-ידבר עמנו אלהים
פר-נמות [שמות כ, טז]

מסורת הש"ס
 א תוספתא מכות   ב תוספתא מכות   ג עירובין יד: ד משנה מכות
גליון הש"ס

גמ' רבא אמר בעינן כאשר זמס. עיין כתובות לה ע"א תוס' ד"ה רבא:

תוס' ד"ה וכן וכו' אבל בעדות נפשות. תמיהני למאי הוצרכו לזה ולא בפשוט דבממון אף דליכא עדים כלל אלא הוא בעצמו אומר לא כי אלא לוייתו בע"ש או בב' בשבת מ"מ ליכא דין הזמה דתעידו בבר חיובא דאז דבלא עדים לא היה הב"ד יכולים לחיובו מ"מ הוא בעצמו שיוודע האמת בר חיובא הוא ומוטל עליו לשלם משא"כ בקנס דלקושתא דמלתא אינו מוטל עליו לשלם דכ"ז שלא חייבוהו ב"ז אינו מחויב כלל. ועי' תוס' כתובות דף לג ע"ב ד"ה לאו. וכן בד"נ בדמה שיוודע האמת שהרג לאו בר קטלא ואין עליו חיוב כלל להמית את עצמו וליכא חיוב רק ע"פ פסק ב"ד. והחילוק נראה נכון וברור בעזה"י:

תורה אור השלם
 ונעשיתם לו כאשר רצם לעשות לאחיו ובצורת הרע מקרבד [דברים יט, טז]
ולא־תקחו כפר לנפש רצח אשר־הוא רשע למוֹת כִּי־מוֹת יוֹמֵת [במדבר לה, לא]
והיה אס־יָו הכּוֹת רֹשֶׁע והפִּילוֹ השֹׁפֵט וּהַקֵּה לִפְנֵי גֹדִי רִשְׁעוֹתוֹ בְּמִסְפֹּר [דברים כה, ב]
וּדְרֹשׁ הַשְּׁפָטִים הַיּוֹסֵב וְהַגֵּה עֵד־שֹׁקֵר הַעֵד שֹׁקֵר עֲנֵה בְּאֲחִיו [דברים יט, יח]
כִּי־יָקוּם עֵד־חָמֵס בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה [דברים יט, טז]
כִּי יִגְבֹּה־אִישׁ שׁוֹר אוֹ־שֶׁה וּטְבַחוֹ אוֹ מִקְרֵי חֲמָשָׁה בָּקָר וְשֹׁלֵם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע־צֹאן תַּחַת הַשֶּׁה [שמות כא, יז]

לְהַכְרִיז דֹּאמְרִינוּ בְּסִנְהֶדרִין בָּאלוּ הֵן הַסִּנְהֶדְרִין (סִנְהֶדרִין דף פט.) אֲרַבְעָה צְרִיכִין לְהַכְרִיז לְאַחֵר שֶׁנֶּעֱשֶׂה בּוֹ"ד צְרִיכִין ב"ד לְהַכְרִיז בָּהּ וְכָךְ יִהְיֶה פְלוּנִי בּוֹ"ל עַל עֲבֵרָה פְלוֹנִית כְּדֵי לְרַדּוֹת אֶת הַשּׁוֹמְעִין: מוֹיִשְׁמַעוּ וְיִרְאוּ נִפְקָא וְאִזְדַּהֲרֵה מִלֹּא יוֹסִיפוּ: מִתְּנִי' מַשְׁלָשִׁין בְּמִמּוֹן כְּדִמְפָּרַשׁ וְאִזְלוּ: מְנַהֲנֵי מַלְי דְּכָל אֶחָד סוֹפֵג אֶת הָאֲרַבְעֵים: רָשָׁע בְּחִיבֵי מִיתוֹת אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לְמוֹת: בְּחִיבֵי מַלְקוּת אִם בֶּן הַכּוֹת רָשָׁע: פֶּאֶשֶׁר זָמַס שְׁנִיקְבַל הִנְדוּן מַלְקוּת שְׁלֵמָה: מִמּוֹן מַצְטַרְף וְהָרִי קַבֵּל מִה שֶׁרָצוּ לְהַפְסִידוֹ בִּין בָּלָם: מִתְּנִי' שְׂמִימו אֶת עֲצִמּו שְׂמִימו אִינְתָן בְּעַסְקֵי גוֹשָׁן וְלֹא בְּעַסְקֵי הַדּוֹרָג וְהַרְגוּ כְּדִמְפָּרַשׁ וְאִזְלוּ: בָּאוּ אַחֲרֵים שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו כְּעֵדוֹת הָרֹאשׁוֹנִים: וְהִמּוּ אֵלּוּ הַשְּׂנִים שְׂמִימו אֶת הָרֹאשׁוֹנִים הִמּוּ גַם אֶת הָאֲחֵרוֹנִים: אֲבִילוּ אִם הֵן מֵאִה בַּתוֹת זֶה אַחֵר זֶה וְכֵת אַחַת הִזְמַתָּן בָּלָן יִהְיֶה: אִיסְטָטִית הִיא זֶה הַכֵּת הַזֹּאת כֵּת שֶׁל עֵדוֹת סָרָה וְסָטָא הִיא כֶּךְ נִטְלוּ עֲצֵה בְּיַעֲסָה לְהַסֵּס אֶת כָּל הַבָּא לְהַעֲרִיד עָלָיו: גְּמִי' גּוֹפֵה שֶׁל עֵדוֹת גּוֹשָׁן שֶׁל עֵדִים: לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה בְּפִקְשֶׁת עֵדִים זִמְמִין כְּתִיב סָרָה עֵדוֹת הַמוֹסַכְתַּ סְהִסְרוּ מַשֵּׁס: בִּירָה טַרְקִלִין גְּדוּל: לְהַדִּירָא בְּרִיא שְׁמָא מְאֹור עֵינֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ בְּרִיא וְנִצְפִין לְמַכְרוֹךְ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ: גְּמִלָא פִּרְחָא מִין גְּמִלִים יֵשׁ שְׁהֶם קָלִים בְּמִרוֹצְתָם כְּעוֹף הַפּוֹרֶחַ: וְלֹא עוֹד אֵלָּא אִפִּי' אֲמִירו הַזְמַמִּין בְּעֶרֶב שַׁבַּת הָרְגוּ סְהֻקִּימוּ חוֹכְתּוֹ יוֹתֵר מִן הָרֹאשׁוֹנִים:

מֵאִי טַעֲמָא דְּבַעֲיָדָא דְּקָא מִסְהַדִּי כְּשֶׁבָּאוּ יוֹם שְׁלִישִׁי בַּשַּׁבַּת לְהַעֲרִיד עָלָיו אֲפִתִּי גְבָרָא לֹאז בְּר קטלָא שְׁלֹא הוּעִיד עָלָיו בְּבִית דִּין וְאֵלּוּ הָיוּ אֲפִתִּי וּמוֹדָה הָיוּ מִפְטוֹר גִּמְצָא שְׁהֶם הָיוּ מַחֲבִין מִיתָה אֶת מִי שְׂאִינוּ רָאִיו לְמוֹת: מֵאִי קמ"ל דַּע"ג דְּאִישׁוּ מַקְטִיל אִינְהוּ מַקְטִיל תַּנִּינָא בְּמִתְנִי' בְּפִרְקוֹן (דף ו: ג) גְּבִי' שְׂנִים רוֹאִין אִוְתָם מַחֲלוֹן זֶה כִי' הוּא וְהֵן יִהְרְגִים: מִה שְׂאִין בּוֹן בַּזְמַת עֲדִי גִמַר דִּין: וְלֹא עוֹד כִי' שֹׁאע"פ שְׂאֵלּוּ הָאֲחֵרוֹנִים מֵאֲחֵרִים אֶת זְמַן גִּמַר דִּינו מ"מ מוֹדִים הֵן שְׁבִיזִים שְׁבָאוּ הִזְמַמִּין לְהַעֲרִיד עָלָיו בְּשְׁלִישִׁי בַּשַּׁבַּת כְּכֹר הָיוּ דִּינוּ נִגְמַר מֵאֲתַמוּל וּבִגְבָרָא הִטְיִילָא אֲסַהוּד: וְכֵן לַעֲנִינִי תַּשְׁלוּמִי הָנָם שְׁהַמוּדָה בּוֹ פְטוֹר דִּינוּ גְּמִי בְּזֵה כְּדִיעִי נִפְשִׁית וְיֵשׁ חִלּוּךְ בִּין עֵדוֹת גּוֹף הַמַּעֲשֶׂה לַעֲדוֹת שֶׁל גִּמַר דִּין: הִכִּי גִרְסִינן בָּאוּ שְׂנִים וְאֲמִרו בְּחַד בַּשַּׁבָּתָא גָּבַ וטַבַּח וּמָכַר וּבָאוּ שְׂנִים וְאֲמִרו בְּחַד בַּשַּׁבָּתָא עֲמִנו הָיִיתָם אֵלָּא בְּתַרִי בַּשַּׁבָּתָא גָּבַ וטַבַּח וּמָכַר וְלֹא עוֹד אֵלָּא אִפִּי' אֲמִירו בְּעֶרֶב שַׁבַּת גָּבַ וטַבַּח וּמָכַר מַשְׁלָמִין דְּבַעֲדָנָא דְּקָא מִסְהַדִּי גְבָרָא לֹאז בְּר תַּשְׁלוּמִין הוּא. וּפְרִשּׁוּ מִשּׁוּם דְּהָיוּ מְצִי לְמַפְטָר נַפְשָׁה בְּהוֹלָאָה אֲשֶׁתַּכַּח דְּאִינְהוּ הָיוּ מִפְסְדִי לִיָּה וְזִמְקָא הָנָם אֲבָל כְּעֵדוֹת מִמּוֹן פְטוֹרִין שְׁהָרִי לֹא הָיוּ מִפְסִידִין אוֹיְנוּ כְלוּם אַחֵר שְׁהוּא מַחֲבִיב וְעוֹמֵד: גְּבָרָא בְּר תַּשְׁלוּמִין הוּא כְּשֶׁהֵעִידוּ אֵלּוּ עָלָיו כְּכֹר חִיבִיהוּ בֵּית דִּין וְאִי הָיוּ מוֹדִי לֹא הָיוּ מִפְטָר:

כיצד העדים פרק ראשון מכות

אִין הָעֵדִים נִעְשִׂים זִמְמִין עַד שְׂמִימו עֲצִמּו. פִּי' עֲצִמֵן שֶׁל עֵדִים שְׂאִיֲמִרו לְהַסֵּס אֲתָם

בְּמִקּוּם פְּלוּנִי עֲמִנו הָיִיתָם וְלֹא שְׁיִזְמוּנו שְׂאִיֲמִרו הַדּוֹרָג אוֹ הַנֶּהָרָג הָיוּ עֲמִנו: דְּבַעֲיָדָא דְּאֲסַהֲדִיו עֵדִים לֹאז בְּר קטלָא הוּא. פ"ה מִשּׁוּם דְּאִי הָיוּ מוֹדָה מִפְטָר וְלֹא נִרְאָה דָּזָה לֹא מְצִינוּ דָּאִם כֵּן כָּל חֲבִיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין יְכוּל לְהַדּוֹת וְלַפְטוֹר עֲצִמּוּ וְנִרְאָה לְפָרַשׁ לֹאז בְּר קטלָא הוּא פְרוּשׁ דְּקַם שְׁנִגְמַר דִּינוּ הוּא דְשִׁמָּא לֹא יְבוֹאוּ עֵדִים וְאִם יְבוֹאוּ עֵדִים לֹא יִהְיֶה עֵדוּתָן קִיָּם וְעוֹד שְׁאֲסוֹר לְהִרְגוּ עַד שְׁנִגְמַר דִּינוּ וּכְשֶׁנִּגְמַר דִּינוּ כְּכֹר וְזָחַי בְּר חִיבָא הוּא הוֹאִיל וּכְכֹר בָּאוּ עֵדִים פְרוּשׁ דְּקַם שְׁנִגְמַר דִּינוּ הוּא דְשִׁמָּא לֹא יְבוֹאוּ עֵדִים וְאִם יְבוֹאוּ עֵדִים לֹא יִהְיֶה עֵדוּתָן שְׁלֵמָה וְהַדּוֹרָג פְטוֹר: וְכֵן לַעֲנִין קָנָם. אֲבָל וְזָחַי לַעֲנִין מִמּוֹן לֹא דְכַשְׁמַעֲיָדִין דְּבַחַד בַּשַּׁבַּת גָּבַ וּבָאוּ שְׂנִים וְאֲמִרו דְּבַעֲרַב שַׁבַּת גָּבַ וּבְחַד בַּשַּׁבַּת עֲמִנו וְזָחַי אִין מַשְׁלָמִין מִמּוֹן דְּבַהֲהִיא שְׁעָמָא דְּמַסְהַדִּי גְבָרָא בְּר חִיבָא אַע"ג דְּלִגְבִי נִפְשִׁית לֹא תִדְמַנוּ לְכֹר חִיבָא. דְּכָל בְּמָה דְּלֹא נִגְמַר דִּינו (גְּמִי הָיוּ בְּר חִיבָא מִשּׁוּם שְׂאִינוּ סָפֵק כָּל כֶּךְ עֵדוּת) בְּמִמּוֹן [הָיוּ] קְרוּב לְנִזְחִי שְׂבִיבֹאוּ עֵדִים וְיַעֲרִידוּ אֲבָל כְּעֵדוֹת נִפְשִׁית דְּבַעֲיָנ דְּרִיבָּה וְחִקִּירָה אִז וְזָחַי אֲמִרִינוּ דְּקָדָם שְׁנִגְמַר דִּינוּ לֹאז הָיוּ בְּר חִיבָא:

אי

ה.

 עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ז, סמג עשין קי:

ב מיי' פי"ח מהל' עדות הל' א, סמג עשין קי, טור חו"מ סי' לח:

ג מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ב:

ד מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ג:

ה מיי' פכ' מהל' עדות הל' ה:

ו מיי' פ"ח מהל' עדות הל' ו, טור חו"מ סי' לח:

ז מיי' פי"ט מהל' עדות הל' א, סמג עשין קי, טור חו"מ סי' ש:

ח מיי' פי"ט מהל' עדות הל' א, סמג עשין קי, טור חו"מ סי' ש:

ט מיי' פי"ט מהל' עדות הל' ב, סמג עשין קי, טור חו"מ סי' ש,

ש"ע יו"ד סי' רא סעי' כג:

י מיי' פי"ט מהל' עדות הל' ב, סמג עשין קי, טור חו"מ סי' ש,

ש"ע יו"ד סי' רא סעי' כג:

יא מיי' פי"ט מהל' עדות הל' ב, סמג עשין קי, טור חו"מ סי' ש,

ש"ע יו"ד סי' רא סעי' כג:

ה:

	עין משפט
	נר מצוה

א מו"י פכ"ב מהל' עדות הל' ה, סמג עשין קי, טוש"ע חו"מ סי' לא סעי' ד:

ב מו"י פכ' מהל' עדות הל' א, סמג לאוין ריג, טור חו"מ סי' לח:

ג מו"י פכ' מהל' עדות הל' ב, סמג לאוין ריג, טור חו"מ סי' ש:
ד מו"י פו"ח מהל' עדות הל' ג, טור חו"מ סי' ש:

ה מו"י פכ' מהל' עדות הל' ג, סמג לאוין ריג, טור חו"מ סי' ש:

ו מו"י פה' מהל' עדות הל' ג, סמג לאוין ריג, טוש"ע חו"מ סי' לו סעי' א:

איסטטיות היא. דרב אלפס פי' לשון טטים מפני דאין לוקין עד שגומר הדין על . פיהס ווא"ת וואמאי לא בעי נמי פן חיבי ממון מפני דאין משלמין ממון עד שגומר דינו על פיהס וי"ל דכמו דבדיני נפשות דקשינ עד שגומר דינו מקרא דנפש בנפש דכתיב בעדים זוממין כמז כן כתיב ממון בעדים זוממין דכתיב . יד לגד לא ינקה דמפקי מנה (כתבות דף לב:) דממונא משלמין וקדשינ מנה עד שגומר הדין: חיבי גלויות מפני. פרוש מפני דאין לוקין עד שגומר דינו וקשיא דהא כשהעידו חסגי גלויות דכי הן חיבי מלקות וחסגי מלקות כבר גמרונו מרשע רשע ופי"ה דמהיזא לא גליפין אלף עדים הזממין שהרשיעו הנזון ללקות או למיתה דהאי קרא דרשע רשע בגזונין כתיב דכל כשהרשיעו הנזון לגלות לא גמרינן: אף השנים זממין ה' ומנזן אפי' הן מאה ת"ל עדים. תמה אימא דעדים אתא אפי' לארבעה ונקמצא אחד קרוב או פסול יותר מן ה' דכתיבי דקרא דכל טפי מארבעה לא וי"ל כיון שכת אחת מזמת שפתי כמות הוא הדין מאה:

כיצד העדים פרק ראשון מכות

(שבת דף פט:): חיבי מלקויות מנזן. פי'

אי איסטטיות היא זו, אפילו כת ראשונה נמי לא! אמר רבי אבהו: שקדמו ורקנו את הכת הראשונה קדם שתבוא כת שנייה: מאי דהנה הנה ולמה לי למתני איה אסתקור הכחישו זה את זה דעריעות בית דין כשדקדקוס: החזקה זו להביא עדי שקר ולא נקבל עוד עדות אחרת: אם היא החזקה לחזר אחריהם כל ישאל מן החזקו לשמוע לה שפתוין את האחרים כשקרים: זמנין פעם אחרת: דער חזנה לרי' אלעזר ביטות הקוזיר ריש לקיש את פניו ונסתפל דברי אלעזר בפנים וזעפות שהבין ריש לקיש ששמע ר' אלעזר דבר זה מפי רבי יוחנן וכשאלמרה לו לא למרה בשמו: דאמר כר' יהודה במתניתין איסטטיות היא זו והחזקה להם: דליכא דקא מהדר שאלין אלס מחזר אחריהם לשכרם ולהרגילם תמיד לבוא לבית דין ולהזם את כל הבאים: דקא מהדרא לבקש ולשכר עדי שקר: הני דעבי כשהותא חלו האחרונים דעבי כעדותה של זו: מתני' עד שגומר הדין אלף אם כן נגמר תחלה הדין של הנזון להרג ויחר כך הומו: נפש בנפש בעדים זוממין כתיב לא תחוס עינך. נפש בנפש: לעשות לחיוי משמע שהרי לחיוי עדין קוס: יכול משקבלו עדינה וביאה להם הזמה מנז קדם גמר דינו של נזון ורקנו: גמ' דריבי אומר כך הנה שמו: דקנו שלא הומו עד שנהרג הנזון על פיהם: חיבי מלקויות מנזן אמתניתין קאי דאמר אין עושין דין הזמה עד שגומר הדין וילויף לה מנפש בנפש דמשמע בחיבי מיתות חיבי מלקות מנזן העידוהו שחיב מלקות והומו מנזן דאין לוקין אלף אם כן נגמר הדין תחלה על פיהם: חיבי גלויות ומנזן העידוהו סופג את הארבעים מנזן עד שגומר הדין דהני הואיל ולא מזין בלשך זמס קא מתרבו לא חתי מלקות דיהיו מנוזה שנה דרשע רשע דמהיזא לא גליפין אלף עדים זוממין שהרשיעו הנזון ללקות (או למיתה) דהאי רשע רשע בגזונין כתיב: ארצה בגחמה לא ארצה בגחמה ונגמרא הפכו לברכה פ"א ארצה בגחמה נשבע ומותו בניו וארצה בגחמתו: אם לא הרגתי עד זומם שלא הוים אלף אחד מהם והרגתינו: שהרי אמרו חכמים כו' מתניתין היא מה שנים אין נהרגין עד שזיומו שניהם דכתיב והנה עד שקר השד ואמר מר (סוטה דף ב:) כל מקום שנאמר עד כרי כאל שנים עד שיפרט לך הכתוב אחד: אלף בפני שמעון שלם יעשה יורכה: כסבורין הכל בגולה או ביים ואין רואין אותו: מתני' מה שנים אין נהרגין עד שזיומו שניהם כדפרסית לעיל: ר' עקיבא אומר לא בל השלישי כו' לא הצרך לגמזנו זאת דממילא דיעני ששנים זממין את השלשה שהרי השנים כשרים לכל עדיות וממילא דיעני שאלין זוממין עד שזיומו כלס שהרי כלס כאלד געשו עדים וקרא כתיב והנה עד שקר השד ולא בל אלף להחמיר עליו שלא תאמר הואיל וכלאו הוא היתה העדות מתקוממת לא יעשו בו דין הזמה למדך הכתיב שאל הוא מן מקומו דבר: על אחת פמה וכמה כו' שפעינו מזה הטובה מרבה מחדת פרענות במזה טובה הוא אומר (שמות ל"ד:ו') נוצר חסד לאלפים במדת פרענות הוא אומר (שס) על שלשים ועל רבעים:

אלף כת ראשונה: בלבד משמע שיש עוד אחרת: אשתקור הכחישו זה את זה דעריעות בית דין כשדקדקוס: החזקה זו להביא עדי שקר ולא נקבל עוד עדות אחרת: אם היא החזקה לחזר אחריהם כל ישאל מן החזקו לשמוע לה שפתוין את האחרים כשקרים: זמנין פעם אחרת: דער חזנה לרי' אלעזר ביטות הקוזיר ריש לקיש את פניו ונסתפל דברי אלעזר בפנים וזעפות שהבין ריש לקיש ששמע ר' אלעזר דבר זה מפי רבי יוחנן וכשאלמרה לו לא למרה בשמו: דאמר כר' יהודה במתניתין איסטטיות היא זו והחזקה להם: דליכא דקא מהדר שאלין אלס מחזר אחריהם לשכרם ולהרגילם תמיד לבוא לבית דין ולהזם את כל הבאים: דקא מהדרא לבקש ולשכר עדי שקר: הני דעבי כשהותא חלו האחרונים דעבי כעדותה של זו: מתני' עד שגומר הדין אלף אם כן נגמר תחלה הדין של הנזון להרג ויחר כך הומו: נפש בנפש בעדים זוממין כתיב לא תחוס עינך. נפש בנפש: לעשות לחיוי משמע שהרי לחיוי עדין קוס: יכול משקבלו עדינה וביאה להם הזמה מנז קדם גמר דינו של נזון ורקנו: גמ' דריבי אומר כך הנה שמו: דקנו שלא הומו עד שנהרג הנזון על פיהם: חיבי מלקויות מנזן אמתניתין קאי דאמר אין עושין דין הזמה עד שגומר הדין וילויף לה מנפש בנפש דמשמע בחיבי מיתות חיבי מלקות מנזן העידוהו שחיב מלקות והומו מנזן דאין לוקין אלף אם כן נגמר הדין תחלה על פיהם: חיבי גלויות ומנזן העידוהו סופג את הארבעים מנזן עד שגומר הדין דהני הואיל ולא מזין בלשך זמס קא מתרבו לא חתי מלקות דיהיו מנוזה שנה דרשע רשע דמהיזא לא גליפין אלף עדים זוממין שהרשיעו הנזון ללקות (או למיתה) דהאי רשע רשע בגזונין כתיב: ארצה בגחמה לא ארצה בגחמה ונגמרא הפכו לברכה פ"א ארצה בגחמה נשבע ומותו בניו וארצה בגחמתו: אם לא הרגתי עד זומם שלא הוים אלף אחד מהם והרגתינו: שהרי אמרו חכמים כו' מתניתין היא מה שנים אין נהרגין עד שזיומו שניהם דכתיב והנה עד שקר השד ואמר מר (סוטה דף ב:) כל מקום שנאמר עד כרי כאל שנים עד שיפרט לך הכתוב אחד: אלף בפני שמעון שלם יעשה יורכה: כסבורין הכל בגולה או ביים ואין רואין אותו: מתני' מה שנים אין נהרגין עד שזיומו שניהם כדפרסית לעיל: ר' עקיבא אומר לא בל השלישי כו' לא הצרך לגמזנו זאת דממילא דיעני ששנים זממין את השלשה שהרי השנים כשרים לכל עדיות וממילא דיעני שאלין זוממין עד שזיומו כלס שהרי כלס כאלד געשו עדים וקרא כתיב והנה עד שקר השד ולא בל אלף להחמיר עליו שלא תאמר הואיל וכלאו הוא היתה העדות מתקוממת לא יעשו בו דין הזמה למדך הכתיב שאל הוא מן מקומו דבר: על אחת פמה וכמה כו' שפעינו מזה הטובה מרבה מחדת פרענות במזה טובה הוא אומר (שמות ל"ד:ו') נוצר חסד לאלפים במדת פרענות הוא אומר (שס) על שלשים ועל רבעים:

	מסורת הש"ס

א כתובות כה:

ב סוכה נו.

ג תוספתא סנהדרין

ד ספרא קדושים פרק יא יב:

ה ספרא קדושים פרק יא י

ה חגיגה טז:

ו ספרא ויקרא דבורא דחובה

ז סנהדרין ט.

	גליון הש"ס

רש"י ד"ה על אחת וכו' שמצינו מזה הטובה. ע"י לקמן דף כג ע"א ברש"י ד"ה על אחת כמה וכמה:

	תורה אור השלם

ואם יאסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש [שמות כא, כג]

ולא תחוס עינך נפש בנפש עין בעין שן בשן וגו' [דברים יט, כא]
ועשיתם לו כאשר זפם לעשות לאחיו ובערת הכע מקרבך [דברים יט, ט]

ואיש אשר ידקח את אחתו בתי אביו או בתי אמו וראה את עונתה והיא תראה וגו' [ויקרא כ, יז]

עדות אחותך בתי אביך או בתי אבך מולדת בית או מולדת וגו' [ויקרא יח, ט]

עדות בתי אשת אביך מולדת אביך אחותך הוא לא תגלה וגו' [ויקרא יח, יא]

ולא תקחו כפר לנפש רצח אשר הוא רשע למוות ביימות יוסת [במדבר לה, לא]

והנה אסרנו הכות הנשע והפילו השפט והקדו לפניו כדי וגו' [דברים כה, ב]

והקרייתם לכם ערים ערי מקלט תהייתה לכם ונס שפה וגו' [במדבר לה, א]

או באיכה הפהו בידו וימת מות יוסת הפכה רצח הוא וגו' [במדבר לה, כא]

עלפי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא וגו' [דברים יז, ו]

מסורת הש"ס
א בבא בתרא ככט: ב סנהדרין ט.
גליון הש"ס
רש"י ד"ה על אחת וכו' שמצינו מדה הטובה. ע"י לקמן דף כג ע"א ברש"י ד"ה על אחת כמה וכמה: תוס' ד"ה אמר רבא וכו' אבל לענין נמצא כו'. ע"י סנהדרין לא ע"א תוד"ה שב"ש:
תורה אור השלם

לא-יָקום עד אחד באיש לְכַל־עוֹן וּלְכַל־חַטָּאת כָּל־חַטָּאת אֲשֶׁר יַחֲטִיא עַל־פִּי שְ�נֵי עֵדִים אוּ עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה־עֵדִים יָקום דָּבָר [דברים יט, טו]

בְּדִינֵי נִפְשׁוֹת דְּכָתִיב וְהַצִּילוּ הָעֵדָה וּמִהֲדַרְיֵן אֲזַכִּיתָא: אֶחָד דִּינֵי מְמוֹנוֹת נָמִי – אֶמַר רַבִּי יוֹסִי בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּדִינֵי נִפְשׁוֹת. פִּי' הַקּוֹנְטְרָם מִשּׁוּם דְּכָתִיב עֲדוּתָן בְּטוֹלָה: בְּזִמָּן שֶׁהִתְרוּ בָּהֶן וּבְדִינֵי נִפְשׁוֹת כִּי אֲמַרְיִן בְּטוֹלָה בְּזִמָּן שֶׁהַקְּרוֹב אוֹ הַפְּסוּל נִשְׁתַּתֵּף בַּעֲדוֹת מִתְחַלָּה לְהִיּוֹת מִן הַמִּתְרִין בַּעֲזוּבֵי עֲבָרָה: אֲבָל אִם לֹא הִתְרוּ בָּהֶן וְלֹא כּוֹנְנוּ לְהִיּוֹת עֲדִים בַּדָּבָר לֹא בְּטוֹלָה עֲדוֹת הָאֲחֵרִים בַּשִּׁבְלִי רֵאִיתָן שֶׁל אֵלּוּ דְמָה יַעֲשׂוּ שְׁנֵי אַחִין שֶׁרָאוּ עַם שְׁלִישִׁי מִן הַשּׁוּק בְּאֶחָד שֶׁהֲרֹג אֶת הַנֶּפֶשׁ: גַּמ' וְהוּא שֶׁהַעֲידוּ כּוֹלָם בְּתוֹךְ כְּדִי דִּיבּוּר. אֲמַר לִיה רַב אַחָא מִדְּפִתִּי לְרַבִּינָא: מִכְּדִי תוֹךְ כְּדִי דִּיבּוּר חֵיכִי דִּמֵּי – כְּדִי שְׂאִילַת תַּלְמִיד לָרַב. מֵאַה טוֹבָא הוּא! 'אֲמַר לִיה: כָּל חַד וְחַד בְּתוֹךְ כְּדִי דִּיבּוּר שֶׁל חֲבִירוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר לֹא בָּא שְׁלִישִׁי כּוֹי. וּמָה שָׁנִים כּוֹי. אֲמַר לִיה רַב פִּפְּא לְאַבְיִי: אֵלֶּא מַעֲתָה, הָרוּג יִצְיִל! כְּשֶׁהֲרֹגוּ מֵאַחֲוָרִיו. נִרְבַּע יִצְיִל! כְּשֶׁרְבָעוּ מֵאַחֲוָרִיו. הוֹרֵג וְרוֹבֵעַ יִצְיִלוּ! אִישׁוּתִיק. כִּי אֶתָּא לְקוּמִיָּה דְרַבָּא, אֲמַר לִיה: "יָקוּם דְּבָרִי" – בְּמִקְצֵמִי דְּבָר הַכְּתוּב מִדְּבַר. אֲמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים. כּוֹי מַה יַּעֲשׂוּ שְׁנֵי אַחִים וְכוּי. חֵיכִי אֲמַרְיֵן לְהוּ? "'אֲמַר רַבָּא: הֵכִי אֲמַרְיֵן לְהוּ: לְמִיחְזִי אֲתִיתוּ אוּ לְאַסְהוּדִי אֲתִיתוּ? אִי אֲמַרִי לְאַסְהוּדִי אֲתוּ, נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב אוּ פְסוּל – עֲדוּתָן בְּטִלָּה, אִי אֲמַרִי לְמִיחְזִי אֲתוּ, מַה יַּעֲשׂוּ שְׁנֵי אַחִין שֶׁרָאוּ בְּאֶחָד שֶׁהֲרֹג אֶת הַנֶּפֶשׁ? "'אִיתָמַר, אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר שְׂמוּאֵל: הִלָּכָה כַּרְבֵּי יוֹסִי. וְרַב נַחֲמָן אוֹמַר: הִלָּכָה כַּרְבֵּי.

כיצד העדים פרק ראשון מכות

בְּדִינֵי נִפְשׁוֹת דְּכָתִיב וְהַצִּילוּ הָעֵדָה וּמִהֲדַרְיֵן אֲזַכִּיתָא בְּדִינֵי נִפְשׁוֹת. פִּי' הַקּוֹנְטְרָם מִשּׁוּם דְּכָתִיב וְהַצִּילוּ הָעֵדָה דְּמַצְנָה לְבַטֵּל הָעֲדוֹת בְּקַל כְּדִי לְהַצִּיל הַנֶּפֶשׁ וְקָשָׁה לְפָרוֹשׁוּ דא"כ דִּינֵי מְמוֹנוֹת יִלָּף מֵנִיְהוּ דְּהָא כְּתִיב מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְעוֹד דְּבְדִינֵי מְמוֹנוֹת נָמִי כְּתִיב ע"פ שָׁנִים אוּ ע"פ שְׁלֵשָׁה וְנִקְיֵשׁ נ' לָב' לָכֶן פֶּרֶשׁ ר"י דְּבְדִינֵי נִפְשׁוֹת שֵׁיךְ שְׁפִיר לְמִילָף מִשְׁנִים דַּעֲדוּתָן בְּטוֹלָה מִשּׁוּם דְּמָה שָׁנִים כִּי נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב אוּ פְסוּל עֲדוּתָן בְּטוֹלָה לְגַמְרִי וּמַעֲתָה אֵינִה מוֹעֵלַת לְכָלוּם הַלָּכֶךְ בַּשְּׁלֵשָׁה נָמִי בְּלִם בְּטוֹלִים לְגַמְרִי אֲבָל בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת דְּבַשְׁנִים נָמִי כִי נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב אוּ פְסוּל הֲשֵׁנִי אֵינִו בְּטַל לְגַמְרִי דְּכִיב לִו כְּשׁוּעָה לָכֶךְ . [שְׁלֵשָׁה] נָמִי נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב אוּ פְסוּל תִּתְקַנֵּם הָעֲדוֹת בַּשָּׂאָר עֲדִים: אֶמַר רַבָּא וְהוּא שֶׁהַעֲידוּ כּוֹלָם בְּתוֹךְ כְּדִי דִּבּוּר. אֲמַר לִיה וְיִבְהֵא קְאֻמְרָה מִתְנִיתִין דְּמֵאָה כְּשֵׁנִים אֲבָל אִם הַעֲידוּ הַשָּׁנִים וּלְאַחַר זִמָּן הַעֲידוּ הָאֲחֵרִים הָרִי הֵן שְׁנֵי כְּפִי עֲדִים לָכָל דְּבַר מִשְׁמַע דְּקֹאִי אֵף לַעֲנֹן קְרוֹב אוּ פְסוּל וְקָשָׁה דְּהֵא מִשְׁמַע בְּסֻמוּךְ דַּלְעָנִין דִּין דְּקְרוֹב אוּ פְסוּל אֵינוּ תַלְוִי בַּהֲעֲדָאָה בְּתוֹךְ כְּדִי דְּבּוּר אֵלֶּא בְּרֵאשִׁית מַעֲשֶׂה גְמָרָה עֲדוּתָן אֵף כִּי הַעֲידוּ אַחַר תוֹךְ כְּדִי דְּבּוּר דְּקֻאֻמַר הָרוּג יִצִּיל לָכֶךְ נִרְאָה דְּלֹא קֹאִי רַק אֲדִין דַּעֲדִים זִוְמִינִן דְּקֻאֻמַר עַד שְׁזִימוּ כְּלָם וְיִבְהֵא קְאֻמַר כִּי הַעֲידוּ כְּלָם בְּתוֹךְ כְּדִי דְּבּוּר וּמִקְצָתָן אַחַר כְּדִי דְּבּוּר א"כ הֵו שְׁנֵי כְּתוֹת וְלֹא בַעֲיִין עַד שְׁזִימוּ כְּלָם אֲבָל לַעֲנִין נִמְצָא אֶחָד קְרוֹב אוּ פְסוּל אֵף אִם נִמְצָא מֵהֵנִי שֶׁהַעֲידוּ לְאַחַר כְּדִי דְּבּוּר עֲדוּתָן בְּטוֹלָה וא"ת מ"ש וַיֵּשׁ לוֹמַר שֶׁנָּא וַשָּׁנָא דְּזִנְקָא גַבִּי נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב אוּ פְסוּל חֲשִׁיב כַּחַד עֲדוֹת כְּשֶׁהַעֲידוּ לְאַחַר כְּדִי דְּבּוּר מִשּׁוּם שֶׁהִם אוֹמְרִים אֲמַת וא"כ עֲדוּתָן הִתְחִיל מִרְאִיָּה שְׁלֵהֶם וּרְאִיָּה שְׁלֵהֶם הֵימָּה בְּבַת אַחַת עַם הָעֲדִים אֲבָל בַּעֲדִים זִוְמִינִן שְׂאִינָן אוֹמְרִים אֲמַת אִם כּוֹן לֹא בָּא עֲדוּתָן אֵלֶּא כְּשֶׁיַּעֲשִׂדוּ בְּבִית דִּין וְכִינֹן דְּלֹא הַעֲידוּ בְּבַת אַחַת רַק לְאַחַר כְּדִי דְּבּוּר לֹא חֲשַׁבְינָן כַּחַד עֲדוֹת כּוֹן נִרְאָה לְמַשִּׁי"ח: אֵלֶּא מַעֲתָה הָרוּג יִצִּיל. פָּרוּשׁ שֶׁהוּא בַעַל דִּין אִי נָמִי מַפְנִי שֶׁהוּא שׁוֹנָא וַשׁוֹנָא פְסוּל לַעֲדוֹת [וַעֲנִין תּוֹס' יְבֻמוֹת כה. ד"ה הוּא וְכוּי בִּאֲרִיכוּת]: נִרְבַּע יִצִּיל. מַפְנִי שֶׁהוּא שׁוֹנָא שֶׁל רוֹבְעוּ בַעַל אוֹנֶסוּ וְלֹא נִרְאָה דְּהֵא מוֹכַח פ"ק דְּסָנְהֶדְרִין (דף ט: וַשִּׁם) דְּנִרְבַּע לְאַנְסוּ כְּשֶׁר לַעֲדוֹת וַיֵּשׁ לְיֹשֵׁב דְּמִנְרַבַּע לַרְצוֹנוּ פְּרִיךְ דְּבִקְבִי אִירִי קִרָּא דְּכָתִיב וּמָתוּ גַם שְׁנֵיהֶם דְּהֵינִו בְּרַצְוֹן וְלִבְכִי פְּרִיךְ יִצִּיל הַנִּרְבַּע אֲפִילוּ יֵשׁ עֲדִים הַרְבֵּה בַּדָּבָר וְלֹא מַפְנִי שְׁשׁוֹנָאוּ כִּינֹן שֶׁהוּא לַרְצוֹנוּ אֵלֶּא מַפְנִי שֶׁהוּא קְרוֹב לַעֲצֻמוּ וְקָשָׁה דְּבַמַּסְכַּת סְנִהֶדְרִין (שס) אֲמַרְיֵן כְּלוּנִי רַבְעִנִי לַרְצוֹנִי הוּא וְאַחַר מַצְטַרְפִּין לְהִרְגוּ וי"נ דְּהֵנִי מַלִּי כִי יִכַּף סְהוּתָא מַעֲלָמָא דְּרַבְעוּ לַרְצוֹנוּ וְלִיכַּף סְהוּתָא אֵלֶּא מֵהוּא עֲצֻמוּ וְאַחַר וּלְכַךְ כְּלַנְיֵן לְדַבּוּרָה דְּלַגְבִּי דִּידָה לֹא מִהִמְנִין לָהּ דְּקְרוֹב הוּא אֲחַל עֲצֻמוּ אֲבָל הָכֹא דְּאִיכַּף עֲדִים שְׁנַרְבַּע לַרְצוֹנוּ נִקְרָא רַבָּע וּמַעֲדוּתָן נִקְרָא רַבָּע וּפְסוּל לַעֲדוֹת וְאִין אֵנוּ צְרִיכִין לַעֲדוּתוֹ כִּלְל וְעוֹד אֶמַר ה'ר' יוֹסֵף כַּכּוּר שׁוֹר דְּפִרִיךְ הָכִי נִרְבַּע שֶׁהוּא קְרוֹב לְרַבַּע יִצִּיל וְכוֹן הָרוּג שֶׁהוּא קְרוֹב לְהוֹרֵג יִצִּיל: הִכִּי אֲמַרְיֵן לָהּ. הִכִּי אֲמַרְיֵן כּוֹי דְּנַחְזִי אֵנָן אִם הִתְרוּ כּוּ הַקְּרוֹב וּפְסוּל אִם לֹאוּ אֵלֶּא פְּרִיךְ בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת דְּלִיכַּף הִתְרָאָה: לֹאסְהוּדִי אֲתִיתָו. קָשָׁה דָּאִם כּוֹן לֹא יִהְרֹג אָדָם לַעֲזוֹלָם דְּהַקְּרוֹבִים יְבוֹאוּ וְיֵאמְרוּ לְאַסְהוּדִי אֲתִינָן וּפֶרֶשׁ רַבִּינוּ חַיִּים כִּהֵן דְּאֲמַרְיֵן לַעֲדִים בַּשָּׂרִים לְאַסְהוּדִי עַם הַפְּסוּלִין אֲתִיתוּ אוּ לְמַחְזִי אֲתִיתוּ בְּלֹא הַפְּסוּלִין וְאִי אֲמַרִי הַבַּשָּׂרִים לְמַחְזִי אֲתִינוּ בְּלֹא הַפְּסוּלִים אִזּ לֹא הֵו עֲדוּתָן בְּטוֹלָה אֲפִילוּ אִם נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב אוּ פְסוּל אֲבָל אִי אֲמַרִי לְאַסְהוּדִי אֲתִינוּ עַם הַפְּסוּלִין הֵו עֲדוּתָן בְּטוֹלָה וּמִכָּל מְקוֹם תָּמָה קָצַת הֵיאֵךְ יִהְיוּ גַם הַעֲדִים כְּשֶׂרִים גְּאֻמְנִים לוֹמַר לְאַסְהוּדִי אֲתִינָן כְּדִי לְבַטֵּל הָעֲדוֹת הוּוּ לִיָּה כַּחֲזַר וּמִגִּיד כִּינֹן שֶׁבְּבָר הַעֲדוּ וי"ל דְּסִבְרָא דְּכִינֹן דְּבֵאִין לְבִית דִּין עַם הַבַּשָּׂרִים עַכְשָׁו נִרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁמִּתְחַלָּה כּוֹנְנָהוּ לְאַסְהוּדִי קֹא אֲתוּ דְּהוֹכִיחַ סוּפָן עַל תַּחֲלָתָן: שְׁמוּאֵל אוֹמַר הַלָּכָה כַּרְבֵּי יוֹסִי. קָשָׁה הֵיאֵךְ מַצִּינוּ דִּינֵיו וְרַגְלֵינוּ כְּשֶׁנוֹתְנִין גַּט שֵׁשׁ בְּמַעֲמַד קְרוֹבִים וְהִיא גַם הַעֲדִים הַבַּשָּׂרִים בְּטוֹל וְהֵאִי דְּוִמְיָא דְּדִינֵי נִפְשׁוֹת דְּשׁוֹרְיֵן אֲשֶׁת אִישׁ שֵׁשׁ בָּהּ מִיתַת בֵּית דִּין וְטַעַם דְּפֶרֶשִׁית לַעֲיֹל גַּבִּי עֲדוֹת נִפְשׁוֹת שֵׁיךְ נָמִי בְּגַט וְגַם לְרַבִּי נָמִי קָשָׁה שְׁפַעֲמִים יִתְכַּנֵּן אֶחָד מִן הַקְּרוֹבִים לְהַעֲיד לְכוֹן נִרְאָה לָר"י דְּגַם לָר' יוֹסִי לֹא אֲמַרוּ דַּעֲדוּתָן בְּטוֹלָה אֵלֶּא דְּוֹקָא בְּאוּתָן שְׁמַעֲיִדים בַּפְּנִי ב"ד אֲבָל בַּשִּׁבְלִי רֵאִיָּה לַחוּדָה לֹא וא"ת א"כ מֵאִי פְּרִיךְ הָרוּג יִצִּיל וְהֵא אֵינוּ הוֹלֵךְ לְהַעֲיד בְּבִית דִּין וְאוֹמַר ה'ר"י דְּוִדְאִי מִתְחַלָּה הִיא סְבוּר הַש"ס לְרַבִּי יוֹסִי כִי נָמִי אֵינָן בְּאִין לְהַעֲיד בַּב"ד עֲדוּתָן בְּטוֹלָה וּמַשִּׁי בְּמִקְצֵמִי דְּבָר הַכְּתוּב מִלּוּמַר כְּשֶׁבְּאִין לְקַיֵּם הַדָּבָר בְּבִית דִּין אֶמַר רַבִּי יוֹסִי נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב אוּ פְסוּל דַּעֲדוּתָן בְּטוֹלָה וְאִם תֹּאמַר א"כ מֵאִי פְּרִיךְ לַעֲיֹל מַה יַּעֲשׂוּ שְׁנֵי אַחִין וְכוּי וְהֵלֹא אִין שׁוֹם כְּשֶׁשָּׂא אִם לֹא וְבֹאוּ לְהַעֲיד בְּבִית דִּין כְּדַפְרֶשְׁתִּי וַיֵּשׁ לוֹמַר מִשּׁוּם דְּפַעֲמִים שְׁלֹא יִדַּע זֶה בְּזָה וַיַּעֲיד הָאָדָם אַע"פ שֶׁבְּבָר הַעֲיד אַחִיו בַּב"ד וְאֲפִילוּ אֲרַע לְאַחַר כְּדִי דְּבּוּר מִכָּל מְקוֹם עֲדוּתָן בְּטוֹלָה מִשּׁוּם דְּמִקְשִׁינָן שְׁלֵשָׁה לְשִׁנִּים נִמְצָא קְרוֹב אוּ פְסוּל בְּזָה אַחַר זֶה אַע"פ דַּלְעָנִין הַזֵּמָּה בַּעֲיִין תוֹךְ כְּדִי דְּבּוּר:

ו.

 עין משפט נר מצוה

א מו"י פה' מהל' עדות הל' ג, סמג לאוין ריג:

ב מו"י פכ' מהל' עדות הל' ג, סמג לאוין ריג, טור חו"מ סי' ש:

ג מו"י פב' מהל' שבועות הל' יז:

ד מו"י פכ' מהל' עדות הל' ג, סמג עשין קי, טור חו"מ סי' לח:

ה מו"י פה' מהל' עדות הל' ג:

ו מו"י פה' מהל' עדות הל' ד:

ז מו"י פה' מהל' עדות הל' ה, סמג לאוין ריג, טוש"ע חו"מ סי' לו

ח מו"י פה' מהל' עדות הל' ג:

ט מו"י פה' מהל' עדות הל' ד:

י מו"י פה' מהל' עדות הל' ה, סמג לאוין ריג, טוש"ע חו"מ סי' לו

סעי' א:

 עין משפט גור מצוה

א מו"י פד' מהל' עדות הל' א, סמג עשין קט:

ב מו"י פב' מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ו:

ג מו"י פכ"א מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ח, סמג עשין צו, טוש"ע חו"מ סי' כח סעי' ו:

ד מו"י פד' מהל' עדות הל' א, סמג עשין צו:

ה מו"י פ"ב מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ב:

ו מו"י פד' מהל' עדות הל' ב, סמג עשין קו, טוש"ע חו"מ סי' ל סעי' ו:

ז מו"י פכ"א מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ח, סמג עשין קו, טוש"ע חו"מ סי' יז סעי' ו:

היו שְׁנַיִם רואים אותו מחלון זה וְשְׁנַיִם בחלון זה וכו': ואֶחָד מתִּרְה בְּאִמְצַע.

תמה ואמאי הצריך לומר ואֶחָד מתִּרְה שֶׁאֵין מן העדים יוֹשֵׁ מִפְּרָשִׁים דְּנִקְטָה מִשּׁוֹם רִישָׁא דְקִתְנִי רואין אֶלּוּ אֶת אֶלּוּ ומִסְתַּמָּא הֵינּוּ ע"י הַמִּתְרָה שְׁאוּמַר לְעֵדִים לֶאֱלּוּ וְאֶלּוּ רָאוּ אֶת הַמַּעֲשֶׂה הָרַע שָׁזֶה עָשָׂה וְנִרְאָה לַמַּשִּׁי"ח דְּנִקְטָה לִאֲפוּקֵי מִדְּרַבֵּי יוֹסִי דְאָמַר בְּסִיפָא אֵינּוּ חֹב עַד שֶׁיְהִי פִי שְׁנַיִם עֵדִים מִתְרין בּוֹ: שְׁמַקְצֵתוּ רואין אֶלּוּ אֶת אֶלּוּ. מַצְטַרְפִּין וּחַד אֶף אוֹתָם שֶׁאֵין רואים: הֲרִי אֶלּוּ עֵדוֹת אַחַת. שֶׁאִם נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב אוֹ פְסוּל עֵדוֹת כָּלָם בְּטוֹלָה וְכוּ שֶׁאִם נִמְצָא אַחַת מֵהֶן זוֹמָמַת אֵין נִקְרְבִין עַד שְׁחִימוּ כָּלָם וּבְטָלוּן נָמִי עֵדוֹת כָּלָם בְּהִזְמָה אַחַת מֵהֶן הַזְמָה הִי כְּנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב אוֹ פְסוּל: הוּא וְהֵן נִקְרְבִים. הֵן נִקְרְבִים אַע"פ שֶׁלֹּא הִקְמוּ כַּת שְׁנִיה בֵּינוֹן שֶׁהִקְמוּ הֵן הוּא נִקְרָג מִשּׁוֹם כַּת שְׁנִיה דָּלָא בְּטוֹלָה עֵדוֹת כַּת שְׁנִיה בְּהִזְמַת הֶרֶאשׁוּנָה בֵּינוֹן דְּהִי שְׁמִי עֵדוּיוֹת יֹשׁ מִפְּרָשִׁים שְׁצִירָךְ שֶׁתֵּהֵא כָּל כַּת וְכַת רואֶה הַמִּתְרָה אוֹ הַמִּתְרָה לֹאֹו רואֶה אוֹתָן אִלּוּ מַצְטַרֵּף הַמִּתְרָה לֹאֹו וְלֹאֹו דָּאִם לֹא כֵּן אֵין הַמִּתְרָה מַצְטַרֵּף עִמָּהֶן וְלֹא יִקְרָג עַל פִּיהֶם דְּלַעוּלָם אֵינּוּ נִקְרָג אִל"כ הַמִּתְרָה מַעֲדוֹת שֶׁבִּאֵין לְחִיבּוֹ וְהֵא דְקִתְנִי נָמִי נִמְצָא אַחַת מֵהֶן זוֹמָמַת שֶׁהִסֵּם גַּם הַמִּתְרָה עִמָּהֶם דְּהֵא מַעֲדוֹתָן הוּא בְּדַפְרִישִׁית וּמ"מ הִיוּ הִשְׁתִּי כַּתוֹת שְׁמִי עֵדוּיוֹת בֵּינוֹן שֶׁאֵין כַּת זוֹ רואֶה אֶת זוֹ וְקָשָׁה לַמַּשִּׁי"ח מֵאִי קָאָמַר דְּאִשְׁרֵבָה לֹא מִתּוֹקְמָא מִתְנִי' אֶלֶּא כְּשֶׁאֵין רואין הַמִּתְרָה וְכוּ אֵין הַמִּתְרָה רואֶה אוֹתָן דְּאִי רואין הַמִּתְרָה אוֹ הַמִּתְרָה רואֶה אוֹתָם הִיוּ הִשְׁתִּי כַּתוֹת עֵדוֹת אַחַת אַע"פ שֶׁאֵין רואין זֶה אֶת זֶה דִּהַמִּתְרָה מְצַרֵּפֵן בְּדִקְתֵנִי רִישָׁא בְּזִמָּן שְׁמַקְצֵתוּ רואין אֶלּוּ אֶת אֶלּוּ בְּעֵינֵי שְׁיָהֵא כָּל הַשְּׁנַיִם שְׁמַכְאֵן רואין אֶת אֶלּוּ מַכְאֵן אֶלֶּא בַּחַד סָנִי וְעוֹד קָשָׁה לְפִי' דְּצִירָךְ שְׁיָהֵא הַמִּתְרָה מַעֲדוֹתָן הֵא אִמְרִינוּ

כיצד העדים פרק ראשון מכות

אִמְתַּנִּי הִיו שְׁנַיִם רואין אותו, מַחֲלוֹן זֶה, וּשְׁנַיִם רואין אותו מַחֲלוֹן זֶה, וְאֶחָד מִתְרָה בּוֹ בְּאִמְצַע. בְּזִמָּן שְׁמַקְצֵתוּ רואין אֶלּוּ אֶת אֶלּוּ – הֲרִי אֶלּוּ עֵדוֹת אַחַת, וְאִם לֹא – הֲרִי אֶלּוּ שְׁתֵּי עֵדוּיוֹת. לְפִיכָה, אִם נִמְצָאֹת אַחַת מֵהֶן זוֹמָמַת – הוּא וְהֵן נִהְרָגִין, וְהַשְּׁנִיָּה פְטוּרָה. ^(א)**רַבִּי יוֹסִי** אוֹמַר: לְעוֹלָם אֵין נִהְרָגִין עַד שֶׁיְהִי שְׁנֵי עֵדִיו מִתְרין בּוֹ, שְׁנַאֲמַר "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים". דְּבָר אַחֵר: "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים" – שְׁלֹא תִהְיֶה סְנֵהדְרִין שׁוֹמְעַת מִפִּי הַתּוֹרָגָמָן. גָּמַ' אָמַר רַב זוטרא בר טוביא אָמַר רַב: מִנִּין לְעֵדוֹת מְיוֹחָדָת שְׁהִיא פְסוּלָה? שְׁנַאֲמַר: "לֹא יוֹמַת עַל פִּי עַד אֶחָד". מֵאִי אֶחָד? אֵילִימָא עַד אֶחָד מִמֶּשׁ – מִרִּישָׁא שְׁמַעִינּוּ לָהּ, "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים!" אֶלֶּא מֵאִי "אֶחָד"? אֶחָד אֶחָד. תַּנִּיא נָמִי הָכִי: "לֹא יוֹמַת עַל פִּי עַד אֶחָד", לְהַכִּיא שְׁנַיִם שְׁרואים אותו אֶחָד מַחֲלוֹן זֶה וְאֶחָד מַחֲלוֹן זֶה, וְאֵין רואין זֶה אֶת זֶה, שְׁאֵין מַצְטַרְפִּין. וְלֹא עוֹד אֶלֶּא אֲפִילוּ בְּזֶה אַחֵר זֶה בַּחֲלוֹן אֶחָד – אֵין מַצְטַרְפִּין. אָמַר לִיה רַב פֶּפְא לְאַבְיִי: הַשְּׁתָּא, וּמָה אֶחָד מַחֲלוֹן זֶה וְאֶחָד מַחֲלוֹן זֶה, דְּהֵאִי קָא חֲזִי כּוּלוֹ מַעֲשֶׂה, וְהֵאִי קָא חֲזִי כּוּלוֹ מַעֲשֶׂה – אִמְרַת לֹא מַצְטַרְפִּי, בְּזֶה אַחֵר זֶה, דְּהֵאִי חֲזִי פִלְגָא דְּמַעֲשֶׂה וְהֵאִי חֲזִי פִלְגָא דְּמַעֲשֶׂה, מִיבַעְיָא? אָמַר לִיה: לֹא נִצְרָכָא אֶלֶּא לְבוֹעֵל אֶת הָעֶרְוָה. "אָמַר רַבָּא: אִם הִיו רואין אֶת הַמִּתְרָה, אוֹ הַמִּתְרָה רואֶה אוֹתָן – מַצְטַרְפִּין. אָמַר רַבָּא: מִתְרָה שְׁאָמְרוּ, אֲפִילוּ מִפִּי עֲצָמוֹ, וְאֲפִילוּ מִפִּי הַשֵּׁד. 'אָמַר רַב נַחֲמָן: עֵדוֹת מְיוֹחָדָת כְּשִׁירָה בְּדִינֵי מְמוּנוֹת, דְּכַתִּיב: "לֹא יוֹמַת עַל פִּי עַד אֶחָד" – בְּדִינֵי נִפְשוֹת הוּא דָּאֵין כְּשִׁירָה, אָבָל בְּדִינֵי מְמוּנוֹת – כְּשִׁירָה. מִתְקִיף לָהּ רַב זוטרא: אֶלֶּא מַעֲתָה בְּדִינֵי נִפְשוֹת תִּצִּיל! אֶלְמָה תַּנּוּ "הוּא וְהֵן נִהְרָגִין"? קוּשִׁיא. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר וְכוּ'. אָמַר לִיה רַב פֶּפְא לְאַבְיִי: וּמִי אֵית לִיה לְרַבִּי יוֹסִי הֵאִי סְבָרָא? וְהֵתַנּוּ רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: הַשּׁוֹנֵא – נִהְרָג, מִפְּנֵי שְׁהוּא כְּמוּעַד וּמוֹתְרָה. ^(א)אָמַר לִיה: הֵהוּא – רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה הִיא. דְּתַנִּיא: רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אוֹמַר: חֲבֵר אֵין צִרִיךְ הַתְרָאָה, לְפִי שְׁלֹא נִיתְּנָה הַתְרָאָה אֶלֶּא לְהַבְחִין בֵּין שׁוֹגֵג לְמִזִּיד. דְּבָר אַחֵר: "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים" – שְׁלֹא תִהְיֶה סְנֵהדְרִין שׁוֹמְעַת מִפִּי הַתּוֹרָגָמָן. הִנְהוּ לְעוּזֵי דְאֵתוּ לְקוּמִיָּה דְרַבָּא, אוֹקִי רַבָּא תּוֹרָגָמָן בִּינְיִיהוּ. וְהִיכִי עֶבֶיד הָכִי? וְהֵתַנּוּ: שְׁלֹא תִהְיֶה סְנֵהדְרִין שׁוֹמְעַת מִפִּי הַתּוֹרָגָמָן! רַבָּא מִידַע הוּהוּ יָדַע מָה דְּהוּוּ אָמְרִי, וְאַהֲדוּרִי הוּא דְלָא הוּהוּ יָדַע.

אֵילְעָא

נִקְרְבִין: שְׁלֹא תִהְיֶה סְנֵהדְרִין שׁוֹמְעַת עֵדוֹת הַעֲדִים מִפִּי הַתְרָגָמָן צְרִיכִין הַצִּינִי שֶׁיִּשְׁמְדוּ מִלִּין בִּינּוֹתָם: גַּמ' עֵדוֹת מְיוֹחָדָת אֶחָד רואֶה אותו מַחֲלוֹן זֶה וְאֶחָד רואֶה מַחֲלוֹן זֶה וְאֵין רואין זֶה אֶת זֶה: לְבוֹעֵל אֶת הָעֶרְוָה שָׁנֵשׁ דִּי בְּרִאֵית כָּל אֶחָד וְאַפ"ה לֹא מַצְטַרְפוּ: מִפִּי עֲצָמוֹ הֶסְרוּג עֲצָמוֹ הִתְרָה בּוֹ: אֶלֶּא מַעֲתָה דְּכַשְׁרִים בְּעֵלְמָא וּמַצְטַרְפִּי: צְדִינֵי נִפְשוֹת כְּשֶׁשְׁנַיִם רואין מַחֲלוֹן זֶה וְשְׁנַיִם מַחֲלוֹן זֶה וְהַתְמָה כַּת הֶאֱחַת תַּצְטַרֵּף עֵדוֹת זוֹ לַהֲיוֹת כָּלָם כַּכַּת אַחַת לַהֲעֵל אֶת הַזּוֹמָמִין וְאֶת הַנִּדּוֹן שֶׁתֵּהֵא עֲדוֹתָן בְּטוֹלָה בֵּינוֹן דְּבְעֵלְמָא מַצְטַרְכַּת יֹשׁ טַעַם כֹּאֵן לַהֲעֵלוֹ וּרְחֻמָּא אָמַר וְהַעֲלוּ הַעֲדָה: וּמִי אֵית לָהּ לְרַבִּי יוֹסִי הַתְרָאָה כָּלָל: וְהִתְנּוּ רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר הַשּׁוֹנֵא שְׁאָמַר בְּשׁוֹגֵג הַרְגַּתִּי נִקְרָג מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוּעַד וּמִתְרָה: לְעוּזֵי בְּעֵלֵי לָשׁוֹן אַחֲרַת שֶׁאֵין הַצִּינִי מְכִירִין כֶּה:

 מסורת הש"ס

א סנהדרין ט:

ב סנהדרין ח::; סנהדרין עב::; סנהדרין מא::; לקמן ט:

 גליון הש"ס

גמ' ואמר רבא מתרה שאמרו.
על סנהדרין עא ע"א ברש"י ד"ה מתרין בו וצ"ע:

 תורה אור השלם

על-פי שנים צדים או שלשה צדים יומת המות לא יומת על-פי עד אחד [דברים יז, ו]

בגמ' מתרה שְׁאָמְרוּ אֲבִי' מִפִּי עֲצָמוֹ אֲבִי' מִפִּי שֵׁד וְאִלּוּ לֹא הִיוּ הַמִּתְרָה מַעֲדוֹתָן כָּלָל לְכוּן נִרְאָה דְּנִדְאִי מִיָּרִי כְּשֶׁאֵין רואין הַמִּתְרָה וְלֹא הַמִּתְרָה רואֶה אוֹתָם אֶלֶּא שְׁמַעֲנוּ הַמִּתְרָה שְׁמִתְרָה כּוּן וַיָּבִין סָנִי דְהֵא קוֹמִינוּן לְרַבָּנָן דְּפִלְגִי אַרְבֵּי יוֹסִי דְבְּסֻמּוֹךְ וְלֹא בְּעוּ פִי שְׁנַיִם עֵדִים מִתְרין בּוֹ כְּמוֹ רַבִּי יוֹסִי: לְעֵדוֹת מְיוֹחָדָת שֶׁהוּא פְסוּל. פִּי אֶחָד מַחֲלוֹן זֶה וְאֶחָד מַחֲלוֹן זֶה וּמִלְתָּא בְּאֲפִי נִפְשָׁה הִיא וְלֹא קָאִי אִמְתַּנִּי' וְלֹא מִיָּרִי בְּהָכִי: תַּנִּיא נָמִי הָכִי וכו'. מִינֵי תַנִּיא נָמִי הָכִי דְמָלָא יוֹמַת עַל פִּי עַד אֶחָד נִפְקָא דְאֵינּוּ עֲקָרָא דְּמִלְתָּא שְׁמַעְנּוּ מַמְתַּנִּיתוּן דְּנִהִי דַּמְתַּנִּיתוּן לֹא אִירִי בְּאֶחָד מַחֲלוֹן זֶה מ"מ מַלְאֲשְׁמַעִינוּ בְּשִׁתִּי כַּתוֹת דְּחֶשְׁבִּינוּ שְׁמִי עֵדוּיוֹת כְּשֶׁאֵין רואין אֶלּוּ אֶת אֶלּוּ מִנְּה שְׁמַעִינוּ דה"ה בַּכַּת אַחַת מַכָּל מְקוֹם נִרְאָה יוֹתֵר לְפָרֵשׁ דְּעָקַר מִלְתָּא מִינֵי דְאִי מַמְתַּנִּיתוּן הִנֵּה אִמְינָא דְּוָקָא בְּשִׁתִּי כַּתוֹת דְּכָל חֻקָּא חֲשִׁיב עֵדוֹת בְּאֲפִי נִפְשָׁה אָבָל בַּכַּת אַחַת מַצְטַרְפִּי שְׁפִיר וְכוּן נִרְאָה דִּיוֹתֵר לַחַק לוֹמַר דְּלֹא מִינֵי תַנִּיא נָמִי הָכִי רַק הַפְּסִיק בֵּינוֹן דְּלִיבָא מֵאֵן דְּפִלְגִי עֲלֶה. כּוּן נִרְאָה לְמַשִּׁי"ח: אָמַר רַבָּא אִם הֵן רואין אֶת הַמִּתְרָה אוֹ הַמִּתְרָה וכו'. מַכְאֵן מִינֵי הַמְּפָרֵשׁ רָאִיה בְּמַתַּנִּיתוּן גְּבִי סִיפָא דְקִתְנִי הֲרִי אֶלּוּ שְׁמִי עֵדוּיוֹת דְּמַכָּל מְקוֹם מִיָּרִי שֶׁהֵן רואין הַמִּתְרָה בְּדַפְרִישִׁי וְלֹאֹו מִלְתָּא הִיא דְּהִכָּא אַעֲדוֹת מְיוֹחָדָת דְּכִרְיתָא קָאִי דְקִתְנִי אֶחָד מַחֲלוֹן זֶה וְכו' שֶׁאֵין מַצְטַרְפִּין וְעֲלֶה קָאָמַר דָּאִם הַעַד מַכְאֵן [וְהַעַד מַכְאֵן] רואין הַמִּתְרָה אוֹ הַמִּתְרָה רואֶה אוֹתָן מַצְטַרְפִּין לַהֲיוֹת עֵדוֹת אַחַת גְּבִי הַעַד שְׁמַכְאֵן וְהַעַד שְׁמַכְאֵן אַע"פ שֶׁאֵין רואין אֶלּוּ אֶת אֶלּוּ דִּהַמִּתְרָה מְצַרֵּפֵן כְּמוֹ מַקְצֵתוּ רואין אֶלּוּ אֶת אֶלּוּ דַּמְתַּנִּיתוּן וַתַּדַּע דְּאַעֲדוֹת מְיוֹחָדָת דְּכִרְיתָא קָאִי דְאִי אִמְתַּנִּיתוּן קָאִי דְקִתְנִי הֲרִי אֶלּוּ שְׁמִי עֵדוּיוֹת בְּדַפְרִישִׁתִּי אִם כּוּן הִנֵּה לָהּ לְמִימַר וְאִם לֹאֹו אֵין מַצְטַרְפִּין שְׁהִיו עָקַר הַחֲדוּשׁ: אוֹ מִתְרָה רואֶה אוֹתָן מַצְטַרְפִּין. פִּירוּשׁ עַל פִּיהֶם נִקְרָג דְלָא חֲשִׁיבָא עֵדוֹת מְיוֹחָדָת וְאִם תִּאמַר וְהִיכִי מִהִמֵּנִי לִיה לַמִּתְרָה לוֹמַר שְׁרָאָה אוֹתָן לְהַרְגַּת אֶת זֶה דְּבְעֵלְמָא כְּשֶׁרואין הַמִּתְרָה הֲרִי הֵן שְׁנַיִם אָבָל מִתְרָה רואֶה אוֹתָן קָשִׁיא וְיֹשֵׁ לוֹמַר דְּמִיָּרִי שָׁנֵשׁ עֵדִים שְׁמַעִידוּן שֶׁהַמִּתְרָה רואֶה אוֹתָן אֶלֶּ לֹא רָאוּ הַמַּעֲשֶׂה אוֹתָן הַעֲדִים: בְּדִינֵי נִפְשוֹת הוּא דְלָא כְּשִׁרָה הֵא בְּדִינֵי מְמוּנוֹת כְּשִׁרָה. הַקָּשָׁה רַבִּינוּ אֲבָרְהָם מֵאוֹרֵלֵינִי"ש דְּהֵא קְרוֹבִים נִפְקָא לָן [סְנֵהדְרִין כּוּז:] דְּפְסוּלוּן מִלֵּא יוֹמַתוּ אֲבוֹת עַל בָּנִים וְדִינֵי מְמוּנוֹת גְּמָרִינוּ מִנְּה [שֵׁם כַּח]. דְּכַתִּיב מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לְכָם א"כ ה"י נִילָף מְמוּנוֹת מִנְּפְשוֹת לְהַךְ מִלְתָּא עֲדוּיוֹת מְיוֹחָדָת וְנִרְאָה דְּעַל כְּרַחֲךָ הִאִי קָרָא לֹאֹו בְּדִינֵי מְמוּנוֹת קָאִי דַּעַד אֶחָד מוֹעִיל לְמִמּוֹן דְּלִשְׁבּוּעָה מִיָּהֵא אִיתָּה:

עין משפט גור מצורה

	
א סמג עשין עה: ב מיי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי' י: ג מיי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי' י: ד מיי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי' י: ה מיי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי' יג: ו מיי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי' יד: ז מיי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי' י: ח מיי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי' יא: ט מיי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי' יב: י מיי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי' יג: יא מיי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי' יו:	

פְּשִׁיטָא בַּר קָטָלָא הוּא. תַּמָּה אִימָא בְּמַזִּיד וְלֹא הִתְּרוּ בּוּ וַיִּי"ל דְּהָא נִמְי נִקְחָא לֵן מִבְּלִי דַּעַת דְּאִיבָא מִבְּלִי דַּעַת יִתְּרָא עוּד יִי"ל דְּהָא נִמְי פְּשִׁיטָא דָּלָא וְגַלְה דַּעַל בְּרַחֲמֵהּ קִרְכָּא בְּלֹא מִתְּבַנּוּ אִרְכִּי מִדְּכַתִּיב וְהוּא לֹא שׁוּנָא: אָלָא פֻּרְט לֵאוּמֵר מִתָּר. וְקִשְׁה דְּגַבִּי חֲלָב וְגַבִּי שִׁבְת דְּכַתִּיב בְּשִׁטְיָהֶם שְׁגָגָה וְחִזְיָין פֻּרְק בְּגַל גְּדוּל (שִׁבְת דָּף סח: וְשֵׁס) בְּתִינוּק שְׁטַשְׁבָּה לְבִין הַנְּכָרִים וַיִּי"ל דְּשִׁאֲנִי הֵבֵא דְּכַתִּיב שְׁגָגָה יִתְּרָא לְמַעֲטוּי אֹמֵר מִתָּר.:. וְאֲשֵׁר לֹא צַה פֻּרְט לְמִתְּבַנּוּ לְזִרְוּ בְּבִינְד הִרְגַל (פ"ק דָּף . כו: וְשֵׁס) בְּרַשׁ רַשׁ"י קִמְשָׁט לִיָּה מִמִּיתָה אֲבָל גָּלוּת אִית בָּהּ וְלֹא נִרְאָה דְּא"כ לֹא הָי בְּמֹו אִינְדָּן לְבֹן נִרְאָה לְפִרְשׁ דְּפִטוּר (מִמִּיתָה) מִגְּלִית . בְּדִאֲמַרְיָן פֻּרְק פִּיצֵד הִרְגַל (שֵׁס ד"ה פֻּרְט): בְּלֹא אִיבָה פֻּרְט לְשׁוּנָא. תַּמָּה אִמְרִי אֲרָגְטִירִין הֵאי קִרְכָּא תְּפֻק לֹה דְּכַתִּיב בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה וְהוּא לֹא שׁוּנָא וְצ"ע וְשִׁמָּא יִי"ל דְּבַמִּשְׁנֵה תוֹרָה נִחְזַקת וְנִשְׁנִית בְּשִׁבְטִיל דְּבַר שְׁתַּחֲשֵׁשׁ מִיעֵבַר וְהִרְבַּה פִּרְשִׁיּוּת יֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה אֲבָל לֹא קִשְׁה מוּלָא אִוּיב לִי דְּבִאָּלָה מִקְשִׁי דְּהִסְהוּ אֲרָגְטִירִין לְמִימֵר אֲפִילוּ לֹא אִוּיב לִי [וְלֵעֲדִים וְלִעֲנִים] בְּדִאֲמַרְי' בְּסוּהֲדָרִין (דָּף כט:). (בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה בְּתוּב נִמְי כִּי לֹא שׁוּנָא הוּא לִי מִשׁוּם פִּרְשָׁה (שְׁטַשְׁטִיט) בֵּן נִרְאָה לְמַשִׁי"ח: מַה יַּעֲר שֵׁשׁ לִי רִשׁוּת לְנִזְק וְלִמְזִיק לְנַפֵּס לְשֵׁם וכו' . וְקִשְׁה דְּמִסְתַּמָּא בְּמֹו כֹּן נִימָא מַה יַּעֲר מִקּוּם שְׁעוּמֵד שֵׁס הַמְזִיק וְיֵשׁ רִשׁוּת לְנִזְק לְהוּיֹת לְשֵׁם וּא"כ קִשְׁה דְּתַנּוּ הַזִּרְחָ אֲבֹן לְרִשׁוּת רַבִּים דְּרִי הוּא גּוֹלָה וּמוּקִי לָהּ בְּסוּמֵר בְּתַלְוּ שְׁהוּא בְּרִשְׁוֹתָּ וְהָרָג הַנּוֹק שְׁהוּא בְּרִשְׁוֹת רַבִּים וְאִמְרִי גּוֹלָה וְהָא בְּעִינָן מִקּוּם שְׁיָהֵא רִשׁוּת לְנִזְק וְלַמְזִיק עוּמֵד בּוּ וַיִּי"ל דָּלָא וְלִיף מִנֵּה מִקּוּם הַהִבָּאֵה אָלָא שֵׁשׁ רִשׁוּת לְשִׁטְיָהֶם לְעַבֵּב בְּמִקּוּם הַהִבָּאֵה: נִשְׁמַטָּה הַשְּׁלִיכָה. וְהִרְבּוּ הַשְּׁלִיכָה אֲבָל אִם הִרְגוּ אָדָם פִּטוּר דְּבִשְׁעִין זָכָר וִירֵידָה: וְאִי בַּעֲיָת אִימָא הָא דְּאֶתְלַע וְהָא דָּלָא אֶתְלַע. וְלִפִּי הֵאי אִיבַעֲיָת אִימָא פִּלִּי עֲלִמָא סְבָרִי וִירֵידָה הִיא וְקִשְׁה א"כ אִמְרִי לֹא קִאֲמֵר דְּכִלִּי עֲלִמָא וִירֵידָה הִיא הָא דְּאֶתְלַע וְהָא דְּכ"ע עֲלִיָּה הִיא א"כ קִשְׁה בְּרִיתָא זִו לְבִרְתָּא דְּעֵשֵׂל אוּ הַשְׁלִיךְ עֲלִי לְהִבִּיא וִירֵידָה שְׁהִיא עֲרָךְ עֲלִיָּה וְנִרְאָה לְפִרְשׁ דַּה"ק דְּכ"ע דְּעֲלִיָּה הָי וּמִכְרִי בִּירֵידָה שְׁהִיא עֲרָךְ לְעֲלִיָּה דְּבָהֵא לֹא פִלִּינִי בְּרִיתוֹת וְהֵבֵא דְּכִי קִאֲמֵר אִיבַעֲיָת אִימָא הָא וְהָא לְגָלוּת וּמִכְרִי הַבְּרִיתָא שְׁמַחֲבִיה בִּירֵידָה שְׁהִיא עֲרָךְ לְעֲלִיָּה:

גְּמִי דְּהָא נִמְי נִקְחָא לֵן

”הָיָה עוֹלָה בְּסוּלָם וְנִפְּל עָלָיו וְהָרָגוּ – הָרִי זֶה אֵינּוּ גּוֹלָה. זֶה הַכֶּלֶל: כָּל שֶׁבִּדְרָה יִרִידָתוֹ – גּוֹלָה, וְשִׁלָּא בְּדִרָה יִרִידָתוֹ – אֵינּוּ גּוֹלָה. גְּמִי מָנָא הֵינִי מִיַּלְי? דְּאָמֵר שְׁמוּאֵל דְּאָמֵר קִרָּא: ”וַיִּפֹּל עָלָיו וַיָּמָתוּ” – עַד שִׁיפּוּל דְּרָה נִפִּילָה. תַּנּוּ רַבְּנָן: ”בְּשִׁגְגָה” – פֻּרְט לְמִזִּיד. ”בְּכִלִּי דַּעַת” – פֻּרְט לְמִתְּבּוּיִן.^[כא] מִזִּיד? פְּשִׁיטָא, בַּר קָטָלָא הוּא! אָלָא אָמֵר רַבָּא: אִימָא פֻּרְט לֵאוּמֵר מוּתָר. אָמֵר לִיָּה אֲפִי: אִי אֹמֵר מוּתָר, אָנוּס הוּא? אָמֵר לִיָּה: שְׂאֲנִי אֹמֵר, הָאוּמֵר מוּתָר – קָרוֹב לְמִזִּיד הוּא.^[כב]”בְּכִלִּי דַּעַת” – פֻּרְט לְמִתְּבּוּיִן. מִתְּבּוּיִן? פְּשִׁיטָא, בַּר קָטָלָא הוּא! אָמֵר רַבָּה: פֻּרְט לְמִתְּבּוּיִן לְהָרוּג אֶת הַבְּהֵמָה וְהָרָג אֶת הָאָדָם, לְגוּי וְהָרָג אֶת יִשְׂרָאֵל, לְנִפְּל וְהָרָג בֶּן קָרִימָא. ”תַּנּוּ רַבְּנָן: ”אִם בְּפִתְעָ” – פֻּרְט לְקִרְן זְוִית. ”בְּלֹא אִיבָחָ” – פֻּרְט לְשׁוּנָא. ”הִדְפּוּ” – שְׂדַחְפּוּ בְּגוּפּוּ. ”אוּ הַשְּׁלִיךְ עָלָיו” – לְהִבִּיא וִירֵידָה שְׁהִיא צוּרָה עָלֶיהָ. ”בְּלֹא צִדָּה” – פֻּרְט לְמִתְּבּוּיִן לְצַד זֶה וְהִלְכָּה לֶה לְצַד אַחֵר.^[כג]”וְאֲשֵׁר לֹא צָדָה” – פֻּרְט לְמִתְּבּוּיִן לְזִרְוִק שְׁתִּים, וְזָרַק אֲרִבַּע. ”וְאֲשֵׁר יָבֵא אֶת רַעְהוּ בִיעֵר” – מַה יַּעֲר רִשׁוּת לְנִיזְק וְלַמְזִיק לִיכְנֵס לְשָׁם, אִף כָּל רִשׁוּת לְנִיזְק וְלַמְזִיק לִיכְנֵס לְשָׁם. ”בְּעָא מִיבִיָּה רַבִּי אֲבָהוּ מִרַבִּי יוֹחָנָן: הָיָה עוֹלָה בְּסוּלָם וְנִשְׁמַטָּה שְׁלִיכָה מִתְּחִתּוֹ, וְנִפְּלָה וְהָרָגָה, מַהוּ? כִּי הֵאי גּוֹנוּנָא עָלֶיהָ הִיא, אוּ יִרִידָה הִיא? אָמֵר לִיָּה: כְּבָר נִגְעַתָּ בִירִידָה שְׁהִיא צוּרָה עָלֶיהָ. אִיתִיבִיָּה, זֶה הַכֶּלֶל: כָּל שֶׁבִּדְרָה יִרִידָתוֹ – גּוֹלָה, שְׁלֹא בְּדִרָה יִרִידָתוֹ – אֵינּוּ גּוֹלָה. שְׁלֹא בְּדִרָה יִרִידָתוֹ לְאִיתוּזִי מַאי? לֹאוּ לְאִיתוּזִי כַּהֲאי גּוֹנוּנָא? וְלִישְׁעָמִיה, כָּל שֶׁבִּדְרָה יִרִידָתוֹ, לְאִיתוּזִי מַאי? אָלָא לְאִיתוּזִי קַצָּב, הֵבֵא נִמְי לְאִיתוּזִי קַצָּב. דְּתַנְיָא: קַצָּב שְׁהָיָה מְקַצָּב, תָּנָא חֲדָא: לְפָנָיו – חֲיִיב, לְאַחֲרָיו – פִּטוּר. וְתַנְיָא אִידָה: לְאַחֲרָיו – חֲיִיב, לְפָנָיו – פִּטוּר. וְתַנְיָא אִידָה: בִּין לְפָנָיו בִּין לְאַחֲרָיו – חֲיִיב, וְתַנְיָא אִידָה: בִּין לְפָנָיו בִּין לְאַחֲרָיו – פִּטוּר. וְלֹא קִשְׁיָא. ’כָּאן – בִּירִידָה שְׁלִפְנָיו, וְעָלֶיהָ שְׁלֹאֲחֲרָיו. כָּאן – בַּעְלֶיהָ שְׁלִפְנָיו, וִירִידָה שְׁלֹאֲחֲרָיו. כָּאן – בִּירִידָה שְׁלִפְנָיו וְשַׁל אַחֲרָיו, כָּאן – בַּעְלֶיהָ שְׁלִפְנָיו וְשַׁל אַחֲרָיו.^[כד] לִימָא בְּתַנְיָא: הָיָה עוֹלָה בְּסוּלָם וְנִשְׁמַטָּה שְׁלִיכָה מִתְּחִתּוֹ, תָּנִי חֲדָא חֲיִיב, וְתַנְיָא אִידָה פִּטוּר. מַאי לֹאוּ בְּהָא קָא מִיפְּלָגִי, דְּמָר סָבַר יִרִידָה הִיא, וּמָר סָבַר עָלֶיהָ הִיא? לֹא, דְּכוּלִּי עָלְמָא עָלֶיהָ הִיא. וְלֹא קִשְׁיָא: כָּאן לְנִיזְקִין, כָּאן לְגָלוּת. אִיבַעֲיָת אִימָא הָא וְהָא לְגָלוּת, וְלֹא קִשְׁיָא, הָא דְּאֶתְלִיע, הָא דָּלָא אֶתְלַע. וְאִיבַעֲיָת אִימָא: הָא וְהָא דָּלָא אֶתְלַע, וְלֹא קִשְׁיָא, הָא דְּמִיַּהֲדָק, וְהָא דָּלָא מִיַּהֲדָק. ”מִתְּנִי” נִשְׁמַט הַבְּרִזָּל מִקְּתוֹ וְהָרָג, רַבִּי אֹמֵר: אֵינּוּ גּוֹלָה, וְחַכְמַים אֹמְרִים: גּוֹלָה. מִן הָעֵץ הַמִּתְּבַּקֵּעַ, רַבִּי אֹמֵר: גּוֹלָה, וְחַכְמַים אֹמְרִים: אֵינּוּ גּוֹלָה. גְּמִי תַנְיָא, אָמֵר לָהֶם רַבִּי לְחַכְמַים: וְכִי נֶאֱמַר ”וַיִּנְשַׁל הַבְּרִזָּל מִעֵצוֹ”? וְהִלֵּא לֹא נֶאֱמַר אָלָא ”מִן הָעֵץ”? וְעוֹד, נֶאֱמַר ”עֵץ” לְמַטָּה וְנֶאֱמַר ”עֵץ” לְמַעְלָה, מַה ”עֵץ” הָאֱמוּר לְמַעְלָה מִן הָעֵץ הַמִּתְּבַּקֵּעַ, אִף ”עֵץ” הָאֱמוּר לְמַטָּה מִן הָעֵץ הַמִּתְּבַקֵּעַ.^[כה] אָמֵר רַב חֲזִיָּא בַּר אֲשִׁי אָמֵר רַב: וּשְׁנִיָּהֶם מִקְרָא אֶחָד דְּרִשׁוּ: ”וַיִּנְשַׁל הַבְּרִזָּל מִן הָעֵץ”, רַבִּי סָבַר: יֵשׁ אִם לְמִסּוּרָת, ”וַיִּנְשַׁל” בְּתִיב, וּרְבָנָן סָבְרִי: יֵשׁ אִם לְמִקְרָא, ”וַיִּנְשַׁל” קָרִינִן. וְרַבִּי, יֵשׁ אִם לְמִסּוּרָת סְבִירָא לִיָּה?

וְהָאֵמֵר

אִם לְמִקְרָא וְיִשַׁל קָרִינִן לָשׁוֹן פִּעַל הַבְּרִזָּל עֲצוּמוֹ נִשַׁל מִעַל עֵצוֹ:

אלו הן הגולין פרק שני מכות

אֵלָּא: בְּאוּמֵר מִתָּר סָבַר שְׁמִתָּר לְהָרָג אֶת יִשְׂרָאֵל וְהוּא מְזִיד שְׁלִי: אָנוּס הוּא וְהִיאֲךָ הוּא קוֹרְחוֹ מְזִיד: בְּפִתַּע פֻּרְט לְקָרוּ זְוִית שְׁלָשׁוֹן פִּתַּע הוּא בְּסִמּוּן בְּדַמְתַּרְגְּמִי בַּתְּפִיץ פֻּרְט לְקָרוּ זְוִית אִם הָיָה זֶה יוֹצֵא מִמְּבּוּי זֶה וְנִכְנָם לָזֶה לַפְנוּת לְיִמְיָן אוּ לְשִׁמְאֵל וּסְפִינוּ פָּדוּ וְהָא פֻּרְט לְקָרוּ זְוִית וְלֹא קִרְאָה וְהָרָגוּ: שְׂדַחְפּוּ בְּגוּפּוּ בְּלֹא מִתְּבַנּוּ: לְהִבִּיא וִירֵידָה שְׁהִיא עֲרָךְ עֲלִיָּה בְּגוּן הַרְצָה לְהַרִים יָדוּ בְּכַח וְנִרְזָן פָּדוּ וּמִשְׁפִּיל תַּתְלָּה אֶת גּוּפוֹ וְשׁוּחָה לְפָנָיו כְּדִי לְהַרִים בְּכַח וּבַהֲשָׁפְלוֹ הָרָג לָלָא תִימָא הוּאִיל וְעָרָךְ עֲלִיָּה הִיא פִּטוּר מְגָלוּת דְּהָא בְּתוּב וַיִּפֹּל: בְּלֹא צִיָּה לָשׁוֹן צַדוּר שְׁלֹא נִתְּבַנּוּ לְצַד לְצַד שְׁנִי: וְאֲשֵׁר לֹא צַה שְׁלֹא נִתְּבַנּוּ לְזִרְוִק בְּצַדוּ וּבְסִמּוּן לִי אָלָא לְמִקּוּם שְׂזִירָה אֲבָל לֹא הָיָה יוֹרַע שֵׁשׁ שֵׁס אָדָם: פֻּרְט לְמִתְּבּוּיִן לְזָרַק שְׁתִּים חֲרַק אֲרִבַּע וְכֹן לְזָרַק אֲרִבַּע חֲרַק שְׁמוּנָה: אִף כָּל שֵׁשׁ לִי רִשׁוּת לְנִזְק כּו' יוֹצֵאה חֲצַר שֹׁל בַּעַל הַבֵּית: עֲלִיָּה הִיא אוּ וִירֵידָה הִיא בְּתַר וִירֵידָה אֲזִלִּין וְהוּא הָיָה עֶסוֹק בַּעְלִיָּה אוּ בְּתַר שְׁלִיכָה אֲזִלִּין וְהַשְׁלָה עֲלִיָּה הָיָה לִוְחָקָה וּמִשְׁפִּילָה בְּלִפְנֵי מַטָּה: כְּבָר נִגְעַת כּו' דְּרִי נִגְעַת כָּאן בִּירֵידָה שְׁהִיא עֲרָךְ עֲלִיָּה וְהָא רַבִּין לֹה לַעֲלִי לְחִיּוּבָא: לְפָנָיו חִיב הָרָג לְפָנָיו חִיב: ה"ג כָּאן בִּירֵידָה שְׁלִפְנָיו וְעֲלִיָּה שְׁלֹאֲחֲרָיו כָּאן בַּעְלִיָּה שְׁלִפְנָיו וִירֵידָה שְׁלֹאֲחֲרָיו כָּאן בִּירֵידָה שְׁלִפְנָיו וְשַׁל אַחֲרָיו כָּאן בַּעְלִיָּה שְׁלִפְנָיו וְלֹאֲחֲרָיו. כָּל דְּרָךְ עֲלִיָּה פִטוּר וְכָל דְּרָךְ וִירֵידָה חִיב הֶאֱכָן הָא דְּתַנְיָא לְפָנָיו חִיב לְאַחֲרָיו פִּטוּר בִּירֵידָה שְׁלִפְנָיו וְעֲלִיָּה שֹׁל אַחֲרָיו הַשְׁפִּיל זְרוּעוֹ כְּדִי לְהַרִים בְּכַח וְהַרִים מַבַּח לְפָנָיו בַּהֲשָׁפְלוֹ חִיב הָרָג בַּעְלִיָּה לְאַחֲרָיו חִיב בַּעְלִיָּה שְׁלִפְנָיו וִירֵידָה שְׁלֹאֲחֲרָיו כְּגוּן הַמְּרִים יָדוּ בְּכַח עַד שֶׁהֲשָׁפִילוּ דְּרָךְ לְאַחֲרָיו מִמַּעַל לְכַתְּפּוֹ וְחִזַּר וְהִגִּטִּיהֶן לַהֲכּוֹת לְפָנָיו הָרָג בַּהֲשָׁפְלוֹ דְּרָךְ לְאַחֲרָיו חִיב הָרָג בַּהֲגַבְהֵתוּ פִטוּר וְהָא דְּתַנְיָא בִּין לְפָנָיו וּבִין לְאַחֲרָיו חִיב בִּירֵידָה חִיב בִּירֵידָה שְׁלֹאֲחֲרָיו אוּ שְׁלֹאֲחֲרָיו וְהָא דְּתַנְיָא בִּין לְפָנָיו בִּין לְאַחֲרָיו חִיב בִּירֵידָה שְׁלִפְנָיו וְשַׁל אַחֲרָיו: לִימָא בְּתַנְיָא הֵךְ בַּעֲיָא דְּרַבִּי אֲבָהוּ: לְנִזְקִין חִיב אִם לֹא הִרְגוּ אָלָא הִזְקוּ חִיב לְנִזְקִין לֹא שְׁנִי לֵן בִּין שׁוּגָג לְמַזִּיד בִּין וִירֵידָה לְעֲלִיָּה בְּדִאֲמַרְיָן בְּ"ק (דָּף כו:)) פִּצַּע תַּחַת פִּצַּע לְחִיב עַל הַשׁוּגָג בְּמַזִּיד וְאָנֹס בְּרַצּוֹן: הָא דְּאֶתְלִיע חִיב שְׁכַל שְׁלִיכָה שְׁתַּחְלִיעָה בְּשִׁמּוּרְסוֹן עֲלִיָּה וּבְפִתַּת הִיא לְמַטָּה וִירֵידָה הִיא וְאִם לֹא הַתְּלִיעָה אִין כָּאן וִירֵידָה: הָא דְּמִיַּהֲדָק אִם הִתָּה הַשְּׁלִיכָה מֵלֹא הַנֶּקֶב שְׁהִיא תַּחוּבָה בּוּ וְאֶחָתָה יָפָה יָפָה אִין כָּאן דְּרָךְ וִירֵידָה וּפִטוּר לֹא מִיַּהֲדָק וִירֵידָה יֵשׁ כָּאן וְחִיב: מִתְּנִי' מִן הָעֵץ הַמִּתְּבַקֵּעַ יוֹצֵא קוּסֵם וְנִתָּה לְמִכְרוּחַ וְהָרָג: גְּמִי' נֶאֱמַר עַן לְמַטָּה וְנִשַׁל הַבְּרִזָּל מִן הָעֵץ: וְנֶאֱמַר עַן לְמַעְלָה לְכַרוֹת הָעֵץ: יֵשׁ אִם לְמַסְכַּת בְּמַה שְׁנִמְסַרְהָ בְּתַב שֹׁל תַּבָּה לְמַשָּׁה אִנּוּ צִרְיָבִין לְהַרְשָׁה וְלֹא לְפִי הַמִּקְרָא בְּשִׁאֲתָה קוּרָא וְנִשַׁל אֲתָה מוּסוּף הִבְרַה שֹׁל אֶל"ף אוּ שֹׁל ה"א בִּין נו"ן לְשִׁי"ן וְלִפִּי הַמַּסְכַּת וְנִשַׁל בְּתוּב וּפִרְשׁוֹ נִשַׁל שֶׁהִשִּׁיל הַבְּרִזָּל מִן הָעֵץ הַמִּתְּבַקֵּעַ וּמָצָא אֶת רַעְהוּ וְרַבְּנָן סָבְרִי יֵשׁ

מסורת הש"ס

 א לקמן ט.
ב סנהדרין עח: משנה בבא קמא; תוספתא סנהדרין; תוספתא בבא קמא; משנה סנהדרין; בבא קמא מא: בבא קמא מד.
ג משנה מכות; בבא קמא כו: ד יומא כד.
ה סוכה ו: פסחים לו: כריתות יז: קידושין יח:

גליון הש"ס

גמ' בבלי דעת פרט למתכוין. עי' לקמן דף ט' ע"ב ובתוס' שם ד"ה ור"י.

שם מה יער רשות. עי' לקמן דף ח' ע"א:

תורה אור השלם

או בבל־אבן אֲשֶׁר־נִמְוֹת בָּהּ בִּלְא רִאשׁוֹת וַיִּפֹּל עָלָיו וַיָּנֹמֶת וְהוּא לֹא־אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מִבְּקֶשׁ רָעֻתוֹ [בַּמִּדְבָּר לַה, כג]

וְהַקְרִיתֶם לָכֶם עֵרִים עָרִי מִקֻּלַּט תַּהֲיִינָה לָכֶם (נס שמה רצח מכה נפש בשגגה [בַּמִּדְבָּר לַה, יא]

וְזֶה דְּבַר הַרָצַח אֲשֶׁר־יָנוּס שְׂמָה וְחִי אֲשֶׁר יָפָה אֶת־רַעְהוּ בְּבִלִי־דַעַת וְהוּא לֹא־שָׂנֵא לוֹ מִתַּמָּל שְׁלֹשָׁם [דְּבָרִים יט, ז]

וְאִם־בְּפִתַּע בִּלְא־אִיבָה הִדְפּוּ אוֹר־הַשִּׁלִּיךְ עָלָיו קִלְ־פִּלִי בִּלְא צִדָּה [בַּמִּדְבָּר לַה, כב]

וְאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהֶאֱלִהִים אֹנָה לִדְדוֹ וְשָׁמַתִּי לָךְ מִקּוּם אֲשֶׁר יָנוּס שְׂמָה [שְׁמוֹת כא, יג]

וְאֲשֶׁר יָבֵא אֶת־רַעְהוּ בַּיעַר לַחֲטָב עֲצִים וְזָדָהוּ יָדוּ בַּגִּרְזָן לְכַרֹּת הָעֵץ וְנִשַׁל הַבְּרִזָּל מִן־הָעֵץ וּמָצָא אֶת־רַעְהוּ וְנָתַתּוּ הוּא יָנוּס אֶל־אֶחָת הָעָרִים־הָאֵלֶּה וְחִי [דְּבָרִים יט, ה]

מסורת הש"ס
א סנהדרין ד.
ב בבא קמא י:
ג בבא קמא לב:
ד בבא קמא לג; ערכין ל:
ה ערכין כ:
גליון הש"ס
מתני' אם יש רשות לניזק. ע"י ב"ק דף לב ע"ב תוד"ה דלא סגי: שם מה תיער. לעיל ז ע"ב: גמ' האב מענייניה. ע"י סוטה דף מה ע"א:
תורה אור השלם

ואשר יבא את־רעהו בעֵר לחטב עצים ונדחה ידו בַּרְזָן לִכְרֵת העץ ונשל הפֶּדָזל מוֹר־העץ וסָעָא את־רעהו וּמֵת הוא יָנוּס אֶל־אֶחָת העִיר־סָקָלָה וְחִי (דברים יט, ה)

ואיש כי לא יתְהַלְכוּ גֹאל וְהַשְׁמִיעָה יְדו וסָעָא כְּדִי גֹאֲלָתוּ (ויקרא כה, כו)

ישר בנה ויניחָה ויחַן מַעֲדָנִים לנַפְשָׁה [משלי כט, יז]

ואיש אשר־יִטְמָא ולא יתְחַשָּׂא ויכַרְתֶּה הַנֶּפֶשׁ הַהוא מִתּוֹךְ הַסָּקָל כי את־מִקְדָּשׁ יִתְּנֶה טָמֵא מִי נָדָה לֹא־יֹרֵק עָלָיו טָמֵא הוא (במדבר יט, כ)

הא דרב יצחק צר' יוסף בסנהדרין בשמעתא קממתא (דף ל.): הינו דקא דצר רבי ואמר ועוד למלפּה בגזרה שניה: פסא קנג גוש עפר כלישני"א בלע"ז: ואתר תמרי והשיר תמרים: צאנו למחלקת דהינו דומנא דמן הען המתבקע: מהו דתימא הא לרבי בכח כחו דמי ופטור שהקנג היה כח ראשון ונשירת התמרים היה כח שני חמ"ל שהקנג בגרזן והתמרים פקים הנתן: לנרמא הוא עז החריות שהתמרים תלוין לצננו: ומתיה לבבסא הוא אשכול התמרים המתקצצים יחד: מתני' ר"א בן יעקב מפרש טעמא בגמרא: האב המפה את בנו להטותו לזרזי אחרת: ושלוח כ"ד המלקה לרפעים לחייב מלקות: גמ' לפנות בה בני אדם לנקדיהם: ואיבא דמקרי ויחבי לפנות ביום: ומצא משמע שהוא שם ומצאו נשירת נשל הכרזל: פרט לממנא עצמו אחר בן הוציא הנה את ראשו מן החלון וקבל האבן במצחו: ומצא פרט למצוי והשיגה ידו ומצא פרט למצוי אס היתה גאלה זו מצויה צדו בשמכרה אין כופין את הנוקם להחזירה לו לפדות: השתא גמי פי לא מצא חטובה אין החטבה מצה אלא גשית הסבה: לאו מצה להבותו: לאו מצה להבותו: לאו מלתא היא דאמרי ראה טובה מזו היה לי להשיבו מן המקרא עצמו קלאו בחטבה דמצה אירי: דאי בעי מטמא אי בעי לא מטמא אותו חיב לך הכתיב כרת אס נכנס למקדש בטמאה זו: ה"נ דפטור מפרת:

אלו הן הגולין פרק שני מכות

הא דרב יצחק צר' יוסף בסנהדרין בשמעתא קממתא (דף ל.): הינו דקאמר להו ועוד. פרוש משמע דמעקרא ה"א טעמא משום אס למסרת וכתרי הכי קאמר ועוד כלומר אע"ג דכ"ל שאס למקרא מ"מ הבא איבא למשמע מגזרה שנה ונמיה דמעקרא גמי לא פלי טעמא במסרת אלא משום קלא כתיב מעצי ואמר ה"ר יוסף בכור שור דהיא היא וה"ק ובי נאמר ונשל הכרזל מעצי דאי כתיב בן אזי הוי מנשב לומר יש אס למקרא לקרות ונשל דקדקי ובדאמרי רבנן והלא לא נאמר אלא מן הענ וא"כ אין לשון המקרא דקרינן ונשל מנשב על זה אלא נחאי מן הענ מוכיח דגש אס למסרת שהוא ונשל כמו והשיל וזה הלשון מנשב על מן הענ דמן הענ המתבקע והשתא ניחא הא דקאמר ועוד וכו'. פרש בסנהדרין גבי ירכא ורכא דמשמע שפיר. מן המסרת דהינו ירכא משום דפשטה דקרא משמע דכתיב דתרה את בני האדון וגו' א"כ משמע ירכא זכורך. פני האדון והינו לפי המסרת אכל לפי המקרא דקרינן ירכא הל"ל לפני האדון: מהו דתימא בכח כחו דמי. ולא דמי לען המתבקע דהתם נגע במה שצדו בשעת הסעת הענ אכל הבא שדבר יצא מידו בשעת הסעת תמרים דמי שפיר לכח כחו אימא לא לחיב קמ"ל: לא צריכא אלא כו'. פרוש דמהשתא לא צריך לאוקומא בסותר דהוא דהין בזורק ממש: בשלשה העשניה וכו'. והשתא מרי ביום ובזורק לשלשה ולא בסותר קבלו וא"ת ונזקטו באיניה גשניה לפנות כלל וגם בלילה איבא דמקרי ויחבי ובדקאמר השתא וי"ל דא"כ אנוס הוא דלית ליה לאסוקי לדעתה הוא דמקרי ויחבי פיון שאינה גשניה לפנות כלל אכל השתא בעשניה לפנות בלילה אית לה לאסוקי גס ביום הוא דמקרי ויחבי: אף ע"ג דגמיר מצה קא עבדי כו'. וא"ת מ"מ מ'קדש משליח כ"ד דביון דאילו לקה בבר לאו מצה קא עבדי וכו' וי"ל דמ"מ איבא מצה מתחלה מה שאין בן בחטובת עצים דרפא ואס מצאן חטובות לא היה שם חטובת מצה מעולם שהרי לא נחטבו לבד וליבא למימר גמי פיון דאילו לא חטא לאו מצה היא וכו' דהיא לא שליח כ"ד מקרי ולא דמי לרבו ואבוי דלעולם שמו זה על בנו וזה על תלמידו:

הינו דקאמר להו ועוד. פרוש משמע דמעקרא ה"א טעמא משום אס למסרת וכתרי הכי קאמר ועוד כלומר אע"ג דכ"ל שאס למקרא מ"מ הבא איבא למשמע מגזרה שנה ונמיה דמעקרא גמי לא פלי טעמא במסרת אלא משום קלא כתיב מעצי ואמר ה"ר יוסף בכור שור דהיא היא וה"ק ובי נאמר ונשל הכרזל מעצי דאי כתיב בן אזי הוי מנשב לומר יש אס למקרא לקרות ונשל דקדקי ובדאמרי רבנן והלא לא נאמר אלא מן הענ וא"כ אין לשון המקרא דקרינן ונשל מנשב על זה אלא נחאי מן הענ מוכיח דגש אס למסרת שהוא ונשל כמו והשיל וזה הלשון מנשב על מן הענ דמן הענ המתבקע והשתא ניחא הא דקאמר ועוד וכו'. פרש בסנהדרין גבי ירכא ורכא דמשמע שפיר. מן המסרת דהינו ירכא משום דפשטה דקרא משמע דכתיב דתרה את בני האדון וגו' א"כ משמע ירכא זכורך. פני האדון והינו לפי המסרת אכל לפי המקרא דקרינן ירכא הל"ל לפני האדון: מהו דתימא בכח כחו דמי. ולא דמי לען המתבקע דהתם נגע במה שצדו בשעת הסעת הענ אכל הבא שדבר יצא מידו בשעת הסעת תמרים דמי שפיר לכח כחו אימא לא לחיב קמ"ל: לא צריכא אלא כו'. פרוש דמהשתא לא צריך לאוקומא בסותר דהוא דהין בזורק ממש: בשלשה העשניה וכו'. והשתא מרי ביום ובזורק לשלשה ולא בסותר קבלו וא"ת ונזקטו באיניה גשניה לפנות כלל וגם בלילה איבא דמקרי ויחבי ובדקאמר השתא וי"ל דא"כ אנוס הוא דלית ליה לאסוקי לדעתה הוא דמקרי ויחבי פיון שאינה גשניה לפנות כלל אכל השתא בעשניה לפנות בלילה אית לה לאסוקי גס ביום הוא דמקרי ויחבי: אף ע"ג דגמיר מצה קא עבדי כו'. וא"ת מ"מ מ'קדש משליח כ"ד דביון דאילו לקה בבר לאו מצה קא עבדי וכו' וי"ל דמ"מ איבא מצה מתחלה מה שאין בן בחטובת עצים דרפא ואס מצאן חטובות לא היה שם חטובת מצה מעולם שהרי לא נחטבו לבד וליבא למימר גמי פיון דאילו לא חטא לאו מצה היא וכו' דהיא לא שליח כ"ד מקרי ולא דמי לרבו ואבוי דלעולם שמו זה על בנו וזה על תלמידו:

והאמר רב יצחק ברבי יוסף אמר רבי יוחנן: רבי, ורבי יהודה בן רועז, ובית שמאי, ורבי שמעון, ורבי עקיבא, בולחו סבירי להו יש אם למקרא! היינו דקאמר להו "ויעוד".
אמר רב פפא: מאן דשדא פיסא לדיקלא ואתר תמרי, ואזול תמרי וקטול, פאנו למחלוקת דרבי ורבנן. פשיטא! מהו דתימא, בכח כחו דמי, קא משמע לן. אלא כח כחו לרבי היכי משפחת לה? בגוין דשדא פיסא ומחיה לגרמא, ואזל גרמא ומחיה לכבאסא ואתר תמרי, ואזול תמרי וקטול.
מתנגי הזורק אבן לרשות הרבים והרג – חרי זה גולה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אם מפשיצא אתה האבן מידו הוציא ה'זה את ראשו וקבלה – חרי זה פטור. 'זרק את האבן לחצרו והרג, אם יש רשות לניזק ליפגס לשם – גולה, ואם לאו – אינו גולה, שנאמר: "ואשר יבא את רעהו ביצר" – מה היצר רשות לניזק ולמזיק ליפגס לשם, אף כל רשות לניזק ולמזיק להפגס לשם. יצא חצר בעל הבית, שאין רשות לניזק ולמזיק ליפגס לשם. אבא שאול אומר: מה חטבת עצים רשות, אף כל רשות, יצא האב המפה את בנו, והרב הרודה את תלמידו, ושלוח בית דין. גמ' לרשות הרבים, מזיד הוא! אמר רב שמואל בר יצחק: בסותר את פותלו. איבעי ליה לעיוני! בסותר את פותלו בלילה. בלילה גמי איבעי ליה לעיוני! בסותר את פותלו לאשפה. האי אשפה היכי דמי? אי שכיחי בה רבים – פושע הוא, אי לא שכיחי בה רבים – אנוס הוא! אמר רב פפא: לא צריכא אלא לאשפה העשויה ליפנות בה בלילה, ואין עשויה ליפנות בה ביום, ואיבא דמקרי ויחבי. פושע לא הוי – דהא אינה עשויה ליפנות בה ביום, אונס גמי לא הוי, דהא איבא דמקרי ויחבי. רבי אליעזר בן יעקב אומר וכו'. תנו רבנן: "ומצא" – פרט לממציא את עצמו. מכאן אמר רבי אליעזר בן יעקב: אם מפשיצתה האבן מידו הוציא ה'את ראשו וקבלה, פטור. ^(ט)למימרא ד"מצא" מעיקרא משמע? ורמינהי: "ומצא" – פרט למצוי, שלא ימכור ברחוק ויגאול בקרוב, ברעה ויגאול בפה! אמר רבא: הכא מעגייגיה דקרא והתם מעגייגיה דקרא. התם מעגייגיה דקרא, "ומצא" דומיא ד"והשיגה ידו", מה "השיגה ידו" מהשתא, אף "מצא" גמי מהשתא. הכא מעגייגיה דקרא, "ומצא" דומיא דיער, מה יער מידי דאיתיה מעיקרא, אף "ומצא" גמי מידי דאיתיה מעיקרא. הזורק את האבן וכו'. אמר ליה ההוא מרבנן לרבא: ממאי דמחטבת עצים דרשות? דלמא מחטבת עצים דסופה, ומחטבת עצים דמערכה, ואפילו הכי אמר רחמנא ליגלי! אמר ליה פיון דאם מצא חטוב אינו חוטב, לאו מצוה, השתא גמי – לאו מצוה. "איתיביה רבינא לרבא: יצא האב המפה את בנו, והרב הרודה את תלמידו, ושלוח בית דין. לימא: פיון דאילו גמיר לאו מצוה, השתא גמי, לאו מצוה! התם אף על גב דגמיר מצוה, דכתיב: "יסר בנה ויניחה ויתן מצדנים לנפשה". הדר אמר רבא: לאו מילתא היא דאמרי. "ואשר יבא את רעהו ביצר", מה יצר דאי בעי עייל ואי בעי לא עייל, ואי סלקא דעתה מצוה, מי סגיא דלא עייל? אמר ליה רב אדא בר אבהו לרבא: כל היכא דכתיב "אשר", דאי בעי הוא? אלא מעתה "ואיש אשר יטמא ולא יתחטא" – אי בעי מיטמא אי בעי לא מיטמא. מת מצוה, דלא סגי דלא מיטמא, הכי גמי דפטור? שאגי התם, דאמר קרא:

"טמא

ח.

עין משפט   בר מצוה

א מוי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' טו, סמג עשין עה:

ב מוי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יא:

ג מוי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ו:

ד מוי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז:

ה מוי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ח:

ו מוי' פו' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ט:

ז מוי' פו"א מהל' שמיטה ויובל הל' יז, סמג לאוין ערה:

ח מוי' פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ה:

ט מוי' פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ו, סמג עשין עה:

טמא ויהי מפל מקום. קשה לשחק מאשר הוא: אינו צ"ל חריש וְחֹצֵר שֶׁל שְׂבִיעִית כּו'. תמה דבשלמא חציר פתיב צהאי ענינא את פסיח חצירה לא תחציר אלל חרישה לא פתיב כלל התם וכ"ת גולפינו מקראי דכתיבי כל שאר עבודות חקקע הא איפא מ"ד פ"ק דמו"ק (קף ג:): דזנקא להנן דכתיבי ברהיט מחיב אלל אינן לא נחרישה גופה ממעט התם מהקאמר החורש בשביעית אינו לוקה וי"ל דכינו דקסבר דחציר אהי ליתוספת חריש גמי אתא ליתוספת: דלמא חרישת העמר דמצעה ואמר רחמנא תשפת. הצת קשה לשחק מנה דתשבות ומחכי פניני לן דהא למארי מצרכינו קרא וי"ל דהא לא חיש רק לספור דקשא דאשקמינו מה חריש רשות ומעשה נאמר דאתא לדרשא לחכינא: והא אמרת וצא האב המפה בנו. קשה [לר"י] דאינו זנקא בשממרו ומפאו בתוכחתו אלל אם האן פיער והורגו בשונגג למה לא יגלה וי"ל דמשמע ליה דמיידי בכל ענין אף אם מפאו לגסרו דאם לא כן אמאי נקט טפי בן מאדס אחר:

ומיהא ויש לומר דאשר אורחה דקרא

”טמא יהיה” – מפל מקום. החוא מיפעי ליה לכדתנא: ”טמא יהיה” – לרבות טבול יום, ”טומאתו בו” – לרבות מחוסר כיפורים! אמר ליה: אָנָּא מ״עוּד טוּמְאָתוּ״ קא אמינא. ^(א) איפא דמתני ליה אהא: ”בַּחֲרִישׁ וּבַקָּצִיר תִּשְׁבֹּת״, רבי עקיבא אומר: אינו צריה לומר חריש שֶׁל שְׂבִיעִית וקציר שֶׁל שְׂבִיעִית, שֶׁחֲרִי כָּבֵד נֶאֱמַר ״שָׂדֶה לֹא תִזְרַע וּכְרָמָה לֹא תִזְמֹר״, אָלֹא אִפִּילוּ חֲרִישׁ שֶׁל עֶרֶב שְׂבִיעִית שְׁזָכְנָם לְשְׂבִיעִית, וקציר שֶׁל שְׂבִיעִית שְׁיֵצֵא לְמוֹצָאֵי שְׂבִיעִית. ^(ב) רבי ישמעאל אומר: מה חריש רשות – אף קציר רשות. יצא קציר העומר שֶׁהוא מִצֹּוה. אמר ליה החוא מרבנו לרבא: ממאי דחרישה דרשות? דלמא חרישת עומר דמצוה, ואפילו הכי אמר רחמנא ”תשבת”! אמר ליה: פיון דאם מצא חרוש אינו חורש, לאו מצוה. איתיביה רבינא לרבא: יצא האב המפה את בנו, והרב הרודה את תלמידו, ושליח בית דין. ואמאי? לימא פיון דאילו גמיר לאו מצוה, השתא גמי – לאו מצוה! התם אף על גב דגמיר גמי מצוה קא עביד, דכתיב: ”יִסֹּר בְּנֶה ויניחה”. הדר אמר רבא: לאו מילתא היא דאמרי. קצירה דומיא דחרישה, מה חרישה, מצא חרוש – אינו חורש, אף קצירה גמי, מצא קצור אינו קוצר, ואי סלקא דעתך מצוה, מצא קצור אינו קוצר?! מצוה לקצור ולחביא! מיתני האב גולה על ידי הבן, והבן גולה על ידי האב. הפל גולין על ידי ישראל, וישראל גולין על ידיהן, חוץ מגר תושב. וגר תושב אינו גולה אלא על ידי גר תושב. גמי האב גולה על ידי הבן. והאמרת: יצא האב המפה את בנו! דגמיר. האמרת אף על גב דגמיר מצוה קעביד! בשוליא דנגרי. שוליא דנגרי – חיותא היא דלמדיה! דגמיר אומנותא אחרייתי. והבן גולה על ידי האב כוי. ורמינהי, ״מפה נפש״ – פרט למפה אביו. אמר רב פהנא: לא קשיא, הא רבי שמעון והא רבנו. לרבי שמעון, דאמר חנק חמור מסייה, שגגת סייה ניתנה לכפרה, שגגת חנק לא ניתנה לכפרה. לרבנו, דאמרי סייה חמור מחנק, הורג אביו [בשוגג] שגגת סייה הוא, ושגגת סייה ניתנה לכפרה. רבא אמר: פרט לעושה חבורה באביו בשוגג. סלקא דעתך אמינא: פיון דבמזיד פר קטלא הוא, בשוגג גמי ליגלי, קא משמע לן. הפל גולין על ידי ישראל וכו'. ״הפל גולין על ידי ישראל״ לאיתווי מאי? לאיתווי עבד וכותי. תנינא להא דתנו רבנן: עבד וכותי גולה ולוקה על ידי ישראל וישראל גולה ולוקה על ידי פותי ועבד. בשלמא עבד וכותי גולה על ידי ישראל ולוקה, גולה – דקטליה, ולוקה – דלטײיה. אלא ישראל גולה ולוקה על ידי פותי? בשלמא גולה – דקטליה, אלא לוקה, אמאי? דלטײיה? ״ונשיא בעמה לא תארי״ – בעושה מעשה עמה! ^(ג) אלא אמר רב אחא בר יעקב: כגון שהעיד בו והוזם. דכוותיה גבי עבד, שהעיד בו והוזם, עבד פר עדות הוא? אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא: הקא במאי עסקינו, כגון שהפחו הפאה

שאין

אלו הן הגולין פרק שני מכות

טמאות הצריכות חרפן וטבול והעריב שמשו ולא הביא בפרתו ונכנס למקדש חיצ ולרצע טמאות הן הטעונות חרפן הזב והזהה והיוולדת והמצרע: מעור האמינא עוד טמאתו צו עוד קרא יתורא לדרשא הוא: אבא דמתני לה להא דא"ל ההוא מרבנן לרבא והא דאוקתה רבינא אהא: אין צ"ל חריש וְחֹצֵר שֶׁל שְׂבִיעִית כּו' דעל פרחן בשביעית דשמטה הפתיב מדבר דאי בדכתיב דאיום השביעי האי מאי שגא חריש וחציר דנקט אלל ה"ן ששת ימים תשעב ובשביעי תשבת והששה שאלת עובד כהן פחריש ובחציר תשבת: הנכנס לשביעית (וחריש של שביעית) שלא יחרש בששית חרישה המועלת לשביעית: וחציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית שאם הביאה שליש בשביעית מאז היא ראויה לחציר ואם קוצה בשמינית צריך לנהג בה קדשת שביעית: רבי ישמעאל אומר מה חריש רשות כו' ובשבת האי ולהכי נקט חריש וחציר לומר לה מה החריש שאני אוסר לה בשבת חריש של רשות הוא שאין לנו חריש של מצעה אף קציר אינו אוסר לה אלל של רשות וצא חציר העמר: אם מצא חרוש אינו צריך לחרש אלל קציר אפלו מצא חציר מצעה לחציר לשמה דכתיב וקצרתם והבאתם את עמר: לאו מלתא היא דאמרי שציה לני להשיבו תשובה נצמת דקרא לאו דמצעה אורי: מאי טעמא קציר דומיא דחריש מה חריש בכל מקום מצא חרוש אין מצעה לחרש אף קציר ברהי עסקי' שאם מצא חציר אין מצעה לחציר וצא קציר העמר שאפלו מצא חציר מצעה לחציר ואי ס"ד מצעה בחציר של מצעה מצא חציר אינו חציר תמיהא היא זו: מתני' ע"י הבן אם הרגו לבנו בשונגג: חוץ מגר תושב שאין יסכאל גולה על ידו: הפל גולין מפרש בגמרא לאתווי מאי: גמי בשוליא דנגרי בלמוד חרש עצים שאינו תלמוד תורה אלא למנות שוליא וייונד"רינו: חיותה הוא ואף זו מצעה על האב ללמוד גולפינו לה מקרא בפרה קמא דקדושין (קף ג:): דכתיב ראה חיים עם אשה אשר אהבת הקים למנות שהוא חיותו לאשה בשם שאביו חייב להשיאו אשה בדכתיב וקחו לבניכם נשים כן חייב ללמודו למנות: מפה נפש גבי הורג בשגגה פתיב לנוס שמה מפה נפש בשגגה: פרט למפה אביו שלא חייב גלות אלא למי שהפאתו תלויה בנפש שאינו חייב גלויו אלא אם כן הרגו וצא מפה אביו שהוא חייב גלויו מיתה פחבורה בשלמא וקא ס"ד דממעט ליה מגלות אפלו הרגו: לרבן שמעון דאמר בסנהדרין בפ' ד' מיתות (סנהדרין קף מט:): חנק חמור מפויף ולידיה ההורג את אביו פחנק דתנו (שם קף פא.) מי שנתחייב ב' מיתות ב"ד גלון בפחמורה וההורג אביו חייב שתי מיתות שהעושה חבורה באביו מן הנחנקיו הן והמפה נפש מן הנחרטיו וכאן יש חבורת אביו ורציחה ולר"ש דאמר חנק חמור אם

היה זה מזיד היה פחנק ועבשו שהוא שונג לא נתנה שנגתו לכפרה בגלות אם נתנה תורה פפרה לשגגת סוף שהיא תלה לא נתנה פפרה לשגגת חנק: ולרבנן דאמרי סוף חמור מחנק הורג אביו שגגת סוף הוא שהרי אלו מזיד היה גלון בפחמורה שהיא סוף ושגגת סוף נתנה לכפרה בגלות: רבא אמר בריןתא גמי רבנן וההורג את אביו גמי גולה לשגגת סוף היא והא דמתני פרט למפה אביו לאו להרגו קא ממעט אלל בעושה צו חבורה בשונגג: לוקה דלטניה ואמרינו **[בשביעות]** (קף לה.) המקלל את חברו עובר בלא תעשה ואתרא במה הצד מהמקלל זין ונשיא וחרש (סנהדרין קף סו.): שהעיד צו שהוא חייב מלקות:

עין משפט גור מצורה
א מו"י פג' מהל' ביאת מקדש הל' ו':
ב מו"י פג' מהל' ביאת מקדש הל' ז':
ג מו"י פג' מהל' ביאת מקדש הל' יד':
ד מו"י פז' מהל' תמידים ומוספין הל' ו, סמוג עשין קצט:
ה מו"י פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ה, סמוג עשין עה:
ו מו"י פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:
ז מו"י פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ה:
ח מו"י פז' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' טו:
ט מו"י פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:
י מו"י פט"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' יב, סמוג לאוין קצט:

מסורת הש"ס

א נזיר מה.

ב ראש השנה ט; משנה שביעית;

מועד קטן ג;

ג מנחות עב.

ד כתובות לב:

תורה אור השלם

[במדבר יט, יג]

[שמות לד, כא]

[ויקרא כה, ד]

[שמות כג]

[משלי כט, יז]

[במדבר לה, יא]

[שמות כא, טו]

[שמות כב, כז]

מסורת הש"ס
א לעיל ז:
ב פתיק דרבי אליעזר
ג כתובות לב:
תורה אור השלם

לבנו ישׂראל וְלָזָר וּלְתוֹשָׁב בְּתוֹכָם תְּהִינָה שְׁש־עָרִים הָאֵלֶּה לְמַקְלָט לְנוֹס שָׁמָּה כָּל־מִפְּנֵי־נָפֶשׁ בְּשָׁנָה [במדבר לה, טו]

וְהָיוּ לָכֶם הָעָרִים לְמַקְלָט מִגָּאֵל וְלֹא מִמוֹת הָרָצָח עַד־עֲמֵדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט [במדבר לה, יב]

וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־אַבְימֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה מֵת עַל־הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־לָקַחְתָּ וְהוּא בַעֲלַת פֶּעַל [בראשית כ, ג]

וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּחֶלֶם גַּם אֲנֹכִי יִדְעֵתִי כִּי בְתֶם־לִבְבֶךָ עֲשִׂיתָ זֹאת וְאַחֲשָׁד גַּם־אֲנֹכִי אוֹתָךְ מִחֲטוּלֵי עַל־כֵּן לֹא־יִתֵּיךְ לָנֶגַע אֵלָיָה [בראשית כ, ו]

אֵינָנו נִדּוּל בְּבֵית הָזֶה מִמּוֹנֵי וְלֹא־חֲשָׁד מִמּוֹנֵה כִּי אִם־אוֹתָךְ בְּאִשֶּׁר אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאִךְ אֲעֻשֶׂה הַרְעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְחֲטָאתִי לֹא־לִי [בראשית לט, ט]

וְאַבְימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלָיָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הַגּוֹי גַּם־צְדִיק פֶּהֲרַג [בראשית כ, ד]

וַעֲתָה הֵשֶׁב אֶשֶׁת־הָאִישׁ כִּי־נִבְיָא הוּא וְיִתְפַּלֵּל בַּעֲדָךְ וְחַיָּה וְאִם־אֵינְךָ מְשִׁיב דָּע כִּי־מוֹת תָּמוּת אֶתָּה וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ [בראשית כ, יז]

שָׁאִין בַּּה שְׁנֵה פְרוּמָה שָׂאִם יֵשׁ בַּה תַּשְׁלֹמִי פְרוּמָה מְשֻׁלָּם וְאִינוּ לִוְהָה דְּוִלְבִּינָן אֶלְמָא גַּר תַּשְׁבַּ עוֹבַד פּוּבְּכִים הוּא. (אִינוּ) מַזְקֶזְק מַזְדָּאֲתִי לְמַעֲנוּטִי גַּר תַּשְׁבַּ בְּכַתְּבוֹת בָּאִלּוּ נְעֻרוֹת (כְּתָבוֹת דָּף לִב:) בַּפְרוּשׁ רַבְתָּה תִּרְהָה חוֹבֵל בַּחֲבֵרֹו לְתַשְׁלוּמִין וְכִי אִין בַּה שְׁנֵה פְרוּמָה לִוְהָה שְׁעֵבֵר עַל לֹא תַסְכִּיף פִּן יִסְיף (דְּקָרִים כַּה): וְלֹא מַקְשִׁינָן הַכֹּהֵה לְקַלְלָה לִוְמַר שְׁכַשֵּׁם שְׁאִינוּ לִוְהָה עַל קַלְלָתִי דְכַתִּיב בַּעֲמֹן כֶּךָ לֹא יִלְקָה עַל הַכֹּהֵנִי וּפְלוּנָתָא הִיא בַסְּנֶהֱדָרִין דְּאִכָּא דַּמַּקֵּשׁ וְאִכָּא דְלֹא מַקֵּשׁ: חוּן מַגֵּר תַּשְׁבַּ וּמַשְׁמַע דַּמַּתְרַוְוִיָּה מַמַּשְׁט לִיָּה דְלֹא הוּא גּוֹלָה ע"י הַרְגִיתֹו אֶלָּא נִהְרַג וְלֹא יִשְׁרָאֵל גּוֹלָה עָלָיו: ל"ק כו' גַּר תַּשְׁבַּ שְׁהֲרַג גַּר תַּשְׁבַּ גּוֹלָה פְדִיקְתָּנִי בַּהֲדִיא וְרִישָׁא בַּשְּׁהֲרַג אֶת יִשְׁרָאֵל אִינוּ גּוֹלָה דְלֹא סָגִי לַה בְּגִלּוֹת: לְפִיכָךְ אֲשַׁבַּע מַצֹּת שְׁנַצְטִיטוּ בְּנֵי נֹחַ חָאִי וְקִי"ל אֲזִהְרִתָּן זֹו הִיא מִיתָתָן לְפִיכָךְ גַּר תַּשְׁבַּ אוֹ עוֹבַד פּוּבְּכִים שְׁהֲרַגוּ נִהְרַגִין וְאִפִּי' בַּשּׁוּגָג שְׁאִין בְּנֵי נֹחַ צְרִיבִין הַתְרָהָה בַּחֲמֻרֵין בַּסְּנֶהֱדָרִין (מָף נז:). מַה עוֹבַד פּוּבְּכִים ל"ש קִטּוֹל בַּר מַנְה עוֹבַד פּוּבְּכִים בַּמוֹתִי: לֹאֹו בַר מִינְה יִשְׁרָאֵל: אִף גַּר תַּשְׁבַּ לֹא שָׁנָא קָטָן בַּר מַנְה גַּר תַּשְׁבַּ בַּמוֹתִי: דְלֹאֹו בַר מַנְה יִשְׁרָאֵל: בְּאוּמַר מַתַּר נִהְרַג דְלֹאֹו בַר גָּלוּת הוּא: וְאִזְלוּ לְטַעֲמִיּוּהוּ רַב חֲקָדָא דְלֹא בַעֲי לְשַׁנוּי בְּאוּמַר מַתַּר דְּקַסְבַּר חָנוּס הִיא וְרַבָּא דְאִמַר נִהְרַג: כַּסְבּוֹר בַּהֲמָה ה"ז בְּאוּמַר מַתַּר שְׁהִיָּה לוֹ לְלַמַּד וְאִף זֶה הִיָּה לוֹ לַעֲוֹן וּבַגֵּר תַּשְׁבַּ שְׁקִינוּן: חַיִּב מִיתָתָה: מֵאִי לֹאֹו בִּידֵי אָדָם בְּדִינֵי מַתַּר גְּדִינֵי בְּנֵי נֹחַ וְזֶה אוּמַר מַתַּר הִיָּה כַּסְבּוֹר אֲחוּת אֲבָרְהָם הִיא: לֹאלֹהִים וְלֹא לְאָדָם וְהִלֵּא יִידַע שְׁהִיא אֲשֶׁת אִישׁ: הַגּוֹי גַּם צִינִן תַּהֲרַג כּס"ד שְׁהִזְנָה לוֹ הַקב"ה אֶלְמָא חָנוּס הוּא: בַּדָּקָא מַהֲדָרִי לִיָּה עָלוּהָ לֹא הִזְנָה לְדַבְּרֵי שְׁהַשִּׁיב לוֹ תַשְׁכִּיבָה שְׁחִיב מִיתָתָה שְׁאִינוּ צִינִן בַּדָּבָר שְׁהִיָּה לוֹ לְלַמַּד דְּרַךְ אֲרָז בַּדַּמְפְּרַשׁ וְאִזְלוּ:

אלו הן הגולין פרק שני מכות

אֲשֶׁאִין בַּה שְׁוָה פְרוּמָה. דְּאִמַר רַבִּי אֲמִי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
הַפָּהוּ הַפָּאָה שְׁאִין בַּה שְׁוָה פְרוּמָה – לִוְהָה. וְלֹא מַקְשִׁינָן הַפָּאָה לְקַלְלָה. ״חוּץ מַעַל יְדֵי גַר תוֹשָׁב וְכו׳. אֶלְמָא גַּר תוֹשָׁב גּוֹי הוּא. אִימָא סִיפָא:
גַּר תוֹשָׁב גּוֹלָה עַל יְדֵי גַר תוֹשָׁב! אִמַר רַב פְּהֵנָא: לֹא קִשְׁיָא, כָּאֵן בְּגַר תוֹשָׁב שְׁהֲרַג גַּר תוֹשָׁב, כָּאֵן בְּגַר תוֹשָׁב שְׁהֲרַג יִשְׂרָאֵל. אִיכָּא דְרָמִי קַרְאִי אַהֲדָדִי, בְּתִיב: ״לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְר וְלַתוֹשָׁב בְּתוֹכָם תִּהְיֶינָה שְׁשׁ הָעָרִים״, וּבְתִיב: ״וְהָיוּ לָכֶם הָעָרִים לְמַקְלָט״, ״לָכֶם״ – וְלֹא לְגָרִים! אִמַר רַב פְּהֵנָא: לֹא קִשְׁיָא, כָּאֵן – בְּגַר תוֹשָׁב שְׁהֲרַג יִשְׂרָאֵל, כָּאֵן – בְּגַר תוֹשָׁב שְׁהֲרַג גַּר תוֹשָׁב. וְרַמִּינָהּ: לְפִיכָךְ גַּר וְגּוֹי שְׁהֲרַגוּ – נִהְרַגִין. קְתַנִּי גַּר דּוּמְיָא דְגּוֹי: מָה גּוֹי לֹא שְׁנָא דְקִטְל בַּר מִינִיָּה, וְלֹא שְׁנָא דְקִטְל דְלֹאֹו בַר מִינִיָּה – אִיָּהוּ גַּר תוֹשָׁב. וְרַמִּינָהּ: לְפִיכָךְ גַּר וְגּוֹי שְׁהֲרַגוּ בַר מִינִיָּה, וְלֹא שְׁנָא דְקִטְל דְלֹאֹו בַר מִינִיָּה – אִיָּהוּ גַּר תוֹשָׁב. וְרַמִּינָהּ: לְפִיכָךְ גַּר וְגּוֹי שְׁהֲרַגוּ דְרַךְ יְרִידָה, כָּאֵן שְׁהֲרַגוּ דְרַךְ עַלִיָּיה. דְרַךְ יְרִידָה, דִּישְׂרָאֵל גְּלִי – אִיָּהוּ גַמִּי לִיָּה בְּגָלוּת. דְרַךְ עַלִיָּיה, דִּישְׂרָאֵל פְּטוּר – הוּא נִהְרַג. אִמַר לִיָּה רַבָּא: וְלֹאֹו קַל וְחוּמָר הוּא? וּמָה דְרַךְ יְרִידָה דִּישְׂרָאֵל גְּלִי, אִיָּהוּ גַמִּי סָגִי לִיָּה בְּגָלוּת, דְרַךְ עַלִיָּיה, דִּישְׂרָאֵל פְּטוּר, אִיָּהוּ נִהְרַג? ^(ח)אֶלָּא אִמַר רַבָּא: בְּאוּמַר מוֹתַר. אִמַר לִיָּה אֲבִי: אוּמַר מוֹתַר אָנוּס הוּא! אִמַר לִיָּה: שְׁאֲנִי אוּמַר, אוּמַר מוֹתַר – קְרוֹב לְמִזִּיד הוּא. וְאִזְדוּ לְטַעֲמִיּהוּ, דְאִיתְמַר: כַּסְבּוֹר בַּהֲמָה וְנִמְצָא אָדָם, גּוֹי וְנִמְצָא גַר תוֹשָׁב. רַבָּא אוּמַר: חַיִּיב, אוּמַר מוֹתַר קְרוֹב לְמִזִּיד הוּא. רַב חֲסִדָּא אוּמַר: פְּטוּר, אוּמַר מוֹתַר אָנוּס הוּא. אִיתִיבִיָּה רַבָּא לְרַב חֲסִדָּא: ״הֲנָךְ מֵת עַל הָאִשָּׁה אֲשֶׁר לְקַחְתָּ״. מֵאִי לֹאֹו בִּידֵי אָדָם? לֹא, בִּידֵי שְׁמַיָם. דִּיקָא גַמִּי, דְבְתִיב: ״מַחֲטוֹא לִי״. וְלְטַעֲמִיָּה, ״וְחֲטָאתִי לֹאלֹהִים״ – לֹאלֹהִים וְלֹא לְאָדָם? אֶלָּא, דִּינוּ מְסוּר לְאָדָם, הָכָא גַמִּי דִּינוּ מְסוּר לְאָדָם. ^(א)אִיתִיבִיָּה אֲבִי רַבָּא: ״הֲגּוֹי גַּם צְדִיק תַּהֲרַג! הֵתָם בַּדָּקָא מַהֲדָרִי עַלִיָּיה: ״וַעֲתָה הָשֵׁב אִשְׁתְּ הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא״ –

אשׁת

לְפִי שְׁאִינוּ מַמַּשְׁט אֶלָּא גַר תַּשְׁבַּ שְׁהֲרַג יִשְׁרָאֵל שְׁאִינוּ גּוֹלָה אֶלָּא נִהְרַג וְכֵן יִשְׁרָאֵל שְׁהֲרַג גַּר תַּשְׁבַּ דַּפְטוּר דְכֵן מוֹכִיחַ לָשׁוֹן מַתְנִי' דְקַתְנִי הַכֵּל גּוֹלִין ע"י יִשְׁרָאֵל וְיִשְׁרָאֵל ע"י פִּלָן חוּן מַגֵּר תַּשְׁבַּ דְלֹא אִי בַכֵּל דְהִאִי הַכֵּל דְאִין גּוֹלִין ע"י יִשְׁרָאֵל וְכֵן יִשְׁרָאֵל אִינוּ גּוֹלָה עַל יְדו (אֶלָּא) קָא סְלָחָא דַּעֲתָה דְכִינוּ דִישְׁרָאֵל אִינוּ גּוֹלָה ע"י גַּר תַּשְׁבַּ וְלֹא גַר תַּשְׁבַּ ע"י יִשְׁרָאֵל אֶלְמָא גַּר תַּשְׁבַּ דִּינוּ בַּעֲבוּד פּוּבְּכִים א"כ הוּא הִדִין גַּר תַּשְׁבַּ לְגַר תַּשְׁבַּ מִיּוֹדִי דְהָיָה אַעֲבוּד פּוּבְּכִים לַעֲבוּד פּוּבְּכִים וְלַכָּךְ קִאֲמַר אִימָא סִיפָא וְכו' וּמַשְׁנֵי רִישָׁא זְנוּקָא קִאֲמַר גַּר תַּשְׁבַּ לְיִשְׁרָאֵל אֲכַל גַּר תַּשְׁבַּ לְגַר תַּשְׁבַּ לֹא וְכַדְמִיתִי בַּתֵּר הַכִּי מַהֲרָאִי וּבַתַּסַּפ' רִאִיתִי שְׁזַחַק לְפָרַשׁ דַּמַּשְׁקָרָא סְלָחָא דַּעֲתָה דְגַר תַּשְׁבַּ וְיִשְׁרָאֵל גּוֹלִין זֶה ע"י זֶה וְחוּן דְגַר תַּשְׁבַּ דְקַתְנִי בַּמַּתְנִי' אֲתָתָא לְמַעֲנוּטִי שְׁאִין גַּר תַּשְׁבַּ גּוֹלָה ע"י הַכֵּל וְלֹא הַכֵּל עַל יְדו וְלֹא יִדְעָנָא מֵאִי קִאֲמַר חָדָא דְכַל הִיכָא דְקַתְנִי חוּן וְכו' חָאִי אֲכַל מַה דְלַעֲיַל מַנְה וְאִף אֶת"ל דְהִאִי חוּן אֲתִי לְמַעֲנוּטִי דְלֹא אִי בַכֵּל יִשְׁרָאֵל לְגָלוּת ע"י הַכֵּל וְהַכֵּל עַל יְדו (מ"מ) קָשָׁה דְהָא לֹא קַתְנִי בַכֵּלָא גַבִּי יִשְׁרָאֵל וְחוּן מַשְׁמַע דְאֲתִי לְאַפּוֹקִי מַכֵּלָלָא וְעוֹד דְגַר תַּשְׁבַּ לֹאֹו בַכֵּל יִשְׁרָאֵל הוּא וְאִמָּאִי אֲצַטְרִיךְ לְאַפּוֹקִי וּע"ק דֹא"כ דַּס"ד מַשְׁקָרָא דִישְׁרָאֵל וְגַר תַּשְׁבַּ גּוֹלִין זֶה ע"י זֶה מֵאִי קִאֲמַר אֶלְמָא עוֹבַד פּוּבְּכִים הוּא אִי עוֹבַד פּוּבְּכִים לֹא וְנָלָה יִשְׁרָאֵל עַל יְדו וְלֹא הוּא ע"י יִשְׁרָאֵל: דְרַךְ עָלוּהָ דִישְׁרָאֵל פְּטוּר הוּא נִהְרַג. וּא"ת אֲפִתִי לֹא אֲוִיָּא דְוִקְמָא דַּעֲבוּד פּוּבְּכִים דֹאפִי' דְרַךְ יְרִידָה נִהְרַג וִי"ל דַּמ"מ הוּא דְוִקְמָא דַּעֲבוּד פּוּבְּכִים מַה עוֹבַד פּוּבְּכִים לֹא שָׁנָא בַר מַנְה ל"ש לֹאֹו בַר מִינְה כו' וּבַכָּךְ אִי סָגִי דְוִקְמָא דַּעֲבוּד פּוּבְּכִים בַּחֲדָא מְלָתָא: אִמַר לִיָּה רַבָּא לֹא כ"ש הוּא וּמַה דְרַךְ יְרִידָה וְכו'. וּא"ת אֲדַרְבָּה

הִיא הַנוֹקֶנֶת דְרַךְ יְרִידָה נַתַּן לְיִשְׁרָאֵל לְכַפֵּרָה דַּסָּגִי לִיָּה בְּגָלוּת אֲכַל דְרַךְ עָלוּהָ לֹא נַתַּן לְיִשְׁרָאֵל לְכַפֵּרָה חֲמוּר הוּא וְאִינוּ גּוֹלָה דְלֹא סָגִי בְּגָלוּת דַּה"נ אֲמַרִינוּ בַּרפ"ק (לְעִיל מַפּוֹת דָּף ב:) וִי"ל דְלִית לִיָּה הִאי טַעֲמָא דְדַרְךְ עָלוּהָ לֹאֹו מַשּׁוֹם דְלֹא סָגִי לַה בְּגָלוּת אֶלָּא מַשּׁוֹם דְקִיָּל הוּא בְּיוֹתַר מִירִידָה דְהִאי אָנוּס בְּיוֹתַר וְהַלָּכָךְ לֹא מַצִּי אֲמַרְתָּ דַּחֲמוּר מִירִידָה: וְאִזְלוּ לְטַעֲמִיָּהוּ. רַב חֲקָדָא דַּמַּחְבִּי לַה דְרַךְ עָלוּהָ וְאִז נִהְרַג וְלֹא מַחְבִּי לַה בְּאוּמַר מַתַּר מַשּׁוֹם דַּס"ל בְּאוּמַר מַתַּר אָנוּס הוּא וְלֹא מַקְטָל וְרַבָּא אִית לַה אִיפְכָא דְרַךְ עָלוּהָ לֹא מַקְטָל. אֲכַל אוּמַר מַתַּר מַקְטָל דְהָיָה לוֹ לְלַמּוֹד וְלֹא לְמַד: כַּסְבּוֹר בַּהֲמָה וְנִמְצָא אָדָם. רַבָּא אִמַר חַיִּב דְהִיָּה לוֹ לַעֲוֹן אִם אָדָם אִם בַּהֲמָה. וּא"י אוּמַר מַתַּר הִיָּה לוֹ לְלַמַּד וְי"ל שְׁנִמְצָא אָדָם גַּר תַּשְׁבַּ מַּזְקָאֲמַר וְנִמְצָא גַר תַּשְׁבַּ וְכֵן הִא דְקִאֲמַר חַיִּב אֲוִרִי בְּגַר תַּשְׁבַּ דֹּאִי דִישְׁרָאֵל לֹא מַחֲבִי אֲבַר תַּשְׁבַּ וְעוֹד דֹּאִי בִישְׁרָאֵל א"כ חַיִּב דְקִאֲמַר רַבָּא חַיִּב גָלוּת קִאֲמַר וְזֶה אִינוּ דְהָא לְעִיל מַמַּשְׁטִינוּן אוּמַר מַתַּר מְגָלוּת אֶלָּא עַל בַּרְחַךְ מִזְרִי שְׁהִזְכִּיר גַמִּי גַר תַּשְׁבַּ וְרַבָּא דְאִמַר חַיִּב חַיִּב מִיתָתָה קִאֲמַר: דְאוּמַר מַתַּר קְרוֹב לְמִזִּיד הוּא. פִּי' מַשּׁוֹם דְהָיָה לוֹ לְלַמַּד וְהָכָא גַמִּי הִיָּה לוֹ לַעֲוֹן: וְרַב חֲקָדָא אוּמַר פְּטוּר דְאוּמַר מַתַּר אָנוּס הוּא. וּא"ת רַב חֲקָדָא הִיכִי מַתְרָן בְּרִיָּתָא דְלַעֲיַל (מַפּוֹת דָּף ז:). דְקַתְנִי בַרְט לְמִזִּיד וְאִזְקַמְנָא דַּר"ל לְאוּמַר מַתַּר וְלִדְיָהָ הִא אוּמַר מַתַּר לֹא אִי מִזִּיד וִי"ל דַּרַב חֲקָדָא סַבַּר דַּמ"מ קָרִי לַה מִזִּיד מַשּׁוֹם דַּבְּמִזִּיד נִהְרַג שְׁיִידַע בַּטּוֹב שְׁהוּא הִזְכִּיר וּא"ת דְבַרְיָשׁ בַּרְקִין (מַפּוֹת דָּף ז:). אֲמַרִינוּ בַּבְּלִי דַּעֲת בַרְט לְמַתְפָּנוּ לְבַהֲמָה וְהֲרַג לְאָדָם וְנָמָה לִי קִרָּא תַפּוּךְ לַה מַשּׁוֹם דַּחֲשִׁיב אוּמַר מַתַּר בַּדַּמַּשְׁמַע הָכָא וְאוּמַר מַתַּר הֲוִינָא מַמַּשְׁט מַשְׁבַּגְנָה וִי"ל דְלַעֲיַל מִזְרִי בְּגוֹן דְאִיכָּא בַּהֲמָה וְאָדָם לְפָנָיו וְנַתְפָּנוּ לְבַהֲמָה וְהֲרַג אָדָם אֲכַל הָכָא שְׁלֹאֲוִתוּ דְבַר שְׁנַתְפָּנוּ וְנִמְצָא שְׁהוּא אָדָם וּמַשּׁוֹם הַכִּי קִאֲמַר רַבָּא שְׁהוּא קְרוֹב לְמִזִּיד: אֶלָּא דִינוּ מְסוּר לְאָדָם וְכו'. לְפִי הַגִּי' ה"פ אֶלָּא אַע"ג דְבְתִיב וְחֲטָאתִי לֹאלֹהִים מ"מ אִי דִינוּ מְסוּר לְאָדָם פִּי' חַיִּב בְּדִינֵי אָדָם וְקָשָׁה דְלַשָּׁנָא לֹא מַשְׁמַע הַכִּי לְכֵן נִרְאֶה בְּאִידָךְ גְּרָסָא אֶלָּא דִינוּ מְסוּר לְשָׁמַיָם וְכו' פִּי' אֶלָּא לַכָּךְ נִקְטָו וְחֲטָאתִי לֹאלֹהִים דֹאע"ג דַּחֲסִיב אִף בְּדִינֵי אָדָם מַשּׁוֹם דְדִינוּ הִיָּה מְסוּר לְשָׁמַיָם לְפִי שְׁלֹא הִיוּ שְׁם עָדִים הַלָּכָךְ אִין דִינוּ מְסוּר אֶלָּא לְשָׁמַיָם ה"נ דְבְתִיב מַחֲטוֹא לִי הִינוּ דְדִינוּ מְסוּר לְשָׁמַיָם וְלֹא לְאָדָם לְפִי שְׁלֹא. יָדַע מַעֲוִלָם שְׁהִיא אֲשֶׁת אִישׁ וְלַעֲוִלָם חַיִּב בְּדִינֵי אָדָם. כֶּךָ נִרְאֶה לְמַשְׁי"ח: הֵתָם בַּדֹּהֲדַרוּ לִיָּה. שְׁלֹא הִיָּה צְדִיק בַּדַּמַּסְכִּין וְאִזַּל הָשֵׁב אֲשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא דַּה"ל לְלַמַּד וְרַב חֲקָדָא לִית לַה הִאי דְרָשָׁא דְכִי נָבִיא הוּא אֲכַל לִיכָא לְפִירוּשֵׁי דֹּהֲדַרוּ לִיָּה דְבְתִיב וְאִם אִינִךְ מַשִּׁיב דַּע כִּי מוֹת תָּמוּת אֲשַׁחֲרִי שְׁהִזְדַּעֲבוּ שְׁהִיא אֲשֶׁת אִישׁ א"כ הַכִּי וּמ"מ י"ל מַזְדָּאֲצַטְרִיךְ לִוְמַר לוֹ בִּן ש"מ שְׁהִיָּה אוּמַר לוֹ שְׁכַךְ דִּינוּ גַם לְמִי שְׁטַעֲבָה לְפִי שְׁהִיָּה לוֹ לְלַמּוֹד וְלֹא לְמַד וְהִא דְקִאֲמַר אֲשֶׁת נָבִיא הוּא וְכו' מְלָתָא בַּחֲבִי נִפְשָׁה הִיא וְלֹא מַשְׁנוּיָא הִיא כַּמוֹ לְפִירוּשׁ הַקְּנוּט' וְהִא דַּמַּסְכִּין דְהִיָּה לוֹ לְלַמַּד כו' מַתְקִימָא שְׁפִיר גַם בַּרַב חֲקָדָא דַּמַּזְכָּךְ אֲרָז יֵשׁ לוֹ לְלַמַּד וּמִיָּהוּ גַמִּי נִיחָא לְשִׁיטַת קְנוּטָרָם:

ט.

עין משפט בר מצוה

א מו"י פט"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' יב:

ב מו"י פה' מהל' חובל ומזיק הל' ג, סמג עשין ע, טוש"ע חו"מ סי' תכ סעי' ב:

ג מו"י פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:

ד מו"י פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ד:

ה מו"י פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ד:

ו מו"י פי' מהל' מלכים ומלחמות הל' א:

ט:

ורכי יְהוּדָה הֵיחָא מִבְּעֵי לֵה פֻּרְט לְמַתְּכּוֹן שְׁמַעִינן מִשְׁגָּגָה וְתַרְכִּי שְׁמַע מִנָּה וְהֵיחָא דְּבִרְיָתָא קִלְעִיל אֶתְיֵא כִּר' יְהוּדָה: מְשֻׁלָּשׁוּת. שְׂיֵהֵא מִתְחַלֵּת אֶרְזן וְשִׁכְרָל עַד רִאשׁוֹנָה כְּמוֹ מִרְאשׁוֹנָה לְשָׁנִיה שְׁלַחֲלָקָה שְׁנֵה הָיָה א"י וּבִאֲמַצְעָה הָיוּ עָרֵי מַקְלָט וְכוּן יֵשׁ לְפָרָשׁ הֵיחָא דְּמַגְלָה (דף יט. יט.) וְשֵׁס) דְּקֵאמֵר נִקְרָאת אֲנֵתָה שְׂאֵס תַּפְרִיהַּ הַכֵּל שְׁלֵשָׁה חוּטִין גִּידִין כְּשֶׁרֶה וּבִלְבָד שְׂיֵהֵא מְשֻׁשָׁיִן וּפְרוּשׁוֹ הָיוּ כִּי הָבֵא שְׁצִירִיךְ שְׁמַתְחַלֵּת הַתַּפְרִיָּה עַד חוּט שֶׁל גִּידִין כְּמוֹ עַד שְׁעִיה שֶׁל גִּידִין וּמִשְׁנִיָּה עַד שְׁלִישִׁית כְּמוֹ מְשֻׁלָּשִׁית עַד סוֹף הַתַּפְרִיָּה וְלֹא כְּדַבְּרֵי הַמְּפָרָשִׁים מְשֻׁלָּשׁוּת אֶחָד בְּתַחֲלָה וְאֶחָד בְּאֲמַצְעָה וְאֶחָד בְּסוֹף: בְּגִלְגָּד שְׂכִיחֵי רוֹצְחִים. פִּי' וְהִכִּי הֶצְרַכְנוּ לַעֲרִי מַקְלָט לְפִי כְּשֶׁהוֹרָגִים מִזִּיד בְּלֹא עֵינִים הַקָּדָ"ה מִזְּמַנּוֹן לְפָנֶיךָ אֶחָד בְּדִאֲמָרֵי' לְקַמֹּן (מַכּוֹת דף י:):

אלו הן הגולין פרק שני מכות

וכו'. דר' מאיר סבר פֻּרְט לְמַתְּכּוֹן וכו'   מתנאי' מפני שהוא פְּמוּעַד בְּמַתְּקָה עָלָיו וְעוֹבֵד עַל הַתְּרָאָה זְנוּחִי לְדַעַת הָרַגוֹ: וְיֵשׁ שׁוֹנֵא

אֲשֶׁת נָבִיא הוּא דְּתִיּהְדֵּר, דְּלֹאֹ וְנָבִיא לֹא תִיּהְדֵּר?!^(א) אֶלֶּא כִּדְאָמֵר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי. דְּאָמֵר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמֵר רַבִּי יוֹנָתָן: הָכִי קֵאָמֵר לֵיהּ: "וְעַתָּה הָשֵׁב אֲשֶׁת הָאִישׁ", מְכַל מְקוֹם. וּדְקֵאָמַרְתָּ: "הָגוֹי גַּם צָדִיק תַּהְרֵג, הֲלֹא הוּא אָמֵר לִי אֲחֹותִי הִיא וְגוֹ" – נָבִיא הוּא וּמִמֶּךָ לְמַד. אַכְסֵּנְאִי (הוּא) שָׁבָא לְעִיר, עַל עֶסְקִי אֲכִילָה וּשְׁתִּיָּיָה שׁוֹאָלִין אוֹתוֹ, כְּלוּם שׁוֹאָלִין אוֹתוֹ "אֲשֶׁתְּךָ זוֹ" "אֲחֹותְךָ זוֹ"? "מִכָּפֹאן שָׁבוּ נַח נִהְרָג, שְׁהִיָּה לוֹ לְלַמּוֹד וְלֹא לְמַד. "מִתְנַיִ' הַסּוּמָא אֵינּוּ גּוֹלָה, דְּבִרֵּי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: גּוֹלָה. הַשּׁוֹנֵא אֵינּוּ גּוֹלָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: הַשּׁוֹנֵא נִהְרָג, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוּעַד. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: יֵשׁ שׁוֹנֵא גּוֹלָה וְיֵשׁ שׁוֹנֵא שְׂאִינּוּ גּוֹלָה. זֶה הַכָּלָל: כֹּל שֶׁהוּא יָכוֹל לוֹמַר לְדַעַת הָרַג – אֵינּוּ גּוֹלָה, וְשִׁלֵּא לְדַעַת הָרַג – הָרִי זֶה גּוֹלָה.^(ב) גָּמִי' תְּנוּ רַבְּנָן: "בְּלֹא רְאוּת" – פֻּרְט לְסוּמָא, דְּבִרֵּי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: "בְּלֹא רְאוּת" – לְרִבּוּת אֶת הַסּוּמָא. מֵאִי טַעמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה – דְּכַתִּיב: "וְאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רָעָהוּ בְּיַעַר" – אֲפִילוּ סוּמָא. אֵתָא "בְּלֹא רְאוּת", מְעִטִּיָּה.^(ג) וְרַבִּי מֵאִיר: "בְּלֹא רְאוּת" – לְמַעַט, "בְּכָלִי דַעַת" – לְמַעַט, הָיוּ מֵיעוּט אַחֵר מֵיעוּט, וְאֵין מֵיעוּט אַחֵר מֵיעוּט אֶלֶּא לְרִבּוּת. וְרַבִּי יְהוּדָה? "בְּכָלִי דַעַת" – פֻּרְט לְמַתְּכּוֹין הוּא דֵּאֵתָא.^(ד) לְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר הַשּׁוֹנֵא נִהְרָג כּוּי. וְהָא לֹא אֵתְרוּ בֵּיהּ! מִתְנִיתִין רַבִּי יוֹסִי בַּר יְהוּדָה הִיא, דְּתַנְיָא: רַבִּי יוֹסִי בַּר יְהוּדָה אוֹמַר: חֲבֵר אֵינּוּ צָרִיף הַתְּרָאָה, לְפִי שְׁלֵא נִיתְּנָה הַתְּרָאָה אֶלֶּא לְהַבְחִין בֵּין שׁוֹיָג לְמִזִּיד. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: יֵשׁ שׁוֹנֵא גּוֹלָה וְכוּי'. תַּנְיָא: כִּיצַד אָמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן יֵשׁ שׁוֹנֵא גּוֹלָה וְיֵשׁ שׁוֹנֵא שְׂאִינּוּ גּוֹלָה? נִפְסַח – גּוֹלָה, נִשְׁמַט – אֵינּוּ גּוֹלָה. וְהַתְנַיִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: לְעוֹלָם אֵינּוּ גּוֹלָה עַד שְׂיִשְׁשֻׁמַּט מַחְצָלוּ מִזִּידוֹ. כּוּשִׁיָּא נִפְסַח אֲנַפְסַח, קוּשִׁיָּא נִשְׁמַט אֲנַשְׁמַט! נִפְסַח אֲנַפְסַח לֹא קוּשִׁיָּא: הָא בְּאוֹהֵב, וְהָא בְּשׁוֹנֵא. נִשְׁמַט אֲנַשְׁמַט לֹא קוּשִׁיָּא: הָא רַבִּי, וְהָא רַבְּנָן.^(ה) מִתְנַיִ' לְהִיכּוֹן גּוֹלִין? לְעָרִי מַקְלָט, לְשִׁלֵּשׁ שְׁבַעבָּר הִירְדּוֹן וּלְשִׁלֵּשׁ שְׁבַאֲרִץ כְּנַעַן. שְׁנַאמַר: "אֵת שְׁלֵשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ מַעֲבָר לִירְדּוֹן וְאֵת שְׁלֵשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וְגוֹ"'. עַד שְׁלֵא נִבְחָרוּ שְׁלֵשׁ שְׁבַאֲרִץ יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ שְׁלֵשׁ שְׁבַעבָּר הִירְדּוֹן קוּלְטוֹת, שְׁנַאמַר: "שֵׁשׁ עָרֵי מַקְלָט תַּהְיִינָה" – עַד שְׂיֵהִיו שְׁשִׁתָּן קוּלְטוֹת כְּאַחַת. 'וּמַכּוּנוֹת לָהֶן דְּרָכִים מִזוֹ לִזוֹ, שְׁנַאמַר: "תְּכִין לָהּ הַדֶּרֶךְ וּשְׁלִשְׁתָּהּ וְגוֹ"'.^(ו) וּמוֹסְרִין לָהֶן שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים, שְׁמָא יַהֲרַגְנוּ בַּדֶּרֶךְ, וַיִּדְּבְרוּ אֵלָיו. רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: אִף הוּא מְדַבֵּר עַל יְדֵי עֲצָמוֹ, שְׁנַאמַר: "וְזֶה דְּבַר הַרִצְחִי".^(ז) רַבִּי יוֹסִי בַּר יְהוּדָה אוֹמַר: בְּתַחֲלָה, אֶחָד שׁוֹיָג וְאֶחָד מִזִּיד מַקְדִּימִין לְעָרִי מַקְלָט וּבֵית דִּין שׁוֹלְחִין וּמַבִּיאִין אוֹתוֹ מִשָּׁם. מִי שְׁנַתְחַיִּיב מִיתָה בְּבֵית דִּין – הֶרְגוּהוּ, וְשִׁלֵּא נִתְחַיִּיב מִיתָה – פֻּטְרוּהוּ. מִי שְׁנַתְחַיִּיב גְּלוּת – מַחְזִירִין אוֹתוֹ לְמַקְוָמוֹ, שְׁנַאמַר: "וְהַשִּׁיבוּ אוֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מַקְלָטוֹ וְגוֹ"'.^(ח) גָּמִי' תְּנוּ רַבְּנָן: שְׁלֵשׁ עָרִים הַבְּדִיל מִשָּׁה כְּעַבְר הִירְדּוֹן וּכְנַגְדָן הַבְּדִיל יְהוֹשָׁע בְּאֶרֶץ כְּנַעַן, וּמַכּוּנוֹת הָיוּ כְּמִין שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שְׁבַפְרָם: חֲבֵרוֹן בְּהַר יְהוּדָה כְּנַגֵּד בָּצָר בַּמִּדְבָּר, שָׁכֶם בְּהַר אֶפְרַיִם כְּנַגֵּד רַמּוֹת בְּגִלְעָד, קֹדֶשׁ בְּהַר נַפְתָּלִי כְּנַגֵּד גּוֹלָן בְּכַשָּׁן. "וּשְׁלִשְׁתָּה" – שְׂיֵהוּ מִשׁוּלְשִׁין, שְׂיֵהֵא מִדְרוֹם לְחִבְרוֹן כְּמַחְבְרוֹן לְשָׁכֶם, וּמַחְבְרוֹן לְשָׁכֶם כְּמַשְׁכֶּם לְקֹדֶשׁ, וּמִשְׁכֶּם לְקֹדֶשׁ כְּמַקְדֵּשׁ לְצַפּוֹן. כְּעַבְר הִירְדּוֹ תַלְתָּ, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל תַּלְתָּ!? אָמֵר אַבְיִי: בְּגִלְעָד שְׂכִיחֵי רוֹצְחִים,

דְּכַתִּיב:

שְׂהִיא כְּעַבְר הִירְדּוֹן שְׂכִיחֵי רוֹצְחִים:

 עין משפט גור מצורה

א מו"י פו' מהל' מלכים ומלחמות הל' א:

ב מו"י פו' מהל' רוצח ושמירת

נפש הלי' ד, סמוג עשין עה:

ג מו"י פו' מהל' רוצח ושמירת

נפש הלי' י:

ד מו"י פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי' א, סמוג עשין עה:

ה מו"י פח' מהל' רוצח ושמירת

נפש הלי' ב, סמוג עשין עז:

ו מו"י פח' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי' ג:

ז מו"י פח' מהל' רוצח ושמירת

נפש הלי' ה:

ח מו"י פה' מהל' רוצח ושמירת

נפש הלי' ח:

ט מו"י פה' מהל' רוצח ושמירת

נפש הלי' ז:

י מו"י פח' מהל' רוצח ושמירת

נפש הלי' ב:

יא מו"י פח' מהל' רוצח ושמירת

נפש הלי' ז:

 מסורת הש"ס

א תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא מבוא ז; בבא קמא צב.

ב בבא קמא פז:

ג יומא מג; מנחות סז; סנהדרין

פז; סנהדרין טז; סנהדרין מז;

מגילה כג; שבעות ז; בבא בתרא יד; חולין קלב.

ד סנהדרין עב; סנהדרין ח; סנהדרין מא; לעיל ו:

ה רש"י על דברים

ו לקמן י:

ז ספרי במדבר

ח תוספתא מכות

 גליון הש"ס

תוס' ד"ה נשמט וכו' דהוי רביה. כדאיתא שבת דף קמו ע"ב:

 תורה אור השלם

ועתה השב אשת־האיש כי־נביא הוא ויִתְפַּלֵּל בַּעֲדָךְ וְחַיֶּה וְאִם־אֵינֶךָ וגו' [בראשית כ ז]

וּבְיָמֵיכֶם לֹא קָרַב אֵלֶיהָ וַאֲמַר אֲדֹנָי הֲגַיו פֶּסֶד־צִדִּיק תַּהְרֵג [בראשית כ ד]

אוּ בְכֹל־אֶבֶן אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוּת וְנָשַׁל עָלָיו וְיָמוּת וגו' [במדבר לה, כג]

וְאֲשֶׁר יָבֹא אֶת־רֵעֵהוּ בַּשָּׂר לַחֹטֵב עֵצִים וּדְחָה יָדוֹ בְּהָרֹן וגו' [דברים יט, ה]

אֵת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ מַעֲבָר לִירְדּוֹ וְאֵת שְׁלֹשׁ הָעָרִים וגו' [במדבר לה, יד]

וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שְׁש־עָרֵי מַקְלָט תַּהְיֶינָה לָכֶם [במדבר לה, יג]

אִזּוּ יִבְדִּיל מִשָּׁה שְׁלֹשׁ עָרִים כְּעַבְר הִירְדּוֹן מִזְרְחָה שְׁמַשׁ [דברים ד, מא]

תְּכִין לָךְ הַדֶּרֶךְ וּשְׁלֹשֶׁת אֶת־גְּבוּל אֶרֶצְךָ אֲשֶׁר יִנְחִילְךָ וְתָהֶן וגו' [דברים יט, ג]

וְזֶה דְּבַר הַרְצֵם אֲשֶׁר־יָנוּס שְׂקָה וְכוּי אֲשֶׁר יָבֹה אֶת־רֵעֵהוּ וגו' [דברים יט, ד]

וְהַצִּילוּ הָעֵדָה אֶת־הַרְצֵם מִיַּד פֶּלֶס הָעַם וְהַשִּׁיבוּ אוֹתוֹ הָעֵדָה וגו' [במדבר לה, כה]

אֶת־בָּצָר בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ הַמִּישֹׁר לְרֹאוּבוֹן וְאֶת־רֹאמֹת בְּגִלְעָד לְגִדִי וְאֶת־גּוֹלָן וגו' [דברים ד, מג]

וַיִּקְדָּשׁוּ אֶת־קֹדֶשׁ בְּגִלְיֹל בְּהַר נַפְתָּלִי וְאֶת־שָׁכֶם בְּהַר אֶפְרַיִם וְאֶת־קָרְיַת וגו' [יהושע כ ז]

מסורת הש"ס

א ערכיו לנו: - ב תוספתא מכות   - ג מועד קטן כח.   - ד במדבר רבה   - ה קהלת רבה   - ו מגילה יח; הוריות יג;   - ז תענית ז; ברכות סג;   - ח שבת ל; קהלת רבה
גליון הש"ס

גמ' כי הא דרב חסדא. עיין שבת דף ל ע"א:

רש"י ד"ה רב אשי וכו' גרסי' למטוד. רצח לתרץ דלמה הקדים ראשוון דבריו רב אשי לדריבנא הא רבינא קשיש מיניה לזה כתב רש"י דבריו רב אשי למטוד ודריבנא ללמד משה' נקט כסדר למטוד ואח"כ ללמוד:

תורה אור השלם

גלעד קרית פעלי' אור עקבה מדם [הושע ו, ח]
וכתבי איש גדודים חבר כהנים דָּרָד יִצְחָחִי שִׁכְמָה בִּי זִמְה וגו' [הושע ו, ט]
ואת הערים אשר תתנו ללזים את שש־ערי המקלט אשר וגו' [במדבר לה, ו]
ונתנו ללזב את־חברון כאשר דבר משה ויורש משם את־שֵׁשֶׁה וגו' [שופטים א, כ]
ואת־שֵׁשֶׁה העיר ואת־חצריה נתנו לקבץ בַּרְיָשָׁה פִּחְחִיתוּ [יהושע ו, יב]
ועיר מבצר העדים צר וחספת רשת ונכרת [יהושע יט, לה]
לנֹס שְׂמֹה רוצח אשר ירצח את־רעהו בבִּלְי־דַעַת והוא לא־שָׁמַע וגו' [דברים ד, מב]
את־בְּצֵר במדבר בארץ המישר לראובני ואת־דָּאמַת בגלעד לנָדִי ואת־גּוֹזֵן וגו' [דברים ד, מג]
וואת התורה אשר־שם משה לפני בני ישראל [דברים ד, מד]
וישמע ראובן וינצלהו מידם ויאמר לא נכנו נפש [בראשית לו, כא]

אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מן־הע שמש [דברים ד, מא]

אהב כסף לא־יִשְׁבַּע כסף ומִיר־אהב בָּהֶמוֹן לֹא תבּוֹאֵה פֶסֶד־וְגו' [קהלת ה, ט]

מי יפסל גבורות ויהן ישמע כל־תהלתו [תהילים קו, ב]

ויאמר אהרן אל־משה בִּי אֲדֹנִי אל־נָא תִשֶׁת עֲלֵינוּ חֲסָאת וגו' [במדבר יב, יא]

חֶרֶב אל־הַבָּדִים ונָאֵלו חֶרֶב אל־גְּבוּרִים נַחֲתוּ [ירמיהו ג, לו]

נוֹאֵלו שְׂרֵי צֶעַן נִשְׂאו שְׂרֵי נָף הִתְעוּ אֶת־מַעֲרִים פֶּתַת וגו' [ישעיהו יט, יג]

חֶרֶב על־כַּשְׂדִּים נָאִם־יְהוָה ואל־יִשְׂבִּי בָבֶל ואל־שְׂרִיה ואל־חֲכָמֶיה [ירמיהו ג, לה]

עַמּוּדוֹת הֵיוּ רִגְלָיו בַּשָּׁרִיז וירושלם [תהילים קכב, ב]

אֲשֵׁרִי הִנֵּנִי אֲשֶׁר מֵלֵא אֶת־אֲשַׁתוֹ מִחֵם לֹא־יִבְשׁוּ כִי־יִדְבְּרוּ אֶת־אוֹיְבִים וגו' [תהילים ככו, ה] שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד שְׁמֹחֲתִי בְּאִמְרִים לִי בֵּית יְהוָה גִּלְד [תהילים קכב, א]

כִּי טוֹב־יוֹם בַּחֲצִירָה מֵאֵלֶף בִּחְרֹתִי הַסְתוּפָה בְּבֵית אֱלֹהֵי מִדּוֹר וגו' [תהילים פד, יא]

וַיִּלְד הַמֶּלֶךְ גִּבְעוֹנָה לְזֶכֶה שֵׁם כִּי־הָיָה הַכֶּמֶה הַקְּדוּלָּה אֵלָּף וגו' [מלכים א ג, ד]

עוֹקְצִין אֲוִרְכִּין: מֵהָאִי גִיסָא וּמֵהָאִי גִיסָא דְּמַחְסְקִי חֲבָרִין וְהָשׁ דְּמַחְסְקִי חֲבָרִין וְהָסִיב בְּסוּף הַגְּבּוּל צְרִיךְ לָנוּם רַבִּיעִי הָאֵלֶּךְ: וּמ"ש מִצִּישְׁאִי דְּמַחְסְבִי הַהוּכַנּוּ בִּין חֲבָרִין לְשִׁכֵּם וּבִין שִׁכֵּם לְבָשָׁם קְרוֹב לְמַקְלָט מִשּׁוּן וּמִיָּבָן: בִּין לְעֵשֶׂת בִּין שְׁלֹא לְעֵשֶׂת בִּין שְׁכַר שֵׁם לְעֵשֶׂת קְלִיטָה בִּין [שְׁלֹא] בִּכְרָח שֵׁם [שְׁלֹא] לְעֵשֶׂת [הַקְלִיטָה] שְׁלֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהָיָה קוֹלָטִית: פְּרוּנִיקָהא פְּסָרִים וְחֻצְרִים הַסְמוּכוֹת לָהּ וְנִקְרָאוֹת עַל שְׁמָהּ נִתְּנוּ לְבָלָב: וְעִיר מְבַצֵּר כְּרָפִים גְּדוּלִים שְׁהִיוּ בְּנִחְלָת נִקְתְּלוּ הַעַמִּים צַר וְגו': עָרִים הֵלְלוּ עִיר מַקְלָט: מִירִין קָטָנִים לְפִי שְׁאִין מְזוֹנוֹת מַצֵּנוּ שֵׁם: וְלֹא כְּרָפִים גְּדוּלִים שֶׁהֵבֵל נִקְבָּצִים שֵׁם תַּמִּיד וְהָיָה כָּגַל גּוֹאֵל אֲדָם מַצִּיָּה שֵׁם וְיֹאכֵרֵב לוֹ: כְּגוֹן סְלִיקוּם עִיר מְבַצֵּר וְיֵשׁ כְּפַר כְּמוֹן הַמְּקָרָא אֶמְרָא דְּסְלִיקוּם כֶּן, קָדָשׁ הָעִיר מְבַצֵּר וְעִיר צִינּוּנִי כְּמוּכָה לָהּ הַמְּקָרָאֵת עַל שְׁמָה: וְאִם אֵין שֵׁם מוּס כְּשֶׁנֶּקְלוּ בְּנוֹכַל בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ לְלִזּוּם הַבִּיאָו לָהֶם אִמּוֹת מִיֵּם אֲחֵרִי כֵּן מִן הַעֲרִיתִּת הַחֻזְקִים: בְּמָקוֹם שְׁנֹקִים שְׁיִמְצָאוּ מְזוֹנוֹת לְקָנוֹת: בְּמָקוֹם אוֹכְלוּסִין שְׁהִיו כְּפָרִים וְיִשׁוּב כְּמוּכִים לָהֶם שְׁלֹא יִבְאוּ וְגוֹאֵל אֲדָם מְרַפֵּים עַל הָעִיר בְּחִיל: כִּלִּי זֶן שְׁלֹא יִקְרָה גּוֹאֵל אֲדָם שֵׁם זֶן וְיִהְיֶה שֹׁאֵם יְבִיא כִּלִּי זֶן מִמְּקוֹמוֹ וְיָרִישׁוּ בּוֹ: וְכִלִּי מַצִּיָּה אֵף בָּהֶם הוֹרְגִין חַיִּית: מֵאִי קָרָא דְּמַמְתַּנּוּן לָהּ לְרוֹנְחִין דְּבַר צַעֲרִיכִין לוֹ: לְתַלְמִיד שְׁאִינוּ הָנוּן שְׁלֹא יְבִאֻהוּ עֲנֻתָיו לְחֵי הַרְיָנָה בְּשׁוּנָה וּיְגַלָּה דְּאֻמְרִי לְתַנּוּ (עֲמֻדָה ב) שְׁאִינוּ מַצִּי אֵלָּא בְּקִשְׁעִים: לְמָנוֹת בְּהַצְלָה תַּחֲלֵה שְׁפַתְהָ הַשְׁתַּבּ כּוּ בְּשָׂרִי מַקְלָט תַּחֲלֵה: הִזְכַּח שְׁמֵשׁ לְרוֹנְחִים לְהִכִּין לָהֶם חַיִּיתָם כְּגוֹן הָנָן מֵלִי דְלַעֲבִיל: הִזְכַּחַת שְׁמֵשׁ לְרוֹנְחִים בְּהַצְלָה זֶן וְיִפְסֵה עֲשִׂית: לְלַמַּד בְּהִמּוֹן לְדַרְשׁ בְּרָפִים: שְׁכַל תְּבֹאֵה שְׁלוּ שְׁבִקוּ בְּמַקְרָא בְּמִסָּנָה וּבְהַלְבוֹת וּבְהַלְבוֹת: וְכִשְׁנֹן וְאִיִּתִּימָא רַב מְרִי אֲמַרִי מִי אֹהֵב בְּהִמּוֹן וְגו' הַאוֹהֵב ת"ח לו תבואה. ההורה מחזקת עליו ועל זרעו כדאמרנון שגלמא (שפת דף כג): האִי מֵאֵן דְּרַסִּים רַכְּשֵׁן הֵוִין לִיה שְׁנוֹן רַכְּשֵׁן: [ויהבו רַכְּשֵׁן עֵינֵיהוּ בְּרַכְּשָׁה שְׁהִיה אוֹהֵב תַּלְמִידִי חֲכָמִים בְּיֹתֵיךְ וְהִיוּ לוֹ בָּנִים ת"ח]: רַב אֲשִׁי אֲמַר כּוֹי בְּעֶרֶב אֲשִׁי גְרָסִי לְלַמַּד בְּרַכְּבִינָא גְרָסִי לְלַמַּד: לְלַמַּד בְּהִמּוֹן עַם חֲבָרִים רַפִּים: נוֹאֵלו שְׂרֵי צֶעַן נִשְׂאו שְׂרֵי נוּף. אֵלֶמָּה הַנוֹאֵל נִשְׂא לְחִטּוֹ: לְלַמַּד בְּהִמּוֹן מְרַכְּשָׁה תַּלְמִידִים: לוֹ תְּבֹאֵה לְפִי שְׁעַל וְהִיָּם וְרַכְּשָׁה הַפְּלִפּוּל וְנוֹתֵן לֵב לְתַנּוּן קִשְׁיֹתֶיהֶם: בְּשִׁשְׁרִיה בְּשִׁכֵּל שְׁעִרִיה: מֵאֵלָּף עוֹלוֹת כּוֹי מְקָרָא כְּתוּב אֵלָּף עוֹלוֹת יִשְׁלָה שְׁלֵמָה וְגו' (מְלָכִים א ג' יג):

אלו הן הגולין פרק שני מכות

פסוקים מפרק שני,מכות,מסכתאבות

עוֹקְצִין אֲוִרְכִּין: מֵהָאִי גִיסָא וּמֵהָאִי גִיסָא דְּמַחְסְקִי חֲבָרִין וְהָסִיב בְּסוּף הַגְּבּוּל צְרִיךְ לָנוּם רַבִּיעִי הָאֵלֶּךְ: וּמ"ש מִצִּישְׁאִי דְּמַחְסְבִי הַהוּכַנּוּ בִּין חֲבָרִין לְשִׁכֵּם וּבִין שִׁכֵּם לְבָשָׁם קְרוֹב לְמַקְלָט מִשּׁוּן וּמִיָּבָן: בִּין לְעֵשֶׂת בִּין שְׁלֹא לְעֵשֶׂת בִּין שְׁכַר שֵׁם לְעֵשֶׂת קְלִיטָה בִּין [שְׁלֹא] בִּכְרָח שֵׁם [שְׁלֹא] לְעֵשֶׂת [הַקְלִיטָה] שְׁלֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהָיָה קוֹלָטִית: פְּרוּנִיקָהא פְּסָרִים וְחֻצְרִים הַסְמוּכוֹת לָהּ וְנִקְרָאוֹת עַל שְׁמָהּ נִתְּנוּ לְבָלָב: וְעִיר מְבַצֵּר כְּרָפִים גְּדוּלִים שְׁהִיוּ בְּנִחְלָת נִקְתְּלוּ הַעַמִּים צַר וְגו': עָרִים הֵלְלוּ עִיר מַקְלָט: מִירִין קָטָנִים לְפִי שְׁאִין מְזוֹנוֹת מַצֵּנוּ שֵׁם: וְלֹא כְּרָפִים גְּדוּלִים שֶׁהֵבֵל נִקְבָּצִים שֵׁם תַּמִּיד וְהָיָה כָּגַל גּוֹאֵל אֲדָם מַצִּיָּה שֵׁם וְיֹאכֵרֵב לוֹ: כְּגוֹן סְלִיקוּם עִיר מְבַצֵּר וְיֵשׁ כְּפַר כְּמוֹן הַמְּקָרָא אֶמְרָא דְּסְלִיקוּם כֶּן, קָדָשׁ הָעִיר מְבַצֵּר וְעִיר צִינּוּנִי כְּמוּכָה לָהּ הַמְּקָרָאֵת עַל שְׁמָה: וְאִם אֵין שֵׁם מוּס כְּשֶׁנֶּקְלוּ בְּנוֹכַל בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ לְלִזּוּם הַבִּיאָו לָהֶם אִמּוֹת מִיֵּם אֲחֵרִי כֵּן מִן הַעֲרִיתִּת הַחֻזְקִים: בְּמָקוֹם שְׁנֹקִים שְׁיִמְצָאוּ מְזוֹנוֹת לְקָנוֹת: בְּמָקוֹם אוֹכְלוּסִין שְׁהִיו כְּפָרִים וְיִשׁוּב כְּמוּכִים לָהֶם שְׁלֹא יִבְאוּ וְגוֹאֵל אֲדָם מְרַפֵּים עַל הָעִיר בְּחִיל: כִּלִּי זֶן שְׁלֹא יִקְרָה גּוֹאֵל אֲדָם שֵׁם זֶן וְיִהְיֶה שֹׁאֵם יְבִיא כִּלִּי זֶן מִמְּקוֹמוֹ וְיָרִישׁוּ בּוֹ: וְכִלִּי מַצִּיָּה אֵף בָּהֶם הוֹרְגִין חַיִּית: מֵאִי קָרָא דְּמַמְתַּנּוּן לָהּ לְרוֹנְחִין דְּבַר צַעֲרִיכִין לוֹ: לְתַלְמִיד שְׁאִינוּ הָנוּן שְׁלֹא יְבִאֻהוּ עֲנֻתָיו לְחֵי הַרְיָנָה בְּשׁוּנָה וּיְגַלָּה דְּאֻמְרִי לְתַנּוּ (עֲמֻדָה ב) שְׁאִינוּ מַצִּי אֵלָּא בְּקִשְׁעִים: לְמָנוֹת בְּהַצְלָה תַּחֲלֵה שְׁפַתְהָ הַשְׁתַּבּ כּוּ בְּשָׂרִי מַקְלָט תַּחֲלֵה: הִזְכַּח שְׁמֵשׁ לְרוֹנְחִים לְהִכִּין לָהֶם חַיִּיתָם כְּגוֹן הָנָן מֵלִי דְלַעֲבִיל: הִזְכַּחַת שְׁמֵשׁ לְרוֹנְחִים בְּהַצְלָה זֶן וְיִפְסֵה עֲשִׂית: לְלַמַּד בְּהִמּוֹן לְדַרְשׁ בְּרָפִים: שְׁכַל תְּבֹאֵה שְׁלוּ שְׁבִקוּ בְּמַקְרָא בְּמִסָּנָה וּבְהַלְבוֹת וּבְהַלְבוֹת: וְכִשְׁנֹן וְאִיִּתִּימָא רַב מְרִי אֲמַרִי מִי אֹהֵב בְּהִמּוֹן וְגו' הַאוֹהֵב ת"ח לו תבואה. ההורה מחזקת עליו ועל זרעו כדאמרנון שגלמא (שפת דף כג): האִי מֵאֵן דְּרַסִּים רַכְּשֵׁן הֵוִין לִיה שְׁנוֹן רַכְּשֵׁן: [ויהבו רַכְּשֵׁן עֵינֵיהוּ בְּרַכְּשָׁה שְׁהִיה אוֹהֵב תַּלְמִידִי חֲכָמִים בְּיֹתֵיךְ וְהִיוּ לוֹ בָּנִים ת"ח]: רַב אֲשִׁי אֲמַר כּוֹי בְּעֶרֶב אֲשִׁי גְרָסִי לְלַמַּד בְּרַכְּבִינָא גְרָסִי לְלַמַּד: לְלַמַּד בְּהִמּוֹן עַם חֲבָרִים רַפִּים: נוֹאֵלו שְׂרֵי צֶעַן נִשְׂאו שְׂרֵי נוּף. אֵלֶמָּה הַנוֹאֵל נִשְׂא לְחִטּוֹ: לְלַמַּד בְּהִמּוֹן מְרַכְּשָׁה תַּלְמִידִים: לוֹ תְּבֹאֵה לְפִי שְׁעַל וְהִיָּם וְרַכְּשָׁה הַפְּלִפּוּל וְנוֹתֵן לֵב לְתַנּוּן קִשְׁיֹתֶיהֶם: בְּשִׁשְׁרִיה בְּשִׁכֵּל שְׁעִרִיה: מֵאֵלָּף עוֹלוֹת כּוֹי מְקָרָא כְּתוּב אֵלָּף עוֹלוֹת יִשְׁלָה שְׁלֵמָה וְגו' (מְלָכִים א ג' יג):

דְּכַתִּיב: "אֶלְעָד קְרִית פְּעָלִי אוֹן עֲקֻבָּה מִדָּם", מֵאִי "עֲקוּבָה מִדָּם"? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁהָיו עוֹקְבִין לְהַרוֹג בְּפִשׁוֹת. וּמֵאִי שְׁנָא מִהָאִי גִיסָא וּמִהָאִי גִיסָא דְּמַחְסְקִי, וּמֵאִי שְׁנָא מִצִּישְׁאִי דְּמַחְסְבִי? אָמַר אַבְי: בְּשִׁכְם נָמִי שְׂכִיחֵי רוּצְחִים, דְּכַתִּיב: "וּכְחַפִּי אִישׁ גְּדוּדִים חָכַר בְּהָנִים, דִּרְךָ רִצְצָחוּ שְׂכָמָה וְגו'", מֵאִי "חָכַר בְּהָנִים"? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁהָיו מַתְחַבְּרִין לְהַרוֹג בְּפִשׁוֹת, בְּכַהֲנִים הִלְלוּ שְׁמַתְחַבְּרִין לְחִלּוֹק תְּרוּמוֹת בְּבֵית הַהֲגָנוֹת. ^אוְתוּ לִיכָּפָה? וְהָא כְּתִיב: "וַיַּעֲלִי־הֶם תַּתְּנוּ אֲרָבָעִים וּשְׁתַּים עִיר!" אָמַר אַבְי: הִלְלוּ, קוֹלָטוֹת בִּין לְדַעַת בִּין שְׁלֹא לְדַעַת. הִלְלוּ – לְדַעַת קוֹלָטוֹת, שְׁלֹא לְדַעַת אֵינֶן קוֹלָטוֹת. וְחֲבָרִין עִיר מַקְלָט הוּא[ו]? וְהַכְּתִיב: "וַיִּתְּנוּ לְכָל־בְּ אֶת חֲבָרֹן בְּאֲשֶׁר דָּבַר מֹשֶׁה!" אָמַר אַבְי: פְּרוּוֹדְהָא, דְּכַתִּיב: "וְאֵת שְׂדֵה הָעִיר וְאֵת חֲצָרֶיהָ נָתַנוּ לְכָל־בְּ בִן יִשְׂרָאֵל". ^בוְקָדַשׁ עִיר מַקְלָט הוּא? וְהַכְּתִיב: "וְעִיר מְבַצֵּר הַצִּדִּים צֹר וְחִמַּת רֶשֶׁת וְכַנְתָּר וגו'" וְקָדַשׁ וְאֶדְרַעִי וְעֵין חָצוֹר", וְתַנְיָא: עָרִים הִלְלוּ אֵין עוֹשִׁין אוֹתָן לֹא טִירִין קְטָנִים וְלֹא כְּרָפִים גְּדוּלִים אֶלָּא עֲיִירוֹת בִּינוּנִית! אָמַר רַב יוֹסֵף: תַּרְתִּי קָדַשׁ הוּאִי. (אָמַר**) **רַב אֲשִׁי** [אָמַר]: כְּגוֹן סְלִיקוּם וְאֶמְרָא דְּסְלִיקוּם. ^(א)גּוּפָא: עָרִים הִלְלוּ, אֵין עוֹשִׁין אוֹתָן לֹא טִירִין קְטָנִים וְלֹא כְּרָפִים גְּדוּלִים, אֶלָּא עֲיִירוֹת בִּינוּנִית. וְאֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתָן אֶלָּא בְּמָקוֹם מַיִם, וְאִם אֵין שָׁם מַיִם – מְבִיאִין לָהֶם מַיִם. וְאֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתָן אֶלָּא בְּמָקוֹם שׁוּוקִים, וְאֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתָן אֶלָּא בְּמָקוֹם אוֹכְלוּסִין. נִתְמַעְטֻו אוֹכְלוּסִי־הֶן – מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן. נִתְמַעְטֻו דִּיּוֹרִי־הֶן – מְבִיאִין לָהֶם כַּהֲנִים לְוִים וַיִּשְׂרָאֵלִים. 'וְאֵין מוֹכְרִין בָּהֶן לֹא כִלִּי זִין, וְלֹא כִלִּי מַצוּדָה, דְּכָרִי רַבִּי נִחְמָה. וְהַכְּמִים מִתִּירִין. וְשׁוֹרִין שְׁאִין פּוֹרְסִין בְּתוֹכָן מַצוּדוֹת, וְאֵין מַפְשִׁילִין לְתוֹכָן חֲבָלִים, כְּדִי שְׁלֹא תִהְיֶה רִגְל גּוֹאֵל הָדָם מַצוּנָה שָׁם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מֵאִי קָרָא? "וְנָס אֶל אַחַת מִן הָעָרִים הָאֵל וְחָי" – עֵבִיד לִיה מִיַּד דְּתַהֲוִי לִיה חַיּוּתָא". **תַּנְא:** תַּלְמִיד שְׁגָלָה – מַגְלִין רַבּוּ עֲמּוֹ, שְׁנַאָמַר: "וְחָי" – עֵבִיד לִיה מִיַּד דְּתַהֲוִי לִיה חַיּוּתָא. אָמַר רַבִּי יִצְרְיָא: מִכָּאן שְׁלֹא יִשְׁנָה אָדָם לְתַלְמִיד שְׁאִינוּ הִגּוֹן. 'אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָרַב שְׁגָלָה – מַגְלִין לְשִׁיכְתוֹ עֲמּוֹ. אִינִי? וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי דְלְדְּכָרִי תוֹרָה שְׁהֶן קוֹלָטִין? שְׁנַאָמַר: "אֵת בְּצֹר בַּמִּדְבָּר וגו'", [וְכַתִּיב בְּתִרְיָה:] "וְזֹאת הַתּוֹרָה". לֹא חֲשִׂיא, הָא – בְּעִידָנָא דְּעָסִיק בַּהּ, הָא – בְּעִידָנָא דְּלֹא עָסִיק בַּהּ. ^(א)וְאִי בְּעִית אֵימָא, מֵאִי קוֹלָטִין – מִמְּלָאָה הַמְּוֹת. כִּי הָא דְרַב חֲסֵדָא הָוּה יָתִיב וְגָרִיס בְּבִי רַב, וְלֹא הָוּה קָא יָכִיל שְׁלִיחָא [דְּמִלְאָכָא דְּמוֹתָא] לְמִיקְרַב לְגַבִּיהּ, דְּלֹא הָוּה שְׁתִּיק פּוּמִיָּה מַגִּירָסָא, סְלִיק וַיִּתִּיב אַאֲרָז דְּבִי רַב, פִּקַּע אַאֲרָז וּשְׁתִּיק, וַיִּכִּיל לִיה. ^(א)אָמַר רַבִּי תַנְחוּם כּוּר חֲנִילָאִי: מִפְּנֵי מָה זָכָה רֵאוּבֵן לִימְנוּת בְּהַעֲלָה תַחֲלָה? מִפְּנֵי שְׁהוּא פִּתַּח בְּהַעֲלָה תַחֲלָה, שְׁנַאָמַר: "וַיִּשְׁמַע רֵאוּבֵן וַיַּצְלִהוּ מִיָּדָם". דִּרְשׁ רַבִּי שְׁמֵלָאִי: מֵאִי דְכַתִּיב: "אֹז יִבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזֶּרְחָה [שְׁמֹשׁ]"? אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשְׁה: הַזֶּרֶח שְׁמֹשׁ לְרוּצְחִים. אֵיכָא דְאָמְרִי אָמַר לוֹ: הַזֶּרֶחַת שְׁמֹשׁ לְרוּצְחִים. ^(א)דִּרְשׁ רַבִּי סִימְאִי: מֵאִי דְכַתִּיב: "אֹהֵב כֶּסֶף לֹא יִשְׁבַּע כֶּסֶף וּמִי אֹהֵב בְּהִמּוֹן לֹא תְּבּוּאֵה"? "אֹהֵב כֶּסֶף לֹא יִשְׁבַּע כֶּסֶף" – זֶה מֹשֶׁה רַבִּינוּ, שְׁהִיָּה יוֹדֵעַ שְׁאִין שְׁלֹשׁ עָרִים שְׁבַעֲכַר הַיַּרְדֵּן קוֹלָטוֹת עַד שְׁלֹא נִבְחָרוּ שְׁלֹשׁ בְּאָרְץ כְּנַעַן, וְאָמַר: מַצוּנָה שְׁבָאָה לְדִיד אֶמְרִימָנָה. ^(א)"וּמִי אֹהֵב בְּהִמּוֹן לֹא תְּבּוּאֵה" – לְמִי נָאֵה לְלַמַּד בְּהִמּוֹן? מִי שְׁכַל תְּבּוּאָה שְׁלוּ. וְהִיִּינוּ דְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: "מֵאִי דְכַתִּיב מִי מַעְלֵל גְּבוּרוֹת ה' יִשְׁמַע כָּל תַּחֲלָתוֹ"? לְמִי נָאֵה (לְלַמַּד) [לְמַלֵּל] גְּבוּרוֹת ה' – מִי שְׂכִיכּוֹל לְהַש**

י"א:

	עין משפט גור מצורה

א מוי' פז' מהל' תלמוד תורה הל' יא, סמוג לאוין רח, טוש"ע יו"ד סי' שלד טע"ז:

ב מוי' פז' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ט:

ג מוי' פז' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יא:

ד מוי' פז' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' י:

ה מוי' פז' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' י:

ו מוי' פח' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יא:

ז מוי' פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' י:

ח מוי' פז' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:

ט מוי' פז' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יב:

י מוי' פו' מהל' ביאת מקדש הל' י:

יִאָפּֿעֿנו עַל תַּנְאִי צְרִיף הַפּֿרָה מַנְלֵן מִיִּהוּדָה. יֵשׁ מַזְקָקֵין מִפֿאַן דִּנְמוּיִים שְׁלֵטן וְסַטְרֵתִי לֶךְ לִשְׁוֹן נְמוּי האָר שְׁהֵא מַנְדָּה לֵאכּוּי: מֵאִי דְכַתִּיב יְחִי רַאבֿוֹן וְגו' וְחֹאת לִיִּיהוּדָה מַה רָחֵא לְסַמֶּךְ יִיהוּדָה לְרַאבֿוֹן וְחֹאת לִיִּיהוּדָה אֵלֶּא לְפִי שְׁהִי עֲצֻמוֹת כָּל הַשִּׁבְטִים שְׁלֵדֵן לְוִיס וְשֶׁל יִיהוּדָה מַנְלֵגְלִין אָמַר לִשְׁוֹן זֶה יְחִי רַאבֿוֹן כְּלוּמַר רַאבֿוֹן שְׁלֵדֵן קִיָּמַת כָּאלֵו האָר חַי וְזֹאת תִּהְיֶה לִיִּיהוּדָה שְׁהֵם מַנְלֵגְלִין. עֲצֻמוֹת כָּל הַשִּׁבְטִים יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם וּנְשָׂאוּם בְּהִיס כְּמַדְבָּר וְזֶהוּ שְׁאָמַר יוֹסֵף לְאֶחָיו (שְׁמוֹת י"ג:י"ט) וְהַעֲלִיתֶם עֲצֻמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם עִם עֲצֻמוֹתֵיכֶם: עַל אִיבְרִיָּה לְשִׁפָּא נִכְנָסוּ עֲצֻמוֹתָיו לְמָקוֹם חִבּוּרָם שִׁשְׁפוּ מִשֵּׁם כְּמוֹ דִּשְׁפּוּ מַזְכֵּתָה (חֲלִין דָּף מִב: נד:.) לְשִׁפָּא אִישׁלוּי"ש דוּכָא: וְזִיו רַב לֹו יְהִי כּוֹ כַּח לְרִיב רִיבֹו לְעֻמּוֹ נִגְדַּ חִבְרָיו: לְמַשְׁקֵל וְלִמְטַרַח לְשָׂא וְלָמוֹ: לְהַזַּר כְּהֵנָּה בְּמִיתַת מַרְבֵּה בְּכֻדִּים אֹו בְּשַׁעֲבַר מִמַּשְׁיַחוֹתֵו אֵלֶּא לֹא ש"מ כּוּלָּהוּ: מִתְּנִי ה"י אִינוּ גוּלָּה מִפֿרַשׁ טַעֲמָא בְּגַמ' מִק"י: חֹחַר בְּמִיתַתֵו שֶׁל שְׂנִי וְלִיף טַעֲמָא בְּגַמ': נִגְמַר דִּינוּ כָּלֹא כ"ג שְׁלֹא מִנוּ אַחַר תַּחֲתִיו עַד שְׁנִגְמַר דִּינוּ שֶׁל זֶה לְנִלְוֹת: גַּמ' שְׁנִמְשַׁח בְּיָמָיו מִשְׁנַעֲשֶׂה זֶה רוּצַח: מֵאִי הָנָה לִיָּה לְהֵאִי כְּהֵן לְמַעֲבַד מֵאֲחַר שְׁעִדֵן לֹא הִיָּה כ"ג כְּשֶׁהֲרַג זֶה לָמָּה האָר נַעֲשֶׂה: תִּנָּא מַת רוּצַח בְּעִרִי מִקְלָט וּמַת כ"ג אַחַר זְמַן: וְנַעֲשֶׂה כ"ג כֵּן גְּרוּסָה יֵצֵא עֲלָיו עֲדוּת שְׁהֵא חֲלָל: מִתָּה כְּהֵנָּה רַחֵי האָר כְּמַת וְאִין הַרוּצַח גוּלָּה: כְּטוּלָה כְּהֵנָּה אַנְלָאִי מִלְּתָא לְמַפְרַע שְׁלֹא הִיָּה כ"ג וְהָנָה לִיָּה האִי רוּצַח נִגְמַר דִּינוּ כָּלֹא כְּהֵן גְּדוּל וְאִינוּ חוּזַר לְעוּלָם:

אלו הן הגולין פרק שני מכות

יֵשׁ מַזְקָקֵין מִפֿאַן דִּנְמוּיִים שְׁלֵטן וְסַטְרֵתִי לֶךְ לִשְׁוֹן נְמוּי האָר שְׁהֵא מַנְדָּה לֵאכּוּי: מֵאִי דְכַתִּיב יְחִי רַאבֿוֹן וְגו' וְחֹאת לִיִּיהוּדָה מַה רָחֵא לְסַמֶּךְ יִיהוּדָה לְרַאבֿוֹן וְחֹאת לִיִּיהוּדָה אֵלֶּא לְפִי שְׁהִי עֲצֻמוֹת כָּל הַשִּׁבְטִים שְׁלֵדֵן לְוִיס וְשֶׁל יִיהוּדָה מַנְלֵגְלִין אָמַר לִשְׁוֹן זֶה יְחִי רַאבֿוֹן כְּלוּמַר רַאבֿוֹן שְׁלֵדֵן קִיָּמַת, וְגו' וְזֹאת לִיִּיהוּדָה"? (ב¹) כָּל אוֹתָן אַרְבָּעִים שָׁנָה שְׁהִי יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּר, עֲצֻמוֹתָיו שְׁל יְהוּדָה הָיוּ מְגוּלָּגְלִין בְּאַרְזֵן, עַד שְׁעַמַּד מִשֶּׁה וּבִקְשׁ עֲלָיו רַחֲמִים. אָמַר לְפָנָיו: רְבוּנוּ שְׁל עוֹלָם, מִי גָרַם לְרַאבֿוֹן שְׁיֹוּדָה – יְהוּדָה, "וְזֹאת לִיִּיהוּדָה... שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה". עֲאֵל אִיבְרִיָּה לְשִׁפָּא, לֹא הָוָה קָא מַעֲיִילִי לִיָּה לְמַתִּיבְתָּא דְרַקִּיעַ, "וְאֵל עַמּוֹ תְּבִיאָנוּ". לֹא תָוָה קָא יַדַּע לְמִישְׁקֵל וּמִיטְרַח בְּשִׁמְעָתָא בְּהַדִּי רַבִּנּוּ, "יַדָּיו רַב לוֹ". לֹא הָוָה יַדַּע לְפְרוּקֵי קוּשְׁיָא, "וְעֹזַר מַצְרֵיו תַּחֲיֶיה". אִיאִיבַעְיָא לָהּ: בְּמִיתַת כּוּלָן הוּא חוּזַר, אֹו דְלָמָּא בְּמִיתַת אַחַד מֵהֶן? תָּא שְׁמַע: נִגְמַר דִּינוּ כָּלֹא כְּהֵן גְּדוּל – אִינוּ יוֹצֵא מִשֵּׁם לְעוּלָם. וְאִם אִיתָּא, לִיְהִדַּר בִּיָּה בְּדַחְנָה! בְּדַלִּיכָּא. ^(א)מִתְּנִי מִשְׁנִגְמַר דִּינוּ מַת כְּהֵן גְּדוּל – הָרִי זֶה אִינוּ גוּלָּה. אִם עַד שְׁלֹא נִגְמַר דִּינוּ מַת כְּהֵן גְּדוּל וּמִינּוּ אַחַר תַּחֲתִיו וְלֵאחַר מִכּוֹן נִגְמַר דִּינוּ – חוּזַר בְּמִיתַתוֹ שְׁל שְׂנִי. נִגְמַר דִּינוּ כָּלֹא כְּהֵן גְּדוּל, וְהַחוּרַג כְּהֵן גְּדוּל, וְכַהֵן גְּדוּל שְׁהֲרַג – אִינוּ יוֹצֵא מִשֵּׁם לְעוּלָם. "אִינוּ יוֹצֵא לֹא לְעַדוֹת מִצְוָה, וְלֹא לְעַדוֹת מָמוֹן, וְלֹא לְעַדוֹת נַפְשוֹת. וְאִפִּילוּ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לוֹ, וְאִפִּילוּ שַׁר צָבָא יִשְׂרָאֵל כְּיוּצָב כֵּן צְרוּיָה אִינוּ יוֹצֵא מִשֵּׁם לְעוּלָם, שְׁנַאָמַר: "אֲשֶׁר נָס שְׁמָה" – שָׁם תִּהְיֵא דִיכְרָתוֹ, שָׁם תִּהְיֵא מִיתַתוֹ, שָׁם תִּהְיֵא קְבוּרָתוֹ. "כְּשֵׁם שְׁהַעִיר קוּלְטָת – כְּהַ תַּחוּמָּה קוּלַּט. רוּצַח שְׁיִיצֵא חוּץ לְתַחוּם וּמִצָּאוּ גּוּאֵל הַדָּם, רַבִּי יוֹסִי הִגְלִילִי אוֹמַר: מִצְוָה בְּיַד גּוּאֵל הַדָּם, וְרִשּׁוֹת בְּיַד כָּל אָדָם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: רִשּׁוֹת בְּיַד גּוּאֵל הַדָּם, וְכָל אָדָם חַיִּיכִין עֲלָיו. גָּמִי מֵאִי טַעֲמָא? אָמַר אַבְיִי: חַל וְחוּמָר, וּמָה מִי שְׁגָלָה כְּבָר – יֵצֵא עַכְשָׁיו, מִי שְׁלֹא גָלָה – אִינוּ דִין שְׁלֹא יִגָּלָה? וְדַלְמָא: הֵאִי דְגָלָה אִיכְפַּר לִיָּה, הֵאִי דְלֹא גָלָה לֹא! מִיַּדִּי גְלוּת קָא מְכַפְרָא? מִיתַת כְּהֵן הוּא דְמְכַפְרָא! אִם עַד שְׁלֹא נִגְמַר דִּינוּ וְכו'. מִנָּא הָנִי מִילֵּי? אָמַר רַב כְּהֵנָּא: דְּאָמַר קֵרָא: "וַיָּשָׁב בָּה עַד מוֹת כַּהֵּן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ", וְכִי הוּא מוֹשְׁחוֹ? אֵלֹא: זֶה שְׁנִמְשַׁח בְּיָמָיו. מֵאִי תָוָה לִיָּה לְמַעַבַּד? הִיָּה לוֹ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים שְׁיִגְמוּר דִּינוּ לְזֻכוֹת, וְלֹא בִיקְשׁ. "אָמַר אַבְיִי: נִקְטִינּוּ: נִגְמַר דִּינוּ וּמַת – מוּלִיכִין אֶת עֲצֻמוֹתָיו לְשָׁם, דְּכַתִּיב: "לְשׁוֹב לְשִׁכֶּת בְּאַרְץ עַד מוֹת כַּהֵּן", וְאִיזְהוּ יְשִׁיבָה שְׁהִיא בְּאַרְץ – הָיוּ אוֹמַר זֹו קְבוּרָה. תִּנָּא: מַת קוּדָם שְׁמַת כְּהֵן גְּדוּל, מוּלִיכִין עֲצֻמוֹתָיו עַל קְבָרֵי אַבוֹתָיו, דְּכַתִּיב: "יָשׁוּב הָרַצַּח אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ", אִיזְהוּ יְשִׁיבָה שְׁהִיא בְּאַרְץ אַחוּזָתוֹ הָיוּ אוֹמַר זֹו קְבוּרָה. נִגְמַר דִּינוּ, וְנַעֲשֶׂה כְּהֵן כֵּן גְּרוּשָׁה אֹו כֵּן חִלוּצָה, פְּלִיגִי בַּה רַבִּי אַמִּי וְרַבִּי יִצְחָק נִפְחָא. חַד אוֹמַר: מִתָּה כְּהוּנָה. וְחַד אוֹמַר: כְּטָלָה כְּהוּנָה. לִימָא בְּכַלוּגְתָּא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ קָא מִיפְלִגִי. דְתַנּוּ: הִיָּה עוֹמַד וּמִקְרִיב עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וְנוֹדַע שְׁהוּא כֵּן גְּרוּשָׁה אֹו כֵּן חִלוּצָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: כָּל קְרַבְנוֹת שְׁהַקְרִיב פֶּסוּלִין, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְכַשִּׁיר. מֵאֵן דְּאָמַר מִתָּה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וּמֵאֵן דְּאָמַר כְּטָלָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר?

אֵלִיכָא

לִיִּיהוּדָה מַה רָחֵא לְסַמֶּךְ יִיהוּדָה לְרַאבֿוֹן וְחֹאת לִיִּיהוּדָה אֵלֶּא לְפִי שְׁהִי עֲצֻמוֹת כָּל הַשִּׁבְטִים שְׁלֵדֵן לְוִיס וְשֶׁל יִיהוּדָה מַנְלֵגְלִין אָמַר לִשְׁוֹן זֶה יְחִי רַאבֿוֹן כְּלוּמַר רַאבֿוֹן שְׁלֵדֵן קִיָּמַת כָּאלֵו האָר חַי וְזֹאת תִּהְיֶה לִיִּיהוּדָה שְׁהֵם מַנְלֵגְלִין. עֲצֻמוֹת כָּל הַשִּׁבְטִים יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם וּנְשָׂאוּם בְּהִיס כְּמַדְבָּר וְזֶהוּ שְׁאָמַר יוֹסֵף לְאֶחָיו (שְׁמוֹת י"ג:י"ט) וְהַעֲלִיתֶם עֲצֻמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם עִם עֲצֻמוֹתֵיכֶם: עַל אִיבְרִיָּה לְשִׁפָּא נִכְנָסוּ עֲצֻמוֹתָיו לְמָקוֹם חִבּוּרָם שִׁשְׁפוּ מִשֵּׁם כְּמוֹ דִּשְׁפּוּ מַזְכֵּתָה (חֲלִין דָּף מִב: נד:.) לְשִׁפָּא אִישׁלוּי"ש דוּכָא: וְזִיו רַב לֹו יְהִי כּוֹ כַּח לְרִיב רִיבֹו לְעֻמּוֹ נִגְדַּ חִבְרָיו: לְמַשְׁקֵל וְלִמְטַרַח לְשָׂא וְלָמוֹ: לְהַזַּר כְּהֵנָּה בְּמִיתַת מַרְבֵּה בְּכֻדִּים אֹו בְּשַׁעֲבַר מִמַּשְׁיַחוֹתֵו אֵלֶּא לֹא ש"מ כּוּלָּהוּ: מִתְּנִי ה"י אִינוּ גוּלָּה מִפֿרַשׁ טַעֲמָא בְּגַמ' מִק"י: חֹחַר בְּמִיתַתֵו שֶׁל שְׂנִי וְלִיף טַעֲמָא בְּגַמ': נִגְמַר דִּינוּ כָּלֹא כ"ג שְׁלֹא מִנוּ אַחַר תַּחֲתִיו עַד שְׁנִגְמַר דִּינוּ שֶׁל זֶה לְנִלְוֹת: גַּמ' שְׁנִמְשַׁח בְּיָמָיו מִשְׁנַעֲשֶׂה זֶה רוּצַח: מֵאִי הָנָה לִיָּה לְהֵאִי כְּהֵן לְמַעֲבַד מֵאֲחַר שְׁעִדֵן לֹא הִיָּה כ"ג כְּשֶׁהֲרַג זֶה לָמָּה האָר נַעֲשֶׂה: תִּנָּא מַת רוּצַח בְּעִרִי מִקְלָט וּמַת כ"ג אַחַר זְמַן: וְנַעֲשֶׂה כ"ג כֵּן גְּרוּסָה יֵצֵא עֲלָיו עֲדוּת שְׁהֵא חֲלָל: מִתָּה כְּהֵנָּה רַחֵי האָר כְּמַת וְאִין הַרוּצַח גוּלָּה: כְּטוּלָה כְּהֵנָּה אַנְלָאִי מִלְּתָא לְמַפְרַע שְׁלֹא הִיָּה כ"ג וְהָנָה לִיָּה האִי רוּצַח נִגְמַר דִּינוּ כָּלֹא כְּהֵן גְּדוּל וְאִינוּ חוּזַר לְעוּלָם:

מסורת הש"ס
א סוטה ז: בבא קמא צב. ב שמות רבה ג סנהדרין יח:
גליון הש"ס
גמ' גמרי דינו. עיין יומא דף עג ע"א תוס' ד"ה וכולן: תוס' ד"ה אפי' וכו' לא חל חל הנידוי כלל בעיקרו. עיין כתובות דף סט ע"א תוס' ד"ה ובשמતા:
תורה אור השלם
אנכי אערבנו מנדי תבקשנו אם-לא הביאתיו אליך והצגתי לפניך (ותפאתי לך כל־הנמים [בראשית גמ'. ט]
יחי ראובן ואלינמת ויהי מתינו מקפר [דברים לג, ו]
וזאת ליהודה ויאמר שמע יהנה קול יהודה ואליעזמו תביאנו נדיו רב לו ועזר מצריו תהנה [דברים לג, ז]
ויהי בשכן ישנאל בארץ ההוא וילד ראובן וישפב את־בלקה מקלטו אשר־נס שמה וישב בה עד־מות הפהן הגדל אשר־משח אותו בשמן הקדש [במדבר לה, כה]
ולא־תקחו כפר לנוס אל־עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ עד־מות הפהן [במדבר לה, לב]
כי בעיר מקלטו ישב עד־מות הפהן הגדל ואחרי מות הפהן הגדל ישוב הרצח אל־ארצו אחזתו [במדבר לה, כח]

מסורת הש"ס
א כתובות קא.
ב ספרא בהר פרק ו ט
ג זבחים נט.
ד ספרי במדבר
ה ספרא קדושים פרק ו א; מועד קטן יד:
ו סנהדרין פה:
ז משנה מעשר שני

גליון הש"ס
רש"י ד"ה טעה יואב וכו' ולא מעל מזבחי. ע"י יומא דף פג ע"א ברש"י ד"ה ולא מעל מזבחי וצ"ע:

בד"ה ה"ג אלא וכו' ואינו מוזחר על כבודו. ע"י בדרשות הראב"ח פרשת תולדות:

תורה אור השלם

בְּרַךְ יְהוָה חִילוּ וּפְעַל יְדֵיו תַּרְעָה מִחוּץ מִתְּנִים קָמִיו וּגו' (דברים לג, יא)

והשפעה בָּאָה עַד־יוֹאָב כִּי יוֹאָב נָטָה אַחֲרֵי אֲדֹנָיָה וְאַחֲרָיו וּגו' (מלכים א ב, כח)

מעם מזבחי, אפילו כשהוא נאחו בקרנות המזבח כפי שעשו וגו' [פרושי רד"א הופמן על שמות כא:יד, ה]

מִיָּיָהּ בָּא מַאֲדִים חֲמוּץ בָּגָדִים מִבְּצָרָה זֶה הַדּוֹר בְּבוּשׁוֹ וּגו' [ישעיהו טג, א]

וְהִיוּ הָעָרִים לָהֶם לְשִׁבֹּת וּמִגְוָשִׁימָם יִהְיוּ לִבְהֶמְתָּם וְלִרְכָשָׁם וְכָלֵל וּגו' (במדבר לה, ג) והצילו העדה את־הרצח מיד גאל הדם והשיבו אותו העדה וגו' (במדבר לה, כח)

פֶּרֶי־דָרְדָּךְ גָּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הֲרָצָה כִּי־חָסֵם לִקְבוּ וְהִשְׁיִיב כִּי־רָבָה וּגו' (דברים יט, ו)

וְהִיוּ לָכֶם הָעָרִים לְמַקְלָט מִגָּאֵל וְלֹא נָמוּת הֲרָצֹם עַד־עֲמִדוֹ וּגו' (במדבר לה, יב)

וּמִצָּא אֹתוֹ גָּאֵל הַדָּם מִחוּץ לְבָבֹל עִיר מִקְלָטוֹ וְרָצָח וּגו' (במדבר לה, כז)

וְאַם־יִצְאָה יִצְאֵה הֲרָצֹם אֶת־גִּבּוֹל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה (במדבר לה, כח)

(במדבר לה, לו)
לא־תֵּאבֹדָה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֲלָיו וְלֹא־תִחָסֵם עֵינֶךָ עָלָיו וְלֹא־תִחַמַּל וּגו' (דברים יג, ט)

אֶלֶבָּא דְרַבִּי חֲלִיפֵאָה כ"ע גַּל גַּלִּינִי בְּלוּמֵר מֵאֵן דְּאָמַר מִתָּה נִצְאִי כְרַבִּי וְהִשָּׁע אָמַר וְלֹא כְרַבִּי חֲלִיפֵאָה דְרַבִּי חֲלִיפֵאָה לִיבָא לָמַ"ד מִתָּה בֵּינוּ דְּלִגְבִּי עֲבוּדוּתֵינוּ אָמַר כְּסוּלוֹת לְמַסְרֵשׁ נִצְאִי אֵין זֶה כְּהֵן: כִּי כְּלִינִי אֶלֶבָּא

דְּרַבִּי וְהִשָּׁע בְּלוּמֵר אֵין אִנּוּ צְרִיכִין לוּמֵר מ"ד בְּטָלָה כְּרַבִּי חֲלִיפֵאָה וְלֹא כְרַבִּי וְהִשָּׁע דְּאֶלֶבָּא דְרַבִּי וְהִשָּׁע אָבָא לְמִימֵר כְּלִינִי: פּוּעַל גִּזְיִי תִרְצָה עֲבוּדוּתֵינוּ כְּסָרוֹת אֲבָל לִשְׁנֹן שְׂאָר דְּבָרָיו אֵינוּ כְּהֵן: טָעָה יוֹאָב בְּדִקְשָׁא דְּמַעֲס מַזְבְּחִי תַקְהֵנוּ וְלֹא מַעַל מַזְבְּחִי וּבִכְסֹכּוֹר דִּהְיוּ מַעַל מַזְבְּחִי: מַזְבַּח בֵּית עוֹלָמִים דְּכַתִּיב מַזְבְּחִי הַמִּנְחָח לִי: ה"ג וְהוּא תַפֶּס מַזְבַּחַּשׁ שֶׁל בְּמָה שְׁעָשָׂה זֶדֶד לִפְנֵי הָאֲרוֹן דְּהִיָּה בְּאֶחָל אֲשֶׁר נָטָה לוֹ זֶדֶד בְּעִיר זֶדֶד בְּדָבָרְתָּ וַיָּגַם יוֹאָב אֵל אֶחָל ה' וַיַּצְנוּ בְּדָבְרֵי הַיָּמִים שְׁעָשָׂה זֶדֶד מַזְבַּח לִפְנֵיו וְאִי אָבָּר לוּמֵר מַזְבַּח שֶׁל שִׁילָה שְׁהוּא הִיָּה בִּימֵי זֶדֶד וְשִׁלְמָה. (הִיָּה בְּגָבְעוֹן): שָׂרוּ שֶׁל רוּמִי מִמָּאֵל שְׂבִירַח לְבָצָרָה לְבִסְתַּחֲלָה וּכְרַע מִמֶּנּוּ כְּפֹאֲנִיעַ הָרֹן לְהַחֲרִיב בְּדָבָרְתִּיב (וְשַׁעֲרֵיהֶו כַּל) וּפְקֹד ה' עַל צֶבֶא הַמָּרוֹס בְּמָרוֹס וְאַחַר כֵּךְ עַל מַלְכֵי הַמְּלָחָמָה עַל הַמְּלָחָמָה: חֲמוֹן בְּגָדִים מַמְמוֹ שֶׁל מִמָּאֵל וְאִף עַל פִּי שְׂאִין הַמַּלְאָכִים בְּשָׂר וְדָם בְּתַב בּוֹ הִתְתַּב עַצְיוֹ הַרְיָגַת הָאָדָם לְשָׂבֵר אֶת הָאֵין מַה שְׁהִיא וְכוּלָּה לְשִׁמְשׁ: לֹא נִתְּנוּ לְקַבּוּרָה לְלוּיִם שְׁהֵן שְׁלֹסָס: תַּפּוּךְ לֶה דְּאֵין כּוּזִין בֵּית בַּמֶּנְרֶשׁ דִּא"כ הִנֵּה לִיָּה מְנַרֶשׁ עִיר: אֵין עוֹשִׁין שָׂדֶה שֶׁל לוּיִם: לְמַחֲלוֹת תַּחַת הַקֶּרְקַע שְׂאִין אוֹכְלוֹת בַּמֶּנְרֶשׁ כְּלוּם מְלֻמַּעָלָה וְאִי לֹא דְכַתִּיב עַה וְלֹא בַתְּחִמָּה הִיִּיתִי אוֹמֵר וְדוּר בַּתְּחִמָּה בַּמַּעֲרָה: וְרַצְנָה אוֹיבָא לְפָרֻשִׁי לִשְׁוֹן צֻוִּי כִּמְנו (שְׁמוֹת לו) וְנָשָׂה בְּצִלָּאֵל וְאַחֲלִיאֵב וְאוֹיבָא לְפָרֻשִׁי לִשְׁוֹן לָשׁוֹת כִּמְנו וְנָשָׂה ה' לָסָם וּגו' (דְּבָרִים לֹא): סוּפּוֹ חֲמוֹר מִתַּחֲלָתוֹ סוּפּוֹ צִאֲתוֹ חוּץ לְתַחֲסוֹם תַּחֲלָתוֹ הַרְצִיקָה: אֵב שְׁהַרֵּג אֶת הַבֶּן כִּנּוּ הַאֲשִׁי נְשָׂאָה גּוֹאֵל הָדָם שֶׁל אֲחִיו וְאוֹרֵב אֶת אֲבִיו: הֵא דְתַנְיָא נְשָׂאָה רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּי הִיא דְּאָמַר מַצּוֹה לְגוֹאֵל הָדָם: לִכַּל אֵין הַבֶּן נְשָׂאָה וְכו' לִכַּל עֲבָרִית שְׁבַתוֹרָה אֵין הַבֶּן נְשָׂאָה שְׁלִיחַ ב"ד עַל אֲבִיו לֹא לְהַלְקוֹתוֹ וְלֹא לְגִזְלוֹתוֹ חוּץ מִמַּסּוּת: ה"ג אֶלָּא לֹא קָשִׁיָא הֵא בְּכִנּוּ הֵא בְּכֹן כִּנּוּ הֵא דְתַנְיָא אֵין כִּנּוּ נְשָׂאָה גּוֹאֵל הָדָם שֶׁל אֲחִיו וְהָא דְתַנְיָא וְהָא דְתַנְיָא בְּכִנּוּ גּוֹאֵל הָדָם שֶׁכִּנּוּ בְּכֹן נְשָׂאָה לֹא גּוֹאֵל הָדָם בְּכִנּוּ שֶׁל הַרְגוֹ קִאָּמַר שְׁהוּא כֹן שֶׁל רוּצַח וְאִינוּ מוֹזְהֵר עַל כְּבוֹדוֹ: מִתַּנְי' הַכַּל הוּלֵךְ אַחֵר אַחֵר אֲפִי הוּא בְּעַקְרוֹ שְׁבַתוֹךְ הַתַּחֲסוֹם הַכִּי הוּא בִּיּוּצָא חוּץ לְתַחֲסוֹם וְאִם עַקְרוֹ חוּץ לְתַחֲסוֹם וְנוּפּוֹ בַּתוֹךְ הַתַּחֲסוֹם אִף הַעֲקָר קוֹלָט: גַּמ' אֵילֵן שְׁהוּא עוֹמֵד עַפְנִים בִּירוּשָׁלַם וּלְשַׁנֹּן אֲכִילַת מַשְׁשֵׁר שְׂנִי בִירוּשָׁלַם הִיא אֲנוּיָה: מִפְּנֶגֶד הַחוּמָה וְכו' אֶלְמָא לֹא נוּפּוֹ שְׂדֵינן בַּתֵּר עַקָר וְלֹא עַקָר בַּתֵּר נוּף: בַּחוּמָה תַּלָּה רַחֲמַנָּא דְכַתִּיב (דְּבָרִים י"ב:י"ח) לִפְנֵי ה' אֶלְטִיךְ תִּאכַלְנִי: בְּדִירָה תַּלָּה רַחֲמַנָּא דְכַתִּיב (בַּמִּדְבָּר ל"ה:כ"ח) כִּי בְּעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב וְנוּפּוֹ כְּרָאִי לְדִירָה וְיִתֵּר מַעֲקָרָה: בִּירוּשָׁלַם לְשַׁנֹּן מַשְׁשֵׁר הֵלךְ אַחֵר הַנוּף: בִּירוּשָׁלַם. לְשַׁנֹּן מַשְׁשֵׁר הֵלךְ אַחֵר הַנוּף:

אלו הן הגולין פרק שני מכות

אֵילֵן שְׁהוּא לְפָנִים מִפְּנֶגֶד הַחוּמָה וּלְפָנִים כְּלַפָּנִים. תַּמָּה דְּקָשְׁלָהּ פִּיצֵר צוּלִין (פְּסָחִים דָּף פֶּה: וָס) אֲמַרְי' דְּנִגְנוּת לֹא נִתְקַדְּשׁוּ וְאִם כּוּן . (הוּו) מַשְׁשֵׁר שְׂנִי אֵין אוֹכְלוֹין עַל הָאֵילֵן וי"ל דְּמִיּוּרִי

שְׁשַׁנְפִּיו מוּשְׁטִין שְׂאִין בְּהֵן אֲרַבְע' דְּלֹא תַשִּׁיבִי וְהִיוּ בָּאִלוּ עוֹמֶמֶת בְּאִוִּיר כְּנָגֵד הַקֶּרְקַע עוֹד יֵשׁ לוּמֵר דְּמַרְי' [אִפִּי'] בָּאֵילֵן שְׁשַׁנְפִּיו מַרְבִּיעִין וְאִוִּיר וְרוּשָׁלַם בִּירוּשָׁלַם:

אֶלִיבָא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בּוֹלִי עֲלִמָא לֹא פִלִּיגִי, כִּי פִלִּיגִי אֶלִיבָא דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מֵאֵן דְּאָמַר מִתָּה – כָּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וּמֵאֵן דְּאָמַר בְּטָלָה – עַד כָּאֵן לֹא קִאָּמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הֵתָם דְּכַתִּיב: ”בְּרַךְ ה' חִילוּ וּפְעַל יְדֵיו תַּרְצָה” – אִפִּילוּ תְלָלִין שָׁבּוּ, אֲבָל הָכָא, אֲפִילוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מוֹדָה. נִגְמַר דִּינוּ וְכוּ'. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁתֵּי טַעֲיֹת טָעָה יוֹאָב בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, דְּכַתִּיב: ”וַיָּגַם יוֹאָב אֶל אֹהֶל ה' וַיִּחְזַק בְּקִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ”, ”טָעָה – שְׂאִינּוּ קוּלֵט אֶלָּא גָּזוּ, וְהוּא תַפֶּס בְּקִרְנוֹתָיו. טָעָה – שְׂאִינּוּ קוּלֵט אֶלָּא מִזְבַּח בֵּית עוֹלָמִים, וְהוּא תַפֶּס מִזְבַּח שֶׁל שִׁילָה. אֲבִי אוֹמַר: בְּהָא נִמִּי מִיטַעָא טָעָה: טָעָה – שְׂאִינּוּ קוּלֵט אֶלָּא כְּהֵן וְעֲבוּדָה בִּידוֹ, וְהוּא זֶר הִיָּה. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: שְׁלֹשׁ טַעֲיֹת עָתִיד שָׂרוּ שֶׁל רוּמִי לְטַעוֹת, דְּכַתִּיב: ”מִי זֶה בָּא מַאֲדוֹם תְּמוּץ בְּגָדִים מִבְּצָרָה”, טוּעָה – שְׂאִינָה קוּלֵטָת אֶלָּא בְּצָר, וְהוּא גּוּלָה לְבָצָרָה. טוּעָה – שְׂאִינָה קוּלֵטָת אֶלָּא שׁוֹגֵג, וְהוּא מְזִיד הִיָּה. טוּעָה – שְׂאִינָה קוּלֵטָת אֶלָּא אָדָם, וְהוּא מְלָאךְ הוּא.‏^[כ]אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: עָרִי מְקַלֵּט לֹא נִתְּנוּ לְקַבּוּרָה, דְּכַתִּיב: ”וּמִגְוָשִׁימָם יִהְיוּ לִבְהֶמְתָּם וְלִרְכָשָׁם וְכָלֵל חִיתָם” – לְחִיִּים נִתְּנוּ וְלֹא לְקַבּוּרָה. מִיִּיתִיב, ”שְׁמָה” – שָׁם תִּהְיֶה דִירָתוֹ, שָׁם תִּהְיֶה מִיתָתוֹ, שָׁם תִּהְיֶה קַבּוּרָתוֹ! רוּצַח שְׂאִנִּי, דְּגָלִי בִיָּה רַחֲמַנָּא. 'כְּשֵׁם שְׁהָעִיר קוּלֵטָת וְכוּ'. וְרַמִּינָהּ: ”וַיָּשֵׁב בָּהּ” – בָּהּ וְלֹא בַתְּחוּמָּה! אָמַר אֲבִי: לֹא קִשְׂיָא, כָּאֵן – לְקָלוֹט, כָּאֵן – לְדוּר. ^[כא]”לְדוּר?” תִּפְשׁוּךְ לִיָּה דְאֵין עוֹשִׁין שְׂדָה מִגְרָשׁ וְלֹא מִגְרָשׁ שְׂדָה, לֹא מִגְרָשׁ עִיר וְלֹא עִיר מִגְרָשׁ. אָמַר רַב שִׁשְׁת: לֹא נִצְרַכָּה אֶלָּא לְמַחֲלוֹת. רוּצַח שְׂיִצָּא חוּץ לְתַחֲסוֹם וְכוּ'. תַּנּוּ רַבְּנִן: ”וְרָצַח גָּאֵל הַדָּם אֶת הָרָצָח” – מַצּוֹה בְּיַד גּוֹאֵל הַדָּם, אֵין גּוֹאֵל הַדָּם – רְשׁוֹת בְּיַד כָּל אָדָם, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּלי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: רְשׁוֹת בְּיַד גּוֹאֵל הַדָּם, וְכָל אָדָם חִיבִיבִין עָלָיו. מֵאִי טַעֲמָא דְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּלי? מִי כַּתִּיב: ”אִם רָצַח?” וְרַבִּי עֲקִיבָא: מִי כַּתִּיב: ”רָצַח?”^[כ]אָמַר מֵר זוטְרָא בַר טוֹבִיָּה אָמַר רַב: רוּצַח שְׂיִצָּא חוּץ לְתַחֲסוֹם, וּמִצָּאֹ גּוֹאֵל הַדָּם וְהָרָגוּ – נְהָרַג עָלָיו. כִּמָּאן? לֹא כָרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּלי, וְלֹא כָרַבִּי עֲקִיבָא! ^[כ]הוּא דְאָמַר כִּי הָאִי תַנָּא, דְּתַנְיָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: ”עַד עָמִידוֹ לִפְנֵי הַעֲדָה לְמִשְׁפָּט”, מָה תַלְמוּד לוּמַר? לִפִּי שְׁנַאָמַר: ”וְרָצַח גָּאֵל הַדָּם אֶת הָרָצַח”, יָכוֹל מִיד? תַלְמוּד לוּמַר: ”עַד עָמִידוֹ לִפְנֵי הַעֲדָה לְמִשְׁפָּט”. ^[כו]וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי עֲקִיבָא, הָאִי ”עַד עָמִידוֹ לִפְנֵי הַעֲדָה לְמִשְׁפָּט” מֵאִי דִרְשִׁי בִיָּה? הֵהוּא מִיבְעִי לִיָּה לְכַדְתַּנְיָא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: מִנִּין לִסְנַהֲדְרִין שְׂרָאוּ אֶחָד שְׁהַרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ שְׂאִין מִמִּיתִין אוֹתוֹ עַד שְׂיַעֲמוּד בְּבִית דִּין אַחֵר? תַלְמוּד לוּמַר: ”עַד עָמִידוֹ לִפְנֵי הַעֲדָה לְמִשְׁפָּט” – עַד שְׂיַעֲמוּד בְּבִית דִּין אַחֵר. תַּנּוּ רַבְּנִן: ”אִם יִצָּא יִצָּא הָרָצַח” – אֵין לִי אֶלָּא בְּמִזִּיד, בְּשׁוֹגֵג מִנִּין? תַלְמוּד לוּמַר: ”אִם יִצָּא יִצָּא” – מְכַל מְקוֹם. ”וְהִתְנַנָּא: וְהַהוּרָגוּ, בְּמִזִּיד – נְהָרַג, בְּשׁוֹגֵג – גּוּלָּה! לֹא קִשְׂיָא, הָא כִּמָּאן דְאָמַר: אֲמַרִּינוּ דְּבָרָה תוֹרָה כְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, הָא כִּמָּאן דְאָמַר: לֹא אֲמַרִּינוּ דְּבָרָה תוֹרָה כְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם. אָמַר אֲבִי: מִסְתַּבְרָא כִּמָּאן דְאָמַר דְּבָרָה תוֹרָה כְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, שְׁלֹא יְהֵא סוּפּוֹ חֲמוֹר מִתַּחֲלָתוֹ: מָה תַּחֲלָתוֹ, בְּמִזִּיד – נְהָרַג, בְּשׁוֹגֵג – גּוּלָּה, אִף סוּפּוֹ, בְּמִזִּיד – נְהָרַג, בְּשׁוֹגֵג – גּוּלָּה. ”תַּנִּי חָדָא: אָב שְׁהָרַג – בְּנוֹ נַעֲשֶׂה לוֹ גּוֹאֵל הַדָּם. וְתַנְיָא אִידָהּ: אֵין בְּנוֹ נַעֲשֶׂה לוֹ גּוֹאֵל הַדָּם. לִימָא הָא רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּלי וְהָא רַבִּי עֲקִיבָא? ^[כז]וְתַסְבָּרָא? בִּין לְמָאן דְאָמַר מַצּוֹה בִּין לְמָאן דְאָמַר רְשׁוֹת, מִי שְׂרִי? וְהָאֵמַר רַבָּה בַר רַב הוּנָא, וְכֹן תַנָּא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל: לִכַּל אֵין הַבֶּן נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְאֲבִיו לְהַפְּתוֹתוֹ וּלְקַלְלָתוֹ, חוּץ מִמַּסּוּת, שְׁהָרִי אֲמַרָה תוֹרָה ”לֹא תַחַמַל וְלֹא תִכְסֶּה עָלָיו!” ”אֶלָּא לֹא קִשְׂיָא: הָא כִּבְנוֹ, וְהָא כְּכֹן בְּנוֹ. ”מִתַּנְי" אֵילֵן שְׁהוּא עוֹמֵד בַּתוֹךְ הַתַּחֲסוֹם, וְנוּפּוֹ נוּטָה חוּץ לְתַחֲסוֹם, אוֹ עוֹמֵד חוּץ לְתַחֲסוֹם וְנוּפּוֹ נוּטָה בַּתוֹךְ הַתַּחֲסוֹם – הַכַּל הוּלָּה אַחֵר הַנוּף. ^[כ]גַּמ' וְרַמִּינָהּ: אֵילֵן שְׁהוּא עוֹמֵד בַּתוֹךְ הַפָּנִים וְנוּטָה לַחוּץ, אוֹ עוֹמֵד בַּחוּץ וְנוּטָה לְפָנִים, מִפְּנֶגֶד הַחוּמָה וְלְפָנִים – כְּלַפָּנִים, מִפְּנֶגֶד הַחוּמָה וְלַחוּץ – כְּלַחוּץ! מַשְׁשֵׁר אַעֲרִי מְקַלֵּט קָא רַמִּית? מַשְׁשֵׁר בַּחוּמָה תַּלָּה רַחֲמַנָּא, עָרִי מְקַלֵּט בְּדִירָה תַּלָּה רַחֲמַנָּא – בְּנוּפּוֹ מִתְּדַר לִיָּה, בְּעִיקְרוֹ לֹא מִתְּדַר לִיָּה. וְרַמִּי מַשְׁשֵׁר אַמַּעֲשֹׁר, דְּתַנְיָא: בִּירוּשָׁלַם – הִלָּךְ אַחֵר הַנוּף, בְּעָרִי מְקַלֵּט – הִלָּךְ אַחֵר הַנוּף. אָמַר רַב כְּהֵנָּא: לֹא קִשְׂיָא, הָא רַבִּי יְהוּדָה וְהָא רַבְּנִן, דְּתַנְיָא,

רַבִּי

יב.

עין משפט בר מצוה

א מו"י פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יג, סמג עשין עה:

ב מו"י פז' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ד:

ג מו"י פ"ג מהל' שמיטה ויובל הל' ג, סמג עשין קצה:

ד מו"י פז' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:

ה מו"י פז' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ח, סמג עשין עה, סמג עשין עז:

ו מו"י פח' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יא, סמג עשין עז:

ז מו"י פ"ג מהל' שמיטה ויובל הל' ז, סמג עשין קצה:

ח מו"י פא' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ה:

ט מו"י פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' י:

י מו"י פה' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יא:

יא מו"י פא' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:

יב מו"י פה' מהל' ממרים הל' יד, סמג לאוין ריג, טוש"ע יו"ד סי' רמא סעי' ה:

יג מו"י פא' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:

יד מו"י פח' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יא:

 עין משפט גור מצורה

א מווי פז' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' טו:

ב מווי פז' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ה, סמג עשין מוה, סמג עשין מו:

ג מווי פז' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ה, סמג עשין מוה, סמג עשין מו:

ד מווי פז' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז:

אמור דשמענת לה לרבי יהודה לחומרא. וצריך עיון מנא לה דלא אמרינן גס להקל וי"ל רבי יהודה לענין דמסבבא אית לה דלא פליגי רבי יהודה ורשבנן בלי האי כי אס שבמרא בעלמא: גבי מעשר לחמרא עקרו בחון ונופו בפנים כי היכי דבנופו לא מצי פרח כו'. פי' לא אזלינן בתר נוף לקלא לומר דכי היכי דבנופו דבפנים מצי אכל בלא פדיה הכי נמי בעקרו מבחון מצי אכיל ליה בלא פדיה אלא לחומרא דוקא לומר דלא מצי פריך ליה בעקרו ומשמע דפשיטא ליה דבנוף גופה מצי אכיל דנהי דשזינן עקר בתר נוף לחומרא מ"מ נוף לא שזינן בתר עקרו גס לחומרא: מר סבר עקרו הוי דרגא כו'. קצת קשה מנא לה לאפלוגי רשבנן ארבי יהודה דבא ויש לומר דמשמע מתוך הדריכתא דפליגי לרבי יהודה בתרתי בין דמעשר בין דערי מקלט מדנקט ערי מקלט גבי ירושלים: רב אשי אמר מאי אחר הנוף. פי' רב אשי דא למדק הא דפרקינן אלא עקרו בפנים ונופו לחון הבא נמי דבעקרו מצי קטיל וקאמר דאף אחר הנוף קתני מתני' דגס אחר הנוף אזלינן היכי דהוי חומרא דמו דעקרו בחון ונופו בפנים דשזינן עקרו בתר נופו ואף בעקר לא מצי קטיל וה"ה דאזלינן בתר עקר למשדיה נופו בתר עקרו לחומרא כגון בעקרו בפנים ונופו לחון דאף בנופו לא קטלינן דאזלינן בתר עקרו וקשה דא"כ כי היכי דקתני הולך אחר הנוף דהנינו אף אחר הנוף ה"ה דהנה מצי למתני הכל הולך אחר העקר ועוד קשה דהא לעיל גבי מעשר כי קאמר דאזלינן בתר הנוף לחומרא משמע דמכל מקום פשיטא ליה דזין נוף עצמו לא היה בטל כלל דלא שזינן ליה בתר עקרו דדפרשית לעיל ולכך ניחא פירוש הר"ס דנחאי דין נוף עצמו לא היה בטל לעולם גס לחומרא דדפרשתי ודכי קאמר אף לאחר הנוף שזינן ליה עקר לחומרא דמו עקרו בחון ונופו בפנים כי היכי דנופו לא מצי קטיל בעקר נמי לא מצי קטל והוא הדין דעקר אזל בתר נפשה שיש לעקר דין עצמו כגון דעקרו בפנים ונופו בחון אע"ג דבנופו מצי קטיל דדפרש דלעולם יש לו לנוף דין עצמו גס להקל מכל מקום דעקר מבפנים לא מצי קטיל דלא שזינן העקר בתר הנוף לקלא רק לחומרא אכל הקונטרס פרש אף

אחר הנוף משום דבכילוי הש"ס שזינן לנוף בתר העקר אצטריך למימר הבא גבי מקלט דזמניו דשזינן עקר בתר הנוף לחומרא לפי זה ניחא קצת הא דנקט אחר הנוף טפי מאחר העקר מיהו גס זה קשיא דהא לענין מעשר לא שזינן לעולם בתר עקרו כדפ"ל לכה ניחא לפי הר"ס: פלכו קולטו. קשה דהא אמרינן דבר גולה מפלך [לפלך] ועוד הא קאמר בן לוי גולה מעיר לעיר ויש לומר דאם גולה מעיר לעיר ויהיה רשאי לילך בכל העיר ובתחומיה ואם וגלה לפלכו פלכו קולטו בו שלא יצא משכונה לשכונה:

אלו הן הגולין פרק שני מכות

רבי יהודה אומר: במערה – הלך אחר פתחה, באילן – הלך אחר נופו. אימור דשמעת ליה לרבי יהודה גבי מעשר לחומרא, עיקרו בחוץ ונופו בפנים, כי היכי דבנופו לא מצי פריך – בעיקרו נמי לא מצי פריך. עיקרו מבפנים ונופו מבחוץ, כי היכי דבנופו לא מצי אכיל בלא פדייה – בעיקרו נמי לא מצי אכיל בלא פדייה. אלא גבי ערי מקלט, בשלמא עיקרו בחוץ ונופו בפנים, כי היכי דבנופו לא מצי קטיל ליה, בעיקרו נמי לא מצי קטיל ליה. אלא עיקרו בפנים ונופו בחוץ, כי היכי דבנופו מצי קטיל ליה, בעיקרו נמי מצי קטיל ליה?! הא גואי קאי! אמר רבא: בעיקרו – דכולי עלמא לא פליגי דלא מצי קטיל. קאי בנופו, ויכול להורגו בחצים ובצורות – דכולי עלמא לא פליגי דמצי קטיל ליה. פי פליגי – במהוי עיקרו דרגא לנופו. מר סבר: הוי עיקרו דרגא לנופו. ומר סבר: לא הוי עיקרו דרגא לנופו. ״רב אשי אמר: מאי ״אחר הנוף״ – אף אחר הנוף. ^(א)מתני' הרג באותה העיר – גולה משכונה לשכונה, וכן לוי – גולה מעיר לעיר. ^(ב)גמ' תנו רבנן: ״ושמתי לה מקום וגו״, ״ושמתי לה״ – בחייה. ״מקום ממקומה אשר ינוס שמה״ – מלמד שהיו ישראל מגלין במדבר. להיכן מגלין – למחנה לוי. ״מפאן אמרו: בן לוי שהרג – גולה מפלה לפלה, ואם גלה לפלכו – פלכו קולטו. אמר רב אחא בריה דרב איקא: מאי קרא? ״כי בעיר מקלטו ישוב״ – עיר שקלטתו כבר. ^(ג)מתני' פיוצא בו, רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו, יאמר להם ״רוצח אני״, אמרו לו: ״אף על פי כן״ – יקבל מהן, שפאמר: ״וזה דבר הרוצח״.

מעלים ויכול גואל הדם לעמד חוץ לתחום ולהרגו בחצים ובצורות בלי עלמא לא פליגי דמצי קטל דלכלי עלמא נוף בתר עקר לא שזינן פי פליגי דקאמר ר' יהודה הלך אחר הנוף למהוי עקרו דרגא לנופו שפינס גואל הדם בתוך התחום וישלה דרך העקר והרגנו בנופו קאמר ובי הך קלא אית לה לר' יהודה דהא לאו עקר שזי בתר נוף אלא כל חד דדקאי: רב אשי אמר מאי אחר הנוף דקאמר מתני' דהבא וכן דריתא דערי מקלט אף אחר

פנים ופתוחה לחון כלחון בלה בחון ופתוחה לפנים כלפנים: באילן הלך אחר נופו ומתניתין דהבא. ודריתא רבי יהודה ומתני' דאילן שהוא עומד בפנים כו' רשבנן ושוניא קמא ליתא: אימור דשמעת ליה כו' כלומר היכי דעית לאוקמא להא דתניא בירושלים הלך אחר הנוף כו' פר' יהודה הניחא אי תנא דה חזא בירושלים הלך אחר הנוף ולא תנא דה דערי מקלט הלך אחר הנוף מצית מוקמת לה דרבי יהודה אכל השתא מאן צית לך אמור דשמעת לה לרבי יהודה גבי מעשר באילן הלך אחר הנוף משום דאיבא למימר לחומרא בין עקרו בפנים ונופו בחון בין עקרו בחון ונופו בפנים דגבי מעשר איבא בין בפנים בין בחון חזא לחומרא וחדא לקלא חמר בפנים מבחון שבחון וכול לפדותו ובפנים אינו וכול לפדותו דקלטי ליה מחצות וחמר בחון מבפנים שאינו נאכל בחון בלא פדיה ובפנים אוכלו בלא פדיה ואיבא למימר כי אמר רבי יהודה הלך אחר הנוף לחומרא אמרה דדמפרש וזאל: עקרו בחון ונופו בפנים כו' הלך אחר הנוף לענין פדיה: עקרו בפנים ונופו לחון הלך אחר הנוף לענין אכילה דמשזי עקרו בתר נופו ואסור לאכלו בעקרו אא"כ דקאו מקדם שוננס: אלא דערי מקלט על פרח עקרו בפנים ונופו לחון לא משפחת לה אלא לקלא: אמר רבא בעקרו בלי עלמא לא פליגי כו' לעולם דקאק משנינן הא רבי יהודה והא רשבנן דלרבנן לא שזינן לא נוף בתר עקרו ולא עקרו בתר נוף לא דמעשר ולא דערי מקלט דקתני חמיתא מדבגד החומה ולפנים כלפנים ורבי יהודה פליג ואמר שזי עקרו בתר נופו ודקאמרת דלמא לחומרא קאמר חנן נמי לחומרא אמרינן לה לענין מעשר דבאמרן ולענין מקלט היבא דעקרו בחון ונופו בפנים דחמרא הוא שזי עקרו בתר נופו ואם רוצח בעקרו לא מצי קטל לה והיבא דעקרו בפנים ונופו בחון דקאמר דה רבי יהודה הלך אחר הנוף לאו למשזי עקרו בתר נופו ולמימר דכי היכי דנופו מצי קטל לה בעקרו נמי מצי קטל קאמר דבעקרו שבפנים בלי עלמא לא פליגי דלא מצי קטל והיבא דקאי רוצח בנופו שבחון

ויכול גואל הדם לעמד חוץ לתחום ולהרגו בחצים ובצורות בלי עלמא לא פליגי דמצי קטל דלכלי עלמא נוף בתר עקר לא שזינן פי פליגי דקאמר ר' יהודה הלך אחר הנוף למהוי עקרו דרגא לנופו שפינס גואל הדם בתוך התחום וישלה דרך העקר והרגנו בנופו קאמר ובי הך קלא אית לה לר' יהודה דהא לאו עקר שזי בתר נוף אלא כל חד דדקאי: רב אשי אמר מאי אחר הנוף דקאמר מתני' דהבא וכן דריתא דערי מקלט אף אחר הנוף קאמר דהיבא דעקרו בחון ונופו בפנים שזי עקרו בתר נופו עקר אצטריך הבא למימר דלענין מקלט זמניו דשזינן עקר בתר נוף לחומרא: מתני' הרג באותה העיר רוצח שגלה לעיר מקלט וסוד והרג באותה העיר בשונג: גולה משכונה לשכונה בתוך העיר כי מן העיר אינו רשאי לצאת מפני קצתה ראשונה: וכן לוי שהוא מיושבי העיר והרג בשונג גולה מעיר לעיר שהוא רשאי לצאת מן העיר שלא גלה שם: גמ' ושמתי לך בחייתך דאן הבטיחו הקדוש ברוך הוא למשה שיצפה למצוה זו בחייו שהבדיל שלש ערים: מקום ממקומך. שתהא מחנה לנייה קולטת ואף ערי מקלט יהיו ערי לוייה: פלך מדינה: מאי קרא דפלכו קולטו ודמתני' נמי דקתני גולה משכונה . לשכונה: בעיר מקלטו קרא ויתירא הוא דמצו למכתב כי שם יבש: מתני' אס אמרו לו אעפ"כ אנו רוצים לכבדך יקבל מהם:

 מסורת הש"ס
א תוספתא מכות; ספרי במדבר ב זבחים קיז. ג שנה שביעית; גיטין לו:
תורה אור השלם

ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך והלכת אל־המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו [דברים יז, כה]

ואת הערים אשר תתנו ללויים את שש־ערי המקלט אשר תתנו לנֹס שמה הרצח וְעִלְיהֶם תתנו ארבעים ושתים עיר [במדבר לה, י]

ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה [שמות כא, יג]

כי בעיר מקלטו ישב עד־מות הכהן הגדל ואחרי מות הכהן הגדל ישוב הרצח אל־ארץ אֲחֻזָּתו [במדבר לה, כח]

וזה דבר הרצח אשר־ינוס שמה וחי אשר יפה את־רעהו בבלי־דעת והוא לא־שנא לו מתמל שלשם [דברים יט, ד]

יג:

	עין משפט
	גזר מצוה

א מיי' פו"ח מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' א:

ב מיי' פא' מהל' איסורי ביאה הל' ז, סמג לאוין קה:

ג מיי' פו"ח מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ב:

ד מיי' פא' מהל' איסורי ביאה הל' א:

ה מיי' פא' מהל' איסורי ביאה הל' ג:

ו מיי' פא' מהל' שגגות הל' ב, סמג עשין ריג:

רבי יצחק אומר חובבי כריתות בבבלי היו פו'

כַּל (כַּל) הנפשות ולמה יצא פרת בלחונות דכתיב ואיש אשר יקח את אחת וקשה דהיה לו נומר בלחונות בבבלי כל העריות היתה לבן נראה לפקש חביבי ברייתות בבבלי מלקות הן דהא גמרינן דבבבלי לא איבא מלקות מן והיה אם בן הכות הרשע ולמה יצאת פרת בלחונות שדרי לחונות בתוכה היתה עם העריות בלחרי מות ונכרתו הנפשות אלא לכה יצאת בקדושים לדונן בפרת ולא במלקות כלומר אין חובי ברייתות נוקוין: רבי יצחק אומר חובבי כריתות כו'. וקשה לרבי יצחק לאו דבבלי ברייתות למה לי דהא אפוקנן דקרבנן לא פשי אלההי ושמיא נש לומר דנכתבו לענש ופיקח מידי דהיה אלאו שבבבליות ולא הנתק לעשה: ורבי עקיבא מאי טעמא.

נהי דאם חובבי מיתות אם עשו תשובה אין ב"ד של מטה מוחלין לו ומה בכך ולעבד ליה תרתין: ברשעה המסוכה לב"ד הכותב מזכר. וטעמא דרבי עקיבא משום כדי רשעתו ולפי זה בתיבוי מיתות דלא התרו בו למיתה דליבא מיתה והתרו בו למלקות דהשתא ליבא אלא רשעה דמלקות לתי וקשה דבבבליא (שבת קנז). פריך גבי לאו דמחמר לאו שנתן לאלהרת מיתת ב"ד הוא ואין נוקוין עליו ואף כי ליבא התם רשעה דמיתה וי"ל דהתם הינו כרבא דמתיק למלתא דרבי עקיבא בהתרו בו למלקות ואפלו הכי לא לתי דהני לאו שנתן לאלהרת מיתת בית דין ואין נוקוין עליו: מה עבדות כוכבים שב ואל תעשה אף כו'. ללפוקי: הני דהני קום נעשה וקשה דא"כ מה אמר פקח פקח בתיבא דעירובין (צף טז.) לר"ע דאמר כי בתיב ושמרת את הסקה לפסח ואי איתא לר' אבין דאמר השמר לא תעשה הוא הא דתנן (ברייתות דף ב.) פסח אין לו קרבן מפני שהוא קום נעשה ואם איתא קום ולא תעשה הוא ומאי פריך: הא מ"מ אינה דומיא דעבדות כוכבים דהני שב ואל תעשה תה מה שתעשה וי"ל דמכל מקום קשה לשנא דקום עשה דמשמע דליבא דבן שום לאו הקשה הר"ר שלמה מדרוויי"ש (דמ"מ קשה) נהי דקרבנן לא פשי אלההי מ"מ הנה דליבא אלא חד פרת דמו מפסח וסך דלא ידעינן דחלוקין לחטואות אלא משום שהם לאוין מחלוקין לרבי אלעזר דאמר רבי אושעיא ואצטריכו לחלק א"כ לא ללתי עליוהי כי היכי דבשינן למימר אי קרבנן פשי אלההי דלא לתי אלאו דברייתות וי"ל דמ"מ נהי דאצטריכו לחלק בשביל זה לא נמנע מללמד ממנו מלקות כיון דידעינן דהו חייב קרבן בלא לאו נהי דחלוק לא ידעינא אלא מלאוין מ"מ ילקו:

פוקנטום בבבלי כל העריות דכתיב ונכרתו

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

ישנו בבבלי מלקות ארבעים השתא בלקא דעתך שאם התרו בו מיתה ומלקות לוקה ומת:

[ישנן] בבבלי מלקות ארבעים, דבברי רבי ישמעאל. א"רבי עקיבא אומר: חייבי כריתות (ישנו) [ישנן] בבבלי מלקות ארבעים, שאם עשו תשובה בית דין של מעלה מוחלין להן. חייבי מיתות בית דין אינו בבבלי מלקות ארבעים, שאם עשו תשובה אין בית דין של מטה מוחלין להן.
^(כ)רבי יצחק אומר: חייבי כריתות בבבלי היו, ולמה יצאת פרת בלחונותו – לדונן בפרת ולא במלקות.
^(כז)מאי טעמא דרבי ישמעאל? דכתיב: "אם לא תשמר לעשות את כל דברי השם התורה הזאת", וכתיב: "והפלא ה' את מפתה".
הפלאה זו איני יודע מה היא. כשהוא אומר: "והפילו השפט והכהו לפניו", הוי אומר הפלאה זו מלקות היא, וכתיב: "אם לא תשמר לעשות את כל וגו'".
^(כז)אי הכי, חייבי עשה נמי! "אם לא תשמר" כתיב, וכדרבי אבין אמר רבי אילעי, דאמר רבי אבין אמר רבי אילעי: כל מקום שנאמר "השמר" "פן" ו"אל" – אינו אלא לא תעשה. אי הכי, לאו שאין בו מעשה נמי! "לעשות" כתיב. לאו שניתק לעשה נמי! דומיא דלאו דחסימא.

^(ח)**ורבי עקיבא מאי טעמא? "כדי רשעות" – משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות. ורבי ישמעאל: הני מילי מיתה וממוז, או מלקות וממוז, אבל מיתה ומלקות – מיתה אריכתא היא.**

ולרבי עקיבא, אי הכי חייבי כריתות נמי! מאי אמרת. שאם עשו תשובה? השתא מיתה לא עבדי! אמר רבי אבהו: בפירוש ריבתה תורה חייבי כריתות למלקות, דגמר "לעיני" מ"לעיניה".
מתקין לה רבי אבא בר ממל: אי הכי חייבי מיתות בית דין נמי, נגמר "מענייה" מ"לעיניה!"
^(ח)דנין "לעיני" מ"לעיניה", ואין דנין "מענייה" מ"לעיניה".
^(י)ומאי נפקא מיניה? והא תנא דבי רבי ישמעאל: "ושב הפהין", ויבא הפהין, זו היא שיבה וזו היא ביאה! ועוד: לגמר "מענייה" מ"לעיני", דהא גמר "לעיני" מ"לעיניה!"
קבלה מיניה רבי שמואל בר רב יצחק: "כדי רשעות" – משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות – ברשעה המסורה לבית דין הכתוב מדבר.
^(יז)רבא אומר: אתרו ביה לקטלא – פולי עלמא לא פליגי דאין לוקה ומת. כי פליגי – דאתרו ביה למלקות, רבי ישמעאל סבר: לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין – לוקין עליו. ורבי עקיבא סבר: לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין – אין לוקין עליו.
"ורבי עקיבא, אי הכי חייבי כריתות נמי, לאו שניתן לאזהרת פרת הוא! אמר ליה רב מרדכי לרב אשי: הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא: חייבי כריתות לא צריכי התראה, שחרי פסח ומילה ענש אף על פי ש'לא הזהיר. ודלמא אזהרה לקרבן. דהא פסח ומילה דלית בהו אזהרה לא מייתי קרבן!'
^(יח)התם לאו היינו טעמא, אלא משום דאיתקש כל התורה כולה לעבודה זרה: מה עבודה זרה – שב ואל תעשה, אף כל – שב ואל תעשה, לאפוקי הני דקום עשה. רבינא אומר: לעולם

בדאמרין

רבי עקיבא אומר חובבי כריתות אם התרו בהם מלקות ישנו בבבלי מלקות ולוקין ואין כאן משום חובי שתי רשעיות שאתה ענשו מלקות עם הפרת ולמה אין שתי רשעיות לפי שיכול לפטור עצמו מענש הפרת על יצי תשובה מב"ד של מעלה אבל חובבי מיתות איןן בבבלי מלקות שיש כאן שתי פרעניות מלקות ומיתה ומשלוקה סופו להכריע שאפי' יעשה תשובה אין ב"ד שלמטה מוחלין לו את המיתה: שאם עשו תשובה כו' לא גרסי' לה בדרבי ישמעאל: רבי יצחק אומר אף חובבי ברייתות שהתרו בהן למלקות איןן בבבלי מלקות לפי דבבלי חובבי ברייתות של עריות בבבלי היו דכתיב (ויקרא י"ח:כ"ט) כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות וגו': למה יצאת פרת בלחונותו לעצמה דכתיב בקדושים תהיו ואיש. (כי) יקח את לחונות וגו': לדונן בפרת לכה שניה בפרת שלפון לומר שאין דבן ענש אלא פרת לבדו: לאו שאין בו מעשה נמי אלמה אמרינן בכמה דוכתי לאו שאין בו מעשה אין נוקוין עליו: דומיא דלאו דחסימא שהוא כתיב חלל פקשת מלקות: ורבי עקיבא כיון דאמר אי אתה מחיבו משום שתי רשעיות חובבי ברייתות נמי לא ללקו דהא שתי רשעיות ניניהו שגזיין ענש הפרת עליו: מאי אמרת לשנויי הך קושיא: שאם עשה תשובה הטעם שנתן למעלה שהוא יכול לפטור את עצמו מן הפרת ע"י תשובה השתא מיהא גזיין לא שב ואתה מלקוה בעוד ענש הפרת עליו: לשיני ונכרתו לשיני פני עינים וכתוב במלקות ונקלה לחייו לשיניו: נגמר משיני דכתיב בעבדות כוכבים אם משיני העדה נעשתה לשננה: זו היא שיבה כו' למדין זה מזה גזרה שנה מה שיבה חולץ וקוצה וטח אף שיאה חולץ וקוצה וטח: ועוד נגמר משיני דמיתות ב"ד מלעיני דברייתות מה ברייתות לוקה דהא גמרת לשיני מלעיניו: אף מיתות ב"ד ולקה: קבלה מנה רבי שמואל לתשובה זו מרבי אבא בר ממל וישנו עשה ברשעה המסוכה לב"ד הכותב מזכר ב"ד דהתרו בהם לא יחויבהו שתי רשעיות בגוין ממון ומלקות או מיתה ומלקות או מיתה וממון וממון אבל פרת לא ע"י ב"ד הוא ויש לפקש קבלה מנה רבי שמואל מרבי אבא בר רבין זה על אתקפתא דר' אבא בר ממל: דאתרו בה למלקות לחייה: לאלהרת מיתת ב"ד לאלהרת דבר שמידין עליו מיתת ב"ד: אין נוקוין עליו כשהתרו בו מלקות בלא מיתה לפי שלא נסך לאו זה לאלהרת ענש מלקות בפסח לאוין שדרי הצרכן להחירו שאם לא בן לא היה יכול לחיבו מיתה: פסח ומילה אין דבן לא תעשה וענש להם בפרת לקרבנן שאם יעשה שונג וביא קרבן: פסח ומילה אין קרבן בשונג שלפן בראמרינן בברייתות כפ"ק הפסח והמילה מצות עשה כלומר אינו בבבלי שחר ברייתות למנותן עם שחר ברייתות שגמנו עם כלם לומר שאם גשאים כלם בראעלם אחר חוב קרבנות במקשר הברייתות: התם לאו הינו טעמא מה שאין מביאין קרבן על פסח ומילה אין הטעם בשביל שאין בהם אזהרה אלא בשביל שהם מצות עשה דהקשה כל התורה בלא לענין קרבן לעבדות כוכבים שגממר בפרשת שלח לך חגשים חלל קרבן עבדות כוכבים תורה אחת והיה לכם לעשה בשננה כאן הקשו כל עבדות שבתורה שבשנתן לעבדות כוכבים לענין קרבן מה עבדות כוכבים

דבן רבא אמר אתרו ביה לקטלא. עי' ברו"ה ורמב"ן סוף מסכתין: שם ר"י סבר לאו שניתן. עי' סנהדרין דף ט ע"א: שם חייבי כריתות ל"צ התראה. עי' יבמות דף נה ע"א ברש"י ד"ה לכתר נתנה: שם התם לאו ה"ט. עי' ב"ק דף קה ע"ב תוספות ד"ה מאי. שבועות דף יח ע"ב תד"ה ל"ת. ובהים דף קז ע"א תד"ה אזהרה:

מסורת הש"ס	
א יבמות נה;; לקמן כג;; מגילה ז;; כריתות ב: ב תמורה ג: ג מנחות לו;; עירובין צו. ד עילול ד:;; סנהדרין נג;; יבמות כב;; כתובות לב;; כבורות לו; בבא קמא מג: ה מנחות ד. ו נזיר ה;; יבמות יז;; יומא ב:;; ספרא מצורע פרשה ז ז: דדה כב;; עירובין נא; בבורות לב; חולין פה; הוריות ח: ז סנהדרין פג;; שבת קנז; שבועות ד; בבא קמא עד; עירובין יז: ח כריתות ג.	
גליון הש"ס	
נגז' רבא אמר אתרו ביה לקטלא. עי' ברו"ה ורמב"ן סוף מסכתין: שם ר"י סבר לאו שניתן. עי' סנהדרין דף ט ע"א: שם חייבי כריתות ל"צ התראה. עי' יבמות דף נה ע"א ברש"י ד"ה לכתר נתנה: שם התם לאו ה"ט. עי' ב"ק דף קה ע"ב תוספות ד"ה מאי. שבועות דף יח ע"ב תד"ה ל"ת. ובהים דף קז ע"א תד"ה אזהרה:	
תורה אור השלם	
כי כלי־אשר יעשה מכל התועבת האלה ונכרתו הנפשות העשות וגו' (ויקרא יח, טז) אם־לא תשמר לעשות את־כל־דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה וגו' (דברים כח, נח) והפלא יהוה את־מכתבך ואת מכות ורצד מכות גדלות ונאמנות וגו' (דברים כח, טז) לא־תחסום שור בדישו (דברים כה, ד) והנה אם משיני העדה נעשתה לשננה ופשו כלי־העדה פר וגו' (במדבר טו, כד) ואיש אשר־ישח את־אחיתו בת־אביו או בת־אמו וראה את־ערותה והיא־תראה וגו' (ויקרא כ, יז) ארבעים יבנו לא יסוף פרוסיסין להכותו על־אזהר מפה רבה וגו' (דברים כה, ג) ושב הפהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקיורת וגו' (ויקרא יד, טז) ובא הפהן וראה והנה פשה הנגע בבית צרעת ממארת וגו' (ויקרא יד, מד) והנה אם־בו מכות הרשע והפילו השפט והקהו לפניו כדי וגו' (דברים כה, ב)	

פרת שלו על דבר שהוא שב ולא תעשה בן והוא עמד ונעשאו אף כל שב ואל תעשה אבל פרת של עמוד נעשה והוא ישב ולא עשה אין בו קרבן ופסח ומילה עמוד נעשה הוא אבל חובבי ברייתות בגוין אשר יעשה מכל (אלה) ונכרתו (ויקרא י"ח:כ"ט) לשון שב ואל תעשה הוא ואפלו לא גאמרה בו אזהרת לאו היה קרבן בא עליו:

יד:

 עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' ד':

ב מיי' פא' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' ה, סמג לאוין רצב, סמג לאוין רצב:

ג מיי' פי' מהל' איסורי ביאה הל' ה, סמג לאוין קיא, טוש"ע יו"ד סי' קצד סעי' יד:

ד מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הל' יג:

ה מיי' פז' מהל' תרומות הל' א:

ו מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הל' יב:

ז מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הל' טז:

. הכי גרים רש"י ואידך סבר לה כר"א דאמר שני לאוין וברת אחד חלוקים לקרבן שחלוקין לחטאות וא"ת כינן דלאוין מחלוקין

מ"אחותיו" דרישא. **וְאִידֶּהָ:** ההוא **מִיבְעֵי לִיהּ, לְחַלֵּק בֵּרַת לַמִּפְטָם וְלִפְסָה.** ^(נ)**וְאִידֶּהָ? סָבַר כַּרְפִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: כָּל מְקוֹם שְׂאֵתָהּ מוֹצֵא שְׁנֵי לֹאִוִּין וּבֵרַת אֶחָד – חֲלֻקִּין הֵן לְקַרְבָּן. וְאִי בַעֲיַת אִימָא:** לֹא סָבַר לֵה כַּרְפִּי אֶלְעָזָר, וּנְפָקָא לִיהּ מִ"וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה". ^(ג)**וְאִידֶּהָ?** ההוא **מִיבְעֵי לִיהּ לְכַדְרֵי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחֵי:**

מַצִּין שְׂאִין הָאִשָּׁה טְמֵאָה עַד שְׂנֵיצָא מְדוּהָ דְרָה עָרוֹתָהּ? שְׁנַאֲמַר: "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה וּגְלָהּ אֶת עָרוֹתָהּ וְגו'..." – מַלְמִיד שְׂאִין הָאִשָּׁה טְמֵאָה עַד שְׂנֵיצָא מְדוּהָ דְרָה עָרוֹתָהּ. ^(ג)"וְטָמֵא שְׂאֵכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ". בְּשִׁלְמָא הָבֵא לַמִּקְדָּשׁ טָמֵא – כְּתִיב עוֹנֵשׁ וּכְתִיב אֲזַהְרָה: עוֹנֵשׁ – דְּכַתִּיב: "אֶת מִשְׁכַּן ה' טָמֵא וְנִכְרַתָּה". אֲזַהְרָה – "וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם". אֶלָּא טָמֵא שְׂאֵכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ, בְּשִׁלְמָא "עוֹנֵשׁ" כְּתִיב – "וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְטָמְאָתוּ עֲלָיו וְנִכְרַתָּה", אֶלָּא אֲזַהְרָה מַצִּין? 'רִישׁ לְקִישׁ אוֹמַר: "בָּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע". ^(ח)רִישׁ לְקִישׁ, אֶלָּא טָמֵא שְׂאֵכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ, בְּשִׁלְמָא, רִישׁ לְהֵלֵן עוֹנֵשׁ וְאֲזַהְרָה – אֶף כֹּאן עוֹנֵשׁ וְאֲזַהְרָה. בְּשִׁלְמָא, רִישׁ לְקִישׁ לֹא אָמַר כַּרְפִּי יוֹחָנָן – גְּזִירָה שְׁוּה לֹא גָמִיר. אֶלָּא רַבִּי יוֹחָנָן, מֵאִי טַעְמָא לֹא אָמַר כַּרְפִּי יוֹחָנָן? אֲזַהְרָה לְתַרומָהּ. ^(ח)רִישׁ לְקִישׁ, אֲזַהְרָה לְתַרומָהּ מִנָּא לִיהּ? נִפְקָא לִיהּ מִ"אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֲהֵרֹן וְהוּא צִרּוּעַ אוֹ זָב", אִי זָהוּ דְבָר שְׁהוּא שְׁוּה בְּזִרְעוֹ שֶׁל אֲהֵרֹן – הָוִי אוֹמַר זֹו תַרומָהּ. וְאִידֶּהָ? הַהוּא לְאַכִּילָהּ, וְהָא לְנִגְיַעָהּ. ^(ח)רִישׁ לְקִישׁ, הָאִי "בָּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע" לְהִכִּי הוּא דְאֵתָתָּא? הַהוּא מִיבְעֵי לִיהּ לְטָמֵא שְׁנֵגַע בַּקֹּדֶשׁ! דְּאִיתַמַּר: טָמֵא שְׁנֵגַע בַּקֹּדֶשׁ, רִישׁ לְקִישׁ אוֹמַר: לוֹקָה, רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמַר: אִינּוּ לוֹקָה. רִישׁ לְקִישׁ אוֹמַר: לוֹקָה, "בָּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע". רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמַר: אִין לוֹקָה, הֵהוּא אֲזַהְרָה לְתַרומָהּ הוּא דְאֵתָתָּא! ^(י)טָמֵא שְׁנֵגַע בַּקֹּדֶשׁ – מִדְּאִפְקִיָּה רַחֲמֵנָּא בִּלְשׁוֹן נִגְיַעָה, אֲזַהְרָה לְאוֹכֵל – אֶתְקוּשׁ קֹדֶשׁ לְמִקְדָּשׁ. ^(ח)וְאַפְתִּי, לְהִכִּי הוּא דְאֵתָתָּא? הַהוּא מִיבְעֵי לִיהּ לְטָמֵא שְׂאֵכַל בָּשָׂר קֹדֶשׁ לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים! דְּאִיתַמַּר: טָמֵא שְׂאֵכַל בָּשָׂר קֹדֶשׁ לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים, רִישׁ לְקִישׁ אוֹמַר: לוֹקָה, רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמַר: אִינּוּ לוֹקָה. רִישׁ לְקִישׁ אוֹמַר: לוֹקָה, "בָּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע", לֹא שְׁנָא לְפָנֵי זְרִיקָה וְלֹא שְׁנָא לְאַחַר זְרִיקָה. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמַר: אִינּוּ לוֹקָה. רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעֲמִיָּה, דְּאָמַר קָרָא "טוּמְאָתוֹ" "טוּמְאָתוֹ", וְכִי כְּתִיב "טוּמְאָתוֹ" – לְאַחַר זְרִיקָה הוּא דְכַתִּיב! הֵהִיא מִ"בָּכָל קֹדֶשׁ" נִפְקָא. ^(י)תַּנִּינָא כּוּוֹתִיָּה דְרִישׁ לְקִישׁ: "בָּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע" – אֲזַהְרָה לְאוֹכֵל. אֶתָּה אוֹמַר אֲזַהְרָה לְאוֹכֵל, אוֹ אִינּוּ אֶלָּא אֲזַהְרָה לְנוֹגַעַ? תִּלְמוּד לוֹמַר: בָּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ וְגו'..." – מִקְרִישׁ קֹדֶשׁ לְמִקְדָּשׁ, מָה מִקְדָּשׁ דְּבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ נְטִילַת נִשְׁמָה – אֶף כָּל דְּבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ נְטִילַת נִשְׁמָה. וְאִי בְּנִגְיַעָה – מִי אִיכָּא נְטִילַת נִשְׁמָה? אֶלָּא בְּאַכִּילָהּ. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל לֹא תַעֲשֶׂה שְׁקֵדְמוֹ עֲשֶׂה – לוֹקִין עֲלָיו.

אָמַרו

מִאֲחֻתוֹ דְּרִישָׁא דְמַנְכַּב כִּי יִקַּח אֶת בַּת אָבִיו אוֹ בַת אֲמוֹתָּ לַמִּפְטָם וְקָרָ. דְּהוּוּ נָמִי שְׁנֵי לֹאִוִּין וּבֵרַת אֶחָד וְצַרְכָּהּ לָנוּ לְחַלֵּק בְּצִינָהם כְּמוֹ שֶׁצַּרְכָּה חֲלוּק בְּצִרְיוֹת אִם אִינוּ עֲנִין כֹּאן קָצִיו עֲנִין לָהּ: ה"נ לֵה לְהַר שִׁטְמַתָּ הֵהוּא מַעֲשֵׂי לֵה לְחַלֵּק בֵּרַת לַמִּפְטָם וְקָר וְאִידֶּךָ סָבַר לֵה כַר"א א"ר הוֹשַׁעִיא כו' וְאִיבַעֲשִׂית אִימָא נִפְקָא לֵה מִנְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה וְגו' וְאִידֶּךָ הֵהוּא מַעֲשֵׂי לֵה כו'. וְהִכִּי פְרוּשָׁא וְאִידֶּךָ ס"ל כַר"א דְּאָמַר עֲלֵה שְׁהֲלָאִין מַחֲלָקִין לַחֲטָאוֹת וְעַל מִפְטָם וְקָר אָמַרִי' בְּמַם' כְּרִיתוֹת (דף ג.) דְּפֹה שְׁנֵי לֹאִין עַל בָּשָׂר אֲרָם לֹא יִיכָר, וְכַמְתַּכְּנָתוּ לֹא תַעֲשׂוּ כְּמוֹהּ וּבֵרַת אַחַת אִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח כְּמוֹהּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ וְגו' חֲלוּק חֲטָאוֹ' בְּצִינָהם שְׁהֲלָאִין מַחֲלָקִין לַחֲטָאוֹת וְכִין דְּאִתּוּ לְהִכִּי בְּצִרְיוֹת נָמִי לֹא בְּשֵׁי חֲלוּק וְלֹא מַצְטַרִיךְ לִיהּ לְמַדְרֵשׁ אֵל אִשָּׁה דְלַעֲלִיל וְלִזְלוֹתֵר לִיהּ עַקֵּר קָרָא דְכַרַּת בְּאֲחֻתוֹ לְדוּגוֹ בְּכַרַּת וְלֹא בְּמַלְקוֹת וְאֲחֻתוֹ דְּסִיפָא לְחִיבּוֹ עַל אֲחֻתוֹ שְׁהִיא אֲחֻת אָבִיו וְאֲחֻת אֲמוֹ וְאֲחֻתוֹ דְּרִישָׁא לְחִיבּוֹ עַל אֲחֻתוֹ בַּת אָבִיו וּבַת אֲמוֹ לומַר שְׂאִין עוֹנֵשִׁין מִן הַדִּין וְאִיבַעֲשִׂית אִימָא אִי נָמִי לֹא סָבַר לֵה לְדַר' אֲלַעָזָר נִפְקָא לֵה חֲלוּק בְּצִרְיוֹת מִן וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה וְגו' דְּכַתִּיב בַּהּ כַּרַת וְיִתִּירָא לומַר שְׁטִיבִין עָלֶיהּ לְעַנְיָמָה וּמִמֶּנָּה תִּלְמַד כָּל הַכָּלל וְאִם אִינוּ עֲנִין לְגוּפָה דְּהָא נִפְקָא לָן מִזֶּכֶּל אִשָּׁה לְחַלֵּק עַל כָּל אִשָּׁה קָצִיו עֲנִין לְשָׂאֵר שְׁנֵי לֹאִוִּין וּבֵרַת אַחַת כְּגוֹן מִפְטָם וְקָר: שְׁנֵיצָא מְדוּהָ דְרָה עָרוֹתָהּ לְאַפְקוֹי דְרָה דְפָן דְלֹא: אֵלָּא אֲזַהְרָה מַעֲלָן לִיכָא לְמִימַר מַעֲקָשִׁים לֹא יִאָּכַל וְגו' דְלֹא מִיִּירִי בַּקָּשִׁים אֵלָּא בַּתְרומָה דְכַתִּיב בַּהּ אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֲהֵרֹן דְּבַר הַשְּׁנֵה בְּזִרְעוֹ שֶׁל אֲהֵרֹן וּמוֹקִימִין לִיהּ בַּתְרומָה שְׁהִיא שְׁנֵה בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים וְאֶף הַחוּרַת שְׂאִיָּה חוּרַת לְתַזָּה וְשׁוֹן חוּרַת לְתַרומָה: מַבְכָּל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְדַקְשִׁין לִיהּ לְקַמֵּן אֲזַהְרָה לְאוֹכֵל: קָצִי בַרזֵלָא שֶׁם חֲכַם: כְּתִיב וְטַמְאָתוּ עֲלָיו בְּטָמֵא שְׂאֵכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ וּכְתִיב עוֹד טַמְאָתוּ כּוּ בּוֹ בָּבֵא אֵל הַמִּקְדָּשׁ טָמֵא: וְזָכָה שְׁנֵה לֹא גָמַר וְלֹא לְמַדָּה מַרְבּוּ: שְׁשֵׁנִה בְּזִרְעוֹ שֶׁל אֲהֵרֹן בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים אֲכָל בְּקִישׁ אִיכָּא חֲזָה נִשְׁוֹן לִיתָא בְּחוּרַת כְּגוֹן אֲלַמְנָה וְגִירוּשָׁה וְזָכַע אִין לֵה דְאָמַר מַר חוּרַת לְתַרומָה וְאִיָּה חוּרַת לְתַזָּה וְשׁוֹן וְהִכִּי מַפְקִשִׁין לֵה בִּיבְמוֹת (דף כו.). הֵהוּא אֲזַהְרָה לְתַרומָה לְנִגְיַעַת תַרומָה: טָמֵא שְׁנֵגַע בַּקֹּדֶשׁ כו' תִּירִינָא הוּא דְמַתְרַן ר"נ: מִקְאִתְקַשׁ קֹדֶשׁ לַמִּקְדָּשׁ בְּהָאי קָרָא בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְאֵל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תִבֵּא וְדַקְשִׁין לְקַמֵּן מַה מִּקְדָּשׁ יֵשׁ בְּאֲזַהְרָתוֹ נְטִילַת נִשְׁמָה שְׁהִבָּא אֵל הַמִּקְדָּשׁ טָמֵא בְּכַרַת אֶף אֲזַהְרַת קֹדֶשׁ דְּבַר שְׁיֵשׁ בּוֹ נְטִילַת נִשְׁמָה וְהִינוּ חֲכִילָה שְׁעוּשׁ עָלֶיהּ כַּרַת דְּאֵלּוּ בְּנִגְיַעָה לִיכָּא כַּרַת: ר' יוֹחָנָן לְטַעֲמָה דְאָמַר אֲזַהְרָה לְאוֹכֵל קֹדֶשׁ בְּטַמְאָתוֹ נִפְקָא מִשְׁמַאֲתוֹ טַמְאָתוֹ וְהֵהוּא וְטַמְאָתוֹ עָלֵיו דְּכַתִּיב בְּעָנֵשׁ דְּקֹדֶשׁ לְאַחַר זְרִיקָה הוּא דְתַנְיָא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים וּמִוִּיתִינוּ לֵה בְּמַנְחוֹת כַּפ' שְׁלִישִׁי (דף כה:): יְכוּל יְהוּ מַיִבִּין עֲלָיו מִשּׁוּם טַמְאָה קֹדֶם זְרִיקָה תִּלְמוּד לומַר כָּל טַהוֹר יִאָּכַל בָּשָׂר וְהַפָּשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר וְגו' הַתַּר לְטַהוֹרִים מַיִבִּין עֲלָיו מִשּׁוּם טַמְאָה שְׂאִין נִתַּר לְטַהוֹרִים אִין מַיִבִּין עֲלָיו מִשּׁוּם טַמְאָה: הֵהוּא מַבְכָּל מַרְבּוּיָא דְכָכָל דְּרִישׁ רִישׁ לְקִישׁ אֶף לְפָנֵי זְרִיקָה: תַנְיָא כְּרִישׁ לְקִישׁ דְּלִיף אֲזַהְרָה לְטָמֵא שְׂאֵכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ מַבְכָּל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע: כָּל לֹא תַעֲשֶׂה שְׁקֵדְמוֹ עֲשֶׂה לְנִגְיַעַת דְּאִתַּר לֹאֵו אֲזַהְרָה לֹאֵו הַתַּתָּה לְגַעָה עָלֵיו וְהָפָשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְטָמְאָתוּ עֲלָיו וְנִכְרַתָּה" וְהָאִי מִיבְעֵי לִיהּ לְחַלֵּק בֵּרַת לַמִּפְטָם וְלִפְסָה. וְאִידֶּהָ? סָבַר כַּרְפִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: כָּל מְקוֹם שְׂאֵתָהּ מוֹצֵא שְׁנֵי לֹאִוִּין וּבֵרַת אֶחָד – חֲלֻקִּין הֵן לְקַרְבָּן. וְאִי בַעֲיַת אִימָא: לֹא סָבַר לֵה כַרְפִּי אֶלְעָזָר, וּנְפָקָא לִיהּ מִ"וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה". וְאִידֶּהָ? הַהוּא מִיבְעֵי לִיהּ לְכַדְרֵי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחֵי: מַצִּין שְׂאִין הָאִשָּׁה טְמֵאָה עַד שְׂנֵיצָא מְדוּהָ דְרָה עָרוֹתָהּ? שְׁנַאֲמַר: "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה וּגְלָהּ אֶת עָרוֹתָהּ וְגו'..." – מַלְמִיד שְׂאִין הָאִשָּׁה טְמֵאָה עַד שְׂנֵיצָא מְדוּהָ דְרָה עָרוֹתָהּ. ^(ג)"וְטָמֵא שְׂאֵכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ". בְּשִׁלְמָא הָבֵא לַמִּקְדָּשׁ טָמֵא – כְּתִיב עוֹנֵשׁ וּכְתִיב אֲזַהְרָה: עוֹנֵשׁ – דְּכַתִּיב: "אֶת מִשְׁכַּן ה' טָמֵא וְנִכְרַתָּה". אֲזַהְרָה – "וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם". אֶלָּא טָמֵא שְׂאֵכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ, בְּשִׁלְמָא "עוֹנֵשׁ" כְּתִיב – "וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְטָמְאָתוּ עֲלָיו וְנִכְרַתָּה", אֶלָּא אֲזַהְרָה מַצִּין? 'רִישׁ לְקִישׁ אוֹמַר: "בָּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע". ^(ח)רִישׁ לְקִישׁ, אֶלָּא טָמֵא שְׂאֵכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ, בְּשִׁלְמָא, רִישׁ לְהֵלֵן עוֹנֵשׁ וְאֲזַהְרָה – אֶף כֹּאן עוֹנֵשׁ וְאֲזַהְרָה. בְּשִׁלְמָא, רִישׁ לְקִישׁ לֹא אָמַר כַּרְפִּי יוֹחָנָן – גְּזִירָה שְׁוּה לֹא גָמִיר. אֶלָּא רַבִּי יוֹחָנָן, מֵאִי טַעְמָא לֹא אָמַר כַּרְפִּי יוֹחָנָן? אֲזַהְרָה לְתַרומָהּ. ^(ח)רִישׁ לְקִישׁ, אֲזַהְרָה לְתַרומָהּ מִנָּא לִיהּ? נִפְקָא לִיהּ מִ"אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֲהֵרֹן וְהוּא צִרּוּעַ אוֹ זָב", אִי זָהוּ דְבָר שְׁהוּא שְׁוּה בְּזִרְעוֹ שֶׁל אֲהֵרֹן – הָוִי אוֹמַר זֹו תַרומָהּ. וְאִידֶּהָ? הַהוּא לְאַכִּילָהּ, וְהָא לְנִגְיַעָהּ. ^(ח)רִישׁ לְקִישׁ, הָאִי "בָּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע" לְהִכִּי הוּא דְאֵתָתָּא? הַהוּא מִיבְעֵי לִיהּ לְטָמֵא שְׂאֵכַל בָּשָׂר קֹדֶשׁ לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים! דְּאִיתַמַּר: טָמֵא שְׂאֵכַל בָּשָׂר קֹדֶשׁ לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים, רִישׁ לְקִישׁ אוֹמַר: לוֹקָה, רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמַר: אִינּוּ לוֹקָה. רִישׁ לְקִישׁ אוֹמַר: לוֹקָה, "בָּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע", לֹא שְׁנָא לְפָנֵי זְרִיקָה וְלֹא שְׁנָא לְאַחַר זְרִיקָה. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמַר: אִינּוּ לוֹקָה. רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעֲמִיָּה, דְּאָמַר קָרָא "טוּמְאָתוֹ" "טוּמְאָתוֹ", וְכִי כְּתִיב "טוּמְאָתוֹ" – לְאַחַר זְרִיקָה הוּא דְכַתִּיב! הֵהִיא מִ"בָּכָל קֹדֶשׁ" נִפְקָא. ^(י)תַּנִּינָא כּוּוֹתִיָּה דְרִישׁ לְקִישׁ: "בָּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע" – אֲזַהְרָה לְאוֹכֵל. אֶתָּה אוֹמַר אֲזַהְרָה לְאוֹכֵל, אוֹ אִינּוּ אֶלָּא אֲזַהְרָה לְנוֹגַעַ? תִּלְמוּד לוֹמַר: בָּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ וְגו'..." – מִקְרִישׁ קֹדֶשׁ לְמִקְדָּשׁ, מָה מִקְדָּשׁ דְּבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ נְטִילַת נִשְׁמָה – אֶף כָּל דְּבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ נְטִילַת נִשְׁמָה. וְאִי בְּנִגְיַעָה – מִי אִיכָּא נְטִילַת נִשְׁמָה? אֶלָּא בְּאַכִּילָהּ. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל לֹא תַעֲשֶׂה שְׁקֵדְמוֹ עֲשֶׂה – לוֹקִין עֲלָיו.

א כריתות ג.
ב יבמות נד, נ דה מא:
ג פסחים צה: זבחים לג:
ד שבעות ז.
ה יבמות עד.
ו זבחים לג:
ז זבחים לג:
ח מעילה ט: מעילה ז: זבחים לד.

ט זבחים לג: סוטה כח: ספרא תרוע פרשת יולדת פרק א ח: יבמות עה: שבת קז: ספרי במדבר

גליון הש"ס

גמי' כל לא תעשה שקדמו עשה. ע"י פסחים דף צה ע"ב תוס' ד"ה לא תוציא:

תורה אור השלם
וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אִחֹתוֹ בַּת־אָבִיו אוֹ בַת־אֲמוֹ וְרָאָה אֶת־עֲרוֹתָהּ וְהִיא־תִרְאָהּ וְגו' [ויקרא כ, יז]   אִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח כְּמוֹהּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל־זָר וְכַרַּת וְגו' [שמות ל, לג]   וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּהּ אֶת־עֲרוֹתָהּ אֶת־מִקְדָּהּ הַעֲרָה וְהוּא וְגו' [ויקרא כ, יח]   כִּי־כָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנַּפְשׁוֹת הַעֲשֹׂת וְגו' [ויקרא יח, כט]   כָּל־הַנֹּגַע בָּמוֹת בָּנָשׁ הָאֵדֹם אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא יִתְחַטֵּא אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה וְגו' [במדבר יט, יג]   מִזְכָּר עַד־יִנָּקֶה תִּשְׁלַחוּ אֶל־מַחוּץ לַפְתָּנָה תִּשְׁלַחוּם וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם וְגו' [במדבר ה, ג]   וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטָמְא

מסורת הש"ס
א תמורה ה; תמורה ד: ב איסור והיתר לרבנו ירוחם
גליון הש"ס
תוס' ד"ה אם וכי' דאתי עשה. עיין יבמות דף ה ע"א תוס' ד"ה ואכתי איצטריך:
תורה אור השלם

צו את־בני ישראל וישלחו מן־הטחנה קל־צרוע וקל־זב וכל טמא לנפש [במדבר ה, ב]

מִזְכָּר עַד־נִקְבָה תִּשְׁלַחוּ אֶל־מַחוּץ לַטַּחְנָה תִּשְׁלָחוּם וְלֹא יִטְּאוּ אֶת־טַהֲרֵיהֶם אֲשֶׁר אֵינִי שָׂכֵן בְּתוֹכָם [במדבר ה, ב]

ויקרא אלי־מושה וידבר יהוה אליו מאהל מועד לאמר [ויקרא א, א] וענשו אתו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו־תהיה לאשה לא־יוכל לשלחה כלי־ימיו [דברים כב, טו]

ונתן האיש השכב עמה לאבי הנער חמשים כסף ולו־תהיה לאשה תחת אשר ענה לא־יוכל שלחה כלי־ימיו [דברים כב, טז]

לא־תחטם שור בדישו [דברים כה, ד]

אִמְרוּ לוֹ אַחֲרֵים שְׁמַעְוֵהוּ מַשְׁמֹו וְלֹא שְׁמַעְוֵהוּ מִפְּנֵי אִמְרָתָּ דָּבָר זֶה: אִמֵּר לָהֶם לֹא חֲזַר בּוֹ: פְּתִיבָא וְתַנְינָא מְצִינוּ פְתִיב לֹא

תַּעֲשֶׂה שְׁקָדְמוּ עֲשֶׂה וְתַנְינָן עֲלֵיהּ דְּלוּקִין וְלֹא סָגִי לִיהּ בְּקוּיִם הַעֲשֶׂה: תַּנְינָא הֲבֵא אֵל הַמִּקְדָּשׁ טַמֵּא קֹא חֲשִׁיב לִיהּ בְּאֵלוֹ הֵן הַלוּקִין: מִשּׁוֹם דְּקָשִׁיא לִיהּ אֲנִס נַעֲרָה בְּתוּלָה דְּאִשְׁפָּחוּן בַּהּ לֹא תַעֲשֶׂה שְׁקָדְמוּ עֲשֶׂה דְּכַתִּיב (דְּבָרִים כ"ב:כ"ט) וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ וְתַנְיָא עֲלֵיהּ שְׁתֵּיכִס אֶת הָעֲשֶׂה אִם גִּרְשָׁה וְיַחְזִירְכֶּנָּה וְיַפְטוּר אֵלמָא לֹא שְׂתַחַב לַעֲשֶׂה חֲשִׁיב לִיהּ: אִם יִשְׁכַּחַל הוּא שְׂכֹחַל לְהוֹס הָעֲשֶׂה וְיַחְזִירְכֶּנָּה מִחֲזִיר וְאִינוּ לִנְקָה: וְאִם כִּפֹּן הוּא שְׂחֹסֵר בְּגִרְוֶשָׁה לִנְקָה וְאִינוּ מִחֲזִיר וְאִינוּ לִנְקָה אִם אִיתָא לְדַרְבֵּי יוֹחָנָן הָא לֹא תַעֲשֶׂה שְׁקָדְמוּ עֲשֶׂה הוּא: אִמֵּר עֲלָא הֵיא הֵיא לֹא שְׂתַחַב לַעֲשֶׂה הוּא דְּאִי לֹא לְנִתְיָקִי לְאִינוּ אֶתָּא הֵיא הֵיא עֲשֶׂה לֹא הֵיא מַצְטַרְחִין לְמַכְתָּבָה דְּאִי לְתַחֲלָתִי וְלוּמַר שְׂשִׁאָנָה לֹא יִאמַר לוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה וְנִגְמַר מִמוּצִיא שֶׁם רַע דְּכַתִּיב בַּהּ נָמִי וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ: אִם אִינוּ עֲנִין לְבָטִי הַגְּרוּשִׁין וְלוּמַר שְׂשִׁאָנָה תַּנְיָא עֲנִין לְאֲחֵר הַגְּרוּשִׁין

לוּמַר שְׂאִם שְׁלָחָהּ יַחְזִירְכֶּנָּה וְתִהְיֶה לוֹ לְאִשָּׁה וְיַפְטוּר מִן הָאִינוּ: וְאִפְתִּי הָא אֲצַטְרִיחִין לְמַכְתָּבֶיהָ וְנָשִׁין עֲנִין לְבָטִי דְּאִי לֹא פְתַבְהּ אוֹנִס מִמוּצִיא שֶׁם רַע לֹא גָמַר דְּאִנָּא אֲמִינָא מַה לְמוּצִיא שֶׁם רַע דִּין הוּא שְׂתִקְנוּסִיהוּ לְכַנְסָה שְׂכֵן לִנְקָה וּמִשְׁלָם בְּתַחֲלָתִי בְּדַכְתִּיב וְיַסְרוּ אוֹתָהּ וְעָנְשׁוּ אוֹתָהּ וְאֶקְרִינָן בְּכַתְּבוֹת (דף מו.) וְיַסְרוּ זֶה מִלְּקוּיָת: מַה אֲנִס שְׂאִינוּ לִנְקָה בְּתַחֲלָתִי אִמֵּר רַחֲמֵנָא לוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה מוּצִיא שֶׁם רַע לֹא כָּל שְׂכֵן: שְׂדֵחִי אֲשֵׁתִי הִיא שְׂפָבֵר קֳדָשָׁה וְנִשְׂאָה: וְנִגְמַר מִנָּה דְּכִי הִכִּי דְּמוּצִיא שֶׁם רַע לֹא לָקִי בַּגְּרוּשִׁין אִם הַחֲזִיר אֲנִס נָמִי לֹא לָקִי: אִי בַק"ו מַה מוּצִיא שֶׁם רַע שְׁלוֹקָה וּמִשְׁלָם בְּתַחֲלָתִי אִינוּ לִנְקָה בַּגְּרוּשִׁין אוֹנִס לֹא כָּל שְׂכֵן: אֲלֹא אִמֵּר רַבָּא הָא דְּתַנְיָא בְּאֲנִס מִחֲזִיר וְאִינוּ לִנְקָה טַעֲמָא מִשּׁוֹם דַּעֲב דְּרַחֲוֹךְ לֹא שְׂתַחַב לַעֲשֶׂה הוּא דְּאִמֵּר קֹרָא כָּל יָמֵינוּ לֹא הֵיא לִיהּ לְמַכְתָּב אֲלֹא לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ מֵאִי כָּל יָמֵינוּ הִכִּי קְאָמַר לֹא תֵּהֵא שְׁשִׁלוּחֶיהָ כָּל יָמֵינוּ אֲלֹא וְיַחְזִירְכֶּנָּה וְעַב דְּרַחֲוֹךְ עֲמוּד וְהַחֲזַר קְאָמַר וְהִכִּי קְאָמַר וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה אִם שְׁלָחָהּ שְׂלֹא וְהִי שְׁלוּחֶיהָ לְכָל יָמֵינוּ דְּכִי הָעֲשֶׂה אֲחֵר הַעֲבָרַת הָאִינוּ: וְהָא לֹא דְּמִי לְאִוִּיהָ הָא דְּאִמֵּר ר' יוֹחָנָן לֹא תַעֲשֶׂה שְׁקָדְמוּ עֲשֶׂה לִנְקִין עֲלִיוּ הָא לֹא דְּמִי לְאִוִּיהָ לְלֹא דְּחִסְדִּים שְׂאִין בּוּ עֲשֶׂה וְהוּא סְמוּךְ לְפִרְשַׁת מִלְּחוּת: מִגְּרַע גִּרַע בְּתַמִּיחָה: הֵהוּא לְנִתְיָקִי לְאִוִּיהָ אֶתָּא מִתְּקוּס: אֲלֹא לְאֲחֵר עֲבַרַת הָאִינוּ לְנִתְיָא אֶת הָאִינוּ מַעֲנֵשׁ מִלְּקוּת הוּא בָּא: הִיחָא לְמֵאן דְּתַנִּי בְּטוּלוֹ וְלֹא בְּטוּלוֹ אֲלֹא לְמֵאן דְּתַנִּי קוּיָמוּ וְלֹא קוּיָמוּ מֵאִי אֲבָא לְמִימַר

וְאֶקְרִינָן בְּכַתְּבוֹת (דף מו.) וְיַסְרוּ זֶה מִלְּקוּיָת: מַה אֲנִס שְׂאִינוּ לִנְקָה בְּתַחֲלָתִי אִמֵּר רַחֲמֵנָא לוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה מוּצִיא שֶׁם רַע לֹא כָּל שְׂכֵן: שְׂדֵחִי אֲשֵׁתִי הִיא שְׂפָבֵר קֳדָשָׁה וְנִשְׂאָה: וְנִגְמַר מִנָּה דְּכִי הִכִּי דְּמוּצִיא שֶׁם רַע לֹא לָקִי בַּגְּרוּשִׁין אִם הַחֲזִיר אֲנִס נָמִי לֹא לָקִי: אִי בַק"ו מַה מוּצִיא שֶׁם רַע שְׁלוֹקָה וּמִשְׁלָם בְּתַחֲלָתִי אִינוּ לִנְקָה בַּגְּרוּשִׁין אוֹנִס לֹא כָּל שְׂכֵן: אֲלֹא אִמֵּר רַבָּא הָא דְּתַנְיָא בְּאֲנִס מִחֲזִיר וְאִינוּ לִנְקָה טַעֲמָא מִשּׁוֹם דַּעֲב דְּרַחֲוֹךְ לֹא שְׂתַחַב לַעֲשֶׂה הוּא דְּאִמֵּר קֹרָא כָּל יָמֵינוּ לֹא הֵיא לִיהּ לְמַכְתָּב אֲלֹא לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ מֵאִי כָּל יָמֵינוּ הִכִּי קְאָמַר לֹא תֵּהֵא שְׁשִׁלוּחֶיהָ כָּל יָמֵינוּ אֲלֹא וְיַחְזִירְכֶּנָּה וְעַב דְּרַחֲוֹךְ עֲמוּד וְהַחֲזַר קְאָמַר וְהִכִּי קְאָמַר וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה אִם שְׁלָחָהּ שְׂלֹא וְהִי שְׁלוּחֶיהָ לְכָל יָמֵינוּ דְּכִי הָעֲשֶׂה אֲחֵר הַעֲבָרַת הָאִינוּ: וְהָא לֹא דְּמִי לְאִוִּיהָ הָא דְּאִמֵּר ר' יוֹחָנָן לֹא תַעֲשֶׂה שְׁקָדְמוּ עֲשֶׂה לִנְקִין עֲלִיוּ הָא לֹא דְּמִי לְאִוִּיהָ לְלֹא דְּחִסְדִּים שְׂאִין בּוּ עֲשֶׂה וְהוּא סְמוּךְ לְפִרְשַׁת מִלְּחוּת: מִגְּרַע גִּרַע בְּתַמִּיחָה: הֵהוּא לְנִתְיָקִי לְאִוִּיהָ אֶתָּא מִתְּקוּס: אֲלֹא לְאֲחֵר עֲבַרַת הָאִינוּ לְנִתְיָא אֶת הָאִינוּ מַעֲנֵשׁ מִלְּקוּת הוּא בָּא: הִיחָא לְמֵאן דְּתַנִּי בְּטוּלוֹ וְלֹא בְּטוּלוֹ אֲלֹא לְמֵאן דְּתַנִּי קוּיָמוּ וְלֹא קוּיָמוּ מֵאִי אֲבָא לְמִימַר

וְאֶקְרִינָן בְּכַתְּבוֹת (דף מו.) וְיַסְרוּ זֶה מִלְּקוּיָת: מַה אֲנִס שְׂאִינוּ לִנְקָה בְּתַחֲלָתִי אִמֵּר רַחֲמֵנָא לוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה מוּצִיא שֶׁם רַע לֹא כָּל שְׂכֵן: שְׂדֵחִי אֲשֵׁתִי הִיא שְׂפָבֵר קֳדָשָׁה וְנִשְׂאָה: וְנִגְמַר מִנָּה דְּכִי הִכִּי דְּמוּצִיא שֶׁם רַע לֹא לָקִי בַּגְּרוּשִׁין אִם הַחֲזִיר אֲנִס נָמִי לֹא לָקִי: אִי בַק"ו מַה מוּצִיא שֶׁם רַע שְׁלוֹקָה וּמִשְׁלָם בְּתַחֲלָתִי אִינוּ לִנְקָה בַּגְּרוּשִׁין אוֹנִס לֹא כָּל שְׂכֵן: אֲלֹא אִמֵּר רַבָּא הָא דְּתַנְיָא בְּאֲנִס מִחֲזִיר וְאִינוּ לִנְקָה טַעֲמָא מִשּׁוֹם דַּעֲב דְּרַחֲוֹךְ לֹא שְׂתַחַב לַעֲשֶׂה הוּא דְּאִמֵּר קֹרָא כָּל יָמֵינוּ לֹא הֵיא לִיהּ לְמַכְתָּב אֲלֹא לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ מֵאִי כָּל יָמֵינוּ הִכִּי קְאָמַר לֹא תֵּהֵא שְׁשִׁלוּחֶיהָ כָּל יָמֵינוּ אֲלֹא וְיַחְזִירְכֶּנָּה וְעַב דְּרַחֲוֹךְ עֲמוּד וְהַחֲזַר קְאָמַר וְהִכִּי קְאָמַר וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה אִם שְׁלָחָהּ שְׂלֹא וְהִי שְׁלוּחֶיהָ לְכָל יָמֵינוּ דְּכִי הָעֲשֶׂה אֲחֵר הַעֲבָרַת הָאִינוּ: וְהָא לֹא דְּמִי לְאִוִּיהָ הָא דְּאִמֵּר ר' יוֹחָנָן לֹא תַעֲשֶׂה שְׁקָדְמוּ עֲשֶׂה לִנְקִין עֲלִיוּ הָא לֹא דְּמִי לְאִוִּיהָ לְלֹא דְּחִסְדִּים שְׂאִין בּוּ עֲשֶׂה וְהוּא סְמוּךְ לְפִרְשַׁת מִלְּחוּת: מִגְּרַע גִּרַע בְּתַמִּיחָה: הֵהוּא לְנִתְיָקִי לְאִוִּיהָ אֶתָּא מִתְּקוּס: אֲלֹא לְאֲחֵר עֲבַרַת הָאִינוּ לְנִתְיָא אֶת הָאִינוּ מַעֲנֵשׁ מִלְּקוּת הוּא בָּא: הִיחָא לְמֵאן דְּתַנִּי בְּטוּלוֹ וְלֹא בְּטוּלוֹ אֲלֹא לְמֵאן דְּתַנִּי קוּיָמוּ וְלֹא קוּיָמוּ מֵאִי אֲבָא לְמִימַר

הָא דְּאִמְרַת כָּל יָמֵינוּ בְּעֵמִיד וְהַחֲזַר קְאִי עֲשִׂיתִי לֹא שְׂתַחַב לַעֲשֶׂה וְהַחֲבַת לוֹ זְמַן לְקוּיִם הָעֲשֶׂה כָּל יָמֵינוּ וְלְדַבְרִית הָא דְּתַנְיָא מִחֲזִיר וְאִינוּ לִנְקָה לְעוֹלָם קְאָמַר כָּל זְמַן שְׂכֹחַל לוּמַר אִינוּ מִחֲזִיר אִין ב"ד מִלְּקוּין אוֹתָהּ הִיחָא לְמֵאן דְּתַנִּי לְקוּמַן בְּלֹא הִתָּחַב לַעֲשֶׂה בְּטוּל אֶת הָעֲשֶׂה חֲשִׁיב עַל הָאִינוּ לֹא בְּטוּל אֶת הָעֲשֶׂה בְּטוּר שְׂהֵלֹא תְלִיוּ בְּבִטוּל הָעֲשֶׂה וְאִינוּ נִגְמַר עַד שְׂבִיבְטוּל אֶת הָעֲשֶׂה בְּרוּס בְּטוּל עוֹלָם שְׂלֹא יוּכַל לְהַתְּקוּס עוֹד אֲבָא לְמִימַר כָּל יָמֵינוּ יֵשׁ לוֹ תַּנְיָנָה בְּחֻזָּה שְׂאִין מְבִטְל אֶת הָעֲשֶׂה אֲלֹא א"כ מְדִירָה שְׂלֹא תַּנְיָנָה מִמֶּנּוּ נִדְּר שְׂאִין לוֹ הַפְּרָה בְּדִלְקוּמַן אֲלֹא לְמֵאן דְּתַנִּי קוּס אֶת הָעֲשֶׂה בְּטוּר לֹא קוּיָמוּ חֲשִׁיב שְׂהַעֲשֶׂה תַּנְיָנוּ שֶׁל לֹא הוּא וְאִין הָאִינוּ תְלִיוּ בְּבִטוּל הָעֲשֶׂה שְׂמַשְׁעָה שְׂעֵבֵר הָאִינוּ נִגְמַר אֲבָל הָעֲשֶׂה נִתַּן לַעֲקֹר הַפְּלִקוּת וְלִכְשִׁיבֹא לְבֵית דִּין אִוּי וְקוּס הָעֲשֶׂה וְיַפְטוּר אִוּי לִנְקָה לִיבֹא לְמִימַר כָּל יָמֵינוּ בְּעֵמִיד וְהַחֲזַר קְאִי בְּדַקְאִמְרַת שְׂאִם לֹא יַחְזִירְכֶּנָּה מִדַּ בְּשִׁיבֹא לַב"ד וְלִקְוֹהֵי דְּהָא לִיבֹא לְמִימַר וְקוּס לְאֲחֵר זְמַן דַּא"כ לֹא קוּס הִכִּי דְּמִי לְעוֹלָם הוּא יְכֹחַל לוּמַר אִינוּ מְקוּס:

תַּנְיָנָא הֲבֵא לְמִקְדָּשׁ טַמֵּא. לִנְקָה מִשּׁוֹם

אִמְרוּ לוֹ: אִמְרַתָּ? אִמֵּר לְהוּ: לֹא. אִמֵּר רַבָּה: הָאֵלֵהִים! אִמְרָה, וּכְתִיבָא וְתַנְינָא: פְּתִיבָא – "וַיִּשְׁלַח מִן הַמַּחֲנֶה [וְגו']" "וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם". תַּנְינָא – הֲבֵא לְמִקְדָּשׁ טַמֵּא.^(ט) אֲלֹא מֵאִי טַעֲמָא קָא הִדַּר בִּיהּ? מִשּׁוֹם דְּקָשִׁיא לִיהּ אוֹנִס. דְּתַנְיָא: אוֹנִס שְׂגִירִשׁ,

אִם יִשְׂרָאֵל הוּא – מִחֲזִיר וְאִינוּ לִנְקָה. אִם כִּפֹּן הוּא – לִנְקָה וְאִינוּ מִחֲזִיר. אִם יִשְׂרָאֵל הוּא – מִחֲזִיר וְאִינוּ לִנְקָה, אִמְאִי? לֹא תַעֲשֶׂה שְׁקָדְמוּ עֲשֶׂה הוּא, וְלִילְקִי! אִמֵּר עוּקָא: לֹא יֵאמַר "לוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה", בְּאוֹנִס, וְלִיגְמַר מִמוּצִיא שֶׁם רַע: וּמַה מוּצִיא שֶׁם רַע שְׂלֹא עֲשֶׂה מַעֲשֶׂה – אִמֵּר רַחֲמֵנָא "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה", אוֹנִס לֹא כָּל שְׂכֵן? לְמַה נִּיאָמַר? אִם אִינוּ עֲנִין לְפָנָיו תַּנְיָהוּ עֲנִין לְאֲחֵרָיו, שְׂאִם גִּירִשׁ יַחֲזִיר. וְאִפְתִּי, אוֹנִס מִמוּצִיא שֶׁם רַע לֹא גָמַר, דְּאִיכָא לְמִיפְרָה: מַה לְמוּצִיא שֶׁם רַע, שְׂכֵן לִנְקָה וּמִשְׁלָם! אֲלֹא: לֹא יֵאמַר "לוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה" בְּמוּצִיא שֶׁם רַע, וְלִיגְמַר מֵאוֹנִס: וּמַה אוֹנִס שְׂאִינוּ לִנְקָה וּמִשְׁלָם, אִמֵּר רַחֲמֵנָא "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה", מוּצִיא שֶׁם רַע לֹא כָּל שְׂכֵן? וְלְמַה נִּיאָמַר? אִם אִינוּ עֲנִין לְמוּצִיא שֶׁם רַע – תַּנְיָהוּ עֲנִין לְאוֹנִס, אִם אִינוּ עֲנִין לְפָנָיו – תַּנְיָהוּ עֲנִין לְאֲחֵרָיו.

וּמוּצִיא שֶׁם רַע מֵאוֹנִס נָמִי לֹא גָמַר, דְּאִיכָא לְמִיפְרָה: מַה לְאוֹנִס – שְׂכֵן עֲשֶׂה מַעֲשֶׂה! ^(א) אֲלֹא: לֹא יֵאמַר "לוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה" בְּמוּצִיא שֶׁם רַע, שְׂהֲרִי אֲשֵׁתוֹ הִיא. לְמַה נִּיאָמַר? אִם אִינוּ עֲנִין לְמוּצִיא שֶׁם רַע – תַּנְיָהוּ עֲנִין לְאוֹנִס, וְאִם אִינוּ עֲנִין לְפָנָיו – תַּנְיָהוּ עֲנִין לְאֲחֵרָיו. וְאִם אִינוּ עֲנִין לְפָנָיו דְּמוּצִיא שֶׁם רַע – תַּנְיָהוּ עֲנִין לְאֲחֵרָיו וְנִגְמַר מִיַּיְחִידָה, דְּלֹא לָקִי! אִין הִכִּי בָּקֵל וְחוּמַר אִי ב"מָה מְצִינוּ" – אִיכָא לְמִיפְרָה בְּדַפְרִכֵּינוּ: מַה לְמוּצִיא שֶׁם רַע, שְׂכֵן לֹא עֲשֶׂה מַעֲשֶׂה!

אֲלֹא אִמֵּר רַבָּא: כָּל יָמֵינוּ בְּעֵמִיד וְהַחֲזַר. וְכֵן כִּי אֶתָּא רַבִּין אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל יָמֵינוּ בְּעֵמִיד וְהַחֲזַר. אִמֵּר לִיהּ רַב פִּפְּא לְרַבָּא: וְהָא לֹא דְּמִי לְאִוִּיהָ לְלֹא דְּחִסְיָמָה! אִמֵּר לִיהּ: מִשּׁוֹם דְּכַתִּב בִּיהּ רַחֲמֵנָא עֲשֶׂה יַתִּירָא מִגְּרַע גִּרַע? אִי הִכִּי, לֹא שְׂנִיתָק לַעֲשֶׂה נָמִי, לִימָא: מִשּׁוֹם דְּכַתִּב בִּיהּ רַחֲמֵנָא עֲשֶׂה יַתִּירָא מִגְּרַע גִּרַע? אִמֵּר לִיהּ: הָהוּא לְנִתְיָקִי לֹא הוּא דְּאֶתָּא.

הַנִּיחָא לְמֵאן דְּאִמֵּר בִּישְׁלוֹ וְלֹא בִישְׁלוֹ, אֲלֹא לְמֵאן

דְּאִמֵּר קוּיָמוּ וְלֹא קוּיָמוּ, מֵאִי אִיכָא לְמִימַר?

וְאֶתִי אוֹנִס וְנִגְמַר מִיַּיְחִידָה. בְּמֵאִי גָמַר מִיַּיְחִידָה? אִי בָּקֵל וְחוּמַר אִי ב"מָה מְצִינוּ" – אִיכָא לְמִיפְרָה בְּדַפְרִכֵּינוּ: מַה לְמוּצִיא שֶׁם רַע, שְׂכֵן לֹא עֲשֶׂה מַעֲשֶׂה! אֲלֹא אִמֵּר רַבָּא: כָּל יָמֵינוּ בְּעֵמִיד וְהַחֲזַר. וְכֵן כִּי אֶתָּא רַבִּין אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל יָמֵינוּ בְּעֵמִיד וְהַחֲזַר. אִמֵּר לִיהּ רַב פִּפְּא לְרַבָּא: וְהָא לֹא דְּמִי לְאִוִּיהָ לְלֹא דְּחִסְיָמָה! אִמֵּר לִיהּ: מִשּׁוֹם דְּכַתִּב בִּיהּ רַחֲמֵנָא עֲשֶׂה יַתִּירָא מִגְּרַע גִּרַע? אִי הִכִּי, לֹא שְׂנִיתָק לַעֲשֶׂה נָמִי, לִימָא: מִשּׁוֹם דְּכַתִּב בִּיהּ רַחֲמֵנָא עֲשֶׂה יַתִּירָא מִגְּרַע גִּרַע? אִמֵּר לִיהּ: הָהוּא לְנִתְיָקִי לֹא הוּא דְּאֶתָּא.

וְאֶתִי אוֹנִס וְנִגְמַר מִיַּיְחִידָה. בְּמֵאִי גָמַר מִיַּיְחִידָה? אִי בָּקֵל וְחוּמַר אִי ב"מָה מְצִינוּ" – אִיכָא לְמִיפְרָה בְּדַפְרִכֵּינוּ: מַה לְמוּצִיא שֶׁם רַע, שְׂכֵן לֹא עֲשֶׂה מַעֲשֶׂה! אֲלֹא אִמֵּר רַבָּא: כָּל יָמֵינוּ בְּעֵמִיד וְהַחֲזַר. וְכֵן כִּי אֶתָּא רַבִּין אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל יָמֵינוּ בְּעֵמִיד וְהַחֲזַר. אִמֵּר לִיהּ רַב פִּפְּא לְרַבָּא: וְהָא לֹא דְּמִי לְאִוִּיהָ לְלֹא דְּחִסְיָמָה! אִמֵּר לִיהּ: מִשּׁוֹם דְּכַתִּב בִּיהּ רַחֲמֵנָא עֲשֶׂה יַתִּירָא מִגְּרַע גִּרַע? אִי הִכִּי, לֹא שְׂנִיתָק לַעֲשֶׂה נָמִי, לִימָא: מִשּׁוֹם דְּכַתִּב בִּיהּ רַחֲמֵנָא עֲשֶׂה יַתִּירָא מִגְּרַע גִ

 עין משפט גור מצוה

א מוי' פט"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ד, סמג עשין קה:
ב מוי' פט"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ד:
ג מוי' פה' מהל' שבועות הל' ב:
ד מוי' פד' מהל' שבועות הל' ב:

מזי הוא טעמא אלא לר' יוחנן הא דאמר לה לא בטלו פטור. משמע אכל רבי שמעון בן לקיש דאית ליה קימו ואל קימו לית לה תירוצא דבעמוד והסזר קאי דזרש כל ימיו תהיה לו לאשה ולא ישלחנה וא"ת ללקי גם כי הסזירה דהאי אינו לאו הנתק לעשה הוא שקדמו עשה ללאו לריש לקיש דלית ליה דקשה דעמוד והסזר קאי ופי' בקונוקרט דלריש לקיש לאו שקדמו לעשה ולאו שנתק לעשה שוין ואין לוקין עליו אלא וקום העשה מיד בפנייהו לו בית דין להסזירה וקשה לריש לקיש דסבירא לה לאו שנתק לעשה ולאו שקדמו עשה שוין טמא שזא אל המקדש דמתני' אמאי לקי דרי הוא נתק לעשה ויקום העשה בפנייהו לו ב"ד לצאת מן המקדש פינו דאית ליה לאו שקדמו עשה אין לוקין עליו וי"ל דמייירי שמשירין אותו לצאת ואומר שלא יוצא ומיד לקי לריש לקיש דסבר קימו ולא קימו וא"ת א"כ מאי פריך לעיל בתיבא ותנינא תנינא טמא שזא אל המקדש דלקי ואמאי לא דחי אותה דכי נמי לאו שקדמו לעשה אין לוקין דבא לקי בפשימירין לו ב"ד לצאת והוא אומר שלא יוצא ויש לומר דהאי

טעמא דפרשנא לא שרי אלא לריש לקיש דאמר קימו ולא קימו אכל הכא דמיתני תנינא הינו אליבא דר' יוחנן דאית ליה בטלו ולא בטלו וא"כ כי נמי מזיירין לא יוצא ולא מחיב פינו דעזין לא בטל ודחק הוא האי תירוצא ולכך פי' הר"ר שלמה מדרוי"ש הניחא למ"ד בטלו קאי אלתקפתא דלעיל דזיך ממתני' דהטמא הבא אל מקדש דלאו שהקדימו לעשה לוקין דאי אין לוקין דמשום שנתק לעשה וכל כמה שלא בטלו חשיב נתק כל כמה שזידו וא"כ פינו שאם ירצה לצאת היאך לקי הא לא משפחת בטלו אלא למ"ד תני קימו ולא קימו א"כ היכי זיך לאו שקדמו לעשה לוקין עליו כי נמי אין לוקין משום דחשיב נתק לעשה הבא לוקין דמשפחת ליה לא קימו משנכנס למקדש טמא והזיירו לו שיצא ואינו יוצא ועוד ראייה להאי פרושא דקאי לעיל בדפי' דאי בפ"ה דפי' דקאי אעמד והסזר קשה דכיון דכל ימיו דקשינן כל ימיו בעמד והסזר קאי א"כ מאי פריך למ"ד קימו נהי דבשאר לאו הנתק לעשה לקי בשלא קימו בפנייהו ב"ד מ"מ הבא גלי קרא דלא לקי בשלא קימו פינו דהנה פעמוד והסזר כל ימיו ומיהו י"ל דלא מסתברא ליה להעדיפו משאר לאו הנתק לעשה שזש"ס משום דקדשינן זה כל ימיו. כך הקשה משי"ח ותכן וצ"ע:
במאי קא מפלגי בהתראת ספק

דרבי יוחנן אית לה שמה התראה וריש לקיש אית לה לאו שמה התראה. ופי' לךך לא תני ריש לקיש בטלו חזי כגון שלקח האם מעל הבנים ושחטת דלא לקי משום דהוי התראת ספק ושמא לא יבטל עשה וכל דלקי. והוי משפחת ליה התראת נזאי כגון שהתרו בו בשעה שמבטל ותי' רש"י דלעולם בעינן התראה בשעה שעובר על אזהרתו ואפלו היא תלויה בדבר דאמרין ב(דף כח:): גבי שמעתא דכפרות ולכך לא מצי אמר רשב"ל בטלו ולא בטלו ולכך אמר קימו פטור לא קימו חזי וא"ת לא קום שלוח האם בפשיית דין הזיירו לו לא ללקי דבשעה שעבר התראת ספק היא דשמא וקום העשה וישלחנה תכף לאחר שנטלה וי"ל דהשתא מיהא עובר בלא תקח האם דהא לא קרי מחסר מעשה וא"כ יש לנו לומר שלא יקימנה אם הוא עושה עתה שאל משלחה שעובר בלאו ואינו מקום העשה דהכי נמי אמרינן בגזיר שהיה שותה דלוקה על כל אחת (לקמן מכות דף כא.) דלא הוי התראת ספק משום דשמא ישאל על נזירותו משום דכיון שהוא עומד הוא עובר ויש לנו לומר שמעולם יעמוד כמז שהוא עבשו ולא ישאל לחכם לעולם והלכך לקי כל כמה דלא שאל ושפיר הוי התראת נזאי הבא נמי יש לנו לומר דלעולם לא וקום העשה והוי התראת נזאי אכל דרבי יוחנן דתלי מלקות בבטול העשה הוי ליה מחסר מעשה דכל אימת דלא עשה שום דבר ולא בטל שום דבר לא ילקה ופ"ה קשה להבין והשתא לא מפרש הש"ס טעמא אמאי לא אמר ר' יוחנן קימו ולא קימו פריש לקיש דנזאי בטלו ולא בטלו מסתברא טפי ולא הצרך לומר טעמא אלא רשב"ל לא אמאי לא אמר כר' יוחנן: ועבר היום ולא אכלה רשב"ל אומר פטור דהוי התראת ספק. ואם תאמר לאמי דפרשית דאי עומד לעולם פאשר הוא עושה עבשו עובר ולא הוי התראת ספק א"כ הבא נמי לא הוי התראת ספק ויש לומר מ"מ אינו מתחייב עזין סמוך להתראה לעבר דזקוקא גבי נזיר ששתה יין מיד ועובר אמרינן דיש לנו לומר שלא נשאל פאשר אינו נשאל עבשו:

מזי הוא טעמא אלא לרבי יוחנן מי הצרך לדרוש כל ימיו בעמד והסזר ר' יוחנן שאמר לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו וקשיא ליה אונם שגרש דקתני אינו לוקה והצרך לעשותו לאו שנתק לעשה: דאמר לה רבי יוחנן לתנא לקמן תני בטלו חזי לא בטלו פטור אכל ר"ל דתני קימו ולא קימו לא דריש ליה לעמד והסזר אלא לפני הגרושין לומר כל ימיו תהיה לו לאשה ולא ישלחנה ולדריש לאו שקדמו עשה ולאו שנתק לעשה שוין ואין לוקין עליו אלא וקום העשה מיד בפנייהו ב"ד להסזיר: א"ל מאי קאמרת אי בקים תתני פטור בלא קום תתני חזי ואע"פ שלא בטל ואי בבטל תתני חיובא על פרכך תתני פטורא בלא בטל ואע"פ שלא קום: ה"ג תני בטלו ולא בטלו בטל עשה שזה חזי לא בטל עשה שזה פטור: קימו ולא קימו קימו פטור לא קימו בפאומריין לו קום מלקין אותו ורבי יוחנן מוקם לה למתניתין בלאו הנתק לעשה דאלו בלאו שקדמו עשה סבירא לה דלוקין ולריש לקיש בין נפק בין קדמו עשה שוין: רבי יוחנן סבר התראת ספק שמה התראה ואע"ג דכל לא תעשה שנתק לעשה לדבריו התראת

ספק היא שהרי בפעובר על הלאו צריך להתרות בו והוא אמר שגמר הלאו בבטול העשה תלוי ובשמתרין בו אל תגרש ספק הוא שמא לא יבטל את העשה להזירה בהנאה ולכשיזירה ויבטלנו קאמר דלקי אלמא התראת ספק שמה התראה: וריש לקיש סבר התראת ספק לא שמה התראה הלכך אם היה גמר הלאו תלוי בבטול העשה לא היה לוקה עליו אלא הלאו משגרש גגמר והניא לה התראת נזאי והעשה נתן להיות תחת המלקות ולכשיבא לבית דין או וקום או ילקה ואי קשיא לרבי יוחנן נמי אבא למימר בהתראת נזאי ותרו בו בפשזא לבטל את העשה שהוא עקירת הלאו לעולם התראה בשעה שעובר על אזהרתו בעינן ואפלו היא תלויה בדבר דאמרין ב(דף כח:): שבועה שלא אוכל כפר זו אם אוכל זו אכלה לתנאה והדר אכלה לאסורה התראת נזאי היא אכלה לאסורה והדר אכלה לתנאה הניא התראת ספק אלמא התראה בשעת אסור בעינן ואע"פ שאין הלאו גגמר עד שיאכל את של תנאי: דאמרי תרנוהו אינו לוקה ומיהו טעמה דמר לאו כי טעמה דמר: אוכל ולא אכל עבר על שבועתו כשהוא יושב ובטל ואין כאן מעשה והתראת ספק נמי הניא שהרי תלה זמן לשבועתו כל היום:

לכך לא תני ריש לקיש בטלו חזי כגון שלקח האם מעל הבנים ושחטת דלא לקי משום דהוי התראת ספק ושמא לא יבטל עשה וכל דלקי. והוי משפחת ליה התראת נזאי כגון שהתרו בו בשעה שמבטל ותי' רש"י דלעולם בעינן התראה בשעה שעובר על אזהרתו ואפלו היא תלויה בדבר דאמרין ב(דף כח:): גבי שמעתא דכפרות ולכך לא מצי אמר רשב"ל בטלו ולא בטלו ולכך אמר קימו פטור לא קימו חזי וא"ת לא קום שלוח האם בפשיית דין הזיירו לו לא ללקי דבשעה שעבר התראת ספק היא דשמא וקום העשה וישלחנה תכף לאחר שנטלה וי"ל דהשתא מיהא עובר בלא תקח האם דהא לא קרי מחסר מעשה וא"כ יש לנו לומר שלא יקימנה אם הוא עושה עתה שאל משלחה שעובר בלאו ואינו מקום העשה דהכי נמי אמרינן בגזיר שהיה שותה דלוקה על כל אחת (לקמן מכות דף כא.) דלא הוי התראת ספק משום דשמא ישאל על נזירותו משום דכיון שהוא עומד הוא עובר ויש לנו לומר שמעולם יעמוד כמז שהוא עבשו ולא ישאל לחכם לעולם והלכך לקי כל כמה דלא שאל ושפיר הוי התראת נזאי הבא נמי יש לנו לומר דלעולם לא וקום העשה והוי התראת נזאי אכל דרבי יוחנן דתלי מלקות בבטול העשה הוי ליה מחסר מעשה דכל אימת דלא עשה שום דבר ולא בטל שום דבר לא ילקה ופ"ה קשה להבין והשתא לא מפרש הש"ס טעמא אמאי לא אמר ר' יוחנן קימו ולא קימו פריש לקיש דנזאי בטלו ולא בטלו מסתברא טפי ולא הצרך לומר טעמא אלא רשב"ל לא אמאי לא אמר כר' יוחנן: ועבר היום ולא אכלה רשב"ל אומר פטור דהוי התראת ספק. ואם תאמר לאמי דפרשית דאי עומד לעולם פאשר הוא עושה עבשו עובר ולא הוי התראת ספק א"כ הבא נמי לא הוי התראת ספק ויש לומר מ"מ אינו מתחייב עזין סמוך להתראה לעבר דזקוקא גבי נזיר ששתה יין מיד ועובר אמרינן דיש לנו לומר שלא נשאל פאשר אינו נשאל עבשו:

מזי הוא טעמא אלא לרבי יוחנן מי הצרך לדרוש כל ימיו בעמד והסזר ר' יוחנן שאמר לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו וקשיא ליה אונם שגרש דקתני אינו לוקה והצרך לעשותו לאו שנתק לעשה: דאמר לה רבי יוחנן לתנא לקמן תני בטלו חזי לא בטלו פטור אכל ר"ל דתני קימו ולא קימו לא דריש ליה לעמד והסזר אלא לפני הגרושין לומר כל ימיו תהיה לו לאשה ולא ישלחנה ולדריש לאו שקדמו עשה ולאו שנתק לעשה שוין ואין לוקין עליו אלא וקום העשה מיד בפנייהו ב"ד להסזיר: א"ל מאי קאמרת אי בקים תתני פטור בלא קום תתני חזי ואע"פ שלא בטל ואי בבטל תתני חיובא על פרכך תתני פטורא בלא בטל ואע"פ שלא קום: ה"ג תני בטלו ולא בטלו בטל עשה שזה חזי לא בטל עשה שזה פטור: קימו ולא קימו קימו פטור לא קימו בפאומריין לו קום מלקין אותו ורבי יוחנן מוקם לה למתניתין בלאו הנתק לעשה דאלו בלאו שקדמו עשה סבירא לה דלוקין ולריש לקיש בין נפק בין קדמו עשה שוין: רבי יוחנן סבר התראת ספק שמה התראה, ומר סבר: התראת ספק לא שמה התראה. ואיזדו לטעמייהו, דאיתמר: "שבועה שאוכל כפר זה היום", ועבר היום ולא אכלה, רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרנוייהו: אינו לוקה. רבי יוחנן אומר: אינו לוקה,

משום

ספק היא שהרי בפעובר על הלאו צריך להתרות בו והוא אמר שגמר הלאו בבטול העשה תלוי ובשמתרין בו אל תגרש ספק הוא שמא לא יבטל את העשה להזירה בהנאה ולכשיזירה ויבטלנו קאמר דלקי אלמא התראת ספק שמה התראה: וריש לקיש סבר התראת ספק לא שמה התראה הלכך אם היה גמר הלאו תלוי בבטול העשה לא היה לוקה עליו אלא הלאו משגרש גגמר והניא לה התראת נזאי והעשה נתן להיות תחת המלקות ולכשיבא לבית דין או וקום או ילקה ואי קשיא לרבי יוחנן נמי אבא למימר בהתראת נזאי ותרו בו בפשזא לבטל את העשה שהוא עקירת הלאו לעולם התראה בשעה שעובר על אזהרתו בעינן ואפלו היא תלויה בדבר דאמרין ב(דף כח:): שבועה שלא אוכל כפר זו אם אוכל זו אכלה לתנאה והדר אכלה לאסורה התראת נזאי היא אכלה לאסורה והדר אכלה לתנאה הניא התראת ספק אלמא התראה בשעת אסור בעינן ואע"פ שאין הלאו גגמר עד שיאכל את של תנאי: דאמרי תרנוהו אינו לוקה ומיהו טעמה דמר לאו כי טעמה דמר: אוכל ולא אכל עבר על שבועתו כשהוא יושב ובטל ואין כאן מעשה והתראת ספק נמי הניא שהרי תלה זמן לשבועתו כל היום:

לכך לא תני ריש לקיש בטלו חזי כגון שלקח האם מעל הבנים ושחטת דלא לקי משום דהוי התראת ספק ושמא לא יבטל עשה וכל דלקי. והוי משפחת ליה התראת נזאי כגון שהתרו בו בשעה שמבטל ותי' רש"י דלעולם בעינן התראה בשעה שעובר על אזהרתו ואפלו היא תלויה בדבר דאמרין ב(דף כח:): גבי שמעתא דכפרות ולכך לא מצי אמר רשב"ל בטלו ולא בטלו ולכך אמר קימו פטור לא קימו חזי וא"ת לא קום שלוח האם בפשיית דין הזיירו לו לא ללקי דבשעה שעבר התראת ספק היא דשמא וקום העשה וישלחנה תכף לאחר שנטלה וי"ל דהשתא מיהא עובר בלא תקח האם דהא לא קרי מחסר מעשה וא"כ יש לנו לומר שלא יקימנה אם הוא עושה עתה שאל משלחה שעובר בלאו ואינו מקום העשה דהכי נמי אמרינן בגזיר שהיה שותה דלוקה על כל אחת (לקמן מכות דף כא.) דלא הוי התראת ספק משום דשמא ישאל על נזירותו משום דכיון שהוא עומד הוא עובר ויש לנו לומר שמעולם יעמוד כמז שהוא עבשו ולא ישאל לחכם לעולם והלכך לקי כל כמה דלא שאל ושפיר הוי התראת נזאי הבא נמי יש לנו לומר דלעולם לא וקום העשה והוי התראת נזאי אכל דרבי יוחנן דתלי מלקות בבטול העשה הוי ליה מחסר מעשה דכל אימת דלא עשה שום דבר ולא בטל שום דבר לא ילקה ופ"ה קשה להבין והשתא לא מפרש הש"ס טעמא אמאי לא אמר ר' יוחנן קימו ולא קימו פריש לקיש דנזאי בטלו ולא בטלו מסתברא טפי ולא הצרך לומר טעמא אלא רשב"ל לא אמאי לא אמר כר' יוחנן: ועבר היום ולא אכלה רשב"ל אומר פטור דהוי התראת ספק. ואם תאמר לאמי דפרשית דאי עומד לעולם פאשר הוא עושה עבשו עובר ולא הוי התראת ספק א"כ הבא נמי לא הוי התראת ספק ויש לומר מ"מ אינו מתחייב עזין סמוך להתראה לעבר דזקוקא גבי נזיר ששתה יין מיד ועובר אמרינן דיש לנו לומר שלא נשאל פאשר אינו נשאל עבשו:

מזי הוא טעמא אלא לרבי יוחנן מי הצרך לדרוש כל ימיו בעמד והסזר ר' יוחנן שאמר לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו וקשיא ליה אונם שגרש דקתני אינו לוקה והצרך לעשותו לאו שנתק לעשה: דאמר לה רבי יוחנן לתנא לקמן תני בטלו חזי לא בטלו פטור אכל ר"ל דתני קימו ולא קימו לא דריש ליה לעמד והסזר אלא לפני הגרושין לומר כל ימיו תהיה לו לאשה ולא ישלחנה ולדריש לאו שקדמו עשה ולאו שנתק לעשה שוין ואין לוקין עליו אלא וקום העשה מיד בפנייהו ב"ד להסזיר: א"ל מאי קאמרת אי בקים תתני פטור בלא קום תתני חזי ואע"פ שלא בטל ואי בבטל תתני חיובא על פרכך תתני פטורא בלא בטל ואע"פ שלא קום: ה"ג תני בטלו ולא בטלו בטל עשה שזה חזי לא בטל עשה שזה פטור: קימו ולא קימו קימו פטור לא קימו בפאומריין לו קום מלקין אותו ורבי יוחנן מוקם לה למתניתין בלאו הנתק לעשה דאלו בלאו שקדמו עשה סבירא לה דלוקין ולריש לקיש בין נפק בין קדמו עשה שוין: רבי יוחנן סבר התראת ספק שמה התראה, ומר סבר: התראת ספק לא שמה התראה. ואיזדו לטעמייהו, דאיתמר: "שבועה שאוכל כפר זה היום", ועבר היום ולא אכלה, רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרנוייהו: אינו לוקה. רבי יוחנן אומר: אינו לוקה,

 מסורת הש"ס

א שבועות כא. שבועות ג. פסחים סג:
ב פסחים סג: תמורה ג:

 גליון הש"ס

תוס' ד"ה במאי וכו' דה"נ אמרינן בנזיר. עי' שבת דף ד ע"א תוס' ד"ה קודם. גיטין דף לג ע"א תוס' ד"ה ואפקעינהו:

 עין משפט גור מצורה

א מיי' פא' מהל' מתנות עניים הל' ב, סמג לאוין רפד:

ב מיי' פא' מהל' מתנות עניים הל' ג:

ג מיי' פא' מהל' מתנות עניים הל' ה:

ד מיי' פו' מהל' שבעות הל' ח, סמג לאוין רמא, טוש"ע יו"ד סי' רכב סעי' כא:

ה מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' ו:

ו מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' כג:

ז מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' כד:

ח מיי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' לא:

ט מיי' פד' מהל' דעות הל' א, סמג לאוין קמח, טוש"ע או"ח סי' ג סעי' יז:

י מיי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כט, טוש"ע יו"ד סי' קטז סעי' ו:

יא מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' כד:

יב מיי' פי' מהל' מאכלות אסורות הל' כ:

פיניתא דבי כרבא. פי' הקונט' תולעת הנמצאת בקרוב ונקר' צייל"א התם גברא בר תשלומין הוא כפשכרו ולא נתחב מלקוח בעמול זה והאי דלא משלם וקשה דמאי קמ"ל פשיטא דשרון נמור הוא ופר"ת פיניתא כמו גג קטן הנמצא במחריפה וקמ"ל דאע"ג דנמצא במים היה מתר לפי שיש לו קשקשים אפ"ה לוקה אע"ג דאי הוי במים טהור: רסק ט' נמלים וחסד חי. פי' שלם חבל ודאי הוה מת דאי ר"ל חי משם א"כ היאך משלים לבזיית גבולת וא"ת ול"ל שיהא שלם בבוזית ממנו ללקי משום לאו דשרצים דלכך חתא חכילה דשרצים לומר דאי איכא בזית הרבה ויכול חד זית חב דליכא למימר דחתא לומר דבעינן דאית בה בזית ולעולם בעינן שיהא שלם דהא ליתא דנמלה כל שהוא חב א"כ על דרךך חכילה חתא למדרש היכא דאיכא ה' זיתים או ד' ויכול חד מניהו דחב וי"ל לכך נקט חסד שלם דאיכא לאני דשרצים דלא נכתבו בלשון חכילה ומאותם לא ולקה עד שיאכל הדריה שלמה חבל ודאי היכא דכתיב בה לאו בלשון חכילה לקי חף כשהדריה חניה שלמה חבל קשה היכא וצטרף אותו שלם לבזיית גבולת והלא אין חסור גבלה חל עליו דה"נ אמר במס' מעילה פריך קדשי מופח (מעילה דף טז. ושם) דאין חסור גבלה חל על חסור (גבלת) בהמה טמאה וי"ל דהכא חתיא במאן דאית לה חסור חל על חסור דאיכא מאן דאמר התם דלחכילה נמי מצטרפין ללקוח משום גבלה טמאה וטהרה ואע"ג שאין חסור פולל ולא חסור מוסף והטעם משום דמצינו דחסור גבלה חל על חסור דחלב ודפילו למאן דלית לה חסור חל על חסור כלל אחריונן נמי דטמאים מצטרפין מהאי טעמא [וע' תוס' חלוין צו: ד"ה ור' יהודה]: ויפלו שנים והוא וא"ת ומאי חדוש הוא בשנים יותר מדעשר פיון דבשנים [והוא] איכא בזיית וי"ל דקמ"ל רבותא טפי דפיון דעתה כשהוא חי שלם משליומו לבזיית אע"פ שאם היה מרסק כמו האחר לא היה משליומו לבזיית חבל בט' נמלים דאיכא פגי חפילו נתרסקו כלם היה משלים שיש מהם הרבה: ולא פליגי הא ברכרבי הא בזוטרי. פי' ברכרבי חסד והוא ולא ודענא פיון דנחית להכי לימא בחד לבד לוקה שש משום בריה ומשום בזיית גבלה ושמא לא שכיח דבחד איכא בזיית:

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

התם, גברא בר תשלומין הוא, ושיעבודא דגור הוא דקא פקע. והא איכא פאה, דרחמנא אמר י"לא תכלה פאת וגו'" "לעני ולגר תעזב אתם וגו'",^(א)דמשפחת לה בקיימו ולא קיימו, ביטלו ולא ביטלו! דתנן: מצות פאה להפריש מן הקמה. לא הפריש מן הקמה – מפריש מן העומרין. לא הפריש מן העומרין – מפריש מן הפרי, עד שלא מירח. מירחו – מעשר וגותן לו! כדרבי ישמעאל, דאמר: אף מפריש מן העיספה. ולרבי ישמעאל נמי משפחת לה, דאכל עיספה! ב"א לא, "זאת ועוד אחרת" – אהא, אבל אוינס – לא. דהיכא אמרינן על דעת רבים אין לו הפרה – לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה – יש לו הפרה. פי הא דההוא מקרי דרדקי דהוה פשע פיגולקי, אדריה רב אחא, ואהדריה רבינא, דלא אשתכח דדייק פוותיה. והאובל גבילות וטריפות שקצים ורמשים וכו'. אמר רב יהודה: האי מאן דאכל פיניתא דבי כרבא – מלקינן ליה משום "שרץ השרץ על הארץ". ההוא דאכל פיניתא דבי כרבא ונגדיה רב יהודה. 'אמר אבוי: אכל פוטיתא – לוקה ארבעה. נמלה – לוקה חמש, משום "שרץ השרץ על הארץ". 'צרעה – לוקה שש, משום שרץ העוף. "אמר רב אחאי: המשהה את נקביו עובר משום "לא תשקצו". אמר רב ביבי בר אבוי: האי מאן דשתי בקרנא דאומנא קא עבר משום "לא תשקצו". "אמר רבא בר רב הונא: ריסק תשעה נמלים והביא אחד חי והשלימן לבזיית – לוקה שש, חמש – משום בריה, ואחד – משום בזיית גבילה. רבא אמר רבי יוחנן: אפילו שנים והוא. רב יוסף אמר: אפילו אחד והוא. ולא פליגי, הא – ברכרבי, והא – בזוטרי. ב"אכל טבל ומעשר ראשון" בוי'. אמר רב: אבל טבל של מעשר עני – לוקה. ^(ב)כמאן – פי האי תנא, דתניא, אמר רבי יוסי: יכול לא יהא חייב אלא על הטבל שלא הורם ממנו כל עיקר; הורם ממנו תרומה גדולה ולא הורם ממנו מעשר ראשון, מעשר ראשון ולא מעשר שני, ואפילו מעשר עני, מפני? תלמוד לומר: "לא תוכל לאכל בשעריה וגו'" ולהלן הוא אומר: "ואכלו בשעריה ושבעו", מה להלן מעשר עני, אף כאן מעשר עני, ואמר רחמנא: "לא תוכל".^(א)אמר רב יוסף: כתנאי, רבי אליעזר אומר: אין צריה לקרות את השם על מעשר עני של דמאי, ויחכמים אומרים:

קורא ופריש כל המעשרות ומעבדן לעצמו ואוכל מעשר ראשון שהרי מתר לזרים ומעשר שני אוכלו בירושלים ואם שנת מעשר שני היא נחלקו ר' אליעזר ויחכמים וקאמר ר' אליעזר דלא צריך אלף חפלו לקרות עליו את השם ולומר מעשר שני של פרי זה והא בצפוננו או בקרומנו נמי לא צריך:

משום דשעבודא דגר קא פקע לחרור זמן: תעזב אתם וקא סבר תעזב לחרר עבדת הלוא משמע לא תכלה ואם בליתיה תעזב אתם: משפחת לה בבטלו כגון שטחן את החטין דתו לית לה לקיימה לעשה שהרי קנאן בשנוי בדתניא דבעדון חטה היא מחיבו לתנה חבל אס טחנן לא: מרחו ונתחב במעשר מעשר תמלה את הכרי ויחרר כך נותן לו הפאה שלא להפסיד את השני שהלקט והשכחה והפאה פטורין מן המעשר וזה הבאין לידי חיוב: חבל לדבר מצה כגון הכא דכל זמיו בעמד והחזר קאי יש לו הפרה: דהנה פשע פיגולקי מפה אותם יותר מדאי: אדרה רב אחא שלא ילמד עוד תינוקות: פיניתא דבי כרבא תולעת הנמצאת בקרוב שקורין צייל"א: חבל פוטיתא בלע שכן המים: לוקה ארבעה שני לאוין דכתיבן בשכן המים אחד בתורת כהנים (יא) וחסד במשנה תורה (יד) ושני לאוין דכתיבן בשכן סתם (. ולא) השקעו את נפשתיכם בכל השכן השכן ולא תטמאו בהם ומשמע בין שכן המים בין שכן הארץ הכי ד': נמלה בלע נמלה חיה ואילן ובריה שלמה היא חכילה בכל שהוא ולוקה חמש שני לאוין הדכתיבן בשכן סתם כמו שפרשתי ושלשה לאוין הדכתיבן בשכן הארץ בתורת כהנים: צרעה לוקה שש חמש משום שכן הארץ וחסד משום שכן העוף דכתיב במשנה תורה (יד) וכל שכן העוף טמא הוא לכם לא יאכלו חבל לא תשקעו את נפשתיכם בהמה ובעוף וגו' הדכתיב בשקשת קדושים תהיו חינו מן המנין דלאו בשכן כתיב ואע"ג דכתיב בה אשר תרמש האדמה לשון בריית גדולות הוא ושרון לשון קטנה ונמוכה שזכרת בהנוכח בקשי ונראית כרוחשת: בקרנא דאמנא מחיזי דם בשכן דמציעה: רסק משך וכתת ובטלן מתורת בריה: משום בזיית גבלה: שפשבולעו הוא מת ומצטרף לבזיית גבלה: חפלו שנים מרסקין והוא אם גדולים הן להיות בזיית בין שלשתם כדמפרש ואזל ולא פליגי: טבל של מעשר שני שהפסדו כל מעשרותיו חוץ מזה לוקה ואע"ג דמעשר שני אין בו הקשה שהרי לזרים נאכל ובכל מקום אפ"ה טבילו: מה להלן מעשר שני דכתיב לגר ליתום ולאלמנה ובענינא דשנה השלישית חף בשעריך האמור כאן יש ללמד ממנו מעשר שני וה"ק לא תוכל לאכל טבל בעוד שהמעשר בתוכו שכתב בו בשעריך: אין צריך לקרות את השם [דאמרינן] (סוטה דף מח.) דיוחנן כה"ג שלא בכל גבול ישראל וראה את שמי הארץ חשודין על המעשרות חוץ מתרומה גדולה אמר להן לישראל בני כשם שהתרומה דמיתה כך הטבל דמיתה שמה ותתן הלוואה מעם הארץ

 מסורת הש"ס

א סנהדרין פח; תמורה ו; בבא קמא צד.

ב פסחים לה; יבמות פו.

ג משנה דמאי; נדרים פד.

 גליון הש"ס

גמ' אבל פוטיתא. עיין מ"ק דף ב ע"ב תוס' ד"ה חייב:

רש"י ד"ה משום כזית גבילה שכבולעו הוא מות. עיין חולין דף קב ע"ב ברש"י ד"ה בחי' ואולי י"ל דנמלה זוטרא חיותיה ומת בשעת הבלעה אבל צפור אלים חיותיה:

 תורה אור השלם

[ויקרא כג, כב]

[ויקרא יא, כט]

[ויקרא יא, מא]

[ויקרא יא, מג]

[דברים יד, י]

[ויקרא יא, ייא]

[ויקרא יא, מב]

[ויקרא יא, מד]

[דברים יד, יט]

[ויקרא כ, כה]

[דברים כו]

[דברים יב, יז]

[דברים כו, יב]

 עין משפט גור מצורה

א מווי' פו"א מהל' מעשה הקרבנות הל' א, סמג לאוין שכא:

ב מווי' פג' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' א:

ג מווי' פג' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ה, סמג לאוין רסד:

ד מווי' פד' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ט:

דלמאי דקבירא לא ליהדיה מקרס לא לקרא ודרש לה. דאלו היה עורש המקרא בסדרו לא היה נקרא לה מקרא בדדריש השתא כדפ"ה ואם תאמר אפתי אמאי משבח לר' שמעון כגון אדרבה קשה מענן למדרש הכי ולסרוסי לקרא וגו' לומר דשפיר קדרש דעל דקרח. כבור לא אתא לקדם זריקה אע"פ שדכפת קדם לתודה דמכל מקום אי להכי אתא לשתת מנה וגלפינן ליה שפיר מתודה שדכפת בסוף דן גרסא למשי"ח וכדפרש בתוספות דעל דקרח. תודה אתיא לקדם זריקה דאסורא אחרניא ליבא לאוקמא בה דליבא לאוקמי (שה) אחר זריקה דשרי לזרים והלכך ליבא למימר דמוקמין כבור שדכפת קדם לפני זריקה דאתי בקל וחמר מתודה וכולהו דמקפחך דהא מכל מקום על דקרח צריך לאוקמי תודה לפני זריקה אע"ג דחד צד חמור הוא אלץ עולה מכל מקום לא אתא אלץ להכי בדפרש ואם בן סוף סוף משמע דכבור: אסורא בעלמא. איתא כבולהו הא דמכפה אזהרה לכל חד וחד והוי דגדר חזש הינו אסורא בעלמא דכל שיקרא דמלקות דכל חד וחד אתא חוץ לחומה ואתי ח"וי דר' שמעון ומנהל כבולהו אסור ככל חד וחד כחש דכבורים עד שלא קורין ויתודה עד שלא זרק ואם תאמר ומענן לר' שמעון לפרושי אסור חזש בהו הא צריבא למלקות חוץ לחומה ומאי קאמר דכבורים חוץ לחומה קל וחמר ממעשר אלץ לא בא הדתוב אלץ לאובל עד שלא קרא עליהן הא שפיר אצטריך למלקות דחוץ לחומה וכן כבולהו וגו' לומר דמסתברא ליה לר' שמעון דכל קרא אתא לפני דברים לאתויי אסור חזש וגם לאתויי גמי למלקות חוץ לחומה והכי קאמר אם ללמדנו דכבורים אסור לחון לחומה הכי קל וחמר ממעשר אלץ לאורויי אסור דעד שלא קרו וגם גמי אתי למלקות לחון לחומה והא דקתני בתודה ושלמים אלץ לאובל לפני זריקה לוקה לאו זנוקא לוקה אלץ אסור בעלמא ובכולהו לוקה לאו זנוקא ופרוץ והא אמר רבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה כו' לר' שמעון לוקה חמש חד משום חוץ לחומה דאתי בקל וחמר ממעשר וחד משום לאו דלפני זריקה כו' אלמא דר' שמעון

מלקות קאמר ולא אסורא ומשיי מאי חמש חמש אסורי וליבא מלקות אלץ באובל חוץ לחומה גרידא והא אנו אלו הן הלכותין פרש הקונטרס וקתני כבורים עד שלא קרא עליהן והדמי קדשים חוץ לקלעים מה שהזכיר כהונקדם קדשי קדשים קשה דמנה לא משיי מידי בדפרש הקונטרס גופה במסקנא לכ"ו לפרש דהש"ס לא פריך אלץ מדיבורים דמקדשי קדשים לא פריך. הש"ס דהתם איבא אזהרה כמו שאפרש משך פשטה טרפה פדפי' הקונטרס דסמך דכל מקדשים

קלים לא פריך. הש"ס דהתם עקר מלקות איבא מפשטא דקרא בלא שום יתור מדפי כתיב והבאתם שמה לכתב לא תוכל לאכלם וקאי אקרא דלעיל שהם מפרשים בו הלכך לאובל חוץ לחומה לקי לא בעי קרא דשרי. פלו מפרשים בו ולכך לא הוי לאו שבקללות מהדר פרושי ככל חד למה לי דמע מעה ליחודי לאו לכל חד וחד פאלו כתיב בכל אחד פשע עניה לאו דחוץ לחומה וכוון דאינו ענין לו קתני ענין לקדר אחר הלכך כבורים לאובל עד שלא קרא עליהן אתא וכן לכל חד וחד למנהל דקדר חזש ואם תאמר ככל הקדשים הדתובים דבאן זיך אס תמן הלאו ענין למלקות לפני זריקה דכגון חוץ מדיבורים אע"ג. וילפינן מקל וחמר אין מזהירין מן הדיון דבעלמים ויתודה ע"כ צריך לאוקומי קדם זריקה דלא שזך בהו אסור דכבורים ופרש"י אין הכי נמי דהא דפטרינן לכולהו אצטריך באובל לפני זריקה והא דר' שמעון מפרש לבכור לאזהרה לאובל אחר זריקה אסורא קאמר דעתי חוץ לקלעים לוקה הינו משום דשר פשטה טרפה לא תוכלנהו הוא הנפקא דגלקמן ולוקה חמשה דאמר רבא חמש אסורי קאמר וצריך לומר הכא בדפרשית לעיל דרמינן ליה לר"ש דכבור אתי לאזהרה דאסורא לאחר זריקה והא אצטריך ללקות לאובל [חוץ לחומה לפי] שאין עונשין מן הדיון אלץ משמע ליה דלאו דכבור ודכולהו אתי לפני דברים חזא לאסור וחדא למלקות לפני זריקה ולכך אמר ר"ש דלאו דכבור לא הצריך לאסור לפני זריקה דמקל וחמר דיתודה למדנו אלץ אסור דלאחר זריקה וכן מחטאות ועולה ע"כ וטובא קשה דמנא ליה הא לא לר"ש דאזהרה דכל חזא אתי משום אסור ומלקות דהא אזהרה דכבורים לא אתי אלץ למלקות דכבורים דעד שלא קרא וישום אסור חזש לא אתי ויתודה גמי לא אתי אלץ למלקות דלפני זריקה ומנהל דאיתן אתי דשביב אסור חזש דבכל חד אימא דלא אתי אלץ משום מלקות דלפני זריקה גרידא ויתו מאי קאמר בתודה ובכולהו אי לחוץ לחומה קל וחמר ממעשר היה לו לומר דמנפסא אתא דמצי למכפה לא תוכל לאכלם דשביב זה לא היה לו להמיר ונפרש ויעוד קשה ללשאך דר"ש דאמר אלץ לאובל מתכור אחר זריקה שלוקה ויאינו אלץ אסור בעלמא ועוד קשה דבינו דהא דמכרינן אסורין בעלמא הוא בדפרש הקונטרס למה לי תפוח לה דכל חד וחד גזמו לאסור בדפרש (הקונט') לשיב דמנהל דר' שמעון מיהו יש לומר דאסורא לאו לא דאשמועינן אלץ מהבא דן גרסא למשי"ח לכל מכל מקום קשיות אחרות קשו שפיר לבן גרסא לפרש אסור בעלמא פרוש אסור דחוץ לחומה ולפיין מקל וחמר דמעשר אע"ג דמלקות לא דאשמועינן מקל וחמר דאין מזהירין מן הדיון משום מקום פיון דאסורא שמעינן דבר באובל חוץ לחומה טוב לי להשמיך אחר דהיה בו חסום ויתר שלא מצנינו כבורים עד שלא קראו עליהן דבכל חד וחד למנהל דאחרני' בעלמא כל איבא דאכל למדרש דרשינן ולא מוקמין בלתינו ויתרי דהר דמי דהא דפרין. פרק כל שעה (פסחים דף כד. ב.) ודלמא ליחודי לאו כדפי נכשי' הוא דנזאי טפי אית לו לאוקומה אנפשה מלומר קתני ונענין שאר אסורין שבתורה דכל כל חד כנפשה מוקמין ליה והשתא ניוחא דקתני דברייתא קתני ענין לאובל כבורים עד שלא קרא עליהן דלוקה וכן פלס והאמר רבא זר שאכל העולה לפני זריקה לוקה חמש והלא אין מלקות אלץ ללאו חזש ומה שבא למחש בעולה הינו כהן האובל ממנו לאחר זריקה ומסין לה חמשה אסורי והא אנו קנו אלו הן הלכותין וקתני קדשים קלים ומעשר שני חוץ לחומה אלמא בתודה ושלמים דחוץ לחומה לקי ולידך. הא אוקימנא הלאו לפני זריקה אלץ קרא ויתירא הוא מדפי כתיב והבאתם שמה דאשר ומפרש ככל חד למה לי דמע מעה ליחודי לאו בכל חד וחד פאלו כתיב בכל אחד פשע עניה דאחר זריקה וחדא למקל וחמר דמעשר וקשר הלאו דבכל חד וחד למלקות דגדר חזש הוא דקאתי ככל חד והשתא דחזר ומפרש כבולהו ליחודי לאו בכל חד וחד פלומר לגלויי לו למלקות באסור דחוץ לחומה ככל חד וחד ויתא לאיבא חזש כמו שאנו משמיעין בו עקר הלאו בקרא קמא דכל מה שדכור למד מתנה וחסות משמיעין ועולה משלשתן יהיו לאסור וכל למלקות דלא מהאי היתור אלץ לגלויי לאסור לחוץ לחומה דלפיין בולהו מקל וחמר דמעשר לומר דמלקות גמי איבא ולוקה חמש דקאמר רבא לאו חמש מלקות והכי קאמר בסוגיא [כדפרש"י] ואם תאמר ומעשר גופה אמאי דזר ופרט בה וגו' לומר דמעשר צריך על דקרח לכתב דהזוי והא דקאמר לא תוכל לאכלם שאארא דהא ודאי אי לא כתיב מעשר דהזוי ולא כתיב אלץ לא תוכל לאכלם לא הייתי עורש דבר חזש דנזאי אין שזן ויתור לומר מה בא זה ללמדנו מקל וחמר דמעשר דשרי אין אריכות דקרא ויתר משאם היה מפרש מעשר לבדו ומיהו קשה למשי"ח דא"כ היכי וילפינן בולהו אינך מתנה לענין לפני זריקה וכן דכבור הא ליבא שום ויתר אריכות לשון דהא בלהו נפקי דחזא מלא תוכל לאכלם אלץ ודאי צריך לומר דבינו דכלן מפרשים בקרא דלעיל והבאתם שמה וגו' פי דזר כתיב לא תוכל לאכלם הכי פאלו נפרשו פלס דהוא לאו ופרימר גמיר חד מחברה בקל וחמר פאלו נכתב דהזוי ומכל מקום לא קשה קשה שפריך. משער גופה אמאי דזר לפרט בה דאיבא למימר דאנב אינך דתבה דאחרנין (פ"ק דף סד:) פרשה שנקמרה ונשנית דשביב דבר חזש שנתחשך ועוד דע"כ ה"א ליבא דמעשר לאו בחוץ לחומה מדפרש דאיתן ויתר דמעשר דהא השתא לא תוכל לאכלם לא קאי אעקרא ור"י מפרש ליחודי לאו לכל חד וחד דאחאי היתור לגלויי לו דעל כל אסורין שאנו שומעים ככלן מקלים וחסומים הללו שדכלן יש חיוב מלקות ולפי זה לוקה ה' קאאמר רבא לוקה ה' משום וקשה דא"כ מאי פריך בסמוך ולקחי משום דר"א רבא וכו' לישני דהא ר"א לאו שבקללות הוא ואין לוקין עליו דהכי אמרינן פרק כל שעה (פסחים דף מא:.) וקבא קא חשיב מלקות וגו' לומר דהא"י דמצי לשנויי הכי אלץ שריבא מנה משיי דלא ציר הבא בכל אותו לאו וא"ת לפי' שפרש והא קנו אלו הן הלכותין דפריך. מהא דקנו קדשים קלים חוץ לחומה ללקי לפני דמלקות חוץ לחומה משמע וקדשים קלים הוי משתמע דמפיון שניא חוץ לחומה נאסרו אפילו חזר ולאכלם בעיניו עליהן דאיתא דפרק דהמה המקשה (חזון דף סח:.) והשתא דקתני חוץ לחומה שחזש שום מלקות משמע שאכלם האובל ועומד חוץ לחומה והינו מקרא דלא תוכל לאכלם בשעריך וכן פריך דהא חזש (סס) דקאמר לפי שמצנינו דמעשר שאם יצא חוץ למחצה וחזר דמרת מדכתוב לא תוכל לאכלם בשעריך. הוא דלא תיכול הא יצאו חוץ לקלעים מתרין וקשה דהא חטאות ואשם גמי כתיבי דהאי קרא ואפלו הכי יצאו וחזרו אסורין ופרש ריב"א דנזאי גבי חטאת ואשם הכי אמר קרא לא תוכל לאכלם בשעריך. (אלף) כ"א יתוך הקלעים דכל מעשר ובבורים אמרינן דהאי פרקא דלית בה לאו עד שיקראו פני השית וקאמר לא תוכל [לאכל] בשעריך. משמע בשעריך. ודאי לא תיכול דכל אס חזרו ונזאי מתרין.

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

דלמאי דקבירא לא ליהדיה עורש המקרא בסדרו לא היה נקרא לה מקרא בדדריש השתא כדפ"ה ואם תאמר אפתי אמאי משבח לר' שמעון כגון אדרבה קשה מענן למדרש הכי ולסרוסי לקרא וגו' לומר דשפיר קדרש דעל דקרח. כבור לא אתא לקדם זריקה אע"פ שדכפת קדם לתודה דמכל מקום אי להכי אתא לשתת מנה וגלפינן ליה שפיר מתודה שדכפת בסוף דן גרסא למשי"ח וכדפרש בתוספות דעל דקרח. תודה אתיא לקדם זריקה דאסורא אחרניא ליבא לאוקמא בה דליבא לאוקמי (שה) אחר זריקה דשרי לזרים והלכך ליבא למימר דמוקמין כבור שדכפת קדם לפני זריקה דאתי בקל וחמר מתודה וכולהו דמקפחך דהא מכל מקום על דקרח צריך לאוקמי תודה לפני זריקה אע"ג דחד צד חמור הוא אלץ עולה מכל מקום לא אתא אלץ להכי בדפרש ואם בן סוף סוף משמע דכבור: אסורא בעלמא. איתא כבולהו הא דמכפה אזהרה לכל חד וחד והוי דגדר חזש הינו אסורא בעלמא דכל שיקרא דמלקות דכל חד וחד אתא חוץ לחומה ואתי ח"וי דר' שמעון ומנהל כבולהו אסור ככל חד וחד כחש דכבורים עד שלא קורין ויתודה עד שלא זרק ואם תאמר ומענן לר' שמעון לפרושי אסור חזש בהו הא צריבא למלקות חוץ לחומה ומאי קאמר דכבורים חוץ לחומה קל וחמר ממעשר אלץ לא בא הדתוב אלץ לאובל עד שלא קרא עליהן הא שפיר אצטריך למלקות דחוץ לחומה וכן כבולהו וגו' לומר דמסתברא ליה לר' שמעון דכל קרא אתא לפני דברים לאתויי אסור חזש וגם לאתויי גמי למלקות חוץ לחומה והכי קאמר אם ללמדנו דכבורים אסור לחון לחומה הכי קל וחמר ממעשר אלץ לאורויי אסור דעד שלא קרו וגם גמי אתי למלקות לחון לחומה והא דקתני בתודה ושלמים אלץ לאובל לפני זריקה לוקה לאו זנוקא לוקה אלץ אסור בעלמא ובכולהו לוקה לאו זנוקא ופרוץ והא אמר רבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה כו' לר' שמעון לוקה חמש חד משום חוץ לחומה דאתי בקל וחמר ממעשר וחד משום לאו דלפני זריקה כו' אלמא דר' שמעון

“אֵלָא לְאוֹכֵל מִן הָעוֹלָה לְאַחַר זְרִיקָה, אֲפִילוּ בַּפִּנִּים, שֶׁהוּא לוֹקָה. אֲמַר רַבָּא: דִּילִידָא אִימִיה בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן – תִּילִיד, וְאִי לֹא – לֹא תִילִיד. וְאִף עַל גַּב דְּאִית לְהוּ פִּירְכָא. ”מַאי חוּמְרָא דְּכַבּוּרִים מִמַּעַשֵׁר – שֶׁפֶן אֲסוּרִים לְזָרִים. אֲדַרְבַּה, מַעַשֵׁר חִמּוּר, שֶׁפֶן אֲסוּר לְאוֹנָן. ’וּמַאי חוּמְרָא דְּתוֹדָה וּשְׁלָמִים מִמַּעַשֵׁר – שֶׁפֶן טְעוּנִין מִתַּן דָּמִים וְאִימּוּרִין לְגַבִּי מִזְבֵּחַ. אֲדַרְבַּה, מַעַשֵׁר חִמּוּר, שֶׁפֶן טְעוּנִין כֶּסֶף צוּרָה. וּמַאי חוּמְרָא דְּכָבּוֹר מִתּוֹדָה וּשְׁלָמִים – שֶׁפֶן קְדוּשָׁתוֹ מִרְחָם. אֲדַרְבַּח: תּוֹדָה וּשְׁלָמִים חִמּוּרִים, שֶׁפֶן טְעוּנִים סְמִיכָה, וְיִסְכִּים, וּתְנוּפַת חִזָּה וְשׁוּק. וּמַאי חוּמְרָא דְּחֻטָּאת וְאַשָּׁם מִכָּבּוֹר – שֶׁפֶן קוֹדֶשִׁי קִדְשִׁים. אֲדַרְבַּה, בְּכּוֹר חִמּוּר, שֶׁפֶן קְדוּשָׁתוֹ מִרְחָם. וּמַאי חוּמְרָא דְּעוֹלָה מִחֻטָּאת וְאַשָּׁם – שֶׁפֶן פִּלִּיל. אֲדַרְבַּה, חֻטָּאת וְאַשָּׁם חֲמִירִי, שֶׁפֶן מְכַפֵּרִי. וְכוּלְהוּ חֲמִירִי מְעוּלָה, דְּאִית בְּהוּ שְׁתֵּי אָכִילוֹת! אֵלָא מַאי דִּילִידָא אִימִיה בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן? דִּלְמַאי דְּסַבִּירָא לִיה לְדִידִידָהּ, מִסֵּרס לִיה לְקָרָא וְדָרִישׁ לִיה.^(א) וְכִי מְזַחֲרִין מִן הַדִּין? הָא אֲפִילוּ לְמַאן דְּאָמַר עוֹנָשִׁין מִן הַדִּין, אִין מְזַחֲרִין מִן הַדִּין! אִיסוּרָא בְּעֵלְמָא. וְהָאֹמַר רַבָּא: זֶר שֶׁאַכֵּל מִן הָעוֹלָה לְפָנֵי זְרִיקָה חוּץ לַחוּמָה, לְרַבִּי שְׁמַעוֹן לוֹקָה חֲמִשָּׁה אִיסוּרִין הֵווּ. וְהָא אֲנִן תַּנּוּן: אֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין!

אֵלָא

כהן שהוא לוקה ואזהרה עשה שאסמךו בה פירוש עולה ואפי' לאחר זריקה ואפי' בעלמא (ויקרא א':ח') ועברו בני אהרן וגו' פליל היא וכל לאכליה: ואע"ג דאית בה פרבא למנהל דכמשפח פרבא כבולהו ואזל: כבורים מתרים לאונן לר' שמעון דיקמות דפרק דערל (דימות דף עג:.) אונן יום מיתת מתו: טעון דסוף עזרה לפדיונו דכתיב (דברים י"ד:כ"ה) וצרת הסוף בגדך. דבר שלש עליו עזרה: כבור אינו טעון לא סמיכה ולא נסכים דקתנן שמחות דפ' שמי מדות (מנחות דף צב:).: אלא מאי היא דילידא אמה כו'. הואיל ואית פרבא למנהל מהו שכונו דלמאי דקבירא ליה מקרס לקרא ודרש ליה לפי דעתו דהחומרים שהוא מוצא באותו שהוא מוצא חמורים נדאין לו חמר כרס את המקרא לדרשו דהך למנוא אסורין שמצא שאם דרשו בסדרו לא היה יכול ללמד ממנו האסורין הללו בכל אחד ואחד שאם דרש תחלה ובכורות זה כבור וכו' מה בא לאובל לפני אס לכלול חוץ לחומה ק"ו ממעשר אס לאובל לפני זריקה ק"ו מתודה ושלמים אין זה נכון ששניין לא מצאו בתורה ושלמים ועל פרוח היה צריך לומר הא לא בא הדתוב אלץ לאובל מן הכבור לפני זריקה שהוא לוקה ומעשה אין לו אזהרה לאכל ממנו לאחר זריקה והוא זר וכן דכלן זה אחר זה: וכו' מזהירין מן הדיון דקאמר אס לכלול חוץ לחומה קל וחמר ממעשר כו' ויתו אס לפני זריקה קל וחמר מתודה דלמא בולהו חוץ לחומה אתי ודקאמרת קל וחמר אין מזהירין מן הדיון ואין באן אס אינו ענין: ואפי' למאן דאמר כו' דהא ר' יצחק דאית ליה שחחותי בת אביו ובת אמו עונשין מן הדיון וגבי אזהרה איבא קרא ויתירא: אסורא בעלמא הא דקא מויתי כבולהו אזהרה כח"ו לאסורי בעלמא קאמר ולא למלקות: זר שאכל מן העולה כו' זנוקא זר קאמר ואע"ג דכיהן לגבי עולה זר הוא דבא זר זנוקא קאמר דאי כהן כצד ליה חד לאו דהא חמש דקאמר חד משום חוץ לחומה דאתי בקל וחמר ממעשר וחד משום לפני זריקה דאתי בקל וחמר מתודה ושלמים וחד משום זר גמור ואפי' לאחר זריקה דאתי בקל וחמר

מכבור וכ"ש לפני זריקה וחד משום אובל חוץ לקלעים דאתי בקל וחמר מחטאות ואשם וחד משום אובל עולה ואפילו כהן ויתוך הקלעים וכל שכן זר חוץ לקלעים וחוץ לחומה אלמא לוקה חמש: משום חמשה אסורים קאמר ולא ללקות עליהן: והאלן קנו אלו הן הלכותין וקתני כבורים ואובל קדשי קדשים חוץ לקלעים:

לוקים לא פריך. הש"ס דהתם עקר מלקות איבא מפשטא דקרא בלא שום יתור מדפי כתיב והבאתם שמה לכתב לא תוכל לאכלם וקאי אקרא דלעיל שהם מפרשים בו הלכך לאובל חוץ לחומה לקי לא בעי קרא דשרי. פלו מפרשים בו ולכך לא הוי לאו שבקללות מהדר פרושי ככל חד למה לי דמע מעה ליחודי לאו לכל חד וחד פאלו כתיב בכל אחד פשע עניה לאו דחוץ לחומה וכוון דאינו ענין לו קתני ענין לקדר אחר הלכך כבורים לאובל עד שלא קרא עליהן אתא וכן לכל חד וחד למנהל דקדר חזש ואם תאמר ככל הקדשים הדתובים דבאן זיך אס תמן הלאו ענין למלקות לפני זריקה דכגון חוץ מדיבורים אע"ג. וילפינן מקל וחמר אין מזהירין מן הדיון דבעלמים ויתודה ע"כ צריך לאוקומי קדם זריקה דלא שזך בהו אסור דכבורים ופרש"י אין הכי נמי דהא דפטרינן לכולהו אצטריך באובל לפני זריקה והא דר' שמעון מפרש לבכור לאזהרה לאובל אחר זריקה אסורא קאמר דעתי חוץ לקלעים לוקה הינו משום דשר פשטה טרפה לא תוכלנהו הוא הנפקא דגלקמן ולוקה חמשה דאמר רבא חמש אסורי קאמר וצריך לומר הכא בדפרשית לעיל דרמינן ליה לר"ש דכבור אתי לאזהרה דאסורא לאחר זריקה והא אצטריך ללקות לאובל [חוץ לחומה לפי] שאין עונשין מן הדיון אלץ משמע ליה דלאו דכבור ודכולהו אתי לפני דברים חזא לאסור וחדא למקוות לפני זריקה ולכך אמר ר"ש דלאו דכבור לא הצריך לאסור לפני זריקה דמקל וחמר דיתודה למדנו אלץ אסור דלאחר זריקה וכן מחטאות ועולה ע"כ וטובא קשה דמנא ליה הא לא לר"ש דאזהרה דכל חזא אתי משום אסור ומלקות דהא אזהרה דכבורים לא אתי אלץ למלקות דכבורים דעד שלא קרא וישום אסור חזש לא אתי ויתודה גמי לא אתי אלץ למלקות דלפני זריקה ומנהל דאיתן אתי דשביב אסור חזש דבכל חד אימא דלא אתי אלץ משום מלקות דלפני זריקה גרידא ויתו מאי קאמר בתודה ובכולהו אי לחוץ לחומה קל וחמר ממעשר היה לו לומר דמנפסא אתא דמצי למכפה לא תוכל לאכלם דשביב זה לא היה לו להמיר ונפרש ויעוד קשה ללשאך דר"ש דאמר אלץ לאובל מתכור אחר זריקה שלוקה ויאינו אלץ אסור בעלמא ועוד קשה דבינו דהא דמכרינן אסורין בעלמא הוא בדפרש הקונטרס למה לי תפוח לה דכל חד וחד גזמו לאסור בדפרש (הקונט') לשיב דמנהל דר' שמעון מיהו יש לומר דאסורא לאו לא דאשמועינן אלץ מהבא דן גרסא למשי"ח לכל מכל מקום קשיות אחרות קשו שפיר לבן גרסא לפרש אסור בעלמא פרוש אסור דחוץ לחומה ולפיין מקל וחמר דמעשר אע"ג דמלקות לא דאשמועינן מקל וחמר דאין מזהירין מן הדיון משום מקום פיון דאסורא שמעינן דבר באובל חוץ לחומה טוב לי להשמיך אחר דהיה בו חסום ויתר שלא מצנינו כבורים עד שלא קראו עליהן דבכל חד וחד למנהל דאחרני' בעלמא כל איבא דאכל למדרש דרשינן ולא מוקמין בלתינו ויתרי דהר דמי דהא דפרין. פרק כל שעה (פסחים דף כד. ב.) ודלמא ליחודי לאו כדפי נכשי' הוא דנזאי טפי אית לו לאוקומה אנפשה מלומר קתני ונענין שאר אסורין שבתורה דכל כל חד כנפשה מוקמין ליה והשתא ניוחא דקתני דברייתא קתני ענין לאובל כבורים עד שלא קרא עליהן דלוקה וכן פלס והאמר רבא זר שאכל העולה לפני זריקה לוקה חמש והלא אין מלקות אלץ ללאו חזש ומה שבא למחש בעולה הינו כהן האובל ממנו לאחר זריקה ומסין לה חמשה אסורי והא אנו קנו אלו הן הלכותין וקתני קדשים קלים ומעשר שני חוץ לחומה אלמא בתודה ושלמים דחוץ לחומה לקי ולידך. הא אוקימנא הלאו לפני זריקה אלץ קרא ויתירא הוא מדפי כתיב והבאתם שמה דאשר ומפרש ככל חד למה לי דמע מעה ליחודי לאו בכל חד וחד פאלו כתיב בכל אחד פשע עניה דאחר זריקה וחדא למקל וחמר דמעשר וקשר הלאו דבכל חד וחד למלקות דגדר חזש הוא דקאתי ככל חד והשתא דחזר ומפרש כבולהו ליחודי לאו בכל חד וחד פלומר לגלויי לו למלקות באסור דחוץ לחומה ככל חד וחד ויתא לאיבא חזש כמו שאנו משמיעין בו עקר הלאו בקרא קמא דכל מה שדכור למד מתנה וחסות משמיעין ועולה משלשתן יהיו לאסור וכל למלקות דלא מהאי היתור אלץ לגלויי לאסור לחוץ לחומה דלפיין בולהו מקל וחמר דמעשר לומר דמלקות גמי איבא ולוקה חמש דקאמר רבא לאו חמש מלקות והכי קאמר בסוגיא [כדפרש"י] ואם תאמר ומעשר גופה אמאי דזר ופרט בה וגו' לומר דמעשר צריך על דקרח לכתב דהזוי והא דקאמר לא תוכל לאכלם שאארא דהא ודאי אי לא כתיב מעשר דהזוי ולא כתיב אלץ לא תוכל לאכלם לא הייתי עורש דבר חזש דנזאי אין שזן ויתור לומר מה בא זה ללמדנו מקל וחמר דמעשר דשרי אין אריכות דקרא ויתר משאם היה מפרש מעשר לבדו ומיהו קשה למשי"ח דא"כ היכי וילפינן בולהו אינך מתנה לענין לפני זריקה וכן דכבור הא ליבא שום ויתר אריכות לשון דהא בלהו נפקי דחזא מלא תוכל לאכלם אלץ ודאי צריך לומר דבינו דכלן מפרשים בקרא דלעיל והבאתם שמה וגו' פי דזר כתיב לא תוכל לאכלם הכי פאלו נפרשו פלס דהוא לאו ופרימר גמיר חד מחברה בקל וחמר פאלו נכתב דהזוי ומכל מקום לא קשה קשה שפריך. משער גופה אמאי דזר לפרט בה דאיבא למימר דאנב אינך דתבה דאחרנין (פ"ק דף סד:) פרשה שנקמרה ונשנית דשביב דבר חזש שנתחשך ועוד דע"כ ה"א ליבא דמעשר לאו בחוץ לחומה מדפרש דאיתן ויתר דמעשר דהא השתא לא תוכל לאכלם לא קאי אעקרא ור"י מפרש ליחודי לאו לכל חד וחד דאחאי היתור לגלויי לו דעל כל אסורין שאנו שומעים ככלן מקלים וחסומים הללו שדכלן יש חיוב מלקות ולפי זה לוקה ה' קאאמר רבא לוקה ה' משום וקשה דא"כ מאי פריך בסמוך ולקחי משום דר"א רבא וכו' לישני דהא ר"א לאו שבקללות הוא ואין לוקין עליו דהכי אמרינן פרק כל שעה (פסחים דף מא:.) וקבא קא חשיב מלקות וגו' לומר דהא"י דמצי לשנויי הכי אלץ שריבא מנה משיי דלא ציר הבא בכל אותו לאו וא"ת לפי' שפרש והא קנו אלו הן הלכותין דפריך. מהא דקנו קדשים קלים חוץ לחומה ללקי לפני דמלקות חוץ לחומה משמע וקדשים קלים הוי משתמע דמפיון שניא חוץ לחומה נאסרו אפילו חזר ולאכלם בעיניו עליהן דאיתא דפרק דהמה המקשה (חזון דף סח:.) והשתא דקתני חוץ לחומה שחזש שום מלקות משמע שאכלם האובל ועומד חוץ לחומה והינו מקרא דלא תוכל לאכלם בשעריך וכן פריך דהא חזש (סס) דקאמר לפי שמצנינו דמעשר שאם יצא חוץ למחצה וחזר דמרת מדכתוב לא תוכל לאכלם בשעריך. הוא דלא תיכול הא יצאו חוץ לקלעים מתרין וקשה דהא חטאות ואשם גמי כתיבי דהאי קרא ואפלו הכי יצאו וחזרו אסורין ופרש ריב"א דנזאי גבי חטאת ואשם הכי אמר קרא לא תוכל לאכלם בשעריך. (אלף) כ"א יתוך הקלעים דכל מעשר ובבורים אמרינן דהאי פרקא דלית בה לאו עד שיקראו פני השית וקאמר לא תוכל [לאכל] בשעריך. משמע בשעריך. ודאי לא תיכול דכל אס חזרו ונזאי מתרין.

 מסורת הש"ס

א יבחים קו:

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

יח.

	עין משפט נר מצווה

א מוי' פי"א מהל' מעשה הקרבנות הל' ח, סמג לאוין שכו:

בַּתְּרוּמָה כְּתִיב וְאָף בִּי גִמְרִי חֲטָא חֲטָא מִתְּרוּמָה אַפ"ה לֹא נִיחָא דְסוּף דְסוּף לִיתֵּה אֲלֵא בְשֵׁנָה פְּרוּטָה וַיֵּשְׁנוּ (בְּמוֹ) אֲכִילָה וְרָבֵא לֹא מְנִי אֲלֵא אֲכִילַת כּוֹזִית אֲלֵא גֵרֵם וְזֵר לֹא יֹאכֵל בִּי קֹדֶשׁ הֵם: וְלִלְקִי מִשׁוּם וַיִּבָּשֶׁר בַּשָּׂדֶה טָרְפָּה לֹא תֹאכְלוּ. וְקִשָּׁה אֲמַאי לֹא אֲמַרִי' בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה לֹא שֶׁבְכָלְלוּת דְאֲמַרִי' בְּסוּף פֶּרֶק גִּיד הַנָּשָׂה (חֲלוּן דָּף קב: וְשֵׁם) דְּאוֹכֵל בָּשָׂר מִן הַחַי לִנְהֵא מִשׁוּם בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה שְׁהֲרִי כּוֹלֵל הוּא כָּל חֲסִדוֹן מַחְצֶה בֵּין הוֹצִיא עֲבַר יָדוּ חוּץ לְאִמּוֹ בֵּין הוֹצִיא חוּץ לַחוּמָה דְּמַאי שְׁנֵא מִןֹּאס צִלִּי אֲשֵׁ דְתַחֲשַׁב לֹא שֶׁבְכָלְלוּת וַי"ל דְּלֹא חֲשַׁבִּינוּ לֹא שֶׁבְכָלְלוּת אֲלֵא כְּגוֹן אֵס צִלִּי אֲשֵׁ שְׁכּוֹנֵל נָא וּמַבְשֵׁל וְכוּן כּל שֶׁבְּקוֹדֶשׁ פְּסוּל דִּיוּצֵא וְטוּמֵא וּפְסוּלִין אֲחֵרִים שְׁהֵן שְׁנֵי שְׁמוֹת אֲבָל הָבֵא שְׁכּוֹנֵל כָּל יוֹצֵא לְבַד וְשֵׁם יוֹצֵא חֲדָא הִיא רַק דִּהְיִי בְּכֹמֶה דְּרָכִים לֹא חֲשִׁיב לִיָּה לֹא שֶׁבְכָלְלוּת תַּמַּע דֶּהֱא לֹא דְנוֹתֵר נִפְק מוֹשְׁרַפִּת הַנוֹתֵר בָּאֲשֵׁ לֹא יֹאכֵל וְהֵתֵם מִנֶּה חֲזִינָן נוֹתֵר דְּתוּמָה וְנוֹתֵר דְּקִדְּשִׁים חֲלִים וְנוֹתֵר דְּקִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים וְלֹא חֲשִׁיב לֹא שֶׁבְכָלְלוּת כֵּן נִרְאֵה לְמַשִּׁי"ח. [וְע' הַיִּטִּב תוֹס' יוֹמָא לו': ד"ה לֹא דְנִבְלָה וְכוּ']:

רש"י פֶּרֶשׁ דְּלֹא גִרְסִינוּן לִיָּה מִשׁוּם דִּהֵּהוּא

בַּתְּרוּמָה כְּתִיב וְאָף בִּי גִמְרִי חֲטָא חֲטָא מִתְּרוּמָה אַפ"ה לֹא נִיחָא דְסוּף דְסוּף לִיתֵּה אֲלֵא בְשֵׁנָה פְּרוּטָה וַיֵּשְׁנוּ (בְּמוֹ) אֲכִילָה וְרָבֵא לֹא מְנִי אֲלֵא אֲכִילַת כּוֹזִית אֲלֵא גֵרֵם וְזֵר לֹא יֹאכֵל בִּי קֹדֶשׁ הֵם: וְלִלְקִי מִשׁוּם וַיִּבָּשֶׁר בַּשָּׂדֶה טָרְפָּה לֹא תֹאכְלוּ. וְקִשָּׁה אֲמַאי לֹא אֲמַרִי' בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה לֹא שֶׁבְכָלְלוּת דְאֲמַרִי' בְּסוּף פֶּרֶק גִּיד הַנָּשָׂה (חֲלוּן דָּף קב: וְשֵׁם) דְּאוֹכֵל בָּשָׂר מִן הַחַי לִנְהֵא מִשׁוּם בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה שְׁהֲרִי כּוֹלֵל הוּא כָּל חֲסִדוֹן מַחְצֶה בֵּין הוֹצִיא עֲבַר יָדוּ חוּץ לְאִמּוֹ בֵּין הוֹצִיא חוּץ לַחוּמָה דְּמַאי שְׁנֵא מִןֹּאס צִלִּי אֲשֵׁ דְתַחֲשַׁב לֹא שֶׁבְכָלְלוּת וַי"ל דְּלֹא חֲשַׁבִּינוּ לֹא שֶׁבְכָלְלוּת אֲלֵא כְּגוֹן אֵס צִלִּי אֲשֵׁ שְׁכּוֹנֵל נָא וּמַבְשֵׁל וְכוּן כּל שֶׁבְּקוֹדֶשׁ פְּסוּל דִּיוּצֵא וְטוּמֵא וּפְסוּלִין אֲחֵרִים שְׁהֵן שְׁנֵי שְׁמוֹת אֲבָל הָבֵא שְׁכּוֹנֵל כָּל יוֹצֵא לְבַד וְשֵׁם יוֹצֵא חֲדָא הִיא רַק דִּהְיִי בְּכֹמֶה דְּרָכִים לֹא חֲשִׁיב לִיָּה לֹא שֶׁבְכָלְלוּת תַּמַּע דֶּהֱא לֹא דְנוֹתֵר נִפְק מוֹשְׁרַפִּת הַנוֹתֵר בָּאֲשֵׁ לֹא יֹאכֵל וְהֵתֵם מִנֶּה חֲזִינָן נוֹתֵר דְּתוּמָה וְנוֹתֵר דְּקִדְּשִׁים חֲלִים וְנוֹתֵר דְּקִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים וְלֹא חֲשִׁיב לֹא שֶׁבְכָלְלוּת כֵּן נִרְאֵה לְמַשִּׁי"ח. [וְע' הַיִּטִּב תוֹס' יוֹמָא לו': ד"ה לֹא דְנִבְלָה וְכוּ']:

כָּל

בַּתְּרוּמָה כְּתִיב וְאָף בִּי גִמְרִי חֲטָא חֲטָא מִתְּרוּמָה אַפ"ה לֹא נִיחָא דְסוּף דְסוּף לִיתֵּה אֲלֵא בְשֵׁנָה פְּרוּטָה וַיֵּשְׁנוּ (בְּמוֹ) אֲכִילָה וְרָבֵא לֹא מְנִי אֲלֵא אֲכִילַת כּוֹזִית אֲלֵא גֵרֵם וְזֵר לֹא יֹאכֵל בִּי קֹדֶשׁ הֵם: וְלִלְקִי מִשׁוּם וַיִּבָּשֶׁר בַּשָּׂדֶה טָרְפָּה לֹא תֹאכְלוּ. וְקִשָּׁה אֲמַאי לֹא אֲמַרִי' בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה לֹא שֶׁבְכָלְלוּת דְאֲמַרִי' בְּסוּף פֶּרֶק גִּיד הַנָּשָׂה (חֲלוּן דָּף קב: וְשֵׁם) דְּאוֹכֵל בָּשָׂר מִן הַחַי לִנְהֵא מִשׁוּם בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה שְׁהֲרִי כּוֹלֵל הוּא כָּל חֲסִדוֹן מַחְצֶה בֵּין הוֹצִיא עֲבַר יָדוּ חוּץ לְאִמּוֹ בֵּין הוֹצִיא חוּץ לַחוּמָה דְּמַאי שְׁנֵא מִןֹּאס צִלִּי אֲשֵׁ דְתַחֲשַׁב לֹא שֶׁבְכָלְלוּת וַי"ל דְּלֹא חֲשַׁבִּינוּ לֹא שֶׁבְכָלְלוּת אֲלֵא כְּגוֹן אֵס צִלִּי אֲשֵׁ שְׁכּוֹנֵל נָא וּמַבְשֵׁל וְכוּן כּל שֶׁבְּקוֹדֶשׁ פְּסוּל דִּיוּצֵא וְטוּמֵא וּפְסוּלִין אֲחֵרִים שְׁהֵן שְׁנֵי שְׁמוֹת אֲבָל הָבֵא שְׁכּוֹנֵל כָּל יוֹצֵא לְבַד וְשֵׁם יוֹצֵא חֲדָא הִיא רַק דִּהְיִי בְּכֹמֶה דְּרָכִים לֹא חֲשִׁיב לִיָּה לֹא שֶׁבְכָלְלוּת תַּמַּע דֶּהֱא לֹא דְנוֹתֵר נִפְק מוֹשְׁרַפִּת הַנוֹתֵר בָּאֲשֵׁ לֹא יֹאכֵל וְהֵתֵם מִנֶּה חֲזִינָן נוֹתֵר דְּתוּמָה וְנוֹתֵר דְּקִדְּשִׁים חֲלִים וְנוֹתֵר דְּקִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים וְלֹא חֲשִׁיב לֹא שֶׁבְכָלְלוּת כֵּן נִרְאֵה לְמַשִּׁי"ח. [וְע' הַיִּטִּב תוֹס' יוֹמָא לו': ד"ה לֹא דְנִבְלָה וְכוּ']:

קִרְא יִתִּירָא הוּא הִיא קִרְא דְלֹא תוֹכַל לֵאכֹל כְּתִיב לְעִיל מִנֶּה וְהִבְאַתֵּם שְׁמָה וְכוּלְהוּ בִּהְיִי קִרְא כְּתִיבִי לְכַתֵּב בְּתַרְה לֹא תוֹכַל לֵאכֹלִם בְּשַׁעְרֵיָן אֵס עַל חוּץ לַחוּמָה בֵּא לְהִזְהִיר וְלֹא שֶׁבְכָלְלוּת לֹא הָיוּ בֵּינוּ דְאֲכִילָה קִלִּי הָיוּ לֹא אֲכַל חַד וְחַד וְהִיכִי דְמִי לֹא שֶׁבְכָלְלוּת כְּגוֹן לֹא תֹאכֵל בִּי אֵס צִלִּי אֲשֵׁ וּכְגוֹן מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִנְּפֶן הָיוּ וְגו' לְמַהְיוּ לֹא שִׁבְלִיפָה נִפְשָׂה: הַכִּי גִרְסִינוּ מִהֲדַר פְּרוּשֵׁי בְּכַל חַד לְמָה לִי ש"מ לִיחוּזִי לֹא לְכַל חַד וְחַד. בִּאֲלוּ חֲזֵר וְכַתֵּב בְּכַל אֶחָד לֹא דְחוּץ לַחוּמָה וּבִינוּ דְאִינוּ עֲגוּן לוּ תִּנְהִי עֲגוּן לְגַדֵּר אַחֵר הַלָּכֵן בְּבַפּוּרִים לֵאכֹל עַד שֶׁלֹּא קִרְא עֲלִיָּהוּ אֲתֵא וְאִינֵךְ כָּל חַד וְחַד לְמַלְתָּה אֲתֵא וּא"ת בְּכַל הַקִּדְּשִׁים הַפְּתוּבִים פֶּאֶן דִּינָךְ אֵס תַּפֵּן אֶת הֶאָלוּ עֲגוּן לֵאוכֹל לְפָנֵי זְרִיקָה בְּכָלֵן חוּץ מִבַּפּוּרִים אִין הַכִּי נָמִי וּמִתְּנִיתָא דְתַתְּנִי לִיחוּן בִּאוּכַל קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים חוּץ לְקִלְעִים מוֹבָשָׁר בַּשָּׂדֶה טָרְפָּה לֹא תֹאכְלוּ נִפְקֵא דְלִקְחֵמֵן וְלוֹקָה חֲמֵשׁ דְּהֶאֱמַר רַבֵּא חֲמִשָּׁה אִסּוּרִי קֹאמֵר: ה"ג וְלִלְקִי נָמִי מִשׁוּם וְזֵר לֹא יֹאכֵל דְּכְתִיב בְּמִלּוּאִים וּמַדְכְּתִיב בִּי קֹדֶשׁ הֵם וְגַתָּן טַעַם לְגַדֵּר לְפִי שֶׁהִם קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים לְהִזְהִיר אֶת הָזֵר עַל כָּל קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים: דְּחֲזִי לְכַהֵן כְּדְכְּתִיב רִישָׁה דְּקִרְא וְאֲכְלוּ אֲתֵם אֲשֶׁר כִּפֹּר בָּהֶם: כִּיּוֹן שְׂיֻצֵא בָּשָׂר חוּץ לַמַּחֲצִיתוֹ נֶאֱסַר מִבַּשָּׂדֶה יִתִּירָא קֹא דִינָךְ בַּשָּׂדֶה שְׁאִין כּוּן מַחְצִית וְלִמַּדְנוּ מִפֶּאֶן קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים חוּץ לְקִלְעִים וְעֲבַר שְׁהוֹצִיא אֶת יָדוּ בַּשָּׂעֵת שְׁחִיטָת אִמּוֹ:

מסורת הש"ס
א מעילה יז; פסחים כד.

תורה אור השלם

והבאתם שמה עלותיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבותיכם וזבחת דבורכם וזאנכם [דברים יב, ו]

לא־תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך וזבחת דבורך וזאנך וקל־נדרֶיךָ אֲשֶׁר תדר ונדבותיך ותרומת ידֶךָ [דברים יב, וז]

ואכלת לפני יהוה אלהיך במקום אשר־יבחר לשכון שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך וזבחת דבורך וזאנך למען תלמד ליראה את־יהוה אלהיך קל־הַמַּיִם [דברים יד, כג]

ואכלו אתם אֲשֶׁר כפר בהם למלא את־יָדֶם לקדש אתם וְזֵר לֹא־יֹאכֵל בִּירִקְדָּשׁ הֵם [שמות כט, לג]

וקל־וֹר לֹא־יֹאכֵל קדֹשׁ תושב כהן ושכיר לֹא־יֹאכֵל קדֹשׁ [ויקרא כב, י]

ואנשי־קדֹשׁ תהיוּן לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לפלב תשלקו אותו [שמות כב, טז]

ואם־יותר מבשר המלאים ומוֹר הַלֶּחֶם עַד־הַבֹּקֶר וּשְׂרָפָת אֶת־הַנּוֹתֵר בָּאֵשׁ לֹא יֹאכֵל בִּירִקְדָּשׁ הוּא [שמות כט, לד]

יח:

   עין משפט גור מצורה
א מיוי פו"ח מהל' פסוליו המוקדשין הל' ג: ב מיוי פו"א מהל' מעשה הקרבנות הל' ח, סמג לאוין שכו: ג מיוי פו"ז מהל' מעשה הקרבנות הל' ו: ד מיוי פג' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יב: ה מיוי פג' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יב:

כַּל שֶׁבְּקֶדֶשׁ פְּסוּל עַל הַפְּתוּב לִתּוֹ כו'. ואם לֹא שֶׁבְּכֻלָּלוֹת דְּכוּלָּל פְּסוּל דִּיּוּעָא וְטָמֵא וּפְסוּלוֹן אֲחֵרִים וי"ל דְּלִפְרוּשׁ הַקּוּנְטֵרֶם דְּלַעֲשֵׂי יִחָא דְּפֶרֶשׁ דְּלוּקָה דְּקֹאֲמֵר אִינוּ רִוְצָה לִזְמַר כ"א אֶסוּר עֲגָלְמָא וּמַש"ה פְּרִיךְ נָהִי דְּמַלְקוּת לֹא הָיִי מִשּׁוּם לֹא שֶׁבְּכֻלָּלוֹת מ"מ אֶסוּרָא מִיָּהֳא אִיבָא וְלָקִי דְּקֹאֲמֵר לֹא זִנְקָא אֶבֶל לְפָרוֹשׁ ר"י דְּלַעֲשֵׂי קָשָׁה דְּפֶרֶשׁ דְּלוּקָה זִנְקָא קֹאֲמֵר בְּדַפִּי א"כ וְלָקִי דְּקֹאֲמֵר הֵבֵא זִנְקָא קֹאֲמֵר וְאִמְרִי הֵלֵל הָיִי לֹא שֶׁבְּכֻלָּלוֹת בְּדַפִּי וְגַם לִזְמַר דְּאִין הֵבִי גַּמִּי הִיָּה יוֹכֵל לְשַׁנוּי אֶבֶל עֲדִיפָא מִנָּה מִשְׁנֵי קֵלָא מִיִּירֵי בְּלָל מֵר שֶׁאֶבֶל חֲטָאת לִפְנֵי זְרִיקָה דְּטַמּוּר וְהָא דְּאִמֵר לַעֲיֹל ר"ש (דף יז.) אִם לֹאִוְכַל חֲטָאת לִפְנֵי זְרִיקָה קֵל נְחֹמֵר מִתְּנֶזֶה אֶסוּר עֲגָלְמָא וְלֹא מַלְקוּת: וְאִמֵר לִיָּה רֵאיוֹן לְקִרְיָאָה מִשְׁקָרָא עֲלִיָּהוּ. וְהָא זִנְקָא מִמֵּר וְהִי לֹא אֶסוּרִים אֲלַמָּא קִרְיָאָה מַעֲבַבַּת: הַנֶּחֱמָה אֶהְנֶמָה לֹא תִשָּׂא הָא רַבִּי וְהִזְקָה הָא רַבֵּנּוּ דְּמַתְיָא רַבִּי וְהִזְקָה אִזְמֵר כּו'.

וּמִמְאֻחוּי רַבִּי וְהִזְקָה וְהַנֶּחֱמָתוֹ לְתַנּוּפָה ואם כּוּן אִין בָּאן שְׁנֵי בְּתוּב לַעֲבַב בְּהַנֶּחֱמָה וּמִסְתַּבְרָא דְּלֹא מַעֲבַב וְקָשָׁה הֲרִי אִרְיָא דְּלֹא שָׁנָה הַפְּתוּב לַעֲבַב וּמַעֲבַב לְרַבִּי שִׁמְעוֹן וּמִנָּא לִיָּה לְרַבִּי וְהִזְקָה דְּהַנֶּחֱמָה דְּלֹא שָׁנָה הַפְּתוּב לַעֲבַב דְּלֹא מַעֲבַב וּמַשִּׁי"ח תַּרְזֵן דְּלֹא קָשָׁה דְּהָא גַם לר"ש לֹא הִתֵּהב קִרְיָאָה מַעֲבַבַּת אִי לֹא מִשּׁוּם דְּגַלִּי קֶרֶא מִלֵּא תוֹכַל לֹאֶבֶל בְּשַׁעֲרֵיךָ כְּדַלְעִיל בְּךָ נִרְאָה לְמַשִּׁי"ח: וּמֵאן תִּנָּא דְּפִלְגֵי אֲרַבִּי וְהִזְקָה רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יַעֲקֹב הוּא דְּמַתְיָא וְכו'. פְּרוּשׁ דְּאִפֵּק תַּנּוּפָה מַש"ס וא"כ וְהִשִּׁחוּ וְהַנֶּחֱמָתוֹ תַּקְנוּהוּ לְהַנֶּחֱמָה מַעֲבַבַּת וְקָשָׁה דְּבִשְׁכָּר חֲרַשׁ פִּרְשִׁי"י בִּין וְהִשִּׁחוּ בִּין וְהַנֶּחֱמָתוֹ מִזִּירִי בַּתְּנוּפָה וּקְרָיָה דְּהֵתֶם מוֹכַח דְּבַעֲי ב' תַּנּוּפוֹת וּמוֹכַח מִן וְהִשִּׁחוּ וְהַנֶּחֱמָתוֹ לְכַךְ פִּי" הֵר"ר אֲבֵרְהָם בֵּר יַעֲקֹב דֵּר"א כֵּן יַעֲקֹב ס"ל הֵבִי דְּתַרִּי קֶרְאִי מִזִּירִי בַּתְּנוּפָה וּשְׁמִי תַּנּוּפוֹת הִיוּ וְלֹא מִזִּירִי בְּלָל בְּהַנֶּחֱמָה דְּהַנֶּחֱמָה לֹא מַעֲבַבַּת וְהָא [דְּקֹאֲמֵר] מֵאן דְּפִלְגֵי עֲלֵה דֵּר' וְהִזְקָה הֵבִי קֹאֲמֵר דְּמַשִּׁין לִיָּה לְתַנּוּפָה מִקְרָא אֲחֵרִינוּא וְרַבֵּנּוּ דְּאִית לֵהוּ הַנֶּחֱמָה מַעֲבַבַּת הִינוּ תִּנָּא קִמָּא בֵּר פִּלְגַּתָּה דֵּר' וְהִזְקָה דְּמַסְבֵּת בְּכוֹרִים פ"ג (מִשְׁנָה ו) דְּמַתְיָא עוֹזֵהוּ בַּסֵּל קוֹרָא וְהַגְדַּת הַיּוֹם עַד שֶׁהוּא גּוֹמֵר כָּל הַפִּקְדָּה כְּלָה וְאִית לִיָּה דְּלִיפָא תַּנּוּפָה בְּלָל וְתַרִּי קֶרְאִי בְּהַנֶּחֱמָה מַעֲבַבַּת וְקֹאֲמֵר ר' וְהִזְקָה הֵתֶם קוֹרָא עַד אֲרַמִּי אֶבֶד אֲבִי וְגו' הֵגִיעַ לְאֲרַמִּי מוֹרִיד הַסֵּל מִשַּׁל כְּתַפּוֹ וְאִזְחָזוּ בְּשַׁפְּתוֹתָיו וְכַהֵן מַשִּׁיחַ יָדָיו תַּתְּקִיו וּמַנִּיפוּ וְקוֹרָא כָּל הַפִּקְדָּה כְּלָה וְגוֹמְרָה וּבְמַלְתָּה דֵּר' וְהִזְקָה יֵשׁ לְתַמָּה דְּבַשְׁמַעְתֵּין מַשִּׁין תַּנּוּפָה מוֹהַנְתֵּינּוּ שְׁפָתַיב אֲחֵר כָּל הַקִּרְיָאָה ואם כּוּן מַנְלָה דְּמַתַּחֲלַת הַקִּרְיָאָה הוּא מַנִּיף וְתוֹ מַנְלָה לְרַבִּי וְהִזְקָה דְּכֹהֵן הִיָּה מַנִּיף דְּבִקְרָא וְהַנֶּחֱמָתוֹ לֹא בְּתִיב בַּשׁ כֵּהן וּבִקְרָא קִמָּא דְּבְּתִיב וְלָקַח הַכֵּהן הַעֲזָא לֹא בְּתִיב בָּהֵן תַּנּוּפָה: בְּכוֹרִים מִלִּימִינֵי תַּיִבִּים עֲלִיָּהֶם. זֵר מִיתָה וְכַהֵן מַלְקוּת חוֹן לְחוּמָה שְׁמַעְתֵּי בְּפָנִים שְׁעוֹרָה:

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

תֹּאמֵר אִמְרִי לֹא מִשְׁנֵי מַש"ה לֹא לָקִי דְּהָיִי

"כַּל שֶׁבְּקֶדֶשׁ פְּסוּל – בָּא הַפְּתוּב לִיתֵּן לֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ! הֲנִי מִיָּלִי הֵיכָא דְּקוּדָם פְּסוּלוֹ חֲזִי, הֵכָא דְּקוּדָם פְּסוּלוֹ נָמִי לֹא חֲזִי. ^(א) וְלִילְקִי נָמִי בְּאִידָה דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר. דְּתַנָּיָא, רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר: **כָּל שֶׁהוּא בִּיכָלִיל תַּהֲיֶיהּ – לִיתֵּן לֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ! אִין הָכִי נָמִי, וְרַבָּא – מִהֲאִי קָרָא קֹאֲמֵר.** ^(ב) **אָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב: (סִימָן בּוּזָא) בְּהֵן שְׂאֵבֶל מַחֲטָאת וְאֲשָׁם לִפְנֵי זְרִיקָה – לוֹקָה. מֵאִי טַעֲמָא? דְּאָמַר קָרָא: "וְאָכְלוּ אַתֶּם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם", לְאַחַר כַּפָּרָה – אִין, לִפְנֵי כַּפָּרָה – לֹא. לֹא הֵבֵא מִכָּלֵל עֲשֶׂה, – לֹא הוּא. מִתִּיב רַבָּא: "וְכָל בְּהֶמָּה מִפִּרְסַת פִּרְסָה וְשִׁסְעַת שְׁסַע שְׁתֵּי פִרְסוֹת מַעֲלַת גֶּרָה בִּבְהֶמָּה אַתָּה תֹאכְלוּ", "אַתָּה תֹאכְלוּ" – וְאִין בְּהֶמָּה אַחֲרַת תֹּאכְלוּ. וְאִי כְּדָקְאֲמַרְתָּ. "אַת זֶה לֹא תֹאכְלוּ" לָמָּה לִי? ^(א) **אֶלָּא אִי אִיתְּמַר הָכִי אִיתְּמַר, אָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב: זֵר שְׂאֵבֶל מַחֲטָאת וְאֲשָׁם לִפְנֵי זְרִיקָה – פְּטוּר, מֵאִי טַעֲמָא – דְּאָמַר קָרָא: "וְאָכְלוּ אַתֶּם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם", כַּל הֵיכָא דְּקָרִינוּ בִּיהּ "וְאָכְלוּ אוֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם" – קָרִינוּ בִּיהּ "וְזֵר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ", וְכַל הֵיכָא דְּלֹא קָרִינוּ בִּיהּ "וְאָכְלוּ אַתֶּם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם" – לֹא קָרִינוּ בִּיהּ "וְזֵר לֹא יֹאכַל". אָמַר רַבִּי אֲלִעֶזֶר אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעֲיָה: בְּכוֹרִים, הַנֶּחֱמָה מַעֲבַבַּת בְּהֵן, קִרְיָיָה אִין מַעֲבַבַּת בְּהֵן. וּמִי אָמַר רַבִּי אֲלִעֶזֶר הָכִי? וְהָא אָמַר רַבִּי אֲלִעֶזֶר אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעֲיָא: הַפְּרִישׁ בְּכוֹרִים קוּדָם לְחֵג, וְעַבֵּר עֲלֵיהּ חֵחַג – יִרְקֵבוּ. מֵאִי לֹא מִשּׁוּם דְּלֹא מַצִּי לְמִיקָרִי עֲלִיהּ? וְאִי סֵלְקָא דַּעְתָּה קִרְיָיָה אִין מַעֲבַבַּת בְּהֵן, אִמְרֵי יִרְקֵבוּ? ^(א) **כְּדָרַבִּי זִירָא. דְּאָמַר רַבִּי זִירָא: כָּל הָרְאוּי לְבִיזָה – אִין בִּיזָה מַעֲבַבַּת בּוּ, וְכַל שְׂאִינוּ רְאוּי לְבִיזָה – בִּיזָה מַעֲבַבַּת בּוּ. רַבִּי אַחָא בֵּר יַעֲקֹב מִתְּנִי לֵה כְּדָרַבִּי אָסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְקִשְׁיָא לִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן אֲדָרַבִּי יוֹחָנָן. וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּכוֹרִים הַנֶּחֱמָה מַעֲבַבַּת בְּהֵן קִרְיָיָה אִין מַעֲבַבַּת בְּהֵן? וְהָא בַּעַא מִיָּצִיָּה רַבִּי אָסִי מִרַבִּי יוֹחָנָן: בְּכוֹרִים מֵאִימְתִי מוֹתָרִין לְכַהֲנִים? וְאָמַר לִיָּה: הָרְאוּיִן לְקִרְיָיָה – מִשְׁקָרָא עֲלִיהֶן, וְשְׂאִין רְאוּיִן לְקִרְיָיָה – מִשְׁרָאוּ פְּנֵי הַבֵּית. כּוֹשְׁיָא קִרְיָיָה אֲקִרְיָיָה, כּוֹשְׁיָא הַנֶּחֱמָה אַהֲנֶחֱמָה! קִרְיָיָה אֲקִרְיָה לֹא כּוֹשְׁיָא: הָא רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָא רַבִּינּוּ. הַנֶּחֱמָה אַהֲנֶחֱמָה נָמִי לֹא כּוֹשְׁיָא: הָא רַבִּי יְהוּדָה, וְהָא רַבִּינּוּ. מֵאִי רַבִּי יְהוּדָה? דְּתַנָּיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: "וְהַנֶּחֱתוּ" – זֵו תַּנּוּפָה. אַתָּה אוֹמֵר זֵו תַּנּוּפָה, אוּ אִינוּ אֶלָּא הַנֶּחֱמָה מִמַּשׁ? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "וְהַנִּיחוּ" – הֲרִי הַנֶּחֱמָה אָמוּר, הָא מָה אָנִי מְקַיִּים "וְהַנֶּחֱתוּ" – זֵו תַּנּוּפָה. ^(א) וּמֵאן תִּנָּא דְּפִלְגֵי עֲלִיָּה דְּרַבִּי יְהוּדָה? רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֵּן יַעֲקֹב הִיא, דְּתַנָּיָא: "וְלָקַח הַכֵּהן הַטָּנָא מִיָּדָה" – לִימַד עַל הַבְּכוֹרִים שְׁטַעוּנִין תַּנּוּפָה, דְּבָרֵי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֵּן יַעֲקֹב. מֵאִי טַעֲמָא דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֵּן יַעֲקֹב? ^(א) **אַתָּיָא "יָד" "יָד" מִשְׁלָמִים: כְּתִיב הֵכָא "וְלָקַח הַכֵּהן הַטָּנָא מִיָּדָה", וּכְתִיב "יָדִיו תַּבִּיאִינָה אֶת אִשִּׁי ה'", מָה כָּאן כְּהֵן – אַף לְהֵלֵן כְּהֵן, מָה לְהֵלֵן בְּעָלִים – אַף כָּאן בְּעָלִים. הָא כִּיצַד? מַנִּיחַ כְּהֵן יָדָיו תַּחַת יָדֵי בְּעָלִים וּמַגִּיף.********

אָמַר רַבָּא בֵּר אֲדָא אָמַר רַבִּי יַצְחָק: בְּכוֹרִים

מֵאִימְתִי

כַּל שֶׁבְּקֶדֶשׁ פְּסוּל עַל הַפְּתוּב לֹא יֹאכַל כִּי קֹדֶשׁ הוּא נִתֵּן טַעַם לְדַבָּר כִּי קֹדֶשׁ הוּא שְׁנַפְסָל וְכִמוֹ כּוּן כָּל הַהֲדָשִׁים שְׁנַפְסָלוּ: ה"מ הֵיכָא דְּקֶלֶם פְּסוּלוֹ חֲזִי בְּנוֹתֵר: אִזְתָּה תֹאכְלוּ [דְּבְּתִיב] כָּל בְּהֶמָּה מִפִּרְסַת פִּרְסָה וְגו' אַתָּה תֹאכְלוּ וְלֹא בְּהֶמָּה טָמְאָה שְׂאִין סִימָנִין הֵלָלוּ בְּהוּ אֲלַמָּא לֹא הֵבֵא מִכָּלֵל עֲשֶׂה עֲשֶׂה: קִרְיָנָא בַּשׁ חֵר לֹא יֹאכַל דְּהוּא כּוּיפָה דְּהֵאִי קֶרֶא וְכַל זֵר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ לֹא פִקְדָּשִׁים מַשְׁתַּעֲי אֲלֵא בַּתְרוּמָה בְּדִבְתִּיב בְּרִישָׁא דְּעֲגִינוּא אִישׁ אִישׁ מַעֲרַב אֲהֲרֹן דְּבֵר הַשְּׁנָה בְּזִרְעוּ שֵׁל אֲהֲרֹן: בְּכוֹרִים לִפְנֵי קֹהֵן בְּנֵי קִרְיָה גִינְהוּ לְאַחֵר קֹהֵן לֹא בְנֵי קִרְיָה גִינְהוּ דְּבְּתִיב בְּתַר קִרְיָה וְשִׁמְחַת בְּכַל הַטוֹב מַעֲבַרַת וְעַד קֹהֵן שְׁהוּא זְמַן שְׁמַחַת לְקוּיַעַת פְּרוֹת מַבִּיא וְקוֹרָא מִן קֹהֵן וְעַד חֲנֻכָּה מַבִּיא וְאִינוּ קוֹרָא (בְּכוֹרִים פ"א מִשְׁנָה ו): הַקִּרְיָים לִפְנֵי קֹהֵן חָלָה עֲלֵיהּ חוֹבַת קִרְיָה וְעַבֵּר עֲלֵיהּ קֹהֵן שְׂאִינוּ רֵאיוֹן עוֹד לְקִרְיָה וְקִרְבָּנוּ: בְּדַרְבֵּי זִירָא לַעֲנוֹס בְּרַחוּין לְקִרְיָה לֹא מַעֲבַבַּת קִרְיָה אֶבֶל בְּאֵלוּ שְׁעַבֵּר זְמַנָּן וְאִינוּ רֵאיוֹן עוֹד לְקִרְיָה מַעֲבַבַּת קִרְיָה בְּדַרְבֵּי זִירָא: דְּאָמַר כָּל הֲרָאוּי לְבָלָה כּו' בַּמַּסְבֵּת מַנְחוּת (דף קג:) תַּנּוּ דְּרִי עָלִי שָׁשִׁים וְאַחַד עֶשְׂרִין מַבִּיא שָׁשִׁים בְּכָלִי אַחַד וְאַחַד בְּכָלִי אַחַר דְּעַד שָׁשִׁים וְכוּלִין לְבָלָל בְּכָלִי אַחַד אֶבֶל שָׁשִׁים וְאַחַד קוּם לֵהוּ לְרַבֵּנּוּ דְּאִינוּ גְּבַלְלִין וְיָפָה וְהִיוּנָן בַּשׁ וְכִי אִינוּ גְּבַלְלִין מֵאִי הִיוּ וְהֵאָן תַּנּוּ אִם לֹא בְּלָל בְּשַׁר וּמִשְׁנֵי רַבִּי זִירָא כָּל הֲרָאוּי לְבָלָה אִין בְּלָה מַעֲבַבַּת בּוּ כּו': מִתְּנִי לָהּ לֵהֵא דְּרַבִּי אֲלִעֶזֶר אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא בְּדַרְב אָסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן דְּרַב אָסִי אֲמַרָה מִשְׁמַע דְּרַבִּי יוֹחָנָן: הֲרָאוּיִן לְקִרְיָה מַעֲבַרַת וְעַד קֹהֵן: מַשְׁוִרָאוּ כְּנֵי הַבֵּית מַשְׁוִיפָּסוּ לַעֲזוּרָה וְהַנֶּחֱמָה לֹא מַעֲבַבַּת כְּלָל: הָא רַבִּי וְהִזְקָה לְרַבִּי וְהִזְקָה לֹא מַעֲבַבַּא הַנֶּחֱמָה דְּדַרְכֵּשׁ וְהַנֶּחֱמָתוֹ וְיַתִּירָא לְתַנּוּפָה וְאִין מִקְרָא שְׁנֵי בְּהַנֶּחֱמָה לַעֲבַב וְלְרַבֵּנּוּ דְּלֹא דְרָשִׁי לִיָּה לְהֵבִי מַבַּעֲי לֵהוּ לְשַׁנוּת בְּהַנֶּחֱמָה לַעֲבַב: וְהַנֶּחֱמָתוֹ זֵו תַּנּוּפָה קָרִי בַּשׁ וְהַנֶּחֱמָתוֹ לָשׁוֹן וְלֹא נַחַם כְּלָהִים וְגו' (שְׁמוֹת י"ג:י"ז) שְׁהוּא מְנַחֶה אוֹתוֹ לֹאֲרַבַּע רוּחוֹת וּמַעֲלָה וּמוֹרִיד: מֵאן תִּנָּא דְּפִלְגֵי עֲלִיָּה לְמִימַר הַנֶּחֱמָה מַעֲבַבַּא: רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֵּן יַעֲקֹב הִיא דְּנַפְקָא לָהּ תַּנּוּפָה מִקְרָא אֲחֵרִינוּא: מַה לְהֵלֵן בְּעָלִים דְּהֵהוּא בְּעָעִים מַשְׁתַּעֲי דְּבְּתִיב יָבִיא אֶת קִרְבָּנוּ לֵה' מְזַבַּח שְׁלָמִיו וּסְמִיךְ לָהּ יָדָיו תַּבִּיאִינָה:

מסורת הש"ס
א מנחות עד:
ב מסחים מא:
ג מעילה יז; פסחים כד.
ד יבמות קד; נדה סו; מנחות קג; מנחות יח; בבא בתרא פא; חולין פג; קידושין כה.
ה מנחות סא; סוכה מז:
ו מנחות סא.
ז סוטה יט; במדבר רבה; תנבואת לח; קידושין לו:

תורה אור השלם
וקל־מנחת כהן קליל תהיה לא תאכל (ויקרא יז טו)
ואכלו אתם אשר כפר בהם לטלא את־יָדָם לַקֹּדֶשׁ אתם וְזֵר לא־יאכל כוֹי־קֹדֶשׁ הם (שמות כט, לג)
וקל־בהמה מפרסת פרסה ושערת שפע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתם תאכלו (דברים יז, י)

אד את־זֶה לא תאכלו מופעלי הגֵּרָה ומספריסי הפרסָה השְׂסוּעָה את־הַגִּמְל ואת־הַאֲרָנָבֹת ואת־הַשָּׁפָן כִּי־מַעֲלָה גֵרָה הִנֵּה וּפְרָסָה לא תפְרִסוּ סָמָאִים הם לָכֶם (דברים יז, י)

ועתה הנה הבאתי את־ראשית פרי האדמה אשר־נָתַתָּה לִי וְהִנֵּה וְהַנְחִיתוּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִנֵּה תַנּוּפָה לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ (דברים כו, י)

ולָחֹז הַכֹּהֵן הַטָּנָא מִיָּדָה וְהִנֵּחוּ לִפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ (דברים כו, יד)

יָדִיו תַּבִּיאִינָה אֶת אִשִּׁי וְהִנֵּה אֶת־הַכֹּלֵב עַל־הַסֵּחָה וְיִבְאִינוּ אֶת הַסֵּחָה לְהִנִּיף אֹתוֹ תַנּוּפָה לִפְנֵי יְהוָה (ויקרא יז, י)

	מסורת הש"ס
א תמורה כא;; תוספתא סנהדרין; תמורה כא;; זבחים ס. ב זבחים י; חולין קטו; ג שבועות טז; מגילה י.	
ד זבחים ט: ה זבחים מה.	

	תורה אור השלם
ובשלש ואכלת בשקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו ופנית בבקר והלכת לאחריך [דברים טו, ז]	
ואכלת לפני יהוה אלהיך בשקום אשר יבחר לשכון שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את יהוה אלהיך קל"ח:מים [דברים יד, כג]	
ובאת אליהםון אשר יהיה ביום ההם ואמרת אליו הודתי היום ליהוה אלהיך כי־באתי אליהאנץ אשר נשבע יהוה לאבותינו לתת לנו [דברים כו, ג]	
אז בכור־שור אר־בכור פשב אור בכור עז לא תפדו קדש הם את־דמם תזרק על־מזבחם ואת־חלבם תקטיר אשה לריו יוחם ליהוה ובשרם יהיה־לד פחזה התנופה ובשוק תזמין לד יהוה [במדבר יח, יז-יח]	

מאימתי חייבין עליהן מיתה זר האוכלן: שלשה דברים זו אחת מהן וכלן שנויין .
בספרי: וכול יעלה אדם כו' קסבר קזשת הארץ לא בטלה וצריך להפריש מעשרות וקאמר וכול יעלנו ויאלכלנו בירושלים בלא פדיון: ת"ל כו' לפיכך טעון בית ולקמה פריך מאי שנא בכור דפשיטא ליה ובמעשר מעשי לה: מצעה מי ליכא וכוין דמצעה איכא נפרוה נמי קריה דמצעה: לא פסיקא לה ומיאו פישראל אפילו עטובא אכא למימר: ונהדר דינא וגייתי במה הצד למה לי הקישא ניימא בכור יוכיח וחסר הדין הצד השנה שפיה שטעונין הבאת מקום ואינו נוהגין אלא בפני הבית: צד מזבח זה למתן דמים וזה להנחה: ומאי קסבר האי תנא דפשיטא ליה בכור טפי ממעשר: אי קסבר קזשה ראשונה של בית קזשה לשעיתה וקזשה לעתיד לבא פי היכי דקבירא ליה בקזשת הארץ וקא מפעיא לה מי קרינא בה השתא בלא חומה לפני ה' אלהיך: או לא וקא פשיט מעשר מקבור: אפי' בכור נמי וקרב ואלכל דהא מאן דאית ליה קזשה לעתיד לבא קבירא לה מקריבום אע"פ שאין בית כדאמרין במגלה נקראת (דף י.). ה"ג ואי קסבר לא קזשה אפילו בכור נמי תבעי. ואי קסבר קזשת הבית בטלה ומפעיא ליה במעשר הואיל ואינו צריך לבית אי מתאכיל בירושלים לפני ה' קרינא בה אי לא אפי' בכור נמי פי האי גונא תיבעי ליה פגון בכור שגזרק דמיו וקרב הבית נעדין בשרי תיס מהו שיאכלויה: אמר רבינא לעולם קסבר לא קזשה והכא דקא פשיט ליה למעשר מקבור דבכור שאינו צריך לבית דומיא דמעשר עסקינן והא דפשיטא ליה דלא מתאכיל משום דאסתקש בשרי לדמו דכתיב ואת דמים תזרק על המזבח וגו' ובשרם יהיה לך וגו' ויוליף מנה בשעה שהיא ראויה לזריקת דם חתה אוכל את הבשר ולא משנהרס המזבח: וכי דבר הלמד בהקש מן הדם: חסר ומלמד על המעשר בהקש הא הוימא לן בזבחים שאינאו מחומן (זבחים דף מט:). שאין למדין בהקשים למד מן הלמד: חלון הוא ובהלן למדין למד מן הלמד:

אמאימתי (מ)חייבין עליהם – משיראו פני הבית. **ב**מאן – פי האי תנא, דתנא, רבי אליעזר אומר: **ב**פורים מקצתן פחוץ ומקצתן בפנים, שפחוץ – הרי הן פחוץ לכול דבריהם, שפפנים – הרי הן פחוץ לכול דבריהם. **א**מר רב ששת: **ב**פורים, הנחה – מעצבת בהן, קרייה – אין מעצבת בהן.^(א) **ב**מאן – פי האי תנא, דתנא: **ר**בי יוסי אומר שלשה דברים משום שלשה זקנים, **ר**בי ישמעאל אומר: **י**כול יעלה אדם מעשר שני בזמן הזה בירושלים, ויאלכלנו? ודין הוא: **ב**כור טעון הבאת מקום, ומעשר שני טעון הבאת מקום, מה בכור אינו אלא בפני הבית – אף מעשר אינו אלא בפני הבית. **מ**ה לבכור שפן טעון דמים ואימורין לגבי מזבח! **ב**פורים יוכיחו. **מ**ה לבפורים, שפן טעונים הנחה! **ת**למוד לומר: "ואכלת [שם] לפני ה' אלהיך וגו'" – מקיש מעשר לבכור, מה בכור אינו אלא לפני הבית – אף מעשר אינו אלא לפני הבית. **ו**אם איתא, ליפרוה: מה לבפורים – שפן טעונין קרייה והנחה! **א**מר רב אשי: **נ**הי דעיפובא ליכא, מצוה מי ליכא? ולימא מצוה וליפרוה! **א**לא **א**מר **ר**ב אשי: **פ**יון דאיכא בפורי הגר, דבעי למימר אשר נשבע [ה'] לאבותינו, ולא מצי אמר – לא פסיקא ליה.^(ב) וליהדר דינא ותייתי ב"מה הצד"!**מ**שום דאיכא למיפרה: מה להצד השוה שבהן, שפן יש בהן צד מזבח.^(ג) **ו**מאי קסבר? אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעיתה וקדשה לעתיד לבא – בכור נמי, אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעיתה ולא קדשה לעתיד לבא – אפילו בכור נמי תבעי!^(ד) **א**מר **ר**בינא: **ל**עולם קסבר קדשה לשעיתה ולא קדשה לעתיד לבא, והכא בבכור שגזרק דמו קודם חורבן הבית, וחרב הבית ועדיין בשרו קיים. ומקשינן בשורו לדמו, מה דמו במזבח – אף בשרו במזבח. ומקיש מעשר לבכור.^(ה) וכי דבר הלמד בהקש חוזר ומלמד בהקש? מעשר דגן חולין הוא.

הניחא

ויאלכלנו בלא פדיון קזשה (. ירושלמי)
לא בטלה לענין מעשרות: ולימא מצעה כו'. פרוש שכן טעונין קריאה למצעה קדם שיאכל בפורים ומעשר שני אוכלין אותו בלא שום. קריאה ומה שקורין למעשר בשנה שלישית היה ואז לא היה נוהג כלל מעשר שני: מה להצד השנה שפיה שכן יש בהן צד מזבח. ויש למפרך שכן אסורים לזרים בדפריך רפה לעיל. והא דאמר דבריתא בפורים יוכיחו צ"ל דמורי דבפורים שהפראו בפני חרבו הבית דאם הפראו אחר הבית אינן קושין כלל וחלון הן דתנו פריך שני. דבפורים יש בפרומה ומעשר מה שאין פן בפורים שהפרומה והמעשר אוסרין ויש להם שיעור ונוהגין בכל הפרות בפני הבית ושלל בפני הבית ובפורים אינן אלא בשבועה מינין ובפני הבית: אפילו בכור נמי. צ"ל דמירי אס עשה מזבח וזרח דמו אלכא קזשת בית לא בטלה דמקריבין אע"פ שאין בית דכלל מזבח פשיטא דבכור לא דהא פעי מתן דם ואמורים ואם תאמר לימא דבכור דבריתא דקאמר מה בכור וכו' מירי היכא דלא עשה מזבח וי"ל דלהאזי נדאי לא היה מדמי בכור למעשר ולא דמי ליה מעשר: ואי סבר לא קזשה אפילו בכור נמי תבעי. כך גרסת רש"י דמוקי ליה בבכור שגשחט וגזרק דמו קדם קרבן דהאזי הוי דומיא דמעשר בדפ"ה וא"ת אי לא קזשה אס פן לא משפחת לה מעשר קזשת הארץ בטלה וי"ל דנזחי קזשת בית לא קזשה אכל קזשת הארץ קזשה לעתיד לבא לענין מעשרות אכל קשה דאי לא קזשה קזשת הבית לעולם א"כ במוות מתרות דהא דהא תליא בדמוכח במגלה (דף י.). ואם פן יביא מעשר שני ויהא נאכל דכל ערי נשראל כדאמרין בזבחים (דף קיב:). דאז לטוב ולגבעון התרו העמות וקדשים קלים ומעשר שני נאכלין דכל העיר וי"ל דמייירי שגדל לפני הבית שהזקק להביאו למקום ובהכי ניחא נמי קשיא דמיתא ומסויק דלעולם לא קזשה דהאי גונא אכל קשה לגרסא זו דאמרין למסקנא דלא קזשה אס פן מאי מעשי לעיל וכול יעלה פשיטא דלא יעלה בירושלים יותר משאר עירות פיון דלא קזשה ויתו גבי בכור

עין משפט בר מצוה

א מוי' פל' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' א, סמג עשין קלט:

ב מוי' פל' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ב:

ג מוי' פב' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' א, סמג עשין קלו:

ד מוי' פא' מהל' תרומות הל' ה:

ה מוי' פו' מהל' בית הבחירה הל' טז:

נמי למה לי היקשא דבשרו לדמו תפוק לה דכלאו ההיקשא דהיכא דאכיל הוי להו פחוון לחומה פיון דלא קזשה והוי ליה פאוכל קדשים פחוון ועוד קשה דקאמר ולעולם דלא קזשה כו' ומקשינן בשרו לדמו משמע דאי אמר קזשה מתאכיל בכור בלא בית וכל הוי ממעטינן מהך דהיישא וקשה דהא מוכח פריך קדשי קדשים (זבחים ס.). דמזבח שגפגס חין אוכלין קדשים קלים ואמאי הא מוכח הכא היכי דקזשה דנאכל אפילו ליכא מזבח ושאני הכא דלא קזשה לכן צריך לומר דגרים לעיל ואי סבר לא קזשה מעשר נמי והכי פרושא אפילו מעשר נמי לא יהא מתאכיל בירושלים כלל בלא פדיון דלא הוי כלל לפני ה' אלהיך ואין לתמה אי לא קזשה אס פן לא משפחת מעשר קזשת הארץ בטלה דנזחי קזשת בית לא קזשה אכל קזשת הארץ קזשה לעתיד לבא לענין מעשרות ולא תליא הא דהא אכל הכא מורי שאין המזבח כלל פניו וגרים לעולם קזשה ראשונה קזשה לעתיד לבא וטעמא דבכור לאו משום קזשת הארץ אלא משום דאסתקש בשרו לדמו דבשינן שיהא המזבח תיס בשעת אכילת בשרו הלכך כל כמה דילפינן דבכור לא מתאכיל מעשר נמי לא מתאכיל בלא פדיון ואם תאמר דריתא דאמרה בפורים יוכיחו מנלן דבפורים לא מתאכלי פשאין מזבח אס הנחו אצל מזבח וקרב דבעי למילף מעשר מניה ויש לומר דנזחי הא דאמרין דבריתא בפורים יוכיחו מורי דבפורים שלא הוצאו כלל בפני הבית עד לאחר חרבן ונזחי היה להש"ס להשיב דאם פן לא שוין כלל לדמיות מעשר לבכורים אלו שהרי צריכים הנחה וצריכים לבית גם בשביל הנחה ולא בשביל אכילה לבד אלא דהא חסג ליה לפי שאינו נשאר במסקנא ומה שזקוק הש"ס להעמיד בבכור שגזרק דמו לפני הבית ואינו מעמידו פשהובא אחר הבית כמו בפורים משום דתנא מסגס קרא דהקיש דתנא ואין נכון להעמיד בבכור שהוא אחר הבית שלא דמי בכלל למעשר דהא מחסר מתן דם ואמריין כדפ"ל וכל שוין להקיש מעשר לבכור אלא וקא פשאין הבכור צריך לבית אלא וקא בשביל האכילה דלפני ה' והשתא הניא דומיא דמעשר דנזחי במשא ומתן וכול להיות דומה מעשר לבכורים שהוצאו אחר הבית אף על גב דלא נשאר במסקנא ובכור נמי שבתחלת הדרייתא וכול היה להיות בבכור שאחר הבית אלא שאז לא היה טועה דהא לא שוין כלל לדמיות לו מעשר והינו דמיתב שכן אין טעון מתן דמים:

יט:

	עין משפט גור מצורה

א מויו' פג' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' א, סמג לאוין רסד:

ב מויו' פט"ז מהל' טומאת אוכלים הל' יא, סמג עשין רמו:

ג מויו' פב' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ח:

ד מויו' פג' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ג, סמג עשין קלז:

ה מויו' פב' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ח, סמג עשין קלז:

ו מויו' פב' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ח, סמג עשין קלז:

ז מויו' פב' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ו:

רײַשאַ פֿמעַשֶׁר שײַ טמא ונגבֿראַ טמא. או מןִּהּ ומשֹׁאוֹ מִפְּחוּת מִהוּ אִמֵּר לֵהּ בִּי יִרְחַק מִמֶּנּוּ הַמָּקוֹם מִמֶּנּוּ מִמְּנוּלָאָהּ. בְּהַ גֵּרֶסֶת הַקּוֹנְטָרָם וי"ג מִמֶּנּוּ לַחֲזוּיָה בְּלוּמֵר מִמֶּנּוּ גּוֹפֵךְ וְהָרִי גּוֹפֵה בִּפְּנִים וְקָשָׁה עַל זֶה דָּאס פֿון אַדָּס שְׁגוּפּוֹ בִּירוּשָׁלַיִם וּפְרוּת מַעֲשֵׂה שָׁנִי שָׁלוֹ בַּעֲרִיר א"כ לא יוֹכַל לַחֲלֹלֵם בִּינוֹן שְׁגוּפּוֹ בִּירוּשָׁלַיִם וְהָה אֵינוֹ יַעֲד בָּאן לֹא מִפְּעוּיָה לֵה לָרֵב פֶּפֶא אָלֶּא בַּעֲנָקֻט קִנְיָא וְאִי לֹא קִנְיָא מוֹדָה יָזִכּוּל לַפְּדוּתָם אַע"ג דְּגוּפּוֹ בִּפְּנִים בִּינוֹן שֶׁהַפְּרוּת חוּץ לִירוּשָׁלַיִם וְהוּא נוֹתֵן טַעַם דִּהָא קְרִינוֹ בּוֹ לֹא תוֹכַל שְׂאֵתוֹ אִף בְּגוּפוֹ בִּפְּנִים וְשִׁמְאָא אִפֵּא לְמִימֵר דַּשְׁבָּקָה לִקְרָא דְּמִמֶּנּוּ דְּמַשְׁמַע מַגּוּפָה דְּאִיּוּ קֹא דְּחַק וּמוֹקְמִי אֲנַפְשָׁה הִיכָא קֵלָא שִׁיךְ קֵלָא לֹא תוֹכַל שְׂאֵתוֹ שְׂאִינוֹ מַחֲסַר טַעֲמִינָה בְּזָה שְׁהוּא עַל בַּתְּפִיּוּ וְרַב פֶּפֶא מִפְּעוּיָה לִיָּה בַּקִּנְיָא בְּהַ נִרְאָה לְמַשִׁי"ח אֲבָל עַל גֵּרֶס' דְּמִמְּנוּלָאָהּ קָשָׁה דְּמִמְּנוּלָאָהּ הֵינוּ הַמַּשְׁוִי בַּדְּפֶרֶשׁ הַקּוֹנְטָרָם גְּפִי מַשְׁאִו מִפְּבָּנִים וְגוּפוֹ מִפְּחוּת וּבִינוֹן שְׁמַשְׁאִו מִפְּחוּת קְרִינוֹ בִּי יִרְחַק מִמְּנוּלָאָהּ וי"ל דְּמִמְּנוּלָאָהּ מַגְלָה לָנוּ דִּהַגּוֹף וְהַמַּשְׁוִי בַּחֲד וְהֵינָה לִיָּה בַּמַּקְצֵת הַמַּשְׁוִי בִּפְּנִים: הוּא בִּפְּנִים וּמַשְׁאִו מִפְּחוּת מִהוּ אִמֵּר לֵהּ בִּי יִרְחַק מִמֶּנּוּ הַמָּקוֹם מִמֶּנּוּ מִמְּנוּלָאָהּ. בְּהַ גֵּרֶסֶת הַקּוֹנְטָרָם וי"ג מִמֶּנּוּ לַחֲזוּיָה בְּלוּמֵר מִמֶּנּוּ גּוֹפֵךְ וְהָרִי גּוֹפֵה בִּפְּנִים וְקָשָׁה עַל זֶה דָּאס פֿון אַדָּס שְׁגוּפּוֹ בִּירוּשָׁלַיִם וּפְרוּת מַעֲשֵׂה שָׁנִי שָׁלוֹ בַּעֲרִיר א"כ לא יוֹכַל לַחֲלֹלֵם בִּינוֹן שְׁגוּפּוֹ בִּירוּשָׁלַיִם וְהָה אֵינוֹ יַעֲד בָּאן לֹא מִפְּעוּיָה לֵה לָרֵב פֶּפֶא אָלֶּא בַּעֲנָקֻט קִנְיָא וְאִי לֹא קִנְיָא מוֹדָה יָזִכּוּל לַפְּדוּתָם אַע"ג דְּגוּפּוֹ בִּפְּנִים בִּינוֹן שֶׁהַפְּרוּת חוּץ לִירוּשָׁלַיִם וְהוּא נוֹתֵן טַעַם דִּהָא קְרִינוֹ בּוֹ לֹא תוֹכַל שְׂאֵתוֹ אִף בְּגוּפוֹ בִּפְּנִים וְשִׁמְאָא אִפֵּא לְמִימֵר דַּשְׁבָּקָה לִקְרָא דְּמִמֶּנּוּ דְּמַשְׁמַע מַגּוּפָה דְּאִיּוּ קֹא דְּחַק וּמוֹקְמִי אֲנַפְשָׁה הִיכָא קֵלָא שִׁיךְ קֵלָא לֹא תוֹכַל שְׂאֵתוֹ שְׂאִינוֹ מַחֲסַר טַעֲמִינָה בְּזָה שְׁהוּא עַל בַּתְּפִיּוּ וְרַב פֶּפֶא מִפְּעוּיָה לִיָּה בַּקִּנְיָא בְּהַ נִרְאָה לְמַשִׁי"ח אֲבָל עַל גֵּרֶס' דְּמִמְּנוּלָאָהּ קָשָׁה דְּמִמְּנוּלָאָהּ הֵינוּ הַמַּשְׁוִי בַּדְּפֶרֶשׁ הַקּוֹנְטָרָם גְּפִי מַשְׁאִו מִפְּבָנִים וְגוּפוֹ מִפְּחוּת וּבִינוֹן שְׁמַשְׁאִו מִפְּחוּת קְרִינוֹ בִּי יִרְחַק מִמְּנוּלָאָהּ וי"ל דְּמִמְּנוּלָאָהּ מַגְלָה לָנוּ דִּהַגּוֹף וְהַמַּשְׁוִי בַּחֲד וְהֵינָה לִיָּה בַּמַּקְצֵת הַמַּשְׁוִי בִּפְּנִים: אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן מֵאִימַתִּי מַעֲשֵׂה שָׁנִי חֲסִידִים עָלָיו מַשְׁוִירָאָה פְּנֵי הַבַּיִת. וְקָשָׁה דְּבִינוֹן דִּקְדָּם שְׁוִירָאָה פְּנֵי הַבַּיִת הֲבִי נָמִי דְּמַתֵּר לֹאכְלוֹ חוּץ א"כ לְמַה דְּחָק לְעוֹלָם לַפְּדוּת מַעֲשֵׂה שָׁנִי וי"ל דְּחַדְאִי לִיכָא לֹא אֲבָל גַּשְׁה אִיכָא דְּכַתִּיב וְצִרְתָּ הַפֶּסֶף גִּידוֹ. אֲבָל בְּלֹא פְּקִידָה לֹא: מַתְּנִי רַבִּי יוֹסִי אִומֵּר כּוּי. ה"ה דְּמַצִּי לְאוֹתוֹכִי מַתְּנִיתוֹן דְּאוֹתִי לְשִׁיל כּוּסִיִּא בְּמַעֲשֵׂה שָׁנִי טְהוֹר דְּאִכִּיל חוּץ לַחוּמָה אָלֶּא וְחַדִּי מַשְׁנֵי דַּעֲוִילָה וְאַפְּקִידָה אֲבָל הֲבֵא קָשִׁא מֵאִי לְמִימַקְרָא וּבַמַּתְנִי יוֹכִיִּא לְמַפְרָךְ דִּהָא קֹא. מַהֲנִי לִיָּה לְמַלְאָכוּת קֵלָא הֲעָמִיעֵנוּ שׁוּם חַדוּשׁ בָּהֶם:

או קאָמֵר דַּבְּחָא מַנְיָהוּ לָקִי: הוּא בִּפְּנִים

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

הַנִּיחָא לְמֵאן דְּאָמַר בְּתֵר לְמִד אֲזַלְיִנּוּ. אָלֶּא לְמֵאן דְּאָמַר בְּתֵר מְלִמֵּד אֲזַלְיִנּוּ, מֵאִי אֵיכָא לְמִימֵר? דָּם וּבִשָּׁר חֲדָא מִיָּלְתָא הִיא. קִדְשֵׁי קִדְשִׁים וְכוּי'. תַּנְיִנָּא חֲדָא זַיְמָנָא: מַעֲשֵׂה שָׁנִי וְהַקִּדֵּשׁ שְׁלֹא נִפְדּוּ! אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא: סִיפָא בְּמַעֲשֵׂה שָׁנִי טְהוֹר וּגְבָרָא טְהוֹר, דִּקָּא אֲכִיל חוּץ לַחוּמָה. רִישָׁא בְּמַעֲשֵׂה שָׁנִי טְמֵא וּגְבָרָא טְמֵא, וְקָא אֲכִיל לִיָּה בִּירוּשָׁלַיִם. וּמַגְלָן דְּמַחֲסִיב עָלֶיהָ מִשׁוּם טוּמְאָה? דְּתַנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: "לֹא בַּעֲרַתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא" – בִּין שְׂאֵנִי טְמֵא וְהוּא טְהוֹר, בִּין שְׂאֵנִי טְהוֹר וְהוּא טְמֵא. וְהֵיכָן מוּזְהַר עַל אֲכִילָה אֵינִי יוֹדֵעַ. טוּמְאָת הַגּוֹף – בְּהַדְיָא פְּתִיב: "נִפְשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בּוֹ וּטְמֵאָה עַד הָעָרֵב וְלֹא יֵאכַל מִן הַקִּדְשִׁים וּגוּי" אָלֶּא: טוּמְאָת עֲצָמוֹ מַמִּין? דְּכַתִּיב: "לֹא תוֹכַל לֶאֱכֹל בִּשְׂעָרֶיהָ". וְלִהְלֹךְ הוּא אֹמֵר: "בִּשְׂעָרֶיהָ תֹּאכְלֶנּוּ הַטְּמֵא וְהַטְּהוֹר", וְתַנְיָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל: אֲפִילוֹ טְמֵא וְטְהוֹר אוֹכְלִין בַּקַּעֲרָה אַחַת וְאִין חוֹשְׁשִׁין, וְקֹאמֵר רַחֲמָנָא: הֵאִיָּה טְמֵא דִּשְׁרִי לָהּ גְּפִי טְהוֹר הֵתָם – הָכָא לֹא תִיכּוּל. וּמָנָא לֵן דְּבַר פְּדִיָּיה הוּא? ^(א)דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַמִּין לְמַעֲשֵׂה שָׁנִי שְׁנַטְמָא שְׁפוּדִין אוֹתוֹ אֲפִילוֹ בִּירוּשָׁלַיִם? תַּלְמוּד לױמֵר: "כִּי לֹא תוֹכַל שְׂאֵתוֹ. – וְאִין "שְׂאֵת" אָלֶּא אֲכִילָה, שְׁנַאָמַר "וַיִּשָּׂא מִשְׁאֵת מֵאֵת פָּנָיו". ^(ב)אָמַר רַב בִּיבִי אָמַר רַב אָסִי: מַמִּין לְמַעֲשֵׂה שָׁנִי טְהוֹר שְׁפוּדִין אוֹתוֹ אֲפִילוֹ בַּפְּסִיעָה אַחַת חוּץ לַחוּמָה? שְׁנַאָמַר: "כִּי לֹא תוֹכַל שְׂאֵתוֹ". הֵאִי מַבְעִי לִיָּה לְכַדְרַבִּי אֶלְעָזָר! ^(ג)אִם כּוֹ, לִימָא קָרָא "לֹא תוֹכַל לְאוֹכְלוֹ", מֵאִי "שְׂאֵתוֹ"? וְאֵימָא כּוּלוֹ לְהָכִי הוּא דְאַתָּא! אִם כּוֹ, לִימָא קָרָא "לֹא תוֹכַל לִיטְלוֹ", מֵאִי "שְׂאֵתוֹ"? שְׁמַע מִיַּבֵּה תַרְתִּי. יִתִּיב רַב חֲנִינָא וְרַב הוֹשַׁעֲיָא, וְקָא מַבְעִיָּא לְהוּ: אֲפִיתַתְחָא דִּירוּשָׁלַיִם, מַהוּ? פְּשִׁיטָא, הוּא בַּחוּץ וּמַשְׁאִו בַּפְּנִים – קִלְטוּהוּ מַחֲסִיצוֹת, הוּא בַּפְּנִים וּמַשְׁאִו בַּחוּץ, מַהוּ? "תֵּנָא לְהוּ הֵהוּא סָבָא בְּדָבִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי: "כִּי יִרְחַק מִמָּה הַמָּקוֹם" – מַמִּילױאַהּ. 'בָּעִי רַב פֶּפֶּא: נָקִיט לִיָּה בְּקַנְיָא, מֵאִי? תִּיקוּ. 'אָמַר רַבִּי אָסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲשֵׂה שָׁנִי מֵאִימַתִּי חֲסִיבִין עָלָיו – מַשְׁרָאָה פָּנֵי הַחוּמָה. מֵאִי טַעֲמָא? דְּאָמַר קָרָא "לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיהָ תֹּאכְלֶנּוּ (שְׁנָה בְּשָׁנָה)", וּכְתִיב "כִּי לֹא תוֹכַל לֶאֱכֹל בִּשְׂעָרֶיהָ", כַּל הִיכָא דְקָרִינוֹ בִּיה "לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיהָ תֹּאכְלֶנּוּ" – קָרִינוֹ בִּיה "לֹא תוֹכַל לֶאֱכֹל בִּשְׂעָרֶיהָ". וְכַל הִיכָא דְלֹא קָרִינוֹ בִּיה "לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיהָ תֹּאכְלֶנּוּ" – לֹא קָרִינוֹ בִּיה "לֹא תוֹכַל לֶאֱכֹל בִּשְׂעָרֶיהָ". מִיִּתִּיב, רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: כַּהֵן שְׁעֲלֵתָה בִּידוֹ תֵּאנָה שַׁל טַבָּל, אָמַר: תֵּאנָה זו, תְּרוּמַתָּה בַּעוֹקְצָה, מַעֲשֵׂה רֹאשׁוֹן בַּצִּפּוּנָה, וּמַעֲשֵׂה שָׁנִי לְדְרוּמָה. וְהִיא שְׁנַת מַעֲשֵׂה שָׁנִי וְהוּא בִּירוּשָׁלַיִם, אוֹ מַעֲשֵׂה עָנִי וְהוּא בְּגִבּוּלִין, אָכְלָה – לױָהּ

וְשׁוֹב לֹא תַפְקֵה אָלֶּא וְאֲכַלְתָּ שָׁם: בַּעֲנִי רַב פֶּפֶא הוּא מַפְּבָּנִים וְנָקֻט מַשְׁאִו בַּקִּנְיָא אֲרִךְ מִפְּחוּת: מַהוּ בִּינוֹן דְּלֹאֵו מַמַּשׁ עַל בַּתְּפִיּוּ הוּא אִין זֶה מְלוּאוֹ וְהָרִי הוּא בַּמְטָל לֶאֱרֹךְ וְנִפְקֵה אוֹ דְלֵמָא בִּינוֹן דְּנָקֻט לִיָּה מַשְׁאִו קְרִינָא בַּה תַּחוּ בִּן נִרְאָה בַּעֲנִי רַבִּי וְעָרַךְ: מַשְׁוִירָאָה פְּנֵי הַחוּמָה וְחוּץ לַחוּמָה דְּמַתְנִי' הֵינוּ דַּעֲוִילָה וְאַפְּקִידָה: קֵלָא קְרִינָא בַּה לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיהָ קֵלָא הַכְּסִיבּוֹ לִפְנִים: כַּהֵן שְׁעֲלֵתָה בִּידוֹ תֵּאנָה שַׁל טַבָּל וְאִמֵּר תֵּאנָה זו קְרוּמַתָּה שְׁתַּקְצָה בַּצִּפּוּנָה בַּצִּד וְנִבְּהָ: מַעֲשֵׂה רֹאשׁוֹן בַּצִּפּוּנָה בַּצִּד צַחוֹ שְׁלֵה וְהוּא אוֹתוֹהּ בַּגִּיד מְזַרַח וְכֵן מַעֲשֵׂה שָׁנִי בְּדְרוּמָה: תְּרוּמָה בְּשַׁקְצָה כּוּי' דְּבַעֲנִי רֹאשִׁית שְׁוִיָּא שְׁוִירָה נִבְרִין וְהַלֶּכֶךְ בַּעֲנִין כּוּיִם וְהֵאִי דַחָנּוּ (דְּמֵאִי פ"ז מ"ד) שָׁנִי לְגִין שְׂאֵנִי עַתִּיד לְהַפְרִישׁ הָרִי הֵן תְּרוּמָה בַּמְקוֹמָן פְּלִיג אִיִּיאָה קֵלָא בַּעֲנִי . רֹאשִׁית שְׁוִיָּא שְׁוִירָה נִבְרִין: וְהִיא שְׁנַת מַעֲשֵׂה שָׁנִי. וְאוֹתָהּ שְׁנָה שְׁנִיָּה שְׁרָאוּ לָתֵן בַּה מַעֲשֵׂה שָׁנִי: וְהוּא בִּירוּשָׁלַיִם בַּשְׁתַּקְרָא שְׁמוֹת הֶלְלוּ עַל אוֹתָהּ תֵּאנָה: מַעֲשֵׂה שָׁנִי בְּגִבּוּלִין אוֹ שְׁוִיָּא שְׁנַת מַעֲשֵׂה שָׁלִישִׁת וְאִמֵּר מַעֲשֵׂה עָנִי בְּדְרוּמָה וְלֹא אִמֵּר מַעֲשֵׂה שָׁנִי וְהוּא אִפִּי' בְּגִבּוּלִין:

רִישָׁא פֿמעַשֶׁר שײַ טמא וקאָכִיל בִּירוּשָׁלַיִם בְּלֹא פְּקִידָה: ה"ג וְהִיכָן מְזַהֵר עַל אֲכִילָה שְׁלֹא יֵאכְלֶנּוּ בְּטְמֵאָה אֵינִי יוֹדֵעַ ת"ל לֹא תוֹכַל וְגו' בְּךְ הִיא שְׁנִיָּה בַּסְּפָרִי וּבַשְּׁקָבְעוּיָה בָּאן לֹא הַסְּפִיקוּ לְגַמְרָה עַד דְּאִתְקַיֵּי גְמָרָא טְמֵאָת הַגּוֹף בַּהֲדִיָּא פְּתִיב בַּה וְלֹא יֵאכַל מִן הַקִּדְשִׁים כִּי אִם רַחוּ וְגו' וּמוֹקְמִינוּ לֵהּ בִּיבְמוּת. בְּמַעֲשֵׂה מַדְבָּחִיב כִּי אִם רַחוּ הֵא רַחוּ טְהוֹר דְּטוֹבֵל וְעָלָה אוֹכַל בְּמַעֲשֵׂה: (רַבִּינוּ גּוֹפֵה טְהוֹר וְיִצְחָה נְשָׁמַתוֹ בְּטְהָרָה לֹא פֶרַשׁ יוֹתֵר מִפֶּאָן וְאִלֵּךְ לָשׁוֹן תַּלְמִידוֹ ר' יוֹהֲנָה בַר' נַתָּן.): בְּךְ הוּא לָשׁוֹן הַבְּרִיתָא (בְּלוּמֵר) אֵינִי יוֹדֵעַ לְהִיכֵן מְזַהֵר לְכֶךְ תַּלְמוּד לױמֵר לֹא תוֹכַל וְגו' וְהַש"ס לֹא שָׁבַק לִיָּה לֹאפּוֹקִי מַלְתָּה אָלֶּא קָדִים וּפְרִיךְ. וּמַתְּנָה אִמַּאי קֹאמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ הֵא טְמֵאָת הַגּוֹף בַּהֲדִיָּא פְּתִיבָא נִפְשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בּוֹ כּוּי לֹא יֵאכַל מִן . הַקִּדְשִׁים כִּי אִם רַחוּ בַּשְׁרִי בְּפִים וְאִמְרִינוּן בִּיבְמוּת דְּהֵאִי קִרָא בְּמַעֲשֵׂה שָׁנִי קֹאמֵר דְּטַבָּל וְעָלָה אוֹכַל כּוּי: וְלֵהֲלוֹ הוּא אֹמֵר בַּבְּכוּר בַּעַל מוֹם (שְׁנַפְקָה) בַּשְּׂעִירִי תֹאכְלֶנּוּ וְלִשְׁלִיל מִנָּה פְּתִיב כִּי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם: אֲפִילוֹ טְמֵא וְטְהוֹר דֹּאע"ג דְּאִסּוּר בְּגוּה וְעִבְדָּה בַּדְּאִמְרִינוּן (בְּכוּרוֹת דף טו.). בָּבֵל אִיתַּי נִפְשָׁךְ תַּעֲבַח וְאֲכַלְתָּ בָשָׂר תַּעֲבַח וְלֹא גִזָּה וְאֲכַלְתָּ וְלֹא לְכַלְבִּי. בָּשָׂר וְלֹא חֲלָב אִפִּי' הֲבִי טְמֵא וְטְהוֹר אוֹכְלִין אוֹתוֹ בַּקַּעֲרָה אַחַת דְּיֹאכְלִים בְּטְמֵאָת הַגּוֹף וּבְטְמֵאָת עֲצָמוֹ דְּבִינוֹן דְּטְמֵא אוֹכַל בְּכּוֹן הֵינוּ בְּטְמֵאָת הַגּוֹף אוֹכַל הַטְהוֹר וּבַשְׁהַטְהוֹר אוֹכַל עַמּוֹ לֹאֲחַר שְׁנַנַּע בּוֹ הֵינוּ טְהוֹר אוֹכַל טְמֵאָת עֲצָמוֹ שְׂאֲכַל אֵת הַטְּמֵא: הֵאִי טְמֵא דְשָׂרָא לָךְ הֵתָם בַּבְּכוּר בַּעַל מוֹם דְּכַתִּיב בַּה בַּשְּׂעִירִי הֵכָא גְּפִי מַעֲשֵׂה לֹא תוֹכַל וְהֵינוּ לֹא תוֹכַל לֶאֱכֹל בִּשְׂעִירִי בְּלוּמֵר אִי אִתָּה רְשָׁאי לֶאֱכֹל מַעֲשֵׂה שָׁנִי בַּתּוֹרַת בְּכוּר שְׂכַתִּיב בּוֹ בַּשְּׂעִירִי דְּבַעַל מוֹם דְּבְכוּר וְאֲכַל בְּטְמֵאָת עֲצָמוֹ וּבְטְמֵאָת הַגּוֹף וְהָה אִסּוּר: וּמַגְלָן דְּבַר פְּקִידָה הוּא מַעֲשֵׂה שָׁנִי שְׁנַטְמָא דְּמַקְרָאמֵר בַּמַּתְנִי' שְׁלֹא נִפְקֵה מַכְלָל חַדִּי בַּעֲנִי פְּרִיךְ וְאַפִּילוֹ בִּירוּשָׁלַיִם דֹּאע"ג בְּמַעֲשֵׂה שָׁנִי טְהוֹר אֵינוֹ נִפְקֵה בִּירוּשָׁלַיִם דְּכַתִּיב כִּי יִרְחַק מִמֶּנּוּ וְנִתַּת בַּבְּסָף בְּרַחוּץ מִקּוֹם אִתָּה פּוֹקֵה וְלֹא בְּקִרְיֹב מִקּוֹם (קְדוּשִׁין דף נו): וְאִין שְׂאֵת אָלֶּא אֲכִילָה וְהֲבִי קֹאמֵר קִרָא כִּי יִרְחַק מִמֶּנּוּ שְׁוִיָּא מַעֲשֵׂה טְהוֹר חוּץ לִירוּשָׁלַיִם אוֹ אֲפִילוֹ הוּא בִּירוּשָׁלַיִם אָלֶּא שְׂאִי אִתָּה יָכּוּל לֶאֱכֹלוֹ שְׁנַטְמָא וְנִתַּת בַּבְּסָף: אֲפִילוֹ בַּפְּסִיעָה אַחַת אַע"ג דְּכַתִּיב יִרְחַק דְּמַשְׁמַע טוֹבָא ת"ל כִּי לֹא תוֹכַל שְׂאֵתוֹ לְנוֹשְׂאוֹ וְלִהְבִּיאוֹ לִפְנִים מִן הַחוּמָה דְּהַפְּתִיב לֹא תִלָּה הַדְּבַר בְּרַחוּץ אָלֶּא בְּטְמִילָה דְּכַל זְמַן דְּאִיכָא לְמַעֲבַד אֲפִתִּי בְּטְמִילָה וְהַבָּהָה לִפְנִים אֲפִילוֹ פְּסִיעָה אַחַת פּוֹקֵה אוֹתוֹ: לְבַדֵּר' אֲלַעָזָר לְמַעֲשֵׂה שָׁנִי שְׁנַטְמָא: מֵאִי שְׂאֵתוֹ שְׁמַע מִנָּה לְבַדְרַב אִפִּי: יַתֵּב רַב חֲנִינָא וְרַב הוֹשַׁעֲיָא אֲפִתְחָא דִּירוּשָׁלַיִם וְקָא מַבְעִי לְהוּ: מִמְּנוּלָאָהּ מַכַּל מְלוֹי שְׁלֶךְ וּמַשָּׂא שַׁל אַדָּם חֲסִיב מְלוּאוֹ דֵּלָא הַיִּמָּא מִמֶּנּוּ מִמְּחַצֵּת. דְּכַל זְמַן שֶׁרַחֵק מִתַּעֲרַךְ יִהָ נִפְקֵה אָלֶּא כִּי יִרְחַק מִמְּנוּלָאָהּ. פְּקֵה אֲבָל בַּשְׂאִתָּה בִּפְּנִים אוֹ מַשְׁאֵךְ בִּפְּנִים לֹא רַחֵק הַמָּקוֹם מִמְּנוּלָאָהּ

בַּשְּׂעִירִי תֹאכְלֶנּוּ הַטְּמֵא וְהַטְּהוֹר יִחַדוּ כַּעֲבִי וְכֹאנֵל [דְּבָרִים טו, כב] וַיִּשָּׂא מִשְׁאֵת מֵאֵת פָּנָיו אֶלְהֶם וַתִּרְבַּ מִשְׁאֵת בְּנָמוֹן מִמִּשְׁאֵת פָּ

מסורת הש"ס
א קידושין נח;; בבא בתרא כגב; ב תוספתא מעשר שני; משנה מעשר שני   ג סנהדרין קיג; בבא מציעא נג: ד ספרא קדושים פרק ו ט; שבת קג: ה תוספתא מכות; שבועות ב::; ספרא קדושים פרק ו ה-ו   ו נויר מ: ז ספרא אמור פרק א ב-ג; ספרא אמור פרק א ד; קידושין לו.

תורה אור השלם
לא תקפוּ פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זַקְנֶיךָ [ויקרא יט, כז]
לא-[יקרות] (יקראה) קרחה בראשם ופאת זקנם לא יגלחו ובגשכם לא ישרטו שרשת [ויקרא כא, ה]
בנים אתם ליהוה אֱלֹהֵיכֶם לא תתגדדו ולא־תשימו קרחה בין עיניכם למת [דברים יד, א]
ותענו אתי ותאמרו טוב־הדבר אשר־דברת לעשות [דברים א, יד]

לנוקה אחת קלח הוציאה מידי טַבַּל בקריאת שם זה וקִאֶכֶיל מַעֲשֵׂר ראשון הטובל לתרימת מַעֲשֵׂר וקַעֲבֵר אֶלָּאו דַּטְבַּל אֶבֶל אֶסוּר תְּרוּמָה דְּקֶאֶכֶיל לִיבֹא דְהָא כֵּהָן הוּא וְהָי אִי אִמֵּר אֲמַר תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר בְּאֻמְצַנְיָתָה הָי מִצִּי אֶכֶיל כְּלָה וְלֹא לָחִי מִיַּדִּי דְּהָנֶה תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לְכַהֵן וְהוּא כֵּהָן וְאֻמְעֵשֶׁר ראשון וְאֻמְעֵשֶׁר שְׂנִי לֹא לָחִי דְּהָא אִף לְזָרִים שָׂרִי: הָכִי גְרָסִין טַעֲמָא דְּמַעֲשֵׁר שְׂנִי בִירוּשָׁלַם וּמַעֲשֵׁר עֲנִי בְּגִבּוּלִין הָא מַעֲשֵׁר שְׂנִי בְּגִבּוּלִין לִנוקה שְׁלֹשׁ: דְּשַׁלְּה לִירוּשָׁלַם וְקֶרֶא עֲלֶיהָ שֶׁם וְהָזֵר אֶפְקֵיהּ חוּץ דְּחֹזֵא מַעֲשֵׁר שְׂנִי פְּנִי הַחוּמָה הַלָּבָן לִנוקה שְׁלֹשׁ: אִי הֲנִי מֵאִי לְמִימְרָא דְּבִשְׁלֵמָא אִי אֲמַרְתָּ מַעֲשֵׁר שְׂנִי בְּגִבּוּלִין לִנוקה שְׁלֹשׁ אע"ג דְּלֹא חֹזֵא פְּנִי הַחוּמָה אֲשַׁמוּעִין טוּבֹא דְּחִיבִין עָלָיו אע"פ שֶׁלֹא קָרָא פְּנִי חוּמָה וְאֲצַטְרִיךְ, לְמַתְנֵה מִשּׁוֹם זִינוּקֹא זִיזִיה הָא בְּגִבּוּלִין אֶלָּא אִי אֲמַרְתָּ דְּשַׁעֲלָה וְאֶפְקֵיהּ מֵאִי לְמִימְרָא לֹא הִיא אֲצַטְרִיכָא וְלֹא זִינוּקֹא זִיזִיה דְּהָא פְּשִׁיטָא אֲפִשְׁפִּילו כֵּהָן לִנוקה עַל הַטְּבַל חָר. עַל הַתְּרוּמָה וְעַל מַעֲשֵׁר שְׂנִי חוּץ לַחוּמָה: דְּשַׁעֲלָה בְּטַבְלָה לְהִיחָא תְּלָחָה בִירוּשָׁלַם דְּהַלְלוּמֹהּ מַחֲנֹתָ לְמַעֲשֵׁר שְׂנִי הַעֲתִיד לְתַרַם מַמְנֵה: וְקַסְבֵּר מַתְנֵת שֶׁלֹא הוֹרָמוּ בְּמִי שְׁהוֹרָמוּ דְּמָנוּ וְזִמִּי בְּמֵאן דְּעִילו מַעֲשֵׁר שְׂנִי בְּעִינָה דְּהָנֶה לִיָּה קָרָא פְּנִי הַחוּמָה וְהַלָּבָן כִּי אֶפְקֵיהּ לִנוקה עָלָיו וּבְגוּץ דְּאֶפְקֵיהּ גְּמִי בְּטַבְלָה: שְׁגָמְרָה מְלֹאכְתָּה לְמַעֲשֵׁר בְּדַמְפָּרֶשׁ בְּזַרְעִים (מַעֲשָׂרוֹת פ"א מ"ה) מֵאִימְתִי גִמֵּר מְלֹאכְתָּה לְמַעֲשֵׁר

בְּחִטּוֹן מִשְׁמִירַח הַכְּרִי בְּיִלְוִשִׁין מִשְׁיַפְּקִסוּ כו': וְחִזִּיר מַעֲשֵׁר שְׂנִי וְיֹאכַל בִירוּשָׁלַם דְּקַסְבְּרִי בִּית שְׁמֵאִי בְּמִי שְׁהוֹרָמוּ דְּמָנוּ: וַפְּדֵה וְיֹאכַל בְּכָל מְקוֹם מְדַמְתֵּי רַבִּי יוֹסִי אֶלִיבֹא דְּבִית הַלֵּל וַפְּדֵה ש"מ דְּהָכִי בְּסִיכָא לִיָּה דְּבִית שְׁמֵאִי בְּמָקוֹם בִּית הַלֵּל אִינִיָּה מַשְׁנֶה וּמַקְקָאמֵר וַפְּדֵה ש"מ דְּמַתְּנוֹת שֶׁלֹא הוֹרָמוּ לֹאֹ בְּמִי שְׁהוֹרָמוּ דְּמָנוּ וְלֹא קָרָא פְּנִי הַחוּמָה וְיֵשׁ לוֹ פְּדִיָּה וְאִי ס"ד כו': רַבִּינָא אֲמֵר הָא דְּזִדְּקוּנִי לְעִיל הָא בְּגִבּוּלִין לִנוקה שְׁלֹשׁ וְקֹא בְּעִית מֵאִי לְמִימְרָא אֲצַטְרִיךְ בְּגוּץ דְּנָקֹט לִיָּה בְּקִנְיָא וְקֹא מִשְׁמַע לֹן דְּכַמְאן דְּקָרָא פְּנִי הַחוּמָה דְּמִי וְלִנוקה מִשּׁוֹם לֹא תִּטְבַּל אִי הָזֵר אֶרְחֻקָּה וְיֹאכַלָּה וּתַפְּשׁוּט מִנֶּה בְּעִיא דְּרַב פַּפָּא דְּבַעֲא לְעִיל:

מִתְנִי' הַקּוּרַח קְרַחָה בְּרֹאשׁוּ עַל הַמֵּת בְּדַמְפָּרֶשׁ בְּגִמְרָא: וְהַמְקִיף פֹּאת רֹאשׁוּ מִשּׁוֹם דְּבַעֲי לְמִימֵר הִי נִינְיָה פֹּאמִי רֹאשׁוּ נָקֹט לִיָּה: שָׂרְט עוֹשָׂה חֲבוּרָה בְּעִצָּמוּ מִשּׁוֹם צַעֵר מֵתִי: הַשּׁוֹרֵט שָׂרִיטָה אַחַת עַל הַמֵּת חֵיב הֵבֵא לֹאֹ זִוְקֹא נָקֹט שָׂרִיטָה אַחַת אֶלָּא מִשּׁוֹם דְּבַעֲי לְפַלְגֵי לְקַמֵּה בֵּין שָׂרִיטָה אַחַת לְשֵׁנִי שָׂרִיטוֹת נָקֹט לִיָּה גְּמִי הֵבֵא וּבְמַקְמָה לָלֵא גְרָסִין לִיָּה: שָׂרִיטָה אַחַת עַל ה' מֵתִים אִו ה' שָׂרִיטוֹת עַל מֵת אֶחָד בְּגִמְרָא מַרְבִּי לִיָּה דְּחִיב עַל כָּל אַחַת וְאַחֶת: חֵיב עַל הָרֹאשׁ עַל הַקַּפֹּת הָרֹאשׁ חֵיב שְׁתֵּי מְלָקוּיֹת דְּשִׁפְתֵי פֹאוֹת יֵשׁ לוֹ לְרֹאשׁ שְׁהִרֹאשׁ בְּשִׁפְתֵי חֲתִיבוֹת מְקוֹם הַשְּׂעִר חֲתִיבָה אַחַת וּמְקוֹם הַבָּנִים וְהָאָן חֲתִיבָה אַחַת וּמִתְחַבְּרוֹת זֹז עַם זֹז בְּצַד הָאָזְן

מְלַפְנִי מְקוֹם שְׁלוּשִׁין טַנְפִּל"א וְשֶׁם נִקְרָא פֹּאָה שְׁשֶׁם כּוּף הָרֹאשׁ מְקוֹם חֲבוּר הַכְּרָקִים וְנִמְצָא שְׁנֵיִשׁ לוֹ שְׁתֵּי פֹאוֹת צַעֲא מִכָּאן וְצַעֲא מִכָּאן וְחִיב שְׁתֵּים אֲפִילוּ וְנָטְו בְּבִת אַחַת בְּשִׁפְתֵי זָדִי וְאע"ג דְּחַד הַתְּרָבָה קֹא מַתְּנָה לִיָּה אֵל תַּקִּיף דְּזִיל הֵבֵא פֹּאָה אִיבֹא פֹּאָה מִכָּאמֵר לְקַמֵּן גְּבִי קְרַחָה וְגַבִּי שָׂרִיטָה דְּמִינְעִין דְּחִיב עַל כָּל קְרַחָה וְקְרַחָה וְעַל כָּל שָׂרְט וְשָׂרְט וְהָי דְּהֵבֵא לֹא צִרִיךְ לֵאחֲזִי מִקְרָא דְּמַתְּמָא כִּי הִיבִי דְּאֲמַרִּין וְשָׂרְט לְחִיב עַל כָּל שָׂרְט וְשָׂרְט ה"נ אֲמַרִּין פֹּאֹת לְחִיב עַל כָּל פֹּאָה וּפֹאָה דְּהָא לֹאֹ מִימְרָא דְּקֶרֶא שְׁמַעִין לִיָּה כְּלִי הִאי. כ"ס וְגַמְגוּם בְּדֹאמַרִּין לְקַמֵּן דְּסַבִּינְהוּ לְחִמַּשׁ אֲרַבְעָתַּה נָשֹׂא דֹאע"ג דְּלִיבֹא אֶלָּא חֲדָא הַתְּרָבָה מַחֲבִינִין לִיָּה חִמַּשׁ: שְׁתֵּים מִכָּאן חִמַּשׁ פֹּאוֹת יֵשׁ לוֹ לְזָקֵן אֶחָד לְמִטָּה מִן הָאָזְן מְקוֹם שְׁלָחִי הַתַּחֲתוֹן יוּצֵא וּמִתַּפְּרֵד שֶׁם וְשֶׁם נִקְרָא פֹּאָה בְּחֵלּוֹ שֶׁל לָחִי שְׁבֻלַט לַחוּץ שְׁשֶׁם מַתְּחַלֵּת הָאָזְן וְכָל מַה שְׁלַמְעֵלָה עַד הַצַּעֲא בְּכָלל פֹּאֹת הָרֹאשׁ הִיא וְשִׁפְתֵי הַשְּׁבֻלַת כָּל אֶחָד מֵהֶן לְכוּף הֶלְחִי וְנִקְרָא פֹּאָה וְאַחַת מְלַמְטָה שְׂעִר שְׁפִין הַשְּׁבֻלַת בְּאֻמְצַע הַסְּגוּטֵר שְׁלוּשִׁין מִנְט"ו: וְאִינוּ חֵיב עַד שְׁיִטְלֵנוּ בַּתַּעֲר פִּגְאָ קֹאמֵר לִיָּה וְרַבִּי אֶלִיעֶזֶר פִּלְגִי עָלֶיהָ: גַּמ' הָכִי גְרָסִין לֹא יִקְרַחוּ קְרַחָה יְכוּל אֲפִילוּ כִרַח כו' תַּלְמוּד לוֹמֵר קְרַחָה. דְּקֶרֶא וַיִּקְרָא הוּא: בְּרֹאשׁ מַה תַּלְמוּד לוֹמֵר לֹאֹ זִוְקֹא קֹאמֵר לִיָּה דְּהָא וְצִאי אֲצַטְרִיךְ מִשּׁוֹם דְּהָנֶה אִמְיָנָא קְרַחָה כָּל דְּהוּ אֶלָּא מְדַרֵּשׁ קֹא דְּכִישׁ לִיָּה בְּרֹאשׁ מִשְׁמַע כָּל הָרֹאשׁ שְׁלָפִי שְׁאֲמֵר כו': וְלֹא תַתְּגַדְּדוּ בְּיַשְׁכָּאֵל בְּתִיב וְלֹא יִקְרַחוּ בְּכֹהֲנִים: בֵּין הַעֲיָנִים בְּרֹאשׁ כּוּמָן לְפַחֲמִר: וְאִין לִי דְּחִיב עַל כָּל הָרֹאשׁ אֶלָּא בְּכֹהֲנִים בְּתִיב:

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

לנוקה אחת קלח הוציאה מידי טַבַּל בקריאת שם זה וקִאֶכֶיל מַעֲשֵׂר ראשון הטובל לתרימת מַעֲשֵׂר וקַעֲבֵר אֶלָּאו דַּטְבַּל אֶבֶל אֶסוּר תְּרוּמָה דְּקֶאֶכֶיל לִיבֹא דְהָא כֵּהָן הוּא וְהָי אִי אִמֵּר אֲמַר תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר בְּאֻמְצַנְיָתָה הָי מִצִּי אֶכֶיל כְּלָה וְלֹא לָחִי מִיַּדִּי דְּהָנֶה תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לְכַהֵן וְהוּא כֵּהָן וְאֻמְעֵשֶׁר ראשון וְאֻמְעֵשֶׁר שְׂנִי לֹא לָחִי דְּהָא אִף לְזָרִים שָׂרִי: הָכִי גְרָסִין טַעֲמָא דְּמַעֲשֵׁר שְׂנִי בִירוּשָׁלַם וּמַעֲשֵׁר עֲנִי בְּגִבּוּלִין הָא מַעֲשֵׁר שְׂנִי בְּגִבּוּלִין לִנוקה שְׁלֹשׁ: דְּשַׁלְּה לִירוּשָׁלַם וְקֶרֶא עֲלֶיהָ שֶׁם וְהָזֵר אֶפְקֵיהּ חוּץ דְּחֹזֵא מַעֲשֵׁר שְׂנִי פְּנִי הַחוּמָה הַלָּבָן לִנוקה שְׁלֹשׁ: אִי הֲנִי מֵאִי לְמִימְרָא דְּבִשְׁלֵמָא אִי אֲמַרְתָּ מַעֲשֵׁר שְׂנִי בְּגִבּוּלִין לִנוקה שְׁלֹשׁ אע"ג דְּלֹא חֹזֵא פְּנִי הַחוּמָה אֲשַׁמוּעִין טוּבֹא דְּחִיבִין עָלָיו אע"פ שֶׁלֹא קָרָא פְּנִי חוּמָה וְאֲצַטְרִיךְ, לְמַתְנֵה מִשּׁוֹם זִינוּקֹא זִיזִיה הָא בְּגִבּוּלִין אֶלָּא אִי אֲמַרְתָּ דְּשַׁעֲלָה וְאֶפְקֵיהּ מֵאִי לְמִימְרָא לֹא הִיא אֲצַטְרִיכָא וְלֹא זִינוּקֹא זִיזִיה דְּהָא פְּשִׁיטָא אֲפִשְׁפִּילו כֵּהָן לִנוקה עַל הַטְּבַל חָר. עַל הַתְּרוּמָה וְעַל מַעֲשֵׁר שְׂנִי חוּץ לַחוּמָה: דְּשַׁעֲלָה בְּטַבְלָה לְהִיחָא תְּלָחָה בִירוּשָׁלַם דְּהַלְלוּמֹהּ מַחֲנֹתָ לְמַעֲשֵׁר שְׂנִי הַעֲתִיד לְתַרַם מַמְנֵה: וְקַסְבֵּר מַתְנֵת שֶׁלֹא הוֹרָמוּ בְּמִי שְׁהוֹרָמוּ דְּמָנוּ וְזִמִּי בְּמֵאן דְּעִילו מַעֲשֵׁר שְׂנִי בְּעִינָה דְּהָנֶה לִיָּה קָרָא פְּנִי הַחוּמָה וְהַלָּבָן כִּי אֶפְקֵיהּ לִנוקה עָלָיו וּבְגוּץ דְּאֶפְקֵיהּ גְּמִי בְּטַבְלָה: שְׁגָמְרָה מְלֹאכְתָּה לְמַעֲשֵׁר בְּדַמְפָּרֶשׁ בְּזַרְעִים (מַעֲשָׂרוֹת פ"א מ"ה) מֵאִימְתִי גִמֵּר מְלֹאכְתָּה לְמַעֲשֵׁר

לִזְקָה אַחַת. וְזֶר שְׂאֶכְלָה – לִזְקָה שְׁתֵּים. שְׂאִילוֹ בְּתַחֲלָה אֶכְלָה – אִינוֹ לִזְקָה אֶלָּא אַחַת. טַעֲמָא דְּאִיתִיהּ בִירוּשָׁלַם, הָא בְּגִבּוּלִין – לִזְקָה שְׁלֹשׁ, דְּאִף עַל גַּב דְּלֹאֹ רּוּאָה פְּנִי חוּמָה! דְּעִיילי[ה] וְאַפְקִי[ה]. ^(א)אִי הָכִי מֵאִי לְמִימְרָא? הֵבֵא בְּמֵאִי עֶסְקִינוּ – כְּגוֹן דְּעִיילִינְהוּ בְּטִיבְלִייהו, וְקַסְבֵּר: מַתְּנוֹת שְׁלֹא הוֹרָמוּ – כְּמִי שְׁהוֹרָמוּ דְּמִיין. ^(ב)וְסָבֵר רַבִּי יוֹסִי מַתְּנוֹת שְׁלֹא הוֹרָמוּ כְּמִי שְׁהוֹרָמוּ דְּמִי? וְהַתְּנֵא: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יִהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוֹם רַבִּי יוֹסִי: לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמֵאִי וּבֵית הַלֵּל עַל פִּירוֹת שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּו וְעָבְרוּ בִירוּשָׁלַם – שְׁיַפְּדָה מַעֲשֵׁר שְׂנִי שְׁלָחַן וְיֹאכַל בְּכָל מְקוֹם. ^(ג)וְעַל מַה נִּחְלְקוּ – עַל פִּירוֹת שְׁגִגְמָרָה מְלֹאכְתָּו וְעָבְרוּ בִירוּשָׁלַם, שְׁפִית שְׁמֵאִי אוֹמְרִים: יַחֲזִיר מַעֲשֵׁר שְׂנִי שְׁלָחַם וְיֹאכַל בִירוּשָׁלַם, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: יַפְּדָה וְיֹאכַל בְּכָל מְקוֹם. וְאִי סָלְקָא דְּעֵתָהּ מַתְּנוֹת שְׁלֹא הוֹרָמוּ כְּמִי שְׁהוֹרָמוּ דְּמִיין – הָא קִלְטוּהוּ מַחֲבִיצוֹת! ^(ד)אֲמֵר רַבָּה: מַחֲבִיצָה לְאַכּוּל דְּאוּרִייתָא, מַחֲבִיצָה לְקִלוּט – דְּרַבְּנָן. וְכִי גִזּוּר רַבְּנָן – כִּי אִיתִיהּ בְּעִינִיָּה, בְּטַבְלִיָּה לֹא גִזּוּר רַבְּנָן. רַבִּינָא אֲמֵר: כְּגוֹן דְּנָקִיט לִיָּה בְּקִנְיָא. וְתַפְּשׁוּט בְּעִיא דְּרַב פַּפָּא. ^(ה)מַתְּנִי' הַקּוּרַח קְרַחָה בְּרֹאשׁוּ וְהַמְקִיף פֹּאת רֹאשׁוּ, וְהַמְשַׁחִית פֹּאת זָקְנוּ, וְהַשּׁוֹרֵט שָׂרִיטָה אַחַת עַל הַמֵּת – חֵיב. שָׂרְט שָׂרִיטָה אַחַת עַל חִמַּשָּׁה מֵתִים, אוֹ חִמַּשׁ שָׂרִיטוֹת עַל מֵת אֶחָד – חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. ^(ו)עַל הָרֹאשׁ – שְׁתֵּים, אַחַת מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן, עַל הַזָּקֵן – שְׁתֵּים מִכָּאן וּשְׁתֵּים מִכָּאן, וְאַחַת מְלַמְשָׁה. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם נִיטְלוּ כּוּלָן כֹּאֲחַת – אִינוֹ חֵיִיב אֶלָּא אַחַת. ^(ז)וְאִינוֹ חֵיִיב עַד שְׁיַטְלֵנוּ בְּתַעֲר. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֲפִילוּ לְקִטוּ בְּמִלְקַט אוֹ בְּרַהִיטְנִי – חֵיִיב. ^(ח)גְּמִי' תָּנוּ רַבְּנָן: "לֹא יִקְרַחוּ", יְכוּל אֲפִילוּ קְרַח אֲרַבַּע וְחִמַּשׁ קְרִיחוֹת לֹא יִהֵא חֵיִיב אֶלָּא אַחַת? תַּלְמוּד לוֹמֵר "קְרַחָה" – לְחֵיִיב עַל כָּל קְרַחָה וְקְרַחָה. "בְּרֹאשָׁם" מַה תַּלְמוּד לוֹמֵר? לְפִי שְׁנַאֲמֵר "לֹא תַתְּגַדְּדוּ וְלֹא תַשִּׁימוּ קְרַחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לְמֵת", יְכוּל לֹא יִהֵא חֵיִיב אֶלָּא עַל בֵּין הָעֵינַיִם בְּלִבָּד, מִנִּין לְרַבּוֹת כָּל הָרֹאשׁ? תַּלְמוּד לוֹמֵר "בְּרֹאשָׁם" – לְרַבּוֹת כָּל הָרֹאשׁ. וְאִין לִי אֶלָּא בְּכֹהֲנִים, שָׂרִיפָה בָּהֶן הַכְּתוּב מִצְוֹת יִתִּירוֹת, יִשְׂרָאֵל מִנִּין? "נַאֲמֵר כָּאן "קְרַחָה" וְנַאֲמֵר לְהֵלֹן "קְרַחָה", מַה לְהֵלֹן חֵיִיב עַל כָּל קְרַחָה וְקְרַחָה, וְחֵיִיב עַל הָרֹאשׁ כְּבִין הָעֵינַיִם – אִף כָּאן חֵיִיב עַל כָּל קְרַחָה וְקְרַחָה, וְחֵיִיב עַל הָרֹאשׁ כְּבִין הָעֵינַיִם. וּמַה לְהֵלֹן עַל מֵת – אִף כָּאן עַל מֵת. הֲגִי אֲרַבַּע וְחִמַּשׁ קְרִיחוֹת הִכִּי דְּמִי? אִילִימָא בָּזָה אַחֵר זָה, וּבְחִמַּשׁ הַתְּרֹאוֹת – בְּשִׁיטָא!

אֶלָּא

הִיָּה בְּגִבּוּלִין לִנוקה שְׁלֹשׁ: אֲמֵר רַבָּא מַחֲצָה לְאַכַּל מִמְּאוּרִיתָא מַחֲצָה לְקִלוּט מִדְּרַבְּנָן. הַלָּבָן לְגַבִּי דִּין פְּדִיָּה לֹא אֲמַרִּין מַתְּנָה שֶׁלֹא הוֹרָמוּ בְּמִי שְׁהוֹרָמוּ דְּמָנוּ לְעִנִין שְׁקֻלְטוּהוּ וְאֶסוּר לְפָדוּתוֹ אֶבֶל לְעִנִין שְׁלֹקִין בְּגִבּוּלִין אֲמַרִּין בְּמִי שְׁהוֹרָמוּ דְּמָנוּ וְהִנִּי כֹאֹ פְּנִי הַצִּיָּת: רַבִּינָא אֲמֵר כְּגוֹן דְּנָקֹט לִיָּה בְּחִנְיָא. הָא דְּאֲמֵר בְּגִבּוּלִין לִנוקה שְׁלֹשׁ מְרִי בְּשִׁהֲלִישׁ עוּמֵד. בֵּין הַבָּנִים וְנָקֹט לִיָּה לְקִנָּה מִבְּחוּץ וְאֲשַׁמְעִין דְּלוּקָה דְּבָבָן קְרִית בַּהּ רֹאִית פְּנִי הַצִּיָּת וְלוּקָה בְּשֹׂאכְלוּ בְּמָקוּמוֹ דְּשָׁעִין אִינוּ בְּבָנִים לְגַמְרִי וְלְפִשּׁוּט בְּעִיא דְּרַב פַּפָּא: לְחִיב עַל כָּל קְרַחָה וְקְרַחָה הִיבִי דְּמִי אֶלִימָא בָּזָה אַחֵר זָה וּבְחִמַּשׁ הַתְּרֹאוֹת בְּשִׁיטָא אֶלָּא בְּבִת אַחַת וּבְחֲדָא גְרִים בְּבִת אַחַת אֶלָּא בְּחֲדָא הַתְּרָבָה וְכֹן פִּי' לְעוֹלָם בָּזָה אַחֵר זָה וְשְׁמֵא הִינוּ טַעֲמָא מִשּׁוֹם דְּאִי בְּבִת אַחַת הַכָּל קְרַחָה חֲדָא הִיא וְיֵשׁ לְיָשׁ בְּבִת אַחַת וּמִרִי שְׁעָשָׂה שְׁעוֹר ה' קְרַחוֹת וְהוּא הָדִין דְּבָזָה אַחֵר זָה גְּמִי הָּיָה וְכוּל לְהַקְשׁוֹת אֶלָּא הָכִי קֹאמֵר אֶלִימָא גַם בְּבִת אַחַת וּבְחֲדָא הַתְּרָבָה

ב.

 עין משפט נר מצוה

א מו"י פה' מהל' אישות הל' ו:

ב מו"י פב' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ה:

ג מו"י פב' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ט:

ד מו"י פ"ט מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ד:

ה מו"י פ"ב מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טו, סמג לאוין סב, טוש"ע יו"ד סי' קפ סעי' ט:

ו מו"י פ"ב מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א, טוש"ע יו"ד סי' קפא סעי' ב:

ז מו"י פ"ב מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ז, ש"ע יו"ד סי' קפא סעי' י:

ח מו"י פ"ב מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יב, ש"ע יו"ד סי' קפ סעי' ח:

 עין משפט גור מוצה

א מיי' פ"ב מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טו, סמג לאוין סב:

ב מיי' פה' מהל' נזירות הל' י, סמג לאוין רכ:

ג מיי' פ"ב מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טו, סמג לאוין סב, טוש"ע יו"ד סי' קפ סעי' ט:

ד מיי' פט' מהל' שבת הל' ט, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שמ סעי' א:

ה מיי' פט' מהל' שבת הל' ט, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שמ סעי' א:

ו מיי' פ"ב מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' י, סמג לאוין ס, טוש"ע יו"ד סי' קפב סעי' ו:

ז מיי' פ"ב מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א, סמג לאוין נא, טוש"ע יו"ד סי' קפא סעי' א:

ח מיי' פ"ב מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א, טוש"ע יו"ד סי' קפא סעי' ד:

ט מיי' פ"ב מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א, סמג לאוין סב, טוש"ע יו"ד סי' קפא סעי' ד:

י מיי' פ"ב מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' קפ סעי' ח:

לֹא צָרִיכָא שָׁפֹךְ ה' אֲצַבְעוֹתָיו נָשָׂא. וְתַמָּה אֲכַפְתִּי מֵאִי תַכֵּן בֵּינוּ דְּלִיכָא ה"ג אֵלֶּא כַּחֲזָא הֵתְרָאָה וְלֹא גָרְסִין בְּבֵת אַחַת אֵלֶּא דְּאֶתְרוּ בַּהּ חֲזָא הֵתְרָאָה וְאֶתָּא אֵלֶּא חֲזָא הֵתְרָאָה אֲמַאי מְחִיב ה' וְאִי מִשּׁוּם דְּעָשָׂה בְּבֵת אַחַת מַה בְּדָךְ בֵּינוּ דְּחַד לֹא אִיכָא וְכִי אֲדָם אוֹכֵל ב' יִמֵּי חֵלֶב בְּבֵת אַחַת וּבְחֲזָא הֵתְרָאָה מִי מְחִיב שְׁתֵּי מַלְקוּיֹת מִשּׁוּם דְּהֻיָּא לִיָּה הֵתְרָאָה אֵכֵל חֲזָא וְחֲזָא וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשִׁאנִי הָכָא דְגַלִּי קָרָא אֵכֵל קַרְחָה וְקַרְחָה דְּקַרְחָהּ מְחַלְקוֹת בְּגוּן גּוּפִים מְחַלְקוֹן מִיָּהוּ קָשָׁה לָמָּה הֲצַדִּיךְ לְפָרֶשׁ בְּקַרְחָה דְּעַל זִי נָשָׂא לִוקְמִי בְּקַרְחָה בְּזִילו שְׁעוּר ה' קַרְחָהּ בְּבֵת אַחַת וּמ"מ לֹא קָשָׁה מֵהָא גְזִירָא שְׂתָּה כּוֹי דְּשִׁאנִי הָכָא דְגַלִּי קָרָא דְּקַרְחָהּ מְחַלְקוֹת בְּזִילו גּוּפִים מְחַלְקוֹן וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלֹא מִתְקַמָּא לִיָּה בְּקַרְחָה וְקַרְחָ בְּזִילו בְּבֵת אַחַת מִשּׁוּם דְּקַרְחָ בְּזִילו קַרְחָה בְּמִקּוּם אַחַד וְהַכֵּל אַחַד בְּלִי הֶפְסֵק שְׁעוּר בִּינְיָתִים וְכַ"ג חֲשִׁיב הַכֵּל קַרְחָה אַחַת וְאִין בָּאן עַל כֵּן קַרְחָה וְקַרְחָה לְהִי מוֹקִי לָּהּ בַּהּ אֲצַבְעוֹתָיו בְּנָשָׂא וְאוֹתְבִינְהוּ בְּבֵת אַחַת וּפְי' בַּהּ מְקוֹמוֹת רַחוּקִים קַצַּת זֶה מִזֶּה שְׁנֵשׁ הֶפְסֵק שְׁעוּר בֵּין קַרְחָה לְקַרְחָה וְקַרְיָן בַּהּ עַל כֵּן קַרְחָה וְקַרְחָה וְאִם תֵּאמַר סוּף לִוקְמָה אֵכֵל בַּהּ אַחַר זֶה וּבְחֻמְשָׁה מְקוֹמוֹת רַחוּקִים קַצַּת בְּדָפִי וּמִתְקַם שְׁפִיר גַּם בְּקוֹרְחָא וְתוֹלֵשׁ בְּזִילו בְּלֹא נָשָׂא וּבְחֲזָא הֵתְרָאָה מִשּׁוּם דְּגַלִּי קָרָא דְּקַרְחָהּ מְחַלְקוֹת וּמִתְקַן פִּי' הֶקְנִיט' מִשְׁמַע דֹּא"כ לֹא הִיָּה מְחִיב בִּי אִם אֶלְקַרְחָה חֲמִימָא שְׁהִיָּה בְּזִילו בְּתוֹךְ בְּדִי דְּעוֹר בְּדִי דְּעוֹר לְהֵתְרָאָה וּמְצִי לְמִימַר אֶשְׁתַּלְאִי וְקָשָׁה בֵּינוּ דְּהֶתַּחֲמִיל לְעַבַר תוֹךְ בְּדִי דְּעוֹר לְהֵתְרָאָה לֹא מְצִי לְמִימַר אֶשְׁתַּלְאִי בְּדַמְלֹכַח בְּרָךְ י' יוֹסִפִּין (קְדוּשָׁין דִּף עֲז: וְשֵׁס) גְּפִי ה' אֶלְמָנוּת בַּהּ אַחַר זֶה דְּמַחֲסִיב אֵכֵל חֲזָא וְחֲזָא וְנָפִי' בְּחַד הֵתְרָאָה מִשּׁוּם דְּגּוּפִים מְחַלְקִים אַע"ג דְּלִיכָא בְּתוֹךְ בְּדִי דְּעוֹר כ"א בְּאֶלְמָנָה חֲמִימָא לְבָךְ גְּרָאָה דֹּאִין הָכִי מְצִי תָּה מְצִי לְאוּקְמוּי בַּהּ אַחַר זֶה בְּדָפִי אֵלֶּא נִקְטַ בְּבֵת אַחַת לְרַבּוּתָא דְּאִפִּילוּ בָּאוּת' דְּהִנֵּה קָשָׁה לִיָּה מְחִיב וּמִתְקַמָּא שְׁפִיר בְּךָ פְּרוּשׁ בְּשִׁיטָה וּמִיָּה נִיחָא לְפִירוּשׁ דְּגָרְסִין בְּבֵת אַחַת וְכּוֹי אֵכֵל לְגָרְכָא רֵאשׁוּנָה דְּגָרְסֵ אֵלֶּא בְּחֲזָא הֵתְרָאָה פְּרוּשׁ וּמִשּׁוּם קַרְחָה זֶה אַחַר זֶה מֵאִי אֵכָא לְמִימַר וַי"ל דְּמ"מ קִאֲמַר בְּבֵת אַחַת לְרַבּוּתָא טְפִי דְּאִפִּי בְּבֵת אַחַת מִשְׁפַּחַת לָּהּ בְּחֻמְשָׁה מְקוֹמוֹת מְחַלְקוֹן דְּהֶפְסֵק שְׁעוּר בְּגוּן דְּסָךְ אֲצַבְעוֹתָיו בְּנָשָׂא וְכֵן שָׁךְ בַּהּ אַחַר זֶה דְּמִתְקַמָּא בַּהּ מְקוֹמוֹת רַפִּי' בְּקוֹרְחָ בְּזִילו: בְּמַלְקוּט (שְׁחוּרוֹת מִתְקַן לְבָנוּת) שְׁהוּא חֵיב. פֶּרֶשׁב"ס דְּאֶתָּא דְּוָקָא כִּר' יְהוּדָה דִּאֲמַר מְלָאכָה שְׁאִינָה צָרִיכָה לְגּוּפָה חֵיב עָלֶיהָ:

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

לֹא צָרִיכָא שָׁפֹךְ ה' אֲצַבְעוֹתָיו נָשָׂא. וְתַמָּה אֲכַפְתִּי מֵאִי תַכֵּן בֵּינוּ דְּלִיכָא ה"ג אֵלֶּא כַּחֲזָא הֵתְרָאָה וְלֹא גָרְסִין בְּבֵת אַחַת אֵלֶּא דְּאֶתְרוּ בַּהּ חֲזָא הֵתְרָאָה וְאֶתָּא אֵלֶּא חֲזָא הֵתְרָאָה אֲמַאי מְחִיב ה' וְאִי מִשּׁוּם דְּעָשָׂה בְּבֵת אַחַת מַה בְּדָךְ בֵּינוּ דְּחַד לֹא אִיכָא וְכִי אֲדָם אוֹכֵל ב' יִמֵּי חֵלֶב בְּבֵת אַחַת וּבְחֲזָא הֵתְרָאָה מִי מְחִיב שְׁתֵּי מַלְקוּיֹת מִשּׁוּם דְּהֻיָּא לִיָּה הֵתְרָאָה אֵכֵל חֲזָא וְחֲזָא וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשִׁאנִי הָכָא דְגַלִּי קָרָא אֵכֵל קַרְחָה וְקַרְחָה דְּקַרְחָהּ מְחַלְקוֹת בְּגוּן גּוּפִים מְחַלְקוֹן מִיָּהוּ קָשָׁה לָמָּה הֲצַדִּיךְ לְפָרֶשׁ בְּקַרְחָה דְּעַל זִי נָשָׂא לִוקְמִי בְּקַרְחָה בְּזִילו שְׁעוּר ה' קַרְחָהּ בְּבֵת אַחַת וּמ"מ לֹא קָשָׁה מֵהָא גְזִירָא שְׂתָּה כּוֹי דְּשִׁאנִי הָכָא דְגַלִּי קָרָא דְּקַרְחָהּ מְחַלְקוֹת בְּזִילו גּוּפִים מְחַלְקוֹן וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלֹא מִתְקַמָּא לִיָּה בְּקַרְחָה וְקַרְחָ בְּזִילו בְּבֵת אַחַת מִשּׁוּם דְּקַרְחָ בְּזִילו קַרְחָה בְּמִקּוּם אַחַד וְהַכֵּל אַחַד בְּלִי הֶפְסֵק שְׁעוּר בִּינְיָתִים וְכַ"ג חֲשִׁיב הַכֵּל קַרְחָה אַחַת וְאִין בָּאן עַל כֵּן קַרְחָה וְקַרְחָה לְהִי מוֹקִי לָּהּ בַּהּ אֲצַבְעוֹתָיו בְּנָשָׂא וְאוֹתְבִינְהוּ בְּבֵת אַחַת וּפְי' בַּהּ מְקוֹמוֹת רַחוּקִים קַצַּת זֶה מִזֶּה שְׁנֵשׁ הֶפְסֵק שְׁעוּר בֵּין קַרְחָה לְקַרְחָה וְקַרְיָן בַּהּ עַל כֵּן קַרְחָה וְקַרְחָה וְאִם תֵּאמַר סוּף לִוקְמָה אֵכֵל בַּהּ אַחַר זֶה וּבְחֻמְשָׁה מְקוֹמוֹת רַחוּקִים קַצַּת בְּדָפִי וּמִתְקַם שְׁפִיר גַּם בְּקוֹרְחָא וְתוֹלֵשׁ בְּזִילו בְּלֹא נָשָׂא וּבְחֲזָא הֵתְרָאָה מִשּׁוּם דְּגַלִּי קָרָא דְּקַרְחָהּ מְחַלְקוֹת וּמִתְקַן פִּי' הֶקְנִיט' מִשְׁמַע דֹּא"כ לֹא הִיָּה מְחִיב בִּי אִם אֶלְקַרְחָה חֲמִימָא שְׁהִיָּה בְּזִילו בְּתוֹךְ בְּדִי דְּעוֹר בְּדִי דְּעוֹר לְהֵתְרָאָה וּמְצִי לְמִימַר אֶשְׁתַּלְאִי וְקָשָׁה בֵּינוּ דְּהֶתַּחֲמִיל לְעַבַר תוֹךְ בְּדִי דְּעוֹר לְהֵתְרָאָה לֹא מְצִי לְמִימַר אֶשְׁתַּלְאִי בְּדַמְלֹכַח בְּרָךְ י' יוֹסִפִּין (קְדוּשָׁין דִּף עֲז: וְשֵׁס) גְּפִי ה' אֶלְמָנוּת בַּהּ אַחַר זֶה דְּמַחֲסִיב אֵכֵל חֲזָא וְחֲזָא וְנָפִי' בְּחַד הֵתְרָאָה מִשּׁוּם דְּגּוּפִים מְחַלְקִים אַע"ג דְּלִיכָא בְּתוֹךְ בְּדִי דְּעוֹר כ"א בְּאֶלְמָנָה חֲמִימָא לְבָךְ גְּרָאָה דֹּאִין הָכִי מְצִי תָּה מְצִי לְאוּקְמוּי בַּהּ אַחַר זֶה בְּדָפִי אֵלֶּא נִקְטַ בְּבֵת אַחַת לְרַבּוּתָא דְּאִפִּילוּ בָּאוּת' דְּהִנֵּה קָשָׁה לִיָּה מְחִיב וּמִתְקַמָּא שְׁפִיר בְּךָ פְּרוּשׁ בְּשִׁיטָה וּמִיָּה נִיחָא לְפִירוּשׁ דְּגָרְסִין בְּבֵת אַחַת וְכּוֹי אֵכֵל לְגָרְכָא רֵאשׁוּנָה דְּגָרְסֵ אֵלֶּא בְּחֲזָא הֵתְרָאָה פְּרוּשׁ וּמִשּׁוּם קַרְחָה זֶה אַחַר זֶה מֵאִי אֵכָא לְמִימַר וַי"ל דְּמ"מ קִאֲמַר בְּבֵת אַחַת לְרַבּוּתָא טְפִי דְּאִפִּי בְּבֵת אַחַת מִשְׁפַּחַת לָּהּ בְּחֻמְשָׁה מְקוֹמוֹת מְחַלְקוֹן דְּהֶפְסֵק שְׁעוּר בְּגוּן דְּסָךְ אֲצַבְעוֹתָיו בְּנָשָׂא וְכֵן שָׁךְ בַּהּ אַחַר זֶה דְּמִתְקַמָּא בַּהּ מְקוֹמוֹת רַפִּי' בְּקוֹרְחָ בְּזִילו: בְּמַלְקוּט (שְׁחוּרוֹת מִתְקַן לְבָנוּת) שְׁהוּא חֵיב. פֶּרֶשׁב"ס דְּאֶתָּא דְּוָקָא כִּר' יְהוּדָה דִּאֲמַר מְלָאכָה שְׁאִינָה צָרִיכָה לְגּוּפָה חֵיב עָלֶיהָ:

אֵלֶּא בְּחֲזָא הֵתְרָאָה, מִי מְחִיב? וְהִתְנַן: נִזִּיר שְׁהִיָּה שׁוֹתָה יַיִן כָּל הַיּוֹם – אֵינּוּ חֵיב אֵלֶּא אַחַת. אָמְרוּ לוֹ: "אַל תִּשְׁתֶּה", "אַל תִּשְׁתֶּה", וְהוּא שׁוֹתָה – חֵיב עַל כֵּן אַחַת וְאַחַת! לֹא צָרִיכָא, דְּסָךְ חֲמִשׁ אֲצַבְעוֹתָיו נָשָׂא וְאוֹתְבִינְהוּ בְּבֵת אַחַת, דְּהֻיָּא לִיָּה, הֵתְרָאָה לְכָל חֲזָא וְחֲזָא. 'וְכַמָּה שְׂיַעוּר קָרְחָה? רַב הוּנָא אוֹמַר: בְּדִי שְׂיַרְאָה מֵרֵאשׁוּ. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: בְּגָרִיס. בְּתַנְאִי: בְּמָה שְׂיַעוּר קָרְחָה – בְּגָרִיס, אַחֲרִים אוֹמְרִים: בְּדִי שְׂיַרְאָה מֵרֵאשׁוּ. אָמַר רַב יְהוּדָה בַּר חֲבִיבָא: פְּלִיגִי בַּהּ תִּלְתָּא תַנְאִי, חַד אוֹמַר: בְּגָרִיס, וְחַד אוֹמַר: בְּדִי שְׂיַרְאָה מֵרֵאשׁוּ, וְחַד אוֹמַר: בְּשְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת. וְאִיכָא דְּמַפְיָק שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת וּמַעְיִיל בְּכַעֲדָשָׁה. וְסִימְנָה: בְּהֶרֶת – בְּגָרִיס, וּמַחֲיָה – בְּכַעֲדָשָׁה. 'תַּנָּא: הַנוּטִל מְלֵא פִי הַזֶּה בַּשֹּׁבֶת – חֵיב. וְכַמָּה מְלֵא פִי הַזֶּה? אָמַר רַב יְהוּדָה: שְׁתֵּים. וְהִתְנַנְיָא: לְקָרְחָה שְׁתֵּים! אִימָא: וְכֵן לְקָרְחָה שְׁתֵּים. "תַּנְיָא נָמִי הָכִי: הַנוּטִל מְלֵא פִי הַזֶּה בַּשֹּׁבֶת חֵיב, וְכַמָּה מְלֵא פִי הַזֶּה – שְׁתֵּים. רַבִּי אֶלְיָעֶזֶר אוֹמַר: אַחַת. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֶלְיָעֶזֶר בַּמְּלַקֵּט לְבָנוֹת מִתּוֹךְ שְׁחוּרוֹת, אֶפִּילוּ אַחַת – שְׁהוּא חֵיב. וְדָבָר זֶה אֶפִּילוּ בַּחוּל אֶסוּר, מִשּׁוּם שְׁנַאמַר: "לֹא יִלְבַּשׁ גָּבַר שְׁמֹלֶת אִשָּׁה". 'וְהַמְקִיף פֹּאת רֵאשׁוּ וְכוּי'. תַּנּוּ רַבֵּנּוּ: "פֹּאת רֵאשׁו" – סוּף רֵאשׁוּ, וְאִיזְהוּ סוּף רֵאשׁוּ – זֶה הַמְשׁוּנָה צָדְעִי לְאַחוּרִי אֲזִנּוּ וּלְפִדְחִתּוּ. ^(א)תַּנִּי תַנָּא קַמִּיָּה דְּרַב חֲסִדָּא: אֶחָד הַמְקִיף וְאֶחָד הַנִּיָּקָף – לֹקָה. אָמַר לִיָּה: מֵאֵן דְּאֶכִּיל תַּמְרִי בְּאַרְבֵּילָא לְקִי? דְּאָמַר לָּהּ: מִנִּי – רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּאָמַר: לֹא שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה לֹקִין עָלָיו. "רַבָּא אוֹמַר: בְּמַקִּיף לַעֲצָמוֹ, וְדַבְרֵי הַכֵּל. רַב אִשִּׁי אוֹמַר: בְּמִסִּיעֵ. וְדַבְרֵי הַכֵּל. וְהַמְשָׁחִית פֹּאת זָקְנוּ. תַּנּוּ רַבֵּנּוּ: פֹּאת זָקְנוּ – סוּף זָקְנוּ, וְאִיזְהוּ סוּף זָקְנוּ – שְׁבוּלַת זָקְנוּ. ^(א)וְהַמְשָׁרֵט שְׂרִיטָה אַחַת וְכוּי. תַּנּוּ רַבֵּנּוּ: "וְשָׂרֵט" – יָכוֹל אֶפִּילוּ שָׂרֵט עַל בֵּיתוֹ: שְׁנַפֵּל וְעַל סְפִינָתוֹ שְׁטַבְעָה בַּיָּם? תִּלְמוּד לֹמַר: "לְנַפֵּשׁ" – אֵינּוּ חֵיב אֵלֶּא עַל הַמַּת בַּלְבַּד. וּמַנִּין לַמְשָׂרֵט חֲמִשׁ שְׂרִיטוֹת עַל מַת אֶחָד שְׁהוּא חֵיב עַל כֵּן אַחַת וְאַחַת? תִּלְמוּד לֹמַר: "וְשָׂרֵט" – לְחִיב עַל כֵּן שְׂרִיטָה וּשְׂרִיטָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: מַנִּין לַמְשָׂרֵט שְׂרִיטָה אַחַת עַל חֲמִשָּׁה מִתִּים, שְׁהוּא חֵיב עַל כֵּן אַחַת וְאַחַת? תִּלְמוּד לֹמַר "לְנַפֵּשׁ" – לְחִיב עַל כֵּן נָפֵשׁ וְנָפֵשׁ. וְהָא אִפִּיקְתִּיהָ לְבֵיתוֹ שְׁנַפֵּל וְלְסְפִינָתוֹ שְׁטַבְעָה בַּיָּם!

קֶסֶבֶר

אִיהוּ וְקַרְחָ בַּהּ אַחַר זֶה מִי מְחִיב וְהִתְנַן כּוֹי אֵינּוּ חֵיב אֵלֶּא חֲזָא הֵתְרָאָה וְאֵיל וְלֹא אֶתְרוּ בּוֹ אֵלֶּא חֲזָא הֵתְרָאָה וְאַע"ג דְּשְׁתִּיתוּ בַּהּ אַחַר זֶה הִיא דְּשְׁתִּיתָה בְּבֵת אַחַת כָּל הַיּוֹם לִיכָא: אֵל תִּשְׁתֶּה אֵל תִּשְׁתֶּה מִתְרִין בּוֹ לְכָל שְׁתִּיתָה וְשְׁתִּיתָה: נָשָׂא פְּרוּשׁ כּסֵּ שְׁמַשְׁיַר אֶת הַשְּׁעָר וְהַסָּךְ מִמֶּנּוּ אֵינּוּ צְמִיחַ שְׁעָר בְּגוּפוֹ: וְאוֹתְבִינְהוּ בְּבֵת אַחַת בַּהּ מְקוֹמוֹת דְּהוּן לָּהּ ה' קַרְיחוֹת וּבְחֲזָא הֵתְרָאָה דְּבִינוּ דְּבֵת אַחַת קָא עָבִיד מֵאִי חֲזִית דְּחוּלָא הֵתְרָאָה אַהֲלִי אֲצַבַּע טְפִי מֵהֲאִי וְהֵתְרָאָת סָפֵךְ לֹא מִיחֻשְׁבָּא דְּהֵתְרָאָה אֲכּוּלָּהוּ אֲצַבְעוֹת שְׁדִיָּא וּמִנְחָא וְלֹא לְתַר מִתְבָּרַר לוֹ אִם חוּשֵׁשׁ לְהֵתְרָאָתוֹ אִוֹ לֹא: שְׂיַרְאָה מֵרֵאשׁו שְׂיַרְאָה מְבַשֵּׁר הֵרֵאשׁ עָרִס: אָמַר רַב יְהוּדָה בַּר חֲבִיבָא פְּלִיגִי בַּהּ תִּלְתָּא תַנְאִי אִיכָא דְּמַפְקַ שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת וּמַעְיֵל כַּעֲדָשָׁה: וְסִימְנָךְ דְּלֹא תִימָא מַפִּיק בְּגָרִיס וּמַעְיֵל כַּעֲדָשָׁה מִשְׁנָה זֹו בְּהֶרֶת בְּגָרִיס וּמַחֲיָה כַּעֲדָשָׁה דְּהָכָא נָמִי בַשְּׁעוּרֵי קַרְחָה אִיכָא בְּגָרִיס וּכְעֲדָשָׁה וּמַהֲשָׁמָא דְּעֵינּוּ דְּלֹא אֲשַׁקְנָא אֵלֶּא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת דְּוִרְאָה מֵרֵאשׁו לֹא הִיוּ צָרִיכִים לְאַפְקוּי דְּשִׁנָּה הוּא לְדַבְרֵי בְּלָם דֹּאִין זֶה שְׁעוּר קַצַּב: הָכִי גָרְסִין תַנָּא הַנוּטִל מְלֵא פִי הַזֶּה בַּשֹּׁבֶת וְלֹא גָרְסִין תַנְיָא: פִּי הַזֶּה חֲזָן שֵׁל מַסְפְּרִיס: אִימָא וְכֵן לְקַרְחָה שְׁתֵּים וּלְפִירוּשֵׁי אֶתָּא: בְּמַלְקוּט שְׁעֵרוֹת לְבָנוּת מִתּוֹךְ שְׁחוּרוֹת דְּבִינוּ דְּאֲדָם מַקְפִיד עַל שְׁעָר לָכֵן אַחַד שְׁבִין שְׁעֵרוֹתֵינוּ שְׁחוּרוֹת בְּדִי שֵׁלָא יִרְאָה זָקֵן אֲמַרְיָן דְּכִשְׁהוּא מְלַקֵּט אִוִּיתוּ מִבִּין הַשְׁחוּרוֹת מְלָאכָה חֲשׂוּבָה הִיא לוֹ וְחִיב מִשּׁוּם גִּזְזַ בֵּינוּ דְּחִינֵשׁ לְגִזְזִיָּה זֹו. שְׁחוּרוֹת מִתּוֹךְ לְבָנוֹת לֹא גָרְסִין: אִף בַּחוּל אֶסוּר שְׁמִתְנָאָה עֲצָמוֹ בְּגוּנֵי אִשָּׁה: וְאֶתְהוּ סוּף רֵאשׁו בְּאִיזָה שְׁנָן וְהָא מַקִּיף סוּף הֵרֵאשׁ שְׁהוּא חֵיב בְּבֵל תַּקִּיפוֹ: הַמְשָׁנָה צַדְעִי לְאַחוּרִי אֲזִנּוּ וּלְפִדְחִתּוֹ אַחוּרִי אֲזִנּוּ אִין שְׁעָר בְּלוּס וְכָךְ בְּמַצְחוֹ אִין שְׁעָר בְּלוּס אֵכֵל בְּצַדְעִי שְׁאֲחֻמְצַע יֵשׁ שְׁעָר וְאִם הוּא מִשְׁנָה וְנוּטִל כָּל הַשְּׁעָר שְׁבַצְדְּעִי לְמַדַּת אַחוּרִי אֲזִנּוּ וּפִדְחִתּוֹ זֹהוּ מַקִּיף סוּף הֵרֵאשׁ: דְּאֶכִּיל תַּמְרֵי בְּאַרְבֵּילָא הֲאוּכֵל תַּמְרִיס בְּבִבְרָה וְהָא לִוקָה בְּתַמִּישׁ בְּלוֹמַר נִקָּף מַה בָּשַׁע שְׁהוּא לִוקָה לֹא שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה הִיוּ וְלֹא לְלָקִי: דְּאֲמַר לָךְ מַנִּי הַשּׁוֹאֵל לָךְ בְּמֵאֵן הַקְּמַרְתָּ נִקָּף לִוקָה אִימָא לִיָּה ר' יְהוּדָה הִיא דְּאֲמַר לַעִיל (מַפּוֹת דִּף ד: טז.). לֹא שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה לִוקִין וְהִינוּ לֹא שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה דְּנִקָּף הוּא דְּקָא עָבַר אֲלָלוּ דְּלֹא תַקִּיפוֹ דְּשַׁמְעִין לְקָרָא הָכִי לֹא תַקִּיפוֹ לֹא תַנִּיחוּ לְהַקִּיף דְּמַנִּיחַ לְהַקִּיף בְּמַקִּיף א"נ מַדְאֲפָקִיָּה בְּלָשׁוֹן רַבִּים דְּכַתִּיב ל

כא.

 עין משפט נר מצוה

א מו"י פ"ב מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יא, סמג לאוין פא, טוש"ע יו"ד סי' קפ טע"י א:

ב טוש"ע יו"ד סי' קפ טע"י ג:

ג מו"י פה' מהל' נזירות הל' י, סמג לאוין רב:

ד מו"י פה' מהל' נזירות הל' טז:

ה מו"י פג' מהל' אבל הל' ד, סמג לאוין רלד:

ו מו"י פה' מהל' נזירות הל' יג:

ז מו"י פי' מהל' כלאים הל' ל, סמג לאוין רפג:

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

הסבר רבי יוסי שריטה וגזירה אחת היא דתרוניהו בין פגד בין פגלי וכתוב בגזירה למת לא

תתגדלו ולא תשימו קרחה וגו': המשטר פגלי חוב הא נזאי פשיטא לכלי גלמא דעקר

הַסֵּבֶר רַבִּי יוֹסִי: שְׁרִיטָה וגדידה אחת היא, ו**כְּתִיב הָתָם "לִמָּת"**. **אָמַר שְׂמוּאֵל: הַמְּשֻׁרֵּט בַּכְּלִי – חֵיִיב. מִיתִיבִי: שְׁרִיטָה** וגדידה אחת היא, **אֵלָּא שְׁשְׁרִיטָה בִּיד וגדידה בַּכְּלִי! הוּא דְאָמַר כְּרַבִּי יוֹסִי. תָּנִי תָּנָא קַמִּיָּה דְרַבִּי יוֹחָנָן: עַל מַת, בִּין בִּיד בִּין בַּכְּלִי – חֵיִיב, עַל עֲבֻדָּה זָרָה, בִּיד – חֵיִיב, בַּכְּלִי – פֶּטוּר.**

וְהָא אִיפְכָּא כְּתִיב: "וַיִּתְגַּדְּדוּ כַּמִּשְׁפָּטָם בַּחֲרָבוֹת וּבְרַמְחִים!" אֵלָּא אֵימָא: בִּיד – פֶּטוּר, בַּכְּלִי – חֵיִיב. ^(א)**וְחֵיִיב עַל הָרָאשׁ. מַחְוֵי רַב שִׁשָּׁת בִּין פִּירְקֵי רִישָׁא. וְעַל הַזָּקֹן, שְׁתִּים מִכָּאן וּשְׁתִּים מִכָּאן וְאַחַת מִלְמָשָׁה. מַחְוֵי רַב שִׁשָּׁת בִּין פִּירְקֵי דִיקָנָא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: אַם נָטְלָן וְכוּ'. קֶסֶר: חַד לָאו הוּא.** ^(ב)**וְאִינוּ חֵיִיב עַד שְׁיִטְלָנוּ בַתְּעַר. תָּנוּ רַבָּנַן: "וּפָאֵת זָקֵנָם לֹא יִגְלָחוּ", יָכוֹל אֲפִילוּ גִלְחוּ בְּמִסְפָּרִים יְהֵא חֵיִיב? תִּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא תִשְׁחִית". אִי "לֹא תִשְׁחִית", יָכוֹל אַם לְקַטֹּו בְּמִלְקַט וִרְהִיטְנִי יְהֵא חֵיִיב? תִּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא יִגְלָחוּ". הָא בִּיצֵד – גִּילּוּחַ שִׁישׁ בּוּ הַשְּׁחָתָה, הֲוִי אוֹמַר זֶה תַּעַר.** ^(ג)**רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: אֲפִילוּ לְקַטֹּו בְּמִלְקַט וִרְהִיטְנִי יְהֵא חֵיִיב. מָה נִפְשָׁה: אִי גָמִיר גְּזִירָה שְׁוֹה – לִיבְעֵי תַּעַר, אִי לָא גָמִיר גְּזִירָה שְׁוֹה – מִסְפָּרִים נָמִי [לֹא]! לְעוֹלָם גָּמִיר גְּזִירָה שְׁוֹה, וְקִסְכַּר: הֲנִי נָמִי גִילּוּחַ עֶבְדִּי.** ^(ד)**מִתְנִי הַכּוֹתֵב כְּתוּבַת קֶעֶקַע. כְּתֵב וְלֹא קֶעֶקַע וְלֹא כְּתֵב – אִינוּ חֵיִיב, עַד שְׁיַכְתוּב וַיִּקְעָקַע (בִּידוּ) [בִּידוּ] וּבִכְחֹל וּבְכָל דָּבָר שֶׁהוּא רוּשָׁם. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: אִינוּ חֵיִיב עַד שְׁיַכְתוּב שָׁם אֶת הַשֵּׁם, שְׁנֹאמַר: "וּכְתַבְתָּ קֶעֶקַע לֹא תִתְנוּ בָכֶם אָנִי הִי". גָּמִי אָמַר לִיהֵא רַב אַחָא בְרִיהֵא דְרַבָּא לְרַב אֲשִׁי: עַד דִּיכְתוּב "אָנִי הִי" מִמַּשׁ? אָמַר לִיהֵא לֹא. כְּדִתְנִי בַר קַפְרָא: אִינוּ חֵיִיב עַד שְׁיַכְתוּב שֵׁם עֲבֻדָּה זָרָה, שְׁנֹאמַר: "וּכְתוּבַת קֶעֶקַע לֹא תִתְנוּ בָכֶם אָנִי הִי" – אָנִי ה', וְלֹא אַחֵר. ^(ה)אָמַר רַב מְלָפִיא אָמַר רַב אֲדָא בַר אֲהֵבָה: אֲסוּר לוֹ לְאָדָם שְׂיִתֵּן אֶפֶר מִקְלָה עַל גִּבִּי מִכְתּוֹ, מִפְּנֵי שְׁנִירְאִית כְּכַתוּבַת קֶעֶקַע. אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרִיהֵא דְרַב אִיקָא: שְׁפּוּד, שְׁפָחוֹת וּגּוּמוֹת – רַב מְלָפִיו, בְּלוּרִית, אֶפֶר מִקְלָה וּגְבִינָה – רַב מְלָפִיא רַב פֶּפֶא אָמַר: מִתְנִיתִין וּמִתְנִיתָא – רַב מְלָפִיא, שְׁמַעְתָּתָא – רַב מְלָפִיו. וְסִימָנִיה: מִתְנִיתָא מְלָפָתָא. מָאי בִּינִייהוּ? אִיכָא בִּינִייהוּ שְׁפָחוֹת. רַב בִּיבִי בַר אֲבִי קַפִּיד אֲפִילוּ אַרְיבְדָּא דְכוּסִילָתָא. רַב אֲשִׁי אָמַר: כָּל מְקוֹם שִׁישׁ שָׁם מִכָּה – מִכְתּוּ מוֹכִיחַ עָלָיו. ^(ו)מִתְנִי נִזִּיר שְׁחִיָּה שׁוֹתָה יֵין כָּל הַיּוֹם – אִין חֵיִיב אֵלָּא אַחַת. אָמְרוּ לוֹ "אַל תִּשְׁתֶּה", "אַל תִּשְׁתֶּה", וְהוּא שׁוֹתָה – חֵיִיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הִיָּה מִשְׁמָא לְמַתִּים כָּל הַיּוֹם – אִינוּ חֵיִיב אֵלָּא אַחַת, אָמְרוּ לוֹ "אַל תִּשְׁמָא", "אַל תִּשְׁמָא", וְהוּא מִשְׁמָא – חֵיִיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הִיָּה מְגַלַּח כָּל הַיּוֹם – אִינוּ חֵיִיב אֵלָּא אַחַת, אָמְרוּ לוֹ "אַל תְּגַלַּח", "אַל תְּגַלַּח", וְהוּא מְגַלַּח – חֵיִיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הִיָּה לְבוּשׁ בְּכִלְאִים כָּל הַיּוֹם – אִינוּ חֵיִיב אֵלָּא אַחַת, אָמְרוּ לוֹ: "אַל תִּלְבַּשׁ", "אַל תִּלְבַּשׁ", וְהוּא פּוֹשֵׁט וְלִבַּשׁ – חֵיִיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.**

יש

האמר לפי שהשם היא ומקצקעת מקום המטה והרשם נראה שם אחר זמן חבל עשר בעלמא לא: שפוד בפי' אין צדיו (בפיצה דף כח:) שפוד צננו בו בשר חסור לטבולנו א"ר מלכויו א"ר חזא מלכויו א"ר חזא הלכה כדבי חלישצר (שם סא:) והינו משנה דאמרתני' קאי ולא האמר מלתא בלפי נפשטה: גמות . בגזיה בבא סימן (גזה דף נב.) ר' חלבו אמר רב הוא דפני שערות שאמרו צריך שיהא בערקון גמות רב מלכויו אמר רב חזא בר חלבה גמות אע"פ שאין בו שערות: בלורית בפרק אין מעמידין בע"ז" (דף כט.) ת"ר עובד פוגבים המכתפר מפרכאל כו' ובמה אמר רב מלכויו אמר רב חזא שלם לצבעות לבב רוח והינו מתעיתא: אפר מלכה הבה ואמפתא היא דלאו אמרתני' קאי אלא מלתא בלגפי נפשטה האמר חסור לו לצרם כו': בגזיה נמי בלין מעמידין דקתני בשמנה וגבינות בית אוניו'קי ופגי בגמרא מ"ט אמר רב מלכיא אמר רב חזא מפני שמחליקין כו' והינו משנה דאמרתני' קאי: מתני' ומתעית' רב פפא אסימנא דרב מלכויו קאי לגרושי משה שפחות דכלהו מקצי' רב מלכויו אמריהו בלומר משנה דשפחות דאוחקמת ברב מלכויו רב מלכויו אמריהו והינו דקאמר אלא דבסימנא דרב מלכויו ליכא מקצי' ואמפתא רב מלכויו ומה דאשאר מן השמעיות בסימנו של רב מלכויו דהינו שפוד וגמות רב מלכויו אמריהו והינו דקאמר אבא ביעיהו שפחות ולא האמר שפחות ואפר מקלה אלא שפחות גרידא מנרעין ודרב מלכויו בדהאי קאי: מקציתא מלכתא משניות ובריות עקר הן והינו סימן מי ששמו דומה לגבה מוקמינן בולהו מתעיתא דהו נמי לשון גבה אלצה והינו רב מלכויו אשמו דשמו דומה לגבה ומשמעותו של שם נמי משמע לשון מלכות והינו משניות ובריות שהן עקר ולא שמעות ואית דמפרש אבא ביעיהו שפחות ומקלה משמע שפחות ואסימנא בך לשון ח"ה: דבדא משה: כוסילתא בלי שמעה בו בלע"ז פליימא: מקצי' הנה בלויס אחד מן השוין ולא נזיר:

מסורת הש"ס
א ספרא קדושים פרק ו ה   ;
ב נזיר נח; ספרא קדושים פרק ו   ;
ד נזיר נח; קידושין לה   ;
ג שבועות לה   ;
ד ספרא קדושים פרק ו י   ;
ה נדה נב; עבודה זרה כט   ;
כתובות טא; ביצה כח   ;
ו משנה נזיר; נזיר מב; נזיר לח   ;
תוספתא ברכות; קידושין עז   ;
תורה אור השלם

בנים אתם ליהוה אלהיכם לא תתגדדו ולא-תשימו קרחה בין עיניכם למת [דברים יז, א]

ויקראו בקול גדול ויתגדדו כמשפטים בחרבות וברמחים עד־שפד־דם עליהם [מלכים א יח, כא]

לא-[יקרחו] [יקרחה] קרחה בראשם ופאת זקנם לא יגלחו ויבשרם לא ישרטו שרשת [ויקרא כא, ה]

לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך [ויקרא יט, כז]

ושרט לגפש לא תתנו בבשרכם וכתבת קצקע לא תתנו בכס אני יהוה [ויקרא יט, כח]

כא:

עין משפט גזר מצורה

א מו"י פוי מהל' כלאים הל' ל, סמג לאוין רסג;

ב מו"י פא' מהל' כלאים הל' ב, סמג לאוין רסג, טוש"ע יו"ד סי' רצו סעי' א:

ג מו"י פא' מהל' כלאים הל' ב, סמג לאוין רסג, טוש"ע יו"ד סי' רצו סעי' א:

ד מו"י פא' מהל' שביית יום טוב הל' ג:

וּאֶפְלוּ לֹא שָׁהָה אֶלֶּא לְהַפְשִׁיט מַלְבָּשׁ חַיִּב. וּבִלָּא שָׁהָה לֹא מַחֲבִיב וְלֹא דְמִי דִין. יֵשׁ חוֹרֵשׁ תֵּלֶם אֶחָד יֵשׁ עוֹבֵר בְּלֹא תַּחֲרֹשׁ בְּשׁוּר וּבַחֲמוּר וְנִלְקָטִים עָלָיו אֶסְרוּרִים הִרְבֵּה עַם אִוְנֵוּ לֹאֻוּ בְּכָלֵךְ וּבְהָא לֹא קָא עֲסִין שְׂיֵהֱא חוֹרֵשׁ בַּבִּמָּה שְׁנָרִים וְהָמָּה חֲמוּרִים וְהָרִי נִלְקָטִים אֶסְרוּרִין הִרְבֵּה עָלָיו דְּלָכָל הַפְּחֻחַת קִיאָמֵר וְאֶלְאוּ דְּכַלְאִים קִיאִי לִנְלָקֹט עָלָיו כֹּל אֶסְרוּרִין שְׁהֵאֻם יֻכּוּל: וְהֵן מְקַדְשִׁין בִּגְמִ' מוֹקִי לִיִּה בְּכָכּוֹר בְּכוֹר שׁוֹר וּפְטוֹר חֲמוּר וְהָעֶבֶר בָּהֵן מָשׁוּם לֹא תַעֲבֹד בְּכָכֵר שׁוֹרָךְ וְאֶלְבָּא דְרַבִּי יְהוֹדָה דְאָמַר כִּפ"ק דְּבִבְרוּת (דף ט:): פְטוֹר חֲמוּר אֶסְרוֹ בַּהֲנָה דְבַכְלָל לֹא תַעֲבֹד הוּא וְאֻע"ג דְּבַקָּרָא בְּתִיב בְּכוֹר שׁוֹרָךְ אִיהוּ דְרִישׁ לִי' בְּכוֹר שׁוֹרָךְ לְמַעֲשֵׂי שְׂתַפּוּת וְלֹא לְמַעֲשֵׂי פְטוֹר חֲמוּר אִי גַמִּי מִתְנִי' בְּמֵאן דְּמַמְעֵט פְטוֹר חֲמוּר מֵהֶבֶא שׁוֹר וְחֲמוּר דְּתַתִּי דְּמִתְנִי' לֹאֻוּ דְּוָקָא דְשׁוֹר וְשֵׁה דְאָמַר וְהֵאֵל דְּקָנַט חֲמוּר מָשׁוּם לְשִׁנָּא דְהָרָא דְגַבִּי בְּלָאִים בְּתִיב שׁוֹר וְחֲמוּר וְהוּא הָדִין לְכָל שְׂנֵי מִינֵין וּמָשׁוּם הִנָּחָה דְמִתְנִי מֵהַקְדָּשׁ וְהֵאֵה לִיִּה הַזִּיד בְּמַעֲלֵה לֹא לְקִי דְבְּכּוֹר לֹאֻוּ בַּר מַעֲלֵה הוּא דְהָא מִמֶּנּוּן בָּהֵן הוּא דְאִין מַעֲלֵה אֶלֶּא בַּקְדָּשִׁי גְבוּיָה דְמִתְקַדְּשִׁי ה' בְּתִיב וְאִין מַעֲלֵה בְּכָכּוֹר אֶלֶּא בְּהִנָּה מִן הַאֲמוּרִים אַחֵר זְרִיקַת דְּמִים דְּהִנָּהוּ לְגְבוּיָה נִינְהוּ וְהוּא הָדִין לְכָל תְּקֻשָּׁים תֵּלֶם וּבַקְדָּשִׁי תְקֻשָּׁים יֵשׁ בָּהֵן מַעֲלֵה לִפְנֵי זְרִיקַת דְּמִים לְגְבוּיָה נִינְהוּ אֶבֶל מִשְׁנַזְרִק הָדָם זְכוּ בְּהוּ בְּהִנָּים מִשְׁלַחַן גְבוּיָה וְהֵאֵה לִיִּה מִמֶּנּוּן בָּהֵן וְאִין בּוּ מַעֲלֵה וְכֵן מוֹכַח בִּר"ה (דף כח.) בְּשׁוֹפָר שֶׁל עוֹלָה לֹא יִתְקַע וְאִם תְּקַע יִצָּא בְשׁוֹפָר שֶׁל שְׁלָמִים לֹא יִתְקַע וְאִם תְּקַע לֹא יִצָּא מֵאִי טַעֲמָא עוֹלָה דְּבַת מַעֲלֵה הִיא כִּיּוֹן דְּמַעֲטָה עוֹלָה לְחֵלִין שְׁלָמִים דְּלֹא בָּנִי מַעֲלֵה נִינְהוּ לֹא נִפְקִי לְחֵלִין וְהָרִי גַמִּי מוֹכַח בְּמִם' מַעֲלֵה וּבַבִּמָּה דְּוָכְתִּי: וּכְלָאִים בְּכָרִם דְּמַכַּסִּי בַּהֲדִי דְאֶזֶל וּמַחֲסֵה בְּזוֹרַע: שְׂבִיעִית גַּמִּי מָשׁוּם זוֹרַע בְּשְׂבִיעִית: וַיּוֹם טוֹב דְּקַעֲבִיד חֲרִישָׁה כִּיּוֹ"ט: כַּהֵן: וְהוּא נִזִּיר וְהוֹלֵךְ בַּמִּקּוֹם טוֹמָאֵה אַחֵר מִתְקַדְּשֵׁוּ דְאִיפֹא חַד לֹא מָשׁוּם בָּהֵן לְנֶפֶשׁ לֹא וְטוֹמֵא בְּעִמּוּי וַחַד מָשׁוּם נִזִּיר עַל כֹּל נֶפֶשֶׁת מֵת לֹא יִבְא: אִינוּ הֶשֶׁם אִינוּ לֹאֻוּ זֵה נִלְקָט עָלָיו מָשׁוּם חֲרִישָׁה אֶלֶּא מָשׁוּם לְבִישָׁה: אֵלף נִזִּיר נִזִּיר וְכֵהן קִיאָמֵר וְלֹא דִיִּק: אִינוּ הֶשֶׁם אִין לֹא שְׁנֵן בָּא עָלָיו מָשׁוּם חֲרִישָׁה אֶלֶּא מָשׁוּם בְּיַסָּה שְׁנִכְנִם לְמִקּוֹם טַמְאָה: גַּמ' אֶפְלוּ מַכְנִים וּמוֹצִיא בֵּית יָד אֶתְהִלִּי שְׁלֹו מַכְנִים וּמוֹצִיא יָדוּ בְּבֵית יָד חֲלוּקֵן דְּמִי כַּפּוֹשֵׁט וְלוֹבֵשׁ: עֵינִלִּי וְאֶפְקִי מִמָּשׁ: בַּחֲבֻרָה נִרְאָה לִי יוֹם חֲסִיפָה אֻו יוֹם וַעַד הָיָה לְהֶם שְׁאִוּרִין חֲבֻרָה: דְּדִלְאִי הִגְבַּהֲתִי: מִי

מִשְׁפַּחַת מִרְגְּנִיתָא דְאִי לֹאֻוּ דְאִמְרִי לָךְ הִיוּ אִמְרַת חוֹרֵשׁ דְּמַחֲבִיב בְּכַלְאִים לֹאֻוּ מָשׁוּם זוֹרַע אֶלֶּא מָשׁוּם (מִקּוֹם) מְקַנֵּם דְּשֶׁבֶךְ וְלֹא עֲקָר לֹאֻוּ: אִי לֹאֻוּ דְקַלְסָךְ גְּבֻרָא רַבָּה רַבִּי יִנְאִי הָיָה מוֹקְמוֹנָא מִתְנִיתָא דְמַחֲבִיב חוֹרֵשׁ בְּכַלְאִים דְּמָשׁוּם מְקַנֵּם הוּא וּבְרַבִּי עֲקִיבָא וּמֵאֵן דְאִית לִיִּה מְקַנֵּם בְּכַלְאִים פְטוֹר גַּמִּי בַּמַּחֲסֵה אֶבֶל רַבִּי יִנְאִי קֶלֶסֶךְ וְהוֹדָה לָךְ דְּמַחֲסֵה מָשׁוּם זוֹרַע מַחֲבִיב לְכַלִּי עֲלֵמָא דְמַדְקִיאָמֵר רַבִּי יִנְאִי הַמַּחֲסֵה בְּכַלְאִים לִוְקָה וְלֹא קִיאָמֵר לִוְקָה ש"מ דְּעִדִּיף לִיִּה מַחֲסֵה מִמְקַנֵּם דְּמַחֲסֵה כְּזוֹרַע חֲשִׁיב לִיִּה וְחִיב לְכַלִּי עֲלֵמָא וְכִי אִמְרַת לִיִּה לֹא מִשְׁנַתְנוּ הִיא הוֹדָה לְדַבְרִיד שְׁנִפָּה אִמְרַת וְאִי לֹא דְקַלְסָךְ הָיָה אִמְיִנָא טַעַם דְּמַתְנִיתִין מָשׁוּם מְקַנֵּם דְּמַחֲבִיב לִוְקָה לְרַבִּי עֲקִיבָא וְכֵן בְּשְׂבִיעִית מָשׁוּם חוֹרֵשׁ מַחֲבִיב לִיִּה תֵנָּא דְמַתְנִיתִין וּמֵאֵן דְּפֻטֵר בַּמְקַנֵּם פְטוֹר גַּמִּי בַּמַּחֲסָה: מֵאִי רַבִּי עֲקִיבָא דְתִנְיָא הִמְנַפֵּשׁ וְהַמַּחֲסֵה וְלֹא גְרַסִּינֵן דְתֵנֵן דְּבִרְיֹתָא הִיא וְלֹא מִשְׁנֵה: הִמְנַפֵּשׁ וְהַמַּחֲסֵה בְּכַלְאִים לִוְקָה רַבִּי עֲקִיבָא אִוּמֵר אֵלף הַמְקַנֵּם בְּלֵא רַבִּי עֲקִיבָא קִיאָמֵר לֵא הִמְנַפֵּשׁ וְהַמַּחֲסֵה בְּכַלְאִים לִוְקָה דְמְקַנֵּם הוּא שִׁר"ע כּו' וְהָרִי מִשְׁנֵי לִיִּה בְּמוֹעֵד קָטָן וְרַבָּנִן דְּפִלְגִי עָלֵה דְרַבִּי עֲקִיבָא בְּבִירָא לֹאֻוּ מַחֲסֵה אִינוּ לִוְקָה דְמֵאֵן דְּפֻטֵר בַּמְקַנֵּם פְטוֹר בַּמַּחֲסֵה וְהַמְנַפֵּשׁ עוֹבֵר עַלֵּשִׁים רְשִׁים כְּדִי שְׁנִיָּדְלוּ הַאֲחֵרִים יוֹתֵר לִוְקָה דְחֲשִׁיב כְּזוֹרַע בְּלָאִים: בְּהַמְתֵךְ לֹא תַרְבִּיעַ בְּלָאִים שְׁדָךְ לֹא תוֹרַע בְּלָאִים וְשִׁמְעִינוּ לִיִּה הֲכִי בְּלָאִים שְׁדָךְ לֹא דְשְׁקָרִינוּ לִיִּה מִפְּשָׁטָה לְדַרְשָׂא דְהוּא מַצִּי לְמַכַּכֵּב בַּהֲמַתֵךְ בְּלָאִים לֹא תַרְבִּיעַ וּמִדְּמַקֵּן בְּלָאִים לְשָׂדֶה שְׁמַע מִנָּה לְהֲכִי הוּא דְאֵתָא: וְלֵלְקִי גַמִּי מָשׁוּם זוֹרַע דְהָא נִגְנוּ וְגַמְרוּ דְמַחֲסֵה זוֹרַע הוּא בְּדִאֲמַרְךָ: וְאִין חֲלוּק מְלָאכּוֹת בְּיוֹם טוֹב אִם עֲשֵׂה שְׁתִּים וְשִׁלֵּשׁ מְלָאכּוֹת בְּהַעֲלֵם אֶחָד אֻו עֲשֵׂה מְלָאכָה שְׁשֵׁ בַּה שְׁתִּים אִינוּ חַיִּב אֶלֶּא אַחַת לְגַמ"ד (שְׂפַת דף ע.) הַבְּעֵרָה לְחֹלֶק יִצְאָת בְּבִירָא לֵא אִין חֲלוּק מְלָאכּוֹת כִּיּוֹ"ט דְבּו"ט לֹא יִצְאָת הַבְּעֵרָה לְלֹאֻוּ יִצְאָת וְנִפְקָא לֵא חֲלוּק מְלָאכּוֹת מוֹעֲבֵה אַחַת מִהֶנָּה הֵי מְלִי בְאֶסְרוּרִי דְאִית בָּהֵן חַיִּיב חֲטָאֵת כְּגוֹן מְלָאכּוֹת דְשֶׁפַת דְּזִלוּנֵן בְּרַת וְשִׁגְגָתָן חֲטָאֵת דְּבַהֲהִיא פִּרְשָׁה דְּנַעֲשֵׂה מֵאֲחַת מִהֶנָּה קְמוּרִי בַּחֲטָאֵת אֶבֶל יו"ט דְחַיִּיב מַלְאוֹת הוּא וְאִין זְלוּנוּ בְּרַת אִין בּוּ חֲלוּק מְלָאכּוֹת: לִוְקָה מָשׁוּם מַבְשִׁל גִּיד בְּיוֹם טוֹב וּמִשׁוּם מַבְשִׁל בְּשַׁר בְּחֶלֶב קֹסֶפֶר יֵשׁ בְּגִידִין בְּתוּנֵן טַעַם תְּלַתָּא לֹא תַבְשִׁל בְּתִיבִי חַד לְאִכְלֵה וְחַד לְהִנָּחָה וְחַד לְבִשּׁוּל בַּחֲשִׁיטַת חֲלִין (דף קטו:):

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

יֵשׁ חוֹרֵשׁ תֵּלֶם אֶחָד וְחַיִּיב עָלָיו מָשׁוּם שְׂמוּנָה לְאֻוִין: הַחוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וְחֲמוּר, וְהֵן מוֹקְדְשִׁין, וְכַלְאִים בַּפָּרִם, וּבְשְׂבִיעִית, וַיּוֹם טוֹב, וְכֵהֵן וְנִזִּיר בְּבֵית הַטּוֹמָאָה. חֲנֻנְיָא בֶּן חֲכִינָאִי אוֹמֵר: אֵלף הַלּוֹבֵשׁ כַּלְאִים. אָמְרוּ לוֹ: אִינוּ הַשֵּׁם. אָמַר לְהֶם: אֵלף הַנִּזִּיר לֹא הוּא הַשֵּׁם. אָגַמְי אָמַר רַב בִּיבִי אָמַר רַבִּי יוֹסִי: "פּוֹשֵׁט וְלוֹבֵשׁ" – לּוֹבֵשׁ מַמָּשׁ, אוּ אֶפִּילוּ מַכְנִים וּמוֹצִיא בֵּית יָד אוֹנְקָלִי שְׁלֹו? מַחֲוִי רַב אַחָא בְרִיהַ דְרַב אֵיקָא: עֵינִלִּי וְאֶפּוֹקִי. רַב אֲשִׁי אוֹמֵר: אֶפִּילוּ לֹא שְׁהָה אֶלֶּא כְּדִי לְפָשׁוּט וְלְלַבּוֹשׁ – חַיִּיב. ^(א)יֵשׁ חוֹרֵשׁ תֵּלֶם וְכוּ'. אָמַר רַבִּי יַנָּאִי: בַּחֲבֻרָה נִגְמָנוּ וְגַמְרוּ: הַחוֹפָה בְּכַלְאִים – לּוֹקָה. אָמַר לְהֵן רַבִּי יוֹחָנָן: לֹאֻוּ מִשְׁנַתְנוּ הִיא זוֹ? יֵשׁ חוֹרֵשׁ תֵּלֶם אֶחָד וְחַיִּיב עָלָיו מָשׁוּם שְׂמוּנָה לְאֻוִין: הַחוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמוּר וְהֵן מוֹקְדְשִׁין, וְכַלְאִים בַּפָּרִם – הֵאִי חוֹרֵשׁ דְּמַחֲבִיב מָשׁוּם כַּלְאִים הִיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה? לֹאֻוּ דְמִיפְסִי בַּהֲדִיָּה דְאִזִּיל? ^(א)אָמַר לִיָּה: אִי לֹאֻוּ דִּדְלָאִי לָךְ חֲסַפָּא, מִי מִשְׁפַּחַת מִרְגְּנִיתָא תוֹתָה? אָמַר לִיָּה רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אִי לֹאֻוּ דְקִילָסָךְ גְּבֻרָא רַבָּה, הֵוָה אִמְיִנָא: מַתְנִיתִין מַנִּי – רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְאָמַר: הַמְקִיִּים כַּלְאִים – לּוֹקָה. ^(א)מֵאִי רַבִּי עֲקִיבָא? דְתִנְיָא: הַמְנַפֵּשׁ וְהַמַּחֲסֵה בְּכַלְאִים – לּוֹקָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵלף הַמְקִיִּים. מֵאִי טַעֲמָא דְרַבִּי עֲקִיבָא? דְתִנְיָא: "שְׂדֶה לֹא תוֹרַע כַּלְאִים" – אִין לִי אֶלֶּא זוֹרַע, מְקִיִּים מַנִּין? תִּלְמוּד לוֹמֵר: "בְּהַמְתָּה לֹא תַרְבִּיעַ כַּלְאִים שְׂדֶה לֹא תוֹרַע כַּלְאִים". אָמַר לִיָּה עוֹלָא לְרַב נַחֲמָן: וְלִילְקִי נְגִמִי מָשׁוּם זוֹרַע בְּיוֹם טוֹב! אָמַר לִיָּה: תֵנָּא וְשִׁייר. "אָמַר לִיָּה: תֵנָּא קְתַנִּי שְׂמוּנָה, וְאֵתָּא אִמְרַת תֵנָּא וְשִׁייר?! אָמַר רַבָּא: יֵשׁ חִילּוּק מְלָאכּוֹת בְּשַׁפַּת, וְאִין חִילּוּק מְלָאכּוֹת בְּיוֹם טוֹב. אָמַר לִיָּה: עֲדָא תַהֵא. ^(א)אִיתִיבִיָּה אַבְיִי: וְאִין חִילּוּק מְלָאכּוֹת בְּיוֹם טוֹב? וְהִתְנַן: הַמְבַשֵּׁל גִּיד בְּחֶלֶב בְּיוֹם טוֹב, וְאֶכְלוּ – לּוֹקָה חֲמִשׁ. לּוֹקָה מָשׁוּם אוֹכַל גִּיד, וְלוֹקָה מָשׁוּם מַבְשִׁל בְּיוֹם טוֹב שְׁלֹא לְצוּרָה, וְלוֹקָה מָשׁוּם מַבְשִׁל גִּיד בְּחֶלֶב, וְלוֹקָה מָשׁוּם אוֹכַל בְּשַׁר בְּחֶלֶב, וְלוֹקָה

מָשׁוּם

וּאֶפְלוּ לֹא שָׁהָה אֶלֶּא לְהַפְשִׁיט מַלְבָּשׁ חַיִּב. וּבִלָּא שָׁהָה לֹא מַחֲבִיב וְלֹא דְמִי דִין. יֵשׁ חוֹרֵשׁ תֵּלֶם אֶחָד יֵשׁ עוֹבֵר בְּלֹא תַּחֲרֹשׁ בְּשׁוּר וּבַחֲמוּר וְנִלְקָטִים עָלָיו אֶסְרוּרִים הִרְבֵּה עַם אִוְנֵוּ לֹאֻוּ בְּכָלֵךְ וּבְהָא לֹא קָא עֲסִין שְׂיֵהֱא חוֹרֵשׁ בַּבִּמָּה שְׁנָרִים וְהָמָּה חֲמוּרִים וְהָרִי נִלְקָטִים אֶסְרוּרִין הִרְבֵּה עָלָיו דְּלָכָל הַפְּחֻחַת קִיאָמֵר וְאֶלְאוּ דְּכַלְאִים קִיאִי לִנְלָקֹט עָלָיו כֹּל אֶסְרוּרִין שְׁהֵאֻם יֻכּוּל: וְהֵן מְקַדְשִׁין בִּגְמִ' מוֹקִי לִיִּה בְּכָכּוֹר בְּכוֹר שׁוֹר וּפְטוֹר חֲמוּר וְהָעֶבֶר בָּהֵן מָשׁוּם לֹא תַעֲבֹד בְּכָכֵר שׁוֹרָךְ וְאֶלְבָּא דְרַבִּי יְהוֹדָה דְאָמַר כִּפ"ק דְּבִבְרוּת (דף ט:): פְטוֹר חֲמוּר אֶסְרוֹ אֶסְרוֹ בַּהֲנָה דְבַכְלָל לֹא תַעֲבֹד הוּא וְאֻע"ג דְּבַקָּרָא בְּתִיב בְּכוֹר שׁוֹרָךְ אִיהוּ דְרִישׁ לִי' בְּכוֹר שׁוֹרָךְ לְמַעֲשֵׂי שְׂתַפּוּת וְלֹא לְמַעֲשֵׂי פְטוֹר חֲמוּר אִי גַמִּי מִתְנִי' בְּמֵאן דְּמַמְעֵט פְטוֹר חֲמוּר מֵהֶבֶא שׁוֹר וְחֲמוּר דְּתַתִּי דְּמִתְנִי' לֹאֻוּ דְּוָקָא דְשׁוֹר וְשֵׁה דְאָמַר וְהֵאֵל דְּקָנַט חֲמוּר מָשׁוּם לְשִׁנָּא דְהָרָא דְגַבִּי בְּלָאִים בְּתִיב שׁוֹר וְחֲמוּר וְהוּא הָדִין לְכָל שְׂנֵי מִינֵין וּמָשׁוּם הִנָּחָה דְמִתְנִי מֵהַקְדָּשׁ וְהֵאֵה לִיִּה הַזִּיד בְּמַעֲלֵה לֹא לְקִי דְבְּכּוֹר לֹאֻוּ בַּר מַעֲלֵה הוּא דְהָא מִמֶּנּוּן בָּהֵן הוּא דְאִין מַעֲלֵה אֶלֶּא בַּקְדָּשִׁי גְבוּיָה דְמִתְקַדְּשִׁי ה' בְּתִיב וְאִין מַעֲלֵה בְּכָכּוֹר אֶלֶּא בְּהִנָּה מִן הַאֲמוּרִים אַחֵר זְרִיקַת דְּמִים דְּהִנָּהוּ לְגְבוּיָה נִינְהוּ וְהוּא הָדִין לְכָל תְּקֻשָּׁים תֵּלֶם וּבַקְדָּשִׁי תְקֻשָּׁים יֵשׁ בָּהֵן מַעֲלֵה לִפְנֵי זְרִיקַת דְּמִים לְגְבוּיָה נִינְהוּ אֶבֶל מִשְׁנַזְרִק הָדָם זְכוּ בְּהוּ בְּהִנָּים מִשְׁלַחַן גְבוּיָה וְהֵאֵה לִיִּה מִמֶּנּוּן בָּהֵן וְאִין בּוּ מַעֲלֵה וְכֵן מוֹכַח בִּר"ה (דף כח.) בְּשׁוֹפָר שֶׁל עוֹלָה לֹא יִתְקַע וְאִם תְּקַע יִצָּא בְשׁוֹפָר שֶׁל שְׁלָמִים לֹא יִתְקַע וְאִם תְּקַע לֹא יִצָּא מֵאִי טַעֲמָא עוֹלָה דְּבַת מַעֲלֵה הִיא כִּיּוֹן דְּמַעֲטָה עוֹלָה לְחֵלִין שְׁלָמִים דְּלֹא בָּנִי מַעֲלֵה נִינְהוּ לֹא נִפְקִי לְחֵלִין וְהָרִי גַמִּי מוֹכַח בְּמִם' מַעֲלֵה וּבַבִּמָּה דְּוָכְתִּי: וּכְלָאִים בְּכָרִם דְּמַכַּסִּי בַּהֲדִי דְאֶזֶל וּמַחֲסֵה בְּזוֹרַע: שְׂבִיעִית גַּמִּי מָשׁוּם זוֹרַע בְּשְׂבִיעִית: וַיּוֹם טוֹב דְּקַעֲבִיד חֲרִישָׁה כִּיּוֹ"ט: כַּהֵן: וְהוּא נִזִּיר וְהוֹלֵךְ בַּמִּקּוֹם טוֹמָאֵה אַחֵר מִתְקַדְּשֵׁוּ דְאִיפֹא חַד לֹא מָשׁוּם בָּהֵן לְנֶפֶשׁ לֹא וְטוֹמֵא בְּעִמּוּי וַחַד מָשׁוּם נִזִּיר עַל כֹּל נֶפֶשֶׁת מֵת לֹא יִבְא: אִינוּ הֶשֶׁם אִינוּ לֹאֻוּ זֵה נִלְקָט עָלָיו מָשׁוּם חֲרִישָׁה אֶלֶּא מָשׁוּם לְבִישָׁה: אֵלף נִזִּיר נִזִּיר וְכֵהן קִיאָמֵר וְלֹא דִיִּק: אִינוּ הֶשֶׁם אִין לֹא שְׁנֵן בָּא עָלָיו מָשׁוּם חֲרִישָׁה אֶלֶּא מָשׁוּם בְּיַסָּה שְׁנִכְנִם לְמִקּוֹם טַמְאָה: גַּמ' אֶפְלוּ מַכְנִים וּמוֹצִיא בֵּית יָד אֶתְהִלִּי שְׁלֹו מַכְנִים וּמוֹצִיא יָדוּ בְּבֵית יָד חֲלוּקֵן דְּמִי כַּפּוֹשֵׁט וְלוֹבֵשׁ: עֵינִלִּי וְאֶפְקִי מִמָּשׁ: בַּחֲבֻרָה נִרְאָה לִי יוֹם חֲסִיפָה אֻו יוֹם וַעַד הָיָה לְהֶם שְׁאִוּרִין חֲבֻרָה: דְּדִלְאִי הִגְבַּהֲתִי: מִי

מִשְׁפַּחַת מִרְגְּנִיתָא דְאִי לֹאֻוּ דְאִמְרִי לָךְ הִיוּ אִמְרַת חוֹרֵשׁ דְּמַחֲבִיב בְּכַלְאִים לֹאֻוּ מָשׁוּם זוֹרַע אֶלֶּא מָשׁוּם (מִקּוֹם) מְקַנֵּם דְּשֶׁבֶךְ וְלֹא עֲקָר לֹאֻוּ: אִי לֹאֻוּ דְקַלְסָךְ גְּבֻרָא רַבָּה רַבִּי יִנְאִי הָיָה מוֹקְמוֹנָא מִתְנִיתָא דְמַחֲבִיב חוֹרֵשׁ בְּכַלְאִים דְּמָשׁוּם מְקַנֵּם הוּא וּבְרַבִּי עֲקִיבָא וּמֵאֵן דְאִית לִיִּה מְקַנֵּם בְּכַלְאִים פְטוֹר גַּמִּי בַּמַּחֲסֵה אֶבֶל רַבִּי יִנְאִי קֶלֶסֶךְ וְ

מסורת הש"ס
א רש"י על דברים
ב סנהדרין נז.
ג פסחים מזז; ביצה יב.
גליון הש"ס
רש"י ד"ה מינו דחיילא וכו' כללה נמי לדידהי. לדידה כצ"ל. תש' כ"ב מ"ת סי' ק"כ:
תוס' ד"ה מתקין וכו' דלא דמי. כעין זה נזיר דף לח ע"ב תוס' ד"ה וללקי:
תורה אור השלם
ולא־יִדְבֹק בְּנֶדֶךְ מֵאוּמָה מִן־הַחֹרֶם לְמַעַן יִשְׁבַּח יְהוָה מִחַיֵּינוּ אַחַד וְגו' [דברים יג, ח]
ולא־תִבְיֹא תוֹעֵבָה אֶל־בֵּיתֶךָ וְהִיֵּית חֹרֶם כְּמִהוּ שְׂקוֹךְ תִּשְׁקָצֶנּוּ וְתֵעָב וְתִתְעַבְּנּוּ אֱלֹהִים וְגו' [דברים ז, כו]
לא־תַעֲשׂוּן כֹּן לַיהוָה אֱלֹהִים [דברים יב, ד]
וּנְתַתֶּם אֶת־מִזְבְּחֵתֶם וּשְׂבָרָתֶם אֶת־מִצְבְּחֵתֶם וְאֲשֵׁרִיהֶם תִּשְׁרֹפֶנּוּ בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם וְגו' [דברים יב, ג]
וְהוֹרֵדוּ זָקֵנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת־הַעֲלָה אֶל־נֶחֱל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹד וְגו' [דברים כא, ד]
הַשֹּׁמֵר בְּגִנְעֵי־הַצִּדְעֹת לִשְׁמֹר מֵאֵד וּלְעִשׂוֹת כָּל־אֲשֶׁר־יִוְרֹו אֲתָכֶם הַכְּתוּבִים וְגו' [דברים כד, ח]
בְּטִבְעַת הָאָרֶץ וְהֵיוּ כַּבְדִּים לֹא יִסְרוּ מִקֶּדֶן [שמות כה, ט]
וְיִרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטְּבַעְתּוֹ אֶל־טִבְעַת הָאֶפֶד כַּפְתִּיל תַּכְלֵת לַהּוֹת עַל־חֹשֶׁבֶן וְגו' [שמות כה, כח]
וְנָתַתְּ אֶל־הָאָרֶז אֶת הַעֲדַת אֲשֶׁר אִתּוֹ אֱלִיד [שמות כה, טז]
מֵאֲלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבִיתֶיכֶם הַקְּרִיבִים אֱלִיד אוֹ הַרְחִיקִים מִמֶּנּוּ וְגו' [דברים יג, ח]
כִּי־תַצּוֹר אֶל־עִיר יָמִים רַבִּים לַהֲלָחֵם עָלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא־תִשְׁחִית אֶת־עַצְמָהּ וְגו' [דברים כ, יט]
לֹא־תַחַרֵּשׁ בְּשׁוֹר־בִּצְמָר יַחֲדוּ [דברים כב, י]
וְהָיָה אִסְדָּו הַכּוֹת הַרְשָׁע וְהַפִּילוּ הַשֹּׁטֵט וְהַפְּהוּ לַפָּנִי כְּדִי וְגו' [דברים כה, ב]

משום הבערה דאי

הנה איהו מעביר וחדברו

אבות קללכות אלקמ מחיב משום יו"ט

שנים הבערה ובשול: ה"ג ואם איתא להבערה לא לחיב דהא אחיב לה משום

מבשל: גיד הנשה של גבלה גלוקה אף

משום גבלה שאכל: שלש על בשולו בשול

בשר בקלב ובשול שלא לצרך יו"ט

והבערה שלא לצרך ושנים על אכילתו

אכילת גיד ואכילת בשר בקלב ואם איתא

דמפסת הבערה ומעגלת אכילת גבלה הוי

אסור ג' על אכילתו: ואזכרת עצ' הקדש

מהבא ואשריהם תשרפון בזהש לא תעשון

בן לה' אלהיכם: השמר בנגע הצרעת

ואמרינו (שבת דף קנג.) בקוצ בחרתו

הקטוב מדבר והשמר הוא לא תעשה: נקחי

נמי כגון שהיו כלי מחרישה מצצי אשה:

קוצן אילנות טובות בהליכתו: מי קא חילא

עלה הא הנה ליה נשבע שלא יבטל המצוה

ונפקא לן מלהרע או להטיב בשבועות

(דף כה.) דאין זו שבועה: מגו דחילא

עליה שבועה כו' הינו אסור כולל ואסור

מוסיף כגון שבתוכה עצמה נוסף אסור

כגון אלו נוסף על היו"ט אסור ע"י

שבועה זו וה"ל מוסיף דומיא דאשת איש

ונגשית חמותו דמוסיף הוא דמעקרא

קומא ליה בחדק והשתא קומא ליה.

בסקילה א"י חלב דומיא מעקרא דאי

עליה באסור חלב והשתא איתוסף עליה

אסור נזיר ואסור כולל הינו שאין אסור

נוסף על הסתוכה אלא כולל אחרים

באסורא כגון שגאא לחות חמותו דמגו

דמתסר ככולהו אחותא איתסר נמי

בחמותו משום לחות אשה אי נמי כגון

חמותו ונגשית אשת איש דמגו דגבלה כלי

עקמא באסור אשת איש כללה נמי לדודה

לחיו שנים: בזיר שמעון ע"י מלאך

הכלל עליו דהוא אין לו שאלה דעניי

שלימעלה הוא: גזיר שמעון פר טמוני

למתים הוא כלום אסור הוא להטמא

למתים אדם שמקבל גזירתו ע"י מלאך הא

אמרינו במס' גזיר דף ד': שמעון הפר

לטמא למתים ובעי לאפוקי מהאי קרא נר.

מאה וחמשים וגו' ופריך ליה אימא

דשנייהו גוססין אלא גמרא ואית דמפרשי

גזיר שמעון גזיר מן השטן והשניא לן היא

נמי בשאלה איתה שהיה אביו יכול לשאל

עליו ואפלו מת אביו בשאלה מיהא הנה

הוא שעתא: המרביע שור פסולי

המקדשין שנפגה אפלו על מינו לוקה שהרי

גוף אחד ונשאור הכתוב שני גופין דמזרת

חליין ומזרת קדשים יש עליו מזרת חליין

שממר באכילה מחוץ לפתח אהל מועד

כאלו לא הקדש מעולם ומזרת קדשים

שאסור בגזיה ושבזיה בלאמרין בספרי

בכל אית נפשה תפוח ואכלת בשר במה

הכתוב מדבר אס בבשר תלוי הכי כבר

אמור כי ורחיב ה' אלצה"ך את גבולך וגו'

פי תלוי נפקך וגו' אס באכילת קדשים

הכי כבר אמור פי אס במקום וגו' שס

תעלה וגו' הא אין הכתוב מדבר אלא

בפסולי המקדשין שנפשו תפוח ולא גזיה

דאסור בגזיה ועבודה בשר ולא חלב ואכלת

ולא לבליבדך והלבך אסור להרביעו אפי'

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

מבשל הוו תרניהו חזבין דמכעיר ומבשל

אלא הכא במאי עסקינן שבשלו בעצי הקדש.

באזכרה וי"ל דלא קשיב אלא לאו דאיתנהו

בפחות משנה פרוטה: מתקוף לה רב

אושעיא ולקשזב נמי משום זורע בנחל

איתן. קשה דהשתא פריך טובא (ונפרוך

דלא) משני מידי וצריך לומר דע"כ דתנא

תנא גזיר ולעיל קאמר אלא תני תנא

שמונה ואף אמרת תנא גזיר ואומר

הר"ס דלא דמי לעיל דתנני שמונה ומני

י"ט בחד ואם איתא דאיבא תו מלקות

משום י"ט היה לו למנותן בשנים אכל

הבא יכול להיות דלא אורי תנא למחשב כל

הני גזני זורע בנחל איתן ומוחק את

השם: אמר לה כגון דאמר שלא אחרש

פין בחל פין ביו"ט. וקשה דלפני ליתא

בלאו והן בפרריך פ"ג דשבועות (דף כד.

ושס) גבי שלא אוכל גבלה ושחוטא:

דפריך מי איתא בלאו והן ואולי י"ל

דמשפחת לה דהן כגון עפר תמוח דלית

דה חויבא מן העזרה בלוקה חרישה:

שהרי גוף אחד ונשאור הכתוב כ' גופים.

הקונטרס פרש בגרסתו ור"ת פרש

בענין אחר כמין חמר דכתוב בה בעצי

וכאלו שהם כ' מינין ובהו הפרוש מנשב

הא דאמרין בבכורות (דף לג.) תלתא צבי

ואלו פתיבי בו חד לבזרב יצחק וחד

לבזרי' (יהושע) ופרוש הקונטרס לא

אמפרש למלמיהו והשתא ניחא הא דרבי

יצחק ורבי יהושע דהבא: המנהיג בשור

פסולי המקדשים לוקה. וזקא אי מושך

השור משוי כגופו אכל בלא המסכה אין

לוקה בהנהגה דאס לא כן לעולם לא יוכלו

להנהיג שור פסולי המקדשים ממקום

אחר:

כב.

עין משפט   גר מצוה

א מוי' פ' מהל' רוצח ושמירת

נפש הל' ט, סמג עשין עח:

ב מוי' פ' מהל' יסודי התורה

הל' א:

ג מוי' פ' מהל' טומאת צרעת

הל' א, סמג לאוין שסג:

ד מוי' פט' מהל' כלי המקדש

ה מוי' פב' מהל' כלי המקדש

ו מוי' פז' מהל' עבודה זרה

וחוקות הגויים הל' ב:

ז מוי' פו' מהל' מלכים ומלחמות

הל' ח:

ח מוי' פט' מהל' כלאים הל' יא:

ט מוי' פ"ז מהל' סנהדרין

והעונשין המסורין להם הל' א,

סמג לאוין קצח:

י מוי' פ"ז מהל' סנהדרין

והעונשין המסורין להם הל' ב:

עם מינו משום בלאים שמרביע חליין על קדשים וכן דמנהיג עם מינו ואפלו מנהיגו בפני עצמו חליין וקדשים הוא וחיב משום בלאים דחרישה דהוא עצמו בלאים ששעאן הכתוב שני גופין ולא שמעתי לרביה מנלן דחליין וקדשים בלאים זה בזה ודבר תמה הוא: מתני' שגאמר במספר ארבעים והפילו והשפט והגזיה לפניו כדי רשעתו במספר (דברים כ"ה:ב-ג') וקמיהן לה ארבעים וכן דקראינן במאן דכתיב במספר ארבעים מנין שהוא סוכס את הארבעים בדרמפרש בנמ' דמקלא כתיב וכן ארבעים במספר אלא במספר ארבעים וכן שמעינן דהכי קאמר מנין הסוכס הארבעים חשבון המעלים כסום של ארבעים שגורס לקרות אחריו ארבעים והינו שלשים ותשע: ראויות להשתלש בגמרא מפרש:

כב:

עין משפט גור מצורה

א מיי' מ"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ב, סמג לאוין קצט:

ב מיי' מ"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ג:

ג מיי' מ"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ד:

ד מיי' מ"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ד:

ה מיי' פט"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ח, סמג לאוין קצט:

ו מיי' פט"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ט:

ז מיי' פט"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' י:

ח מיי' פט"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ט:

ט מיי' פט"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' יא:

י מיי' פט"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' יב:

יא מיי' פ"ז מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ה:

הא דאמדוהו ליומיו.
בו ציום שאמדוהו לקבל

דלוקה דאי לא לקי אזלינן בְּתַר אִמְד הֲרָאשׁוֹן וְנִמְתְּנוּ לוּ עַד שִׁבְרִיא וְלִקְהָה כִּמוֹ שְׁאִמְדוּהוּ אֲבָל אִם אִמְדוּהוּ אִמְדָּה שְׁנֵי לְמַחֲר שְׁמָא הִכְחִישׁ אַחֲרֵי הֲרָאשׁוֹן וְאִזְלִינוּ בְּתַר הָאֲחֵרוֹן וּפְטוֹר שְׁהִי אִמְדוּהוּ שְׁאִין יָכוֹל לְלָקוֹת כָּלָל וְכֵן מַעֲיָא סִיפָא אִמְדוּהוּ מִתְחַלָּה לְקַבֵּל י"ח וְכוּ צִיוֹם אִמְדוּהוּ לְקַבֵּל כָּלָם אִזְלִינוּ בְּתַר הַשְּׂנֵי וְלִקְהָה אִם לֹא לִקְהָה כְּבָר כֵּן הִ"ח וּבִרְוִיתָא בְּאִמְדוּהוּ צִיוֹם אֲחֵרוֹן אֲבָל אִמְדָּה רָאשׁוֹן הִיא טְעוּת וְאִזְלִינוּ בְּתַר בְּתַרְא:

וְאִמְדוּ שְׁאִין יָכוֹל אֲחֵרָה מִתְּנִי'

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

וְאִמְדוּ שְׁאִין יָכוֹל לְקַבֵּל פְּטוֹר דְּבִינוּ דִּנְתַּבְּזָה

”וְאִמְדוּ שְׁאִין יָכוֹל לְקַבֵּל אֲרַבְעִים – פְּטוֹר. אֲמָדוּהוּ לְקַבֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, וּמִשְׁלָקָה אֲמָדוּ שְׁיִכּוֹל הוּא לְקַבֵּל אֲרַבְעִים – פְּטוֹר. גָּמַ' מַאי טַעְמָא? אִי כְּתִיב ”אֲרַבְעִים בְּמִסְפָּר” הֲוֵה אֲמִינָא: אֲרַבְעִים בְּמִנְיָנָא, הַשְׁתָּא דְּכִתִּיב ”בְּמִסְפָּר אֲרַבְעִים” – מִנֵּין שְׂהוּא סוּכָם אֶת הָאֲרַבְעִים.

אִמַּר רַבָּא: כַּמָּה טַפְשָׁאֵי שְׂאָר אֵינְשֵׁי, דְּקִיָּימִי מִקְמֵי סִפָּר תוֹרָה, וְלֹא קִיָּימִי מִקְמֵי גְבָרָא רַבָּה, דְּאִילוּ בְּסִפָּר תוֹרָה כְּתִיב ”אֲרַבְעִים”, וְאֵתוּ רַבְּנָן בְּצִירוּ חֲדָא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: אֲרַבְעִים שְׁלִימוֹת וְכוּ'. אִמַּר רַבִּי יִצְחָק: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה – דְּכִתִּיב ”מָה הַמִּכּוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יְדִידָה וְאִמַּר אֲשֶׁר הִפְתִּי בֵּית מֶאֱהָבִי”. וּרַבְּנֵי? הֵחֳוּא בְּתִינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן הוּא דְּכִתִּיב. אֵין אוּמְדִין אֱלָא בְּמִכּוֹת הָרְאוּיוֹת וְכוּ'. לָקָה – אֵין, לֹא לָקָה – לֹא. וּרְמִינָהּ: אֲמָדוּהוּ לְקַבֵּל אֲרַבְעִים, וְחִזְרוּ וְאִמְדוּ שְׁאִין יָכוֹל לְקַבֵּל אֲרַבְעִים – פְּטוֹר. אֲמָדוּהוּ לְקַבֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, וְחִזְרוּ וְאִמְדוּהוּ שְׁיִכּוֹל לְקַבֵּל אֲרַבְעִים – פְּטוֹר. ”אִמַּר רַב שִׁשְׁתַּ: לֹא קִשְׂיָא, הָא – דְּאִמְדוּהוּ לְיוֹמִי, הָא – דְּאִמְדוּהוּ לְמַחֲר וּלְיוֹמָא אוּחְרָא. ”מִתְּנִי עֲבַר עֲבִירָה שִׁישׁ בַּהּ שְׁנֵי לְאִין, אֲמָדוּהוּ אוּמְדָּ אֶחָד – לִזְקָה וּפְטוֹר, וְאִם לֹאוּ – לִזְקָה וּמִתְרַפָּא, וְחִזְזַר וְלִזְקָה. גָּמַ' וְהִתְנִיָּא: אֵין אוּמְדִין אוּמְדָּ אֶחָד לְשְׁנֵי לְאוּיוֹ! ”אִמַּר רַב שִׁשְׁתַּ: לֹא קִשְׂיָא, הָא – דְּאִמְדוּהוּ לְאֲרַבְעִים וְחֲדָא. הָא – דְּאִמְדוּהוּ לְאֲרַבְעִים וְתַרְתֵּי.^(א) מִתְּנִי כִּיצַד מְלָקִין אוֹתוֹ? כּוּפָה שְׁתֵּי יָדָיו עַל הָעַמּוּד חִילָהּ וְחִילָהּ, וְחִזָּן הַכִּנֶּסֶת אוּחְזֵי בִּבְגָדָיו, אִם נִקְרָעוּ – נִקְרָעוּ, וְאִם נִפְרָמוּ – נִפְרָמוּ, עַד שֶׂהוּא מַגְלָה אֶת לְבָוִ. וְהָאָבֶן נִתּוּנָה מֵאֲחֵרָיו. חִזָּן הַכִּנֶּסֶת עוֹמֵד עָלָיו וְרִצּוּעָה בִּידּוֹ, שֶׁל עָגֹל, כְּפוּלָה אֶחָד לְשָׁנִים וּשְׁנָיִם לְאֲרַבְעָה, וּשְׁתֵּי רִצּוּעוֹת שֶׁל חֲמוּר עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת בַּהּ. יָדָה טַפַּח וּרְחֻבָּה טַפַּח, וְרֹאשָׁה מַגַּעַת עַל פִּי כְּרִיסוֹ. ”וּמִכָּה אוֹתוֹ שְׁלִישׁ מִזְפָּנָיו וּשְׁתֵּי יָדוֹת מִלְּאֲחֵרָיו. וְאֵינּוּ מִכָּה אוֹתוֹ לֹא עוֹמֵד וְלֹא יוֹשֵׁב, אֱלָא מוּטָה, שְׁנַאָמַר ”וְהִפִּילוּ הַשֹּׁפֵט”,^(ב) וְהַמִּכָּה מִכָּה בִּידּוֹ אַחַת בְּכָל כַּחוֹ, וְהַקּוֹרָא קוֹרָא: ”אִם לֹא תִשְׁמַר לְעֲשׂוֹת וגו'”, ”וְהִפְלֵא הִי אֶת מִכְתָּהּ וְאֶת מִכּוֹת וגו'” וְחִזְזַר לְתַחֲלַת הַמִּקְרָא: ”וּשְׁמַרְתֶּם אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וגו'” וְחֻתָּם: ”וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר עוֹי”, וגו', וְחִזְזַר לְתַחֲלַת הַמִּקְרָא.^(א) וְאִם מֵת תַּחַת יָדוֹ – פְּטוֹר. הוֹסִיף לוֹ עוֹד רִצּוּעָה אַחַת וּמֵת – הֲרִי זֶה גּוֹלָה עַל יָדוֹ. נִתְקַלְקַל, בֵּין בְּרִיעֵי בֵּין בְּמִים – פְּטוֹר, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: הָאִישׁ – בְּרִיעֵי, וְהָאִשָּׁה – בְּמִים.

גָּמַ'

לָקָה אֱלָא אִמְדוּהוּ לְאֲרַבְעִים וְחִזְרוּ וְאִמְדוּ שְׁאִין יָכוֹל לְקַבֵּל כָּלָם לֹא מִפְּטָר דְּאִין רִשְׁאִין לְגִרְעֵי הָאִמְדָּה אֱלָא לִיקְהָה אַחֲרֵי זְמַן וְהִכִּי גָמִי אִם אִמְדוּהוּ לְשְׁמוֹנֶה עֶשֶׂר וּמִשְׁלָקָה חִזְרוּ וְאִמְדוּ שְׁיִכּוֹל שְׁאִין לְקַבֵּל אֲרַבְעִים פְּטוֹר מִשּׁוֹם דְּלָקָה אֲבָל לֹא לָקָה רִשְׁאִין לְהוֹסִיף עַל אִמְדָּה רָאשׁוֹן: גָּמַ' בְּמָה טַפְשָׁאֵי שְׂאָר אֵינְשֵׁי בְּמָה שׁוּטִים הִלְלוּ רַב צִנִּי אֲדָם: וּקְרִמְיָהוּ אִמְדוּהוּ לְקַבֵּל אֲרַבְעִים וְחִזְרוּ וְאִמְדוּ שְׁאִין יָכוֹל פּוּטְרִין אוּתֵּי. אַע"ג דְּלֹא לָקָה אֲלֵמָא דְּלֹא שְׁנֵי בֵּין לָקָה לֵנֹא לָקָה וּה"נ בֵּין שְׁאִמְדוּהוּ לְאֲרַבְעִים בֵּין שְׁאִמְדוּהוּ לְשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לֹא עֲבָדִין לִיהִי אֱלָא אִמְדָּה רָאשׁוֹן וְקָשָׁה בֵּין מַכִּישָׁא וּבֵין מַפִּישָׁא: הָא דְּאִמְדוּהוּ לְיוֹמִי' מִתְּנִיתִין בְּאִמְדוּהוּ לְיוֹמָה לְקַבֵּל מ' אוֹ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה וְהִלְכָּךְ כִּי חִזְרוּ וְאִמְדוּ בוּ צִיוֹם שְׁאִין יָכוֹל לְקַבֵּל אוֹ יָכוֹל אֲנַלְאֵי מִלְּתָא דְּאִמְדָּה שְׁלָסָם לֹא הִיא כְּלוּם בִּינוּ דְּכוּ צִיוֹם כְּתִירוּ כֵּל מַה שְׁאִמְדוּ שְׁהִי זֶה לֹא נִשְׁתַּנָּה וְלֹא הִכְחִישׁ בְּשָׂהוּת מוּעָט כְּזֶה וְיֵשׁ לוֹמַר דָּהֵם טַעוּ בְּאִמְדָּה הִלְכָּךְ כִּי אִמְדוּ תַּחֲלָה לְאֲרַבְעִים וְחִזְרוּ וְאִמְדוּ בוּ צִיוֹם שְׁאִין יָכוֹל לְקַבֵּל אִם לָקָה מִקְנָעוֹ פּוּטְרִין אוּתֵּי שְׁהִי נִתְבָּזָה וְאִם לֹא לָקָה הִכִּי הוּא כִּמִּי שֶׁלֹּא אִמְדוּהוּ כָּלָל וְשִׁבְשּׁוּ הוּא דְּמַעְיָנוּ בְּדִיעָה וְאִחֲרוּ אֵין יָכוֹל וּמִמַּתְיָנִין לוּ עַד שִׁבְרִיא וְיִהְיוּ אוּמְמִין אוּתֵּי אִמְדָּה הֲרָאִי לוּ וְכֵן אִמְדוּ תַּחֲלָה לִי"ח וְכוּ צִיוֹם חִזְרוּ וְאִמְדוּ שְׁיִכּוֹל לְקַבֵּל אֲרַבְעִים אֲנַלְאֵי מִלְּתָא דְּטַעוּ בְּאִמְדָּה רָאשׁוֹן וְאֵינוּ כְּלוּם וְהִלְכָּךְ אִם לָקָה כְּבָר כֵּן הַשְׁמוּנָה עֶשְׂרֵה פּוּטְרִין אוּתֵּי דְּבִינוּ דְּצִנָּא מַב"ד כְּבָר בְּזִין ב"ד הוּא לְהַחְזִירוֹ אֲבָל לֹא לָקָה רִשְׁאִין לְהוֹסִיף עַל אִמְדָּה רָאשׁוֹן דְּאֵינוּ כְּלוּם: וּבִרְוִיתָא בְּדִאִמְדוּהוּ לְמַחֲר אוֹ יִשְׂאֵי אִמְדָּה גְּמוּר הוּא שְׁנִיפָה עֵינוּ שְׁהִיא יָכוֹל זֶה לְקַבֵּל עַד אוּתֵּי יוֹם כֶּךָ וְכֶךָ מִכּוֹת אֱלָא נִשְׁתַּנָּה וְהִכְחִישׁ הִלְכָּךְ כִּי אִמְדוּהוּ לְאֲרַבְעִים עַד יוֹם כְּלוּנִי וּכְשֶׁהֻצֵּעַ יוֹם כְּלוּנִי אִמְדוּ שְׁאִין יָכוֹל לְקַבֵּל כָּלָם אִמְדָּה רָאשׁוֹן אִמְדָּה גְּמוּר הִיא וְהוֹאִיל וְנִשְׁתַּנָּה וְנִתְקַלְקַל שְׁאִין יָכוֹל לְקַבֵּל פְּטוֹר אַע"פ שֶׁלֹּא לָקָה שְׁהִי נִתְבָּזָה בְּאוּתֵּי אִמְדָּה וְכִי אִמְדוּהוּ גָמִי לְשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה עַד יוֹם כְּלוּנִי וּכְשֶׁהֻצֵּעַ יוֹם כְּלוּנִי אִמְדוּ שְׁיִכּוֹל לְקַבֵּל אֲרַבְעִים אֵין לִיקְהָה אֱלָא אִמְדָּה רָאשׁוֹן דְּאִמְדָּה גְּמוּר הִיא כֶּךָ נִרְאָה לְרַבִּי. לְשִׁנָּא אֲחֵרִינָא מִתְּנִי' דְּאִמְדוּהוּ לְיוֹמָה לְקַבֵּל אֲרַבְעִים וְהִלְכָּךְ אֵין פּוּטְרִין אוּתֵּי אֱלָא אִם כֵּן לָקָה דְּנִשְׂאִי יִשָּׂא בוּ כַח לְקַבֵּל חֲנֻת מִן הַמִּכּוֹת אִמְדוּהוּ לְקַבֵּל לְיוֹם אוֹ לְיוֹמַיִם וְנִשְׂאִי אֵין בוּ כַח וְאִם חִזְרוּ בְּדָם פְּטוֹר מִיָּד וְכֵן קַבֵּל ר' מַח"ע וְלֹא נִהִירָא דְּמִשּׁוֹם דְּאִמְדוּהוּ לְיוֹמָה אִמְאִי בְּרִירָא לָן שְׁיִשָּׂא בוּ כַח לְקַבֵּל חֲנֻת מִן הַמִּכּוֹת הֵם אוּמְמִין שְׁאִין יָכוֹל וְשָׂנן אִמְרִינוּ לְלָקִי וְלָמוּת וְעוֹד דְּאִם לָקָה אִמְרִינוּ בְּמִתְּנִיתִין וְלֹא דְּמִלְּקִינוּ לִיהִי לְכַתְּחַלָּה. מ"ר: מִתְּנִי' עֲבָרָה

שִׁישׁ בַּהּ שְׁנֵי לְאוּין כְּגוֹן חוֹרֶשׁ בְּשׁוֹר וְחֲמוּר וְכִלְאִים בְּכֶרֶם: וְאִם לֹאוּ דְּלֹא אִמְדוּהוּ אִמְדָּה אֶחָד אֱלָא לְאֹי אֶחָד אִמְדוּהוּ תַּחֲלָה לִיקְהָה וּמִתְרַפָּא: גָּמַ' אִמְדוּהוּ לְאֲרַבְעִים וְחֲזָא כֵּן מַה שְׂאוּמְדִין עָלָיו עַד שְׁלָשִׁים וְתַשַּׁע חֲשָׁבִין מִשּׁוֹם חַד לֹאוּ דְּכֶךָ הוּא זִינוּ לְמַלְכוּת אֲרַבְעִים חֲסַר אַחַת עַל לֹאוּ אֶחָד וְאִם מוּכַסִּין עָלָיו אֲפִלוּ שְׁלֹשׁ מִכּוֹת דְּהִינּוּ לְהוּ אֲרַבְעִים וְתַרְתֵּי חֲשׁוּבִין אוּתֵּי שְׁלֹשׁ אִמְדָּה לְלֹאוּ אַחֲרֵי וְאִם לֹא הוֹסִיפוּ אֱלָא שְׁתַּים מִכּוֹת דְּהוּי לְהוּ אֲרַבְעִים וְחֲזָא לִיקְהָה שְׁלָשִׁים וְתַשַּׁע מִשּׁוֹם לֹאוּ אֶחָד וּמִתְרַפָּא וְחִזְזַר וְלִיקְהָה דְּמִכּוֹת שְׁאִין רָאוּיוֹת לְהַשְׁכִּיל לֹא מִלְּקִינוּ לִיהִ: מִתְּנִי' עַל הָעַמּוּד שֶׁן אֶחָד נַעֲוִן בְּקַרְקַע וְגִבּוֹהַּ בַּגָּד שְׁתֵּי אֲמוּנוֹת אוֹ אִמָּה וְחֻצִי וְהוּא כְּפוּף וּמַטָּה עַל אוּתֵּי הָעַמּוּד בְּאֲדָם הַנּוֹמֵךְ עַל בְּרִיחַ דְּלֵת וְתוֹלֵה דְּרִיו לְמַטָּה וְכוּפְתִין לוּ דְּרִיו בְּצִדֵי הָעַמּוּד: חֲזַן שְׁמַשׁ הַקֶּהֱל. וְלֹא שְׁמַעֲתִי בוּ שׁוֹם מִשְׁמַעוּת: נִפְרָמוּ דַּסְקוֹסֶרֶר"א בַּלַּע"ז קִרְיָעָה שֶׁל תַּפְרִיחַ: מֵאֲחֵרָיו שֶׁל גִּדּוּן: כְּפוּלָה אַחַת לְשְׁתַּים וְעוֹד רְעוּעָה אֲחֻקַּת כְּפוּלָה לְשְׁתַּים הֵינוּ שְׁתַּים רְעוּעוֹת שֶׁן אֲרַבַּע וְאוּתֵּי הַשְּׁתֵּי רְעוּעוֹת עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת בַּהּ כְּלוּמַר אוּתֵּי שְׁתֵּי רְעוּעוֹת הֵיוּ תְלוּיוֹת בְּאִמְצַע רְעוּעָה וְשֶׁל חֲמוּר לְקָים בָּהֶן יִבֹּא מִי שְׁמִפִּיר אֲבוּם בְּעִלּוֹי כו': זֶה טוֹפַח מִקַּל שְׁתַּלּוּיָה בַּהּ אֲרַבָּה טוֹפַח וּרְעוּעָה עֲצָמָה רַחֲבָה טוֹפַח וּמַעַתָּה עַד כִּי בִרְכוּם שְׁמַשְׁעַר כֶּךָ שִׁבְשָׁהוּא מִכָּה כְּלָה רֹאשָׁה שֶׁל רְעוּעָה בְּכִי בִרְכוּם בְּתַחֲלַת בִּרְכוּם שֶׁהַמִּכָּה עוֹמֵד בְּצַד הַמִּכָּה וּמִכָּה אוּתֵּי בִרְחַב גְּבוּ הִלְכָּךְ אֲרָךְ הַרְעוּעָה בִּרְחַב כֵּל גְּבוּ עַד מִקּוֹם שְׁמַתְחִיל הֵם הַכֶּרֶם וְאָף ע"ג דְּאִמְרוּן לַעֲבִיל הָאָבֶן יִתּוּנָה לָהּ לְחִחּוּרִיו אַעפ"כ הִיא הוּא מִשְׁלַחַף עֲצָמוּ לְגַד צִלוּ וְהִיא מִכָּה בִּרְחֻבּוֹ: שְׁלִישׁ מִלְּפָנָיו עַל הַבָּטָן וְשְׁתֵּי יָדוֹת מֵאֲחֻרָיו בְּגִמְרָא מִפְּרָשׁ טַעְמָא: וְהַקּוֹרָא קוֹרָא אִם לֹא תִשְׁמַר הֵא מַשְׁטַט פְּשִׁיטָא לָן דְּבַשְׂעִי חֲרִיבָה דְּבִזְמַרְחָן [בְּרִיתוֹת] (דף יא). בַּחֲקַת תַּהֲיָה בַּחֲרִיָּה תַּהֲא דְּלִבָּיָה קִתְּנִי הֲבֵא וְהַקּוֹרָא: אִם מֵת תַּחַת יָדוּ פְטוֹר דְּשְׁלִיחַ ב"ד הוּא וְאִמְרָן לַעֲבִיל (מִכּוֹת דף ח). יִצְא הָאֵב הַמִּכָּה אֶת בּוֹ וְשְׁלִיחַ ב"ר: הוֹסִיף לוּ רְעוּעָה עַל הָאִמְדָּה וּמֵת הִ"ז גּוֹלָה עַל יָדוּ וְלֹא זְמִי לְהַכּוֹה עֶשְׂרֵה בְּנֵי אָדָם בְּעֶשֶׂר מַקְלוֹת דְּאִמְרִינוּ בְּהַגְשָׁרְכִין (סַנְהֶדְרִין דף עה). כָּלָן פְּטוֹרִין דְּהִיחָא אִזְקִימָנָא לָהּ בְּגוּםם בִּידֵי אָדָם: נִתְקַלְקַל כּוֹי' פְּטוֹר דְּכִתִּיב וְנִקְלָה וְהִי נִקְלָה: נִתְקַלְקַל כּוֹי' פְּטוֹר דְּכִתִּיב וְנִקְלָה וְהִי נִקְלָה:

מסורת הש"ס

א משנה סוטה; סוטה ז.

ב תמורה ג:

ג בבא קמא לב:

תורה אור השלם

[זכריה יג, ו]

[דברים כה, ב]

[דברים כח]

[תהילים עח, לח]

[דברים כח, נח]

[דברים כט, ח]

מסורת הש"ס
א יבמות ד. ‏
ב פסחים קיח.
ג בבא קמא לב:
ד תוספתא מכות
ה מגילה ז:
ו במדבר רבה

תורה אור השלם
ארבעים יבנו לא יסיף פן־יסיף להכתו על־אלה טפה רבה ונקלה אחיד לעיניך [דברים כה, ג] לא־תחטם שור בדישו [דברים כה, ד] כִּי־יִשְׁבוּ אִחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אִי־יָלוּ לֹא־יִתְּנֶנָּה אֶשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר וְכִמָּה יָבֹא עָלֶיהָ וְלִקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּבְטָה [דברים כה, ה] אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה־לָּךְ [שמות לד, יז]

אֶת־חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתָךְ לַמּוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאֵבִיב כִּי בַחֹדֶשׁ הָאֵבִיב יֵצְאוּ מִמִּצְרָיִם [שמות יח]

וְאִנִּישִׁי־קֹדֶשׁ תִּהְיוּ לוֹ וּבִשָּׁר בְּשָׂרָה טָרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ לַכֶּלֶב תִּשְׁלַכְנוּ אוֹתוֹ [שמות כב, יז]

לֹא תֵשֵׂא שְׁמַע שׁוֹא אֶל־תֶּשֶׁת יָדְךָ עַם־רָשָׁע לְהִית עַד חֶסֶד [שמות כג, א]

יָדַע שׁוֹר קָנָהוּ וְחִמּוֹר אֲבוֹס בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עַמִּי לֹא הִתְּבוּן [ישעיהו א, ג]

וְהִנֵּה אִם־יֹב הַכּוֹת הַכֹּסֶף וְהַפִּילוֹ וְהַטַּט וְהַקְּרוֹ לִפְנֵי כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בַּמִּסְפָּר [דברים כה, ב]

כִּי כְּלִי־אֶשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֵּל הַתּוֹעֲבוֹת הַקֵּלָה וּנְכַרְוֹת הַנִּפְשׁוֹת הַעֲשֹׂת מִקְרָב עַמָּם [ויקרא יח, כט]

אין חוסמין אין מנשרין פה שלא תאמר אי אפשי בון:
את המועדות חלו של מושד: חג המצות תשמר מפדש פהגניה (פף יח.)
אס בראשון ובשביעי מושד שאסור בששית מלאכה:
לבהקא כמו מידק אביק:
במספר שתי רשעיות מאחקריו:
אפלו וימירי כח ואפלו חסירי מעד דאין להקפיד בקרן:
אי אמת בשלמא דאפילו חסירי מעד ויבולין להשמידי דקן הינו דאנאקריי כו' למזכר:
שהוא משה רבה שנתן להבותיו.
פעל פרחו פן נראה לרעי ובלשון אחר קבל רבי:
ה"ג ת"ר אהד האיש ואהד האשה ברעי ונא במים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר האיש ברעי והאשה במים וקבמים אומרים אהד האיש ואהד האשה בין ברעי בין במים והאנא רבי יהודה אומר אהד האיש ואהד האשה ברעי אמר רבי יצחק דא דקאמר רבי יהודה אהד האיש ואהד האשה ברעי דבי האמר דניחו דין ברעי דמשנתקלקל ברעי פטורין לכל במים איבא פלגתא:
משה מועטת בגון שאמדהו לנחות משה בסמור אהד:
אין לי אלא משה רבה כו' רישא דבריינא דבי איבא בסברי אין לי אלא בזמן שמוסיפין על מגין ארבעים על כל אחד ואחד שאמדהו בית דין מגין ת"ל לא יוסיף מפל מקום משה רבה אין לי אלא משה רבה כו'.
אין לי דמיב האמד מכות מועטות אפלו שתי מכות או אחת מגין דאסור להוסיף ת"ל לא יוסיף לא יסיף להכותו על אלה על מגין האמד:
קלה נתקלקל ברעי ולשא דקרא נקט ונקלה לשון זלזול:
בין בראשונה בין בשניה בין קדם שהכהו כלל בין לאחר שהכהו והינו ראשונה הנבזה ראשונה שמגביה וכו להבות אס נתקלקל באותה הגבהה מחמת שחד או שנתקלקל בהגבהה שניה דהינו לאחר שהכהו:
נבסקה דרעועה אס בהגבהה שניה נבסקה פוטורין אותו דהא נקלה באותה הגאה שהכהו ואס קדם שהכהו נבסקה כשהדים וכו להבות אין זו קלה:
פוטורין אותו דנקלה קרינא בה דהא קלה:
לכשילקה קלה פרישו לכהילקה וקלה שאמדהו שאס ולקהו מד ותקלקל ברעי פוטרים דפן יוסיף ונקלה כתיב דאין נוהגין לו משה שיקלה עליה מד פן שמשתי אכל אמדהו שלא יתקלקל עד לאחר המלקות מלקין אותו:
קלה תמלה קדם שקבל שום הגאה מלקין אותו אחריו בן:
מתני' על אחת פמה וקמה שתגתן לו נפשו דמשה טוביה מרבה ממשת פרענות אהד מחמש מאות דבמשת פורענות כתיב (שמות כ"ה) פחד שון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים וקמה טוביה כתיב (טס) עשה קסד לאלפים וימתרגמינן לאלפין דרי ארבעה דורות כנגד אלפים דורות הינו אהד מחמש מאות מעוט לאלפים אינו פחות משני אלפים וכל דפן אס בפשוטו דמשמע אלפים עד סוף כל הדורות:

רבי יהודה אומר (פעינן ויתירי כח ו) חסירי מעד:
נ"ל דעליג אמצא קמא דאמר אין משמידין כלל חסירי מעד דאין מקקקון פחד דכהא טעמא דגמרא אין נכון לכאוכה לומר דלרבי יהודה משמידין

גָּמִי מֵאִי טַעֲמָא – מִשׁוּם "נִקְלָה". ^(א)
אָמַר רב שִׁשְׁתּ מִשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: מִנֵּין לְרִצּוּעָה שְׁחִיא שָׁל עֶגֶל – דְּכָתִיב "וְאַרְבָּעִים יִכְבּוּ", וּסְמִיָּה לִיה "לֹא תַחֲסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ".
"וְאָמַר רב שִׁשְׁתּ מִשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: מִנֵּין לִיכְמָה שְׁנַפְלָה לִפְנֵי מוֹפֵה שָׁחִין, שְׁאִין חוֹסְמִין אוֹתָהּ – דְּכָתִיב "לֹא תַחֲסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ", וּסְמִיָּה לִיה "כִּי יִשְׁבּוּ אַחִים יַחְדָּו וּגּוֹי". ^(ב)
וְאָמַר רב שִׁשְׁתּ מִשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: כָּל הַמְּבֻזָּה אֶת הַמוֹעֲדִים פְּאִילוּ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, דְּכָתִיב "וְאַלְהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָּהּ", וּסְמִיָּה לִיה "אֶת חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר".

וְאָמַר רב שִׁשְׁתּ מִשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: כָּל הַמְּסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע, וְכוּ הַמְּקַבֵּל לְשׁוֹן הָרַע, וְכַל הַמַּעֲיֵד עֲדוֹת שָׁקֶר – רָאוּי לְהִשְׁלִיכוֹ לְכָל־בָּיִם, דְּכָתִיב "לְכָל־בַּיִת תִּשְׁלַכְנוּ אוֹתוֹ", וּסְמִיָּה לִיה "לֹא תֵשֵׂא שְׁמַע שׁוֹן וּגּוֹי", קָרִי בִיה נִמִּי "לֹא תִשְׂאִי".
וְשִׁשְׁתּ רִצּוּעוֹת וְכוּ. תִּנָּא: שָׁל חִמּוֹר. כַּדְדָּרִישׁ הָהוּא גְּלִילָאָה עָלֶיהָ דָּרַב חֲסָדָא: "יָדַע שׁוֹר קָנָהוּ וְחִמּוֹר אָבוּס בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע וּגּוֹי", אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: יבא מי שִׁמְפִּיר אָבוּס בְּעָלָיו, וְיַפְרַע מִמִּי שְׁאִינוּ מִפִּיר אָבוּס בְּעָלָיו. יָדָה טַפַּח וְכוּ. אָמַר אַבְיִי: שְׁמַע מִיַּנָּה כַּל חַד וְחַד לְפָנֶם גְּבִיָּה עֲבָדֵינוּ לִיה. אָמַר לִיה רַבָּא: אִם בֶּן נָפִישׁ לָהּ רִצּוּעוֹת טוֹבָא! אָלֹא אָמַר רַבָּא: אֲבָקְתָא אֵית לִיה, כִּי פְעִי מִיִּכְטֵר בִּיה, כִּי פְעִי מְרַפָּה בַּהּ. מַלְקִין אוֹתוֹ וְכוּ. מָנָא הֵנִי מִיָּלִי? אָמַר רַב כְּהֲנָא: דְּאָמַר קָרָא "וְהַפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהַכְּהוּ לִפְנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בַּמִּסְפָּר" – רִשְׁעָה אַחַת מְלַפְּנֵיו, שְׁתֵּי רִשְׁעִיוֹת מֵאַחֲרָיו. אִין מַלְקִין אוֹתוֹ וְכוּ. אָמַר רַב חֲסָדָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנֵּין לְרִצּוּעָה שְׁחִיא מוֹכַפְלָת – שְׁנַאָמַר "וְהַפִּילוֹ". וְהָא מִיבְּעִי לִיה לְגוֹפִיָּה! אִם בֶּן לְכַתוּב קָרָא "יִשְׂחִיּוּ", מֵאִי "וְהַפִּילוֹ"? שְׁמַע מִיַּנָּה תַרְתִּי. 'הַמְּכָה מִכָּה בְּיָדוֹ. תִּנוּ רַבְּנֵן: אִין מַעֲמִידִין חֲזָנִין אָלֹא חֲסִירֵי כַח וְיִתִּירֵי מַדְע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרִ: אִפִּילוֹ חֲסִירֵי מַדְע וְיִתִּירֵי כַח. אָמַר רַבָּא: כְּוֹוֹתִיָּה דְרַבִּי יְהוּדָה מְסַתְּבָרָא, דְּכָתִיב "לֹא יוֹסִיף... פֶּן יוֹסִיף", אִי אִמְרַת בְּשַׁלְמָא חֲסִירֵי מַדְע – הֵיִינוּ דְצָרִיָּה לְאַזְהוּרִי. אָלֹא אִי אִמְרַתִּי יִתִּירֵי מַדְע – מִי צָרִיָּה לְאַזְהוּרִי? רַבְּנֵן: אִין מְזוֹדִין אָלֹא לְמִזוֹר. 'תִּנָּא: כְּשֶׁהוּא מַגְבִּיָּה – מַגְבִּיָּה בְּשִׁתֵּי יָדָיו, וּכְשֶׁהוּא מַכָּה – מַכָּה בְּיָדוֹ אַחַת, כִּי הִיכִי (דְלִיתָא) [דְתִיתִי] מְדִידִיָּה. ^(א)
וְהַקּוֹרָא קוֹרָא וְכוּ. תִּנוּ רַבְּנֵן: הַגְדוֹל שְׁבַדְיִינִין קוֹרָא, הַשָּׁנִי מוֹנָה, וְהַשְּׁלִישִׁי אוֹמֵר: "הַכְּהוּי" בְּזִמָּן שְׁמַכָּה מְרֻבָּה – מְאָרִיָּה, בְּזִמָּן שְׁמַכָּה מוּעָטָת – מְקוּצָר. וְהָא אֲנִן תִּנּוּ: חוּזָר לְתַחֲלַת הַמִּקְרָא! מַצּוּה לְצַמְצָם, וְאִי[ם] לֹא צַמְצָם – חוּזָר לְתַחֲלַת הַמִּקְרָא. תִּנוּ רַבְּנֵן: "מַכָּה רַבָּה", אִין לִי אָלֹא מַכָּה רַבָּה, מַכָּה מוּעָטָת מִנֵּין? תַלְמוּד לּוֹמַר: "לֹא יוֹסִיף". אִם בֶּן, מָה תַלְמוּד לּוֹמַר "מַכָּה רַבָּה"? לִימַד עַל הָרָאוּשׁוֹנוֹת שָׁהוּ מַכָּה רַבָּה. ^(ב)
נִתְקַלְקַל וְכוּ. תִּנוּ רַבְּנֵן: אַחַד הָאִישׁ וְאַחַד הָאִשָּׁה בְּרִיעִי וְלֹא בְמִיָּם, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאִישׁ בְּרִיעִי, וְהָאִשָּׁה בְּמִיָּם. וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: אַחַד הָאִישׁ וְאַחַד הָאִשָּׁה – בִּין בְּרִיעִי בִין בְּמִיָּם, וְהַתִּנָּא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַחַד הָאִישׁ וְאַחַד הָאִשָּׁה – בְּרִיעִי! אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: שְׁנֵיהֶם שְׁוִין בְּרִיעִי. "אָמַר שְׁמוּאֵל: כִּפְתוּהוּ, וְרַץ מִבֵּית דִּין – פִּטוֹר. מִיתִיבִי: קָלָה, בִּין בְּרָאוּשׁוֹנָה בִין בְּשָׁנִיָּה – פּוֹטְרִין אוֹתוֹ. נִפְסָקָה רִצּוּעָה בְּשָׁנִיָּה – פּוֹטְרִין אוֹתוֹ, בְּרָאוּשׁוֹנָה – אִין פּוֹטְרִין אוֹתוֹ. אַמַּאי? לְהוֹי כְּרִץ! הֵתָם רַץ, הֵכָא לֹא רַץ. 'תִּנוּ רַבְּנֵן: אֲמַדוּהוּ לְכַשְׁיִלְקָה קָלָה – פּוֹטְרִין אוֹתוֹ. לְכַשְׂצָא מִבֵּית דִּין קָלָה – מַלְקִין אוֹתוֹ. וְלֹא עוֹד אָלֹא, אִפִּילוֹ קָלָה בְּתַחֲלָה – מַלְקִין אוֹתוֹ שְׁנַאָמַר: "וְהַכְּהוּ וּגּוֹ" וְנִקְלָה" וְלֹא שְׁלָקָה כֶּכֶר בְּבֵית דִּין. ^(ג)
מִתְנַגִּי כָּל חֵיבִי כְרִיתוֹת שְׁלָקוּ – נִפְטְרוּ יָדֵי כְרִיתָתָם, שְׁנַאָמַר: "וְנִקְלָה אַחִיהָ לְעִינֶיהָ" – כְּשִׁלְקָה חֲרִי הוּא כְּאַחִיהָ, דְּבָרֵי רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל. ^(ד)
וְאָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל: מָה אִם הָעוֹכֵר עֲבִירָה אַחַת נוֹטֵל נִפְשׁוֹ עָלֶיהָ, הָעוֹשֶׂה מַצּוּה אַחַת עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שִׁתְּגַתָּן לוֹ נִפְשׁוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִמְּקוֹמוֹ הוּא לְמַד, שְׁנַאָמַר: "וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הָעוֹשֹׂת וּגּוֹי"

רבי יהודה אומר (פעינן ויתירי כח ו) חסירי מעד:
נ"ל דעליג אמצא קמא דאמר אין משמידין כלל חסירי מעד דאין מקקקון פחד דכהא טעמא דגמרא אין נכון לכאוכה לומר דלרבי יהודה משמידין

כג.

עין משפט נר מצוה

א מו"י פב' מהל' יבום וחליצה
הל' יד, סמג עשין כא, טוש"ע
אה"ע סי' קסה סעי' ד:

ב מו"י פו' מהל' שביית יום טוב
הל' טז:

ג מו"י מט"ז מהל' סנהדרין
והעונשין המסורין להם הל' ח:

ד מו"י מט"ז מהל' סנהדרין
והעונשין המסורין להם הל' ט:

ה מו"י מט"ז מהל' סנהדרין
והעונשין המסורין להם הל' ט:

ו מו"י מט"ז מהל' סנהדרין
והעונשין המסורין להם הל' יא:

ז מו"י פו"ז מהל' סנהדרין
והעונשין המסורין להם הל' ו:

ח מו"י פו"ז מהל' סנהדרין
והעונשין המסורין להם הל' ה:

ט מו"י פו"ז מהל' סנהדרין
והעונשין המסורין להם הל' ה:

י מו"י פו"ז מהל' סנהדרין
והעונשין המסורין להם הל' ז:

כג:

עין משפט גור מצויה

א מיי' פא' מהל' שביתת עשור חל' ב, סמג לאוין סח, טוש"ע או"ח סי' תריא סעי' ב:

הדקדק:

והבאת מעשר. פרש הקונט' שקנס עזרא ללוים ותקן שיבאיהו לכהנים כמו התרומה ובמזמנה מלשונו שעוד פרש פרוש אחר שיערשו מקבל פרות אילן כמו שהקו חזקיהו ובדקתבי ובפריון

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

אשר יעשה אתם האדם וחי בהם. וקמין לה איש איש כל שאר עשרו דמשמע מי שעושה חקותיו אלו ניתק חיים לו ואלו הן חקותיו איש איש וגו'

”אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם”.
הא ה**יוֹשֵׁב וְלֹא עֹבֵר עֲבִירָה**
נוֹתְנִין לוֹ שְׂכָר פְּעוֹשָׁה מִצְוָה. ^(א)
”רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי אוֹמֵר: הָרִי הוּא אוֹמֵר ”רַק חֹזֵק לְבַלְתִּי אֶכֶּל (אֵת) הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְגוֹ””
וּמָה אִם הַדָּם, שֶׁנִּפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם קָצָה מִמֶּנּוּ – הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ מְקַבֵּל שְׂכָר, גִּזַּל וְעֲרִירוֹת, שֶׁנִּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם מִתְאַוֶּה לָהֶן וּמַחְמִידָתָן – הַפּוֹרֵשׁ מֵהֶן עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שְׂוִיזָפָה לוֹ וּלְדוֹרוֹתָיו וּלְדוֹרוֹת דּוֹרוֹתָיו עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. ^(ב)
”רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקִישָׁא אוֹמֵר: רָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר ”ה' חָפֵץ לְמַעַו צַדִּיקוֹ וַיַּגְדִּיל תּוֹרָה וַיַּאֲדִיר”. ^(א)
גַּמְ' אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן: חִלּוּקִין עָלֵיו חִבְרִיו עַל רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל.
אִמֵּר רַב אֲדָא בַּר אֲהֵבָה: אֲמַרִּי בִּי רַב, תִּנְיִינוּ: אִין בִּין שְׁבַת לַיּוֹם הַכּפּוּרִים אֶלֶּא שְׁזָה זְדוּנָו בִּידֵי אָדָם וְזָה זְדוּנָו בְּהַפְרָת.
וְאִם אֵיתָא, אִידֵי וְאִידֵי בִּידֵי אָדָם הוּא. ^(ג)
רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אוֹמֵר: הָא מַנִּי – רַבִּי יִצְחָק הִיא, דְּאָמַר: מַלְקוֹת בְּחִיבֵי כַּרִּיתוֹת לִיכָּא.
דְּתַנְיָא, רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר: חִיבֵי כַּרִּיתוֹת בַּפְּקָל הִי, וְלָמָּה יֵצֵאת כֶּרֶת בְּאֲחוֹתוֹ – לְדוּנָו בְּכֶרֶת וְלֹא בַּמְּלָקוֹת.
רַב אֲשִׁי אִמֵּר: אִפִּילוּ תִימָא רַבְנָן, זָה – עֵיקָר זְדוּנָו בִּידֵי אָדָם, וְזָה – עֵיקָר זְדוּנָו בִּידֵי שְׂמִים. ^(ד)
אִמֵּר רַב אֲדָא בַּר אֲהֵבָה אִמֵּר רַב: הִלְכָּה כְּרַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל.
אִמֵּר רַב יוֹסֵף: מֵאֵן סָלִיק לְעִילָא וְאֵתָא וְאָמַר?!
אִמֵּר לִיה אֲבִי: אֶלָּא הָא דְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי: שְׁלִשָּׁה דְּבָרִים עָשׂוּ בֵּית דִּין שֶׁל מָטָה וְהַסְכִּימוּ בֵּית דִּין שֶׁל מַעֲלָה עַל יָדָם – מֵאֵן סָלִיק לְעִילָא וְאֵתָא וְאָמַר?
אֶלָּא: קִרְאִי קָא דְרָשִׁינוּ, הֵכָא נָמִי, קִרְאִי קָא דְרָשִׁינוּ.
גּוּפָא, אִמֵּר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי: שְׁלִשָּׁה דְּבָרִים עָשׂוּ בֵּית דִּין שֶׁל מָטָה וְהַסְכִּימוּ בֵּית דִּין שֶׁל מַעֲלָה עַל יָדָם, [אֵלוֹ הֵן]: מְקָרָא מְגִילָה, וּשְׁאִילַת שְׁלוֹם [בַּשָּׁם], וְהַבָּאת מַעֲשֵׂר.
מְקָרָא מְגִילָה – דְּכַתִּיב ”קִיְמוּ וְקַבְּלוּ הִיְהוּדִים” – קִיְימוּ לְמַעֲלָה מַה שֶּׁקַּבְּלוּ לַמָּטָה. ^(ו)
וּשְׁאִילַת שְׁלוֹם – דְּכַתִּיב ”וְהִנֵּה בָעַז בָּא מִבֵּית לָחֶם וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים ה' עִמָּכֶם”, וְאוֹמֵר ”ה' עִמָּה גִבּוֹר הַחֵיִל”.
מֵאִי ”וְאוֹמֵר”?
וְכִי תִימָא בּוֹעֵז הוּא דְעָבַד מִדַּעְתִּיה, וּמִשְׁמַמָּא לֹא אִסְכִּימוּ עַל יָדֶיהָ – תָּא שְׁמַע: וְאוֹמֵר ”ה' עִמָּה גִבּוֹר הַחֵיִל”. ^(ז)
הַבָּאת מַעֲשֵׂר – דְּכַתִּיב ”הִבִּיאוּ אֵת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הַאֹצֵר וַיְהִי טָרֶף בְּבִיתִי וּבַחֲנוּנִי נָא בְּזֹאת אֲמַר ה' צְבָאוֹת אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אֲרֻבוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִירִיקֹתִי לָכֶם בָּרֶכָה עַד כְּלֵי דִי””.
מֵאִי ”עַד כְּלֵי דִי”?
אִמֵּר רַמִּי בַּר רַב: עַד שְׂיִבְּלוּ שִׁפְתוֹתֵיכֶם מִלּוֹמַר ”דִּי””. ^(ח)
אִמֵּר רַבִּי אֶלְעָזָר: בִּשְׁלִשָּׁה מְקוֹמוֹת הוֹפִיעַ רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ: בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שָׁם, וּבְבֵית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הַרְמַתִּי, וּבְבֵית דִּינוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה.
בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שָׁם – דְּכַתִּיב ”וַיִּכַּר יְהוָה וַיֹּאמֶר צִדְקָה מִמֶּנִּי””.
מִנָּא יָדַע? דְּלָמָּא בִּי הִיכִי דְאִזַּל אִיהוּ לְגַבְהָ אִזַּל נָמִי אֵינְשׁ אַחֲרִינָא [לְגַבְהָ]?!
יֵצֵאת בַּת קוֹל וְאָמְרָה: מִמֶּנִּי יֵצְאוּ כְּבוֹשִׁים. ^(ט)
בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל – דְּכַתִּיב ”הִנְנִי עָנּוּ בִי נֶגֶד ה' וַנִּגַּד מִשִּׁיחוּ אֶת שׁוֹר מִי לְקַחְתִּי... וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשִׂקְתָּנוּ וְלֹא רָצוּתָנוּ... וַיֹּאמֶר עַד ה' וְעַד מִשִּׁיחוּ... כִּי לֹא מִצְאָתָם בְּיַדִּי מְאוּמָה וַיֹּאמֶר עַד”, ”וַיֹּאמֶר”? ”וַיֹּאמְרוּ” מִיבָּעִי לִיה!
יֵצֵאת בַּת קוֹל וְאָמְרָה: אֲנִי עַד בְּדָכָר זָה.
בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה – דְּכַתִּיב ”וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תִּנּוּ לָה אֶת הַיָּלֶד הַחַי וְהַמֵּת לֹא תִמְיָתְהוּ (כִּי) הִיא אֲמוּ””.
מִנָּא יָדַע? דְּלָמָּא אִיעֲרוּמָא מִיעֲרָמָא!
יֵצֵאת בַּת קוֹל וְאָמְרָה: ”הִיא אֲמוּ””.
אִמֵּר רַבָּא: מִמֵּאִי? דְּלָמָּא יְהוּדָה, בִּינוֹן דְּחֲשִׁיב יָרְחִי וַיּוֹמִי וַאֲיַתְרָמִי – דְּחִזִּינוּ מַחְזִינוּ, דְּלֹא חִזִּינוּ לֹא מַחְזִינוּ.
שְׁמוּאֵל נָמִי, כּוּלְהוּ יִשְׂרָאֵל קָרִי לָהּ כּוּלְשׁוֹן יַחֲדִי, דְּכַתִּיב ”יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּחַי””.
שְׁלֹמֹה נָמִי – מִדָּהָא קָא (מִרְחַמָּא) [מִרְחַמָּא] וְהָא לֹא קָא (מִרְחַמָּתָא) [מִרְחַמָּא]?!
אֶלָּא גַּמְרָא.
דָּרַשׁ רַבִּי שְׁמֵלַאי: שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת נֶאֱמְרוּ לוֹ לַמֶּשֶׁה, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וּשְׁשִׁים וְחֲמֵשׁ לְאוּרִין כַּמִּנֵּן יְמוֹת הַסַּמָּה, וּמֵאוֹתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה עֶשֶׂה כַּנֶּגֶד אִיבְרִיו שֶׁל אָדָם.
אִמֵּר רַב הַמְנוּנָא: מֵאִי קָרָא – ”תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשֵׁה”, ”תּוֹרָה” בְּגִימָטְרִיא

שִׁית

אִשֵּׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם. וקמין לה איש איש כל שאר עשרו דמשמע מי שעושה חקותיו אלו נותק חיים לו ואלו הן חקותיו איש איש וגו'
אִשֵּׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם”
הא לַמִּדַּת כָּל הַיוֹשֵׁב וְלֹאנוּ עוֹבֵר כּוּי: לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שִׁיְהוּ מְקַבְּלִין שְׂכָר בְּמַה שֶׁמוֹנְעִין עֲצֻמּוֹ מִן הָעֲבֻרוֹת לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶן שְׁנֵי הָיָה צְרִיךְ לַעֲוֹת בְּמַה מִצְוֹת וּכְמַה אֲזַקְרוּת עַל שְׁתֵּי אֵם וּבְלֹת שְׁאִין לָהּ אִלֵּם שְׁאִינוּ חֹן עָהוּ אֶלָּא כְּדֵי שְׂתַּקְּלוּ שְׂכָר עַל שְׁפִירָשִׁין מֵהָן: גְּמִי תַּעֲיֵא כַּמֶּסֶת מִנְּהָ אִין בִּין שְׁבַת כּוּי: כְּהֻכַּר לָשׁוֹן הֻכַּרַת תַּכְרַת (בַּמְדָּבָר ט”ו:ו”ל”א) וְאִינוּ שֵׁם דְּכָר: הא מִתַּנִּי' דְּמִנְּהָ כְּדֵי וְצַחַק הִיא וְלִסְכִּי הָאִמֵּר זְלוּן כֶּרֶת בִּיזִי שְׂמִים וְלֹא בִיזִי אִלֵּם אֶכֶּל מֵאֵן דְּכַכִּירָא לִיָּה דְּמַלְקוֹת אִישׁא בְּחִיבֵי כְּרִיתוֹת מוֹזִי לְכַדִּי חֲנַנְיָא דְּנַטְרִירו מוֹזִי כְּרִיתָתוּ בִּינוּ שְׁלָחוּ וְאֶנְטְרִיךְ לִיָּה לְכַדִּי יוֹחָנָן לְאִשְׁמַעְיָן דְּמַלְכוּרִין: כַּכ אֲשִׁי אִמֵּר אֲשִׁי' תִּימָא מִתַּנִּי' דְּמִנְּהָ כְּכֵן הִיא דְּאִמְרִי חִיבֵי כְּרִיתוֹת וְשִׁנּוּ כַּכְלַל מַלְקוֹת אֲרַעָעִים וְאֶכְלּוּ כְּדֵי מוּלוּ לָר' חֲנַנְיָא דְּנַטְרִירו מוֹזִי כְּרִיתָתוּ וְיִקְחָ אִמְכַּת מוֹיָה וְכַרַת בִּיזִי אִלֵּם הוּא לֹא דְמִי וְזָה עֵקֶר זְלוּנוּ בִּיזִי אִלֵּם עֵקֶר עֵנֶשׁ שֶׁל שְׁבַת בִּיזִי אִלֵּם דְּקִלִּי כַּסְוִילָה וְעֵקֶר עֵנֶשׁוּ שֶׁל יוֹם הַכּפּוּרִים בִּיזִי שְׂמִים דַּע”ג דְּאִישְׁא חִיבוּ מַלְקוֹת בְּחִיבֵי כְּרִיתוֹת הוּא אִינוּ עֵקֶר הַחִיבוּ דְּכַרַת חֲמוּר מַמְלָקוֹת וְאִי מוֹזִי כַּכְלַ הַתַּרְלָה הוּא הָיִי כְּכַרַת וְנִמְצָא חִיבוּב הַחֲמוּר בִּיזִי שְׂמִים וְאֶנּוּ בַּכַּר עֵקֶר הַחִיבוּ אֲלוּרִין וְכֵן עֵקֶר. מוֹרִי. וְאִית דְּשָׁרְשִׁי עֵקֶר זְלוּנוּ תַּחֲלָתוּ בַּר כֶּרֶת הוּא וְאֵלוּ לֹא לָכוּ נְכַרַת וְלֹא יְהִירָא דִּהָא תַּרְוִיְהוּ כַּהֲדָדִי אִישְׁעִיָּה כַּה לְרַבֵּן דְּאִמַר מַלְקוֹת בְּחִיבֵי כְּרִיתוֹת אִישׁא: מִקְרָא מִנְּהָ דְּחִיבִין עַל מְקָרָא מִנְּהָ: וּשְׁאִלַת שְׁלוֹם שְׁשֵׁם דְּמַסַּר לְאִלֵּם לְשֹׁאֵל כַּשְׁלוֹם חֲבֵרוּ שְׁשֵׁם בְּנוֹן יָשִׁים ה' עֲלֶיךָ שְׁלוֹם וְאִין כּוּ מַשּׁוֹם מוֹנוּא שֵׁם שְׂמִים לְכַטְלָה. מַכְרִי. ל”א שְׁאִילַת שְׁלוֹם שְׁשֵׁם דְּחִיבֵי אִלֵּם לְשֹׁאֵל כַּשְׁלוֹם חֲבֵרוּ שְׁשֵׁם וְאִנוּ נָמִי כִּי שְׁוִלִין אֲהֲדָדִי מְדַכְרִינוּ שֵׁם דְּשְׁלוֹם שְׁמוֹ שֶׁל הַכַּכ”ה דְּכַתִּיב (שׁוֹכְטוּם יוֹ:כ”ד) וְיִקְרָא לוֹ ה' שְׁלוֹם לָשֵׁם ה': וְהַבָּאת מַעֲשֵׂר כְּלִקְרִירִין בִּיבִימוֹת (דָּף כו״): דְּעִזְרָא הַסּוֹפֵר הַסִּינְאִי לְלוּיִם לָכִי שְׁלֹא עָלוּ עִמּוֹ וְנָצָה לְהִבִּיא כָּל הַמַּעֲשֵׂרוֹת אֵל לְשַׁבַּת בֵּית ה' וְהָיוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם שְׂוִים כַּמַּעֲשֵׂר רַחֲשׁוֹן כְּדַכְּתִיב (עֲזָרָא (חֲסִמָּה יו”ל:ט) וְהָיָה הַכֹּהֵן בֶּן אֲהֵרֹן עֹם הַלְוִיִּם. כַּמַּעֲשֵׂר הַלְוִיִּם וְגַם חֲזַקְיָהוּ עָשָׂה כִּמוֹ כֵּן הַכִּין לְשַׁכּוֹת לְהִבִּיא כָּל הַמַּעֲשֵׂרוֹת כַּכֵּן כְּדֵי שְׁלֹא יִקְבְּלוּם הַלְוִיִּם כְּהָיוּ עֲבוּ”ם כְּדַכְּתִיב בְּדַכְרִי הַיּוֹמִים (כ לֹא) וַיֹּאמֶר חֲזַקְיָהוּ לְהַכִּין לְשַׁכּוֹת בְּבֵית ה' וַיַּכְנִינוּ וַיְבִיאוּ אֶת הַתְּרומָה. וְאֵת הַמַּעֲשֵׂר וְגַם הוּא תַּקַּן לְהַעֲלוֹת לִירֵשָׁלַיִם מַעֲשֵׂר יִרְק וּמַעֲשֵׂר אֵילָן דְּכַתִּיב (שֵׁם) וְכַפֶּרֶן הַקֹּדֶר הַרְבּוּ כְּדֵי יִשְׁרָאֵל רַחֲמִית קִנָּן תִּירִישׁ וַיַּצָּהר וְגו' וּמַפְרָשׁ כַּהֲדָרִים (דָּף נה). מֵאִי וּכְפִרְיוֹן הָא כָּל הָיִי דְּאִזְכִּירְתָּא וַיְהִיו וּמַסְגִּי מַעֲשֵׂר יִרְק וּמַעֲשֵׂר אֵילָן וְכַתִּיב כַּתְרִי עֲשֵׂר. דְּקִרְאָמַר לָהּ כְּבִיא לְיִשְׂרָאֵל כְּבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצֵר [וְגו'] וּכְחֻזִּנוּ נָא בְּזֹאת וְגו' אֶלְמָא דְּהַקְסִים: וְאוֹמַר ה' עִמָּךְ גִּבּוֹר הַחֵיִל מְקַרְאָמַר לִיָּה מַלְאָךְ לְגִדְעוֹן שְׁאִילַת שְׁלוֹם שְׁשֵׁם אֶלְמָא דְּהַקְסִים: הוֹפִיעַ נָגְלָה וְהוֹכִיחַ כַּשֶּׁשֶׁת הַצֵּרֶךְ כִּלְע”ז כְּרִוּי”ר כֵּן כַּמַּשְׁתִּי. ל”א הוֹפִיעַ נְשַׁמָּה כְּקוֹל גְּדוּלָּה כַּמְמוּקִי כְּכִי: בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שֵׁם לֹא הָיָה שֵׁם חֵי בְּאוֹמָה שְׁעָה כַּהֲרִי מַת אֶלָּא בֵּית דִּין שֶׁל אַחֲרֵיו מַכְנִי וְתַלְמוּדִיו וְקָרִי לָה בֵּית דִּין שֶׁל שֵׁם כִּמוֹ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל: מִמֶּנּוּ וַיֵּצֵאוּ כְּבוֹשִׁים דְּכָרִים וְעַלְמִים הֵלְלוּ מַלְאָתִי וַיֵּצֵאוּ שְׁלֵפִי שְׁיִהוּדָה הָיָה מֶלֶךְ וְהִיא וְהָתָה לְעֵצַת מַמְנָה מְלָכִים. מַתְרַן כְּהִתְהַה עֲנוּעָה בְּבֵית חַמִּיָּה וְנִאֲתָה גְזָרָה זוּ מַלְכִּי שִׁינָא זָרַע מַשְׁנִיָּהם כֵּךְ הַכֵּל רַבִּי מַעֲקָרָא לְשָׁנָא אַחֲרִירָא מַלְאָתִי הָתָה שְׁוִנָּצוּ מַמְנָה שְׁנִי בְּנִים הֵלְלוּ לְכַשֵּׁם הַעוּלָם כַּהֲרִי עֲתִיד גְּדוּר וּמַשִּׁיחַ לְעֵצַת מַמְנָה: בֵּית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל לְעוּלָם יִשְׁרָאֵל אִמְרוּ עַד דִּהָא דְּכַתִּיב וַיֹּאמֶר כְּדֵי יִשְׁרָאֵל אַחֲרֵיו וְחִיד: רמ”ח מִצְוֹת עָשָׂה וְכַכ אִבְרָ וְאִבְר אִומַר לוֹ עָשָׂה מִצְוָה: שֵׁם”ה [מִצְוִי] לֹא תַעֲשֶׂה שְׁכַכֵּל יוֹם מַהֲרִירִים עֲלֵיו שְׁלֹא לְעַכֵּר: מַפִּי מַשָּׂה:

מסורת הש"ס

א ספרא ויקרא דבורא דחובה פרשה יב י-יא; חולין קא:

ב תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא פרקי דרז ארץ ב; משנה אבות; אוצר מדרשים משיח מלחמות מלך המשיח ג; אבות דרבי נתן ג מסכת סופרים; משנה מגילה; מגילה ז:

ד יבמות נה; לעיל יג:

ה רות רבה

ו משנה ברכות; ברכות נד.

ז תענית ט; שבת לב; תענית כב; במדבר רבה; אסתר רבה

ח בראשית רבה

ט קהלת רבה; במדבר רבה

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בהכרת. לשון הכרת. עי' תוי"ט פרק א משנה ב דחלה:

תורה אור השלם

ושפורתם את־חַקְתִּי ואת־מִשְׁפָּטִי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם וגו' [ויקרא יח, ה]

רק חֹזֵק לְבַלְתִּי אֶכֶּל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וגו' [דברים יב, כג]
לא תִּאֲכַלְנּוּ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרַיִךְ כִּי־תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר וגו' [דברים יב, כה]

וְהָיָה חֲפֹץ לְמַעַן צַדִּיקוֹ וַיַּגְדִּיל תּוֹרָה וַיַּאֲדִיר [שְׁעוּהוּ מַב, כא]

כִּי כָל־אִשָּׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפֻשׁוֹת הַעֹשֹׂת וגו' [ויקרא יח, כט]

וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשָּׁח אֶת־אִחָתוֹ בַּת־אָבִיו אוֹ בַת־אִמּוֹ וְנָאָה אֶת־עַרְוָתָהּ וְהִיא־תִרְאָהּ וגו' [ויקרא כ, יז]

וְהָיָה כְּהֵנוּ כּוֹר־אֶהְרֹן עֹם־הַלְוִיִּם כַּעֲשֵׂר הַלְוִיִּם וְהָלּוּם יַעֲלוּ אֶת־מַעֲשֵׂר וגו' [נחמיה י, לט]

קִיּוּמוּ (וּקְבָל) [וּקְבָלוּ] הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל־זֶרַעַם וְעַל כָּל־הַכְּלָיוּם עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹרוּ וגו' [אסתר ט, כז]

וְהַנֶּה־בָּעַז בָּא מִבֵּית לָחֶם וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים וְהָיָה עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ וגו' [רות ב, ד]

וַיָּבֵר אֱלֹוִי מַלְאָךְ וְהָיָה וַיֹּאמֶר אֱלֹוִי וְהָיָה עִמָּךְ גִּבּוֹר וגו' [שופטים ו, יב]

לַעֲוֹתִים לְאֹמַר כָּא שִׁמְשׁוֹן הָיָה וַיִּסְבּוּ וַיִּאָּרְבּוּ־לוֹ כָל־הַלֵּילָה כַּעֲשֵׂר וגו' [שופטים טו, ב]

הִבִּיאוּ אֶת־כָּל־הַמַּעֲשֵׂר אֶל־בֵּית הָאוֹצֵר וַיְהִי טָרֶף בְּבִיתִי וּבַחֲנוּנִי נָא בְּזֹאת אֲמַר וגו' [מלכים ג, י']

וַיִּכַּר יְהוָה וַיֹּאמֶר צִדְקָה מִמֶּנִּ

כד.

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' מלכים ומלחמות חל' ה: ב מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה חל' כא, סמג לאוין קבו, טוש"ע אה"ע סי' כא סעי' א:
רבינו גרסום

הנך להרניגע וסראל - סיהא להם מנוחה בגלותן:

בשופר גדול וגו' - ובאו האכדים בארץ מלמד שלא יא אכדים בין העובדי כוכבים:

כאטריה המתבקשת - ונמצאת לאחר זמן:

כאטילת קמאין ודועין - שאוכלים מקנתם ומקנתם אין אוכלין:

מפלגתיו - בית של רומי:

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

שֶׁת מֵאֵה וְחָד סָרִי וְהִינוּ דְּכַתִּיב תוֹרַה צוּה לָנוּ מִשֶּׁה וְשֶׁתָּם מִפִּי הַגְּבוּרָה הָרִי שִׁית מֵאֵה וְתִלְפִּסְרִי: מִפִּי הַגְּבוּרָה שֶׁמַּעֲנִים דְּכַתִּיב אֶחָת דְּכַר אֲלֵהִים וְשֶׁתָּם זֶו שֶׁמַּעֲנִי בַּמִּכְלִלָּה: וְהַעֲמִידֵן עַל אֶחָת עֲשֶׂרָה שְׁבַתְחֵלָה הִיוּ צִיּוּקִים וְהִיוּ יְכוּלִים לְקַבֵּל עַל מִצְוֹת הָרַפָּה לְבַג דּוֹרוֹת הַסֵּדְרוֹתִים לֹא הִיוּ צִיּוּקִים כִּלְ כֵךְ וְאִם בָּאוּ לְשֹׁמֵר כִּלְוֹ אִין לֶךְ אִלֵּם שְׂזָכָה וְכֹא גִזֵּר וְהַעֲמִידֵן כּו' כְּדִי שֶׁזִּנְכוּ אִם יִקְוִמוּ י"א מִצְוֹת הֵלָּנוּ וְכֵן כִּל שְׂעִה דּוֹרוֹת שֶׁל מִטָּה

שִׁית מֵאָה וְחָד סָרִי הָי, "אָנֹכִי" ו"לֹא יִהְיֶה לָּהּ" – מִפִּי הַגְּבוּרָה שֶׁמַּעֲנִים. (סימן דמשמך סק). ⁽ⁿ⁾ **כָּא דָּוִד וְהַעֲמִידֵן עַל אֶחָת עֲשֶׂרָה, דְּכַתִּיב "מִזְמוֹר לְדָוִד [ה'] מִי יִגִּיר בְּאַהֲלָהָ מִי יִשְׁכֹּן בְּהַר קֹדְשֶׁהּ. הוֹלֵה תַמִּים וּפּוֹעֵל צֶדֶק וְדֹבֵר אֱמֶת בְּלִבָּבוֹ, לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ לֹא עָשָׂה לְרַעְהוּ רָעָה וְחִרְפָּה לֹא נִשְׂא עַל קִרְבּוֹ. נִבְּזָה בְּעֵינָיו נִמָּאֵס וְאֵת יִרְאִי ה' יַכְבֵּד נִשְׁבַּע לְהִרַע וְלֹא יָמַר. כִּסְפוֹ לֹא נָתַן בְּנִשְׁךְ וְשָׁחַד עַל נָפִי לֹא לָקַח עֲשָׂה אֱלֹה לֹא יִמוּט לַעֲוִלָם".** "הוֹלֵה תַמִּים" – זֶה אַבְרָהָם, דְּכַתִּיב "וְהַתְחִלָּה לִפְנֵי יְהוָה תַמִּים". "פּוֹעֵל צֶדֶק" – כְּגוֹן אַבְא חִלְקִיהוּ. "וְדוֹבֵר אֱמֶת בְּלִבָּבוֹ" – כְּגוֹן רַב סַפְרָא. "לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ" – זֶה יַעֲקֹב אַבְיָנוּ, דְּכַתִּיב "אוֹלִי יִמְשְׁנִי אָבִי וְחִיִּיתִי בְּעֵינָיו כַּמֶּתַעֲתָע". "לֹא עָשָׂה לְרַעְהוּ רָעָה" – שְׁלֹא יֵרֵד לְאוֹמְנוֹת חֲבִירוֹ. "וְחִרְפָּה לֹא נִשְׂא עַל קִרְבּוֹ" – זֶה הַמְקַרֵּב אֶת קְרוֹבֵיו. "נִבְּזָה בְּעֵינָיו נִמָּאֵס" – זֶה חִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ, שְׁגִירֵר עֲצָמוֹת אָבִיו בַּמִּטָּה שֶׁל חֲבָלִים. ⁽ⁿ⁾ **"וְאֵת יִרְאִי ה' יַכְבֵּד" – זֶה יְהוֹשֻפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה, שֶׁבִשְׂעָה שָׁהִיָּה רוּאָה תַלְמִיד חָכָם הָיָה עוֹמֵד מִכִּסְאוֹ וּמַחְבִּקוֹ וּמִנִּשְׁקוֹ וְקוֹרֵא לוֹ "אָבִי אָבִי, רַבִּי רַבִּי, מְרִי מְרִי". "נִשְׁבַּע לְהִרַע וְלֹא יָמַר" – כִּרְבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵהָא בַתְעֲנִית עַד שְׂאֵבֹא לְבִיתִי. "כִּסְפוֹ לֹא נָתַן בְּנִשְׁךָ" – אִפְּסִילו (ב) רַבִּית גוֹי. "וְשָׁחַד עַל נָפִי לֹא לָקַח" – כְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי. ⁽ⁿ⁾ **כַּתִּיב "עֲשֵׂה אֱלֹה לֹא יִמוּט לַעֲוִלָם" – כִּשְׁהָיָה רַבִּן גְּמִלְיָאל מַגִּיעַ לְמַקְרֵא הָיָה הָיָה בּוֹכָה, אָמַר: מֵאֵן דְּעָבִיד לָהּ לְכוּלָּהּ – הוּא דִלָּא יִמוּט, הָא בַּחֲדָא מִיַּנְיָהּ – יִמוּט. אָמְרוּ לִיהּ: מִי כַּתִּיב "עֲשֵׂה כָל אֱלֹה"? "עֲשֵׂה אֱלֹה" כַּתִּיב, אִפְּסִילוּ בַּחֲדָא מִיַּנְיָהּ. דְּאִי לֹא תִימָא חֲכִי, כַּתִּיב קְרָא אַחֲרִינָא "אַל תִּטְמֹאוּ בְּכָל אֱלֹה", הֵתָם נִמְי, הַנּוֹגֵעַ בְּכָל אֱלֹה – הוּא דְמִטְמֵא, בַּחֲדָא מִיַּנְיָהּ – לֹא? אֵלֹא לֹאֹּ בַּאֲחַת מִכָּל אֱלֹה, חֲכֹא נִמְי בַּאֲחַת מִכָּל אֱלוֹ. כָּא יִשְׁעִיָּהוּ וְהַעֲמִידֵן עַל שֵׁשׁ, דְּכַתִּיב "הִלֵּךְ צִדְקוֹת וְדִבֵּר מִיִּשְׁרָיִם מֵאִס כְּבֻצַּע מַעֲשִׂקוֹת נֶעַר כִּפְּסִי מִתְמַהּ בִּשְׁחַד אִטָּם אָזְנוֹ מִשְׁמַע דְּמִים וְעַצֵּם עֵינָיו מֵרְאוֹת בָּרַע". "הִלֵּךְ צִדְקוֹת" – זֶה אַבְרָהָם אַבְיָנוּ, דְּכַתִּיב "כִּי יִדְעַתִּי לַמַּעַז אֲשֶׁר יַצִּוָה וְגו'". "וְדִבֵּר מִיִּשְׁרָיִם" – זֶה שְׂאִינוּ מַקְנִיט פְּגִי חֲבִירוֹ בְּרַבִּים. "מֵאִס כְּבֻצַּע מַעֲשִׂקוֹת" – כְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל כִּן אֲלִישַׁע. "נֶעַר כִּפְּסִי מִתְמַהּ בִּשְׁחַד" – כְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי. "אִטָּם אָזְנוֹ מִשְׁמַע דְּמִים" – דִּלָּא שְׁמַע בְּזִילּוּתָא דְּצוּרָבָא מִרְכָּנו וְשְׁתִּיק, כְּגוֹן רַבִּי אֲלֵעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. ⁽ⁿ⁾ **"וְעַצֵּם עֵינָיו מֵרְאוֹת בָּרַע" – בְּרַבִּי חֲזִיא בַר אַבָּא, דְּאָמַר רַבִּי חֲזִיא בַר אַבָּא: זֶה שְׂאִינוּ מִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים בִּשְׂעָה שְׁעוּמָדוֹת עַל הַכִּבְסִיסָה. וּכְתִיב: "הוּא מְרוּמִים יִשְׁכּוּ". ⁽ⁿ⁾ כָּא מִיכָּה וְהַעֲמִידֵן עַל שְׁלֹשׁ, דְּכַתִּיב "הִגִּיד לָּהּ אֲדָם מַה טוֹב וְמָה ה' דוֹרֵשׁ מִמָּהּ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהַצָּנַע לְכַת עִם (ה) אֲלֵהִיָּה". "עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט" – זֶה הַדִּין. "אַהֲבַת חֶסֶד" – זֶה גְּמִילוּת חֶסְדִּים. "וְהַצָּנַע לְכַת" – זֶה הוֹצָאת הַמֶּת וְהַכְּנָסַת כָּלָה. וְהֵלֹא דְבָרִים קַל וְחוֹמֶר: וְמָה דְבָרִים שְׂאִין דִּרְכּוֹן לַעֲשׂוֹתָן בְּצִנְעָא, אָמְרָה תוֹרָה "וְהַצָּנַע לְכַת", דְּבָרִים שְׁדָרְכָם לַעֲשׂוֹתָם בְּצִנְעָא – עַל אֶחָת כְּמָה וְכַמָּה! חֲזַר יִשְׁעִיָּהוּ וְהַעֲמִידֵן עַל שְׁתִּים, שְׁנַאָמַר "כֹּה אָמַר ה' שְׁמָרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צִדְקָה". כָּא עֲמוֹס וְהַעֲמִידֵן עַל אֶחָת, שְׁנַאָמַר "כֹּה אָמַר ה' לְבֵית יִשְׂרָאֵל דְּרִשׁוּנִי וְחִיו". מִתְקִיף לָהּ רַב נַחֲמָן בַר יִצְחָק: אִימָא דְרִשׁוּנִי בְּכָל הַתּוֹרָה! אֵלֹא: כָּא חֲבִקוּק וְהַעֲמִידֵן עַל אֶחָת, שְׁנַאָמַר "וְצִדִּיק בְּאַמוּנָתוֹ יִחְיֶה". ⁽ⁿ⁾ אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא: אַרְבַּע גְּזִירוֹת גִּזַּר מִשָּׁה רַבִּינוּ עַל יִשְׂרָאֵל, כָּאוּ אַרְבַּעַה נְבִיאִים וּבִיטְלוּם. מִשָּׁה אָמַר: "וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדָד עַין יַעֲקֹב", כָּא עֲמוֹס וּבִיטְלָה, [שְׁנַאָמַר]: "חִדַּל נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב וְגו'" וּכְתִיב "נַחֵם ה' עַל זַאת". מִשָּׁה אָמַר: "וּבְגוֹיִם הָהֶם לֹא תִרְגָּעַ", כָּא יִרְמְיָה וְאָמַר: "הִלּוֹךְ לְהִרְגִיעוּ יִשְׂרָאֵל". מִשָּׁה אָמַר: "פִּקַּד עוֹן אָבוֹת עַל בְּנִים", כָּא יִחְזַקְאֵל וּבִיטְלָה: "הַנֶּפֶשׁ הַחַטָּאת הִיא תָמוּת". מִשָּׁה אָמַר "וְאַבְדָתָם בְּגוֹיִם", כָּא יִשְׁעִיָּהוּ וְאָמַר: "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל". אָמַר רַב: מִסְתַּפִּינָא מִהֲאִי קָרָא "וְאַבְדָתָם בְּגוֹיִם". מִתְקִיף לָהּ רַב פִּפְּא: דִּלְמָא כְּאִבִּידָה הַמֶּתַבְקָשָׁת, דְּכַתִּיב "תַּעֲיִתִי כְּשֶׁה אֲכַד בְּקֹשׁ עֲבָדָה"! אֵלֹא מְסִיפָא [דְּקָרָא], "וְאַכְלָה אֶתְכֶם אֶרֶץ אֲבִיכֶם". מִתְקִיף לָהּ מַר זוּסְרָא: דִּלְמָא כְּאִכִּילַת קִישׁוּאִין וְדִילּוּעִין. ⁽ⁿ⁾ וּכְכֹר הָיָה רַבִּן גְּמִלְיָאל וְרַבִּי אֲלֵעָזָר כִּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ וְרַבִּי עֲמִיקָא מַחְלְכִין בַּדְּרָה, וְשְׁמַעוּ קוֹל הַמוֹנָה שֶׁל רוּמִי מִפְּלֻטָּה [בְּרַחוּק] מֵאָה וְעֶשְׂרִים מִיל, וְהַתְחִילוּ בּוֹכִין, וְרַבִּי עֲמִיקָא מִשְׁחַק. אָמְרוּ לוֹ: מַפְנִי מָה אַתָּה מִשְׁחַק? אָמַר לָהֶם: וְאַתֶּם מַפְנִי מָה אַתֶּם בּוֹכִים? אָמְרוּ לוֹ: הִלְלוּ גוֹיִם שֶׁמִּשְׁתַּחֲוִיִּים לַעֲצָבִים וּמַקְטִירִים לַעֲבוּדָה זָרָה יוֹשְׁכִין בְּטַח וְהִשְׁקֻט, וְאָנוּ, בֵּית הַדּוֹם רִגְלֵי אֲלֵהִינוּ שְׁרוּף בְּאֵשׁ.******

מסורת הש"ס
א שמות רבה; תוספתא בבא מציעא; במדבר רבה ב כתובות קג;   ג סנהדרין פא;; תהילים   ד בבא בתרא נז;   ה סוכה מט;   ו אוצר מדרשים דרשות ר' בנאה; אוצר מדרשים חופת אליהו חופת אליהו רבה קנה-קנו   ז תויכה רבה
גליון הש"ס

גמ' שלא ירד לאומנות חבירו. עיין ב"ב דף כ ע"ב וסנהדרין דף פא ע"א:

שם אפי' ברבית עובד כוכבים. כדאיתא בבא מציעא דף ע ע"ב: שם דלטא כאבידה המתבקשת. סנהדרין דף קט ע"ב:

תורה אור השלם
[שמות כ, ב]
[פירושי רד"צ הופמן על שמות כ"א, ג]
[פירושי רד"צ הופמן על שמות כ"א, ו]
[פירושי רד"צ הופמן על שמות כ"א, יב]
[תהילים טו, א]
[תהילים טו, ב]
[בראשית יז, א]
[תהילים ג]
[בראשית כז, ב]
[תהילים ד]
[תהילים טו, ה]
[ויקרא יח, כד]
[ישעיהו לג, טו]
[בראשית יח, טז]
[ישעיהו לג, טז]
[מִיכַה ו, ח]
[ישעיהו נז, א]
[עמוס ה, ד]
[חבקוק ב, ד]
[דברים לג, כח]
[עמוס ז, ה]
[עמוס ז, ו]
[עמוס ז, ג]
[דברים כח, טה]
[ירמיהו לא, ב]
[ירמיהו לא, א]
[שמות לד, ז]
[יחזקאל יח, ד]
[יחזקאל יח, כ]
[ויקרא כז, לח]
[ישעיהו כז, יג]
[תהילים קיט, קעו]
[דברים יג, יח]

רבינו גרשום

ומה לעוברי רענו כד. שמשתחווים לעבודת כוכבים שלהם יושבים בהשקט ופלוה ישראל שעשין רענו על אחת כמה וכמה ששלם להם שבר טוב:

קרעו בגדיהם - דמינו ליעבד הכי:

והלא אוריה במקדש ראשון היה - ככתוב בספר מלכים:

זכריה מנובאים אחרונים היה - שהיה במקדש שני:

תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה - כלומר שפרענות שניבא אוריה שאמר ירושלים לעולם תהיה והר הבית לבמות וער נתקיים כמו כן עתיד להתקיים דברי נחמיהם של זכריה שיבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן כלה:

באוריה פתיב לכן בגללכם ציון שדה תחרש. וקשה דהא בכל המקרא לא

מציינו פסוק זה מנבואתו של אוריה

פי אס בנבואתו של מיקה המרשתי ויש לומר דקמיה דהא דאיתא בספר ירמיה (לח) שנתעבא ירמיה על פורענות ונתקבצו הפהנים והנביאים להרגו מפני שהיה מדבר פורענות וקאמרו להם השרים הין אנו מקדימין שהרי מיקה דבר מפורענות ולא נהרג ונס אוריה וגוי משמע שדבר אוריה כמו מיקה ומה פרענות דבר מיקה הוא קרא זה והני כמו שדבר אוריה אלכל קשה מעלו לאותה נבואה דכתיב עד וגבוי זקנים וזקנות ברחבות היא לעולם הבא דלמא היא בעולם קדם גאלה וי"ל דממה שהוא אמר בפסח שני (פסחים דף סח.) ניחא דקאמר עתידים (מתים שיקויו) דכתיב עד וגבוי זקנים וזקנות ברחבות וגלכו על משענתם ועל חלישע שהחיה המת כתיב משענתו וגמרינו משענת דהאי קרא ממשענת דאלישע מה להלו החיה המת אף בלא תחית המתים וא"כ ע"כ האי נבואה לעתיד לבא שהרי עבר בית ראשון ובית שני שלא היתה תחית המתים וניחא הכל והשם וזבנו לקאות משיח אמן:

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

תורה אור השלם
[במדבר א, נא]
[איכה ה, יח]
[שיעורים במנהיגות; מהדורה עברית, אחרי מות; לשרוד לאחר קטסטרופה כז]
[ישעיהו ח, ב]
[מייכה ג, יב]
[זכריה ח, ד]
[ירמיהו כו]

בְּאֵשׁ, וְלֹא נִבְכָּה?! אָמַר לָהֶן: לָכֵן אֲנִי מַצְחִק,

וּמָה לְעוֹבְרֵי רִצּוֹנוֹ כֹּה, לְעוֹשֵׂי רִצּוֹנוֹ עַל אַחַת

כַּמָּה וְכַמָּה. שׁוֹב פַּעַם אַחַת הָיוּ עוֹלִין לִירוּשָׁלַיִם,

כִּינֹן שְׁהֲגִיעוּ לְהַר הַצּוֹפִים קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם, כִּינֹן

שְׁהֲגִיעוּ לְהַר הַבַּיִת רָאוּ שׁוֹעָל שְׂיָצָא מִבַּיִת קִדְשִׁי

הַקִּדְשִׁים, הִתְחִילוּ הֵן בּוֹכִין וְרַבִּי עֲקִיבָא מַצְחִק.

אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי מָה אַתָּה מַצְחִק? אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי

מָה אַתֶּם בּוֹכִים? אָמְרוּ לוֹ: מָקוֹם שְׁפָתוֹב בּוֹ

”וְהָזַר הַקָּרֵב יוֹמָת”, וְעַכְשִׁיו שׁוֹעֲלִים הֵלְכוּ בּוֹ,

וְלֹא נִבְכָּה?! אָמַר לָהֶן: לָכֵן אֲנִי מַצְחִק, דִּכְתִּיב:

”וְאֶעֱיֵדָה לִי עֲדִים נֶאֱמָנִים אֵת אוֹרְיָה הַכֹּהֵן וְאֵת

זַכְרִיָּה בֶן יִבְרָכְיָהוּ” – וְכִי מָה עֲנִין אוֹרְיָה אֶצֶל

זַכְרִיָּה? אוֹרְיָה בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, וְזַכְרִיָּה בְּמִקְדָּשׁ

שֵׁנִי! אָלָּא: תָּלָה הַכְּתוֹב נְבוֹאָתוֹ שֶׁל זַכְרִיָּה

בְּנְבוֹאָתוֹ שֶׁל אוֹרְיָה. בְּאוֹרְיָה פָּתִיב ”לָכֵן בְּגַלְלָכֶם

צִיּוֹן שְׂדֵה תַחְרֹשׁ”, בְּזַכְרִיָּה פָּתִיב ”עוֹד יֵשְׁבוּ

זִקְנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם”. עַד שֶׁלֹּא

נִתְקַיְּמָה נְבוֹאָתוֹ שֶׁל אוֹרְיָה הֵייתִי מִתְיַירָא שֶׁלֹּא

תִּתְקַיֵּים נְבוֹאָתוֹ שֶׁל זַכְרִיָּה, עַכְשִׁיו שְׁנִתְקַיְּמָה

נְבוֹאָתוֹ שֶׁל אוֹרְיָה – בְּיָדוּעַ שְׁנְבוֹאָתוֹ שֶׁל זַכְרִיָּה

מִתְקַיְּמָת. בְּלִשׁוֹן הַזֶּה אָמְרוּ לוֹ: עֲקִיבָא נִיחַמְתָּנוּ,

עֲקִיבָא נִיחַמְתָּנוּ.

הַדְרִז עֲלֵה אֵלֵינוּ הַן הַלּוֹקִין וּסְלִיקָא לַה

מִסְכָּת מִכּוֹת

חדושי הַלְכוֹת — מַהְרֵשִׁיא

דף ב.

תוס' בד"ה מעידין אנו כו' גבי גערה מאורסה ודאי כאשר זמם קאי נמי עליה דהא אס התרו בה מקטלי כו' עכ"ל כצ"ל והשאר הכל נמחק:

בד"ה מעידין אנו כו' והא יכול לומר מזיד הייתי כדאמר גבי אכילת חלב כו' עכ"ל וקשה לדבריהם ומאי קושיא דהא אינו יכול לומר מזיד הייתי דאין אדם משים עצמו רשע כדאמר בפ"ק דסנהדרין גבי פלוני רבעני לרצוני והתם גבי אכלתי חלב דאמריו' דיכול לומר מזיד הייתי כבר תירצו התוס' בפ"ק דמציעא י:פ' אמרו לו דאינו משים עצמו רשע אלא שהוא עושה תשובה ואינו רוצה להביא חולין לעזרה אבל הכא גבי גלות אי אפשר לומר כן ודו"ק:

בד"ה כל הזוממין כו' בכל מיתה שנוכל כדתניא הכה תכה כו' עכ"ל והיינו הך דרשא דאלו מצואות גבי עיר הנדחת והתם גבי רוצח נמי דרשי הכי מדכתיב מות יומת וחדא מינייהו נקטו ומהרש"ל הגיה בתוס' כדתניא מות יומת ואין צורך וק"ל:

בא"ד וכן קשה דבתוס' תניא כל חייבי מיתות שאי אתה יכול להמיתם כו' עכ"ל בתוספתא דסנהדרין פיי"ב וכצ"ל לפני הנוסחא שלפנינו תניא אבל הזוממין שאי אתה יכול להמיתן כו' לק"מ דאימא דדרשא דדרים מקרא דובערת הרע מקרבך דרשא גמורה היא וגלי קרא בזוממין להמיתן בכל מיתה והוי שפיר רוצח וגואל הדם ב' כתובים לגבי שאר חייבי מיתות דה"נ גלי קרא בעיר הנדחת ודו"ק:

בד"ה זוממי בת כהן כו' אלא למיתה אחרת בועלה דדרשי' היא ולא בועלה זוממיה דכתיב לאחיו כו' מיעוטא דהיא אלא בבועלה ולא ממעגיונ' זוממין אבל כיון כו' והשתא ל"י זוממי זוממין תיפוק ליה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ועוד מדקתני כו' ואת"ל דלשון הזמה הוא זה אינו דע"כ דין הזמה קאמר כדקתני כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל דלשון הזמה הוא דדין הזמה הא לא מקיימית בהו וה"ל למתני אין העדים נעשין זוממין אלא דמלשון הזמה קאמר הכא כיצד נעשין זוממין ומיתו מדקתני לקמן כו' דהיינו לשון הזמה וא"כ ע"כ הכא לא איירי כיצד אלשון הזמה אלא דאין הזמה קאמר כיצד והדרא קושין דלכתא דהא לא מקיימית בהו הכא דין הזמה ודו"ק:

בד"ה בעינן כאשר זמם וליכא קשיא היכא שמעידין שהוא מצרי שני כו' א"כ נפסל כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דאימא דקושטא דהכי הוא דנפסל וק"ל:

דף ב.

בד"ה ומה הסוקל כו' שמחויב שאר מיתות ב"ד שאינו בסקילה כו' האי ק"ו והכי קאמר לעיל דעבדינן ק"ו בכה"ע עכ"ל כצ"ל לאו דוקא כל שאר מיתות ב"ד דהא בשריפה נמי איכא האי ק"ו ומה אדם ששורף חבירו אינו נידון בשריפה אלא בסייף עדים שמעידין איש פלוני מחויב שריפה ולא נשרף ע"י אינו דין שלא ישרפו וכן איכא האי ק"ו בחנק וליכא לאוקמי כאשר זמם אלא בסייף דליכא האי ק"ו ודקאמר א"כ בטלת תורת עדים זוממין אע"ג דאיכא לקיים בסייף מ"מ בטלת אותו לגבי סקילה ושריפה וחנק ולא ה"ל למשמט מלמתני ליה במתני' כדקתני לה גבי חילול ודו"ק:

דף ג.

בגמרא לא עשו מעשה ונהרגין ומשלמין כו' היינו דרבה אימא כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה אמר רב פפא כו' וכך שמעתי כו' ולבי מנמנם בה חדא היכי מחייבינן להו זכות ספיקה כו' עכ"ל משום דלהאי פירושא ששמע לא נחית ביה לפרושי דשמין לרב חסלא בנכסי הבעל ולרב פפא בקרקע שייחד לה לכתובתה את ספיקא ואותו לא ישלמו אלא הנשאר ומשמע ליה כפשטה דזכות ספיקה ישלמו לו לפי נכסי הבעל או לפי הקרקע שייחד לה בכתובתה ולכך נגמס בה דהיכי מחייבינן כו' וק"ל:

תוס' בד"ה באומר עדות שקר העדתי כו' לכאורה משמע כו' משלם חלקו כו' דהא ליתא מאן כו' עכ"ל [כצ"ל] ור"ל דלכאורה משמע דאיירי בלא הזמנו אלא באומר א' מהם עדות שקר העדתי דהוי דינו כעד וזמם לשלם על שביקש להפסיד ממון חבירו אע"ג שלא הפסיד ופריד כל כמיניה כיון שהגיד כו' והרי הפסיד ממון חבירו שחייב לשלם ונהי דחייב העד לשלם חלקו למאן דדאין דינא דגרמי כמ"ש הרא"ש בתשובה אין זה דין עד זומם דכתיב ביה כאשר זמם ולא כאשר עשה והאז כתבו התוס' דאין נראה לפרש כן דהיאך בא רבא לומר לשלם על שביקש להפסיד באומר עדות שקר העדתי ולא הווס דהא ליתא דין זה לשלם אכאשר זמם ולא עשה אלא בהזמה במקום פלוני עמנו כו' ודו"ק:

תוס' בד"ה כיצד שמין כו' עולה לחמשים מנה בדרך זה כו' ולכך כשהבעל מוכר זכות כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מעידין אנו כו' ואע"ג דאמריו' האשה שאמרה גרשתני נאמנת ה"מ כו' אבל היכא דאיכא עדים כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דא"כ אמאי משלמין דהא טבא ליה עבדי דאי לאו סהדותיהו כלל הרי נאמנת והשתא שהעידו והזמנו גם היא אינה נאמנת די"ל דאי לאו סהדותיהו לא הוה מעיזה לומר גרשתני דמה"ט קאמרינן התם דאינה נאמנת היכא דאיכא עדים ודו"ק:

דף ג.

בפרש"י בד"ה לגידי מיפרש' כו' ה"נ אס אמר לו המלוה ע"מ שלא תשמטני כו' עכ"ל מצאתי מונה יק"ל:

תוס' בד"ה א"ד המלוה כו' ובאזהרות הגיה ר"ת זמן עשר כי ילווני [א] לא כו' עכ"ל כצ"ל ועיין ברא"ש: בד"ה ושמואל אמר כו' כדאמריו' בזהב וי"ל דהכא נמי כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ד.

בפרש"י בד"ה הטובל שם כו' שמא כל מים כו' ושמא בא זה ראשו ורובו כו' עכ"ל לאו דוקא כל מים אלא שיהו כ"כ במקום א' שאפשר שיבואו בו ראשו ורובו דהיינו דקאמר דחיישין לג' לוגין כו' כדאיתא פ"ק דשבת ע"ש:

תוס' בד"ה אמר רב יהודה כו' ולא מיערבי ובהשקה בעלמא כו' דאי ביין אדום נחזי כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה תנ"ה חבית כו' שנפל לשם טומאה והא אפילו בעינייהו כו' מקבלת טומאה דטהרו בהשקה כו' והכי תנן בביצה מטבילין כלי כו' עכ"ל כצ"ל הא דהכבר אינו מקבל טומאה לא הוצרכו לראייה אלא בפשיטות דהא המים נטהרו בהשקה ועוד דע"כ זו הראייה דמטבילין כלי ע"ג מימיו לית ליה לרש"י דא"כ לעיל בדבר יהודה נמי לא הוה גרים רש"י מיום כמ"ש התוס' לעיל ואפשר שאין זו הראייה של פרש"י רק מדברי התוס' ור"ל דמהרישא דלא עלתה לו טבילה נמי מוכח דל"ג מים דהא מטבילין כלי ע"ג כו' וכמ"ש לעיל ודו"ק:

בד"ה לוקין ומשלמין כו' כ"א לתשלומין כדאמרינן לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כו' עכ"ל ודאי לרבי מאיר קיימין הכא ולא הוי לאו דלא תענה ניתן לאזהרת מיתת ב"ד דכלקמן אלא דר"ל כמו דבעלמא אין לוקין על לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד דלא נכתב למלקות אלא לאזהרת מיתה ה"נ הכא אי הוה תשלומין בעי אזהרה לא הוי לוקין אלאו דלא תענה דלתשלומין נכתב וק"ל:

דף ד.

גמרא דברי ר' יהודה ר' יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה בשלמא לרבנן כו' שאין אתה מחייבו משום ב' רשעיות ולא ללוקין ולמיתה עכ"ל קצרו קצת בדבריהם והכי הל"ל שאין אתה מחייבו משום ב' רשעיות למלקות וממון ולא ללוקין כו' וק"ל:

בד"ה סבר לה כר' עקיבא כו' ליכא חילוק בין ממון לקנס כו' אמר ר"מ בכל דוכתא דלוקה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אלא מה להצד כו' צד חמור זה א"צ התראה ואין זה לוקה ומשלם כו' עכ"ל ר"ל דצד חמור משמע צד א' והיינו דאיכא בעדים זוממין דא"צ התראה אבל אינו לוקה ומשלם וה"ה דבמוציא ש"ר איכא צד אחד חמור דלוקה ומשלם אבל צריך התראה וחדא מינייהו נקטו בדבריהם ומהרש"ל הגיה בתוספות וזה לוקה ומשלם ואם כן הוא צריך להגיה גם לקמן משונים משאר מלקיות שא"צ התראה ולוקה ומשלם משא"כ בשאר כו' ודו"ק:

בד"ה ורבנן האי כו' אבל בתר דגלי לן קרא דוהצדיקו כו' יש לנו לומר דלקי מלא תענה וא"ת דלא לקי משום לא תענה משום כו' עכ"ל כצ"ל אע"ג דניחא להו בהאי תירוץא בתר דגלי לן קרא כו' לענין לאו שאין בו מעשה לא ניחא להו הכא לענין לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד משום דאכתי לא אסקי אדעתיהו דלא לקי אאם בן הכות הרשע אלא משום לא תענה כו' כמו שכתבו לקמן דלא נעש אא"כ הזהיר ודו"ק:

בא"ד מיהו י"ל דעדיפא משני דלגבי מלקות גופיה אינצטריך לאזהרה כדפרישית כו' עכ"ל דהיינו מה שפי' לקמן לאזהרת עדים זוממין שמעידין באיש פלוני שחייב מלקות דלא הוי לקי מכאשר זמם כו' אלא א"כ הזהיר דהשתא לא מקרי לא תענה ניתן לאזהרת מיתת ב"ד כיון דלקי מכאשר זמם ולא תענה לא אתא אלא לאזהרה ולא דמיא למחמר דלא הוה ידעינן ביה ללקות כלל אלא מקרא דלא תעשה כל מלאכה והוי שפיר אזהרה שניתן למיתת ב"ד ודו"ק:

בא"ד אע"ג דבמחמר גופיה ליכא שום כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה לאזהרה לעדים כו' לל"ל מכדי כו' וי"ל דה"ק לאזהרת עדים זוממין שמעידים כו' עכ"ל ולר"מ דנפקא ליה אזהרה לעדים זוממין מלא יוסיפו ואייתר ליה לא תענה לא תקשי ל"ל לעיל למימר לר"מ דגמר ממוציא שם רע די"ל דאע"ג דאייתר ליה לא תענה [לא הוה לן לאוקמי] לממון ומלקות כיון דכתיב כדי רשעתו אלא לאוקמי במעידין באיש פלוני שחייב מלקות ללקות שמונים חדא מלא יוסיפו דלא הוה לקי אכאשר זמם אא"כ הזהיר וחדא מלא תענה ודו"ק:

דף ה.

גמ' סיפא אינצטריכא ליה משא"כ בגמר דין באו שנים כו' ולא עוד אלא אפי' אמר בתרי בשבת גנב וטבח ומכר ונגמר דינו אין כו' גברא בר תשלומין הוא ר"י אומר אסטטיות היא כו' אי אסטטיות כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה וכן לענין קנס כו' לבר חויבא כל כמה דלא נגמר דינו בממון הוי כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ה.

במשנה שנאמר נפש בנפש כו' למה נאמר נפש בנפש כו' ובגמ' אס ענש על בת אביו כו' בת אבין או בת אמן כו' כצ"ל:

גמ' לימא ר"ל דאמר כרב יהודה ור' יוחנן דאמר כרבנן כו' כתב מהרש"ל דבר תימה הוא איך מממה פלוגתייהו כו' ואפשר דה"ק ר"ל כר"י כו' עכ"ל ע"ש נעלם ממנו דברי הרי"ף והמאור והמלחמות שכבר קדמו אותו ליישב דבר זה ע"ש באורך ודו"ק:

בפרש"י בד"ה חייבי גלויות כו' שהרשיעו הנידון ללקות דהאי רשע כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה איסטטיות היא זו ברב אלפס פי' לשון סטים עכ"ל כצ"ל והוא מלשון ספיוי סטים דפרק כלל גדול והוא צבע ולשון הרי"ף וכי עדות זו וירה של איסטטים שכל הנוגע בה יצטבע כו' ועיין במאור בזה וק"ל:

בד"ה וחייבי מלקיות כו' דכתיב וד ביד דמפיק מוינה ממונא כו' עכ"ל כצ"ל והיינו הא דדרשינן בר"פ החובל וד ביד דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון כו' ע"ש:

בד"ה חייבי מלקיות כו' צ"ל חייבי גלות מנין פי' מנין דאין לוקין עד שנגמר דינו כו' כשהעידו אחייבי גלות הרי כו' שהרשיעו הנידון למלקות ממיתה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ו.

בד"ה אר"י בד"א כו' דא"כ דיני ממונות נילף מינייהו כו' עכ"ל והיינו מדכתיב משפט אחד יהיה לכם וק"ק דמטעם והצילו דכתיב בדיני נפשות לית לן למילף ד"מ מינייהו להקל דבכמה דברים התלוים בהצלה מקילינן טפי בד"ג מבד"מ כדאיתא ריש פרק אד"מ ויש ליישב ודו"ק:

בד"ה אמר רבא כו' כדי דיבור פ"ה ובהא קאמר כו' כדי דיבור אלא דראיית מעשה גרמה כו' א"כ לא בא עדות עד שיעידו בב"ר כו' עכ"ל כצ"ל:

חדושי הלכות – מהרש"א • מכות

בד"ה נרבע יציל כו' בפ"ק דסנהדרין דנרבע לאונסו דכשר כו' וכן הרנו שהוא קרוב להורג יציל עכ"ל כצ"ל:

בד"ה היכי אמרינן כו' אד"נ לא קשה היכי אמרינן כו' כצ"ל:

בד"ה לאסהודי כו' עם הפסולים איתיו או למחוי כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד קשה דא"כ לא יהרג אדם לעולם דהקרובים כו' עכ"ל ואף שכתבו התוס' לעיל דבדיני נפשות ל"ק היכי אמרינן כו' דניחזי אןן אם התרו בו כו' מ"מ הקרובים גם יאמרזו שהתרו בו ומיהו בעיקר דבריהם שכתבו לעיל דנחזי אןן אם התרו בו יש לגמגם דהא לא בעי התראה לכל עד אלא אפילו שמע מפי עצמו דו"ק:

בד"ה שמואל אומר כו' ואפילו אירע לאחר כדי דבור כו' אע"פ דלעגנן הזמה בעינן תוך כדי דבור עכ"ל לא ידענא מי הכריח אותם לזה דהא השתא כשבאין להעיד מדבר הכתוב ולא קשיא מהך דפריך הרנו יציל דיש לפרש בפשיטות כפ"ה דהא שהעידו תוך כדי דבור קאי אף לעגנן קרוב או פסול דו"ק:

דף ו:

בפרש"י בד"ה הרי אלו כו' החזמה א' מהם ולא החזמו כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה היו שנים כו' בחלון זה הס"ד ואח"כ מ"ה וא' מתרה בו באמצע תימה כו' עדים מתרין בו הס"ד ואח"כ מ"ה וא' שמקצתן כו' עכ"ל כצ"ל ותמיהתם אינו אלא לשיטת המשי"ח שכתבו לקמן אבל לדעת הי"מ דהמתרה בשרואה אותן מצטרף לשניהם אע"פ שהם ב' עדיות ניחא דהוצרך לומר וא' מתרה כו' דו"ק:

בד"ה הוא וכן נהרגין הן כו' כת שניה כיון שהחזמו הן הוא נהרג משום כת שניה דלא כו' כת וכת רואה המתרה או המתרה רואה אותן אז כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד שהזם גם המתרה עמהם כו' ומ"מ הוו הב' כמות ב' עדיות כו' עכ"ל ק"ק כיון שהזם המתרה הרי אין כאן מתרה והיאך נהרג ע"פ כת שניה ויש ליישב דבשהן רואין את המתרה איירי בכה"ג שלא הכירו אותו כת שניה ואנו תולין שהיה שם איש אחר המתרה בו והוא שפיר מעדותן אי היה בא לחייבו יכן כשהמתרה רואה אותם מיירי בשים עדים שמעידים שהמתרה ראה אותם אך לא ראה המעשה כמ"ש התוספות לקמן ולא התירו את המתרה ואנו תולין שהיה שם איש אחר ומתרה בו והוא שפיר מעדותן אי היה בא להעיד לחייבו דו"ק:

בד"ה בדיני נפשות הוא כו' דעד אחד מועיל לממן דלשבעה מיהא איתיה עכ"ל כצ"ל:

דף ז.

תוספות בד"ה דילמא במקום כו' דאמרינן זה אומר כליו שחורים זה אומר כליו לבנים הרי זה נכון זה ררוע כו' מכחישין זה את זה ועוד אר"ת דאע"ג דאי לא שילינן קטלינן ליה דסמכין ארובא היבא דלא אפשר היבא דשילינן להו ואמרי דלא ידעי פטור מידי דהוי אסייף וארירן דאי לא שילינן להו חייב ואי שילינן להו ואחד אומר בסייף ואחד אומר בארירן פטור אע"ג דבסייף וארירן כשאמרו אין אנו יודעין חייב עד למכחשי אהדדי היינו משום דסייף וארירן לא שייך בגוף העדות כמו במקום סייף נקב הוה דשייך לגוף העדות טפי אי אמרי אין אנו יודעין פטור ומיהו טעם זה אינו כו' עכ"ל כצ"ל עיין בתוספות פ"ק דחולין דכל זה חסר הכא מן התוס' ואהא שפיר כתבו ומיהו טעם זה כו' והנחת מהרש"ל אינו מספיק כלל דו"ק:

בא"ד בלא טעם הוא שכשאינו שואלים כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה כמכחול כו' ועי"ל דאיבא למימר ראיתם שמחלל אינו טריפה כו' עכ"ל ולפי זה לעיל ברנחצ יבבעל הערוה המ"ל נמי הכא ראיתם שהרנחצ או הבועל אינו טריפה כו' וצ"ל דהאי תירוצא אינו [אלא] לפי ר"ת דהוה מוקמי ליה לקראי דקטלינן להו ואזלינן בתר רובא היבא דלא שילינן להו אבל אי שילינן להו ואמרי לא ידעי פטור אבל לפי מה שהוכיחו התוספות לעיל דאי אמרי אין אנו יודעים נמי חייב וקרא דלא חיישינן ואזלינן בתר רובא בהכי נמי מוקמי ליה ליבא להאי תירוצא והכא ליבא למימר שהיו שואלין במכחישין זה את זה אם הוא טריפה שהרי המחלל והעובד עדיין קיים וליבא למיקם עליה דמלתא אם הוא טריפה אם לאו כדאיתא בחולין וע"ש בתוספות בפ"ק דחולין דו"ק:

במשנה היה משלשל בחבית ונפלה עליו כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה משלשל בחבית כו' כרבי דאמר לקמן נפסק אינו גולה עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה היה עולה בסולם כו' צ"ל היה יורד בסולם כו' עכ"ל:

דף ז:

נמ' בר קטלא הוא אמר רבה אימא באומר מותר אמר ליה אביי אי מותר כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה פשיטא בר קטלא כו' דאיבא מבלי דעת יתירא כו' עכ"ל ולממעט הכא מבלי דעת פרט למתכוין להרגו הבהמה כו' היינו מבלי דעת בתרא דכתיב במשנה תורה דמקרא מסתבר טפי למעוטי מויד ולא התרו בו וק"ק למה לא נאמר גם הכא שנשנית בשביל דבר שנתחדש בו כמ"ש התוספות לקמן כי בלא איבה דו"ק:

בד"ה אלא פרט כו' שגגה יתירא למעוטי אומר מותר עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מה יער שיש לו רשות לניחך כו' שעומד שם המזיח ויש כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ואיבעית אימא כו' כ"ע סברי ירידה כו' לברייתא דלעיל או השליך כו' צורך עלייה וצ"ל דמעיקרא הוי מיירי דמה דקאמר וללא איתלע כו' ומיירי דברייתא בירידה שהיא כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה נשמטה כו' דבעינן דרך עלייה עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אשר לא צדה כו' נראה לפרש דפטור מנגלות עכ"ל כצ"ל והס"ד:

דף ח.

במשנה ליכנס לשם אף כל רשות לניחך ולמויח להכניס לשם יצא חצר בעה"ב שאין רשות לניחך ליכנס כו' מה חטבת עצים רשות אף כל רשות יצא אב כו' ובגמרא אמר רב פפא לא צריכא אלא לאשפה כו' התם מעגיניה דקרא ומצא דומיא דוהשיגה כו' הכא מעגיניה דקרא ומצא דומיא דיער כו' מצא חטוב לאו מצוה השתא נמי כו' את רעהו ביער דאי בעי כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ומצא פרט כו' אחותו כתיב והשיגה כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה היינו דקאמר כו' וכן בפ"ק דסנהדרין גבי יראה יראה משמע שפיר נמי המסורת כו' משום דפשטיה דקרא כו' עכ"ל כצ"ל והוא כפי' התוס' שם וברפ"ק דחגיגה בשם ר"ת ועיין בחידושינו שם וליבא לאקשויי דהתם אע"ג דפשטיה דקרא משמע המסורת מ"מ דרשינן נמי המקרא והכא לא דריש רבי אלא המסורת יש לומר דהיינו משום דהג"ש מפקא ליה מהמקרא כלל לפטור נשמט הברזל מקתו דו"ק:

בד"ה מהו דתימא ככח כחו כו' קמ"ל עכ"ל כצ"ל ואח"כ מ"ה באשפה העשויה וכו' ואינה עשויה ליפנות כלל כו' וגם בלילה איבא דמקרי כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אע"ג דגמיר כו' ויש לומר דמ"מ איבא מצוה בתחלה משא"כ כו' עכ"ל ודקאמר כיון דאילו גמיר כו' ולא קאמר נמי הכי דמ"מ איבא מצוה בתחלה יש לומר דהכא בלקייה גופה איבא מצוה בתחלה משא"כ התם דאפשר דהוה גמיר מתחלה ולא הוה מכה אותו דו"ק:

בא"ד דאילו לא חטא לאו כו' לאו שליח ב"ד מקרי ולא דמי לרבו כו' עכ"ל כצ"ל וק"ק ומאי קושיא מרבו ואביו באילו גמיר שפיר מקרי רבו ואביו ויש ליישב דו"ק:

בד"ה בלא איבה כו' במשנה תורה והוא לא שונא כו' בשביל דבר שנתחדש מוער כו' עכ"ל תרתי קראי והוא לא שונא כתיב במשנה תורה חד בפ' ואתחנן וחד בפרשת שופטים בהך דפ' שופטים כתבו שפיר שנתחדש הך דרשא דמיער בשמעתי וצ"ל דהך דפ' ואתחנן נמי איבא דבר שנתחדש דכתיב ביה מבלי דעת יתירא כמ"ש התוס' לעיל וק"ל:

בא"ד אבל לא קשה מולא אויב דפ' מסעי דאזנטרין ולא אויב לעדים ולדיינים כדאמרי' בפ' זה בורר כך כו' עכ"ל וכצ"ל דו"ק:

דף ח:

גמרא אף קצירה נמי ואי ס"ד מצוה מצא קצנר כו' מה חריש רשות אף קצנר רשות כו' גולין על ידיהן חוץ מגר תושב כו' הורג אביו בשונג שגגת כו' עבד וכותי גולה ולוקה ע"י ישראל כו' גולה כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה הנכנס לשביעית שלא יחרוש בששית כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ט.

תוספות בד"ה אלמא גר תושב נכרי הוא מדקדק כו' ישראל שהרג גר תושב כו' ע"י כולן חוץ כו' אינו גולה על ידו וקא ס"ד דכיון כו' ולא גר תושב על ידי כו' ובתוספות דחק כו' דכל היבא דקתני חוץ אתי למעוטי מכללא ואם נאמר דאתי למעוטי דלא הוי כו' והכל על ידו וקשה דהא לא קתני כללא גבי ישראל וחוץ משמע כו' ועוד דגר תושב לאו בכלל כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ורמיניה צ"ל דרך עלייה כו':

בד"ה אל' רבה כו' אמרינן בריש פ"ק ויש לומר כו' ביותר מירידה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ואזדו כו' לא מקטל דאנום הוא ואומר מותר מקטל דהיה לו כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה כסבור בהמה כו' אם בהמה וה"נ אמרינן אומר מותר כו' וצ"ל שנמצא אדם גר תושב וכן הא דקאמר [לעיל] נמי חייב איירי בגר תושב מדקאמר ונמצא גר כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דנמצא אדם היינו גר תושב ולא נמצא ישראל דאם לא כן אמאי קאמר רבה דחייב משום דקריב למזיד הוא הא אפי' בשונג גמור חייב הגר תושב שהרג ישראל כדמסיק לעיל והכא ע"כ איירי שהרנחצ הוא גר תושב כמו שהוכיחו לפנינו דו"ק:

בא"ד חייב מיתה קאמר דאומר מותר הוא כו' מתכוון לבהמה והרג אדם ול"ל קרא תיפוק ליה משום דחשיב אומר מותר כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אלא דינו כו' מ"מ הוי דינו מסור לאדם פי' חייב כו' אף בדיני אדם משום דאין דינו היה כו' לפי שלא היו שם כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה התם כו' האיש כי נביא כו' שהיא א"א קאמר ליה הכי ויש לומר מדנצרך לומר כן שהיה כו' כמו לפי' הקונטרס והא דמסיק דהיה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ט:

במשנה ר' יוסי אומר השונא נהרג כו' ושלא נתחייב פטורוהו כו' כצ"ל:

שם בגלגל שכיחי רוצחים דכתיב גלגל כו' אוהב כסף לא ישבע כסף ומי כו' כל האוהב ללמוד בהמון כו' נואלו שרי צוען נשאו רבינא כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה נפסק אנפסק כו' עד שישמט מחצלו מיודו שאין נשאר בידו כלום דומיא דמן העץ המתבקע כו' עכ"ל ומיהו רבנן דפלגין עליה ע"כ דלא מדמו נשמט דהכא דמחייבי באוהב לעץ המתבקע דפטרי לעיל והיינו דבגשמט מחצלו מיודו כבר היה הכל בידו דומה לנשמט הברזל מקתו שהיה ג"כ בידו משא"כ העץ המתבקע שלא היה בידו אלא בנגיעה דו"ק:

תוס' בד"ה נשמט כו' ואין זו סברא לומר דלית ליה לרבי דר"ש דהוה רביה כו' עכ"ל צ"ע לדבריהם דעדיפא תקשי להו דר"ש אדר"ש דבברייתא קתני רש"א לעולם אינו גולה עד שישמט כו' ואם כן ע"כ השונא אינו גולה כלל ובמתני' קתני רש"א יש שונא גולה כו' ואם נאמר דמתני' איתיא כרבנן אליבא דר"ש דשונא גולה בנפסק א"כ מאי קשיא להו דלית ליה לרבי דר"ש רביה דהא לרבי לא קאמר ר"ש דבר זה מעולם אלא דשונא אינו גולה כלל וכת"ק דמתני' ואולי דלא הוה גרסי בברייתא ר"ש אומר לעולם כו' אך ק"ק דאימא אע"ג דבגשמט דהכא אין השונא גולה ש"ל לדעת עשה מ"מ משכחת דשונא גולה בעץ המתבקע דגולה לרבי ואפשר דבעץ המתבקע נמי יש לנו לומר דמדעת עשה דו"ק:

בד"ה בגלגל שכיחי כו' לפי כשהורגין מויד בלא עדים כו' כדאמרי' לקמן עכ"ל כצ"ל והס"ד דע"כ הא דמומנן לפונדק אחד משום המזידין דאי משום שונגין שונג הראשון למה נזדמן לו אלא ע"כ שהיו שם הרבה מזידין שנתחייבו מיתה למקום ונהרגו והרנחצין שלהן גם כן נתחייבו מיתה למקום ע"ד וסוף מטיפין יטופון והקב"ה מזמן להן שנהרגו כלם על ידי שונג אחד מתחלה מזידין הראשונים בלא עדים ולבסוף בעדים עד שנתחייב גלות נמצא הרבה מזידין שנתקיים דינם לבסוף באיש אחד שהיה שונג וגולה ושפיר קאמר גלגל נפישי רוצחים במזיד והוצרכו לערי מקלט לאותן שאלו נהרגו על ידו בשונג ועוד יש לומר כר' יוסי ב"י במתני' דקאמר בתחלה אחד שונג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט כו' ובספרי וליף לה מקרא מוארב לו גו' וגם אל אחת גו' כפרש"י והרא"ם כתב בזה דרך אחרת ועגלם ממנו דברי התוספות דהכא דו"ק:

חדושי הלכות – מהרש"א • מכות

דף י:
גמ' דאי במזיד בר גלות כו' רב אמי ורב אסי ח"א אין געשה בן סורר ומורה וח"א געשה כו' למ"ד אין געשה בן סורר כו' כצ"ל: תוס' בד"ה והא תניא ר' יוסי בר יהודה כו' ועוד נראה דע"כ בבביתא כו' קאמר דא"כ היינו רבי עכ"ל כצ"ל:

דף יא:
במשנה וא' שעבר ממשיחתו מחזירין את הרוצח ר' יהודה כו' כצ"ל: דף יא:

דף יא:
גמרא נדוי על תנאי כו' ואפילו מעצמו צריך כו' כצ"ל: תוס' בד"ה על תנאי כו' שיש להן זמן אין לגדות עצמן מספק שהרי הכא היה התנאי בדבר שלא כו' עכ"ל כצ"ל ועיין בתוס' פ' מציאות אשה:

בפרש"י בד"ה ליהדר בהגך במיתת מרובה בבגדים או בשעבר כו' עכ"ל כתב מהרש"ל יש לתמוה הא סתם כ"ג הוא מרובה בגדים מיאשיהו כו' ואין ליישבו אלא בדוחק כו' עכ"ל ולי נראה לומר דמאי קודם יאשיהו נמי אם עדיין לא נמשח ועבד ברבוי בגדים דינו ככ"ג והשתא נגמר דינו בלא כ"ג סבר המקשה מסתמא איירי בסתם כ"ג דהיינו משוח שעדיין לא נמשח אבל עבד כבד בח' בגדים ויש ג"כ עבר ממשיחתו וליהדר בחד מהנך ומשני דליכא דהאי בלא כ"ג היינו שאין כאן עדיין שכבר עבד בח' בגדים ואין כאן ג"כ עבר ממשיחתו בשעה שנגמר דינו וק"ל:

תוס' בד"ה מי גרם לראובן שיודה כו' יש לנו סמך כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אמר אביי כו' שגלה כו' תימה מהאי כו' עד עולם ונראה דלך"מ כו' למי שמחויב כפרה והלכך כו' אלא בשעת מיתה ולא לאחר"כ כו' דהתם משעת הבאת כו' ושוב לא יפסוק ממנה כו' עכ"ל כצ"ל והד"א:

דף יב:
גמרא של רומי לטעות דכתיב כו' ולא מגרש שדה לא מגרש עיר ולא עיר מגרש אמר כו' ותסברא בין למ"ד רשות ובין למ"ד מציה מי שרי כו' ולא תבסס עליו אלא לא קשיא כו' כצ"ל: תוס' בד"ה אילן שהוא כו' עי"ל דמיירי אפילו באילן שענפיו מרובין ואויר כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דלא אמרו דגנו לא נתקדש אלא באויר עזרה דלא היו כעזרה אבל הכא אויר בירושלים היו בירושלים ובספרים הניהו בתוספות לאין צורך ודו"ק:

דף יב:
במשנה כיוצא בו רוצח שגלה כו' לשון המשנה הוא בסוף מסכת שביעית המחזיר חוב בשביעית יאמר לו משמט אני א"ל אעפ"כ כו' כיוצא בו רוצח שגלה כו' א"ל רוצח אני א"ל אעפ"כ כו' כצ"ל: בפרש"י בד"ה באילן הלך כו' ומתני' דהבא וברייתא כרב יהודה כו' ושינויא קמא ליתא עכ"ל דאי שינויא קמא קאי ושפיר אתיא מתני' דהבא אפי' כרבנן כדאמר בנופו מיתגר ליה כו' א"כ מאי פריך אימור דשמעת ליה לרב יהודה כו' והיינו משום דע"כ כיון דקתני ירושלים וערי מקלט גבי הדדי דהולבין בהו אחר הנוף משמע דחד טעמא אית להו ומש"ה פריך שפיר אימור דשמעת ליה לר"י כו' וק"ל: תוס' בד"ה אימור כו' דלא פליגי ר"י ורבנן כו' בד"ה גבי מעשר כו' דלא מצני פריך ליה מעיקרו ומשמע כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מ"ם כו' דפליגי לר"י בתרתי כו' מדנקט ערי מקלט גבי ירושלים עכ"ל כצ"ל ור"ל מדתני להו גבי הדדי משמע דכמו דבמעשר פליגי בתרתי דהיינו בין בעיקרו בחוץ ונופו בפנים ובין בעיקרו מבפנים ונופו בחוץ הכא נמי בערי מקלט פליגי בתרתי בין בעיקרו בחוץ ונופו בפנים ובין בעיקרו בפנים ונופו בחוץ וע"כ דלא פליגי בעיקרו בפנים ונופו בחוץ אלא במיהוי עיקרו דרגא כו' וק"ל:

בד"ה רב אשי כו' רב אשי בא לתרן הא כו' ונופו לחוץ דאף בנופו לא קטלינן כו' כדפ"ל לכך ניחא פי' הרו"ם עכ"ל כצ"ל:

בד"ה פלכו קולטו כו' מפלך לפלך ועוד האמר בן לוי גולה מעיר לעיר י"ל דאם גולה מעיר לעיר יהיה כו' יבתחמומו ואם יגלה כו' שלא יצא משכונה לשכונה עכ"ל כצ"ל:

דף יג:
בפרש"י בד"ה נותר כתיב כו' בא הכתוב ליתן לא תעשה על כו' עכ"ל כצ"ל: תוס' בד"ה ואלו הן כו' טמא ששימש זר שאכל קדש כו' ובקונוט' דחק למצוא בהן חידוש עכ"ל כצ"ל והס"ד ואין זה בקונוטרם שלפנינו וק"ל: בד"ה גרושה כו' פי' הקונוטרם משום דחלוצה מגרושה מיייתי לה כו' משמע לפירושו דבחלוצה כו' וזה אינו דהא אמרינן בפ' עשרה יוחסין חלוצה דרבנן כו' לוקה בה מלקות כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יג:
גמרא אין בית דין שלמטה מוחלין כו' ועוד לגמר מעיני מלעיני דהא כו' כצ"ל: שם אתרו ביה לקטלא כ"ע לא פליגי דאין לוקה כו' והיינו משום כדי רשעתו כו' וקשה דא"כ תקשי ליה לכ"ע כדפריך לעיל א"ה חייבי כריתות נמי מאי אमרת שאם כו' דאפי' לא התרו בו אלא למלקות ה"ל ב' רשעות דכרת לא צריך התראה כדמסיק ויש ליישב בדוחק ודו"ק: בפרש"י בד"ה ר' יצחק כו' האלה ונכרתו הנפשות גו' עכ"ל כצ"ל והס"ד: בד"ה זו היא שיבה כו' מה שיבה חולץ וקוצה וטוח אף ביאה חולץ כו' עכ"ל כצ"ל: בד"ה התם כו' מה ע"ז כו' אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו לשון כו' כצ"ל: תוס' בד"ה ר' יצחק כו' ונכרתו הנפשות ולמה יצא כרת כו' עס העריות באחרי מות ונכרתו כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ר"י אומר כו' מ"ד אלאו שבכללות כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל מ"ד אלאו שאין בו מעשה למ"ד דאין לוקין עליו וק"ל:

בד"ה ברשעה כו' גבי לאו דמחמר לאו שנתן כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מה ע"ז שב כו' לא תעשה [הוא אלא] הא דתנן כו' וזה מה שתעשה כו' עכ"ל ר"ל הלאו השמר דגבי פסח הכי משמע השמר אם לא תעשה ודו"ק:

בא"ד וי"ל דמ"מ שמעינן מלישנא קום ועשה דליכא בו שום לאו הקשה הר"ש מדרי"ש נהי דקרבן כו' א"כ לא לילקי עלייהו כו' וי"ל דמ"מ נהי דאיצטריכו לחלק כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יד:
גמ' שהיא אחות אמו מהו חייב אחת על כולן כו' כצ"ל: בפרש"י בד"ה גמר עונש כו' בת אשת אביך מולדת כו' שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו ולאחותו שהיא כו' עכ"ל כצ"ל: תוס' בד"ה לאפוקי הני פסח ומילה דקום עשה נינהו כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ההוא מצבי ליה כו' ל"ל קרא דקדושים תיפוק ליה גבי כו' לאחותו בת אביו ובת אמו כו' ומאונסים לא כו' עכ"ל הכי איתא בפ"ב דיבמות דרבנן דרשי אחות לחייב על אחותו בת אביו ובת אמו לומר כו' ומהרש"ל מחק מדברי התוס' ומאונסים ואולי געלם ממנו פרש"י דהתם שפי' לחייב על אחותו בת אביו ובת אמו מן האונסין כגון שגולדו הוא והיא מן האנוסה כו' וה"נ בת אשת אביך דמשמע בין אמו ובין שאינו אמו באישות הוא דכתיב כו' עכ"ל ע"ש:

בד"ה ה"ג רש"י כו' אחותו דסיפא דלריש לחלק כו' עיקר קרא דכרת באחותו לדונו כו' ואחותו דסיפא לאחותו שהיא כו' ואחותו דרישא לא איצטריך כו' כרת באחותו ל"ל פי' דדרשין מינה חילוק כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל חילוק בעריות על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו ולפי זה לא גרסו' התם כמו שהיא בגמרות שלפנינו לרבי יצחק מצבי ליה לחייב על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו כו' גס רש"י שס פי' שהוא פי' משובש מתלמידים טועין וה"נ לר' יצחק כדאית ליה לרבנן מצבי ליה לאחותו בת אביו ובת אמו כו' עכ"ל רש"י שס וכ"נ מדברי התוס' לקמן דה"ג בשמעתין ודו"ק:

בד"ה ואדך ר"י כו' דקאמר לר' יצחק כדאית ליה ולרבנן כו' עכ"ל ה"ג רש"י שס כמ"ש לעיל ולפי נוסחת הגמרא שלפנינו גרסינן שם לעיל מיינה רבי יצחק סבר עונשין מן הדין ואיבעית אימא יליף עונש מאזהרה גס זה סותר קצת מה שכתבו הכא בתירוץם דלהאי שנוייא דקאמר גמר עונש מאזהרה סבר רבי יצחק עונשין מן הדין כו' מיהו בכמה דברים מתחלף סוגיא דהכא מדעתם ודו"ק:

דף יד:
גמ' אתיא טומאתו טומאתו כתיב כו' הוא דאתא טמא שנגע בקודש מדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה אזהרה מדא תקוש כו' ר"י לטעמיה דאמר אתיא טומאתו כו' לאחר זריקה הוא דכתיב כו' נשמה אף קדש דבר שיש כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ה"ג לה להך כו' ואחותו דסיפא לחייבו על אחותו שהיא אחות אביו כו' עכ"ל דברים אלו הם כפי' ה"י"מ שכתבו התוס' ופי' הקונוטרם שכתבו התוס' הוא פרש"י בפ"ק דכריתות ע"ש וק"ל:

תוס' בד"ה ההוא לתרומה כו' א"נ ע"כ צריך לאוקמא בתרומה דלקדים נפקא ליה מג"ש כו' עכ"ל ק"ק דאימא דמנ"ש דטומאתו טומאתו לא יליף אלא אכילה ואתא בכל קדש לא תגע אפי' לנגיעה דקדשים ודו"ק:

בד"ה כל לא תעשה כו' שניתק מאליו הוא אבל קדמו דקאמר הכא כו' כצ"ל:

דף טו:
גמרא אונס לא כ"ש אם אינו ענין לפניו תנהו ענין לאחריו שאם גירש כו' דלא לקי אין הכי נמי ואתי אונס וגמר מיניה כו' אי בק"ו אי במה מצינו איכא למפרך מה למצוא כו' כצ"ל: בפרש"י בד"ה אמר עולא כו' דאי לתחילתו ולומר שישאנה לא יאמר ולו תהיה לאשה ויגמר כו' עכ"ל כצ"ל: תוס' בד"ה אם כהן הוא דהא אי אמרה לא בעינא ליה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה הניחא כו' אא"כ הדירה דאז אינו כו' אשאנה אלא למאן כו' משכחת לה דכל ימיו בעמוד והחזיר כל כו' (בע"כ) [באינו] מחזיר כלל מידי הוא טעמא תני בטלו חייב לא בטלו כו' שוין טמא שבא למקדש כו' תנינא טמא שבא למקדש דלקי כו' מזהירין לצאת ולא יצא לא מחייב כו' מדוחק הוא האי פירושא ולכך פי' ה"ר שלמה כו' עכ"ל כצ"ל והד"א ור"ל דהאי פירושא שפירש הקונוטרם דהא דקאמר הניחא כו' קאי לשנויא דרבא דכל ימיו בהחזיר הוא דחוק כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

דף טו:
בד"ה במאי קמפלגי כו' מעל הבנים ושחטה לא לקי משום כו' פטור ולא לקי וא"ת הא משכחת ליה כו' כשב"ד זהיריו לא לילקי כו' דהא לא קמחוסר מעשה כו' דלוקה על כל אחד דלא היו כו' עכ"ל כצ"ל הא דלוקה על כל אחד מתני' היא לקמן דלוקה על כ"א בהתרו בו אל תשתה אל תשתה ושגירת לישנא דמתניתין נקטו וק"ל:

בא"ד דבביטול העשה ה"ל מחוסר מעשה כו' לא ביטל שום דבר כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד ופ"ה קשה להבין כו' עכ"ל אין זה הפי' שלפנינו שהוא פרש"י שכתבו לעיל ותירך רש"י כו' והוא מסכים לפירושם ואין בו סתירה ודו"ק:

בא"ד והשתא לא מפרש תלמודא כו' בטלו ולא בטלו מסתברא טפי כו' עכ"ל נראה כוונתם משום דבשמעתין ק"ק מאי דקאמר לטעמיה לרבי יוחנן אינו מוכרח דא"נ דסבר התראת ספק שמה התראה מכל מקום אינו מוכרח שיסבור בטלו ולא בטלו ומצי נמי למסבר קיימו ולא קיימו ואהא כתבו והשתא ניחא דעיקר לטעמיה דקאמר תלמודא לא קאמר אלא לר"ל אבל לר"י מסתבר טעמיה כמ"ש לעיל ודו"ק:

בד"ה ועבר היום כו' וי"ל מ"מ אינו מתחיל עדיין כו' עכ"ל כך מציאתי מונה וק"ל:

דף טז:
בד"ה אי דקטליה כו' דמיירי שהרגו בשוגג כו' עכ"ל כתב מהרש"ל פירוש ונאמר דחייבי מיתות שונגים חייבים מלקות עכ"ל אין דבריו מובנים דהא מסיק בפ' אלו עשרות דחייבי מיתות שונגין ור"א לכ"ע פטורין מיהו הכא לא שייך למימר הכי דהא דלוקה הכא לאו אמה שהרגה דהא שוגג היה אלא כיון שהרגה ונתבטל העשה חייב מלקות משום שגירסה ודו"ק:
בד"ה והא איכא כו' השב תשיב לו ומשכחת כו' עכ"ל כצ"ל:

חדושי הלכות – מהרש"א • מכות

בד"ה התם איתא כו' הואיל ולא מפטר אבל ליכא כו' דבפ' אלו גערות אמר ר"י כו' דלא משלם אס כן בטלו וליכא נמי ב' רשעיות ללקי כו' משכחת לה שפיר בלא הדירה והשבת כו' פריך שפיר לתרווייהו יקיימו נקט אגב גררא עכ"ל וכצ"ל ור"ל דפריך שפיר אף למ"ד קיימו ואע"ג דלרבי יוחנן קיימינן והוא סבר בטלו מ"מ אגב גררא פריך אף למ"ד קיימו דא"נ דהוה ס"ל לר"י קיימו וק"ק לי דטפי ועדיפא ה"ל להקשות לעיל דקאמר הניחא למ"ד קיימו כו' הוה הניחא למ"ד קיימו דקאמר זאת ועוד אחרת דמשמע דוקא בהני תרתי לקי בלא קיום ולמ"ד קיום הא בכל לאו הניתק לעשה לקי בלא קיום ודו"ק:

דף טז:

גמ' ונותן לו כדרכי ישמעאל דאמר כו' משום שרץ השורץ על הארץ ההוא דאכל כו' ואפילו מעשר עני כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ריסק ט' כו' חל על איסור בהמה טמאה כו' טמאה וטהורה אע"ג שאין איסור כולל כו' חל על איסור חלב עכ"ל כצ"ל ומ"ד נמי התם דאין איסור גבילה חל על איסור טמאה מודה דחל על איסור חלב משום דהוי איסור כולל ועיין על כל דבריהם דהכא בתנא' בפ' גיד הנשה:

בד"ה ואפילו שנים כו' כיון דבשנים והוא איכא בזית וי"ל כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יז.

גמרא מעשר עני של דמאי דממונא הוא כו' ורבנן כו' ור' ירמיה אמר רבי שמעון כו' ובמשנה עד שלא קרא עליה קדשי כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ונימא זו דברי ר"ש כו' למלתיה ממתניתין דלקמן כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה ורבנן בריית כו' ולא נראה דהרי גבילה כו' בריית נשמה חשיבא ליה וי"ל לדבריו דר"ש כו' עכ"ל כך נראה להגיה מדברי התוספות והרא"ש דפרק גיד הנשה ע"ש ומיהו יש לקיים לשון התוספות שלפנינו דה"ק דקצת קשה לפי תירוצן זה כיון דע"כ הא דקאמרי בריית נשמה לדבריו קאמרי ואס כן נימא כברייתא לדבריו ומי דחק לתלמודא למימר דקאמרי [בריית נשמה] לדבריו וכן הקשו התוספות שם בפ' גיד הנשה ודו"ק:

דף יז:

גמרא דילגה אימיה כר"ש תוליד כו' ומאי חומרא דעולה מחטאת כו' מעולה דאית בהו שתי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה דלמאי דס"ל כו' אמאי משבח לר"ש כו' לכך פי' בתוספות כו' דליכא לאוקמי בזר אחר וזריקה כו' לאוקמי תודה להכי כדפי' אע"ג דייחד הוא אצל עולה וא"כ ס"ם כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דכולהו דמסתבר אתו נמי בק"ו מתודה דע"כ תודה אע"ג דייחד ופרט התודה בסוף הפסוק אצל עולה לא אתי אלא לפני זריקה וא"כ בכור אע"ג שנכתב קודם תודה ס"ם משמע כן בבכור מק"ו תודה ודו"ק:

בד"ה איסור בעלמא כו' דהא דמרבא אזהרה כו' אבל עיקר דמלקות כו' חד וחד אתא לחוץ לחומה כו' ק"ו ממעשר אלא לא בא הכתוב כו' לפני זריקה לוקה לאו דוקא אלא כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד והא אגן כו' דתלמודא לא פריך אלא כו' מקדשים קלים לא פריך תלמודא כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד מכדי כתיב והבאתם כו' מפורשים בו הלכך כו' דכולן מפורשים בו ולכך לא היו לאו כו' ענין לו תנהו ענין לדבר אחר כו' וא"ת בכל הקדשים כו' אס תתן הלאו ענין למלקות לפני כו' מן הדין דבשלמים יתודה ע"כ כו' דלא שייך בהו איסור כו' אחר זריקה איסורא הוא וחטאת ואשם כו' ואיצטריך ללקות לאוכל לפני זריקה דאין כו' עכ"ל כצ"ל ומהרש"ל הגיה בכאן והא איצטריך ללקות לאוכל חוץ לחומה לפי שאין עונשין כו' עכ"ל וטענת הוא בידו דהא השתא דכולהו לייחודי לאוי הוא דאתא לא איצטריך בכולהו לאוי קרא לחוץ לחומה דכבר מפורשים בקרא דלעיל אלא בכולהו תתן הלאו ענין לאוכל לפני זריקה כפרש"י בדיאח ודו"ק:

בא"ד דמק"ו דתודה למדנו כו' משום איסור ומלקות כו' אלא למלקות בבכורים עד שלא קראה ולשום איסור חדש לא אתי ותודה נמי לא אתי אלא כו' דבכל חד אימא דלא אתי אלא משום מלקות דלפני זריקה ירידא כו' דבגופיה כתיב דמצי כו' לא תוכל לאכלם כו' דבכל חד וחד נתנו לאיסור כדפ"ה לעיל במלתיה דר"ש כו' עכ"ל כצ"ל פי' בלאחר זריקה בבכור כתיב איסור לזר אך בכור שזר גו' ובשרם יהיה לך בחוץ לקלעים בחטאת כתיב במקום קדוש תאכל גו' באוכל מן העולה כתיב כליל תהיה כפ"ה לעיל ומהרש"ל הגיה בכאן כדפרישית לעיל במלתיה כו' ולא הבנתי הנהגתו ודו"ק:

דף יח.

בא"ד אבל מ"מ כו' איסור דחוץ לחומה ילפינן מק"ו כו' כצ"ל:

בא"ד כיון דאיסורא שמעינן כבר באוכל חוץ לחומה טוב לי להעמיד לאו בד"א שיהיה בו חידוש כו' עכ"ל אע"ג דבדבר שיש בו חידוש נמי כבר שמעינן איסורא כדפרש"י לעיל במילתיה דר"ש היינו איסור עשה באוכל משא"כ [באוכל] חוץ לחומה מק"ו שמעינן איסור לאו וכה"ג כתבו התוספות לעיל ודו"ק:

בא"ד דאיכא למדרש דרשין ולא מוקמינן בלאוי יתורי כו' עכ"ל ק"ק דלא שייך הכא לומר דאתי ללאו יתירא באוכל חוץ לחומה כיון דאין עונשין מן הדין ויש ליישב ודו"ק:

בא"ד עד שלא קרא שם דלוקה וכן כו' ללאו חדש כו' שבא לחדש בעולה כו' והתניא קדשים קלים ומעשר כו' אלמא בתודה ושלמים דחוץ כו' משתתין ועולה משלשתן כו' ולא מהני היתור אלא כו' בסוגיא כדפרש"י עכ"ל כצ"ל פי' לדבריהם דעיקר קרא דהיינו אי הוה כתיב לא תוכל לאכלם אתא ללקות בדבר חדש בכל חד דהיינו בתודה לפני זריקה ובבכור לאחר זריקה ובחטאת חוץ לקלעים ובעולה לאחר זריקה אפי' בפנים והיתור לייחודי לאו בכל חד אתא ללקות בכולהו בחוץ לחומה אבל לפני זריקה בבכור ולפני זריקה ולאחר זריקה בחטאת ולפני זריקה ולאחר זריקה וחוץ לקלעים בעולה נלמד מק"ו ולא לקי ולכך לא אוו ה' מלקות אלא לאיסורא כדפרש"י גס לשיטתו בסוגיא וק"ל:

בא"ד ועוד דע"כ הוה אמינא ליכא במעשר כו' השתא לא תוכל לאוכלם וכו' אעיקרא עכ"ל ר"ל דעיקר הלאו בקרא מוקמינן בכל חד בדבר חדש ומה דהדר ופריש לייחודי לאו היינו לאוכל חוץ לחומה כשיטתם זו וא"כ אי הוה שייר מעשר לא הוה ידעינן ביה חוץ לחומה וק"ל:

בא"ד וא"ת לפירושו שפירש מאי פריך והא תנן כו' חוץ לחומה והוה משמע כו' והיינו מקרא דלא תאכלו אפי' כו' מטעם שאדם האוכלו עומד חוץ לחומה אבל לא נאסרו והיינו מקרא דלא תוכל כו' עכ"ל כצ"ל יר"ל דה"ל למתני גבי ק"ק שיצאו חוץ לחומה ולא ה"ל למתני ק"ק גבי מעשר והוה משמע דנאסרו ביציאתם והיינו מקרא דבשדה טרפה לא תאכלו אבל השתא דקתני גבי מעשר ולא קתני שיצאו משמע

דלא נאסרו ביציאתם דומיא דמעשר שלא נאסר ביציאה אלא שהאכלם בחול לוקה והיינו מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך וק"ל:

בא"ד למחציה וחזרו דמותרין מדכתיב לא כו' הא יצאו חוץ למחציתן מותרים כו' ואשם ה"ק קרא לא תוכל לאכול בשעריך כ"א תוך כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל בחטאת ואשם לא איירי לא תוכל גו' כלל ביצא וחזרו אלא בלא ראו מעולם פני הבית ובהכי מתיישב נמי קושיא קמייתא דמוקי ר"ש צאנך ובקרך לחוץ לקלעים דאיירי ר"ש בלא ראו פני הבית אבל מבשדה טרפה לא תאכלו לא יליף אלא בראה פני הבית ויצא לחוץ וק"ק דאס כן מאי פריך לרבא ולילקי נמי משום ובשר בשדה טרפה כו' דאימא דרבא נמי איירי בכה"ג בעולה שלא ראתה פני הבית ויש ליישב דלפני זריקה דקאמר רבא לא משמע הכי ודו"ק:

גמ' משום זר לא יאכל כי קודש הם ה"מ כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ויליקי משום זר לא כו' אלא בשוה פרוטה וישנו בלא אכילה ורבא כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דלענין מעילה ילפינן חטא חטא מתרומה ומועלין בנהנה שוה פרוטה וק"ל:

בד"ה ויליקי משום בשר כו' עובר ידו חוץ וצין חוץ לחומה דמ"ש מואם צלי אש וי"ל דדרשינן לאו שבכללות כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יח:

גמרא וכל היכא דלא קרינן בהו ואכלו אותם אשר כופר בהם לא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה כל שבקדש כו' וטמא ופסולים אחרים כו' אבל לפי' ר"י דלעיל כו' משני דלא שייריה כלל עכ"ל כצ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה זר שאכל חטאת לפני כו' והך קושיא לפי' ר"י איתא נמי לעיל בתנא' וק"ל:

בד"ה זר שאכל חטאת לפני כו' בעלמא ולא מלקות עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה וא"ל ראויין לקריאה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ומאן תנא כו' תרווייהו להנחה מעכבת וקשה דפרק חרש פרש"י כו' עכ"ל לא מציאתיו שם אבל בספרי איתא הכי דבעי ב' תנופות כמ"ש התנא' בפ' לולב וערבה ועיין ברא"ס פרשה כי תבא וק"ל:

בא"ד בהנחה דהנחה לא מעכבת והא דקאמר מאן כו' דאיתא להו הנחה מעכבת כו' ומקרא קמא דכתיב ולקח הכהן הטנא לא כתיב תנופה עכ"ל והס"ד וכצ"ל דע"כ ר"י לא דריש תנופה מקרא קמא דא"כ היינו ראב"י וק"ל ואח"כ מ"ה בכורים כו' מיתה ובהן מלקות כו' שמצותו בפנים בעזרה עכ"ל כצ"ל:

דף יט.

בד"ה יכול יעלה כו' דקדושה ראשונה לא בטלה לענין מעשרות עכ"ל הס"ד וכצ"ל:

בד"ה ולימא כו' שכן טעונין קריאה למציה קודם שיאכל בכורים אבל מעשר שני אוכלים אותו בלא שום קריאה והאיורו מעשר שני בשנה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מה להצד כו' דמיירי בבכורים כו' ונוהגין בכל הפירות כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יט:

גמ' ולא יאכל מן הקדש וגו' אלא טומאת עצמו מניין ת"ל לא תוכל כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה יתוב רב חוננא כו' וקא מבעיא להו כצ"ל:

בד"ה משיראה פני כו' ואפקיה עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד דלא קרינא כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה תרומה בעוקציה כו' שיהו שיריה ניכרין עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד מעשר שני דדרומה ואותה שנה כו' או שהיא שנה שלישית כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה הוא בפנים כו' שאינו מחוסר טעינה כו' כדפי' בקונטרס כאן במשאו מבחון א"כ קרינן כי ירחק ממילואך כו' דהגוף והמשוי בחד כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל כיון דגבי משאו מבחון הוה מלואו כגופו א"כ גבי משאו מבפנים וגופו מבחון ה"ל נמי מלואו כגופו וקרינן ביה כי ירחק ממילואך ותצטו דבכל גוונא ה"ל גופו ומשאו כחד וחשיב בתרווייהו מקצת המשאוי בפנים ודו"ק:

בד"ה מיתבי ר' יוסי כו' דהא קא מני ליה למלקיות כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כ.

בפירש"י בד"ה לוקה א' כו' ואי הוה אמר תרומת כו' ובד"ה שנגמרה מלאכתן כו' בדילועין משיפקסו כו' עכ"ל הס"ד ובד"ה חייב על הראש כו' דההוא לאו מיתורא דקרא שמעינן ליה כולי האי וכ"ש הוא וגמגום כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה מה שהגיה וגראה לקיים כל נוסחת פירושים שלנו ור"ל דלכך נקט תלמודא הך מילתא גבי שרט וקרחא לחייב על כל שרט ושרט וקרחא וקרחא משום דלא ילפי ליה אלא מיתורא דקרא אבל גבי פאה לחייב על כל פאה ופאה לאו מיתורא שמעינן ליה כולי האי אלא ממשמעותיה וכ"ש הוא ועוד קאמר דבקרחא ושריטה נמי לא נקט ליה אלא משום הך גמגום וחידושא דה' קרחות וה' שריטות דדחיק תלמודא לאוקמי דסכיניהו לחמש כו' אבל בפאות הראש לא שייך הך חידושא דלא שייך אלא ב' פאות ואיכא לאוקמי בפשיטות בגמלן בב"א בב' דיזו ודו"ק:

תוס' בד"ה רבינא אומר כו' כשהאיש עומד בפנים כו' ולוקה כשאוכלו במקומו כו' עכ"ל דלענין ראיות פני הבית ה"ל מלואו אבל לענין אכילה שם מיקרי חוץ לחומה ולא ניחא להו לפרש כפירש"י דמיירי בהדר ארחקי' דכגון דנקט ליה בקניא הכי משמע דאכלו שם ודו"ק:

בד"ה לחייב על כל כו' והקונט' ל"ג בב"א אלא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כ:

גמ' משום ראב"ש אמר כגרים א"ר יהודה בר חביבא פליגי כו' ואיכא דמפיק ב' שערות ומעייל כעדשה כו' והמקיף פאת ראשו כו' ת"ר פאת ראשו כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ה"ג תנא הנוטל כו' ול"ג תניא עכ"ל כצ"ל והס"ד ועיין במהרש"ל:

תוס' בד"ה לא צריכא וכו' במקום אחד הכל אחד בלי כו' (וימשום) קרחה זא"ז כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כא.

גמ' אי לא גמיר ג"ש מספרים נמי לעולם גמיר כו' וגומות רב מלכיו כו' וגבינה רב מלכיא כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה שפחות כו' באנפי נפשיה עכ"ל והס"ד ואח"כ צ"ל ד"ה גומות שמעתתא היא לענין שתי שערות דאין גומא אלא א' ויש בה שער במס' נדה פ' בא סימן עכ"ל ואח"כ מה"ד בגור' כו' כצ"ל:

בד"ה מתני' ומתניתא כו' דקאמר לאו דוקא אלא דבסימנא דרב מלכיו כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כא:

נמ' מקיים מניין ת"ל כלאים שדך לא א"ל עולא כו' המבשל גיד בחלב ב"ט כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה יש חורש כו' ואלאו דכלאים קאי כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אי לאו דקלסך כו' וכן בשביעית משום חורש מחייב ליה תנא כו' עכ"ל ולעיל במתני' פירש דשביעית נמי משום זורע חייב והיינו לפום מאי דקאמר גבי כלאים נמי משום זורע חייב דמכסי בהדי דאזיל אבל לפום מאי דקיימינן השתא דבכלאים לאו משום זורע מחייב ליה אלא משום מקיים ה"נ א"ל בשביעית לאו משום זורע הוא אלא משום חורש מיהו ק"ק דאיכא למ"ד בפ"ק דמו"ק דלא מחייב בשביעית משום חורש ודו"ק:

תוס' בד"ה אפי' לא שהה כו' ולא דמי דין זה להך כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה החורש בשור כו' ולאו דוקא והן מוקדשין כו' איכא ב' מלקות דמייירי כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כב.

בפירש"י בד"ה היינו איסור כו' דומיא דא"א ונעשית חמותו כו' והשתא קיימא ליה בשריפה א"נ כו' עכ"ל כצ"ל והא"א:

תוס' בד"ה מתקיף לה כו' תנא ושייר ואומר הר"ם כו' ואי דאיתא דאיכא תו מלקות כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה שהרי גוף א' כו' הקונט' פי' כגירסתו ור"ת פי' בע"א כו' וחד לכדר' הושעיא כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה המנהיג כו' משום דמושך השור משוי כו' דאל"כ לא ללקי דאל"כ לעולם לא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כב:

נמ' מ"ט אי כתיב ארבעים במספר כו' למחר וליומא אחרא כצ"ל:

בפירש"י בד"ה ורמינהו כו' אומד ראשון וקשיא בין מרישא כו' ובד"ה ובריייתא כו' או ליומא אחרא כו' כצ"ל:

דף כג.

גמרא שהיא מוכפלת שנאמר והפילו הא מצעו ליה לגופי' א"כ לכתוב קרא יטוהו מאי והפילו ש"מ תרתי בילקוט ובירושלמי מפורש אל תקרי והפילו אלא והכפילו:

שם מכה בידו אח' כי היכי דתיתי מרזיא גרסת ערוך וילקוט ופי' בכח:

שם אמדוהו לכשילקה קלה אין מלקין אותו לכשיצא כו' שנאמר והכהו ונקלה ולא שנקלה כבר כצ"ל וכ"ה בילקוט ע"ש:

בפירש"י בד"ה בין בראשונה כו' והיינו ראשונה הגבהה כו':

בד"ה לכשילקה קלה כו' מלקין אותו הס"ד ואח"כ מה"ד קלה תחלה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ר' יהודה אומר חסידי מדע כו' דבהא טעמא כו' כצ"ל:

בד"ה שניהם כו' במים קלה הס"ד ואח"כ מה"ד כל הנתקלקל כו' שלקה אחת ולא נפסקה בראשונה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כג:

בפירש"י בד"ה והבאת מעשר כו' ומשני מעשר ירק ומעשר אילן כו' ובד"ה ב"ד של שמואל לעולם הד"א ובד"ה שס"ה לא כו' שלא לעבור הס"ד ואח"כ מה"ד מפי משה שית כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה והבאת מעשר כו' שעוד פי' פירוש אחר כו' וכפרון הדבר הס"ד כצ"ל והשאר נמחק:

דף כד.

ע"א נמ' משמוע דמים כגון ראב"ש דלא שמע כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה והעמידן כו' לקבל עול מצות כו' ובד"ה בא ישעיה בן אמוץ כל כו' עכ"ל כצ"ל:

סליק מסכת מכות בס"ד :

חַדוּשֵׁי אֲגָדוֹת — מֵהַרְשֵׁי"א

כדלקמן. וא"ל הקב"ה והסכים ע"י הזרחת השמש לרוצחים לשמחן על העתיד שהיו נצלו ע"י ולזה נסמך הך דרשא דאויב כסף וגו' שאמר משה מצוה הבאה לידי אקיימנה כו':

מ"ד אויב כסף וגו' זה מרע"ה שהיה יודע כו'. דימה בכ"מ התורה לזהב והמצוה לכסף לפי המדריגה להתורה על המצוה ע"ד כי נר מצוה ותורה אור ובמעלות התורה ידוע בו שנקראת התורה ע"ש תורת משה אבל אמר בכאן במעלות המצוה שאל תתמה על משה רבינו עליו השלום שהיה מתאוה ליכנס לארץ לאכול מפירותיה רק לקיים בה מצות התלויות בארץ שהרי כך היו המצות חביבות בעיניו שהיה יודע שאין ג' ערים כו' והוא שעיקר מצוה זו התלויה בכבוש הארץ שאין קולטות עד שנבחרו גם הג' שבא"י ואעפ"כ אמר מצוה שבא לידי דהיינו מצות נתינת ג' הערים מיהת אקיימנה בחיי וק"ל:

ומי אויב בהמון לו תבואה מי נאה ללמוד בהמון כו'. לפי כל המדרשות שבסוגיא בהאי קרא נראה דדרש לו תבואה בוי"ו ובכל הספרים כתוב לא תבואה באלף גם לכאורה סיפיה דקרא גם זה הבל לא יתכן לפי כל הדרשות שבסוגיין וי"ל דולאי הקרא מפורש לא תבואה באלף וה"ק קרא לפי דרש הזה שמי שהוא אויב לדרוש בהמון דהיינו ברבים ולא תבואה שאינו בקי במקרא במשנה ובהלכות ובהגדות כפרש"י גם זה הבל לדרוש ברבים אבל התלמוד דריש ונקיט המכוון הדיוקא ממנו דמי נאה ללמוד בהמון ולדרוש ברבים מי שכל תבואה שלו שהוא בקי בכל אלה וכה"ג יש לפרש לכל אינך דרשות דבסוגיין בהאי קרא למאי דדריש כל האויב ת"ח לו התורה כו' קרא לא תבואה בחלף ה"ק כל שמראה עצמו שהוא אויב בהמון שהם הת"ח ולא תבואה שאין לו תורה גם זה הבל אהבתו הוא הבל ואינה אהבה רק לפנים כדאמרי' פ' אלו עוברין גדולה שנאה שסונאין ע"ה לת"ח יותר כו' ואמר ר' עקיבא כשהייתי ע"ה אמרתי מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כו' ובהכי יתייבב הא דמיייתי רש"י והיא בפי' ב"מ מאן דרחים רבנן ה"ל בנין רבנן ואמרו עוד שם ודחול מרבנן הוא גופיה צורבא מרבנן דיש לדקדק בו דלאהבה גדולה מיראה בכל מקום וא"כ למה יהיה זכות דחול מרבנן יותר גדול מזכות דרחים רבנן והיה ראוי הזכות בהיפוך זה דרחים רבנן יהיה גופיה צורבא מרבנן ודחיל מרבנן יהיה לו בנין רבנן אבל התירוק בזה כמ"ש דכל ע"ה שונא ת"ח ומי שאוהבן ודאי כבר עשה ת"ח ולא שייך למימר ביה מאן דרחים רבנן וכה שהיה גופיה צורבא מרבנן דע"כ כבר הוא אחד מרבנן כיון שהוא אוהבן וע"כ אמרו בו שהיה הזכות לו שגם בניו יהיו רבנן והתלמוד קאמר כל אויב בהמון לו תבואה בוי"ו ומן המקרא דכל אויב בהמון ות"ח לפי האמת לו תבואה שזוכה להיות בניו ת"ח כרבא בריה דרבה שהיה רבה אויב ת"ח וזכה להיות בנו רבא ת"ח וק"ק בדברי המאמר הזה כל אויב בהמון לו תבואה מאי משמע הך דרשא כפרש"י שהרי לא הוסיף על דברי המקרא כלום רק מלת כל במקום מלת מי שנאמר בקרא מי אויב וגו' ואפשר דסמך תלמודא עצמו בהך דרשא אהא דמיייתי יהבי ביה רבנן עינייהו ברבא כו' וק"ל:

בל אויב ללמוד בהמון כו'. גם בדרש זה יש לפרש לפי המקרא לא תבואה שאמר על מי שמראה בעצמו שהוא אויב ללמוד עם חבירים רבים ולא תבואה וראינו שאין בו תורה גם זה הבל ר"ל שאל תאמין לו שהוא אויב ללמוד ברבים שהמכוון ממנו כן אלא באמת אויב ללמוד בחברים רבים יש לו תבואת התורה וקאמר דהיינו דריב"ח מ"ד חרב על הבדים כו' חרב על שונאיהם כו'. הוא מבואר שמדרך למוד תורתנו מתוך עומק ענינים לא יבא האדם על בוריה של תורה ועל אמתתה רק ע"י פלפול וחדוד עם חבירים משא"כ דתי העובדי כוכבים שכ"א עושה לו דת לעצמו כפי רצונו ודעתו ואין צריך לחבירים וכדאמרינן בפרק הירואה שאין התורה נקנית אלא בחבורה ולזה אמר מי שעוסק בתורה בל בבד ביחודות הנה הוא עוסק בה כעובד כוכבים העוסק בה שלמחו ביחודות ואמרי' בפי' ד' מיתות עובד כוכבים העוסק בתורה חייב מיתה [בידי שמים] ואמרינן שם דכל מיתתו בסייף שהוא מיתת חרב וע"כ זה העוסק בתורה כמתה העובד כוכבים ביחודות ראוי לעונש מיתת חרב וסייף. ואמר

ולא עוד אלא שמתפשטן כו'. כי הטעות מצוי בלמוד יחידי משא"כ בלמוד של רבים שאם יטעה א' מהם יש שני להודיעו לו טעותו. ואמר

ולא עוד אלא שחוטאין כו'. כך נראה הגירסא מפרש"י בפי"ק דתענית וכן ממה שהוצרך רש"י הכא לפרש נואלו שרי צוען נשאו אלאא הנואל נשא לחטוא עכ"ל והיינו נמי מטעם שאמרנו כי הטעות מצוי ביחוד להתיר האיסור ולטוהר הטומא והיינו שחוטאין וק"ל:

מ"ד עומדות היו רגלינו וגו' מי גרם רגלינו שיעמדו כו'. משום דהאי קרא אין לו חיבור לשלמעלה דכתיב שמחתי באומרים לי בית ה' נלך שהוא לשון עתיד למדברים אליו לנוכח ועומדות היו הוא לשון עבר למדבר בעדם גם שכלל עצמו עמהם רגלינו ולזה דרשו לפי מ"ש בסמוך שמעתי שהיו בני אדם אומרים לי בית ה' נלך מתי ימות כו' ושמחתי בדבריהם שאמרו שיבנה בהמ"ק ויהיה להם הא' מג' עמודים כמ"ש על ג' דברים העולם עומד על התורה ועבודה וגו"ש שעי' בנין בהמ"ק יהיה להם עמוד העבודה כמ"ש ונעלה לרגל ואמר דוד שמחתי בו אבל הקב"ה לא הסכים על ידם כדלקמן ואמר משום דהיו עומדות רגלינו במלחמה שהיה לי ולכם בזה עמוד א' שהיה עמידת רגלינו היותר טוב והוא בשערין ירושלים עמוד של תורה שהיה לנו בשערי ירושלים כדאמרינן ות"ת כנגד כלם. ודע דלפי דרש תלמוד שלנו נראה לפרש שלא אמרו כן דרך ליצינת ולא שהיו מבקשים למיתתו של דוד אלא שהיו מתאווים לבנין בהמ"ק בעבור העבודה כמ"ש ונעלה לרגל ואמרו ימות זקן שכבר באותה שעה דוד זקן ובא בימים ונתמנה כבר שלמה למלך תחתיו ויבנה בהמ"ק ע"י אבל בירושלמי לפ"ב דברכות אמרו שהיו פריטי הדור עושים כן היו הולכים אלץ חלונותיו של דוד וא"ל מתי יבנה בית המקדש כו' ע"ש ושא"ל הקב"ה טוב יום בחצרך כי מקום המקדש כבר היה ביד דוד שקנה מארונה וטוב לי יום בחצרך שעדיין המקום פנוי כמו חצר בלי בנין ואתה עוסק בתורה כו' ויום אחד שאמר בפרק ב"מ מפורש שאותו יום אחד הוא יום ו' שקודם מיתתו חצצה דוד להיות מת ביום ו' וזמן מיתתו היה ביום ז' והיה מתבטל אותו יום מד"ת:

דף י':

ע"ב טוב וישר ה' על כן יורה חטאים וגו' אם לחטאים יורה ק"ו כו'. לענין הפתחא להאי פרשתא הכי יתפרש האי קרא טוב וישר ה' ע"כ יורה חטאים בדרך לעשות לרוצחים הכנה לדרך לעיר מקלטו להצילו מיד גואל הדם וקרא השונגים חטאים כדאמרינן פ' י"ה וכדלקמן שאל נזדמן השונג רק למי שיש בידו חטא כבר והוסיף בדבריו ק"ו לצדיקים שיורה להם הדרך להצילו מפגע רע ועוד יש לפרש שגם זה הק"ו פירושא דקרא וע"פ מ"ש בס"פ אד"מ כתיב טוב ה' לכל וכתיב טוב ה' לקויו משל לאדם שיש לו פרדם כשהוא משקה משקה כולו כשהוא עווד אינו עווד אלא הטובים שבהם שר"ל הטובה שבא לפעמים לרשעים הוא ע"י הצדיקים חו"ש הכתיב טוב וישר ה' לעשות טובה לצדיקים כמ"ש וע"כ יורה ג"כ גם

דף ז':

נקראת חבלנית. פי' כאשד ישראל צדיקים אץ לחוש להרבה שופכי דם, שאם יש לחוש כבר אמרו (סנהדרין מ"ו א') ב"ד מכין ועונשין אף שלא מן הדין לעשות סייג לתורה. (אבל) אלא איירי כאשר ישראל צדיקים ואין צריכין לעשות סייג אם הורגת אחת לשבעה שנים ע"י שלא חיו מלמדין בזכות הגדון נקראת חבלנית. כי הב"ד צריכין שהיה עיקר שלהם סוב וכאשר עיקר שלהם טוב מבקשים ומחפשים הטוב, וכאשר אין עושים כך נקראים חבלנית. ורשב"ג אמר אף הם מרבים [שופכי] דמים מפני כי יסמכו על זה וישפכו דם. ומה שאמר שהיו מרבים שופכי דם ולא שאר חטאים, מפני כי כבר אמרנו ב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין כאשר יראה הדור פרוץ בעבירה ולא יהיו מרבים. אבל גבי שפיכות דמים אם היה אחד לכד נהרג קודם שהיו עושין גדר, מי יחזיר נשמתו של זה דשקול נשמתו של אדם כמו כל העולם. ולכך על שפיכות דם יש להקפיד שלא יהיו מרבים.

דף ט':

התם כדאדארו עילויה ועתה השב את אשת וגו'. וכתבו התוספות כדאדארו ליה שלא היה צדיק כדמסיק כו' דה"ל ללמוד ורב חסדא לית ליה האי דרשא דכי נביא הוא כו' עכ"ל לא ידענא מי הכריח אותם לזה דהא ודאי אף לרב חסדא דפטור בידי אדם מתוקמא שפיר כרב חסדא הך דרשא דכי נביא הוא דהשם יתברך לא הודה לו במה שאמר הגוי גם צדיק תהרגו אלא שהוא חייב הריגה בידי שמים כדמוקי רב חסדא הא דהנך מת על האשה וגו' דהיינו בידי שמים דהא עלה קאי הגוי גם צדיק תהרגו וגו' ואפשר לומר דמשמע לשון הריגה הגוי גם צדיק תהרגו וכדמסיק בן נח נהרג שהיה לו ללמוד כו' דהיינו בידי אדם שאין לשון הריגה נופל על בידי שמים רק על בידי אדם וק"ל:

דף טו':

וממך למד אבסגאי שבא לעיר כו'. הלשון מנומנס קצת ובפ' החובל גרסו' וכבר למד אבסגאי כו' ויש ליישב לשון שמעתין דר"ל ממך למד שאתה גרמת לו להשיב לך אחותי היא כמ"ש כי אמרתי רק אין יראה אלהים במקום הזה ששאלתם אותו בתחלה על עסקי אשתו ולא על אכילה ושתיה וק"ל:

דף י':

אמר אבוי בשכס נמי שכיחי רוצחים דכתיב וכו'. מיהו לא הוו שכיחי בשכס כמו בגלעד דאל"כ הדרא קושיא לזוכתין בעבר הירקן תלת ובא"י תלת וק"ל:

שם ותו ליכא והא כתיב ועליהם תתנו מ"ב עיר כו'. ק"ק כיון דמשמע ליה ועליהם תתנו לקליטה אגופה דקרא ה"ל למפרך הכי דכתיב שש ערי מקלט תהיינה ותו ליכא כו' וי"ל דודאי ידע לחלק בכמה דברים בין הני ו' ערי מקלט ובין מ"ב הערים כדלקמן בסוף פרקין לענין העלאת שכר אלא דפריך דאע"ג דנפישי רוצחין בגלעד ושכס לא היה לחוש להן כיון דעוד מ"ב ערי מקלט היו ומשני הללו קולטות לדעת כו' וכיון דהני מ"ב אינן קולטות שלא לדעת יש לחוש בשכיחי רוצחים בגלעד ושכס וכן הא דפריך וחברון עיר מקלט הואי והכתיב כו' אגופה דקרא בספר יהושע ויקדישו וגו' ואת קרית ארבע היא חברון וגו' ה"ל למפרך והכתיב ויתנו לכלב את חברון וגו' וי"ל דאקרא אויבא למימר דלאו לכל הצורך של הגולים ניתן להם אף הוא ערי מקלט ולכלב ניתן לכל צרכיו אבל השתא דקאמר דאף שלא לדעת קולטות אלו ה' ערים א"כ ודאי לכל צורך הגולים ניתן להם והכתיב ויתנו לכלב וגו' וק"ל:

מבאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון ואר"י הרב שגלה מגליץ ושיבתו כו'. והבא לא קאמר כה"ג שלא ישנה אדם אלא מפי הרב שהוא הגון כדאמרינן ותורה יבקשו מפייהו כי מאלף ה' וגו' אם דומה הרב למאלף יבקשו תורה מפייהו ואם לאו כו' משום דמסיק בפי' אין דורשין דגדול יכול ללמוד אפילו מרב שאינו הגון כמו ר"מ שלמד מאחר וק"ל:

והאר"י מנין לד"ת שהן קולטין שנאמר את בצר במדבר וגו' זאת התורה וגו'. ר"ל וי"ו מוסיף על ענין ראשון את בצר וגו' כי כמו שנ' ערים קולטין כן זאת התורה קולטת ומסיק דקולטת ממאלף המות ולא מגואל הדם וע"ז יש לפרש מתני' היו גולה למקום תורה כו' אם רבך גולה ע"י שהרג בשונג היו גולה עמו ואל תאמר שאף רבך לא יהיה גולה שהיא התורה תבא אחריו לקולטך מיד גואל הדם הרודפך דאין התורה קולטת רק ממאלף המות וק"ל:

בי הא דרב חסדא היה יתיב וגרים כו'. דלא הוה שתיק פומיה מגירסא כו' וה"ג ה"מ לאתניי מהך עובדא דפי' ב"מ דוד כל יומא דשבתא הוה יתיב וגרים כולי יומא כו' ולא יכול ליה דלא הוה פסק פומיה מגירסא כו' ע"ש וכן מהך עובדא דרבה בר נחמני בפי' הפועלים ע"ש:

מפני מה זכה ראובן למנות בהצלה תחלה כו'. יש לדקדק מי הכריח אותם לתת טעם בזה ולמה לא ימנה את בצר שהיא מנחלת ראובן תחלה גם שהוא היה הבכור ונראה לפי המכוון שאמרו לעיל דחברון ביהודה כנגד בצר במדבר שכס כו' קשה לו להכתיב בספר יהושע אינו מורה כן שאמר ויקדישו את קדש בגליל בהר נפתלי ואת שכס בהר אפרים ואת קרית הארבע היא חברון בהר יהודה ומעבר לירדן וגו' את בצר במדבר במישור ממטה ראובן ואת ראמת וגו' והשתא כיון דבצר וחברון היו מכוונים זה כנגד זה כיון דבקררא קמא מנה חברון שהיה מחלק יהודה באחרונה באותן של יהושע ה"ל נמי לימנות בקרא דבתריה בצר שהיה מכוון לו באחרונה באותן של משה וקאמר מפני שהוא פתח בהצלת יוסף תחלה מנה אותו בהצלה דהבא גם כן תחלה באותן של משה משא"כ יהודה שפתח בהצלת יוסף לבסוף שאמר מה בצע כי נהרגו וגו' ואמרינן פ"ק דסנהדרין כל המברך את יהודה הרי זה מגאל שנאמר ובוצע ברך נאך וגו' ולכך מנה אותו ג"כ באחרונה בהצלה באותן של יהושע וק"ל:

מ"ד אז יבדיל משה ג' ערים בעבר הירקן מזרחה שמש. ר"ל לפי שבפרשת מסעי בצינוי כתיב את שלש ערים תתנו מעבר לירדן וגו' ולא כתיב מזרחה שמש דרשו שהוסיף בעשייה לומר מזרחה שמש שא"ל הקב"ה הזרח שמש לרוצחים ופרש"י להכין להם חיותם כו' עכ"ל וקשה דכבר נצטווה ע"ז כמפורש מכתוב וגם אל אחת הערים האלה וחי כדאמרינן לעיל ונראה לפרש ע"פ מ"ש בסמוך שאף שאין הג' אלו שבעבר הירקן קולטות עד שלא נבחרו אותן שבא"י הבדל אתה אותן לרוצחין שלא ידאגו ויטעערו על העתיד והזרח השמש להם שיראו וישמחו בהבדלתן על העתיד שהיו נצלו ע"י וא"ד דמשה מעצמו הבדילן

חדושי אגדות – מהרש"א • מכות

החטאים בדרך כדי שישא ק"ו בעצמו אם כך טובה עושה לחטאים ק"ו לנציקים וע"י זה ישוב ויהיה צדיק להשתא עיקר הטובה שעשה לו הקב"ה מתחלה לנציק היה כמ"ש כל חטאתיו אשר חטא לא תזכרנה עוד:

א' הרג שונג וא' הרג מזיד כו'. זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם וזה שהרג בשונג יורד כו'. אבל על זה שנהרג בשונג הראשון לא קאמר שהרג במזיד שאולי חטא אחר היה בו שנתחייב דין שמים שע"כ לא היה ע"פ עדים אבל זה שנהרג ע"פ עדים היה חייב מיתה כדין אדם שהרג כבר במזיד ולעיל כתבנו בחידושי הלכות לפי דרך התנ"ס' בהיה דגלגעד נפישו רוצחים דהרבה מזידים נהרגו ע"י שונג א' ע"ש ומיהו בשונג הראשון נ"ל ע"כ כמ"ש הכא לגבי מזיד דע"י חטא אחר שזמן לו כן שונג הראשון ולא גלה לפי שלא היה עדים בדבר ונזדמן לפונדק א' שהרג בשונג ע"י עדים עד שהוצרך ליגלות וק"ק דמשמע מזה שהרג בשונג בלא עדים שהוצרך ליגלות ולא ידענו על מה דהא הגלות לערי מקלט אינו רק מפני גואל הדם שיהרגנו ואם אין עדים בדבר היאך יהרגנו הגואל ואפשר לומר אם הוא מודה בדבר או שיתודע הדבר ע"י קרובים ופסולים שפטור הגואל אם יהרגנו ודו"ק:

בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו כו'. עיין בזה במפרשים ואענה גם אני חלקי דלא קאמר שמוליך אותו הקב"ה אלא מוליכין אותו והוא ע"פ מה שכתבנו בכמה מקומות שכל מחשבה ודיבור ומעשה האדם הנה הוא בורא לו מלאך לפי ענינו אם לטוב אם לרע וע"כ אמר בדרך שאדם רוצה לילך שהרשות בידי האדם ממנו ית' ב"ה שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים אבל כפי רצונו ודעתו של אדם מוליכין אותו אותו המלאכים הנבראים מאותו רצון ומחשבה אשר בו ומייתו ראיה מן התורה דכתיב לא תלך עמהם שא"ל הקב"ה כן וכתוב קום לך אתם וגו' שרצונו ודעתו הרעה לילך אתם הביא ששלח לו הקב"ה מלאך ברצונו ומחשבתו שא"ל קום לך אתם ואמר דכתיב אנכי ה' אלהיך מלמךך להועיל וגו' כי כל מצותיו ית' ב"ה אינו מלמךך רק להועיל ולטוב לך אבל מדריכך הוא מלאך שאתה מדריכו בדרך זו ותלך כפי דעתך ורצונך ואמר דכתיב אם ללצים הוא יליץ וגו' ר"ל אם ללצים הוא מוסיף לו לך דהיינו מלאך כפי ליצנותך ואם לענוים הוא יתן חן לעצמו מלאך של חן נגדו ית' ב"ה:

מפני מה נאמר פ' רוצחים בלשון עזה דכתיב וידבר ה' אל יהושע וגו' מפני שהן של תורה כו'. ודאי דכמה פרשיות בתורה שהן של תורה ולא נאמרו רק בלשון ויאמר כגון פ' החודש ופ' זאת חקת הפסח יפ' טומאת כהנים ופ' צניצת אלא דפרשיות של תורה הכתובים בתורה איובא הכי ואיובא הכי אלא לפי שבספר יהושע לא נאמרה שום פ' לקיים מצוה הכתובה בתורה חוץ מפ' רוצחים וע"כ נאמרו כולן בלשון ויאמר כדרכן וזו יצתה מכללן להורות שהיא של תורה שיפול בהן לשון עז:

דף י"א.

דבל דיבור לשון קשה בפ' כי תשא גבי וידבר ה' אל משה ובפ' שמיני גבי וידבר אהרן אל משה ובפרשת בהעלותך גבי ותדבר מרים וגו'. פרש"י כך דכל דבור לשון קשה הוא כו' וכתב הרא"ם שם מפני שהדבור כאשר תבא אחריו כו' ע"ש באורך לפי דרכו אבל דבריו תמוהים דהא בדבור דהכא גבי יהושע כתיב אמירה אחריו ואעפ"כ דרשואו מלשון קושי גם מה שפי' שהדבור בכל מקום מורה על הכלל האמירה אחריו מורה על הפרט מצאתיו גם היפך זה הדבור אחר אמירה בפ' צניצת והנראה כי הדבור אינו נופל בשום מקום אלא בלשון קשה וזה אב לכולן דיבר אתנו קשות ולכן יפול בדברים של תורה לשון דבור אבל בדברים שאינן של תורה לא יפול בהן כלל לשון וידבר רק אמירה חוץ מקומות מעטים שיצאו מן הכלל שנאמר בהם וידבר לפי שהענין בעצמו איירי בדבר קשה כגון כל אלו שהביא רש"י בפ' החומש בפ' כי תשא וידבר ה' אל משה לך וגו' ובפ' שמיני וידבר אהרן וגו' ובפרשת בהעלותך ותדבר מרים וגו' שאינן מדברים בשל תורה ושינה הכתוב לומר בהן וידבר ע"ש קושי הענין ודו"ק:

אין נדברו אלא לשון נחת כו'. מפורש בפ' במה אשה אר"י אר"י ב' ת"ח הנוחין זה כו' ע"ש גם בפרש"י י"ש לדקדק מי הכריח המקשה להקשות מבריייתא דפירשו אין נדברו אלא לשון נחת כו' אמאי לא מקשה מגופה דקרא ידבר עמים תחתינו וי"ל דודאי הקרא ידבר עמים וגו' יתפרש מלשון הנהגה שהוא הקשה שע"י הנהגה קושי להם ידבר עמים וגו' ומ"ה הוצרך להקשות מבריייתא:

ויכתוב יהושע את הדברים האלה וגו' ר"י ור"ן חד אמר ח' פסוקים כו'. והכי אמרינן בפ"ק דב"ב אפשר משה מת וכתב וימת שם משה אלא ע"כ כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע דברי ר"י ואמרי ליה ר"ן כו' ויש לפרש לפי זה את הדברים האלה ר"ל ענין ודברים אלה שהזכיר להם יהושע ואשלח את משה וגו' ואוציא את אבותיכם וגו' וישם מאפל בנייכם ובין מצרים ויבא עליו את הים וגו' כל זה כתב ג"כ יהושע בספר תורת אלהים באותן ח' פסוקים כמ"ש לכל האמות אשר שלחו ה' וגו' ולכל הוד החזקה לכל המורא וגו' ולמ"ד ערי מקלט ניוחא טפי הדברים האלה דקאי לאותן דברים שהן של תורה וכתובים בספר יהושע וק"ל:

שהיה להן לבקש רחמים על דורן כו'. ודבר זה תלוי יותר בב"ג שכן היה תפלתו ביה"כ על כפרת עון שתבטל הגזירה שלא יהרג גם שהרשעים ישובו מעונם ותיבטל מהם גזירה רעה כהיה דר' זירא בפ' אל"מ וק"ל:

שבשעה סכרה דוד שיתין כו'. מבואר באורך במסכת סוכה פ' גלגל וערבה ע"ש ובחומש פ' בראשית:

בל היוודע דבר זה ואינו אומר יחנק בגרונו כו'. לפי שדבר זה שטיפת המים הנוטע בהם היא מיתת חנק כדאמררי' בד' מיתות אע"פ שבטלו דינן לא בטל ולהכי היוודע להצילנו ממיתת חנק זו ואינו אומר יחנק בגרונו במדה זו וק"ל:

ואפ"ה כתיב ואחיתופל ראה שלא געשתה וגו' ויצן אל ביתו ויחנק וכו'. דמשום שראה שלא געשתה עצתו ידאי לא היה חונק עצמו אי לאו קללה של דוד אע"פ שהיתה על תנאי וק"ל:

דקא"ל עלי לשמואל כה יעשה לך אלהים וכה יוסיף אם תבחד וגו'. דהאי לישינא דכה יעשה וגו' נאמר במקרא על המקבל עליו שום קללה הנזכרת כבר כמו שאמרה רות כה יעשה ה' לי וכה וגו' בפרש"י שם כאשר התחיל להרע בי שיצאה בי ידו להמית אישי ולירד מנכסי וכה יוסיף אם יפריד וגו' וכאן לא נזכר לעיל מיניה שום צרה רק זאת ובני עלי בני בליעל וגו' ולא ישמעו לקול אביהן וגו' שעל זה נתכוין לומר כה יעשה ה' לך וגו' וק"ל:

דף י"א:

ע"ב מאי דכתיב יחי ראובן וגו' וזאת ליהודה וכו'. פרש"י מה ראה לסמוך יהודה לראובן ומה ראה להתחיל בברכת יהודה בלשון וזאת וכו' עכ"ל פי' דה"ל למנקט ברכת לוי קודם ליהודה לפי תולדותם כמ"ש בברכת יעקב בפ' ויחי ועי"ל לפי הגירסא דפ' החובל דלא מייתי קרא דוזאת ליהודה אלא קרא דיחי ראובן ואל ימות דמה ראה לומר לשון כפול יחי ראובן ואל ימות ואמר שכן היה מבקש רחמים על

יהודה יחי ראובן בעוה"ז ואל ימות שלא יזכר לו מעשה בלהה וכל זאת גרם לו יהודה שיודה וזאת ליהודה שיהיה בנידוי גם בעוה"ב כמו שהתנה וחתטתי לאבי כל הימים דהיינו בעוה"ז ובעוה"ב בפרש"י בחומש ומה כתב המרדכי בפ' האומנין להמקבל נדוי בעוה"ב אין לו התרה בעוה"ז דנידוי של מקום תלוי התירו במקום כמו שמצינו ביהודה שהיו עצמותיו מנוגלגין בארץ עד דשרייא רחמנא עכ"ל וכה"ג כתב הרא"ם ע"ש דמה"ט [לא] התירו לו אחיו הנידוי בחייו:

ומ"ש לא היה קא מעיילי ליה למתיבתא דרקיע כו' לא היה ידע למשקל כו' דכמו דמרחקין בעוה"ז מן המנוהה באכילה ושתייה ובכמה שאר דברים כן מרחיקין בעוה"ב מן המנוהה באלו הדברים שהם בעוה"ב תחת אכילה ושתיה שבעוה"ז כמ"ש עוה"ב אין בו לא אכילה ושתיה אלא צדיקים יושבים כו' ונהנין מזיו השכינה ומיהו בעוה"ז ודאי אין מרחיקין ממנוהה בענין למוד התורה כדאמרינן דשונין לו והוא שונה לאחרים:

ומ"ש לא ידע לפרוקי קושיא ועזר וגו'. בפרק החובל אמרינן ליה בלשון אחר לא היה סליק שמעתתיה אליבא דהלכתא ועזר מצרייו וגו' ועיין בפרש"י שם:

דף י"ב.

ג' טעיות עתיד שרו של רומי כו'. פרש"י הוא סמאל והוא מלאך ושרו של אדום כדמייתי קרא מי זה בא מאדום וגו' וכבר האריך בזה הר"י אברבנאל בס' משמיע ישועה שמלכות רומי נקרא ע"ש מלכות אדום שהמלך הראשון שמלך בו היה צפן בן אליפז ואמר שטעה כו' והוא גלה לבצרה דאל"כ מאי בעי בבצרה שהיא עיר מואב שנאמר על קריות ועל בצרה ובפי' רש"י בספר ישעיה אמרו רבותינו ב' טעיות כו' שבצרה הוא בצר וכו' וטועה שאין קולטת אלא שונג והוא מזיד הרג כו' עכ"ל ואפשר דכך היה גרסתו בשמעתין ומשום דהך טעותא שאינה קולטת אלא אדם והוא מלאך הוא בעצמו האזי טעותא דשונג ומזיד דמלאך מזיד הוא ולא שייך ביה שונג ויש לקיים כל ספרים שלנו דחשב נמי טעותא דאדם והוא מלאך וה"ק שאינה קולטת אלא אדם שינצל שם מפני גואל הדם ולא מלאך שהרג ישראל והרי גואל הדם שלהם הוא הקב"ה כדאמררי' במדרשות ואין מקום קולט להציל ממנו כי מלא כל הארץ כבודו וק"ל:

דף כ"ב:

מה המכות האלה בין ידיך וגו'. מפירוש הרע"ב היכן הוא לוקה את היתירה שאינה ראויה להשתלש דל"ט ראויות להשתלש שלים מלפניו ושני שלישים כו' וזו של מ' היכן הוא לוקה אותה בין כתיפיו עכ"ל פירוש בין כתיפיו היינו בין ידיך והא דנקט מכות האלה בלשון רבים אע"ג שזו היתירה אינה אלא מכה אחת יש לומר דמיירי בנתחייב או יותר והוכה בכל פעם אותה היתירה בין כתיפו ח"ש ששאלו הנלקה מה המכות האלה בין כתיפיו אם באו ע"י מלקיות רבים איך היה יכול לסבול מכות ומלקיות כ"כ ואמר אשר הכיתו בית מאהבי שהכוונה בדרך האבה שלא נתכוונו להכותי מכת מות רק להדריכני בדרך ישרה ורבנן דאמרי ההוא בתנוקות של כו' ניוחא טפי מכות בלשון רבים אבל השאלה מה המכות האלה רצה לומר אשר הרושם מהמכות רק בין ידיך דהיינו בין כתיפיו שאינו במקום סכנה ויאמר אשר הכיתו בית מאהבי שלא הכונו במקומות שיש בו סכנה כמו בראש ונגד אברים הפנימיים רק בין כתפיים ולא נתכוונו רק לתוכחת מוסר ואשר יאהב יוכיח וק"ל:

וחותם והוא רחום יכפר עון וגו' וחוזר וכו' מדברי הרמב"ם הלכות סנהדרין פרק ט"ז וסמ"ג עשין ק"ה נראה דל"ג כל זה אלא שמתכוין לגמור ב' הפסוקים דהיינו אם לא תשמור וגו' והפלא ה' את וגו' עם המלקיות ואם לא גמר חוזר לתחלת המקרא דהיינו אם לא תשמור וגו' ולא הזכירו כלל קרא דושמרתם את דברי וגו' וקרא דוהוא רחום וגו' ונראה לפי גירסת תלמוד שלנו לומר שכוננו בקריאת אלו פסוקים לפי מנין תיבות שלהם דבפסוק והפלא ה' את וגו' יש בו י"ג תיבות נגד מכות השילוש שלפניו אך בקרא קמא אם לא תשמור לעשות וגו' אין בו רק כ"א תיבות וחסר ה' תיבות מב' ידות שמלאחריו ואמר למלאות החמש תיבות אלו לחזור לתחלת המקרא ושמרתם וגו' ר"ל בה' תיבות שבתחלת מקרא זה שהביא ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו' ויהיה כל התיבות ל"ט וכלפי שהתחיל לקרות בגלקה אם לא תשמור לעשות וגו' ועי"ז והפלא ה' את מכותך וגו' יש לסיים בו בדבר טוב ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו' וגם בפסוק הזה יש בו י"ג תיבות ואמר וחותם והוא רחום וגו' דגם בו יש י"ג תיבות ואפשר לפרש עוד בזה דפסוק ראשון אם לא תשמור וגו' אינו רק על ענין מה המכות באו אבל אלו שלשה פסוקים דהיינו והפלא ה' וגו' ושמרתם את דברי וגו' והוא רחום וגו' שכ"א מהם יש בו י"ג תיבות וכולם יהיו ל"ט תיבות והם נגד מכות המשתלשים ליי"ג וכולם ל"ט ודו"ק:

דף כ"ג.

בל המבזה את המועדות כאלו עובד עבודת כוכבים כו' ביטול המועדות בזמנם הוא גורם לעבודת כוכבים כמו שמצינו בירבעם שאמר אם יעלה העם להעלות זבחים וגו' ויעש שני עגלי זהב ויעש ירבעם חג בחדש השמיני וגו' אשר בלא מלבו והוא כי המועדות בזמנם הם זכר לניצית מצרים כמו שהוא בנוסח התפלה והוא מורה על מציאותו ויכלתו ברוך הוא וזה שאמר אלהי מסכה לא תעשה וגו' שהוא העגל הנזכר לעיל מיניה באותה פרשה את חג המצות תשמור וגו' כ"א במועדי שהם זכר לניצית מצרים המורה על יכלתו ב"ה הפך שעשה ירבעם עגל ואמר הנה אלה אלהיך אשר העלוך מארץ מצרים ובלא חג שלא בזמנו וק"ל:

בל המספר לה"ר וכל המקבל לה"ר וכל המעיד כו' ראוי להשליכו כו' לפי מ"ש שאין הקב"ה מקפח שכן כל כריה שנאמר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו שאפילו כלב הזה שאינו בן דעת לא יחרץ לשונו וזה האיש החורץ לשונו לדבר בחבדו ישראל וגם המקבל ממנו ע"כ ראוי במדתו להשליכו לכלבים הללו ופרשב"ם פרק ע"פ קרי ביה לא תשיא נראה בעיני דל"ג ליה דכולהו משתמע מלא תשא כשבמספר או מעיד הרי נשא בפיו שמע שוא עכ"ל אבל בכל נוסחות גמרות שלנו בהך דרשה ובפרק קמא דסנהדרין ובפרק שבעות העדות איתא כן קרי ביה לא תשיא משום דתשא אינו מלשון נושא כפוי אלא מלשון קבלה וכן תרגומו בכל מקום תשא תקבל ולהכי צריך למדרש על המספר ועל המעיד לא תשיא שלא תגרום להתקבל עמך לה"ר וק"ל:

יבא מי שמכיר אבום בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר כו' עכ"ל ולעיל לגבי רצועה של עגל לא קאמר הכי יבא מי שמכיר קונוה ויפרע ממי שאינו מכיר קונוהו ויש לפרש בכוונת המקרא שדימה את ישראל והעובד כוכבים כמחליף שור בחמור ומשך בעל החמור את השור והחמור עדיין בבית בעליו הראשון ואוכל מאבום בעל הראשון ודימה את ישראל לשור שהוא בהמה טהורה ואת העובדי כוכבים לחמור שהוא בהמה טמאה ומשך הקב"ה את ישראל כמ"ש משכני אחריר וקנאם לו אבל החמור שהם העובדי כוכבים אף שהחליפם וחלק אותם לצבא השמים מכל מקום הם ברשותו ונוזנים ממנו יתברך ברוך הוא

שהוא אבוס בעליו הראשון ולז"א ולא ידע שור קוניהו שקנאו במשיכה וחמור אבוס בעליו דהיינו ברשות בעליו הראשון אבל ישראל שהם קנויים לו במשיכה כמה שאמר לעיל ועל כן נקראו ישראל שנתתי חתימתי אל בהם כדרך כל קונה בהמה שתולה חתימתו בה לא ידע קוניהו גם עמי לא התבונן ר"ל שלא התבוננו אפי' כעובדי כוכבים הללו שכולם עמי ניזונים ממני ולזה כיון שהמכות אלו לחוטאים תחת המכות שראוי לבא לו מן העובדי כוכבים כמו שקוראין לנלקה והפלא ה' את מכותך וגו' כדלעיל אמר יבא מי שמכיר אבוס בעליו כו' שהוא החמור הרמז לעובד כוכבים ויפרע ממי שאינו מכיר כו' דהיינו כחוטא בישראל וק"ל:

נפשו ניטלת לו וכו' העושה מצוה כו' מפירוש הרע"ב אית דמפרשי דעל חייבי כריתות שלקו קאמר דמי שקיבל עליו הדין ועשה מצוה כשלקה על אחת כמה וכמה שתנתן לו נפשו ויפטר מידי כריתות שמדה כו' עכ"ל ולהאי פירושא רבי ישמעאל דקאמר ממקומו הוא למד וכו' אהך מלתא נמי קאמר והכי קאמר ממקומו הוא למד הך מלתא שנאמר ונכרתו הנפשות העושות וגו' היינו דעובר עבירה נוטל את נפשו עליה ואומר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ותחלת המקרא ושמתם את חקותי וגו' ושמירתך הוא שב יאל תעשה וקאמר אשר יעשה וגו' אלא דהכי קאמר אף אם יעשה העבירות אלו יהיה חי בהם דהיינו כשקיים מצות הלקאה על העבירה וחי בהם ומסיים הא כל היושב כו' הוא דרשה אחרת לפסוק זה יעיין פירש"י ורע"ב ועוד נראה לפסוק זה ושמתם והאי אבל מצות התורה קאי מדכתיב וחי בהם יכמ"ט התוספות בפרק ד' מיתות אלא דהכי קאמר מדכתיב ברישא דקרא ושמתם דמשמע במצות שהם שב ואל תעשה קא מיירי כדאמרינן השמר פן ואל ואינו אלא לא תעשה ומסיים בו אשר יעשה אותם האדם וחי וגו' הא למדת שהיושב ולא עבר עבירה וכו' כדקאמר ושמתם וגו' נותנין לו שכר כעושה [מצוה] כדמסיים ביה אשר יעשה וגו' ובא רבי שמעון בר רבי לומר דדבר זה מפורש בקרא שהשב ואל תעשה בעבירה הוא כעושה מצוה ונותנין לו שכר כעושה מצוה שהרי במצות דם כתיב רק חזק וגו' ומסיים בו לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריו וגו' אם כך בחייבי כריתות שנפשו של אדם קצה כו' זל ועריית כו' עריית הוה שפיר ק"ו שהם גם כן חייבי כריתות שנוטל נפשו עליה כמו בדם אבל גזל אינו מחייבי כריתות ואפשר דסמך אדברי קבלה בדגול נוטל ג"כ נפשו עליה כדכתיב וקבע את קובעיהם נפש נפשו של גזלן כדאמרינן בסוף בבא קמא

דף כג:

ומ"ש רבי חנניא בן עקשיא רצה הקב"ה לזכות כו' הוסיף גם כענין זה דבהרבה להם תורה כו' ומה הרבה להם הם לא תעשה שהם שם"ה לא תעשה ועשיין אינן רק רמ"ח הוא כדי לזכות למען צדקו שגם בשב ואל תעשה יזכה כמו בעושה מצוה ועוד נפרש בזה לקמן בפירוש הרמב"ם וק"ל:

ושאלת שלום בשם וכו' עי' פירש"י וכפי' שני משמע בסוף מסכת ברכות דבמצות דמיייתי עליה עת לעשות לה' הפרו תורתך דהיינו להפך תורה שאסרה להזכיר השם לבטלה ע"ש ועי"ל דה"ק דמותר לשאול שלום בשם דהיינו כי הך דלא הזכיר לו נתינת שלום רק ה' עמכם שהוא בעצמו שאלת השלום וכן ה' עמך יבור החיל וגו' שלא הזכיר לו שלום רק ה' עמך הוא היה השאלת שלום ויש תימה בדבר דקאמר שהמלאך שאמר לגדעון ה' עמך גבור הסכים עם בית דין של בועז שאמר כבר ה' עמכם והרי מעשה גדעון היה זמן רב קודם מעשה דבועז שכן סדר השופטים גדעון אבימלך תולע יאזיר יפתח אבצן ואמרינן פרק הספינה דאבצן זה בועז ואין סברא דהיה בועז אפילו מכלל בית דין של גדעון שהיה ששה דורות לפניו יעוד דאיתא במדרשות דמעשה רות היה בסוף ימיו של בועז דויו"ק:

עד שיכלו שפתיכסם כו'. ובמסכת תענית מפורש מכאן דאין מברכין על רוב טובה והמכוון בזה נראה דר"ל דעל הברכה שהיא כנגלה על הרבוי ביותר יאמר האדם די שאין צריך לו כ"כ וע"כ אמר אחר שתהיה הברכה לכם יתרבה הדבר ויבלו שפתיכסם מלומר עליו די דהיינו שתהיה הברכה מצויה בסמוי מן העין שלא ירגיש האדם בו לומר די חו"ש והרייקותי לכס ברכה שתהיה הברכה בהרקה דהיינו סמוי מן העין וכשהוא בכלי שגם מה שאתה מריק ממנו לא יחסר ממנו דהיינו שישאר בכלי כאילו הוא מלא יכניצא בזה שתהיה הברכה בסתר בענין שאין אתה אומר די כאמור ואכלתם לחמכם לשובע אוכל קמעה והוא מתברך במעויו וק"ל:

צדקה ממני מנא ידע כו'. ימאן מלפרש דמלת צדקה דבק לממני שהיא צדקה יותר ממני וכן פי' הרמב"ן דהא כיון דלא ידע שהיא נתעברה ממנו ושמא מאחר נתעברה כדקאמר'י והרי אינה צדקת ממנו ועוד דמה שאמר ע"כ לא נתתה לשלה אין זה מספיק שהיא צדקת יותר ממנו דלדבריה דאיכא למימר לאידך יסא דשפיר עשה דלא נתנה לשלה כמה שכתב פן ימות עליה כאחיו והיא ידעה שחמיה היה והפקירה עצמה לו אבל הוא יותר צדיק שלא ידע כי בלתו היא וע"כ אמר שמלת צדקה ממני אין דבוקים ופירשו צדקה בדבריה שאלו המטלטלים שלי הם וממני הוא דבר בפני עצמו כדמסיק מנא ידע כו' אי לא דבת קול אמרה כך:

ממני יצאו כבושים כו' עי' פירש"י הכא ובפ"ק דסוטה ועוד פי' הכא ל"א מאתי היתה שיצאו ממנו עכ"ל ואין לשון זה מובן ועיין בפי' ע"י לשון זה יותר בארוך:

אלא יצתה בת קול כו'. ואין להקשות דאם כן מאי רבותיה שהפליג הכתוב ברוב חכמתו שאמר וישמעו כל ישראל כי ראו כי חכמת אלהים בקרבנו דיש לומר דמ"מ כיון דראו כל ישראל שהסכימה דעתו לדעת המקום כמו שהעיד הבת קול ראו כי חכמת אלהים בקרבנו.

ימ"ש כוליהו ישראל בלשון יחיד דכתיב ישראל נושע בה'. ומה שלא הביא קרא דתורה דכתיב ויחן ישראל נגד וגו' משום דאיכא למידרש ביה כדאי' במכילתא והביאו רש"י בפירוש החומש מלמד שחנו ישראל כאיש אחד בלב אחד וכו' עיין שם אבל ליכא למימר דרבא נמי דרש הכא בכה"ג דכולהו בל' יחיד מקרו דכאיש אחד ובלב אחד אמרו עד וכן בישראל נושע וגו' דכשהם כאיש אחד ובלב אחד הוא נושע בה' דאם כן הדרא קושיין לדוכתא דאמאי לא מיייתי הכא מויתן ישראל וגו'.

ימ"ש אלא גמרא. ורש"י בפירוש החומש הביא דרשה להכא יצתה בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים על מלת ממני שבתורה ולכאורה דמפיק ליה ממלת ממני וכס"ד מעיקרא דמנא ידע כו' וכן הבין הרא"ם פרש"י שבחומש והתימ' ממנו דהא לא קיימא הכי במסקנא אלא דגמרא היא וקושיא מנא ידע ליכא כאן דחשיב יומי וירחי ותקמנו כו' והנראה דרש"י ז"ל בפירוש החומש שהביא הך דרשא על מלת ממני לאו דמפיק ליה מניה משום קושיא דמנא ידע כו' כס"ד מעיקרא אלא שהוא מפרש הא דקאמר במסקנא אלא גמרא ר"ל אלא גמרא הוא שמלת ממני לא אמר יהודה אלא הבת קול אמרה ממני יצאו כבושים וכן י' לפרש בויאמר עד והיא אמו דגמרא היא דלא אמרו ישראל ושלמה כך אלא שהבת קול אמר כך דויו"ק:

תרי"ג מצות נאמרו למשה וכו' בא דוד והעמידן על י"א וכו'. פירש"י דורות האחרונים לא היו צדיקים כ"כ ואם באו לשמור כולן אין לך אדם שזוכה וכו' וכן כל שעה דורות שלמטה הולכים ומתמעטים אותם

עכ"ל. הקושיא מפורסמת בזה וכי באו לבטל כל שאר מצות והרמ"ה [בע"י] הרגיש בזה וכתב לאו למימרא דאי עבד הנהו לחוד זכה לחיי עולם הבא דא"כ בטל עונשן של עבירות וכו' דקיימא לן דמאן דמקיים לה לתורה כולה מסייע ליה הקב"ה וכו' וכיון דחזא דוד דהוה ממעטוי דרי ואזלי בעי רחמי ואוקמינהו לאגוני מיצר הרע לאחד עשר וכו' ע"ש גם זה דחוק דא"כ דוד נמי לוקמא אאחת וליכא למימר דדוד העמידן על אחת מאחד עשר שזכר וחבוקוק לא העמידה רק על האמונה א"כ בא חבוקוק להחמיר ובעל העקרים פי' בזה חז"ל שאין הכונה לומר כי בעשיית אחד עשר או ג' מצות מקנה לו השלמות האנושי המדרגה שתושג מצד כל המצות שבתורה אלא שכל אחד מן הנביאים היה מתכוין לעשות כללים כוללים מצות רבות מהתורה וכו' כדי שעל ידם ישיג האדם המדרגה הגדולה מהשלמות כי למה שקשה על כל האדם להעמים על עצמו תרי"ג מצות ומנה דוד י"א שהם כוללים למדות טובות וכו' עכ"ל מיהו הא דקאמר כל העושה מצוה אחת כאילו קיים כולם לא משמע כפירשו והנראה כפי מה שפירש הרמב"ם על מאמר ר"ח בן עקשיא סוף משנה פרק זה חז"ל והוא מעיקרי האמונה בתורה כ"א יקיים אדם מצוה מתרי"ג מצות בוראו כראוי ולא יסתף עמה כוונה מכוונת העולם בשום פנים אלא שיעשה לשמה מאהבה וכו' זכה לחיי עולם הבא כי בהיות המצות הרבה אי אפשר שלא יעשה אדם בחייו אחת מהם על מתכונתה ושלמותה וכו' ע"ש וענין זה בפרק קמא דעירובין שנחלקו ב"ש וכו"ה הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו שנברא יותר משלא נברא נמנו ונמרו נוח לו לאדם שלא נברא משנברא ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו וכו' הקושיות במאי פליגי ויותר לשון יותר משנברא ויותר משלא נברא. וע"ק כיון שברא הקב"ה את האדם ע"כ נוח לו שנברא ונאמר בו כי טוב גם מ"ש יפשפש במעשיו שזו היא מצות המקום עלינו. אבל הענין כמ"ש שנתן לנו הקב"ה תרי"ג מצות שס"ה לאוין ורמ"ח עשין ובא הרבוי מצד המקבל כי מצד הנותן ב"ה כולם הם כמצוה אחת חו"ש אנכי ולא יהיה מפי הגבורה שמענום ואמרו במדרש כל הדברים דבר ה' ומה ת"ל אנכי ולא יהיה לך מלמד שאמר המקום עשרת הדברות בדבור אחד מה שא"ל לבי' לומר כן והוא מבוזר כי הוא אחד ומצותיו אחד ולא יקבלו רבוי מצדו ית' ב"ה והוא כי במצות אנכי שהיא אמונת היחוד והפוכה לא יהיה לך שלא לשתף ש"ש ודבר אחר נכללו כל הלאוין ועשיין אלא שא"ל לאדם לומר כן כי מצד שהוא מוטבע בחומר ובזמן בא לו הרבוי וע"כ אמרו כי כל מצות התורה נכללו בעשרת הדברים כמ"ש רבינו סעדי' ושוב כלל כולם במצות אמונה שהיא השורש ומקור לכולם אבל א"א לנו להבין רק דבריו ולפי שאילו לא נברא האדם לא היה בו מעשה וא"כ היה דבריואנו צד שכר וצד הפסד דהלאוין היו ומאי מתקיימין לולא נברא והשתא שנברא אפשר שלא יזכה ויעבור הלאוין נמצא מפסיד דבריואנו והעשיין הוא הפך זה שאלו לא נברא ומאי לא היו מתקיימין והשתא שנברא אפשר שיזכה ויעשה ונמצא שיהיה נשכר והשתא פליגי מצד בריאתו חד אמר טוב לו שלא נברא מצד הלאוין אפשר שיהיה נפסד יותר משנברא ויקיים העשיים דנמצא יצא שכרו בהפסדו. וחד אמר טוב לו שנברא שאפשר שיקיים העשיין משלא נברא ויקיים הלאוין דיצא הפסדו בשכרו. ואמר בזה דנמנו ונמרו ר"ל שבאו בזה למנין המצות שהלאוין הם יותר מהעשיים וע"כ הסביומו ונמרו לומר שלא נברא האדם בשביל עצמו ויותר היה טוב לו שלא נברא כי הוא קרוב להפסד מחמת הלאוין שהם רבים ורחוק לשכר מצד העשיין שהם מועטים ועכשיו שנברא לא נברא אלא לכבוד המקום שנאמר לכבודי בראתיו וגו' שיעשה מצות בוראו וע"כ אמר יפשפש במעשיו שהם העשיין ולא די בסור מרע רק בעשה טוב דבשביל כך נברא שהרי הלאוין יותר היו מקויימין בשלא נברא והשתא כיון דתכלית בריאת האדם לא היה רק לכבודו ית' ב"ה הרי אין הלאוין מרובין מהעשין כי מצד הנותן אין כאן רק מצוה אחת שהיא האמונה היא העשה אנכי ה' וגו' שהיא מוקדמת ללא יהיה לך שהיא אזהרת השתקף וד"א שלא נברא רק לכבודו ית' ב"ה וכל מצוה הן לאו הן עשה הרי הוא נכלל מצד הנותן באנכי ולא יהיה לך ובפסיקתא אני ישנה ולבי ער זה הקב"ה אמר רבי חייא בר אבא מנין שהקב"ה לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וחלקי אלהים וגו' הכוונה בזה כי כל רמ"ח אברים נגד העשיים ואבר הלב נגד עשה של אנכי כמו שהלב הוא שורש של כל רמ"ח האברים וחיותם כן היא מצות האמונה היא כלל ומקור של רמ"ח העשיין ששמענו מפי הגבורה זה שאמר שמצות אנכי שהיא אמונתו ב"ה הוא ער ונגד לבן של ישראל והדמיון בזה בלאוין שהם שס"ה ואמרו ביומא השט"ן הוא שס"ד בכל השנה הוא מסטין חוץ מביום הכפורים הוא נגד לאו של לא יהיה לך ששמענו מפי הגבורה הכולל כל הלאוין כי כולם באו לעבור מצד שתוף דברות אחרים ויוה"כ שאנו כמלאכים ואין בנו שום מעשה ואכילה ושתיה ושום שתוף ד"א והוא מכפר על כל השנה כי הוא כולל כולם ולזה אמר אני ישנה כי מצוי בשאני ישנה והיייתי סור מרע בכל השס"ה ימים כמו שלא נברא ולא הייתי בא לעבור הלאוין וישנה כתיב חסר גימטריא שס"ה אבל אמר לבי ער כי מצדו יתברך ב"ה נבראתי וצריך להעיר עצמו לעשות טוב ולקיים האמונה אנכי ה' וגו' שכל מצות רמ"ח עשיים נכללים בה כדמיון הלב שכל רמ"ח אברים תלויים בה חו"ש צור לבבי וחלקי וגו' ר"ל שאמונתי שהוא הצור היא ברמ"ח עשיים כמו לבבי ברמ"ח אברים וע"פ הדברים האלה דרש רבי שמלאי תרי"ג מצות שס"ה לאוין כנגד ימות החמה כמ"ש ולא יהיה לך שהוא מקור כל הלאוין הוא נגד יו"כ שהוא מקור כל ימי השנה ורמ"ח עשיין ושורש לכולן האמונה מצות אנכי נגד רמ"ח אברים שהמקור ביניהם הלב והאברים לא נבראו רק בשביל עשיים שהם כלי העשיים אבל הלאוין יותר היו מתקיימין בשלא נבראו האברים כלל אבל היו לאוין שס"ה כמ"ש כנגד ימות החמה שכלל זמן שהוא ימי השנה שהוא היקף היומי שייכים לקיים הלאוין וא"ר הונא מאי קרא שיזכה האדם במצוה אחת אם עשאה ע"ש המתכונה שלמה ואמר תורה צוה לנו משה שהם תרי"א מצוינו המקבלים זה שדקדק לומר לנו אבל מצד הנותן ב"ה אינו רק מצוה אחת והיא עשה אנכי וההפך לא תעשה לא יהיה לך שמענום מפי הגבורה כי מצדו הם כוללים כל מצות התורה וכל מצות התורה כאחד הם חשובים לו.

דף כד.

ואמר דוד בא והעמידן כו'. לפי שיטתנו זוכיון דרוב מצות התורה מתרי"ג המצות אינן מצויים שיזכו בהם לחיי עולם הבא אלא במעט אנשים ובמעט מהזמנים כי יש הרבה מצות שהם לכהן ולא ללוי וישראל וכן להפך ויש לגושים ויש שנוהגין בזמן הבית ותלויות בארץ גם בלאוין א"א שיזכה בהן אם לא בא עבירה לידו והוא נוהר ממנה וא"כ במה יזכה לחיי עולם הבא וע"כ נתנו הנביאים כללים כוללים לכל אומה ישראלית בכל זמן מהזמנים ושעל ידיהם או באחד בהם איזה שיהיה כ"א מיישראל יזכה לחיי עולם הבא בקיומן ואמר שבא דוד והעמיד דבר זה על י"א כללים שהם כוללים חלק גדול מהתורה בכל זמן מהזמנים ולכל איש שבהם יזכה לחיי עולם הבא.

ואמר הולך תמים זה אברהם. כי הוא היה ראש האמונה וכמ"ש במדרש תשורי מראש אמנה זה אברהם שהוא היה ראש האמונה שלא להאמין בזולתו ובשום שיתוף והיה הולך תמים שהיה עושה המצות בשלמות ובתמימות והתחיל דוד בכלל גדול הזה שקיים אבינו שהיה ראש אמונה וכמ"ש בו והאמין בה' ויחשבה לו צדקה כי הנה באיש אחר המבקש שכר על האמונה בו יתברך ב"ה לא עשה [כהנוגן] כמ"ש הו כעבדים העושים על מנת שלא לקבל פרס חוץ מצדקה שמותר לכל אדם לעשות על מנת לקבל פרס

כמ"ש מותר לתת צדקה ע"מ שיחיה בני ואמר שהוסיף הקב"ה באברהם שיהיה ראש האמונה לתת לו שכר על בקשתו בשכר כמ"ש מה תתן לי וז"ש והאמין בה' ויחשבה לו לתת לו שכר על האמונה כמו בזק"ן גם בשכר וכמו שנתן לו שכר על הצדקה כמ"ש כי ידעתיו למען וגו' לעשות צדקה ומשפט וגו' למען הביא ה' על אברהם וגו' ופרש"י שכך היה מצוה לבניו שיביא כו' ע"ש:

ואמר ופועל צדק זה אבא חלקיה בתענית דיהבו ליה רבנן שלמא ולא אסבר להו. ויש לדקדק למה לא השיב להם שלום כלום כיון ששאלת שלום וכ"ש השבתה מצוה היא ואם מפני שהיה מושכר הרי פועל חוזר אפילו בחצי יום ואפשר שהיה עני כדמוכח התם כי כריך ריפתא לא אמר להו לרבנן כרוכו ופלג ריפתא לינוקא כו' ע"ש והו הפועל צדק שהזכירו בו כמ"ש עושה צדקה בכל עת זה הוץ בניו ובנותיו כשהם קטנים וה"ל פעולת צדק על מתכונת היותר שלמה אף שהיה אפשר לו מזונותיו בדרך אחר והשתא הפעולה ממש צדקה הוה לפרנס את בניו ובנותיו.

ואמרו דובר אמת זה רב ספרא. כתב המרדכי פרק קמא דקידושין דהיינו למעליותא דאף להדיוט היה מקיים מחשבתו כדון הקדש דקנה במחשבה כדכתיב כל נדיב לב והוא מבואר שהקדיש דבורו כאלו הם לשמים ועשה החול קודש וכענין זה אכלו החסידים חוליהן על טהרת הקדש והיא המתכונה שלמה שכל דיבורו ומאכלו יהיה קדש

ואמר לא רגיל על לשונו זה יעקב אבינו שנאמר והייתי בעיניו כמתעמק שלא היה בו מדת לשון הרע שאם היה אביו יודע שהוא יעקב היה הוטרך יעקב לדבר לשון הרע על עשו נגד פני אביו יצחק שעשו אינו ראוי לברכה לפי מעשיו גם כי כבר מכר לו את בכורתו וכמו שהסכים על ידו זה לבסוף על ידי הגדת עשו שאמר גם ברוך יהיה וז"ש לא רגל וגו' ר"ל שלא הרגיל עצמו בלשון הרע וההפך נאמר ברשעים למדו לשונם דבר שקר וגו':

ואמר לא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנתו של חבריו כו'. ר"ל שיעסוק בתורה כמ"ש בסוף קידושין מניח אני כל האומניות שעולם ואינו מלמד בני אלא תורה כו' והוא שבכל אומנות הנה אם יש אחר באותה מבואה שיש לו אותה אומנות הוא מעבב ע"ז שרונה לירד לאומנתו כדאמרי' פ' לא יחפור דא"ל קפסקת לחיותי אבל באומנות של תורה אין כן דבמקרי דרדקי אמרי' שם דמודו כ"ע דלא מצו מעבב עליה דקנאת סופרים תרבה חכמה. ואמר

וחרפה לא נשא על קרובו זהו המקרב כו'. נראה לומר שאמר דחרפה לא נשא על קרובו היינו שמוכיחן יבזה הוא מקרבן אף לעצמו כי כן דרך כל הארץ על איש טוב וישר לומר ולהודיע שהוא קרובו אבל על איש הרע אף אם קרובו הוא מכחיש בו והרי זה אם אינו מוכיחן שישבו למוטב הרי הוא מרחיקו ממנו שהוא מכחיש אה"כ בו שאינו קרובו. ואמר

גבזה בעיניו נמאם זה חזקיהו שנירר כו'. בפרק מקום שנהנו ובפרק ג"ה פירש רש"י כדי שיוסרו הרשעים ויותר נראה לפרש משום כפרה כדאמרי' פרק ג"ה כי היכי דתהוי ליה כפרה לאבזה ובזה יתיישב מ"ש פרק חלק מפני מה לא מנו אמן מפני כבודו של ואשיה מנשה נמי לא נימני מפני כבודו של חזקיהו ברא מזכה אבא אבא לא מזכה ברא דכתיב ואין מירי מציל השתא דאתית להכי אחז נמי לא נימני מפני כבודו של חזקיהו ומפני מה לא מנו יהויקים כו' שנתכפר לו שלא ניתן לקבורה ויש לתת טעם בזה אמאי ברא מזכה אבזה ואבזה לא מזכה ברא ונראה דהכי קאמר ברא שהוא חזקיהו מזכה אבזה שלא הניח לקבורו ובזה נתכפר לו כמו ביהויקים ומצא לו רמז בד"ה דכתיב כי לא הביאו לקברי מלכי ישראל וכן באמן כתיב ויקשרו עליו עבדיו וימיתוהו בביתו ולא הזכיר לו קבורה אבל אבא אינו יכול לזכות ברא בכה"ג שכבר מת הוא ואינו יכול לזלזל בקבורת בנו. ואמר

ואת יראי ה' יבכד זה יהושפט כו'. יש בזה רמז בכתיב דמעיקרא כתיב מלך יהודה ובתך הכי כתיב יואמר יהושפט האין פה נביא לה' וגו' וירדו אליו מלך ישראל ויהושפט וגו' שפירוש וירד שירד מכסאו ולכך קראו בשמו שמחל על כבודו שהיה מלך אף על גב שאין כבודו מחול ואפשר שזה נתבין לומר אבי אבי רבי וכו' שאסור למלך למחול על כבודו רק לאביו ולרבו כדאמרינן פרק קמא דקידושין. ואמר

נשבע להרע ולא ימיר כרבי יוחנן לאמר אהא בתענית כו'. לפי שאמר הכתוב או נפש כי תשבע להרע או להיטיב וגו' אמר כי המתכונה שלמה היא שנשבע להרע כנגד היצר הרע דהיינו שלא אוכל ואהא בתענית כר"י ולא נשבע להיטיב לעצמו כגון שאוכל היום שזה הוא מרדכי היצר חז"ש ולא ימיר דהיינו שלא ישבע להיטיב לגופו שהוא תמורת הרע שנזכר נשבע להרע כר"י דלא אמר כן אלא לאשתמוטי מר"ג שלא רצה ליהנות משל אחרים: ואמר

בספו לא נתן בנשך וגו'. מבואר בפרק הרבית בחידושי ע"ש: ואמר

ושחד על נקי לא לקח כגון ר"י ברי' יוסי. בסוף כתובות לפי שכל שחד הוא מקרבא דעתיה שהוא עושה לו טובה בשביל זה אבל ארים זה היה נקי ולא הביא לו ביום זה לטובתו ר"י רק לטובתו שלא ילך שנית למחר והיינו על נקי בשביל שהיה נקי מה' ומישראל משא"כ בעובדא דר"י בן אלישע שאפשר היה לו למייתב לבן אחר טרם שבא לבאן ואמר שכל עושה אחד מאלה י"א כללים על מתכונה השלמה כמו שעשו אלו הצדיקים לא ימוט לעולם:

מי כתיב כל עושה אלה עושה אלה כתיב כו'. יש לגמגם דממה שאמר מי כתיב כל עושה אלה משמע אלו הוה כתיב כל עושה אלה יתחייב לפרשו דוקא דעביד לכולהו ולא לחד מינייהו ומהא דמייתי ראייה מאל תגמאו בכל אלה מוכח דאע"ג דכתיב כל אלה יש לפרשו אחד מכל אלה ובמדרש ילקוט בספר מיכה יבג"י עין יעקב ליתא כל זה ע"ש ונראה ליישב הגו' שבתלמודינו דודאי מלת כל הונח ברוב מקומות כמשמעו אכולהו ולא אבל חלא מינייהו ומ"ה אלו הוה כתיב הכא עושה כל אלה היינו מפרשים בו דעביד לכולהו ולא דעביד חד מינייהו ולא היינו מפרשים כל כמו אל תגמאו בכל אלה דהתם מוכרע ממקומו אבל השתא כיון דלא כתיב כל אלה פירושו אחד מאלה דאל"כ ליכתב כל אלה ומ"ש תו דאלת"ה כו' שלא תאמר דאע"ג דלא כתיב כל אלה מלת אלה לחוד נמי הונח אכולהו ולא אחת מאלה ואין לו משמעות אחר ועו"ג מייתי ראייה מאל תגמאו בכל אלה דהתם ע"כ מלת אלה הונח אחת ואם כן הכי נמי הכא כיון דלא כתיב כל איכא לפרשו אחת מאלה דאל"כ לכתוב כל ודו"ק:

בא ישעיה והעמידן על ו' כו'. כללים היותר מצויים ושאיין אדם נמלט מהם וכ"א כולל חלק גדול מן המצוה ואמר הלך צדקות זה אברהם שנאמר כי ידעתיו וגו' ר"ל שהוא ודאי עשה צדקה וגמילות חסדים אבל נוסף בו שהולך צדקות להדריך את בניו לעשות צדקה שנאמר כי ידעתיו וגו' ופירוש הכתוב על פי מ"ש בחלק שלשה דברים היו בסדום האחד שאמרו למה לנו עוברי דרכים שאין באים אלא לחסרנו נשכח תורת רגל מארצנו כו' השני במשפט שקר כמ"ש דלית ליה חד תורא מרעי חד יומא דלית ליה ב' כו' דעבר במבדא חד זוזא דלא עבר ב' ד' דיינים הוו התם שקראי כו'. ע"ש הג' בצדקה דאתרמי ליה עניא יהבי ליה כ"א דינר וכתב שמיה עליה ולא יתבו ליה ריפתא כי הוה מיית אתי כל חד ושאק דידיה וההיא עובדא דרביתא פלטית כו' ע"ש ולז"א הש"י ב"ה כי ידעתיו וגו' ר"ל שאדויע דבר זה לאברהם שאני

מאבד הסדומים בשביל ג' עבירות אלו למען אשר יצוה את בניו ליזהר בהם שלא יעשו כן רק ושמרו דרך ה' הוא דרך עוברי דרכים להכניס אותם לבית ולעשות משפט וצדקה כמשמעו וכל זה עשה ה' למען וגו': ואמר

ודובר מישרים זה שאינו מקניט פני חבריו. שאינו מדבר בעקב ורמאות להונות חבריו כדאמרינן פרק הזהב כל השערים נענלו חוץ משערי אונאה כו' והכל נפרע על ידי שליח חוץ מאונאה והטעם כי האונאה בדבור רמאות ועקב אין דינו מסור לב"ד כמ"ש שם כל דבר המסור ללב כו' ואמר מואם בצנע כגון ר"י בן אלישע מהנראה שאף שאמר פסולנא לך לדינא ולא רצה לקבל משום שחד מ"מ אחר שלא ישב עליו בדינו היה לו לקבלו אבל לא קבלו משום עושק של כהן אחר שהיה זה רגיל ליתן לו מתנותיו: ואמר **נוצר** כפיו וגו'. כי דייק הצדיק נוער כפיו ופותח ידו וכפיו ומראה שאין בידו כלום בפני בעלי דינין שלא יחשדוהו אחד מהן שקבל דבר מה שצדו מבעל דין חברו וזו דעת ר"י בר יוסי שאף שלא הביא הארים לטובת ר"י רק לטובת עצמו כמ"ש לעיל מ"מ לא רצה בזה מפני החשד שלא יאמרו נתנו בתורת שחד. ואמר

אומם אזנו משמוע דמים דלא שמע בזולתא וכו'. והיינו דמים שהמבזה אותו כאילו שופך דמים דאזיל סומקא וכו'. ודמים תחת דמים ששיערו למבייש ת"ח ליטרא זהב: ואמר

ועוצם עיניו מראות וגו'. בשעה שעומדות על הכביסה נקט ככה"ג דודאי להסתכל בפני אשה ובשאר מקומות המגולים לאסור לאפשר ליזהר ולהשמר מלהסתכל בזולת עצימת עין רק שלא יגבה עיניו ובכפיפות ראש אבל בשעת הכביסה במקום מגולה בעקבת רגל האשה א"א ליזהר מלהסתכל אם לא בעצימת עין והכי מוקמינן לה בפרק ח"ה דמבעי ליה למינם נפשיה וע"ש בחדושינו ומסיים וכתוב הוא מרומים וגו' ר"ל שהמקיים אלו ששה מצות הכוללים חלק גדול ממצות התורה הוא מרומים ישכון שהוא זוכה למעלה גדולה: ואמר

בא מיכה והעמידן על ג' כו'. שהם יותר כוללים ומוסכמים גם בדת הנימוסית חז"ש דכתיב הגיד לך אדם מה וגו' שהיא דת הנימוסית המוסכם בשכלו של אדם ומה ה' דורש מעמך וגו' שהוא דת אלהית כי באלו הג' דברים הדת נימוסית תודה ומסכים לדת אלהית והם משפט ואהבת חסד והצנע לכת אבל אמר שיש יתרון לדת אלהית שהיא תשער שלא לעשות המצות בשתוף ד"א רק לש"ש והוא שאמר

והצנע לכת עם וכו' שאף בדבר המפורסם וגלוי לא יאמר האדם כך וכך וזו המצוה עשיתי שאין זה רק ליוהרא ולכבוד עצמו שהוא שתוף ד"א ואין זו מתכונה שלמה שתהיה המצוה לשמה וא"כ ק"ו לדברים שדרך לעשות בצנעא כגון הצדקה שמלבד זה אסור לעשותה בגלוי שלא יתבייש המקבל: ואמר

שבא ישעיה ופחת מהן והעמידן על שנים היותר כוללים בין איש לחבירו והם משפט וצדקה שנאמר שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה וגו' ר"ל אף שבעוה"ז שכר המצוה נעלם כמ"ש עין לא ראתה וגו' לפי שהשכר שהיה לעוה"ב הוא בב"ת לפי שהוא בא מצדו ית' שהוא בב"ת כי לא נברא האדם רק בשבילו ב"ה לקיים העשיום כמ"ש לעיל וע"כ אמר וצדקתו להגלות בעוה"ב שתקרב התשועה ממנו ית' אז תגלה צדקתו והשכר הנעלם בעוה"ז: ואמר

שבא חבקוק וכו' שנאמר וצדיק באמונתו יחיה שהוא האחד היותר כולל לכל בר ישראל הוא ע"ש מעלתם וישרותם ושם האמונה שהיא אנכי מעשיין ולא יהיה לך מלאוין ששמענום מפי הגבורה כמ"ש לעיל ר"ל מפי הגבורה שהוא אחד ומצותיו א' ולא יקבלו המצות רבוי מצדו ית' ב"ה וע"ז רמז דוד בתמני אפי שאמר כל מצותיך אמונה וגו' ר"ל שכל המצות נכללים במצוה הראשונה שהיא אמונה ששמענו מפי הגבורה וכמו שהעמידה חבקוק שנאמר וצדיק באמונתו יחיה וגו':

וישבון ישראל וכו' עיין פרש"י ועוד נראה לפרש ע"פ מ"ש דשם ישראל הוא ע"ש מעלתם וישרותם ושם יעקב ע"ש עקב מרמה חז"ש לא יעקב יאמר עוד שמך שיהיו ח"ו מעשיך בעקב ורמיה כ"א ישראל יהיה שמך ע"ש מעשיך הישרים לאל ולזה כשישראל עושין רענו של מקום נקראו ישראל וכשאין עושין רענו של מקום נקראו יעקב כמ"ש כי כל אח עקב יעקב חז"ש שהתנה משה בברכתו לישראל וישכון ישראל ר"ל כשאתם עושין רענו של מקום ותהיו קרויים ישראל תשכנו בטוח כמ"ש וישבתם על הארץ לבטוח אבל בדד וגו' כשאין אתם עושין רענו של מקום כעין של יעקב שהוא עקב ורמיה אז תהיו בדד כמ"ש ירמיה איכה ישבה בדד בדד יסבתי ואמר שבא עמום וביטל זה התנאי ואמר חלל נא מתנאי זה בברכה זו כי מי יקום יעקב וגו' כי איך יהיה לו תקומה כשהוא יהיה כעין יעקב שקטן הוא ע"ש מעשיו וכן היה שנתבטל התנאי דכתיב כי נחם וגו':

משה אמר ובגוים וגו' ובא ירמיה ואמר הלוך וגו'. שדרשו פסוק זה על הגלות שאמר עם שרידי חרב בגלותם וה' יתברך ב"ה מתהלך בתוכם בגלות להרגיעם היפך שאמר משה ובגוים וגו'.

משה אמר פוקד עון וגו'. משה גופיה אמר איש בחטאו יומתו ובפ"ק דברכות רמינן הני קראי אהדדי ומשנינן הא דכתיב פוקד עון אבות וגו' כשאוחזין מעשה אבותיהם בדיהם ודכתיב איש בחטאו וגו' כשאין אוחזין כו' אבל קרא דיחזקאל הנפש החוטאת היא תמות משמע ליה דאירי אף כשאוחזין מעשה אבותיהם בדיהם וביטל נזירת משה דכתיב בתר האי קרא בן לא ישא בעון אב וגו' ורשעת הרשע עליו תהיה והרשע כי ישוב וגו':

משה אמר ואבדתם וגו' בא ישעיה וכו'. נראה שהוא מפרש ואבדתם אבדה ממש כרב דמייתי ליה לקמן דהשתא בא ישעיה וביטל הגזירה ובאו האובדים וגו' אבל למאן דמפרש ואבדתם כאבדה המתבקשת לא הוה צריך לבטל הגזירה. והא דלא מייתי הני קראי מארבע גזרות לא כסדר הכתובות שבתורה ולא כסדר הנביאות אפשר דלפי ענין ד' הגזרות שיבואו זה אחר זה קחשיב להו דבדא ישב כמ"ש הוולתל החורבן ואחר כך שלא יהיה להם מרגוע בגלות ואחר כך שיפקוד שם עונותם על בניהם שיונלו להם בגלות ואח"כ ואבדתם ולכך מייתי נמי כסדר הזה הנביאים לבטלם ודו"ק:

שנאמר תעיתי כשה אויב בקש וגו'. אמר תעיתי כשה אויב המתבקש מבעליו כן בקש עבדיך האויב בגלות ואף שפסע העבד כך הנה מצותיך לא שכחתי והם עמי בגלות וראוי לך לבקש אותי בשביל מצותיך אשר עמי ובדרך צחות נאמר בזה הכתוב לפי מ"ש בפ' אלו מציאות דשה דכתבה בפרשת אבדה לכ"ע קשיא דלא איצטריך ליה ועו"ג אמר כ"י הנני אומר תעיתי כשה אויב ר"ל כשה האויב האומר בפרשת אבדה דלא איצטריך ליה בקרא אבל הוא רמוז על ישראל הנקראים שה פזורה והם המה שה דאבדה שבתורה שהש"י ב"ה הוא בעליו של אותו השה ומבקשו להוציא מאבדתו מן הגלות וק"ל:

דלמא כאכילת קישואין כו'. פי' כאכילת קישואין שאינו נאכל כולו רק בשר שמבחון אבל הגרעינין והזרע שבתוכו נשארו כן ישארו זרע ישראל בגלותם ועוד י"ל דה"ק קרא ואכלה אתכם ארץ אויביכם כמו שהארץ אוכלת קישואין שלמים שמניחים בה שהבשר של הקישואין הוא כלה בארץ אבל הזרע שבתוכו

אינו כלה בארץ ואדרבה הוא נשרש בארץ ומצמיח ועושה פרי שמגדל קישואין הרבה כן תאכל אתכם ארץ אויביכם שיהיה זרעכם לעתיד מפרה ומרבה בתוך ארץ אויביכם בזמן הגאולה בב"י:

ובבר היה ר"ג כו'. ר"ל כמו שאמר ריב"ח בענין ד' הגזירות שבאו הנביאים ובטלוס כבר היה ר"ג כו' ואמר רע"ק דומה לענין זה שבא נביא זכריה וביטל נבואתו וגזירת אוריה שהיה לרעה כמפורש לקמן ימ"ש ושמעו קול המונה של רומי כו' בע"י מפורש שאין זה קול המונה ממש אבל רצה בו קול המיית ההצלחות הזמניות אשר הם שקטים ושליים כו' ע"ש:

דף כד:

ע"ב ומ"ש לכך אני משחק מה לעוברי כו' דודאי גם רע"ק מודה דיש להצטער על חורבן הבית כמ"ש כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה כו' אבל אמר מה שאתם מצטערים עתה על חורבן הבית מטעם בשביל שאתם רואים שהם עובדי עבודת כוכבים ויושבין בטח והשקט לכך אני משחק אם לעוברי רצונו כך כו' ומ"ש ראו שועל יוצא מבית ק"ק כו' ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה אמר להם לכך אני משחק דכתיב כו' יש לדקדק שהרי הנביא היה מצטער ע"ז שנא' על זה היה דוא לבנו וגו' על הר עיין ששם שועלים הלכו בו ומה ענין ב' הנבואות של אוריה וזכריה זה לזה דהרבה נביאים נבאו זה בפורענות וזה בנחמות ירושלים ויש להשיב דודאי גם רע"ק היה מצטער בראותו מקום המקדש חרב ועל הסתלקות השכינה מש"ה היה קורע ג"כ עמהם כשהגיע להר צופים והנביא שהיה מצטער היינו על עצמות החורבן בראותו שועלים הלכו בו שנסתלקה השכינה משם שהמקדש חרב כמ"ש בתחלת המקרא על הר עיין ששםם אך ממה שהם נתנו סבה וטעם על הצטערם ואמרו מקום שכתוב בו והזר הקרב

יומת ועכשיו שועלים כו' דבזולת עצמות החורבן שנסתלקה השכינה משם היו מצטעריין על שהמקום חרב מאין יושב ור"ל המקום מקודש כ"כ שהזר הקרב וגו' עכשיו יהיה בו חיה שפלה שהוא השועל דמשמע שהיו מצטערים על השפלות הגדולה שנשתמש בה ואילו היה משתמש בה כן אדם לא היו מצטעריין כ"כ ע"ז אמר לכך אני משחק שהוא חרב והשועלים הלכו בו ולא העכו"ם שאין להם נחת רוח ממנו יתברך במקום המקודש כזה להתישב שם וכדאמרינן גפרית ומלח שרפה וגו' כותיים כמה שנים היו זורעין בה ולא היה עושה פירות כדי שלא יהיה להן נחת רוח ממנו יתברך ב"ה בא"י ח"ש באוריה מה כתיב בגללכם ציון שדה תחרש ר"ל שיהיה ציון חרב ושדה תחרש ר"ל רק שדה ניר ולא שדה זרע שלא יהיה לשום בעל חיים בה נחת רוח רק שיהיה שדה נחרש לא תצמיח ואמר רע"ק ועכשיו שאני רואה נבואתו של אוריה קיימת ששועלים הלכו בה ואין בה ישוב עובדי כוכבים רק כשדה החרושה ואינה זרועה כמ"ש שאין מצמיח בה כלום שלא יתיישבו בה העכו"ם ונקט שועל כדרך שאמרו בגדה עד"מ כדמסיק תעלא מבי כרבא שהשועל אינו מוציא משדה החרושה כלום כפרש"י וערוך כן בהר עיין שהיא שדה החרושה ואף שועל שהולך בה שיוצא מבית ק"ק אף לו אין נחת רוח שם שאין מוציא שם כלום ולכך אני משחק שהארץ טובה ומשובחת כזו בזמן שהיו ישראל יושבין עליה ועתה היא ארץ רעה ממנה שאין לשום ב"ח נחת רוח בה וכל זה עדות לנבואתו של זכריה שלא יהיה ירושלים מיושב ואין לשום ב"ח נחת רוח בה ממנו יתברך ב"ה עד זמן הגאולה שיתקיים נבואתו עוד ישבו זקנים וזקנות וגו' שיתיישב ירושלים בזמן הגאולה ויהיה ליושביה ישראל נחת רוח בה יתברך ב"ה ואמר בלשון הזה א"ל עקיבא נחמתנו כו' כפלו הדברים ע"ש שני המעשים שזכר כי מצינו כל הנחמות בלשון כפול נחמו נחמו עמי ובכן ינחמנו אלהינו במהרה בימינו אמן:

מֵהַרְ"ם

דף ב.

גמ' ועוד מדקתני לקמן וכו' מכלל דאלו זוממין וכו'. לפי' רש"י והתוס' לא גרסו' זה בגמרא אלא ה"ג 'יעוד דקתני לקמן אבל אמרו וכו' הרי אלו זוממין:

תוס' ד"ה מעידין אנו וכו' דהכי הוא האמת וכו' הלשון דחוק ונראה דר"ל דמשמע דכי אין העדים נעשים זוממין אז ערוכת מתקיימת ואמרי' דהכי הוא האמת שהוא בן גרושה וחלוצה ואמאי הא הויא וכו':

בא"ד והתם מיירי בלא אתרנ. משום דהתם פריך והיאך יכולין לומר דלאוסרה על בעלה באנו ולא להורגה והא אתרו בה ומשני בדלא אתרו בה ואי לא אתרו בה היכי מקטלי' פי' אפי' אי לא נעשו זוממין ימשני באשה חברה ואליבא דרבי יוסי בר' יהודה דאמר חבר אין צריך התראה וכו':

ד"ה כל הזוממין מקדימין וכו' לכך נראה פי' ר"י וכו' אבל מדאי אם אינו יכול אפ"ה נמיתם בכל מיתה שנוכל וכו' כצ"ל:

בא"ד כדתניא הכה תכה בעיד הנדחת כתוב ור"ל ויליף עדים זוממין מעיד הנדחת וקשה דאמרינן בפ' נגמר הדין דרונח וגואל הדם הוו ב' כתובים וכו' ואפי' למ"ד דב' כתובים הבאים כאחד מלמדין מ"מ הכא דאיכא ג' כתובים דהא איכא נמי עיר הנדחת דכתיב בה הכה תכה ולכ"ע אין מלמדין:

בא"ד וכן קשה דבתוספתא תניא וכו' דריש לה מן קרא דובערת הרע מקרבך וכו'. יש לדקדק אם דרוש זה דובערת הרע מקרבך דרוש גמור א"כ מאי מקשין התוס' דהא השתא אתי שפיר דבעדים זוממין ממית אותן בכל המיתות ולא מרונח וגואל ילפינן לה אלא מדרוש בפני עצמו דכתיב גבי עדים זוממין יופייהו ונ"ל דס"ל לתוס' דע"כ האי דרוש דהתוספתא לאו דרשא גמורה היא דאל"כ אמאי קאמר בפ' נגמר הדין דהוי רונח וגואל הדם שני כתובים הבאים כאחד ולא נזכר בשום מקום נמי עדים זוממין:

בא"ד ואמאי והא הוי רונח וגואל הדם שני כתובים וכו' ותירן הר"י וכו' אבל בארבע מיתות ב"ד פשיטא דנמיתם ככל חייבי מיתות כצ"ל:

ד"ה זוממי בת כהן וכו' וא"ת ל"ל דרשא דלאחוי וכו' תיפוך ליה דנפקא לן מהבא דדרשינן את אביה היא מחללת וכו':

ד"ה ועוד מדקתני לקמן וכו' ועוד יש לפרש ועוד כלומר ואת"ל וכו' נ"ל דהמשך דברי המקשה כך הוא לפי' התוס' הא כיצד אין העדים נעשין זוממין וכו' ר"ל ע"כ מתני' אתי לפרושי כיצד הוא דין הזמה ד"ל כיצד עושין לעדים כאשר זמם דאי ד"ל כיצד הוא לשון הזמה א"כ איך קאמר בתר הכי מעידים אנחנו וכו' אין אומרים וכו' הל"ל מעידים אנחנו וכו' ובאו אחרים ואומרים והלא בזים זה עמנו הייתם וכו' אלא ע"כ לא אתי לפרושי כיצד הוא לשון ההזמה אלא כיצד הוא דין הזמה א"כ כיצד אין העדים נעשים זוממין מבעי ליה דהא קתני בתר הכי א"א וכו' אין מקיימין בהם דין הזמה ועוד אפי' את"ל דנוכל לישב שפיר לישנא דמתני' אלישנא דהזמה מ"מ ע"כ מתני' לאו כיצד לישנא דהזמה קאמר משום דלישנא דהזמה קתני לקמן אבל אמרו לן וכו' א"כ ע"כ מתני' דהבא לאו לישנא דהזמה אתי לפרושי אלא כיצד עושין דין הזמה א"כ הדרא קושיא לדוכתה כיצד אין העדים נעשים זוממין מבעי ליה וק"ל.‏ :

דף ב.

גמ' סבר רב המנונא למימר וכו' א"ל רבא ולימרו ליה וכו'. נראה לי דלא נרסיןן הכא א"ל רבא אלא דסתמא דגמרא לא הניח ליה לאסוקי למלתיה ופריך אמלתיה דרב המנונא ולימרו ליה וכו' ומשני אלא הכי אתמר סבר רב המנונא למימר וכו' וק"ל. ד"ה ומה הסוקל וכו' והשתא לא ביטלה לגמרי דאיכא לאוקמי קרא דועשיתם לו כאשר זמם כשהן מעידין שמחוייב שאר מיתות ב"ד. אינו מדוקדק כל כך דהא בשאר מיתות נמי איכא למימר הכי כגון בשריפה מה השורף אינו נשרף ומה החונק אינו נחנק ולא שייך תורת הזמה כי אם במיתת הרג וק"ל:

דף ג.

תוס' ד"ה באומר עדות שקר העדתי ושוב הוּם וכו'. הא דכתבו התוס' ושוב הוּם משום דע"כ בהזמה נמי איירי דהא רב אמר במלתיה עד זומם משלם לפי חלקו אלא שעדיין יש לדקדק דהכל טעמא מאי דלמה נקיט רב למלתיה בכהאי גוונא באומר עדות שקר העדתי ואחד כך הוּם דהא החייב אינו מצד ההזמה וי"ל דלרבנותא נקטא דאע"ג דבהזמה אינו חייב עד שזומו שניהם והוּם אח"כ אפ"ה חייב. ולא נראה דהא ליתא מאן דמשלם וכו' פי' וה"נ חייב התשלומין אינו מצד ההזמה דהא אינו משלם עד שזומו שניהם אלא ע"כ התשלומין הוא בא מחמת שאמר שקר העדתי:

בא"ד דהשתא יש לפרש כדאמר שקר העדתי סתר עדותו ד"ל והא דקאמר רב עד זומם משלם לפי חלקו היינו אותן השני שלא אמר שקר העדתי ולא סתר עדותו:

דף ג.

בגמ' אלא מה ת"ל שנת השמיטה לומר לך יש שמיטה אחרת וכו' כצ"ל:

דאמר מר שלשים יום בשנה וכו' ד"ל ולכך אתרבי שפיר מיתורא דשנת השמיטה אבל בלאו הכי לא משתמע מיניה שלשים יום:

בתוס' ד"ה איכא דאמרי וכו' ובאזהרות הגיה ר"ת זמן עשר כסף כי ילוננו לא במשפט בחצי ימיו יעזבנו ר"ל אינו במשפט שיעזבנו בחצי ימיו ר"ל שאינו משמט:

דף ד.

בגמ' תניא נמי הכי חבית מלאה יין וכו' לא עלתה לו טבילה וכן ככר של תרומה וכו' כנ"ל להגיה ולא נרסיןן הכא אי אפשר לג' לנגין שאובין וכו' רק לעיל מזה בדברי רב יהודה היה כתוב לשון זה וכתב רש"י עלה דלא נרסיןן א"א אלא חיישינן לג' לנגין שאובין וכו' וק"ל:

ברש"י ד"ה הטובל שם וכו' ושמא בא זה ראשו ורובו במים שאובים. הכא בים הגדול לא שייך דין ג' לנגין מים שאובין שפוסלן המקוה אלא מטעם גזירה אחרת לא עלתה לו טבילה והוא הבא ראשו ורובו במים שאובים אפילו לאחר שטבל במקוה כשרה פוסל את התרומה והיא אחת מיי"ח דברים השנויים בפ"ק דשבת:

תוס' ד"ה לוקין ומשלמין וכו' דליכא אזהרה בשן ועין וכו' וכן בהגך לא תחסום וכו' דליכא למימר דאזהרה אתא לממון וכו'. ר"ל ואי תימא דבשלמא בשן ועין דסברא הוא שישלם ממון שהזיק את חברו לכך לא בעינן אזהרה אבל בלאו דלא תחסום ליכא למימר דין הוא שישלם מה שהיתה ראוייה לאכול באותה שעה דהא אי לאו קרא דלא תחסום ה"א דמותר לחסום א"כ אין כאן נמי דינא שישלם אלא השתא לבתר דכתיב קרא דלא תחסום דאשמועינן דאינו רשאי לחסום אןן ידעינן נמי דדין הוא שישלם וא"כ אינטריך שפיר קרא דלא תחסום לתשלומין לכך קאמרו אם כן לכתוב קרא בלשון עשה וכו' וק"ל:

דף ד.

בגמ' רבי עקיבא אומר לא מן השם הוא זה. נ"ל דצ"ל ר' יעקב אומר לא מן השם הוא זה וכן הוא בשבועות דף ג' וכן משמע בתוס' דשמעתין ד"ה הא לא קשיא וכו' שלא היו גורסים בברייתא ר"ע דא"ב היה להם להקשות בפשיטות דר"ע אדר"ע דברייתא דאמר בהדיא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו בלא סוגיא דשמעתין דאמר הא לא קשיא דבי יהודה לא סבר לה כר"ע:

בתוס' ד"ה אלא מה הצד השווה שבהן וכו' ור' יהודה צד חמור לא פריך. לפי' הירושלמי משום דעדים זוממין דביבוכן איתעביד מעשה וכו' כצ"ל. ור"ל דר' יהודה סבירא ליה דאין זה צד השווה דבעדים זוממין איקרי מעשה ולא דבדו לחוד:

ד"ה ורבנן האי לא תענה מאי עביד וכו' וי"ל דשאני הבא דגלי לן קרא וכו'. והא דמשני בגמרא ההוא מבעי ליה לאזהרה וכו' ולא אמרינן הא גלי לן קרא דלקי אלאו דלא תענה דה"ק דהמקשה הקשה האי לא תענה מאי עביד ליה פי' ולילקי שתים בשמעדין באיש פלוני שחייב מלקות אחת משום כאשר זמם ואחת משום לאו דלא תענה ומשני דהמלקיות עצמן דלקי משום כאשר זמם הן בשביל אזהרת דלא תענה דאי לאו דלא תענה דאתי לאזהרה לא הוה מענשינן להו מלקות מכאשר זמם ולכך לא ס"ל לרבנן דללקי ב' וכן נמי מה שמקשין דתוס' בדבור שאחר זה וא"ת לעיל גבי מעידים אנחנו וכו' ר"ל נמי בכה"ג שכתבנו דלימא דלכך אין לוקין ומשלמין התשלומין בעצמן אתיין מחמת האזהרה דלא תענה ולכך אין סברא לחייבו עוד מלקות מחמת הלאו דהא התשלומין באין מחמת הלאו וק"ל:

דף ה.

תוס' ד"ה דבעידנא דאסהימו עדים וכו' דאם כן כל חייבי מיתות ב"ד וכו'. כלומר דלא אשכחן זה אלא גבי קנס שהמודה בקנס פטור ויליף לה מאשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו:

ד"ה וכן לענין קנס אבל מדאי לענין ממון לא וכו' משום שאינו ספק כ"כ וכו' פי' אבל בקנס משלמין משום דאי הוה מודה הוה מפטר:

דף ה.

גמ' לימא ריש לקיש דאמר בר' יהודה וכו'. צ"ע מה דמיון יש זה לזה דהא טעמא דר"ל משום דהכת הראשונה שהביאה האשה נמצאו שקרנים ולכך אמר ר"ל הוחזקה מה שאין כן בההיא דדבי יהודה דמתני' וכן לר' יוחנן אין ענין לההיא דרבנן דהבא טעמיה של ר' יוחנן משום דאטו כל ישראל מי הוחזקו מה שאין שייך בההיא דרבנן וק"ל:

תוס' ד"ה חייבי מלקות מנין דכתיב יד ליד לא ינקה נ"ל דטעות הוא וצריך לגרום דכתיב יד ביד דהכי כתיב בעדים זוממין אבל קרא דיד ליד לא ינקה אינו פסוק של תורה:

ד"ה אף שנים מזימין הג' וכו' תימא אימא דעדים אתא אפי' לארבע אחר יותר מן השלשה דכתיבי בקרא וכו' נ"ל להגיה והמותר טעות סופר הוא או קושיא בפני עצמה היא אנמצא אחד מהן קרוב או פסול:

דף ו.

גמ' בפסקא ר' עקיבא אומר וכו' א"ל רב פפא לאביי וכו' הפיסקא אינה מדוקדת דהוה לו לעשות הפיסקא אמר ר' יוסי וכו' וכן הפיסקא השניה היה לו לעשות ר' אומר וכו' וכן הא דקאמר אמר רבא הכי אמרינן להו וכו' נ"ל לגרום אי אמרי לאסהדי אתי וכו' עדותן בטלה אי אמרי למחזי אתו עדותן מתקיימת ומה שכתוב בספרים אח"כ מה יעשו שני אחין נ"ל דלאו דאלעיל קאי אלא פיסקא בפני עצמה היא ושייכא לאתמר דבתר הכי וק"ל דהא לפי' התוס' לא קאי רבא דאיני נפשות אלא דאיני ממונות:

תוס' ד"ה אמר ר' יוסי וכו' דחייב לו שבועה לכך שלשה נמי נמצא אחד מהן קרוב וכו' כן נ"ל דצ"ל:

ד"ה אמר רבא וכו' דקאמד הרוג יצ"ל. פי' והרוג לא יכול לבא לב"ד להעיד ולכך לא הקשו התוס' אלא מהרוג ולא מנרבע:

ד"ה אלא מעתה ור"ה נרבע יציל הכל דבור אחד:

בא"ד ולא מפני ששונאו וכו' אלא מפני שהוא קרוב לעצמו וקשה וכו' נ"ל להגיה לא מפני ששונאו וכו' אלא מפני שהוא רשע ופסול לעדות ומיהו קשה דבמסקת סנהדרין אמר רבא פלוני רבעני לרצוני הוא ואחר מצטרפים להורגו מפני שאלם קרוב אצל עצמו וי"ל דהנ"מ וכו' וק"ל דבענין אחר נראין כל דברי התוס' כסותרין:

בא"ד ועוד אמר ה"ד יוסף בכור שור וכו'. פירושו של הרר"י אינו מחוור בעיני דאם כפירושו למה נקט בגמרא רובע ונרבע מכל העריות:

דף ו.

תוס' ד"ה הוא והן נהרגין הן נהרגין אע"פ שלא החזמו כת שניה והוא נהרג דלא בטלה כת שניה כן נ"ל להגיה וק"ל:

דף ז.

ד"ה דלמא במקום סייף נקב הוה וכו' ואומר ר"ת דודאי לא חיישינן אלא היה שואל להם שאם היו מכחישין זה את זה או אמרו לא ידעינן בטל העדות כדאמרינן זה אומר בסייף וכו' אין זה נכון וכו' וזה גרוע וכו' נ"ל להגיה ור"י דודאי לא חיישינן אם לא היו שואלין אותן אלא שהיה שואל וכו' והא דקאמר שאם היו מכחישים זה את זה קאי איהכי ששאל טריפה הרג או שלם הרג והא או אם אמרו לא ידעינן

מהר"ם • מכות

יכו' קאי אלמא במקום סייף נקב הוה דשם לא שייך הכחשה דהא א"א לשום אחר מהם לידע זה וכן מה שאמר אח"כ וזה גרוע וכו' ר"ל והואיל והדין כן בזה אומר בסייף וזה אומר באיריך כ"ש הכא גרוע טפי דהכחשה הוא בהרנו עצמו קאי ג"כ אטרופה הרג או שלם הרג וק"ל נ"ל:

דף ז:

ד"ה אשר לא צדה וכו' בסופו כדאמרינן פ' כיצד הרגל צ"ל כדפירשנו פ' כיצד וכו':

ד"ה או השליך וכו' טעות הוא ונ"ל בתחלת הדבור ואב"א הא דאיתלע וכו' הכתוב אח"כ עד סופו:

בא"ד א"כ קשיא ברייתא זו לברייתא דלעיל דקתני או השליך עליו להביא ירידה שהיא צורך עלייה ונראה לפרש דה"ק דכ"ע דעלייה הוי ומיידי במיהדק או בדלא איתלע ולא איירי בירידה שהיא צורך עלייה דבהא לא פליגי הברייתות ולא קשיא כאן לנזיקין כאן למיתה ואב"א הא והא לגלות וכו' וכוונת התוס' דכתבו דה"ק דכ"ע דעלייה ר"ל דשני הברייתות תרוייהו איירי בענין שאותה השמטה של השליבה היתה עלייה כגון במיהדק או בדלא אתלע והא דמחייבת איירי בנזיקין והא דפוטרת איירי במיתה דכל דרך עלייה פטור מגלות אבל בהשמטת השליבה היא דומה לירידה כגון דלא מיהדק או דאיתלע כ"ע מודו דירידה היא וחייב גלות כוונתה דר"י ומ"מ לשון התוס' דקאמר א"כ קשיא ברייתא זו לברייתא דלעיל דקתני או השליך עליו להביא ירידה שהוא צורך עלייה אינו מדוקדק משום דהא מבריייתא דלעיל לא קשיא כלום דלא איירי לעיל כלל בנשמטה שליבה מתחתיו אלא בירידה שהיא צורך עלייה גמורה כגון שמשפיל עצמו בגרזן להרים אותו בכח ובהשפלתו הרי באותה ירידה חייב אבל בנשמטה השליבה מתחתיו אימא לך דגם ברייתא ס"ל דעלייה היא ולא מקרי ירידה צורך עלייה אלא לר"י הוה קשה דקאמר כבר נענת בירידה שהיא צורך עלייה וס"ל דנשמטה השליבה נמי מקרי ירידה שהיא לצורך עלייה וחייב גלות ופריך לימא כתנאי וכו' ומשני לא דכ"ע עלייה וכו' מאי משני אדרבה השתא יקשה על ר"י טפי דכ"ע ס"ל דעלייה היא והוא ס"ל דירידה היא וק"ל:

דף ח:

נמ' הדר אמר רבא לאו מלתא הוא דאמרי ואשר יבא את רעהו ביער דאי בעי עייל ואי בעי לא עייל כצ"ל והא דכתוב כאן בספרים מה יער וכו' טעות הוא כצ"ל:

תוס' ד"ה היינו דקאמר ליה ועוד וכו' עד וכן פירש בסנהדרין וכו'. ר"ל דכל מאן דדריש מסורת צריך ראייה ממשמעות הפסוק הלכך ה"נ רבי שמתחלה עלה בדעתו לדרוש מסורת הביא ראייה מדכתוב מן העץ:

ד"ה בלא איבה פרט לשונא וכו' עד אבל לא קשה מולא אויב לו וכו'. לשון התוס' בדבור כמו שהוא א"א ליטבו וראיתי מי שהרבה להוסיף ולגרוע בדברי התוס' והגיה לפי דעתו ול"נ שאין צריך להוסיף שום דבר אלא תיבת לא הכתובה למעלה צ"ל למטה וכך צ"ל אבל קשה מולא אויב לו דבתורת כהנים דההוא לא אצטריך למימר וכו' משום פרשה שנשנית וכו' ודו"ק נ"ל:

דף ח:

ד"ה טמא יהיה וכו' וקשה לשתוק מאשר ומטמא יהיה וכו' כצ"ל:

דף ט:

ד"ה אלמא גר תושב נכרי הוא נ"ל דכן צ"ל אינו מקדק מדאתי למעוטי גר תושב שהרג גר תושב לפי שאינו ממעט וכו':

דף ט:

ד"ה נשמט אנשמט לא קשיא וכו' עד ואין זו סברא לומר דלית לית לרבי דר"ש דהוה רביה וכו'. לפי ירבת הנמרח שלפנינו והנתיא ר"ש אומר לעולם אינו גולה עד שישמט מחצלו מידו לשון התוס' בדבור זה מנומנם דמאי קאמר ואין זו ס"ל דלית ליה לד' דר"ש דהוי רביה דהא כיון דהאי ברייתא אחיא כר' אליבא דר"ש א"כ ס"ל לרבי דלר"ש עצמו שונא אינו גולה כלל דבנשמט אינו גולה דיכול לומר דמעת עשה ובפסקא אפי' אוהב אינו גולה וא"כ לא שייך לומר דלית ליה דר"ש רביה דלדידיה ר"ש גופיה לית ליה הא ואי משום דמתניתין קתני ר"ש אומר יש שונא גולה וכו' הכי הוי ל"ל וכי לית ליה לר' הא דקתני מתני' יכו' ע"כ נ"ל דלפי התוס' לא גרסי בברייתא שניה ר"ש אומר לעולם אינו גולה אלא הכי גרסי בגמרא והנתיא לעולם אינו גולה וכו' ומשני לא קשיא הא רבי וכו' וכן דייק מלשון רש"י דכתב הא דקתני נפסק גולה אפי' בשונא וכו' רבנן ואליבא דר"ש היא והא דקתני נפסק אינו גולה רבי היא וכו' ולא כתב ג"כ רבי היא ואליבא דר"ש כמו שכתב בפירוש הברייתא הראשונה ש"מ דלא גרים רש"י בברייתא שניה ר"ש:

ד"ה בגלעד שכיחי רוצחים פי' ולהכי הוצרכו וכו'. בלתי ספק שהוקשה לתוס' מאי נ"מ בהא דבגלעד שכיחי רוצחים משום הכי לא הוצרכו לערי מקלט יותר דרוצחים דשכיחי היינו במזיד והגולים אינם כי אם שוגגים וא"כ לא משני התוס' מדי במאי דכתבו דהקב"ה מזמינם לפונדק הא מ"מ השוגגים אינם שכיחים בגלעד והיאך מזמינם לפונדק ויטרכו עבור זה לערי מקלט רבים ונ"ל לפי שההורגים במזיד בלא עדים רבים שכיחים בגלעד דקב"ה מזמין כל השוגגים משאר מקומות לכאן כל שוגג ומזיד לפונדק אחד ולכך היו צריכים לערי מקלט רבים וק"ל:

ה"נ בגמרא אמר אבוי בגלעד שכיחי רוצחים:

דף יא:

נמ' אמר אבוי נקטינן נגמר דינו ומת כו'. פי' נגמר דינו ומת הרוצח קודם שגלה מוליכין עצמות הרוצח לערי מקלט:

דף יא:

תוס' ד"ה אפי' על תנאי צריך הפרה וכו' יש מהקדקים מכאן וכו'. לשון התוס' מנומנם כאשר מוכן מעצמו ונ"ל דהמשך דברי התוס' כך הם יש מהקדקים מכאן דנימזיים שלנו אין לנדות עצמו מספק כי דוקא היכי שהמתנה מסופק בעצמו:

דף יב:

נמ' ורמי מעשר אמעשר דתניא וכו' כצ"ל:

תוס' ד"ה אילן שהוא עומד וכו' ונוטה לפנים מכנגד החומה ולפנים כלפנים כצ"ל:

בא"ד תימה דבשלהי כיצד צולץ אמרי' דנגות לא נתקדשו וא"כ מעשר שני אין אוכלין על האילן כצ"ל. ר"ל משום דעל לאילן דהוי כמו על גג הבית דאין בו קדושה ותירץ דאיירי דענפיו מועטין וכו' ר"ל ולא חשיב גג:

בא"ד עוד י"ל דמייירי בענפיו מרובים וכו'. צ"ע על כוונת התוס' דמתחלה מאי מקשו ולבסוף מה תירצו דאם ר"ל דבקושיא הוה ס"ל דעל האילן כשענפיו מרובין הוי כמו על הגג וכשם שלא נתקדשו הגגות ה"נ לא נתקדשו על האילן א"כ מאי תירץ לבסוף במ"ש ואויר ירושלים כירושלים ויש ליישב דבתירוצא בתרא קאמר דעל האילן אפי' שענפיו מרובין נקרא אויר ירושלים ואויר ירושלים נתקדש כירושלים עצמו ודוקא על הגגות שעל גבי הבתים לא נתקדש אבל האויר שעל גבי האילן נתקדש אפילו עד לרקיע וק"ל:

דף יג:

ד"ה גמר שיבה שיבה וכו' אבל לרבי יהודה הא איכא קרא. ר"ל אבל א"ל דלר"י נמי אצטריך ג"ש למילף מינה רוצח מעבד עבדי דרוצח מיהא למשפחתו שב כמו עבד עברי דהא איכא קרא בהדיא גבי רוצח דשב אל משפחתו דכתוב ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו דהוה פירושו לכל הפחות אל משפחתו:

תוס' ד"ה ואלו כו' ובקונטרס דחק למצוא בהן חדוש לא נמצא בפי' רש"י שלפנינו בפי' שדחק למצוא שום חדוש בהנך דכריתות אלא כתב ג"כ דתנא חייבי כריתות לאשמועינן דיש מלקות בחייבי כריתות כלשון התוס' ונ"ל דס"ל לתוס' דמדטריח רש"י לפרש בטמא שאכל את הקודש ודומיהם אזהרותיהם מהיכן משמע להו דרש"י ר"ל דמשום כך תנא להו במתני' משום דאזהרותיהם אינן מפורשים והיינו חידושייהו:

ד"ה גרושה וחלוצה וכו' פירש הקונטרס משום גרושה דחלוצה מיינתו לה מואשה כצ"ל:

בא"ד אי נמי מכות מדרות דרבנן כצ"ל:

דף יג:

גמ' רבא אמר אתרו ביה לקטלא כ"ע לא פליגי וכו'. יש להקשות כיון דפליגי בלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד א"כ למה השיב ר"ע שאם עשו תשובה וכו' ונ"ל דבחייבי כריתות אפילו אתרו ביה לכריתות חייב מלקות לכולי עלמא מטעם דאם עשו תשובה וק"ל:

דף יד:

תוס' ד"ה ההוא מעבי ליה וכו' וא"ת למה לי קרא בקדושים וכו' כצ"ל:

דף יד:

גמ' ד"ה הכי גרים רש"י וכו' ואייתר ליה עיקר כרת בלאחותו לדונו בכרת ולא במלקות ואחותו דסיפא לאחותו שהיא בת אביו ובת אמו וכו' כצ"ל:

דף טו:

גמ' אלא מאי טעמא הדר ביה משום דקשיא ליה אונם וכו'. נ"ל דלהאי מסקנא לאו לגמרי הדר ביה אלא ממאי דקאמר כל לא תעשה שקרמו עשה וכו' מהאי כללא הדר ביה דלאו כללא הוא דאשכחן אונם דאע"נ שקדמו עשה לא לקי וטעמא כדמפרש ואזיל אבל בעלמא לא תעשה שקדמו עשה לקי דאל"כ קשיא לר"י מתניתין דהכא מקדש טמא דלר"ל מתורץ שפיר כדתיירצו התוס' לקמן דף זה ע"ב בד"ה הניחא וכו' אבל לר"י תקשו:

תוס' ד"ה הניחא וכו' עד [ע"ב] וכן ומשלחה ואינו לוקה וכו' פי' לענין שילוח הקן:

ד"ה מידי הוא טעמא וכו' נ"ל דהכל הוא דבור אחד ושייך לדבור דלעיל מיניה ומפרש ואזיל שיטת ההלכה לפי פרש"י ולבסוף כתב שפי' הר"ר שלמה מדרו"ש פי' אחר:

בא"ד הא אמר ליה ר"י לתנא תני בטלו חייב לא בטלו פטור וכו' כצ"ל:

בא"ד וכל כמה שלא בטלו חשיב ניתק כל כמה שבדיו לקיים כצ"ל:

דף טז:

גמ' ורבי שמעון בן לקיש נמי הא ודאי התראת ספק הוא סבר לה כאירך תנא דר' יהודה וכו'. צ"ע מאי משני מ"מ קשיא דמהיכי יליף רשב"ל דלאו שאין בו מעשה לוקין מנותר דמראצטריך הכתוב לכתוב עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו מכלל דשאר לאו שאין בו מעשה לוקין מהתם נמי נילף דהתראת ספק הויא ספק דאם לא כן למאי הצריך עשה אחר ל"ת בנותר לומר שאין ללקות עליו דבשלמא בלא רשב"ל אצריך תנא דר"י לחוד לא קשיא דאיכא למימר דהוא ס"ל דאין ה"נ דלא לקי אתרוייהו בין אהתראת ספק בין אלאו שאין בו מעשה ולא יליף מידי מנותר אבל לרשב"ל קשיא וכן קשה נמי לרבי יוחנן דיליף מנותר דהתראת ספק שמה התראה ולא יליף מיניה דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ושמא י"ל דרשב"ל ס"ל דאריך תנא דר"י אית ליה שום דרשא דהתראת ספק לא שמיא התקרא וא"כ ע"כ הא דכתב קרא עשה אחר ל"ת בנותר לא אתא אלא למילף מיניה דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו דאם לא כן אלא סבירא ליה לאריך תנא דרבי יהודה דאתרוייהו לא לקי אם כן האי עשה דכתביה רחמנא גבי נותר למאי אתא וכן יש לתרץ לר"י לענין לאו שאין בו מעשה וק"ל:

תוס' ד"ה והא איכא העבט תעביטנו וכו'. כל דברי התוס' בדבור זה תמוהים הם כי מלבד שלשון התחלת הדבור מנומנם כי גם בעצם כוונת הקושיא אינו יכול לישבו שאם כוונתם מאחר דבפרק המקבל מוקי האי קרא דוהאיש אשר אתה גושה בו יוציא אליך העבוט וגו' בשליח ב"ר וה"פ דקרא בחון תעמוד אתה ר"ל המלוה והאיש שהוא שליח ב"ד ר"ל יעמוד ג"כ בחון ואשר אתה גושה בו שהוא הלוח יוציא אליך העבוט ואם כן ממילא היה דכתיב אח"כ ואם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו השב תשיב לו את העבוט כבא השמש וגו' איירי ג"כ כשמשכנו ע"י שליח ב"ד ולא עבר הלאו דלא תבא אל ביתו מה זה דקאמר והא הוי עשה שקדמו לאו וכו' מאי קדימה שייך כאן הא הלאו דלא תבא שייך וכתוב קודם עשה דהשב תשיב והכי הל"ל והא הוי האי עשה כשלא עבר על הלאו כלל דהא איירי כשמשכנו בכ"ז וכן מ"ש בסוף הדבור אם אינו ענין לפניו תגהו ענין לאחריו לא שייך בענין זה כלל ויש ליישב דה"ק וכת"א אף אי דרשינן ליה נמי למשכנו שלא ברשות דחייב נמי בהשבת העבוט מה ענין זה ללאו שניתק לעשה דהא עשה דהשבת העבוט לא אתא לתקן הלאו דהא אפי' במשכנו ברשות דלא עבר משום לאו אע"פ כן חייב במצות השבת עבוט זה אינו דע"כ דהא דדרשינן מיתורא דאתא למשכנו שלא ברשות ב"ד היינו לענין שיהא העשה תיקון הלאו ולומר שאם כבר עבד על הלאו דלא תבא ובא ומשכנו בביתו השב תשיב לו המשכון שלקחת מביתו ולנתוקי לעשה אתי דאי למצות השבת העבוט לכסות לילה בכל לילה לא אצטריך דלא גרע מהיכי

דמשכנו ברשות ב"ד ואם אינו לענין מצות השבה תנהו לענין לאחריו כלומר שיהא לאו הניתק לעשה וק"ל נ"ל ואם ר"ל הלאו דלא תשכב בעבובו דעל זה שייך שפיר דהעשה קדמו ללאו דהא העשה דהשב תשיב שייך קודם שיעבור אלאו דלא תשכב אבל תחלת לשון התום' וסופו אינו מתיישב על זה ונ"ע:

ד"ה התם איתא בתשלומין וכו' עד סופו אבל קשה דמשמע דפריך גס למ"ד קיימו ולא קיימו דקאמר :משכחת לה קיימו ולא קיימו בטלו וכו' וי"ל דקיימו ולא קיימו נקט אגב גררא כצ"ל והספרים מוטעים :הסרים:

דף יז.

ד"ה ורבנן בריית נשמה חשיבא אבל קצת קשה מאי קאמר בריית נשמה חשיב ליה לימא שאני חטא דאינה אובדת שמה כשנחתכה וי"ל דלדבריו וכו' כצ"ל והספר חסר ה"פ דרבנן לדברי ר"ש קאמרי :ה"ק ליה לדיון אפילו הוה בו בריית נשמה לא הוה בריה כיון דאינה אובדת שמה אלא לדיוך נהי דלית לך טעמא דאינה אובדת שמה במידי דאית ביה בריית נשמה אבל במידי דלית ביה בריית נשמה אודי לן מיהא דלא הוי בריה כיון דאינה אובדת שמה:

דף יז:

נמ' וכולהו חמירי מעולה דאית בהם שתי אכילות כצ"ל ופירושו שתי אכילות א' אכילת אדם ואחת אכילת מזבח וכתיב ואם האכל יאכל וגו' מה שאין כן בעולה דאין בה כי אם אכילת מזבח לבד דהא הבשר יחלב ודם כולו כליל על המזבח:

תוס' ד"ה דלמאי דסבירא ליה וכו' והלכך לויכא למימר דמוקמינן בכור שנכתב קודם לפני זריקה וכו' :כולהו מוקמינן למסתבר דהא מ"מ תודה לפני זריקה ובכור בזר לאחר זריקה ועולה בכהן לאחר זריקה אע"ג דזר הוא אצל עולה וא"כ סוף סוף מבכור משמע מ"מ לא אתי אלא להכי וכו' כן נ"ל להגיה ובאופן אחר א"א לישובו:

ד"ה איסור בעלמא וכו' עד וכן הא דקתני בתורה וכו' לאו דוקא לוקה וכו' כצ"ל עד חוץ לחומה גרידא :הוא סוף הדבור והא אגן תגן וכו' הוא דבור אחר עד בלא שום יתור ואח"כ מתחיל דבור אחר מכדי כתיב וכו' עד לאו שבכללות ואח"כ מתחיל דבור אחד מהדר פירושו בכל חד וכו':

בא"ד ונ"ל הכא כדפרישית לעיל דמשמע ליה דלאו דבכור וכולהו אתי לב' דברים וכו' כנ"ל להגיה :השאר דברי מותר הוא:

דף יח.

תוס' בא"ד ל"ל ת"ל דבכל חד וחד נרמז איסור כדפרישית לעיל כצ"ל:

בא"ד לכן נראה לפרש איסור בעלמא וכו'. כלל העולה מדבריהם דאינהו מפרשים הא דקא משני איסורא בעלמא ר"ל דבחון מן החומה שמעינן על כל פנים איסור לאו מק"ו דמעשר אע"ג דלא נוכל למילף מק"ו דלילקי משום דאין מזהירין מן הדין אבל מכל מקום איסור לאו שמעינן שפיר מק"ו ולכך מוקמינן האי לאו דכתיב בקרא דלא תוכל לאכול בשעריך גבי בכורים וגבי תודה וכן כולם לדבר חדש בכל אחד כגון בבכורים לקודם קרייה ובתודה ללפני זריקה ובכבור לאחר זריקה אבל לפני זריקה בבכור דאתי בק"ו דתודה לא לקי ולא הוי ביה כי אם איסור לאו וכן כל הדברים דאתו בק"ו אחד מחבירו עד שבעולה דאתו כולן בק"ו ולא אתי הלאו דגופיה כי אם לבדב חדש דהיינו לכהן האוכל לאחר זריקה בפנים ולכך אין זה מלקות כי אם באותו הלאו שנתחדש בו ולכך פריך והאמר רבא וכו' ומשני קרא יתירא וכו' והוי כאלו נכתבו ב' לאוין בכל אחד וגוף הלאו מוקמינן בכל אחד אדבר הדש כרהוה ס"ד מעיקרא והייחודים דהדר מפרש להו קרא לגלויי מחוץ לחומה דלהוי במלקות והוי בכל חד תרי מלקות בבכורים בחוץ לחומה ובקודם קרייה ובתודה בחוץ לחומה ובלפני זריקה ובכבור בחוץ לחומה :בלאחר זריקה אבל בלפני זריקה דאתי מק"ו דתורה אין בו מלקות וכן בכל הני דאתי בכל חד מק"ו לא לקי עד שבעולה לויכא מלקות כ"א בחוץ לחומה ובכהן שאוכל לאחר זריקה בפנים ואין להקשות לפי זה אי"כ למה ליה לר"ש דבריייתא דנקיט ק"ו בחוץ לחומה בכל חד וחד דקאמר אי לחוץ לחומה ק"ו ממעשר הקל הא חוץ לחומה ילפינן בכל חד מינייהו מיתורא דהדר מפרש להו קרא דאי לאו ק"ו מיתורא דקרא לא הוי אמרינן דלילקי בכל חד בחוץ מן החומה דלא הוה מרבינן מיתורא כ"א איסורא ולא מלקות אבל השתא דליכא ק"ו ממעשר אתי יתורא דקרא לגלויי אק"ו דלהוי מלקות בכל חד בחוץ מן החומה:

בא"ד דפריך פרק כל שעה ודלמא לייחודי לאו לנפשיה כצ"ל:

שם ובק"ו כסוגיא כדפרש"י:

בא"ד שדרי אין אריכות לשון במקרא וכו'. ר"ל דאי לא כתיב מעשר אפילו את"ל דהוי כאלו נכתב בדיאי לא תאכלום בשעריך והדר מפרש להו ליתורא לא הוו מוקמינן הלאו דלא תאכלום כ"א מחוץ לחומה :היתורין הוה מוקמינן בכל חד לאיסור הדש השייך בכל אחד. אבל לא הוה מלקי באיסורים החדשים משום דאז לא היינו יכולים לומר דלא אצטרריך הלאו דלא תאכלום בכל אחד לחוץ לחומה דאתיא מק"ו ממעשר דהא מעשר לא היה כתוב בפירוש אלא כולהו נכללו בתיבות דלא תאכלום מאי אמרת לא לכתוב לא תאכלום אלא לכתוב מעשר בפירוש ולילף כולהו מיניה דהא במאי דכללינהו כולהו בלא תאכלום לא הוי אריכות לשון ויתר מאלו כתב מעשר לחוד בפירוש אבל השתא דכתיב בפירוש א"ש דאית לן ק"ו ממעשר לחוץ לחומה ואתו היתורים אקל וחומר וק"ו לגלויי מלקות בכל דח בחוץ לחומה וגוף הלאו דהוי כאלו נכתוב בפירוש לא תאכלום ואתי לדבר חדש דאיתא בכל חד והדר מקשו וא"כ השתא נמי היאך יליף ק"ו מתודה ללפני זריקה וכן מבכור לענין לאחר זריקה הא הדברים החדשים נכללו כולם בלאו אחד דהיינו דהוי כאלו נכתב בפירוש לא תאכלום ואי הוה כתיב בפירוש בתורה לפני זריקה והוה ילפינן אידך מיניה הוה אריכות לשון טפי מהשתא וכן גבי בכור לענין לאחר זריקה וק"ל:

שם אלא עדיפא מיניה משני דלא שייך הכא כלל אותו לאו כצ"ל:

ד"ה ולילקי משום וזר לא יאכל וכו' וישנו כמו אכילה. מדברי ספר ח"ש משמע כדמפרש דר"ל דאי הוה שוה פרוטה אפי' אין בו כזית לקי כאלו הוי כזית אבל יש לתמוה על זה הא התם בלאו דכל זר לא יאכל אכילה כתיב כמו בהנך ואין אכילה פחותה מכזית ע"כ נראה לי להגיה אלא בשוה פרוטה וישנו נמי אכילה ותרווייהו צריכי בתרומה שוה פרוטה וגם כזית דו"ק כנ"ל:

ד"ה ולילקי משום בשר בשרה טריפה וכו' דאמרינן בסוף פרק ג"ה האוכל בשר חי לוקה וכו' הא כל חסרון מחיצות וכו'. עירבוב עגניים אני רואה כאן דשני עגניים הם דאוכל בשר חי גלוקה היא קושיא בפני עצמה דהוי לאו שבכללות דבהאי קרא כתיב בשר חי ואבר מן החי ובשר מן הטריפה כדאיתא

התם בתום' דשם הקשו קושיא זו ותירצו אותה יפה והכא מקשו דהוי לאו שבכללות דכולל כל חסרון מחיצות בין הוציא עובר ימו חוץ למחיצה בין הוציא קדשים חוץ לקלעים וק"ל ולפי דעתי חסר כאן הקושיא והתירון שכתבו התום' שם והדר מקשו נמי קושיא דהכא וק"ל. :

דף יח:

גמ' הכי נמי ורבא מהאי קרא קאמר. נ"ל לפרש דה"ק אין ה"ג דאיכא נמי לאו דאידך ר' אליעזר ורבא דלא מני כ"א חמשה לאוין לא חשיב אלא הני לאוי דאתו מהאי קרא דרבי שמעון דהיינו לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דנגד וגו' וק"ל. ובבריייתא דר"א נ"ל להגיה כן דתניא ר"א אומר כליל תהיה לא תאכל כל שהוא בכליל תהיה וכו':

שם כל היכי דקרינן וכו' קרינן ביה וזר לא יאכל וכל היכי וכו' כצ"ל ול"ג קודש:

תוס' ד"ה כל שבקודש פסול וכו' עד סופו אבל עדיפא מיניה משני דלא מיירי כלל מזה והוא סוף הדבור ואח"כ מתחיל דבור אחר זר שאכל חטאת וכו' כצ"ל:

ד"ה זר שאכל חטאת לפני זריקה וכו' והא דאמר לעיל ר"ש כו' איסור בעלמא וכו'. אבל לא יתישב תירון זה לפירוש ר"י דלעיל דפירש דאהני היתורים לגלויי שכל האסורים דאתין בק"ו חייבים מלקות ול"ג דהקושיא בעצמה אינה דאת"ל דלר"ש בלפני זריקה חייב מלקות לא קשיא מידי דר"ש לא מחייב ליה מלקות אלא מטעם איסור דלפני זריקה מלאו דלא תוכל לאכול וגו' דלעיל והכא דפטרו היינו ממלקות דלאו וזר לא יאכל כי קדש הם ור"ל דמלאו דזרות הוא פטור ולא מלאו דלפני זריקה וק"ל ועוד נוכל לומר דרב גידל אמר אתי כרבנן דפלוגי אר"ש אבל העיקר נ"ל דאתי אפי' כר"ש ולא פטרו כ"א מלאו דזרות כמו שכתבתי ודו"ק:

ד"ה ומאן תנא דפלגי אר' יהודה וכו' עד וקשה דבפרק הרש וכו'. נ"ל להגיה דבפירוש החומש פרש"י וכו' ורש"י העתיק אותו פירוש מזבריייתא דספרי וכוונת תוס' הכא בדבור זה לאותו ברייתא דספרי אתי כר"א בן יעקב דדריש נמי התם תנופה מנ"ש דמידך וליכא למימר דרש"י דהתם ס"ל דמנ"ש לחוד יליף תנופה ותיבות והניחו והנחתו שתיאן אתין להנחה מעכבת כדפרש"י הכא דהא יליף נמי תנופה שניה מוהנחתו והתם לויכא ג"ש ואית ליה שתי תנופות ש"מ דמתכות והניחו ומוהנחתו גופייהו יליף השתי תנופות והיינו דקאמר ורואיה דהתם מוכה כו' וכ"ת א"כ ג"ש ל"ל אי לאו ג"ש הוי מוקמינן קרא קמא ולקח הכהן הטנא מידך והניחו להנחה ממש כרבי יהודה דשמעתין ואתי ג"ש לגלויי דלתנופה אתא וכיון דוהניחו דבקרא קמא אתא לתנופה אמרינן נמי א"כ דה"ה והנחתו דבקרא בתרא אתי נמי לתנופה שניה ולכך הוצרך נמי למכתב בקרא קמא ג"ש וגם תיבת והניחו דהשתא ילפינן והנחתו מן והניחו דתרווייהו אתו לתנופה אבל אי לא כתיב בקרא קמא אלא ג"ש לחוד לא הוה מוקמינן האי והנחתו דבקרא בתרא לתנופה אלא להנחה ממש כן נ"ל לפרש כוונת התום' דהכא ועיין במסכת סוכה דף מ"ז ע"ב שם בתום' ד"ה הבכורים טעונים קרבן דשם תפסו התום' שיטה אחרת מדהכא ע"ש:

בא"ד לכך פירש הד"ר אברהם וכו' והשתא לפי זה שלש מחלוקת בדבר ר"א בן יעקב מוקי תרווייהו והניחו והנחתו לשתי תנופות ולית ליה הנחה כלל ות"ק מוקי תרווייהו להנחה מעכבת ולית ליה תנופה כלל ור' יהודה מוקי חד להנחה ממש וחד לתנופה:

דף יט.

תוס' ד"ה ואי סבר לא קדשה וכו' כדאמרינן בזבחים באו לגזב וגבעון הותרו הבמות וקדשים קלים ומעשר נאכלים בכל עיר כצ"ל:

בא"ד לכן צריך לומר דגרים אי סבר לא קדשה מעשר שני נמי וכו' וגרים לעולם קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא וכו' אין להקשות למה להו לתום' לשנות הגירסא במלתיה דמקשה וגרים אי (דלא) סבר לא קדשה מעשר שני דהא אמשקן לא היה קשה לן מידי אלא אמסקנא דמסיק לעיל קסבר לא קדשה לעתיד לבא ואם כן לגרום במסקנא לעולם קדושה דאשונה קדשה לעתיד לבא ותו לא דאל"כ יקשה לן איפכא דהוה משמע דאי לא קדשה לעתיד לא היינו יכולין לאוקמי בכהאי גוונא כגון שזרק דמו לפני הבית וכו' וזה אינו ע"כ מוכרח לגרום אי סבר לא קדשה מעשר שני נמי דהשתא לא מתוקמא מענין אחד אלא אי סבר קדושה ראשונה קדשה לעתיד:

בא"ד בסופו דודאי בשעת משא ומתן יכול להיות דומה וכו'. הלשון מגומגם ותמצית הענין הוא זה דודאי במשא ומתן דבריייתא דקאמר ודין הוא וכו' יכול להיות שהיה רוצה לדמות בכור שאחד הבית וכן בכורים שהופרשו קודם הבית אבל לא הובאו כלל לפני הבית למעשר והיה עולה בדעתו למילף מעשר מינייהו ואי תקשה הא לא דמו למעשר דהא בכור צריך למתן דמים וכן בכורים להנחה היינו הא דמשיב לעיל מה לבכור שכן טעון מתן דמים ואיזמורים וכו' מה לבכורים שכן טעונים הנחה אבל במסקנא דקאמר ת"ל ואכלת לפני ה' אלהיך וגו' מקיש מעשר לבכור ע"כ צריך לאוקמא בבכור שלפני הבית דאל"כ לא דמי לבכור וליכא למילף מיניה מעשר בהיקש וק"ל:

שם ע"ב ד"ה הוא בפנים וכו' דע"כ לא מצעי ליה לרב פפא וכו' כיון שהפירות חוץ לירושלים והדין נוטן דהא קרינן בו וכו':

בא"ד וכיון שמשאו מבחוץ קרינן ביה כי ירחק ממלואך ונ"ל דממלואך מגלה לנו וכו' כצ"ל. והמותר צריך למחוקו:

דף כ.

בגמ' וזר שאכלה לוקה שתיס שאפי' בתחלה אכלה וכו'. נראה לי להגיה שאלו בתחלה אכלה וכו' וק"ל:

ברש"י ד"ה והמקיף פאת ראשו משום דבעי למימר וכו'. נ"ל דהוצרך המפרש לכתוב כן משום דהוקשה לו מה חימוש אשמועינן מתניתין בלאו זה דכל הני לאוין דקא חשיב צריך למציא בהן איזה דבר חדש כמו שפי' רש"י והתום' ריש פרק:

בד"ה חייב על הראש וכו' ונהי דהכא לא צריך לאתניי מקרא דמסתמא כי היכי דאמרי' ושרט וכו'. הלשון מגומגם וראיתי מי שגיהה ונהי וכו' עד ה"נ אמרי' פאת לחייב על כל פאה ופאה גבי קרחה איצטרריך לאתניי קרא דהתם לא שמעינן לה מיתורא דקרא דושרט כולי האי ר"ל דגבי פאת הראש נוכל שפיר ללמוד דחייב על כל פאה ופאה כמו שמצינו גבי שריטה אבל קרחה לא נוכל ללמוד כל כך משריטה כמו פאה:

בתום' ד"ה רבינא אומר וכו'. נ"ל להגיה כן הא דקאמר בגבולין לוקה ג' מיירי כשהאיש עומד מבפנים ונקט ליה לקנה מבחוץ וכו' ולוקה כשאוכלן במקומן:

ד"ה לחייב על כל קרחה וקרחה וכו' והקונטרם לא גרים וכו' אלא בחדא התראה וכן פי' לעולם בזה אחר זה. הלשון מגומגם אלא שכוונתו לומר שאינו גורם אלא בחדא התראה ופי' אפי' בזה אחד זה ואפי' הכי פריך ומי מחייב ושמא היינו טעמא של הקונטרם דלא גרים בבת אחת משום דאי בבת אחת הכל קרחה אחת היא ובריייתא דלעיל אמרה על כל קרחה וקרחה א"כ פשיטא דלא איירי בבת אחת ולכך קאמר וי"ל הגירסא דמצי איירי הבריייתא בבת אחת וכגון שעשה ה' שעורין אי לאו קושיין דפריך מגזיר: **שם**:

דף כ:

בתום' לא צריכא סקך וכו' עד וי"ל דשאני הכא דגלי קרא וכו'. פירוש התום' בכל דבור זה הוא דחוק דלפי זה עיקר התירון חסר מן הספר דהמקשה הקשה דאפילו בזה אחר זה ליכא לאוקמא בחדא התראה כמו שכתבו בדבור שלפני זה דאפילו בזה אחר זה היה יכול להקשות והתרצן השיב לו דאיירי אפילו בבת אחת ואי משום דגלי קרא היה לו להשיב לו המקרא ואינו משיב לו כן אם לא צריכא וכו' ועוד יכי לא ידע המקשה דלעיל יליף ליה מקרא דקרחות מחלקות ואפ"ה פריך מגזיר אבל לפירוש המפרש יתיישב טפי דהתרצן השיב לו לא צריכא דסך ה' אצבעות וכו' והוי כאילו התרה על כל אצבע ואצבע ולא חדא התראה היא וק"ל:

דף כא.

בגמ' אי גמיר ג"ש וכו' אי לא גמיר ג"ש מספרים נמי לא. נ"ל דמכהנים פריך דגבי כהנים ליאסר אפילו במספרים דאי אישראל לא הוי פריך מידי דהא כתיב בהו לא תשחית ובמספרים לא היה השחתה:

שם (קסבר) הני נמי גילוח עבדי ג"ל לדידיה הא דכתב רחמנא לא יגלחו אתא למענטוי שאר כלים דאית בהו השחתה ולא עבדי גילוח אבל מלקט ורהיטני ס"ל לר"א דלא אמענט מלא יגלחו משום דעבדי נמי יגלוח אלא אתי למענטוי שאר כלים וק"ל:

בתום' ד"ה על עבודת כוכבים וכו' פ"ה חייב מיתה בכדרכה וכו'. הלשון מגומגם וני"ל דר"ל דפ"ה ס"ל דאי היה אותה עבודת כוכבים דרך עבודתה בשריטה חייב מיתה ואי לא הוי דרך עבודתה בכך דאז אינו חייב מיתה אבל מ"מ חייב מלקות מלאו דלא תעבדם כך הוא מפרש כוונת פ"ה אלא שפ"ה קיצר לשונו לפי' זה:

בא"ד דאינו בכלל עבודה ואינו חייב אלא ביד כצ"ל:

שם :

דף כא:

בגמ' אמר רב ביבי א"ר יוסי לא פושט ונלובש ממש אלא אפילו מכנים ומוציא וכו' כצ"ל:

בתום' ד"ה התירש וכו' עד לכך מפרש ר"י וכו' אבל בכלאי הכרם איכא ב' מלקות וכו' דקא עבד ב' הדא דזרע כלאי זרעים ועוד דזרע כלאי הכרם כצ"ל:

דף כב.

ד"ה מתקוף וכו' ואומר הר"ם דלא דמי וכו'. ר"ל ולעיל הכי פריך תנא קתני שמנה ד"ל בהנך דקא חשיב לא משכחת כי אם שמנה לאוין מכלל דלא מנה בי"ט כי אם חד וזה אינו דהא משכחת ביה שתי' זהו עיקר קושייתו ואין קושייתו דליחשוב יותר אלא קושייתו היא דלא תני האמת וק"ל:

ד"ה אמר ליה כגון דאמר שלא אחרוש וכו' עד ואולי י"ל דמשכחת לה בהן כגון בעפר תיחוח. אין ר"ל דהבריייתא איירי בעפר תיחוח דא"כ לא היה חייב משום חורש בי"ט אלא ר"ל כיון דאשכחן הן כגון בעפר ולכך הלה בענין זה שבועת ביטוי דנשבע להרע ולהיטיב קרינן ויש לדקדק א"כ מאי דאמר נמי התם לא קא הלה שבועה דמושבע ועומד וכו' הא אשכחן שפיר דהלה כגון בעפר תיחוח דאינו מושבע ועומד דלית ביה חיובא מן התורה וצ"ל דלענין מושבע ועומד צריך להיות דבעינן דאתינן לחייבי משום שבועה לא יהא בו איסור מקודם דאל"כ לא היה חייב עליה משום שביעה והואיל והבריייתא ע"כ איירי בעפר שאינו תיהוה כדלעיל לא חייב עליה משום שבועת דלא חיילא עלה איסור שבועה כיון דכבר אסיר משום מלאכת י"ט (לכך הוצרך לשנויי דחיילא מטעם איסור כולל וק"ל):

דף כג.

בגמ' להשתלש. פירוש המשניות להרמב"ם ז"ל וברטנורא ז"ל מפרשי' שהיו לוקים אותנו שליש דהיינו י"ג על כתף זה ושליש על כתף זה ושליש מלפניו ובזה יתיישב שאמר ר"י והיכן לוקה את היתירה וקאמר שלוקה את היתירה בין כתיפיו:

מֵהֶרְשֵׁ"ל – חֲכַמַּת שְׁלֹמֹה

דף ב.

תוס' בד"ה כל הזוממין כו' כדתניא הכה תכה כו' נ"ב נ"ל מות יומת המכה מ"מ וכן איתא להדיא בגמ' שהתנספות הקשו לשם אהא לאמרינן רוצח וגואל הדם הוי שני כתובים הבאין כאחד וא"ת ולמ"ד מלמדין מאי איכא למימר וי"ל דעוד דריש תלמודא בפרק אלו מצואות גבי עיר הנדחת הכה תכה מ"מ פי' והויין : 'פסוקים ואין מלמדין לכ"ע ודו"ק [עייין במהרש"א]:

בא"ד דרוצח וגואל הדם כו' נ"ב פי' שאם אין לו גואל הדם שב"ד מעמידין לו גואל הדם דכתיב בפעגו בו מ"מ גמ':

בא"ד ודריש ליה מן קרא כו' נ"ב ע"כ אינו יתנר גמור אלא שכך דרשינן האי קרא ודו"ק:

בד"ה זוממי בת כהן כו' דה"מ כשהבועל כו' נ"ב פי' שדנין הזוממין בחנק:

בא"ד שלא הכירו הבועל לא קרינן כו' כצ"ל ונ"ב לפי שכשהבועל נמי היה נדון דיכולין לקיים כאשר זמם לאחיו הוו שפיר בחנק ולא בשריפה דהא סוף סוף זממו נמי עליה וק"ל:

בא"ד קמ"ל היא כו' למעוטי זוממין בכל ענין אפילו היכא דלא מקיים בהו כאשר זמם לאחיו ואפ"ה אמרינן היא ולא זוממיה ואינס אלא בחנק ואף דלא מקויימינן כאשר מידי מ"מ חשבי' כאלו בועלה היה נידון להוו בחנק השתא דאינו נידון לא חמירי עונשי דידיה טפי וחשבינן כאלו זממו במיתת הבועל ודו"ק:

בא"ד ושוב פשטה כו' נ"ב פי' כשהבועל לא היה נידון שמא העדים לא יתחייבו מיתה כי אם שריפה דבעינן לקוימי כאשר זמם לאחיו וליכא וא"כ בע"כ בדיה צריכין אנו לקוימי כאשר זמם א"כ ע"כ דינן בשריפה כדאיתא בסוגיא בעינן כאשר זמם וליכא וא"כ לפי זה בהכרח כאי שינויא דמשנינן דאתא היא למעוטי בכל ענין אינו אמת עד שפשטה ר"י כו' ודו"ק:

דף ב:

גמ' במזיד נמי ליגלי כו' נ"ב פי' מזיד בדבור כמו שנגז במעשה ודו"ק:

תוס' בד"ה ומה הסוקל כו' בדבר הזה שיתחלל הזמה כו' כצ"ל:

דף ג.

תוס' בד"ה באומר עדות שקר העדתי במקום פלוני עמנו הייתם נ"ב פי' ובהזמה בעינן דוקא דהזמנו תרוייהו ודו"ק:

דף ג:

תוס' בד"ה איכא לאמרי כו' ובההרות הגיה ר"ת מען עשר כסף כי ילוינו ולא במשפט כו' כצ"ל ונ"ב עיין בפ' מי שמת (בבא בתרא דף קמ"ח ע"ב) בתוס':

דף ד.

רש"י בד"ה מ"ד כו' אחזקה והיא בחזקת כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אמר רב יהודה כו' כלי ע"ג מימיו כו' נ"ב פי' דבי"ט אסור לטבול כלי משום תיקון כלי אם לא ע"ג מימיו וק"ל:

דף ה.

גמ' מסורא לנהרדעי נ"ב פי' אפי' בסוסים ובפרדים ודו"ק:

שם ואמר רבא באו כו' כצ"ל:

דף ה:

גמ' ריש לקיש דאמר כר' יהודה ור' יוחנן כו' נ"ב דבר תימה הוא איך מדמה פלוגתייהו להא דמתניתין דלא הוחזקה כלל בשקרות ואדרכה קצת איפכא משמע דר' יוחנן דאמר כל ישראל מי הוחזקו א"כ מ"ה ס"ל כרבי יהודה דאמר כת סטויא היא ולא מחזיקין כל אינך סהדי בשקרי ואפשר דה"ק ריש לקיש כר' יהודה כלומר ריש לקיש דאמר הוחזקה כלומר מאחר דמהדרא אסהדי שקרי ה"נ א"ר יהודה כת סטויא מאחר דמהדרא תמיד להזים ודו"ק:

רש"י בר"ה בריבי אומר כך היה שמו נ"ב ולא פי' כאן גדול הדור כמו שפי' בכ"מ לפי שלא שייך לומר אמר אביו מאחר שלא הוזכר שמו ודו"ק:

דף ו.

רש"י בד"ה הרוג יציל כו' הרוג נמי יציל כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אמר רבא כו' שאינס אומרים אמת כו' נ"ב ולפי זה הטעם יראה שאותם כתות האחרות שלא הזמנו לא בטלה עדותן והרמב"ם והטור פסקו שעדות האחרות בטלות אלא לענין דלא בעינן עד שזומן סבירא להו חשבינן כעדות אחרת וס"ל דגבי קרוב או פסול משום הכי פוסלין אפי' לאחר כדי דבור משום דתלוי הפסול בראיית המעשה שהיה כא' מש"ה אם בא אח"כ להעיד פוסל למפרע את כולם אבל הזמה תלוי בהגדה לחוד ומש"ה לאחר כדי דבור לא בעינן עד שזומנו כולם אבל מ"מ לא גרע מקרוב או פסול ומ"מ נראה לי ליישב אף לדברי התוס' דלענין דין הזמה חשבינן שאינס עדי אמת אבל לענין דין ביטול העדות חשבינן כקרוב או פסול ודו"ק:

בא"ד לא בא עדותם אלא שהעידו בב"ד כו' כצ"ל:

בד"ה לאסהדי כו' ויאמרו לאסהדי כו' נ"ב פי' ויאמרו נמי שהתרו בו ודו"ק:

בא"ד עם הפסולים אחיתו או כו' כצ"ל:

דף ו:

תוס' בד"ה הוא והן כו' מאי קאמר כו' נ"ב פי' אותנו המפרש:

בד"ה אמר רבא כו' כדפירשנו נ"ב פי' אליבא דיש מפרשים לעיל בד"ה דיניו נפשות כו' דעד א' לממן לשבועה כו' כצ"ל:

דף ז.

רש"י בד"ה לפני כו' בו הס"ד:

תוס' בד"ה דילמא במקום כו' ומפיק ליה מקרא דלא כו' שואל להם שאם אמרו לא ידעי' יבטל העדות דאמרי' כו' כצ"ל והשאר נמחק [עיין במהרש"א]:

דף ז:

גמ' אלא אמר רבא אימא פרטו כו' א"ל אבוי אי אומר מותר כו' כצ"ל ונ"ב כן מוכח מתנא' בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף ס"א):

תוס' בד"ה ואב"א כו' הויא וויירי במיהדק או כו' מיירי בירידה שיהא צריך לעלייה כצ"ל ונ"ב פירוש ובלא מיהדק ודו"ק:

דף ח.

גמ' התם מעניינא דקרא ומצא הכא מעניינא דקרא ומצא כו' כצ"ל:

שם יסר בנך ויניחך כו' נ"ב פירוש יתן לך מנוחה:

רש"י בד"ה הא דר' יצחק בר יוסף כו' נ"ב פי' ומש"ה נקטינן רבי ברישא אף שהוא המאוחר כי לפי הסדר דסנהדרין הוא נאמר מקודם וק"ל:

תוס' בד"ה היינו דקאמר כו' ונ"ב פי' אותם דאמרי יש אם למקרא אזלינן בתר מקרא לעולם אפי' אינו מיושב שפיר אבל אותם דאזלי בתר מסורת היינו היכי דמיושב שפיר הקרא אליבא מסורת דאל"כ לא שבקי מקרא בכדי ודו"ק:

דף ח:

גמ' עבד שהעיד בו כו' נ"ב פי' שהעבד לוקה וגולה ע"י ישראל וק"ל:

רש"י בד"ה פרט למכה כו' ורציחה ולר"ש כו' הד"א:

תוס' בד"ה אינו צריך כו' חריש נמי אתא לתוספת נ"ב פי שיהיה קודש ואסור בהנאה כמו שביעית אף שאינו מוחזר על החרישה ודו"ק:

דף ט.

רש"י בד"ה הגוי גס צדיק תהרוג קא ס"ד שהודה לו כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אלמא גר תושב נכרי הוא וכו' קאי אכל מה דלעיל מיניה ואף אח"ל דהאי חוץ אתי למעוטי כו' כצ"ל:

בא"ד דהא לא קתני כללא כו' נ"ב ביש ספרים מחקו לה. כי לא הבינו ודק:

דף ט:

גמ' אלא כדאמר שמואל דאמר שמואל בר נחמני כו':

שם ושלת שיהו משולשין כו' מצייר שם ציור זה:

רש"י בד"ה נפסק כו' דרבנן דר"ש היא דאמר נשמט כו' ונפסק החבל כו' כצ"ל:

דף י.

גמ' אמר אבוי הללו קולטת כו' נ"ב פירוש הני שש ערי מקלט:

שם שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבין כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה נואלו שרי ציען ונ"ב :

דף יא.

רש"י בד"ה בלשון עזה כו' ודיבור לשון עז הוא נ"ב פירוש התורה נקראת עז דכתיב ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

דף יא:

רש"י בד"ה על איבריה כו' ששפו משם כו' כצ"ל:

בד"ה להדר בהנך במיתות מרובה בגדים כו' נ"ב יש לתמוה הא סתם כהן גדול הוא מרובה בגדים ומיאשיה ואילך וקודם יאשיה אין שייך לומר מרובה בגדים אלא כולם משוחים בשמן המשחה ואין לי ליישבו אלא בדוחק שחבי קאמר שהרי הוא חוזר בהנך תרי במרובה בגדים או בשעבר ממשחתו וא"כ אפילו חד ליתא ליהדר באינך ודו"ק [עיין במהרש"א]:

דף יב:

גמ' מתני' כיוצא בו נמחק מתני' קודם כיוצא בו ונרשם אחר כיוצא בו:

רש"י בד"ה הרג באותה כו' בשונג הס"ד:

בד"ה פלך מדינה נ"ב פי' עיר:

דף יג.

רש"י בד"ה גרושה וחלוצה כו' אלא מריבוי מיייתין כו' נ"ב פירוש ואינו אלא אסמכתא בעלמא כדאמרינן ביבמות כאן שנה רבי חלוצה דרבנן:

מהרשי"ל – חכמת שלמה • מכות

דף יג:

גמ' דלאו דחסימה כו' נ"ב ומ"מ חייבי כריתות וחייבי מיתות ב"ד לא ממעטינן מהיקשא לאו דחסימה דאטו מנרע גרע כדלקמן (מכות דף טו ע"א) ע"ש:

דף יד.

רש"י בד"ה גמר עונש מאזהרה כו' ולאחותו שהיא בת אביו כו' נ"ב יש מוסיפין ברש"י ובת אמו שלא בת אביו ואומר אני כל המוסף גורע דבהאי אידך קרא שנכתב באחרי מות באזהרה בת אשת אביך וגו' לא איירי אלא באחותו מאביו ולא מאמו ובא אחותך היא לרבוי מאביו ומאמו אבל קרא קמא דאחרי מות דכתיב ערות אחותך וגו' ביה כתיב בת אביך או בת אמן וכהאי גוונא כתיב בעונש תרוייהו ומשום הכי הבא על בת אביו ובת אמו חייב שנים אחת משום אחותו ואחת משום בת אשת אביו כדאיתא להדיא בסנהדרין:

תוס' ד"ה מה עבודת כוכבים כו' דמ"מ קשה נהי דקרבן כו' כצ"ל:

בד"ה הכי גרים רש"י כו' עוד יש מפרשים כו' נ"ב זהו פי' רש"י שלנו:

בד"ה ואידך כו' דקאמר גמר עונש מאזהרה כו' כצ"ל:

דף יד:

גמ' בלשון נגיעה ואזהרה לאוכל איתקש כו' כצ"ל:

שם לא שגא לפני זריקה כו' נ"ב פירוש ומנן לו האי לא שגא מאחר דבעיא קרא לנפא לאזהרת אכילת טמא בקדשים ודו"ק [עיין במהרש"א]:

דף טו.

גמ' אמרו לו אמרת כו' נ"ב נ"ל לרבה בר בר חנה ומה שגאמר אח"כ אמר רבה הוא רבה בר נחמני ודו"ק:

רש"י בד"ה משום דקשיא כו' אם גירשה ויחזירנה ויפטור אלמא כו' כצ"ל:

בד"ה אמר עולא כו' דאי לתחלתו ולומר שישאנה לא יאמר ולו תהיה לאשה ונגמר ממוציא שם רע כו' כצ"ל:

בד"ה ואם אינו כו' לאחריו הס"ד:

בד"ה אלא אמר רבא כו' לכל ימיו הרי כו' העברת הללו כצ"ל והס"ד והד"א:

דף טו:

תוס' בד"ה הניחא כו' כלל מדיי הוא כו' דהאי אינו לאו הניתק לעשה כו' שבתלמוד משום דדרשינן כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה במאי כו' מעל הבנים דאי לקי כו' כצ"ל:

דף טז.

רש"י בד"ה חוק הא דלעיל נמי נשבע הוא כצ"ל:

בד"ה קשיא דר"י אדר"י לתרוייהו כצ"ל:

תוס' בד"ה אי דקטלה כו' דמיירי שהרגה בשוגג כו' נ"ב פי' ונאמר דחייבי מיתות שונגים חייבים במלקות ודו"ק [עיין במהרש"א]:

דף טז:

תוס' בד"ה ריסק כו' כל שהוא חייב א"כ ע"כ אכילה אתי למידרש היכא דאיכא כו' חל על איסור כולל אמינן נמי דטמאים מצטרפים כו' כצ"ל ונ"ב פי' שיבא איסור נבילה ויחול על איסור טומאה וק"ל:

דף יז.

תוס' בד"ה ורבנן בריית כו' איבד שמו על ידו כו' נ"ב פירוש שמתחלה היה נקרא גיד הגשה ועכשיו חתיכת גיד וק"ל:

דף יז:

תוס' בד"ה דלמאי דס"ל כו' מ"מ לא אתא אלא להכי כדפרישית כו' כצ"ל:

בד"ה איסור בעלמא איתא בכולהו הא דמרבה אזהרה כו' כמו שאפרש מבשר כו' כצ"ל:

דף יח.

רש"י בד"ה קרא יתורא כו' למיהוי לאו באנפי נפשיה נ"ב נ"ל שחוזר אמה שלמעלה דלהכי נכתב למיהוי לאו כו':

בד"ה כיון שיצא כו' נאסר מבשדה יתורא כו' על אכילתו כצ"ל והס"ד:

תוס' בד"ה איסור בעלמא כו' ומה שבא לחדש בעולה היינו כהן כו' לא למלקות באיסור דחון לחומה בכל חד כו' כצ"ל:

בא"ד במקרא יותר משאם כו' נ"ב פירוש במקרא דלא תוכל לאכלם דכולל הכל וק"ל:

בא"ד דלגב אינך כתיביה כדאמרינן דע"כ ה"א ליכא כו' לא תוכל לאכלם לא קאי אעיקרא ור"י כו' כצ"ל והס"א:

בד"ה ולילקי משום זר כו' וישנו כמו אכילה כו' נ"ב פי' אפי' ליכא כזית:

דף יח:

תוס' בד"ה כל שבקדש כו' וטמא ופסולין אחרים וי"ל כו' כצ"ל ונ"ב כפול לעיל בדבור הארוך בד"ה ומאן תנא דפליג אר' יהודה כו' כצ"ל:

דף יט:

גמ' שם אפיתתא דירושלים מהו פשיטא כו' כצ"ל ונ"ב כך נראה לפי גירסת ספרים שלנו ויותר נראה בעיני מנרסת המפרש נ"ל:

רש"י בד"ה רבינו גופיה כו' ר"י בר' נתן נ"ב הוא חתנו של רש"י והוא אחיו של ראב"ן שיסד ספר צפנת פענח:

בד"ה מעשר ראשון כו' כנגד מזרח וכן מעשר שני בדדומה תרומה בעוקצה כו' דבעו ראשית שיהו שיריה כו' ראשית שיהו שיריה ניכרין כצ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד והיא שנת מעשר שני ואותה שנה כו' אותה תאנה מעשר עני בגבולין או שהיא שנת מעשר כו' כצ"ל:

דף כ.

רש"י בד"ה דעייל כו' ממנה דקסבר כו' משיפקסו כו' הס"ד והד"א:

בד"ה חייב על הראש וכו' כדאמר' לקמן כו'. נ"ב חוזר אהא דלעיל ומשום הכי כתב המגיה יש כאן גמגום ודו"ק:

דף כ:

רש"י בד"ה איכא דמפיק כו' כעדשה וסימנך כו' הד"א:

בד"ה ה"ג תנא הנוטל כו' כצ"ל. ונ"ב וכן הגירסא בסוף המצניע (עיין במהרש"א):

בא"ד ולא גרסינן תניא כצ"ל והס"ד. ונ"ב פירוש ולא תניא שקאי לעולם אמה של מעלה כמו תניא נמי הכי או והא תניא כו' וק"ל:

דף כא:

גמ' משום זורע ב"ט. נ"ב פי' ויש כאן ב' מלאכות חרישה וזריעה וחייב שנים דהא משקה מים לזרעים חייב משום חורש ומשום זורע וק"ל:

אמר ליה עדא תהא. נ"ב פי' זאת תהא ונ"ב עוד פ' השולח (גיטין דף מ"ה) פירש"י עדא אמרה כמו זאת אומרת:

שם גיד בחלב ואכלה לוקה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה בכור בכור כו' נפקא לחולין כצ"ל והס"ד:

בד"ה המנכס כו' ורבנן דפליגי כו' כצ"ל. ונ"ב פי' כך הוא אליבא דס"ד וק"ל:

תוס' בד"ה החורש כו' שהוא מוקדשין חולין בשור וחמור לאו דוקא דליכא כו' כצ"ל:

דף כב.

גמרא איסור כולל לית ליה כו'. נ"ב פי' ומש"ה ליכא למימר מגו דחייל אחול כו':

דף כב:

גמ' שם המכות האלה בין ידיך כו'. נ"ב פי' אלמא שדרך המכות להיות בין ידיך והיינו בין הכתפיים והיינו אותה מכה של ארבעים לר' יהודה ודו"ק:

ועוד יש לפרש מאחר לאשכחן שדרך להכות בית מאהבי' א"כ אין לפחות מארבעים שלימות וזו היא לטובתו ודו"ק:

שם שלש מלפניו ושתי ימות מלאחריו כו' כצ"ל. ונ"ב פירוש שליש על כתף ימין ושליש על כתף שמאל וכן להדיא בהרמב"ם:

רש"י [בד"ה] כפולה אחת לשנים ועוד רצועה כו'. נ"ב נראה לי לפרש שהרצועה ראשונה של עגל שהיא כפולה חוזר ומכפל בכל רצועה אחת שהיא כפולה והיינו ב' שהן ד' ואולי כן דעת המחבר ומה שאמר ועוד רצועה אחרת היינו אותה שהיא של חמור שתוחד באותה של עגל נמי כפולה לשנים ודו"ק:

בא"ד הרצועה ושל חמור לקיים בהן כו' ולא נהירא לשון אחר כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה הוסיף לו רצועה עד האומד הס"ד:

דף כג:

גמרא אמר רב יוסף מאן סליק כו'. נ"ב פי' במה ידעינן למפסק הלכה דשמא ידונו אותו בשמים אפי' אחר שלקה ##ח"ק:

שם על ידיה תא שמע ואומר כו'. כצ"ל:

דף כד.

גמ' דאי לא תימא הכי כו'. נ"ב פי' ואף תימא שאין חילוק בין כל אלה לאלה אפי' הכי אשכחן אף היכא דכתיב כל אלה לאחת מאלה קאמר ובס"א יש גירסא אחרת:

שם בדד' חייא בר אבא דאמר רבי חייא בר אבא זה שאינו כו' כצ"ל:

פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ

דף ב.

משנה כיצד העדים נעשין זוממין מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה כו' ופירש"י שהוא בן גרושה בפנינו נתגרשה אמו קודם שנולד והרי הוא חלל ופסול עכ"ל. ונראה שהוצרך לפרש כן דאל"כ לא שייך ענין הזמה בעדות זה שהרי עיקר הזמה היינו שהזמנו ע"י עדים שאמרו עמנו הייתם ביום פלוני במקום פלוני וא"כ אם העידו סתם על פלוני שהוא בן גרושה כדי לעשותו חלל א"כ לא שייך הך מלתא כלל שאין זה תלוי בזמן לכך הוצרך רש"י לפרש שעיקר העדות היינו שאמרו בפנינו נתגרשה אמו וא"כ ע"כ איירי שנתגרשה בפנינו ביום פלוני במקום פלוני ונראה לכאורה דע"כ איירי בענין שאמו של זה כבר מתה דא"כ בלא"ה לא שייך בכה"ג כאשר זמם שהרי יכולין לומר לאוסרה לכהונה באנו כדאיתא בכה"ג פ' היו בודקין (סנהדרין דף מ"א) והובא בתוּם' כאן מיהא השתא דחתינא להכי שפיר מציען למימר דאיירי אפילו בשאמו קיימת ואפ"ה שייך שפיר דין הזמה לעשותן חללין דאי לאוסרה לכהונה באו היה להם להעיד שראו שנתגרשה לאחר שנולד זה הבן ובזה ממוקדק לטון רש"י במ"ש קודם שנולד אע"פ שלא היו חלל אלא א"כ שנתגרשה קודם שנתעברה אפ"ה כיון שאין זמן ההריון ידוע מש"ה דיקדק וכתב שנולד דעיקר כוונתו דאי לאוסרה לכהונה באו הל"ל שנתגרשה לאחר שנולד כן נ"ל ועיין בתוספות י"ט. ועוד נראה דבלא"ה עיקר עדותן באמרם שהוא בן גרושה היינו שנתגרשה מבעלה הראשון ואח"כ נשאת לאביו של זה שהיה כהן ללפ"ז אפשר שהאיש והאשה היו שוגגין בדבר דאין לפרש שהעידו שנתגרשה מאביו של זה וחזר ונשאה דא"כ הרי יש חייב מלקות בעדותן כדדרשינן בר"פ האשה רבה דהא דכתיב יקדשתו באיסורי כהונה היינו בע"כ שאם לא רצא דפנו ופירש"י שמכין אותו עד שתצא נפשו אם אינו רוצה לגרש וא"כ הרי שייך בהו שפיר כאשר זמם אפי' אם באו לאוסר' על בעלה וא"כ מהיבא תיתי נאמר שיעשו בן גרושה תחתיו אע"כ כדפרישית כן נ"ל ליישב מה שקדקק התוספות י"ט ע"ש ודוק היטוב:

שם או בן חלוצה כו' אין אומדין יעשו בן חלוצה תחתיו. אע"ג דבן חלוצה לא היו אלא חלל מדרבנן אפ"ה סמ"א דשייך בהו דין הזמה כיון שרצו לעשות זה הבן חלל דרבנן וכ"כ הר"ן ז"ל:

בתוספות בד"ה מעידין אנו באיש פלוני כו' ויש לדקדק אמאי לא נקיט מעידין אנו באיש פלוני שהוא ממזר כו' וי"ל משום דקאי כו' עס"ה. ולכאורה תירוצם דחוק מיהו למאי דפרישית בסמוך נ"ל ליישב בפשיטות דבמעידין עליו שהוא ממזר לא שייך בהו ענין הזמה דמתניתינן כיון דהזמה אינו אלא ע"י עמנו הייתם ביום פלוני במקום פלוני וא"כ לפ"ז ע"כ שהעידו על אמו שראו שזינתה לחייבי כריתות או מיתת ב"ד ביום פלוני במקום פלוני ובענין זה נראה דלא משכחת לה הך מלתא בכה"ג שע"י עדותן יהא ממזר ידאי דאי בפנויה זינתה לא' מקרוביה לא הוי ממזר ודאי דמנא ידעי שנתעברה מאותה ביאה דלמא כי היכי דאפקרה לגבי דהאי אפקרה נמי לגבי אחרינא מרובא דעלמא שכשרין אצלה ובאשת איש שזינתה נמי ליכא לאוקמי דהא קי"ל דרוב בעילות אחר הבעל ועוד דאפי' את"ל דמשכחת לה כגון שבעלה במדינת הים או שמעידין שבעל בעצמה אסור עליה ופסול עליה בחייבי כריתות ומיתות ב"ד מצד קורבה אלא דאפ"ה לא שייך כאן דין הזמה כיון שמצד עדותן יש כאן חייב מיתה במזיד וקרבן בשוגג ועוד שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו ולהפסידה כתובת' וכל תנאי כתובתה וכתובת בנים דיכרינן כדאיתא ביבמות וא"כ משלמין ממון ואם נאמר דאיירי שהעידו שהוא ממשפחת ממזרים א"כ לא שייך לומר עמנו הייתם בזמן פלוני במקום פלוני שאין זה תלוי בזמן משא"כ בבן גרושה איתא שפיר כדפרישית כן נראה לי ודו"ק:

בתוספות בד"ה מעידין אנו באיש פלוני שחייב גלות וא"ת היאך הם יכולין לחייבו גלות בעדותן הא יכול לומר מזיד הייתי כדאמר גבי אוכל חלב בפ"ק דב"מ כו' עס"ה. והקשה מהרש"א ז"ל ומאי קושיא הא אינו מהימן לומר מזיד הייתי דהא אין אדם משים עצמו רשע והא דמהימן גבי אכלת חלב היינו משום שעשה תשובה ואינו רוצה להביא חולין לעזרה כמ"ש התוֹם' עצמן שם בפ"ק דב"מ עכ"ל מהרש"א והניח בקושי' ולענ"ד נראה דלכ"מ דבלא"ה משמע מל' התוֹם' שכתבו היאך הם יכולין לחייבו גלות בעדותן ולא קשי' להו בפשיטות אעיקר גלות דכתיב בקרא היכי משכחת לה הא יכול לומר מזיד הייתי אע"כ משום דאיכא למימר אה"ג עיקר גלות בקרא היינו עצה טובה להורג בשוגג שלא יתרגנו גואל הדם והא דכתיב נמי בתר הכי עד עמדו לפני העדה למשפט ואם בשנא' בלא איבה הדפו והשיבו אותו זקני העדה לעיר מקלטו דפשטא דקרא משמע שנתחייב גלות במשפט ע"פ העדים דבהם נמי איכא למימר דהוי משום עצה טובה שהרי אם יאמר מזיד הייתי כ"ש שיתרגנו גואל הדם אבל אלשון משנתינו דאיירי בדין הזמה מקשו התוֹם' שפיר מה הזמה שייך כאן כיון שאין החייב גלות מצד עדותן שהרי הוא יכול לומר מזיד הייתי וא"כ לפ"ז אין מקום לקושי'ת מהרש"א דכוונת התוֹם' דכיון דאיגלי מילתא שאלו העדים עדות שקר אן שלא הרג כלל אפי' בשוגג וא"כ מעיקרא כשהעידו נמי לא היו יכולין לחייבו גלות בעדותן דמסתמא יאמר האמת שלא הרג ואף לפי דבריכם שהרגתי אפ"ה איני חייב גלות בעדותכם שיכולני לומר מזיד הייתי ואע"ג דאפ"ה בדמיה תליא מילתא אם ירצה לגלות מעצמו מיראת גואל הדם אפ"ה כיון שאין זה מעיקר הדין אלא עצה טובה תו לא שייך הזמה בכה"ג שהרי אפי' אם לא העידו כן בב"ד אלא חוץ לב"ד אפ"ה אפשר שיגלה מעצמו מיראת גואל הדם וע"ז מתרצים התוֹם' שפיר בחירוצם הראשון ששייך שפיר הזמה כגון שהעדים העידו שהרג בשוגג ולא מזיד ובתירוצם השני כתבו דודאי אה"נ אם יטעון לפני ב"ד שהעידו שקר שלא הרג בשוגג והוא נאמן במנו דמזיד הייתי ודאי שאין הב"ד יכולין לחייבו גלות בעדותן אלא דאפ"ה א"ש הא דקתני שמעידין שחייב גלות והיינו היבא ששותק דכיון דהשתוקה כבודאה דמיא ממילא חייב גלות ע"פ הדין כנ"ל נכון ליישב התוֹם' ותו לא מיד:

בגמרא תנא התם קאי כו' ויש עדים זוממין אחרים שאין עושין בהם דין הזמה כו'. לכאורה לפ"ז אכתי לשון המשנה אינו מדויקדק וטופי הוי שייך למיתני כיצד אין העדים נעשין זוממין אלא לוקין ארבעים י'הנראה בזה דאיצטריך למיתני בהאי לישנא לשאמעיען דלא שייך מלקות לגבי עדות אלא כשהוא דרך הזמה גמורה אי הוי שייך הזמה והיינו דוקא שאומרים על העדים עצמן עמנו הייתם אבל אם אומרים שהאיש פלוני שהעידו עליו היה עמהן שאין עליהם תורת עדות זוממין וכ"ש בשאינו דרך הזמה כלל אלא שאומרים ששקר העידו לא שייך מלקות כלל כדמסקינן לקמן דלא תענה לאו שאין בו מעשה הוא:

דף ב.

ע"ב בגמרא אמר עולא רמז לעדים זוממין מניין כו'. ויש לדקדק אמאי קרי ליה רמז הא לפרש"י בד"ה משום דהצדיקו משמע להדיא דפשטא דקרא לא מיתוקמ' אלא בעדים זוממין ובלא"ה נמי נראה דלכאורה פשטא דקרא דכתיב כי יהיה ריב בין אנשים ושפטום והצדיקו את הצדיק כו' והיה אם בין הכות הרשע דמשמע שע"י משפט של הריב מחייבין אותו ב"ד מלקות והיכי משכחת חייב מלקות ע"י משפט של הריב בין האנשים דאי בלאוין של גזל וריבית ואונאה ועושק שכיר הא בהדיא איתרבי לתשלומין ואין לוקין עליהן וכן בלאו דחובל נמי אמרינן בכמה דוכתין בפירוש ריבתה תורה לתשלומין מילקי לא לקי ותקע דלקמן בפ' אלו הן הלוקין כל הני דקחשיב במתני' כוליהו בלאוין של איסורי אדם למקום וכן הנך שכתבו התוֹם' שם דתנא ושייר א"כ מבואר להדיא דבלאוין שבין אדם לחבירו דשייך בהו משפט ליכא מלקות וא"כ ע"כ דפשטא דקרא לא מיתוקמא כלל אלא לענין עידי הזמה וא"כ הדרא קושי' לדוכת' אמאי קאמר לשון רמז ואפשר דאע"ג דפשטא דקרא איירי בהכי אפ"ה כיון דלענין עידי הזמה לא נזכר בפירוש בלשון המקרא אע"ג דקרא דחיק ומוקי אנפשיה בעדים זוממין אפ"ה שפיר קרי ליה רמז ותקע שכן הוא שאם נפרש לשון רמז כמשמעו לא הוי מן התורה לחייב מלקות וליסתור הכלל דקי"ל בכל דוכתי לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו אלא ע"כ דדרשה גמורה הוא וכדפרישית אלא ללפ"ז קשיא לי איפכא היאך מוקי עולא להאי קרא דוהיה אם בין הכות הרשע לענין עדים זוממין הא בהאי קרא גופא כתיב והכהו כדי רשתעו ודריש עולא גופא לקמן דכדי רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות וא"כ פשטא דקרא בא לומר דאין לחייבו אלא משום רשעה אחת והיינו מלקות והיכי דאיכא שתי רשעיות כגון מלקיות וממון לוקין ואין משלמין ואילו בזוממין אשכחן איפכא לקמן בפירדקין דלר"מ לוקין ומשלמין ולרבנן משלם ואינו לוקה לכך נראה דאדרבה מה"ט גופא קאמר עולא הבא בשמעתין שאינו אלא רמז בעדים זוממין דודאי עיקר פשטא דקרא לא איירי בהכי מדכתיב כדי רשתעו אע"כ דפשטא דקרא דכי יהיה ריב בין אנשים ושפטום איירי בריב משפט של דיני ממונות ממש ושפיר קאי אסיפא דקרא דכתיב בתריה לא תחסום שור בדישו כדאשכחן בש"ס דבוכי טובא דמהבא ילפינן שאין לוקין אלא בלאוין שהן דומיא דלא תחסום וכפרש"י בחומש והיא ג"כ מלשון הסיפרי וא"כ לפ"ז שפיר קאמר קרא דרשעה אחת אתה מחייבו והיינו מלקות משא"כ היבא דאיכא שתי רשעיות בהאי לאו דלא תחסום והיינו מלקות וממון ומשכחת לה כי הא דתניא בפ' השוכר את הפועלים החומס פרתו של חבירו ודש בה לוקה ומשלם ומסיק רבא דלרבנן דפלוגי אדר"מ האי דמשלם היינו בבא לצאת ידי שמים משום דאתנן אסרה תורה כו' וע"ש בפירש"י אבל בב"ד אין לחייבו אלא מלקות אלא דאפ"ה ע"כ איתא נמי לרמז עדים זוממין מיתורא דוהצדיקו את הצדיק וכמו שפירש"י כנ"ל נכון בעזה"י אח"ז ראיתי בס' הרמב"ן ז"ל בפ' החומש שהרגיש ג"כ במה שקדקתיו דלא משכחת שפיר חייב מלקות ע"י ריב ומשפט של שני אנשים ונתתי שבח לאל ית' שכוונתי לדעת הגדול כמוותו אלא שהרמב"ן ז"ל נדחק לפרש בחד מכמה גווני דלא רמזי בהאי ענינא וע"כ דהאי קרא דחיק ומוקי אנפשיה אמנם לפי מה שכתבתי הוא יותר נכון דודאי פשטא דקרא איירי בלאו דלא תחסום כדמשמע להדיא בלשון הספרי ובלשון רש"י בחומש ע"ש ואולי מקום הניחו לי מן השמים ודוק היטב ומה שיש לדקדק עוד בזה ובלשון הרמב"ם ז"ל מבואר בחידושינו שם בפ' הפועלים:

שם ויתפוק ליה מלא תענה. משמע לכאורה מלשון הגמרא דאמימרא דעולא קשיא ליה הכי מאי איצטריך למילף מקרא דוהצדיקו הא בלא"ה חייב מלקות מלאו דלא תענה היבא דלא שייך כאשר זמם וקשיא לי טובא דמעיקרא מאי ס"ס דשייך מלקות מלאו דלא תענה דא"כ מאי איריא עידי הזמה שע"י עמנו הייתם אפילו שלא דרך הזמה נמי לחייבו מלקות ונהי דבעדים שהוכחשו לא משכחת לה דהא תרי ותרי נינהו וכה"ג היבא דליכא הזמה גמורה כגון שבאו עדים ואומרים שא' מבעלי דינים היה עמהם ביום פלוני במקום פלוני נמי תרי ותרי נינהו דלא שייך חייב מלקות אלא דוקא בהזמה גמורה שחידשה תורה דבתראי מהימני אלא דאכתי היבא דאסהיד תרי בחד דליכא חידוש כדאיתא בפ' מרובה א"כ אמאי לא מחייבין להו מלקות ועוד הא ודאי מהאי לאו דלא תענה לא היה ידעינן חייב מלקות בעדים זוממין דמתני' דהא בכל חייבי לאוין דעלמא לא שייך חייב מלקות אלא ע"י התראה ובעדים זוממין קי"ל בפ' אלו ענרות דלא בעי התראה וא"כ ע"כ היינו בהאי קרא דוהצדיקו דגלי קרא דשייך מלקות בעדים זוממים ממילא ידעינן דלא בעו התראה כיון דלא שייך בהו התראה כדמסקינן התם בפ' אלו ענרות והנלע"ד בזה דאה"ג דלאו אעיקר מימרא דעולא קשיא ליה דלא איצטריך ליה האי קרא דוהצדיקו דודאי איצטריך כדפרישית אלא דלאאידך גיסא קשיא ליה כיון דאשכחן דגלי קרא דשייך חייב מלקות בעדים וע"כ היינו דלזהרה שמענו מלאו דלא תענה א"כ מאי איריא ע"י הזמה גמורה אפילו שלא דרך הזמה כגון דאסהידו תרי בחד נמי לילקי מהאי לאו גופא דלא תענה ואפי' בלאו התראה ואהא משני שפיר דעיקר לאו דלא תענה לא ניתן כלל למלקות כיון דלאו שאין בו מעשה הוא כנ"ל נכון ועיין מה שאכתוב עוד בזה דף ד' ע"ב:

פיסקא משום ר"ע אמרו כו' מ"ט דר"ע קסבר קנסא הוא כו' אמר רב נחמן תקע שהרי ממון ביד בעלים ומשלמין ומסקינן דהא דאמר רבה נמי תקע שהרי לא עשו מעשה היינו נמי מה"ט גופא שהממון ביד בעלים וכפירש"י יולפ"ז משמע דהיבא שכבר שילמו הבעלים ע"פ העדים דלפי' ריב"א ור"י ברפ"ק דב"ק דף ד' ע"ב בתדו"ה ועדים זוממין דבכה"ג נמי שייך הזמה דלענין ממון לא שייך למידרש כאשר זמם ולא כאשר עשה וכ"כ הרמב"ם ז"ל א"כ ר"ע נמי מורה דמשלמין ע"פ עצמן ועיקר מילתא דר"ע היינו דווקא כשעדיין לא שילמו כפשטא דמלתא דסתם עדים זוממין כנ"ל (ועיין עוד בסמוך ולקמן דף ה' ע"ב אבאר עוד שיטת הרמב"ם ז"ל בזה) אלא ללפ"ז איכא למידק איפכא דא"כ מ"ט דרבנן דפלוגי אדר"ע הא כיון דלא שילמו אין לך קנס גדול מזה והיאך אפשר לומר דרבנן סברי דאפי' בכה"ג שהממון ביד בעלים הוי ממון ולא קנס ועוד הא תנן בס"פ אלו ענרות (כתובות דף מ"א) זה הכלל כל המשלם יותר ממה שהזיק אין משלם ע"פ עצמו וכ"ס הכא שלא הזיק כלל אלא ביקש להזיק מיהו אפשר דרבנן סברי דתשלומי עדים זוממין משום כפרה ומש"ה מחייבי רבנן ע"פ עצמו כדאשכחן נמי בשבועת הפקדון כשנשבע לשקר והואה מחייב קרן וחומש וא"כ ע"כ דלא הוי בהאי כללא דס"פ אלו ענרות שהרי משלם יותר ממה שהזיק וע"כ היינו משום דחומש נמי לכפרה אתא (כדמשמע בלשון רש"י שלהי פירק ד' שומרים ע"ש) וה"ג דכוותי' ועוד נ"ל דכיון דבתשלומי ממון דעדים זוממין לא דרשינן כאשר זמם ולא כאשר עשה א"כ אפי' אם כבר שילם הנתבע הממון לשכנגדו ולאחר שנמצאו העדים זוממין הוחזר הממון לבעלים אפ"ה צריכין העדים זוממין לשלם ג"כ לבעלים אע"פ שלא הזיקו דהא לא גרע מכאשר

ומס וכ"ש הכא דאטריחוהו לבי דינא ולמיטרח אזוזי וכ"ש למאי דפרישית דעיקר תשלומי זוממין היינו לכפרה וא"כ לפ"י בכל ענין אמר ר"ע דאין משלמין ע"פ עצמן משום דקנסא הוא וכ"ג מדיקדוק לשון הרמב"ם ז"ל בפ' י"ח מהלכות עדות ועיין עוד בסמוך:

דף ג.

בגמרא אמר רבא באומר עדות שקר העדתי כל כמיניה כיון שהגיד כו' ופירש"י כל כמיניה בתמיה וכי יוכל הוא לחזור בו ויפטר הנדון מלשלם ולכאורה פירושו תמזה טובא דלדרכה מה"ט גופא דלא כל כמיניה לפטור הנדון מלשלם מש"ה צריך העד זומם לשלם לפי חלקו וכבר הרגישו בזה המפרשים 'ביחוד בס' לחם משנה שכתב דכוונת רש"י דכאן דאין יכול לפטור הנידון מלשלם א"כ אמאי קרי ליה עד זומם והיינו לפי מאי שהבין מפרש"י דאיירי שלא הזום ואף לפ"י פירושו דחוק מאד בין בל' רש"י ובין בל' הגמרא אמנם לע"ד נראה דרש"י מפרש הא דמשני רבא באומר עדות שקר העדתי היינו לאחר שכבר הזום חזר ואמר עדות שקר העדתי ומשמע ליה לרבא דהא דתניא דבעינן דוקא שיזומו שניהם היינו דוקא אם עדיין אף לאחר שהזומו עומדין בעדותן דאכתי ה"ל תרי ותרי מש"ה אין לך בו אלא חידושו שלא האמינה תורה אחרונים יותר מן הראשונים אלא דוקא כשהזומו שניהם ולא כשהזום אחד מהם משא"כ כשאותו עד שהזום אומר עדות שקר העדתי ומודה לדברי עדי הזמה שפיר מצני סבר ר"י דמשלם לפי חלקו כיוון שבזו ליכא חידוש ובהא מקשה הש"ס שפיר כל כמיניה כיוון שהגיד כו' ועי' פירש"י וכי הוא יכול לחזור בו ויפטר הנדון מלשלם דודאי אילו היה יכול לפטור הנדון מלשלם ומאני עכ"פ חזרתו לפני ב"ד הוי א"ס משא"כ השתא דכיון שהגיד אינו חוזר ומגיד ואין יכול לפטור הנדון מלשלם א"כ הב"ד אין גזקקין לחזרתו כלל וכל מה שמודה בפניהם הוי כמודה חוץ לב"ד ולעולם יוכל לחזור מהדארתו ולומר מחמת ביעתות' הוא דלאוי כדי לפטור הנדון ולפטור ג"כ מתשלומי הזמה ואפי' את"ל שצריך לשלם לצאת ידי שמים אכתי לא הוי ליה לר' יהודה למימר משלם דלשון משלם דבינא משמע כנ"ל ועוד יש לי לפרש בדרך אחר דרש"י נמי מפרש הא דאמר רבא באומר עדות שקר העדתי לאו אאותו עד שהזום קאי אלא כפירוש התוספות דלעד שני קאי ולאו מטעמייה דהתוס' אלא מטעם אחר דעיקר שינויא דרבא היינו שסובר דהא דבעינן דוקא שיזומו שניהם היינו משום דבעינן לענות בו סרה ודרשין עד שתסרה גופה של עדות ומש"ה כשלא הזום אלא אחד מהם והשני עומד בעדותו לא שייך הזמה דבכה"ג לא הוסרה גופה של העדות דהשני קיים וחזי לאינצטרופי וכה"ג לאו סרה מיקרי משא"כ כשהזום הא' והשני אומר עדות שקר העדתי ולפ"י סרה כל העדות שפיר קרינן ביה לענות בו סרה ימש"ה קאמר ר"י אותו העד שהזום משלם לפי חלקו ואהא מקשה הש"ס שפיר כל כמיניה כיון שהגיד וא"כ בכה"ג נמי לא סרה גוף העדות לגמרי כיון שהעד השני קיים ואינו נאמן לפטור הנדון מלשלם כיון דאי אתא עד אחרינא כהדיא חייב הנדון לשלם ועוד אפי' בעדותו לבד מחייב את הנדון שבעה כנ"ל ואף אם אפשר דרש"י לא כיון לזה אלא כפירושי הראשון שכתבתי אעפ"כ לא נמנעתי לכותבו שכן נ"ל עיקר לפי לשון סוגיית הש"ס עד שאני תמה על רבנותינו בעלי התוס' דכיון דלקוטטא דמלתא מפרשים דהאי באומר עדות שקר העדתי אעד השני קאי א"כ מי הכריחם לפרש עוד שהזומו שניהם ולהוציא לישינא דעד זומם דרב יהודה מפשטניה והוצרכו לדחוק ג"כ בהא דמקשה גמרא כל כמיניה כו' טפי ה"ל לפרש בפשיטות כדפרישית ויש ליישב בדוחק והנלע"ד כתבתי ודו"ק ועיין עוד בסמוך:

בתוספות בד"ה באומר עדות שקר העדתי ושוב הזום לכאורה משמע דכי אמר הכי וכו' עס"ה. עיין במהרש"א ונראה מדבריו שמפרש המשך לשון התוס' בענין זה דמ"ס בתחלה ושוב הזום היינו שרוצים להכריח דאיירי בשוב הזום והיינו שהזומו שניהם כמ"ס בס"ה וע"י כתבו דלע"ג ללכאורה משמע דאיירי שלא הזום אלא באומר עדות שקר העדתי לחוד נמי משלם לפי חלקו דכין עדים זוממין ממש שאומרים עמנו הייתם חייבים לשלם אע"פ שהלה לא שילם עדיין אפ"ה חייב רחמנא משום קנס ובעי רבא למימר שכן הדין נמי בעדות שקר העדתי דהיכא דאמרי תרווייהו עדות שקר העדנו נמי חייבין לשלם אע"פ שהלה לא שילם והיינו דקרי ליה ר"י בלשון עד זומם ואתי ר"י לשאמענין דבכה"ג דהיכא דאמר חד מינייהו עדות שקר העדתי בכה"ג אשכחן דעד אחד משלם לפי חלקו ומסוין דא"ל לפרש כן משום דלא אשכחון משלם אלא בעמנו הייתם אע"כ דרבא נמי איירי דשוב הזומו שניהם וכתב עוד שם לפרש לשון המקשה כל כמיניה לפמ"ש התוס' בתחילת דבריהם לכאורה משמע ע"ש ולעג"ד פי' זה דחוק מאד הן במ"ס בהמשך לשון התוס' דלפירושו האי לשון ושוב הזום שכתבו תחלה מיותר הוא והן בעיקר הפי' שאינו עולה על הדעת כלל לפרש אף לכאורה דרבא מפרש מילתא דר"י דעד זומם בכה"ג דמה סברא הוא לומר כן ועוד דאפי' את"ל דעדות שקר נמי הוי כעד זומם לענין זה לשלם במה שביקשו להפסיד אפ"ה לא יאה הטפל חמור מן העיקר דבעיקר עדים זוממין בעינן שיזומו שניהם ובעדות שקר העדתי יאמר ר"י דעד א' שהזום נמי משלם ועוד דבעדים זוממין אין משלמין ע"פ עצמן אם לא כשאמרו נתחייבנו ממון בב"ד ובעדות שקר שלא בא לידי הזמה יסבור ר"י דאפי' עד א' משלם ע"פ עצמו ועוד לשון כל כמיניה לא שייך שפיר לפי פירושו כמבואר למעיין בדבריו וכ"ש במאי דפשיטא ליה דבעדות ממון נמי אמרינן כאשר זמם ולא כאשר עשה וכבר כתבתי שאינו כן כמ"ס ריב"א ורי"י בפ"ק דב"ק ינראה דלשון הגמרא הכי משמע להו מדחשיב עדים זוממין בדהי כ"י אבות גזיקין אלאמא דבגזיקין נמי איירי וכ"כ הרמב"ם ז"ל להדי' וכן משמע מסימתית לשון הטור (סי' ל"ח) אמנם בלשון הר"ן מצאתי שכתב ג"כ דבממון נמי שייך כאשר זמם ולא כאשר עשה ועיין מה שאכתוב בזה דף ה' ע"ב לכן נראה יותר כמו שגיראה מל' מהרש"ל ז"ל בס' ח"ש דכל דברי התוס' לעולם איירי בשוב הזום אלא דלכאורה הוי משמע להו דבהזום האחד והשני אומר עדות שקר העדתי הוי כאילו הזומו שניהם וכ"ס היכא דאמרי תרווייהו עדות שקר העדנו ושוב הזום אחד מהם וע"י כתבו דלא נראה דכיון דלא אשכחון מאל דמשלם אלא דוקא בעמנו הייתם והיינו שהזומו שניהם דבכה"ג גזירת הכתוב היא כנ"ל בכוונת מהרש"ל ז"ל אלא שגם זה מנומנס קצת לכן נראה יותר כדפרישית בל' רש"י ומתוך מה שכתבתי יש ליישב ג"כ לשון הטור במ"ס בשם ר"ת שנתקשו בהם הב"י וכל האחרונים וע"ש בל' הש"ך באריכות אלא שאין להאריך כאן והמשכיל יבין מדעתו ודוק היטב:

בגמרא כמאן דלא כר"ע. משמע מל' סתמא דתלמודא מדדחיק לפרש מלתא דר"י דוקא באומר העדנו יהוזמו בב"ד ונתחייבנו ממון אלאמא דהלכה כר"ע וכ"כ הרמב"ם והטור להדיא וכתב הב"י דמהכא פשיטא להו ומדאיירי נמי לעיל רבה ור"ג בטעמא דר"ע ואמרו תדע אלאמא דהך סברא פשיטא להו טובא א"כ מסתמא דהלכה כר"ע דקסבר קנסא הוי ומ"ס הפוסקים והרי"ף והרא"ש והטור דיני הזמה אע"ג שאין דרכם לכתוב דינים שאין נוהגים בזמן הזה היינו לענין דאי תפס לא מפקינן מיניה כמ"ס הב"י (סוף סי' ל"ח) ונראה שמטעם הזה השמיט הטור האי דינא דעד זומם משלם לפי חלקו אע"ג שיש בזה חידוש גדול אפ"ה כיון דלא שייך הכא לומר אי תפס לא מפקינן מיניה דהא למאי דמסקינן דלא משכחת להך מלתא אלא כשאומר הזמנו בב"ד ונתחייבנו ממון א"כ לא שייך הך מלתא בזמן הזה שהרי

אין הב"ד מחייבין אותן בזמן הזה כיון דקנסא היא כנ"ל. והוצרכתי להאריך בזה משום דלפי דמשמע מהסכמת כל הפוסקים דהלכה כר"ע דקנסא הוא א"כ תיקשי הלכתא אלהכתא במאי דאמרינן בכמה דוכתי בש"ס הא קר"ל דאינו לוקה ומשלם והיינו כדחכמים דלקמן במשנה (דף ד') במעידין אנו באים פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז ודלא כר"מ דאמר לוקה ומשלם כדאיתא בפ' אלו עדות ובפ' מרובה ובפ' הפועלים ובכמה דוכתי ואנן הא מסקינן לקמן דטעמא דר"מ משום דס"ל כר"ע דאמר עדים זוממין קנסא הוא ולפ"י משמע ע"כ דטעמא דחכמים משום דעדים זוממין ממונא הוא כמ"ס התוספות לקמן ובכל הסוגיות הנזכרים ומה שנלע"ד בזה יבואר לקמן במקומו אי"ה:

במשנה מעידין אנו באים פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה פירש"י שגירש את אשתו בפנינו ביום פלוני וזה אומר לא גרשתיה ואיני חייב לה כתובה עכ"ל. ונראה לכאורה מל' רש"י שהעדים לא העידו בפירוש שלא נתן לה כתובה אלא עיקר עדותן על הגירושין לחוד אלא שע"י אותן העדות האשה תובעת כתובתה ואיירי בענין ששטר כתובתה בידה או במקום שאין כותבין לענין עיקר הכתובה בלבד אלא דלפ"י קשי' לי דאכתי אמאי מחוייבין העדים לשלם טובת הנאת כתובתה הרי יכולין לומר שלא באו אלא להתירה לשוק שהרי הבעל אומר לא גרשתיה ולא להגבות כתובתה ועוד דהיאך העדים יודעין שלא פרע לה כתובתה דלא ראינו אינו ראייה וא"כ פשיטא דיכולין לומר שהיו סוברים שכבר פרע לה כתובתה לאחר גירושין א"כ לפ"י נראה דהא דקתני ולא נתן לה כתובתה מן העדים הוא שאומרים בבירור שלא נתן לה כתובה כגון שהתנה בפירוש בשעת גירושין שאל יפרענה אלא בפניהם ואפשר שרש"י ג"כ הכי מפרש לה אלא שקינך בלשוננו ועיקר כוונת רש"י אינו אלא לפרש שצריכין לומר שגירש את אשתו ביום פלוני דבענין זה שייך הזמה דעמנו הייתם ביום פלוני כנ"ל. והוצרכתי להאריך בזה משום דנפקא מיניה לענין סוגיא דשמעתין כמו שאברר בסמוך:

בגמרא כיצד שמינן א"ר חסדא כו' עיין בפרש"י ותוס' שהאריכו בפירושם ולדבר א' נתכוונו דכל השקלא וטריא ופלגותא דהנך אמוראי היינו לענין עיקר הדין שנסתפקו אם אומרים זכות הבעל או זכות האשה וכדמפרשו מילתא בטעמא אלא שהרי"ף והרא"ש והר"ן מפרשו בע"א בשם הגאון הגדול דהא דאמרינן שמינן בבעל או באשה היינו אם הוא ילד או זקן בריא או חלש קפקן או ותנן ומ"ד באשה היינו אם היא יולדת בנער ואם היא קנטרנית להקיטו שגרשנה כו' וכ"כ הרמב"ם ז"ל בחיבורו ועיין בל' הרא"ש מה שהקשה על פירש"י ותוס' אמנם למאי דפרישית בסמוך נלע"ד לכאורה כדפירש"י ותוס' מוכרח בסוגיא דאי כפי' הגאון א"כ מעיקרא מאי קאמר כיצד שמינן הא מסברא אית לן למימר דשמינן בין באים ובין באשה שאם עיקר הדין דשייך שומא בכל הני מילי לפי שהלוקח נותן עיניו בכל זה א"כ פשיטא שצריך לשום בשניהם בין באים ובין באשה כיון שאפשר לקיים שניהם ואין זה סותר את זה משא"כ לפירש"י ותוס' א"ש כיון דבעיקר הדין קמיפלגי דאי אפשר לילך אחר שומת שניהם שהרי סוקרין זא"ז שזכות הבעל שזה יותר מזכות האשה כמ"ס רש"י ותוס' באריכות ועוד דלפירושם קשה מה שדקדקתי בסמוך דהיאך שייך שומא זו לענין תשלומי הזמת העדים כיון דלא רמיא הך מילתא עלייהו למידק בשעה שהעידו אם הוא חולה או זקן או בריא או קפקן וכן להיפך כיון שאינן אלא דברים המסורים לגב ואין כל הדיעות שווין ואף שאינו כדאי להכניס ראשו בין הקדמונים מ"מ תורה היא וללמוד אני צריך וכאן לא באתי אלא ליישב שיטת רש"י ותוס' דנראה שמה הטעם עצמו הוכרחו לפרש כן וכ"ס ממאי דמשמע להו דהאי בכתובתה דקאמר ר"פ היינו למעוטי נכסי מלוג לפי שאין זה מעיקר עדותן שיכולין לומר לא היו יודעין מזה אלאמא דלעולם אין לחייב העדים אלא בדבר ברור במה שהוא מעיקר עדותן ורמיא עליהו למידק וכדפרישית בסמוך ונ"ע ליישב שיטת הפוסקים בזה ודו"ק:

דף ג.

בגמרא אמר רבא הב"ע כו' ובימוסר שטרותיו לב"ד ופירש"י שהוא פרוצבול שהתקין היילל והתוס' הקשו על פירושו וכתבו דתרי מיני נהיגה. ונלע"ד נראה דכוונת רש"י בזה דהיא גופא קשי' ליה אמאי מוקי רבא מתניתין במוסר שטרותיו דלא שכח ולא ה"ל לסתום אלא לפרש טפי ה"ל לאוקמי בפרוצבול דשכיח טובא שהרי היילל התקין כן מפני תיקון העולם לכך מפרש רש"י דבאמת חדא מלתא היא דאי לאו דמוסר שטרותיו לב"ד אינו משמט מדאורייתא לא היה היילל מתקן פרוצבול אף דשביעית בזמן הזה מדרבנן מ"מ כל מאי דתיקנו רבנן כעין דאורייתא תיקון אלא כיון דמוסר שטרותיו לב"ד אינו משמט מדאורייתא מש"ה התקין היילל פרוצבול והוי נמי כעין דאורייתא וא"כ לפ"י רבא עיקר מילתא נקיט כן נ"ל:

שם ואמר רב יהודה אמר רב ג' לונגין מים שנפל לתוכן קורטוב כו' לא פסלוהו כו' והתני ר' חייא הורידו את המקוה ופירש"י בד"ה לא פסלוהו דפסול מקוה במים שאובין מדרבנן הוא ובד"ה הורידו את המקוה כתב מהכשירו לפסול עכ"ל. לכאורה מפשט' דהאי לישינא משמע דבמקוה שלימה של מ' סאין איירי שהיתה כשירה קודם שנפלו הג' לונגין בתוכו ואפ"ה פסול מדרבנן והיינו כשיטת הרשב"ם בפ' המוכר את הבית שהביא הב"י בהל' מעין ומקוה בס' ר"א אלא דמלבד שכל הפוסקים חולקים על פי' רשב"ם כמ"ס הב"י דרשב"ם יחידיא הוא וכ"ש דרש"י גופא בפ"ק דשבת בסוגיא ד"יח דבר דמיינתי הש"ס התם היילל אומר מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה וחכמים אומרינן ג' לונגין פוסלין כתב רש"י להדיא פוסלין אם נופלין לתוכו קודם שנשלם אבל אם נשלם שוב אינו פוסל אפילו המשיך לתוכן אח"כ אלף סאים וא"כ ע"כ דהכא נמי בכה"ג גופא איירי שעדיין אין המקוה שלימה אלא חסירה ואפ"ה שייך שפיר לשון לא פסלוהו כיון דמעיקרא בחזקת כשרות היו המים שבמקוה להרבות לתוכן מים שאובין עד שישלימו למ' סאין כיון שרוב המקוה מים כשירי' הן משא"כ השתא שנפלו לתוכו ג' לונגין כל מי המקוה שהיו בתוכו נפסלו לגמרי ומש"ה שייך נמי האי לישינא דהורידו את המקוה כיון שהמים שבתוכו נפסלו מהכשירן לפסול וזה ברור בכוונת רש"י ואף ללכאורה הוי באפשר לפרש לשון רש"י בפ"ק דשבת דמ"ס אבל אם נשלם שוב אינו נפסל היינו דוקא ע"י המשכזה ומטעם שאובין שהמשיכם אתי עלה כדמשמע לכאורה בלשוננו שכתב אפילו המשיך לתוכו אלא דאי אפשר לפרש כן דממה נפשך אי מטעמא דשאובין שהמשיכוהו איירי הא קי"ל דבעינן ריבוי' והמשכזה וא"כ היאך כתב אפילו המשיך אלף סאין וליכא למימר נמי דרש"י סבר כשיטת הפוסקים דשאובה שהמשיכוהו כולה כשירה כרבנן דר"א בן יעקב ספ"ק דתמורה כמ"ס התוס' שם כשיטת רש"י דא"כ אפילו במקוה חסירה נמי כשר ע"י המשכזה ולפ"י ע"כ דרש"י בפ"ק דשבת בלא המשכזה איירי ומ"ס אפילו המשיך לתוכו לישינא בעלמא נקט כדאשכחן בכמה דוכתינן במסכת מקואות ובלשון הפוסקים אע"כ כדפרישית דרש"י כשיטת כל הפוסקים ס"ל דהא דקי"ל דבעינן ריבויא והמשכזה נמי איירי דוקא במקוה חסירה מש"ה בעינן שיהא רוב המ' סאין מן הכשירין ומיעוט מהשאובין שנמשכו להמשכזה זו מועלת להשלים אבל במקוה השלימה לעולם אינה נפסלת אפילו מילא בכתף ונתן לתוכו אלף סאין בלא המשכזה כשירה כשיטת כל הפוסקים שהביאו כמה ראיות ממשינות וברייתות דמקואות וכמו שאבאר קצת בסמוך בישוב שיטת רש"י וכן מבואר עוד בלשון רש"י בפרק מרובה גבי צינור שחקקו ולבסוף קבעו ע"ש:

ועוד דהא עיקר פירושו של הרשב"ם בפי' המוכר את הבית דבמקוה שלימה נמי שייד פסול שאובין נראה מפירושו שם שיצא לו כן מסוגיא דפי' הערל דמיייתי הש"ם התם מתני' דמקואות דקתני נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר רבי יוחנן עד רובו ומשמע להדיא דהיכא שלא נטל סאה נפסל המקוה ע"י שאובין שנתן לתוכה ולא ניחא ליה להרשב"ם ז"ל לפרש הך מתניתין ומימרא דר' יוחנן לענין מי פירות כמ"ש התנא' בפרק הגזול קמא (בבא קמא דף ק' ע"ב) בד"ה אמר לו גזור ע"ש אלף שהתנא' עצמן כתבו שם שיש להקשות על פי' זה מהך סוגיא דפי' הערל גופא ע"ש שרוצין ליישב בדוחק מש"ה לא משמע ליה להרשב"ם כלל הך סוגיא אלף במים שאובין גרידא וכיון שכן הא רש"י גופא בפי' הערל מפרש ג"כ הך מתניתין דמקואות לענין מי פירות כשיטת התנא' ודלא כהרשב"ם ומה שיש לדקדק בעיקר פירושו של הרשב"ם יבמאי שהשיגו הרמב"ן ז"ל בפרק המוכר את הבית תקצר היריעה מהכיל ודעתו לבאר אי"ה במקום אחר וכאן לא באתי אלף בשביל דבר שנתחדש מתוך כך לקמן בשמעתין במימרא דרב בטובל בים הגדול שנחלקו רש"י והתנא' בחילוף הגירסאות וכמו שאבאר בסמוך ועיין עוד בחידושינו שם בפרק הגזול קמא שכתבתי ליישב הך סוגיא דפרק הערל ולקיים פירש"י והתנא' דשפיר איירי במי פירות ע"ש ודוק היטב:

דף ד.

בגמרא ואמר ר"י אמר רב חבית מלאה מים כו' לא עלתה לו טבילה חיישינן לשלשה לוגין ופירש"י שמא כל מים שהיו בחבית עומדים יחד ושמא בא זה ראשו ורובו במים שאובין כו' עס"ה. ולכאורה אין לשון רש"י דמקדק במ"ש שמא כל מים שהיו בחבית עומדים יחד ואין זה כלשון הגמרא דאמר חיישינן לנ' לוגין שלא יהו במקום א' ולכאורה היה נ"ל בכוונת רש"י שהוכרח לפרש כן והיינו לפי מה שכתבתי לעיל דשיטת רש"י כשיטת כל הפוסקים דבמקוה שלימה של מ' סאין כשירים תו לא מופסל בשאובין אפי' מילא שאובין כל היום וא"כ לפ"ז קשיא טובא אמימרא דרב דאמר אפי' בים הגדול שייד פסול שאובין כיון דקוין וקיימי ואכתי מ"ש ממקוה אע"כ צריך לחלק דהא דמקוה שלימה אינה נפסלת בשאובין אפי' שופך כל היום היינו משום דאמרינן קמא קמא בטל משא"כ בחבית דנפיש עמודיה לא שייד לומר קמא קמא בטיל כדאיתא להדיא בשלחי מסכת עבודת כוכבים דף ע"ג לענין יין נסך א"כ אפשר דזהו כוונת רש"י שכתב שמא כל מים שהיו בחבית עומדים יחד ולא שייד לומר קמא קמא בטל ולפי"ז הא דאמרינן בגמרא חיישינן לנ' לוגין שאובין היינו משום דעיקר מילתא נקט שזה עיקר הפסול בשאובין כך היה נ"ל לכאורה אלף ללאחר העיון היטב בלשון רש"י שהוסיף וכתב ושמא בא זה ראשו ורובו במים שאובין וזה א': מן הפוסלין את התרומה א"כ נראה ללא נחית להכי דהא מהאי חששא דשמא כל מים שהיו בחבית עומדים ועיקר טבילת ראשו ורובו היה בהם ממילא ללא עלתה לו טבילה אף לחולין דהא כל היכא לאשכחן האי לישנא דשאובין פוסלין את המקוה היינו אפי' לחולין ואין זה מגזירת י"ח דבר דיש בכללן האי דבא ראשו ורובו במים שאובין דהא י"ח דבר תלמידי שמאי והלל גזרו והך ג' לוגין מים שאובין דפוסלין את המקוה בימי שמאי והלל עצמן אשכחן דנחלקו בהן כדאיתא בפ"ק דעדיית והובא ג"כ בפ"ק דשבת בסוגיא ד"ח דבר גופא אלמא דהא כדאיתא והא כדאיתא דמאי עיקר פסול שאובין שנפלו למקוה בפחותין ממ' סאין פוסלין המקוה לגמרי אף לחולין שהטובל בהם לא עלתה לו טבילה כלל ועדיין בטומאה ראשונה לכל דבר משא"כ האי דבא ראשו ורובו שהוא מי"ח דבר היינו שאף שכבר טבל הטמא במקוה כשירה אלף שאח"כ בו ביום בא ראשו ורובו במים שאובין גזרו עליו טומאה לענין דפוסל את התרומה כדי שלא יהיו רגילין בכך כדמסיק הש"ם התם וא"כ לפ"ז נראה שזהו הענין עצמו נתכוון רש"י דאע"ג דלענין עיקר טבילה לא שייד הך חששא דשאובין כיון דבים הגדול קא טבל אפ"ה איכא למיחש לאפשר שבתוך הטבילה בא ראשו ורובו ג"כ באותן השאובין אלף משום דבאמת דבמתניתין ד"ח דבר דקתני והבא ראשו ורובו במים שאובין לא נקט ג' לוגין ובבבא הסמוכה לה קתני וטהור שנפל על ראשו י': לוגין מים שאובין א"כ אפשר דהנך גזירות גופייהו נמי לא דמי להדדי דבנפל סגי בג' לוגין והבא ראשו ורובו אפשר דבעי טפי כשיעור ראשו ורובו ממש וכמ"ש התנא' ג"כ כה"ג דבבבא דסיפא דנפלו גזרו אף בטהור ובבבא דרישא שבא ראשו ורובו לא גזרו אלף בטמא לאחר טבילתו מש"ה כתב רש"י שמא כל המים שהיו בחבית עומדים יחד ולכאורה פי' זה נכון יותר מסתימת לשון רש"י וכ"כ מהר"ם ז"ל בחידושו לאל דלפי"ז אכתי לא א"ש לישנא דגמרא' דקאמר חיישינן לנ' לוגין ועוד דאכתי בהך ברייתא דמיייתי הכא דקתני חבית מלאה יין שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה והאי ע"כ דאפילו לחולין איירי דלענין מי פירות ושאר משקין לא אשכחן שום חילוק בין חולין לתרומה דהא אדברה קורטוב של יין מציל על ג' לוגין חסר קורטוב כדאמרינן לעיל בשמעתין וכ"ש חלב היכא דלא שייד שינוי מראה וא"כ הדרא קושיא לדוכתא אמאי לא עלתה לו טבילה בחבית של יין הא קי"ל דקמא קמא בטל אע"כ צריך לחלק בין חבית דנפיש עמודיה ולא אמרינן קמא קמא בטל והיינו כלשון ראשון שכתבתי מיהו מתוך מה שאכתוב בסמוך בלשון התנא' יש ליישב הכל לנכון אף לפי פי' אחרון שכתבתי כאן. ודוק היטב:

שם לא עלתה לו טבילה חיישינן לשלשת לוגין שאובין שלא יהו במקום א' כו' ופירש"י דלא גרסי' אי אפשר דמאי אפשר אלף חיישינן לשמא. וקשי' לי אמאי חיישינן בשאובין לשמא הא פשיטא לן בכולהו תלמודא דכל ספק שאובין להקל כדאיתא להדיא במשניות בפרק ד' דטהרות ונראה דאפשר דשאני הכא כיון דיעינן בודאי שנפלו הרבה יותר מג' לוגין במקום הזה אלף שהספק אם נתערבו ונתבטלו או שעדיין עומדין במקום א' מש"ה לא דמי לשאר ספיקות דה"ל כספק מחמת חסרון ידיעה שהרי אי אפשר להתברר וקי"ל דכה"ג לא מיקרי ספק. ועוד נראה דשאני הכא דלאו חומר היא לגבי' אי לא עלתה לו טבילה כיון שעודנו במים בקל יכול לטובל פעם אחרת וגדולה מזו אשכחן בפרק אין מעמידין דאפילו בספק טומאה בר"ה אמר ר' ינאי הא שיקעא דנהרא קמן זיל טובול וכ"ש הכא דבלא"ה נראה לי דהא דאמרינן הטובל שם היינו לאלתר בשעה שנפל החבית לשם ובה יש ליישב קצת ג"כ מה שהקשיתי בסמוך:

בתוספות בד"ה אמר ר"י אמר רב חבית מלאה מים כך גירסת הקונטרס כו' ואין נראה דהא מדשווי' להו השקה כו' ועוד דאמרינן בביצה כו' לכך נראה דגרסינן במילתא דר"י חבית מליאה יין כו' עס"ה. והנה מצאתי להרמב"ם ז"ל פ"ז מהאלכות מקוואות שכתב להדי' דין זה מליאה מים כגירסת רש"י ולא עוד אלף שהוסיף וכתב הך מלתא דוכן ככר של תרומה דבסמוך ג"כ בחבית מליאה מים ע"ש ולכאורה דגירס' זו מוכרעת מל' הגמרא גופא דקאמר להדי' דחיישינן לנ' לוגין מים שאובין ואילו ביין לא שייד לישנא דשאובין כדפרישית דאדברה יין ושאר משקין אינם בכלל שאובין כדמשמע לעיל בשמעתין ולא שייד נמי הך שעורא דג' לוגין לא מיעביא לשיטת הרא"ש ז"ל שהביא הב"י דשיעור ג' לוגין בשאובין היינו משום דבכך היו רגילין להטיל עליהם שאובין אחר טבילתן כשיעור ראשו ורובו א"כ פשיטא דלא שייד הך מלתא ביין ושאר משקין אלף אפי' לפי' הראב"ד ז"ל ברפ"ק דעדיית שכתב דשיעור ג' לוגין היינו משום

שהוא שיעור חשוב לנסכי קרבנות ציבור אפי"ה לא אשכחן בכולהו משניות ובריייתות דמקוואות הך שיעורא דג' לוגין לענין יין אלף לענין מים שאובין בלבד ומה"ט גופא נראה שכתב מהר"ם ז"ל בחידושו לא גרסינן כלל בסמוך בחבית של יין דברייית' הך מלתא דחיישינן לנ' לוגין וכמו שאבאר נמצא דגירס' רש"י והרמב"ם ז"ל מוכרחת בגמרא א"כ צריכין אנו לפרש וליישב דלא תיקשי קושי' התנא' אמאי לא מהני השקה להנך מים והנלע"ד בזה דהא בלא"ה משמע מל' התנא' גופא שהצרכו לדמות מלתא למלתא דכי היכי דמהני השקה למים טמאין לטהרן והיינו משום דנעשו כמחוצרין ומש"ה מסתמא ה"ה לענין שאובין נמי מהני לעשותן כמים מחוצרין ממש וטפי ה"ל לאתנויי מכמה משניות דמקוואות דקתני להדיא דמהני השקה למים שאובין כדתנן להדיא שם בפ"ו משנה ג' ומשנה ה' ע"ש ובכה"ג בכמה דוכתי אע"כ דלא פסיקא להו הך מלתא משום דיש לחלק בין הך פסולא דשאובין פוסלין את המקוה שהיה הרבה קודם י"ח דבר לבין הך דבא ראשו ורובו במים שאובין דפוסל את התרומה דהוי מי"ח דבר דהאי טעמא לחוד והאי טעמא לחוד וכמו שכתבתי ג"כ בסמוך בחד מתרי ותלת טעמי ומש"ה הוצרכו לאתנויי מהך סברא דכי היכי דמהני השקה מדאורייתא להעלות המים מטומאה לטהר' ה"ה וכ"ש לענין גזירת שאובין דיש לעשותן כמחוצרין וא"כ לפ"ז אף אנו נאמר שאין מזה קושי' כלל על גירסת רש"י והרמב"ם דאדברה היא הנונית דדוקא מטומאה לטהרה חייוש הוא שחידשה התורה דמים טמאין נטהרין בהשקה אע"ג דכל אובלין ומשקין טמאים לית להו טהרה במקוה אלף דאפי"ה גזירת הכתוב הוא כמו כל דיני טומאה וטהרה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בסוף הל' מקוואות ע"ש וכדאשכחן נמי בכלי חרס דאע"ג דאין להם טהרה במקוה אפי"ה שבירתן מטהרתן אע"ג דחזו אח"כ למידי אחריתא וכן בשאר כלים היכא דעביד בהו מעשה והכא נמי דכוותיה משא"כ לענין הך גזירה דבא ראשו ורובו במים שאובין שהיא מי"ח דבר דעיקר גזירה היה משום שהיו רגילין ליתן עליהם מים שאובין לאחר טבילתן וקסברי לא הנך מטהרין אלף הנך מטהרין ומש"ה גזרו אפילו על אדם טהור שנפלו עליו כדאיתא שם בפ"ק דשבת מש"ה שפיר איכא למימר דלא מהני בהו השקה דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתן ועוד דבלא"ה אין לדמותן דהשקה מטומאה לטהר' נטהרין לעולם משא"כ בהשקה דשאובין כשהעלן מן המים חוזרין להיות שאובין ואתי למיטעי בהו כנ"ל נכון ליישב גירסת רש"י והרמב"ם דלא משמע להו למחוק הגירסא בשביל הך קושי' שהקשו התוספות ומכ"ש לפי מה שכתבתי דהאי לישנא דחיישינן לנ' לוגין שאובין דקאמר רב משמע להדיא דבשאובין איירי דלפי' התוספות היה צריך למחוק לגמרי הך מלתא דחיישינן כמו שמוחק מהר"ם ז"ל בחידושו האי דחיישינן בסמוך דבריייתא דחבית מלאה יין וכמו שאבאר בסמוך דבלא"ה ליתא להך גירסא דבריייתא ודוק היטב:

בד"ה תניא נמי הכי חבית מליאה יין וגם רש"י לא גרים הכא מים כו' דאל"כ מאי קאמר וכן ככר של תרומה כו' והכי תנן בביצה כו' עס"ה וכתב מהרש"א ז"ל דאפשר שאין זו ראיא לפירש"י רק מדברי התנא' דהא רש"י לית ליה הך ראיא מדגרים לעיל מים זה תוכן דברי מהרש"א ע"ש ולע"ד במכ"ת דאב חורפיה ושיטפיה כתב כן דהא ללא משמע ליה לרש"י הך ראיא דמסכת ביצה היינו משום דלא ניחא ליה לדמות השקה דשאובין לעשותן כמי מקוה להך השקה דמים טמאים אלף להתוספות מסבירא דנפשייהו משמע להו בפשיטות דיש לדמותן משא"כ בהך ככר של תרומה דהכא דקתני טמא והיינו שנטמא באדם טמא שטבל שם וא"כ פשיטא דלא שייד לומר דגרסינן חבית של מים דא"כ כיון שהמים עצמן של שאובין אף אם נאמר שנטמאו על ידי האדם אפילו הכי הרי נטהרו מטומאתן על ידי השקה וכל שכן שאין הדין שהמים יטמאו הככר של תרומה ואם כן היינו ממש הך דינא דתנן בביצה דמטבילין כן נראה לי ברור בכוונת התוספות שרוצין לפרוש אף לשיטת רש"י דלא גרסינן הכא מים אלף יין וכמו שהביא רש"י בהדיא דהכי גרסינן בתוספתא. אמנם אחר העיון מצאתי ראיתי בלשון התוספתא בפ"ה דמקוואות וה"ג התם חבית שנשברה בים הגדול ומראה אותו המקום כמראה אותו היין הטובל באותו מקום כאילו לא טבל ולא עוד אלף אפילו נפל שם ככר של תרומה טמא עכ"ל התוספתא וא"כ נראה ברור שלא לזה נתכוין הך תוספתא ואפשר שהיא הך ברייתא גופא דמיייתי הש"ם הכא אלף שדרך הש"ם לקצר משניות ובריייתות דמס' טהרות כלאשכחן בכמה דוכתי ולפי"ז יפה כתב רש"י בד"ה תנא' דעיקר סייעקא דמיייתי הש"ם מהך ברייתא למימרא דרב היינו לענין הך מלתא לחוד דחיישינן בים הגדול במשקין הנופלים בו שהם עומדין במקומן וכוונתו בזה דלשאר מילי ודאי לא דמי כלל להדדי דמימרא דרב היינו במים שאובין שהוא מי"ח דבר לענין פסול תרומה ושיעורן בג' לוגין משא"כ דבריייתא דאיירי ביין דלא שייד בי' טבילה כלל מדאורייתא אף לחולין מש"ה גזרו רבנן שאם נפלו לתוך מי מקוה או לים הגדול נפסלין המים בשינוי מראה ובהו נתייבש ג"כ מה שדקדקתי בסמוך דהאי לא עלתה לו טבילה דבריייתא לא היו כהך מימרא דרב דהא בהך תוספתא קתני להדיא כאילו לא טבל והיינו כדפרשין בפ'י' השני לשיטת רש"י דהאי דרב היינו דוקא לתרומה והך דבריייתא היינו אף לחולין כן נ"ל ברור בעזה"י נקטינן מיהא שיש בזה סתירה גמורה לגירסת ופי' התנא' דציבור הקודם דבמימרא דרב נמי גרסינן יין וע"ז כתבו לפרש דאיירי ביין לבן שאינו משנה מראית המים ואילו בהך תוספתא דמקוואות משמע להדיא להיפוך דבנפילת יין למי המקוה לא מופסל אלף בשינוי מראה וכמדומה לי שעלמה הך תוספתא מרבותינו בעלי התנא' ונ"ע ואכתי איכא למידק מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' מקוואות שכתב האי דינא דככר של תרומה אחבית מליאה מים שנפל' לים הגדול וא"כ הדרא הקושיא לדוכתא למה נטמא הככר שהרי המים עצמן אינו טמא שנטהרו בהשקה לים הגדול אם לא שנאמר שהרמב"ם סובר דלענין תרומה לא מהני השקה כדמשמע לכאורה בפי' כל שעה (פסחים דף ל"ג) דממה הש"ם התם השקה וזריעה דתרומה כמו בהקדש ע"ש אע"ג דיש לחלק קצת או שנאמר שהרמב"ם סובר דהשקה לא מהני אלף דוקא היכא שנתכוין להשיקן ובלא"ה משמע בחולין דלתרומה דבעינן כוונה בטבילה היינו אפילו בכלים בעינן נמי דמכוין להו אדם וא"כ נראה דה"ה וכ"ש לענין השקה דלא מהני בתרומה כל היכא שלא נתכוין לכך כן נ"ל ועדיין צ"ע ותו לא מידי ודוק היטב:

במשגה מעידין אנו באים פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז כו' לוקין ומשלמין כו'. לכאורה הוי מצ' למיתני הך פלוגתא דר"מ וחכמים דהכא אהנך בבי דמתניתין דרישא בדיאי דמעדיין שגירש את אשתו ובהאי דמעדיין שחייב לחבירו אלף זוז דלר"מ לוקין ומשלמין ולחכמים אינן לוקין דמ"ש אלף כיון דבהנך מתניתין דלעיל איצטריך לאשמעינן ענין התשלומין גופא כיצד אומדין הטובת הנאה משום הכי קתני לה פלוגתא דר"מ וחכמים בבבא בפני עצמה וממילא ידעינן דשייד פלוגתייהו בכל עדות שהזמנו ע"י ממון:

בתוספות בד"ה לוקין ומשלמין שלא השם כו' משמע דאי ליכא אלף חד קרא אינו לוקה ומשלם וקשה הא אמרינן בהשוכר את הפועלים החוסם פי פרה לדוש בה לוקה ומשלם אע"ג דליכא כו' עכ"ל. כוונתן מבואר דקשיא לכו אהא דמוקי אבוי התם הך ברייתא כר"מ דלרבא ודאי לק"מ דהוא מוקי לה התם אפי' כרבנן והאי משלם היינו לצאת ידי שמים ע"ש אלף דלפי"ז קשיא לי דטפי הוי לכו לאקשויי בפשיטות מסוגיא דשמעתין גופא דמפרש עולא טעמא דר"מ דגמר ממוציא ש"ר וא"כ מאי האי דקאמר ר"מ שלא השם המציאו לידי מכות והאי טעמא למה לי דאדברה מהאי טעמא דהיכא שהוא משם א' אין

לוקה ומשלם ובמוציא שם רע נראה דליכא אלא שם א' של הוצאת שם רע ואפ"ה לוקה ומשלם אע"כ דהתם במש"ר נמי מיקרי תרי שמות לאו דלא תלך רכיל וממון דכתיב בהדיא וענשו אותו מאה כסף והשתא א"ש הא דקאמר ר"מ שלא השם המביאו כו' מה"ט גופא דהוי דומיא דמש"ר וא"כ ע"כ כדי רשעתו לא אתי למעוטו מלקות וממון בעדים זוממין אלא מיתה ומלקות כמ"ש התוספות לקמן בשמעתין בד"ה בשלמא ובד"ה סבר לה כר"ע וא"כ לפ"ו שפיר קאמר אב"י נמי התם בהשוכר את הפועלים דהך ברייתא דהחוסם ללוקה ומשלם היינו כר"מ דכיון דבעדים זוממין לוקה ומשלם אע"ג דכדי רשעתו בעדים זוממין כתיב וע"כ היינו משום דכדי רשעתו במיתה ומלקות מיירי א"כ ממילא דבכ"מ סובר ר"מ ללוקה ומשלם כיון דליכא קרא למעט מלקות וממון ועוד נ"ל דבלא"ה אין מקום לקושיית התוס' כיון דעיקר קושייתם אינו אלא אליבא דאב"י וא"כ אב"י גופא אזיל לטעמיה דאמר בפ' אלו ערות דחייבי מלקות וחייבי מיתות איתקשו להדי' בד"ש דרשע רשע וכתבו התוספות שם דלפ"ו ע"כ לית ליה לאב"י דהך דרשא דכדי רשעתו למלקות וממון אלא למיתה ומלקות כר"מ וטעמיהו דרבנן דאמרי אין לוקין ומשלמין היינו מג"ש דרשע רשע ואם כן שפיר מוקי אב"י דהך ברייתא דהפועלים כר"מ ועיין מה שכתבתי בזה בחידושינו בפרק אלו ערות באריכות ובסמוך בסוגיא דשמעתין אבאר עוד בענין אחר:

בא"ד לכך פי' הר"ם מצורגוניי כו' עס"ה. בכתובות בפ' אלו ערות (כתובות דף נ"ב ע"ב) בד"ה שלא השם כתבו התוס' זה התירון בשם הר"ר שלמה מטרוי"ש דהא דקאמר שלא השם היינו דממונו לא בעי אזהרה והוסיפו עוד ביאור בזה ומה שהקשו שם על פירש"י כבר כתבתי שם ליישב אלא שהנחתי פירש"י בקושי' מסוגיא דשמעתין ולמאי דפרישית בסמוך נתיישב לנכון פירוש הקונטרס שם:

דף ד'

בשלמא לרבנן כדי רשעתו כתיב אלא ר"מ מ"ט וכתבו התו' דאע"ג דר"מ דריש כדי רשעתו למיתה ומלקות אפ"ה הא גופא קשיא ליה לגמרא דטפי ה"ל למידרש לענין מלקות וממון. ונראה לי להוסיף ביאור בדבריהם דכיון דהאי כדי רשעתו משמע דלעדים זוממין נמי קאי כדאמר עולא לעיל דמלקות בעדים זוממין ילפינן ממכתוב והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע וכתוב והיה אם בין הכות הרשע א"כ שפיר אית לן למימר דלמעוטו מלקות וממון אתי ולאפוקי מהך סברא דר"מ דלא נימא דלוקה משום לאו דלא תענה דניתן למלקות וממון מכאשר זמם דלממון לא בעי אזהרה ועוד דלא נימא דלוקה ומשלם כדאשכחן במוציא ש"ר משא"כ לענין מיתה וממון לא איצטריך האי מיעוטא גבי עדים זוממין דהא מיתה גופא בעי אזהרה דלא תענה ואדבריה הוי האי לאו דלא תענה לאו שניתן לאזהרת מיתה ב"ד ואין לוקין עליו ולא שייך גמי למילף ממוציא ש"ר אלא דאכתי קשיא לי לאידך גיסא מאי מקשה בגמרא מ"ט דר"מ הא בפשיטות מצינן למימר דטעמא דר"מ דבעדים זוממין לוקין ומשלמין דלוקה מטעמא דר' יוחנן בפרק אלו ערות דכל היכא דאיכא ממון ומלקות מילקי לקי ממונא לא משלם והיינו משום דסמך ליה ארבעים יכנו א"כ כ"ש בעדים זוממין דאיירי בי' קרא להדיא וחייב נמי בתשלומין דהא בפ' ריביתא התורה עדים זוממין לתשלומין דכתיב יד ביד רגל ברגל בשלמא לפי מה שכתבתי במשנתינו בפירושא דשלא השם א"כ ע"כ דר"מ לית ליה טעמא דר' יוחנן דאי אית ליה לא הוי צריך למימר האי ליטא דשלא השם כיון דבהדיא כתיב מלקות ותשלומין משא"כ לפי' התוספות שפיר איצטריך למימר נמי דהך טעמא דשלא השם א"כ הדרא קושי' לזכותא מאי מקשה מ"ט דר"מ מיהו איכא למימר דאה"ג דהא דמקשה מ"ט דר"מ לאו סתמא דתלמודא הכי מקשה אלא עולא גופא מקשה ומתוך לה הכי כדאשכחן בכמה דוכתי וא"כ א"ש דעולא לטעמיה דלית ליה כלל האי דרשא דר' יוחנן בפרק אלו ערות דסמך ליה ארבעים יכנו כדמשמע התם להדיא כן נראה לי נכון ודוק היטב ועיין עוד בסמוך:

שם סבר ליה כר"ע דאמר עדים זוממין קנס'. משמע מהכא דחכמים דפלגני עליה דר"מ סברי דעדים זוממין ממונא הוא דלא"כ הוי ילפי ממוציא ש"ר דלוקה ומשלם וכבר הקשיתי בזה לשאל לעיל (דף ג') דמשמע מהתם דקי"ל כר"ע דעדים זוממין קנסא הוא וכ"כ הפוסקים וא"כ קשיא הילכתא אהלכתא דבבבולאה דתלמודא פשיטא לן דאין לוקה ומשלם כחכמים דמתניתין דהכא ודלא כר"מ ממילא נמי דאין הלכה כר"ע מיהא למאי דפרישית בסמוך א"ש דמצינן למימר דחכמים דמתניתין נמי כר"ע ס"ל דעדים זוממין קנסא הוא ואפ"ה לא משמע להו למילף עדים זוממין ממוציא ש"ר כיון דכדי רשעתו בעדים זוממין גופ' כתיב דהא מהאי קרא דוהי' אם בין הכות הרשע ילפינן מלקות לעדים זוממין א"כ לפ"ו ע"כ דהנך סתי רשעיות היינו מלקות וממון כדפרישית וכיון דאפילו בעדים זוממין דקנסא הוא אמר רחמנא דאין לוקה ומשלם כ"ש בשאר ממון ומוקא אליבא דר"מ מפרש עולא הכי דקרא דכדי רשעתו דחיק ימוקי אנפשיה למיתה ומלקות ובזה נתיישבו כל הקושיות שהקשו התוס' כאן ובשמעתין ובכמה דוכתי יעיין עוד בסמוך:

שם איכא דמתני לה להא דעולא אהא דתניא לא תתירו כו' ולכאורה לשון איכא דמתני אינו מדוקדק דהא שפיר מצינן למימר דעולא בתרומותיו קאמר הכי דאיתא להא דלעיל דיליף ר"מ עדים זוממים ממוציא ש"ר דלוקה ומשלם ואיתא נמי להא דר' יהודה דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו היינו נמי משום דיליף ממוציא ש"ר ולמאי דפרישית א"ש דהנך דמתני להא דעולא אהא לא ניחא להו למימר דעולא מפרש טעמא דר"מ במתניתין דגמר ממוציא ש"ר דא"כ לא א"ש הא דקאמר ר"מ שלא השם אע"כ דטעמא דר"מ היינו משום דס"ל בעדים זוממין גופייהו כתיב בהדי' מלקות וממון וכ"ש דא"ש טפי למאי דמסקינן בסמוך דרבנן מוקי לאו דלא תענה לאזהרת עדים זוממין והיינו בבן גרסה ור"מ אזהרת עדים זוממין יליף מלא ויוסיפו א"כ לפ"ו שפיר מצינן למימר דרבנן ור"מ בהא גופא קמיפלגי דלר"מ אייתר ליה אזהרה דלא תענה למימר דלוקה אפי' במקום תשלומין ותו לא צריכנא למימרא דעולא דלעיל ובזה נתיישבו כל הקושיות שהקשו התוס' בשמעתין ובכמה דוכתי בסוגיא דלוקה ומשלם וכבר הארכתי למעניתי בתכלית אריכות בסוגיא דפ' אלו ערות וגם בפ' מרובה (בבא קמא דף ע"א) ע"ש:

שם אלא מה להצד השווה שבהן שכן יש בהן צד חמור וכתבו בתוספות תימא דהא אין זה פירכא שוה. יכוונתם דא"כ כל היכא דילפינן במה הצד והדר דינא שייך למיפרך הכי וכבר האריכו התוספות בזה בפרק אלו ערות (כתובות דף נ"ב) ע"ש ומיישבים שם ג"כ בדוחק כמו כאן ע"ש בחידושינו וכאן אבא בקוצר דבהאי דשמעתין פשיטא דלח"מ דהא עיקר מילתא דקי"ל לאו שאין בו מעשה אין לוקין ילפינן לקמן בר"פ אלו הן הלוקין היינו מדכתיב לעשות ובעינן נמי לליהוי דומיא דחסימה דמהכא ממעטינן נמי לאו הניתק לעשה וא"כ לפ"ו אם נאמר דלאו שאין בו מעשה לוקין בכל מקום א"כ בטלת דהך דרשא דלעשות ואוי יקיישא דלאו דחסימה ולפ"ו לא דמיא כלל לשאר מה הצד שבתלמוד דלא ילפינן אלא כשיש איזה הצד השווה בטעם השווה לשניהם וממילא מוקמינן פשוטי המקראות לאותן דברים שאין בהם זו המעלה שמצינו באותן שניהם וכמו שכתבתי באריכות בפ' אלו ערות ולפ"ו ע"כ צריך לומר דאה"נ דר' יהודה לית ליה דהך דרבא דלעשות אלא דאכתי קשה טובא ממה נפשך אי ס"ל היקישא דלאו דחסימה א"כ לאו שאין בו מעשה נמי לא ילמקי אלא היכא דאיכא הצד חמור מה דלא אשכחן בחסימה ואי לית ליה האי

היקישא דלאו דחסימה א"כ מאי קאמר ואין לוקין אלאו דלא תתירו כיון שניתק לעשה היא גופא מנ"ל דלאו הניתק לעשה אין לוקין דלקמן לא ילפינן אלא מלאו דחסימה ויש ליישב בדוחק:

שם ורבנן האי לא תענה מאי דריש בי'. לכאורה הסוגיא תמוה דא"כ בכל לאוין דאין לוקין עליהם אמאי לא מקשינן הכי אלא ע"כ דלאיסורא בעלמא אתי כדאשכחן בדוכתי טובא וא"כ דלמא הכא נמי דכוותיה מיהו אפשר דשאני הכא כיון דכמה עשין וכמה לאוין נאמרו דבדבר זה כגון מדבר שקר תרחק את תשת ידך עם רשע והרבה כינצא באלו מש"ה לא ניחא להו למימר דבולאו אתי לאיסורא בעלמא ואע"ג דכה"ג נמי אשכחן טובא בש"ס מ"מ הא אמרינן בעלמא דכל היכא דאיכא למידרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתורא א"כ מכ"ש הכא דאית לן למימר כיון דגלי רחמנא וכתב בעדים זוממין והיה אם בין הכות הרשע א"כ טפי אית לן למימר דהאי לא תענה נמי אתי למלקות דקאמר ר"ע כן נראה לי:

בתוספות בד"ה ורבנן האי לא תענה כו' אבל מ"מ קשה לעיל דפריך ותיפוק ליה וכו' לישינ אי לאו דגלי קרא ה"א דלא לקי משום דלא תענה דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתה ב"ד כדפרישית כו' עס"ה. ותיורוצם נראה דוחק ולע"ד נראה ליישב דהך קושיא בפשיטות דהא דקי"ל בעלמא לאו שניתן לאזהרת מב"ד אין לוקין ולאו שניתן לכרת לוקין הא מסקינן לקמן בר"פ אלו הן הלוקין היינו משום דמיתה ב"ד בעי התראה וכרת לא בעי התראה א"כ הכא בעדים זוממין דלא בעינן התראה ולא שייך נמי גבי התראה כדאיתא בפ' אלו ערות וכמ"ש התוספות שם וכמו שאבאר עוד בסמוך א"כ לא שייך דהך מילתא דלאו שניתן לאזהרת מיתה ב"ד בכה"ג ואפ"ה פריך הש"ס שפיר ור"מ אזהרה לעדים זוממין מנ"ל דאע"ג דלא בעו התראה מ"מ אזהרה כל דהו מיהא בעינן כדי שידעו העדים עצמן שיש בהו איסור לא כנ"ל נכון ודוק ק':

דף ה'

במשנה אין העדים געשין זוממין עד שיזימו את עצמן כיצד כו' שהרי נהרג זה או הורג זה היה עמנו כו' אין אלו זוממין אבל אמרו כו'. ומסקינן בגמרא דיליף לה מקראי אלא דהרמב"ם ז"ל בחיבורו בפ"ח מהל' עדות הוסיף בה טעם לשבח כיון שכת שנייה המזימין אין יודעין בגוף העדות כלום אם הרג ולא באו להעיד אלא אעדים עצמן ואע"ג דלכאורה אדרבה בענין זה לא מיקרי סרה גופה של עדות כיון שאין יודעין אם הרג או לא הרג אעפ"כ כוונת הרמב"ם ז"ל מבואר מתוך מה שמצינו בל' הרמב"ן ז"ל בפירושו על התורה על פסוק ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד ולא פי' הכתוב איך יודעין שהוא עדות שקר כיון דתרי ותרי ניניהו ותרי כמאה ולא נוכל לומר שבא הרוג ברגליו דלא שייך בזה ודרשו השופטים היטב אע"כ דפירוש הכתוב היינו שהמזימין אומרים עמנו הייתם וא"כ הראשונים אינם נאמנים על עצמן שלא עשינו כך שהרי יכולין הללו לומר עליהן שהרגו נפש או חיללו שבת ע"כ תוכן כוונת לשון הרמב"ן ז"ל וא"כ מסתמא כוונת הרמב"ם ז"ל בחיבורו ג"כ נוטה לדבר זה שכן המה מפרשים לשון הגמרא דבכה"ג מיקרי טפי סרה גופה של עדות אע"ג דמסברא לכאורה הוי משמע איפכא שעיקר העדות תלוי אם הרג אם לא הרג אפי"ה א"א לומר בצירור שהראשונים שקרו בעדותן יותר מן האחרונים אם לא בענין זה שאומרים עמנו הייתם ונראה לי להוסיף בדברים שמתוך כך ניכר שאלו העדים האחרונים המזימין אומרים אמת וליכא למיחש בזה דמשקרי לאהבת רוצח או משום ממון או מחמת שנאת העדים דאכתי מה להם לצרה זו להעזי שניהם נגד שנים הראשונים בענין שאחד יודע מחבירו ויותר היה להם להעיד על כל א' וא' מהם שעשה עבירה שחייב מיתה ב"ד דבזה הענין אין א' מהראשונים יודע מחבירו כלום כנ"ל ברור מדקדוק לשון הרמב"ם ז"ל אלא דאכתי מ"ש הרמב"ם ז"ל שם בחיבורו שאפי' אם אומרין המזימים ביום זה במקום זה היינו עמכם ועם אלו כל היום ולהד"ס לא זה הרג את זה כו' הרי זה הכחשה ולא הזמה וכבר נתקשה הלחם משנה שם וכתב שלא ידע מהיכן הוציא הרמב"ם דין זה דמלשון הגמרא דעיקר הטעם דבעינן שתשקר ותסרה גופה של עדות א"כ בכה"ג שאומרים היינו עמכם ועם אלו טפי הוי סרה גופה של עדות ע"ש באריכות ומ"ש בשם מהר"י בן לב. ותחילה אבאר דלדידי איפכא מסתברא שהרי כשאומרים היינו עמכם ועם אלו ביום פלוני ובמקום פלוני א"כ אין כאן הכחשה בעיקר העדות של הרינה אם הרג אם לא הרג כיון שמקצת העדות מיהא קיימת אף לדברי המזימין שהעדים הראשונים נמצאים ביחד ביום פלוני ובמקום פלוני עם ההורג והנהרג ואין כאן הכחשה אלא במקום לבד ואפשר דתירווייהו קושטא קמסהדי וחד מהנך ביותי טעו במקום וליכא למימר נמי דכיון שאומרים היינו עמכם ועם אלו הוי כאלו אומרים בצירור שלא הרג הא ודאי ליתא לדאדברה לא ראינו אינו ראיא ובהעלמת עין ברעג אחד יוכל להיות שהרג ועוד דאכתי מאי חזית משא"כ כשאומרים עמנו הייתם לבד באותו יום ובאותו מקום שאתם אומרים וראינו שההורג וההרוג לא היה עמכם ולא עמנו אין לך סרה גופה של עדות יותר מזה כנ"ל נכון בכוונת הרמב"ם ז"ל ולענ"ד שפתיים ישק משיב דברים נכוחים ומשה אמת ותורתו אמת ודבר גדול דיבר לקיים משפטיו ה' אמת צדקו יחדיו דברי חז"ל שהרי מתוך כך נתיישב ג"כ מה נשתנה דיני עדים זוממין מכל עבירות שבתורה דקי"ל דאין נהרגין ואין לוקין בלא התראה ובעדים זוממין חידוש דתרי ותרי ניניהו דלא ליבעי התראה ואע"ג דפ' אלו ערות יהיב טעמא דלא שייך התראה בגווייהו כמו בשאר עבירות אפ"ה אטו משום הנך סברות ניקוס ונקטול נפשות מספיקא אמנם למאי דפרישית א"ש שהרי עיקר התראה אמרינן בעלמא אלא כדי להבחין בין שוגג למזיד שלפיכך חוקרין את העדים מכירין אתם אותו התרייתם בו וע"כ שצריכין להתרות בכל מאי דאפשר למצוא צד זכות כדאמרינן לקמן סוף פירקין וא"כ נראה דבעדים זוממין לא שייך דהך מלתא כלל לפי שיטת הרמב"ם והרמב"ן ז"ל דכיון שאלו המזימין אומרים שהעדים הראשונים לא היו כלל עם ההורג וההרוג א"כ מה שוגג וצד זכות שייך כאן דבדואי בזוקן דיברו ואי משום מאי חזית כבר כתבתי שנתיישב מתוך לשון הרמב"ן ז"ל בחומש כן נראה לי בעזר"י ודוק היטב:

בגמרא ואמר רבא באו שנים ואמרו בחד בשבתא כו' דבעידנא דקמסהדי גברא לאו בר קטלא הוא ופירש"י דלילו הוי אתי ומודה הוי מופטר נמצא שהם היו מחייבים כו' עס"ה. והקשו בתוס' דזה לא מצינו דא"כ כל חייבי מיתות ב"ד יוכלו להודות ולפטור עצמן לכך פירשו בע"א ועיין בדבריהם ולע"ד נראה ליישב שיטת רש"י ע"פ סוגיא ערוכה בפ' מרובה דפלגני אמוראי התם במודה בקנס וחס"כ באו עדים דאיכא למ"ד חייב ואיכא למ"ד פטור ואמרינן עלה בגמרא לימא כתנאי היו שנים מעידין שגנב וכו' מעידין שטבח ומכר כו' דפלגני סומכוס ורבנן ומסיק רב אחא בריה דרב איקא לא דבע"כ חייב אלא בעדות שאי אתה יכול להזימן קמיפלגי כגון דאתי סהדי ואמרי ליה גנבת ואמר ליה גנבתי טבחתי ומכרתי מיהו לא בפניכם אלא בפני פלוני ופלוני ואיייתי סהדי ואזמיניהו דלא באפיייהו גנב ואתו פלוני ופלוני ואסהדיו ביה דגנב וטבח ומכר ובהא קמיפלגי דרבנן סברי דהוי עדות שאי אתה יכול להזימן ולא שמה עדות ופירש"י דאינו יכול להזימן דהא הוה תחילה ועל פיו באו להעיד כו' ע"ש וסומכוס סבר דכה"ג לא מיקרי עדות שאי אתה יכול להזימה וכ"ש דהוי עדות נמצא דלפי דהך אוקימתא מסתמא דהלכה כחכמים דלא היו עדות נמצא לפ"ו שפיר מתפרש טעמא דרבא בהכי משום דס"ל כרבנן וא"כ שפיר

קאמר רבא דמעידנא דקמסהדי גברא לאו בר קטנא הוא שהרי יכול להמות ולומר האמת שהרג מיהו לאו בפניהם אלא בפני פלוני ופלוני והיינו בפני אותן עידי הזמה גופייהו שבאו עבשו וא"כ הוי לגמרי עדות שא"א יכול להזימו נמצא דלפ"ו היינו נמי טעמא דרבא במאי דקאמר וכן לענין קנס והיינו מה"ט נופא משא"כ לפי התוספות לא מיתוקמא מלתא דרבא לענין קנס אלא למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ואף שאין מסוניא זו קשיא כל כך על התוספות לאפשר דמשמע להו דהך אוקימתא דהתם לא הוי אלא דרך דיחוי בעלמא דלקושטא דמילתא כיון דקי"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ממילא מיתוקמא טעמייהו דחכמים דהתם כפשטיה ולעולם דאינהו נמי מצו סברי דבכה"ג לא מיקרי עדות שאי אתה יכול להזימה כיוון דסויע מסייע להו מ"מ אין בזה סתירה על פירש"י ומה שהקשו התוס' מסברא דא"כ כל חייבי מיתות ב"ד יכולין להדות ולפטור דבריהם אין מובנים דכיון שהוא יודע שהיה עדים בדבר מהיכי תיתי יודה ואדברה ע"י הודאתו יצא הקול ומתוך כן יבואו עדים ויעידו ואף שאפשר דרש"י לא נתכוין לכך מ"מ זכיתי ליישב דבריו ע"פ סוגיא ערוכה הואיל ונפיק מפומיה דרש"י דהו"ק:

דף ה:

במשנה אין העדים זוממין נהרגין עד שיוגמר הדין שהרי צדוקין אומרים עד שיהרג שנאמר נפש תחת נפש כך הנוסחא בכל הגמרות שלנו ובכל ספרי המשניות וכן בסיפא דמתניתין אלא דמהרש"א ז"ל הגיה שנאמר נפש בנפש וכ"כ בתו"ט ודאי דהכי קושטא דמלתא דמקרא הכתוב בעדים זוממין כך הוא יכ"מ"ט רש"י כאן אלא דאפ"ה נראה דוחק לשבש כל הספרים ודבר שנאמר ונסנה פעמיים במשנה לכך נראה לי לקיים הנוסחאות דכיון שכל זה מדברי הצדוקים הן שרצו להביא ראיה לדבריהם מהאי קרא ולכאורה הוי הך ראיה לסתור דהא ודאי פשטא דלישנא דכאשר זמס אפילו הצדוקים מודים בו שאינו אלא לשון מחשבה וכוננה בלבד ואפ"ה עגש הכתוב כיון שהעידו שקר וחזמו להרוג נפש בעדותן וא"כ לפ"ז שפיר שייך נמי לפרש לשון נפש בנפש בכה"ג גופא שאם זממו להרוג נפש דיונו בנפש וה"ה בכולהו ואדברה מדלא כתיב נפש תחת נפש כדכתוב בחובל בפי' משפטיו' ע"כ דהאי בנפש לאו תחת הוא אלא דאפ"ה משמע להו להצדוקין דהאי נפש בנפש משמעונו ע"כ היינו כמאן דכתיב נפש תחת נפש אי משום דבתר דכתיב כאשר זמס אשכחן דכתיב קרא אחרינא לא תחום עינך נפש בנפש וכולה קרא יתירא הוא דהא בכאשר זמס לחוד סגיא דכל מיני עדיות במשמע אע"כ דאיצטריך האי קרא דלא תחום עינך עליו אפילו בעדות נפשות וטעמא הוא דקיהיב למה לא תחום עינך לפי שגם הם הרגו נפש כדאשכחן בהאי פרשה גופא גבי רוצח דכתיב ושלחו אותו וקני עירו ונתנו אותו ביד גזאל הדם ומת לא תחום עינך עליו י"ה"ה לענין עין בעין וכן נמי אשכחן כיוצא בזה וקצתה את כפה לא תחום עינך או משום שאם נפרש כאשר זמס כפשטא דלישנא יש במשמע דאפילו קודם שנגמר הדין נמי דמשעה שקבלו עדותן יהרגו וזה לא מסתבר להו כלל ולא שייך נמי נפש תחת נפש אע"כ דהאי נפש בנפש היינו תחת נפש ממש מכל זה משמע להו בהדיא דהאי נפש בנפש היינו תחת נפש ע"כ הוצרכו לפרש דבכה"ג נמי שייך לשון כאשר זמס כיון שלא עשו מעשה בפועל כן נראה לי ועיין עוד בסמוך:

שם אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר ועשיתם לו כאשר זמס לעשות לאחיו והרי אחיו קיים כו' עד סוף המשנה ופירש"י לעשות לאחיו משמע שהרי אחיו עדיין קיים עכ"ל. ולכאורה משמע דכוונת רש"י בזה לאפוקי שאם הרגו אינן נהרגין ולשון שהרי שכתב רש"י משמע כן דדוקא קאמר ודייקי חכמים להך מילתא מיתורא דלאחיו דאי לאשמעינן דאפילו לא הרגו נהרגין לשתוק מיניה דמכאשר זמס לחוד נפקא אע"כ דלדיוקא אתי ולאפוקי מקו"ו וכמו שאבאר בסמוך בלשון הגמרא וכ"נ מלשון הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות דהא דאמרין הרגו אין נהרגין היינו מהאי טעמא מדכתיב לאחיו ע"ש ובזה נתיישב היטב לשון הרמב"ם ז"ל כחיבורו פ"כ מהל' עדות הלכה ב' ח"ל נהרג זה שהעידו עליו ואח"כ החזמו אין נהרגין מן הדין שנאמר כאשר זמס לעשות ועדיין לא עשו ודבר זה מפי מפי הקבלה משמע להדיא מדבריו דלא סגיא ליה להרמב"ם ז"ל בהאי טעמא דאין עונשין מן הדין לחוד אי לאו דמסייע ליה קרא והיינו ע"כ אסיפא דקרא סמיך מדכתיב לאחיו מדלא מיייתי האי קרא לעיל בהלכה א' אלמא שעיקר דבריו בזה היינו להך מילתא דהרגו אין נהרגין לחוד וא"כ לפ"ז נראה שבחנם השגו עליו הראב"ד ז"ל במ"ש הרמב"ם בסוף דבריו אבל אם לקה זה שהעידו עליו לוקין וכן אם יצא ממון מיד זה חוזר לבעליו ומשלמין לו ונראה מבואר שהשגת הראב"ד הוא משום דמשמע ליה שהוא נגד סוגית הגמרא בהאי ברייתא דבסמוך דמשמע דמטעם דאין עונשין מן הדין אתינן עלה וא"כ לפ"ז תו אין לחלק בין חייבי מיתות לחייבי מלקות וממון ונהי דלענין ממון כתב הכ"מ שם דמלשון התוס' בריש ב"ק משמע דכדברי הרמב"ם אלא דלענין מלקות נתקשו כל מפרשי דבריו וכתבו שלא ידעו מניין לו להרמב"ם ז"ל דין זה לחלק בין מיתה למלקות וחתרו למצוא טעמים שאינם מספיקים ע"ש וכמ"ש התו"ט כאן במשנתיו י:הניח בקושיא ולמאי דפרישית א"ש טובא דאדברה לישנא דמתניתין מסייע ליה להרמב"ם ז"ל דעיקר הילפותא היינו מדכתיב לאחיו דבעינן דוקא שיהיה אחיו קיים ולענין מלקות וממון שהרי אחיו קיים שפיר יש לחייבו מכח האי קו"ו וכמו שאבאר בסמוך דאפי' אי אמרינן בעלמא אין עונשין מן הדין אפ"ה בכה"ג דהכא מודה כנ"ל נכון דהוה היטב ועיין עוד בסמוך:

בגמרא תנא בריבי אמר לא הרגו כו' אמר אביו בני לאו קו"ו הוא אמר לו למדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין. לכאורה נראה דהנך תנאי דבריייתא פלוגי אמתניתין דיליף להך מילתא דהרגו אין נהרגין מדכתיב לעשות לאחיו והרי אחיו קיים או שנאמר דתנא דמתניתין גופא נמי לא משמע ליה הך ילפותא אלא דלדחות הצדוקים הוצרכו לומר כך וזה דלא כמו שכתבתי בסמוך בשיטת הרמב"ם אלא דלעולם עיקר הטעם דהרגו אין נהרגין היינו משום דאין עונשין מן הדין אמנם לאחר העיון דהך מילתא אי אמרינן אין עונשין מן הדין בכה"ג דלא הוי אלא גילוי מלתא בעלמא פלונתא דתנאי ואמוראי היא בסנהדרין דף נ"ד פלונתא דר' יהודה ורבנן לענין הבא על אביו דיליף בק"ו מאחי אביו ואמרינן התם דפלונתא דאביי ורבא היא דפלוגי להדיא בפי' הנשרפין לענין הבא על בתו מאנוסתו דיליף אביי מקו"ו ומקשינן וכי עונשין מן הדין ומשני דגילוי מלתא בעלמא הוא ורבא פלוגי ויליף לה מג"ש והרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' איסורי ביאה כתב להדיא דמה שסתק הכתוב באיסור בת אנוסתו מאחר שאסור בת הבת כו' והיינו כאבוי וכ"כ עוד בפ"א מהל' טומאת מת לענין טומאת משא במת שסתק ממנה הכתוב והביא שם ראיה דווגמא מאיסור הבת נמצנו למדין מדבריו שפסק כאבוי דהיכא דליכא אלא גילוי מלתא בעלמא עונשין מן הדין ומה שיש לדקקא בזה במה שפסק כאבוי לגבי רבא אין כאן מקומו כיון דבלא"ה איכא למימר דבכה"ג דהכא רבא נמי מודה דלא שייך לומר אין עונשין מן הדין כיון דפשטא דקרא כאשר זמס שייך נמי בהרגו כיון דעיקר החיוב אפי' בהרגו אינו על המעשה דהעדים זוממין אין צריכין התראה אלא כיון שזמס לעשות וניכר מתוך מעשיו שהוא מזיד גמור כדפרישית מש"ה כתיב כאשר זמס דהכל בכלל בין הרגו ובין לא הרגו כן נ"ל נכון ליישב שיטת הרמב"ם ז"ל שכ' בפי' המשניות ובחיבורו הך טעמא דמתני' דיליף לה מקרא דאי

לאו קרא שפיר הוי ילפינן לה בק"ו והיינו כדפרישית בסמוך דמהאי טעמא גופא כתב הרמב"ם דחייבי מלקות אפי' געשה המעשה אפ"ה חייבים מלקות מייקיים בהו לעשות לאחיו שהרי אחיו קיים:

ועוד נראה ליישב שיטת הרמב"ם ז"ל בדרך אחר דלענין מלקות לא שייך לומר אין עונשין מן הדין דכיון דגלי רחמנא בעדים זוממין דלוקין אפילו בלאו שאין בו מעשה כדכתוב והיה אם בין הכות הרשע מש"ה אית לן למימר בפשיטות בלאו דידהו היינו מלא תענה דסתמא כתיב בין געשה מעשה על פיהם בין לא געשה ודוקא לענין מיתה אמרינן הכא דבריייתא דהרגו אין נהרגין דאין עונשין מן הדין דהא לאו דלא תענה לא ניתן למיתה דלא עדיף משאר לאוין דלמלקות נאמרו כן נראה לי נכון מיהו בעיקר הדבר בהא דקי"ל הרגו אין נהרגין אע"ג דילפינן לה מקרא דמשמע במשנתיו וכן פירש"י בחומש אפ"ה בקשו חז"ל למצוא טעם ודבר חפץ גם ע"פ סברא להוציא מלבן של צדוקין וכמ"ש הרמב"ן ז"ל בפי' החומש ע"ש באריכות ולי נראה להוסיף על דבריו דאדברה לגדול חומר העבירה שנשתרשו בחטא וחזמו ועשו לשפוך דם נקי מש"ה לא סגי להו כפרה כלל דדינם מסור לשמים לדונם בחמורה אם לא יעשו תשובה כהנן משא"כ בבאר חייבי מיתות ב"ד דכיון דאינקטלו הוי להו כפרה ועוד נראה דהכא לענין עדים זוממין שייך טפי הך סברא כדי שלא יהא גנאי בדבר להב"ד שמכוין שנהרג הנידון ע"פ עדות הללו בב"ד וא"כ אם יגמרו ג"כ לעדים זוממין בהריגה יהא גנאי גדול בדבר דממה נפשך נהרג אחד מהם שלא כדיון לכן גזר הכתוב שלא יהו נהרגין והרבה שלוחין למקום להפרע מהם ממקום אחר וכן מציאתי אח"כ בדברי מהר"י אברבנאל פי' שופטים ע"ש:

במשנה ע"פ שנים עדים או שלשה עדים יומת המת אם מתקיימת העדות בשנים כו' נראה דהא דלא דרשינן איפכא דהכי קאמר קרא זימנין דמתקיים העדות בשנים זימנינן דבעינן שלשה כגון בהכחשה דתרי ותרי ואשמעינן דשלשה מכחישין את שנים דאזלינן בתר רוב דעות בין בהכחשה ובין בהזמה הא ודאי ליתא דאכתי איכא תרי להדי תרי נמצא שאנו ממיטין ע"פ עד א' ורחמנא אמר בסיפא דקרא לא ימות ע"פ ע"א ודוקא בדויינים אזלינן בתר רוב דיעות בין בדיני ממונות דהוי בשלשה ובב' מזכין הרי הוא זכאי וכן להיפך ובין בדיני נפשות מש"ה בעינן כ"ג וי"א מחייבין וי"ב מזכים זכאי ולחייב' בעינן שנים כדדרשינן ברפ"ק דסנהדרין משא"כ בעדים אלא דאכתי איכא למידק דלמא הכי קאמר קרא דזימנין דבעינן ג' עדים כגון דאיכא ע"א דמכחיש ומש"ה לא סגי בתרי דא"כ מתקיים העדות ע"פ עד א' ואע"ג דלקושטא דמילתא קי"ל דע"א בהכחשה לאו כלום הוא דאפ"ה מתקיים העדות ע"פ שנים אכתי היא גופא מני"ל כיון דמפשטא דקרא משמע איפכא דזימנין דבעי ג' וכמו שאבאר. והנראה בזה דכולה מילתא דמתניתין מיתורא דעדים עדים ילפינן לה שפיר דאי ס"ד דקרא או או קאמר ולחלק לכתוב ע"פ שנים או שלשה עדים ותרי זימני עדים נ"ל אע"כ להקיש ולג"ש דהנך עדים דב' כהנך עדים דג' וכדדרשינן דאפילו שנים מזימין את הג' דלענין הזמה עדות המזימין עיקר ותרי כמאה דלא אזלינן בתר רוב דיעות בעדות ומה"ט גופא פשיטא לן כי בכולא תלמודא דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוא אפילו לגבי תרי כי היכי דמאי עד א' לא מהני לגבי תלתא. ודע שהרמב"ן ז"ל בפי' החומש בפי' שופטים כתב אהאי קרא שרבי' סעדיה גאון אמר ע"ד הפשט שמה שנאמר שנים עדים או שלשה היינו ששלשה מקבלין עדות השנים וע"ז השגו הרמב"ן ז"ל ח"ל ואין בכתוב קבלת עדות רק עדים אבל כמדומה לי שטעה הגאון בדינו כי עדות דיני נפשות לא תקובל רק בסנהדרין של כ"ג עכ"ל ואף שאינו כדאי להכניס ראשי בין הרים גדולים ורמים אעפ"כ תורה היא וללמוד אני צריך דבמאי פשיטא ליה להרמב"ן ז"ל דלקבלת עדות נפשות בעינן כ"ג דהא קרא דושפטו העדה והצילו העדה בגמר דין איירי דתלוי ברוב דיעות משא"כ לענין קבלת עדות מה לי ב"ד של ג' או ב"ד של כ"ג מה לי דיני ממונות מה לי דיני נפשות דמן התורה בתרווייהו בעינן דרישה וחקירה דכתיב משפט אחד יהיה לכם ואע"ג דודאי מסתמא אורחא דמלתא שאין עדים מעידין בדיני נפשות אלא קרוב לגמר דין והיינו לפני ב"ד של כ"ג אכתי מיהא אשכחן שהעדים חולין או שהם במדינת הים במקום שאין שם סנהדרין ואשמעינן קרא דאפילו בכה"ג נמי אשכחן דיומת המת על פיהם כגון שנתקבל עדותן בג' ועוד שאף אם נאמר דפשיטא ליה לרמב"ן ז"ל הך מילתא דככל ענין בעינן כ"ג אפ"ה קשיא מדקדיה אדקדיה שהרי הרמב"ן ז"ל גופא כתב בהשגותיו על הרמב"ם בשורש מנין המצות בשורש שני על מ"ש הרמב"ם ז"ל דדין תורה שאין מקבלין עדות לא בד"מ ולא בד"ג אלא מפי עדים ולא מפי כתבם אלא מדברי סופרים וע"ז השגו וכתב חז"ל ואני מוצא ד"ג בעדות שבשטר כגון שקידש ראובר את אשה בעידי חתימה ובא עליה שמעון כו' נהרג עליה עכ"ל ואף דבאמת אין זה השגה על הרמב"ם ז"ל כמו שהארכתי בחידושי גיטין וקידושין שעדי הגט וקידושין שנכתב בלשון הבעל הרי את מקודשת לי או הרי את מגורשת ממני הרי את אין זה מענין שאר עדות דבאמת אם כתבו בפנינו גירש אה"ג דקרינן מפיהם ולא מפי כתבם אלא אי משכחת לה דנהרגין ע"י עדות שבשטר היינו אם נתקבל עדותן של עדות בפני ב"ד של ג' שהעידו בפניהם שקידש או גירש וא"כ לפ"ז יפה כתב רבינו סעדיה דזימנין לא יומת המת אלא ע"פ ג' דוקא והיינו בכה"ג גופא ע"י קבלת עדות כן נראה לי נכון להמליץ בעד רבינו סעדיה גאון וזכרנו לברכה ונ"ע דהוה היטב:

שם אלא להקיש שלשה לשנים מה שלשה מזימין את השנים כו' לכאורה לשון המשנה אינו מדויקק דאיפכא ה"ל למימר להקיש שנים לשלשה מה שלשה כו' וכן דיקקא בעל תו"ט מיהו לע"ד נראה דלשון המשנה מיותר דכיון דעיקר היקושא דהאי קרא דיומת המת לאו בעדים זוממין איירי אלא בכל חייבי מיתות כגון עובד עבודת כוכבים דאיירי בהך פ' מש"ה לא שייך למימר להקיש שנים לשלשה מה שלשה מזימין את השנים ולדונם בעדים זוממין וה"ג בשנים שמזימין לג' דא"כ לא שייך הך היקושא הכא אלא באיחד פרשה דעדים זוממין דבהך פרשה נמי כתיב ע"פ שני עדים או ע"פ ג' עדים יקום דבר אע"כ דהאי היקושא דהכא לאו אעדים זוממין קאי אלא לענין דין המחייב מיתה וה"ק דכיון דפשיטא לן דג' מזימין את השנים אבע"א קרא ונאבע"א סברא וא"כ ע"כ דהא דקאמר קרא ע"פ שנים עדים יומת המת לאו מילתא דפסיקא שיומת המת על פיהם דהא היכא שהוזמו לא מהני עידותן כלל לגבי הנידון אדברה יש עליהם דין עדים זוממין ה"נ האי או שלשה עדים נמי בכה"ג איירי כשלא הוזמו אבל אם הוזמו אין ממיתין הנידון על פיהם והיינו ע"כ אפילו ע"י שנים כיון דתרי כמאה ולא אזלינן בתר רוב דיעות כדפרישית בסמוך דעיקר היקושא ממה דכתיב נמי תרי זימני עדים משמע שבא להשוותן יחד דהנך כהנך א"כ ע"כ דעדים זוממין דכתיב בקרא היינו אפילו בתרי ותרי דחדושו הוא דלעולם אחרונים נאמנים כדתנן במשנה דלעיל בפירקין כנ"ל נכון ועיין עוד בסמוך:

שם ר"ש אומר מה שנים אינן נהרגין כו' ר"ע כו'. משמע מל' כל מפרשי המשנה דהנך תנאי לא פלוגי לדינא דכולהו אית להו דהדין וה"ג מסתברא דהא קי"ל אין היקושא למחצה ועיין בתו"ט שכתב בשם ניומוקי יוסף שריב"א בעל התוס' מפרש דר"ע לית ליה דר"ש והביא ג"כ שאר פירושים דר"ע פלוג אדר"ש ומדברי כולם משמע מיהא דת"ק נמי אית ליה דר"ש אלא דאכתי יש לדקקא במאי פלוגי דהא קי"ל אין היקש למחצה ור"ש נמי מאי אתא לאשמעינן ולמאי דפרישית בסמוך יש ליישב משום דאיכא למימר דעיקר היקושא דהאי קרא אינו אלא לענין מיתת הנידון דאיירי ביה האי קרא דיומת המת מה

שאין כן לענין הך היקושא דר"ש דלא איירי אלא לענין דין חיוב עדים וזממין גופייהו משא"כ לענין מיתת הנידון לא נפקא מיניה מידי בהך היקושא דבין אי בעינן שיוזמו כולם או לא מ"מ פשיטא דעדותן בטילה לגבי נידון דלא גרע מהכחשה וכדאמרינן נמי בסמוך נמצא אי' מהם קרוב או פסול לכ"ע עדותן בטילה בדיני נפשות אי"כ לפ"ז אפשר דלא שייך הך היקושא דהכא לענין דיני עדים וזממין ור"ש סבר דאפ"ה אין היקש למחצה או אפשר דר"ש גופא לאו מהאי היקושא דקרא דיומת המת וליף אלא מאידך קרא דכתיב בעניינא דעדים וזממין גופייהו ע"פ שני עדים או ע"פ שלשה עדים יקום דבר וכיוצא בזה כתב התי"ט במלתא דר"ע ועיין מה שאכתוב עוד בזה בסמוך:

שם ר"ע אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו כו' כך הגירסא בכל הגמרות שלנו ובספרי ה"ר ר"י אלפס ז"ל אלא דבקצת ספרי המשניות ראיתי דלא גרסינן להקל והגירסא לא בא השלישי אלא להחמיר עליו ונראה שכן היתה גירסת רש"י שכן נראה מפירושו ממה שנדחק לפרש דלא הוצרך ללמדינו דזה הפירוש לא שייך כלל לא מיבעיא לפי גרסת הספרים שלנו דגרסינן לא בא הג' להקל אלא אפי' לגירסא השנייה נמי פירושו דחוק דודאי לאו מילתא פשיטא היא כל כך שנים מזמין ג' ואפילו מאה ואפילו כמה כיתות כלעיל עד שהוצרכו כמעט כל מפרשי התורה למצוא טעם לדבר כדפרישית לעיל וא"כ ודאי אינטריך קרא להכי אלא ע"כ דרש"י הוכרח לפרש כן לפי לשון המשנה ולפי גירסתו וגם הר"ן ו"ל נראה דגרם כגירסת רש"י דלא גרסינן להקל ולכן הוכרח להביא פירושים אחרים בשם ריב"א יבשם מהר"ן גיאת והביאם ג"כ בעל התי"ט ולולי פירושם היה נ"ל לפרש בפשיטות לפי גירסת הספרים שלנו דה"ק ר"ע דלא משמע ליה לפרש הקישא דקרא כת"ק או כר"ש משום דלדבריהם לא שייך הך היקושא כפשטא דקרא דכתיב יומת המת משמע דלחובת הנידון איירי ואי לענין הזמה לת"ק הוי לקולא דידיה שאפי' הם ג' עדים השנים מזמין אותם ופטור הנידון לאיירי ב'י קרא ולר"ש נמי לא אתי הך הקישא לחובת הנידון דהא אפי' אי בעינן שיוזמו כולם ולא הזמו אלא שנים אפ"ה מודה ר"ש דהנידון מיהא הוא פטור דנהי דהזמה לא הוי הכחשה מיהא הוי מש"ה משמע לר"ע דהאי היקושא להחמיר על השלישי בא ושייך ביה שפיר יומת המת דסיפא דקרא דמה"ט גופא החמיר הכתוב על השלישי אע"ג שאינו אלא נטפל דבלא"ה גברא קטילא הוא ע"פ השנים והוי כמת מעיקרא אפ"ה ענשו הכתוב כאילו הזמת המת ע"פ וממילא שמעי' נמי להך מילתא דמסיים ר"ע בסיפא דלענין נמצא אחד מהם קרוב או פסול והשוו שלשה לשנים דאלת"ה לא הוי נטפל אלא מהעוברי עבירה עצמו דנראה שעיקר עדותו היה בשביל כך שאם ימצא קרוב או פסול בהנך תרי יומת המת ע"פ עדותו וכן נ"ל בכוונת הרי"ן גיאת או שנאמר דהא דמסיים בסיפא ומה שנים נמצא אחד מהם קרוב כו' לאו אהאי קרא דיומת המת דלעיל קאי אלא מאידך קרא דכתיב ע"פ ב' עדים או ע"פ ג' עדים יקום דבר דמייתר להך דרשא והכי משמע להדיא מלשון הגמרא למאי דמסיק רבא לקמן אהך פוסקא גופא דיקום דבר במקיימי דבר הכתיב מדבר וכמו שאבאר עוד בסמוך כנ"ל דהוק היטב:

שם ומה שנים נמצא אי' מהם קרוב או פסול עדותן בטילה. לכאורה משמע דבשנים פשיטא לן דעדותן בטולה כיון דלא נשתייר אלא חד סהאא אלא דמלשון התי"ט לא משמע כן ממ"ש הרי זה בא ללמד ונמצא למד דאכתי בתרי גופא לא ידעינן ע"ש ונראה בכוונתו דלא משמע ליה הך היקושא בהאי עניינא דאין דנין אפשר מאי אפשר ומה ענין שנים לג' כיון דבג' אשתיירי תרי כשרים משא"כ בשנים מש"ה משמע ליה לבעל התי"ט דהא דקאמר מה שנים עדותן בטולה היינו דבטל לגמרי שזה העד הכשר שוב אין מצטרף באותן עדות אפילו אחר שיבוא עוד ע"א לאחר כדי דיבור ועו"י כתב שפיר דבתרי גופא לא ידעינן מסבבא אי לאו מהך היקושא שבא ללמד ונמצא למד והיינו כדפרישית הך היקושא לאידך קרא מייתר להך מילתא לחוד וכמו שנראה קצת מלשון התי"ט דדיבור הקודם שהכתוב שנאן אלא שקיער מאד במקום שהיה לו להאריך דהא מסתימת לשון הסוגיא ולשון התנא' לא פסיקא כלל הך מילתא דאיירי מתניתין בתרי היקושא דקראי וכמו שאבאר ועיין עוד בסמוך מיהו בעיקר ההיקש להך מילתא דעדותן בטולה נ"ל דודאי בשנים פשיטא דאפי' לצרף נמי לא חזו וילפינן לה שפיר מהא דקוי"ל כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים וקריין רחמנא עד בלשון יחיד כדכתיב והוא עד או ראה או ידע וה"נ בתר האי קרא דע"פ ב' עדים או ע"פ ג' עדים יקום דבר כתיב בתריה כי יקום עד חמם באיש אלמא דתרי כחד חשיבי והאי בלא האי לאו כלום הוא וממילא דה"ה לק' דתרי כמאה ובכה"ג גופא אשכחן דלריש הש"ס בפרק זה גורר (סנהדרין דף ל') לענין דבעינן שיראו שניהם כאחד בדיני ממונות מדאפקינהו רחמנא בלשון חד ע"ש וא"כ פשיטא דשייך למידרש בכה"ג לענין היקושא דהכא כנ"ל:

שם אף שלשה נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטולה. ונראה לכאורה דה"ה בג' או מאה שאמר אי' מהם בחקירות איני יודע דעדותן בטולה מהאי היקושא גופא אלא היבא שהוכחש אי' מהם בחקירות חביריו יש להסתפק אי בכה"ג נמי אמרינן דעדותן בטולה או דילמא דבהכחשה לא שייך לומר דכחד כת חשיבי ונפקא מינה טובא לענין סוגיא דשמעתין ואין להאריך ונ"ע. אחז"ז ראיתי בלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות עדות הלכה ג' שכתב להיפך דבאינו יודע תתקיים העדות בשאר ויהרג ובהכחשה אפי' בדביוקות עדותן בטולה וכתב שם הכ"מ שהוציא כן ממסקנא דרבא בפ' היו בזקין ואשתומם ונבהלתי על חזיון זה דהא רבא מסיק התם להדיא דהיינו דלא כר"ע דמתניתין דהכא והרמב"ם וכל הפוסקים פסקו הלכה כר"ע וכרבי וכבר הרגיש בזה בעל לחם משנה ונדחק מאד בזה ליישב ויש לי ישוב אחר בזה דלמאי דמסיק התם בתר הכי דטעמא דאינו יודע בחקירות היינו משום דעדות שאי אתה יוכל להזימה לא שמה עדות אי"כ שפיר מיתוקמא מתניתין אפי' כר"ע דכל עד שאמר איני יודע אין שם עד עליו אף לבטל העדות ומש"ה תתקיים העדות בשאר משא"כ בהכחשה שיש עליו שם עד שהרי גמר עדותו כנ"ל דהו"ק:

דף ו.

אמר ר' יוסי בד"א בדיני נפשות כו' ופירש"י דכתיב והצינו העדה ומהדרין אזכותא עכ"ל. ובפ"ק דסנהדרין דף ט' הוסיף רש"י בלשונו ולא יהרג לא הוא ולא הם ונראה שבא ליישב בזה קושיית התנא' דהכא שהקשו בד"מ נמי אמאי תתקיים העדות בשאר הא כתיב משפט אחד יהיה לכם. ולפירש"י דהתם א"ש דהא בלא"ה כתבו ברפ"א אי' דיני ממונות בד"ה מה בין דלענין מילי דתלוי בזכות וחובה אין להשוותם מהאי קרא דמשפט אי' והביא לשונם מהרש"א בשמעתין וא"כ לפ"ז שפיר מפרש רש"י טעמא דר"י דקוקא בג"ד אמרינן דגזירת הכתיב הוא למחדר אזכותי' שיהיה עדותן בטולה ולא יהרג לא זה ולא זה משא"כ בדיני ממונות לא שייך לומר דגזירת הכתיב הוא דאין סבבא לומר שיפסיד התובע את ממונו שלא כדין שיש כאן עדים כשירים זולת הפסול ועוד שהרי יכולין לחזור ולהעיד מחדש לאחר יום או יומים לפני אותו ב"ד או לפני ב"ד אחר משא"כ בדיני נפשות לא שייך לומר כן כיון שכבר יצא מצד"ד זכאי בהגדה זו כן נ"ל ליישב שיטת רש"י בטעמא דר"י ועיין מה שאכתוב עוד בזה בסמוך בלשון התוספות:

בתוספות בד"ה אר"י בד"א בד"ג פי' הקונטרס כו' וקשה לפירושו כו' דהא כתיב משפט אי' יהיה לכם ועוד דבד"מ נמי כתיב ע"פ שנים או ע"פ שלשה כו' עכ"ל. לכאורה שתי הקושיות הללו סותרות זו את זו דכיון דבכל הנך היקושי דמתניתין ילפינן נמי לג"מ ממשפט אי' יהיה לכם אי"כ אמאי אינטריך אידך היקושא בד"מ אע"כ דאיבא למימר דאתא לדרשא אחרתא אי"כ השתא נמי לא מקשו מידי כיון דבקושיא ראשונה לא פסיקא להו משום הך סברא שכתבו ברפ"א אי' דיני ממונות שהבאתי בסמוך וכמ"ש מהרש"א אי"כ השתא נמי לא מקשו מידי בקושיא שנייה דאיבא למימר דר' יוסי מפיק ליה לדרשא אחריתא ולענ"ד בפשיטות מצנין למימר לאידך קרא דע"פ שנים עדים או ג' לאיירי במזמן לפירוש התוספות מש"ה לגופא אינטריך והיינו כפי' רב סעדיה גאון שהבאתי לעיל דשנים היינו בעדות ממש ושלשה היינו לענין קבלת עדות דהא בד"מ לכ"ע הוי קבלת עדות בשלשה ולא שייך השגת הרמב"ן שהבאתי לעיל בלשון משנתינו או שנאמר דהא דכתיב שנים או שלשה היינו כי הא דאמר ר' זבד בפ' יש נוחרין גבי שלשה שנכנסו לבקר אם רצו געשין עדים וכגו' בשנים מהם כגון שראו ביום וזימנן דבעינן שלשה כגון שראו בלילה שאז געשים דיינים כנ"ל בכוונת רש"י אליבא דר' יוסי דהו"ק:

בא"ד לכך פירש ר"י דבדיני נפשות שייך שפיר כו' אבל בדיני ממונות כו' השני אינו בטל לגמרי דחייב לו שבועה. נראה דקוקא אליבא דר' יוסי כתיבו התנא' כן ומה"ט לא משמע ליה האי היקושא לענין ד"מ כיון דבשנים נמי לא פסיקא מילתא דעדות השני בטל לגמרי לענין שבועה משא"כ לקושטא דמלתא דקוי"ל כרבי לעולם דבשנים נמי בטל לגמרי עדות השני ותו לא מחייבינן שבועה על פיו וכדמשמע להדיא מלשון הר"ש והער"ע בשם תשובת הרי"ף דקוקא היבא שלא ידע הא' בקורבתו של שני מחייבו שבועה וממילא משמע דהיבא שידע בקורבתו בטל לגמרי וליכא חיוב שבועה מיהו מסתימת לשון התוספות נראה יותר דאפילו אליבא דרבי נמי משמע להו הך סברא דעד אי' לעולם מחייב שבועה ולא שייך בהך היקושא כלל דלענין חיוב שבועה בעדות כל דהו גניא ולא כדמשמעות הש"ע ולדינא צ"ע דהו"ק:

בד"ה אמר רבא והוא שהעידו כו' משמע דקאי אף לענין קרוב או פסול וקשה דהא משמע בסמוך כו' אלא בראיית מעשה גמרה עדותן כו' דקאמר הרוג יציל לכך נראה דלא קאי כו' עס"ה. וכדברי התנא' משמע ג"כ בלשון הרי"ף והרא"ש ז"ל שהרי הביאו האי מימרא דרבא קודם שהביאו משנה זו דקרוב או פסול בפלוגתא דר' יוסי ורבי אליבא דר"ע ואפילו לפירוש ר"י דבסמוך דלמסקנא דרבא לא תליא בראיית מעשה לחוד אף לענין קרוב או פסול אלא בהגדה נגמר עדותן אפ"ה מודה דהאי מימרא דרבא דקאמר והוא שהעידו תוך כ"ד לא קאי אהך בבא דקרוב או פסול כמו שמבואר מלשונו בסמוך בד"ה שמואל אמר וכמו שהאריכו התוספות בזה בפ"ק דסנהדרין דף ט' בד"ה בזמן שהתרו בהן ע"ש מיהו הא דפשיטא להו להתנא' הך סברא דלענין קרוב או פסול בראיה לחוד תליא מילתא מהאי דמקשה בסמוך אלא מעתה הרוג יציל אכתי יש לתמוה טובא על סברת המקשה גופא מנ"ל הך מילתא דהא ודאי פשטא דקרא וכולה לישראל דמתניתין בהאי היקושא דשנים או שלשה ודאי לענין הגדה איירי כדכתיב ע"פ שנים עדים וענין הזמה דאיירי מתנא' פשיטא דתליא בהגדה אלא דמ"מ מקשה הש"ס בסמוך שפיר דייק לה מלישנא דרבי גופא דקאמר מה יעשו ב' אחים שראו באחד ואי' ס"ד דבהגדה תליא מלתא מאי קאמר מה יעשו כמ"ש בתנא' בסמוך בד"ה שמואל אמר ולא ניהא לי' להמקשה לפרש דמה יעשו כמו שמפרש ר"י שנראה לו דוחק כך נ"ל לפ' שיטת התנא' וכל סייעתם בזה שפסקו להדיא דבראיה לחוד תליא מילתא ואין לתמוה בכך דהא דנקרא עד בשביל ראיה לחוד דה"נ אשכחן בקרא דכתיב והוא עד או ראה או ידע אם לא נידא אלמא דאע"פ שלא הגיד קראו רחמנא עד כיון שראה או ידע ועיין מה שאכתוב עוד בזה בסמוך ליישב שיטת החולקים וסוברים דבהגדה תליא מלתא וכדמשמע נמי לכאורה מלשון רש"י שהביאו התוספות כאן דהא דקאמר רבא והוא שהעידו תכ"ד אכולהו בבי דמתניתין קאי דהו"ק:

בגמ' פוסקא ר"ע אומר לא בא השלישי כו ומה שנים כו' אי"ר ר"פ לאביי אלא מעתה הרוג יציל ופירש"י דלרבי יוסי פריך דאמר אף בלא התראה וכוונתו מבואר דמשמע דפשיטא לי' דלרבי דבעי התראה לא שייך הך קושי דהרוג יציל ולא ידענא מאי פשיטותא דהא לקושטא דמלתא אמר רבא לקמן ע"ב דמתרגי שאמריו אפילו מפי עצמו ופירש"י שזההרוג עצמו התרגי בו ואדרבא פשטא דלישנא דגמרא משמע דלכ"ע פריך דהיקושא דר"ע גופא שעדיין לא הוכרי מפלוגתא דר' יוסי ורבי בהך פוסקא עד פוסקא שנייה ואפשר דלא ניהא ליה לרש"י לפרש דעיקר הקושיא דהרוג יציל היבא שהתרגי בו דהיא גופא מנ"ל להמקשה דלמא אה"נ דבכה"ג מציל ומאי דוחקיה נמי לזקומי בשהרוג מאחוריו דמשמע דהיבא דלא הרוג מאחוריו אה"נ דמציל אלא דע"כ להמקשה סובר בפשיטות דבראיה לחוד תליא מילתא אלא שכבר כתבתי שיש לתמוה בדבר כיון דלישנא דקרא ומכולהו בבי דמתניתין בהך היקושא משמע דלענין הגדה איירי ואי משום דקאמר רבי מה יעשו אכתי ארבי גופא תיקשי אמאי פסיקא ליה הך סברא דקשיא ליה מה יעשו דילמא בהגדה תליא מילתא ומכ"ש דקשה לפירוש ר"י דלמאי דמסיק רבא דבמקיימי דבר הכתוב מדבר לקושטא דמילתא לא תליא בראיה לחוד אלא בהגדה ואמאי אינטריך רבא לאתניי האי קרא דיקום דבר מהאי קרא גופא דע"פ ב' או ג' עדים יומת המת הוי"ל לאסקוי הכי דע"פ משמע דבהגדה תליא מלתא ועוד דא"כ דבראיה תליא מילתא עקרת כל חייבי מיתות בעריית ושברוצח וכיוצא בהן והנלע"ד בזה לפי שיטת רש"י ור"י וסייעתם דודאי סברת המקשה דממילתא דרבי דייק לה דבראיה תליא מילתא ולרבי אפשר דפשיטא ליה הך סברא מלישנא דהאי קרא גופא דיומת המת דכתיב ביה על פי שנים עדים או שלשה עדים ואי סלקא דעתך דבהגדה תליא מילתא ה"ל למיכתב עפ שלשה עדים כדכתיב באידך קרא דיקום דבר אע"כ דבראיה תליא מילתא דעדיין לא העיד השלישי כלל ואפ"ה מצטרף לבעל העדות אם נמצא קרוב או פסול וא"כ לפ"ז בהך מילתא גופא פליגי ר' יוסי ורבי לענין ראיה לחוד דע"י הגדה ר' יוסי נמי מודה דאפילו בדיני ממונות הדין כן והיינו מהך היקושא דכתיב ע"פ ב' או ע"פ ג' עדים יקום דבר והיינו אפי' במזמן ורבי סובר דאפי' במזמן בראיה לחוד סגי דלא משמע ליה לחלק כלל בין ד"מ לג"מ מהיקושא דמשפט אי' יהיה לכם וכדפרישית נמצא לפי זה שפיר מקשה הש"ס שפיר אעיקר מילתא דר"ע דבדיני נפשות גופא היכי משכחת לה דבראיה לחוד גניא לבטל העדות דא"כ הרוג והורג יצילו וא"כ עקרת כל דיני נפשות שבתורה ולא משמע ליה להמקשה לחלק בין העדים לבעל דבר בעצמו כיון שאין שום טעם לדבר שיצטרף העדות ע"י ראיה לחוד אלא מגזירת הכתוב דמהדרין אזכותיה ואן אשכחן בהאי קרא בכל חטא אשר יחטא ע"י ב' עדים או ג' עדים יקום דבר דכתיב בתריה כי יקום עד חמם באיש ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' ומפרשינן בגמרא ובכמה דוכתי דועמדו שני האנשים היינו בעדים הכתוב מדבר ואשר להם הריב בבעלי דינים והשוה הכתוב בעלי דינים לעדים בהאי עניינא כל זה סברת המקשה להוכיח מזה דלא תליא בראיה אלא בהגדה דוקא דמר"י אליבא דר"ע שמעינן נמי לרבי אליבא דר"ע וע"י משני הש"ס שפיר דבמקיימי דבר הכתוב מדבר והיינו בעדים ולא בבעלי דינים לפירש"י ולפי' ר"י ממילא שמעינן נמי דלאו בראיה תליא מילתא אלא בהגדה כן נראה לי לפרש לפי שיטת הפוסקים והמפרשים לכל חד כדאית ליה. אלא דלולי דבריהם היה נ"ל לפרש בפשיטות דלעולם לכ"ע ראה לחוד לאו מילתא היא כדמשמע פשטא דקרא ומתניתין דהא

דמקשה הרוג יציל היינו כדפרישית דלמאי דקי"ל כרבא דאמר לקמן מתרה שאמרו אפי' מפי עצמו ימסתמא אורחא דמילתא הכי הוא שהנרצח והנרבע מתרין בו כשרואין שיש עדים בדבר א"כ יציל שהרי ההתראה ודאי בכלל עדות הוא דכל עדות בלא התראה לאו מילתא היא התראה וכיון שההתראה בכלל עדות הוא בדיון הוא שתציל והא דמקשינן נמי ההורג והרובע יצילו שפיר נמי מצו איירי שבאו לב"ד והוא לדברי העדים וכיון דקי"ל שהודאת בעל דין כמאה עדים דמי בדיון הוא שציל א"כ לפ"ז לא משכחת להו ברוצח ורובע שיהרגו אלא א"כ בשכפרו לכתחלה בב"ד דא"כ שוב אינן חוזרין ומגידין ואין נחשבין לעדים שצילו וממעשים בכל יום מקשה ללא לישתמיט בשום דוכתא לאשמעינן שצילו כה"ג. ועוד דא"כ לעולם יעשו כן והשתא א"ש נמי לאפשר דמשכחת לה נמי הך מלתא בהגדה ממש כגון שההרגו בא לב"ד בחייו כשאמזוהו למיתה וא"כ יציל ואע"ג דבח"מ סוף סי' נ"ג הביא הב"י וד"מ דהנרצח כשר להעיד על הרוצח אם אינו טריפה היינו לפי המסקנא דהבא דבמקיימי דבר הכתוב מדבר מש"ה אינו מציל משא"כ מעיקרא ללא אסיק אדעתיה הך מילתא מקשה שפיר כך היה נראה לי לולי שהקדמונים האחרונים לא פירשו כן ואולי מקום הניחו לי בזה ודוק היטב:

סליק פרק ראשון

דף ז.

אלו הן הגולין פרק שני

במשנה אלו הן הגולין ההורג נפש בשגגה היה מעגל במעגילה כו' עד סוף המשנה. ולכאורה משמע בלשון המשנה הא דקתני בבבא דרישא ההורג נפש בשגגה מילתא באפיה נפשיה היא דדוקא ההורג נפש בשגגה הוא גנולה משא"כ במזיד וזה לא יתכן דלכתבי מאי קמ"ל דזיל קרי בי רב הוא דאין גולין אלא בשוגג דהא טובא בשגגה כתיבי בפ' מסעי ובפ' ואתחנן ובפ' שופטים נמי טובא כתיבי בבבלי דעת ידרשינן בסמוך פרט למתכוין וממילא דכ"ש במזיד ובמתכוין ממש וליכא למימר דמשום הכי קתני בשגגה למעוטי לאומר מותר דאינו גולה משום דקרוב למזיד הוא כדאמרינן בשמעתינן הא ודאי ליתא דהא אומר מותר נמי שייך בהו לשון בשגגה כמו שכתבו התוס' בסמוך דבחטאת חלב ובכל חטאת נמי כתיב בשגגה אפ"ה אומר מותר נמי חייב (וכמו שאבאר בסמוך) אלא הא דממעטינן לאומר מותר מגולות משום דכתיבי שגגה יתורא וא"כ לפ"ז אכתוב אין לשון המשנה מדוקדק אדרבה בלשון בשגגה אפי' באומר מותר במשמע וא"כ ה"ל למיתני בהדיא בסיפא דמתניתין דאומר מותר אינו גולה ומה"ט גופא ליכא למימר דהא דקתני בשגגה היינו למעוטי אונם גמור כדאיתא בשילהי כיצד הרגל דאמר רבא היתה אכן מונחת בחיקו ולא הכיר בה ונפלה והרגה דפטור מגולות וכה"ג גופא בשאר אונם גמור כהנך דמיייתי התוס' התם בשילהי כיצד הרגל ובפ' הנשרפין (סנהדרין ד' ע"ז) משום דהתוס' גופייהו כתבו שם הא דממעטינן אונם גמור מגולות היינו משום דטובא בשגגה כתיבי ומיייתי נמי הך ראיה דחטאת חלב דחייב אפי' באונם גמור דאין לך אונם יותר מתינוק שנשבה וא"כ הדרא קושיא לדוכתא והנלע"ד בזה דאפ"ה אינצטריך למיתני במתני' בשגגה למעוטי מזיד ולא אתרו ביה או אפילו אתרו ביה נמי אינצטריך משום דלכאורה מפשטא דקרא משמע איפכא דלכתר דכתיב בפרשת מסעי גבי ערי מקלט וגם שמה רוצח מכה נפש בשגגה כתיב נמי והיו לכם הערים למקלט מגואל ולא ימות הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט וא"כ יש במשמע דבתרתו איירי קרא דערי מקלט קולטות לגמרי במכה נפש בשגגה שאין גואל הדם רשאי להורגו ואם הרגו נהרג עליו ומהני נמי ערי מקלט לענין מזיד דנהי דבב"ד בר קטלא הוא היינו שהב"ד שולחין שם לערי המקלט ומביאין את הרוצח לעירן ודנין אותו ע"פ עדים ואם התרו אותו דנין אותו במיתת ב"ד ואם לא התרו ביה אפשר דחוזר וגולה לערי המקלט כדמעיקרא כך היה נראה לכאורה בפשטא דקרא ולקושטא דמילתא לא הוי הכי כדמסקינן בסמוך בגמרא אפי' במזיד ולא אתרו ביה אינו גולה והיינו שאין ערי המקלט קולטות לענין גואל הדם לא מוביעיא שאם הרגו דאין נהרג עליו אלא דאפי' לכתחלה מותר לגואל הדם להורגו וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות רוצח וכמו שאבאר לקמן אי"ה ואף למאי דמשמע לק' דף י' ע"ב מברייתא דרבי יוסי ב"ר יהודה דקאמר בתחלה א' שוגג וא' מזיד מקדימין לערי מקלט ופירש"י דתחלת משפטן של רוצחים ועיקרן זהו א' שוגג וא' מזיד כו' ויליף טעמא מקרא וכמו שאבאר שם א"כ משמע דבמזיד גמור נמי שייך דין גלות מן התורה קודם שעומד למשפט לענין שאסור לגואל הדם להורגו אפ"ה א"ש לישנא דמתני' דקתני אלו הן הגולין ההורג נפש בשגגה כיון דעיקר גלות דאיירי ביה קרא היינו דוקא בשוגג שערי המקלט קלטו לענין שאם הרגו גואל הדם נהרג עליו. משא"כ בהך גלות דמזיד נהי דלר' יוסב ב"ר יהודה מצוה על הב"ד להגלותו היינו דרך עצה טובה כדי שבהל ינצל מגואל הדם משא"כ לענין קליטה דאיירי ביה קרא היינו שדרך חיוב ממש בר גלות הוא ואם הרגו גואל הדם נהרג עליו לא שייך אלא בשוגג ולא במזיד דבמזיד לכ"ע אין נהרג עליו כמבואר להדיא בלשון הרמב"ם ז"ל והוא פשוט א"כ לפ"ז אדרבה א"ש טפי לישנא דמתניתין דקתני אלו הן הגולין ההורג נפש בשגגה דבהאי הוא דאיכא לפלוגי בין דרך ירידה לדרך עלייה משא"כ בהך גלות שאינו אלא עצה טובה ודאי לא שייך לחלק בין דרך ירידה לדרך עלייה כיון דאפילו במזיד גמור שייך הך עצה טובה כן נ"ל נכון ודו"ק:

דף ז:

בגמרא מנה"מ אמר שמואל דאמר קרא ויפל עליו וימות עד שיפול עליו דרך נפילה. והרמב"ם ז"ל בחיבורו בהלכות רוצח נתן טעם בזה דדרך ירידה כיון שדרך דבר הכבד ליפול למטה וכיון שלא נזהר היטב בזה הוי קרוב לפשיעה מש"ה גולה משא"כ בדרך עלייה שהוא כמו פלא והוי קרוב לאונם מש"ה פטור ובעל תי"ט הביא לשון הרמב"ם וקלסיה ולכאורה לא ידענא למה הוצרך ליתן טעם לזה כיון דשמואל יליף לה מקראי דויפל ואטו אגן טעמא דקרא ניקום ונדרוש ויש ליישב דאי לאו שיש טעם בדבר לא הוי מציען מילף מהך ילפותא דויפל היינו דוקא דרך ירידה אבל דרך עלייה אינו גולה דהא מציען למימר נמי איפכא דקרא לרבותא כתיב דאע"ג דדרך ירידה הוא קרוב לפשיעה וסד"לא דלא סגי ליה בגלות קמ"ל דאפ"ה חייב ומכ"ש בדרך עליה שאינו אלא שוגג גרידא פשיטא דחייב דלפטורו בלא כלום א"א לכה הוצרך הרמב"ם לפרש טעם הדבר דאדרבה מסבירא אית לן לאוקמי קרא דויפל בדדמי דדוקא בדרך ירידה אבל בדרך עלייה שהוא כמו פלא וממש מהיפך להיפך מש"ה פטור בלא כלום ובלא"ה נמי נראה שתלה הרמב"ם ז"ל דבר זה לחלק בין ירידה לעליה משום זה הטעם דדריש טעמא דקרא משום דלא ניחא ליה לומר דגזירת הכתוב הוא בענין כזה בדברים שהן בין אדם לחבירו ולא שייך לפוטרו בלא כלום אלא דע"כ דמה"ט הוא אלא דאי אפשר לומר כן דהא לכאורה מהא דמרבינן בזה הכלל ירידה שהיא צורך עליה וכן כה"ג בהך ברייתא דקצב משמע דלא שייך בהו הך טעמא של הרמב"ם ז"ל אע"כ דעיקר ילפותא היינו מקרא דויפל אפ"ה הוצרך הרמב"ם לכתוב טעם זה כדפרישית דניחא ליה לאוקמי קרא בדדמי וכיון דפשטא דקרא דכתיב ואם בפתע בלא איבה הדפו או השליך עליו כל כלי בלא צדיה

ונומר ויפל עליו וימות ובכה"ג פשיטא ליה להרמב"ם שהוא כמו אונם מש"ה ליכא למימר דלרבותא כתבו אלא דלעולם דוקא דרך נפילה בעינן ואפשר נמי דהאי ויפל עליו מיותר לגמרי להך דרשא כנ"ל:
שם ת"ר בשגגה פרט למזיד כו' מזיד פשיטא בר קטלא הוא. והקשו בתנא' תימא אימא במזיד ולא התרו בו ותיצני דאפ"ה פשיטא משום דמבלי דעת נפקא או מדכתיב והוא לא שוגג לו. ולכאורה אין תירוץ הללו מספיקים דמל' הגמרא לא משמע כן דלפירושם שם ה"ל למימר הא מהבא נפקא הא מבלי דעת נפקא או מוהוא לא שוגג משא"כ הך לישנא דקאמר מזיד פשיטא בר קטלא הוא משמע דלא אינצטריך קרא כלל דמסבירא פשיטא לן הכי ולולי תירוץם היה נ"ל דודאי אפי' מסבירא אית לן למימר דאפי' במזיד ולא אתרו ביה נמי פשיטא דלא שייך ליה עיקר גלות שיגלה לעיר המקלט ויהיה גואל הדם נהרג עליו דהא ודאי ליתא כיון דבר קטלא הוא שהרי ניתן להצילו בנפשו מהיקושא דעגרה מאורסה אם כן מה"ט נאמר שיהא גואל הדם נהרג עליו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל ועוד דלכאורה נראה דבמזיד ולא אתרו ביה נהי שהב"ד אינן יכולין לעונשו מיתה אפ"ה חייב מיהא כרת או מיתה בידי שמים והא דלא חשיב ליה בריש כריתות בהדי י"ו כריתות היינו משום דלא חשיב ליה אלא הנך דשייך בהו קרבן בשגגתם משא"כ ברוצח שלא ניתן שגגתו לכפרת קרבן כדאמריו בפ' אלו ערות ודוכתי טובא:

סליק פרק שני

דף יג.

אלו הן הלוקין פרק שלישי

במשנה ואלו הן הלוקין כן הגירסא בספרים שלפנינו ואלו הן הלוקין בוי"ו אבל בתי"ט כתב דאית דגרסי אלו בלא וי"ו ולענ"ד נראה דמאן דתני אלו לא משתבש ומאן דתנא ואלו לא משתבש דמ"ד אלו היינו משום דמן הראוי היה לשנות הך משנה בתחלת המסכתא דהא תנא מסנהדרין סליק דקתני התם אלו הנסקלין וכן כל הד' מיתות המסורים לב"ד מש"ה שייך למיתני בתר הכי בתחלת מסכת מכות אלו הן הלוקין אלא משום דמסקינן לעיל בריש פ"ק הא דקתני כיצד עדים נעשו זוממין היינו נמי משום דתנא מסנהדרין סליק דקתני התם כל הזוממין מקדימין לאותה מיתה מש"ה פתח בביצד העדים לאשמעינן דיש עדים זוממין שאין עושין בהם דין הזמה וכו' מש"ה קתני נמי בפ"ב אלו הן הגולין משום דבמתניתין דריש פירוקן קתני מעידין אנו באיש פלוני שחייב גלות מש"ה קתני אלו הן הגולין עד סוף הפרק וא"כ לפ"ז שפיר שייך למיתני אלו הן הלוקין לפי שהתנא חוזר לסדר הראשון למיתני ענין מלקות בתר דקתני התם אלו הן ארבע מיתות אבל מאן דגרס ואלו נראה היינו נמי משום דבמשנה שניה דפ"ק דקתני מעידין אנו באיש פלוני שחייב מלקות מש"ה שייך שפיר למיתני ואלו הן הלוקין כנ"ל וק"ל:

שם ואלו הן הלוקין הבא על אחותו וכו' עד סוף המשנה. פירש"י ותנ' דאלו לאו דוקא דתנא ושייר טובא אלא דרש"י מסיק דרובן דתני בהך מתניתין יש בהן חידוש ובתוס' כתבו שאין צריך לחיוב ולמצא בהם חידוש העולה מיהו מדבריהם בעיקר פשטא דמילתא דתנא אלו למעוטי חייבי מיתות ממלקות ולמעוטי נמי חייבי לאוין שאין בהם מעשה דאין לוקין אלא דלכאורה לפ"ז ה"ל לאקדומי חייבי לאוין מקמי חייבי כריתות דהא עיקר מלקות מלאו דחסימה ולפינן כדאמרינן בשמעתינן ובכמה דוכתי אבל לפירש"י אתי שפיר דאדרבה כל מילתא דאית ביה חידוש תנא ברישא כדאמרינן נמי בכמה דוכתי מידי דאתי מדרשא חביבא ליה והבא נמי חייבי כריתות יש בהן חידוש יותר דאע"ג דלא דמי ללאו דחסימה אפ"ה לוקין משום דאתיא מדרשא כמו שאבאר בשמעתינן ועוד נראה לי דהא דפתח התנא תחילה בחייבי כריתות דערייות היינו משום דאית בהו חידוש טובא דהא בכל הני עריות שייך בהו חיוב ממון קנס ובשת ופגם ואפ"ה שייך בהו חיוב מלקות תדע דהא בריש פרק אלו ערות קתני התם הבא על אחותו וכו' ומקשינן התם בגמ' ורמיניהו ואלו הן הלוקין הבא על אחותו כו' ושקיל וטרי הש"ם טובא בכמה אוקימתות ע"ש אלא דר"י דהילכתא כוותיה משני התם בתר הך רומיא דמתניתין כאן כשהתרו בו וכאן שלא התרו בו והיינו משום דקסבר ר"י כל היבא דאיכא ממון ומלקות מילקא לקי ממונא לא משלם ולאפוקי מדעולא דאמר איפכא וכן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות עגרה וא"כ אין לך חידוש ויתר מזה ובאמת דלאיבא דעולא נמי שמעינן שפיר חידוש מכל הני חייבי כריתות דערייות דלוקין אלא שאין להאריך וכ"ש לאוקימתא דרבה דאמר לוקין ומשלמין והיינו חידושם. והא דאינצטריך נמי למיתני אחות אשתו ואשת אחיו משום דאית בהו חידוש טפי דאפי' הבא עליהן שלא כדרך אישות נמי לוקה לאפוקי דלא נימא דכיון דכתיב בהו כי יקח ה"א דוקא דרך לקוחין אסרה תורה כדדייק הש"ם בריש פרק נושאין על אנוסה קמ"ל מתניתין דהבא אפי' בא עליה שלא כדרך אישות נמי לוקה והיינו כדמסיק הש"ם התם בפ' נושאין והאוכל חמץ בפסח נמי אינצטריך למיתני דוקא באוכל הוא דלוקה אבל בלאו דבל יראה ובל ימצא אין לוקין משום דהוי לאו שאין בו מעשה ובאוכל ועושה מלאכה ב"ה נמי אינצטריך לאשמעינן דוקא באכילה ושתיה דהיינו אכילה לוקה אבל בסיכה ורחיצה אע"ג דהוי כשתיה אפ"ה אינו לוקה כנ"ל:

דף יג:

בגמרא מ"ט דר' ישמעאל כתיב אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה וכו' א"ה לאו שאין בו מעשה נמי וקשיא לי ואכתי מאי קושיא דלמא אין ה"נ דלר"י דיליף עיקר מלקות אפי' בחייבי מיתות משום דכתיב את כל דברי התורה א"כ מהאי טעמא גופא שפיר מצו ר"י למיסבר דעל לאו שאין בו מעשה נמי לוקה דהא משמע בפ"ק דמכות ובכמה דוכתי דפלוגתא דתנאי הוא מיהו מהאי דמכות אין קושיא כ"כ דהא למאן דמתני הא דעולא אדרבי יהודה דנותר מסקינן התם דר"י יליף לה מעדים זוממין וממוציא ש"ר ונך חומר לא פריך ע"ש א"כ לפ"ז שפיר מציענן למימר דעולא לטעמיה התם ברפ"ק דמכות דעיקר מלקות בעדים זוממין איירי קרא דארבעים יכנו ומש"ה לא שייך האי פירכא דמה להצד השוה שבהן שכן קנס דאדרבה לפ"ז ליכא שום ילפותא למלקות בשאר חייבי לאוין משא"כ הכא בשמעתינן דאמרינן דר' ישמעאל יליף עיקר מלקות דחייבי כריתות ומיתות ב"ד מקרא דאם לא תשמור ולא מעדים זוממין א"כ מקשה שפיר א"ה לאו שאין בו מעשה נמי דהשתא ס"ד דא"א שיסבור שום תנא דלאו שאין בו מעשה בדבר שאינו קנס ילקה ומכ"ש דא"ש טפי לפי מה שכתבתי ברפ"ק דשבעות דהא דפוטור ר' ישמעאל בשבעה דלשעבר מעולה ויורד היינו משום דסבר לאו שאין בו מעשה אין לוקין ע"ש בחידושינו ובזה יש ליישב הך גירסא שהביאו רש"י ותוס' שם דאיכא מאן דגרים התם א"ה קשיא הך דאלו הן הלוקין:

שם בגמרא ולר"ע א"ה חייבי כריתות נמי כו' אמר ר"א בפירוש רבתה תורה חייבי כריתות למלקות וכו'. וקשיא לי א"כ מאי מקשה הש"ם בר"פ אלו ערות ממתני' דאלו הן הלוקין אמתניתין דאלו ערות ומשמע התם דלאיבא דר' יוחנן דקיי"ל כוותיה הוי עיקר הקושיא מעיקרא דה"ל למימר דמשלם ואינו לוקה ולפי סוגיא דשמעתין ל"ל הכי דהא בפירוש רבתה תורה הבא על אחותו למלקות דהא עיקר בפירוש רבתה תורה דאמר ר' אבהו דהיינו מג"ש מלעני באחותו כתי' וכ"ש דקשה טפי אהך אוקימתא דר"י התם כאן שהתרו וכאן שלא התרו בו ודייק הש"ם אלמא קסבר ר"י היבא דאיכא ממונא ומלקות מילקא

לקי וא"כ לפי סוגיאל דהכא לעולם מצינן למימר דר"י בעלמא סבר ממונא משלם מילקא לא לקי והכא לענין מלקות וממונא דחייבי כריתות שפיר איצטרריך לשנויי כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו דהא בפירוש רבתא תורה אחותו למלקות ונ"ל לישב משום דבלא"ה קשיא לי אמתני' דהכא דפתח ותני אלו הן הלוקין הבא על אחותו וכו' הא בסנהדרין פ' הנשרפין דף ע"ג מיייתי הש"ס ברייתא דחייבי כריתות דעריית ניתן להצילו בנפשו ויליף לה מעשרה המאורסה דכתיב בה חטא משפט מות לרבווי חייבי כריתות ומקשה הש"ס ורמינהו אלו ערות שיש להן קנס ופירש"י שם דעיקר הקושי דכיון דאשכחן בעריית דחייבי כריתות צד מיתה בידי אדם כגון ניתן להצילו בנפשו שוב אין לחייב ממון משום דהוי כשתי רשעיות ואע"ג דלא מויקטל שייך בזה הך דרשא כדי רשעתו מטעם דלא חלקת כמו שפירש"י ע"ש ומשני הש"ס התם ימוקי ליה בכמה שינויי דחיקי או כתנאי א"כ לפ"ז לפי אוקימתא דר"א הכא דאמר בפ' רבתא תורה חייבי כריתות למלקות אטו נמי נימא דאיירי נמי הך מלקות דכתיב באחותו ותנא דמתניתין אלו הן הלוקין הבא על אחותו איירי נמי בהנך גונוי דמשני הש"ס התם דהא ודאי בסתם אחותו דאיירי קרא ימתני' לא שייך בה מלקות דכיון דניתן להצילו בנפשו הוי שתי רשעיות מיתה ומלקות דומיא דמלקות יממון דמקשה הש"ס התם וכבר עלה בלבי לחלק בין ממון ומלקות ובין מיתה ומלקות לענין הך היקושא דלא חילקת א"כ לפ"ז הוה א"ש הנך סוגיות אלא דלע"ד אדרבה מסברא משמע איפכא דלענין מיתה ומלקות שייך טפי לומר לא חילקת כיון דסוף סוף ה"ל בלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כדיון שניתן להצילו בנפשו ע"כ צריך להתרות בו בזהאי לאו גופא שע"כ מחוייבים להצילו בנפשו לכך נראה לי דהנך סוגיות דפ' אלו ערות ודפ' הנשרפים היינו לפי המסקנא דהכא דהא דשני ליה לר"ע בין כריתות למיתות ב"ד לענין מלקות לאו מהאי טעמא דבפירוש רבתא תורה אלא הא דחייב מלקות בחייבי כריתות היינו משום דאם עשה תשובה ב"ד של מעלה מוחלין לו וסוברת הך סוגיא דהתם דבהך סברא לחוד סגי ולית להו הך י"ש דלעניי מלעיניך א"כ מקשה שפיר כנ"ל לכאורה ועדיין צ"ע דמל' רש"י משמע דהא דקאמר בסמוך קבלה מיניה היינו דרבי ישמעאל בר' יצחק קיבלה מיניה דר' אבהו א"כ משמע דאפי' למסקנא נמי אית' להך ג"ש דלעניי דו"ק:

דף יד.

בגמרא אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן כל ל"ת שקדמו עשה לוקין עליו ופירש"י הא אהא לאשמעינן דאפי' למ"ד לאו שניתק לעשה אין לוקין כדתניא לא תותירו כו' ואשמעינן ר' יוחנן הני מילי כו' אבל עשה שקדם את הלאו ואתה יכול לקיימו קודם עבירת הלאו אין זה ניתק הלאו כו'. ולכאורה ל' רש"י תמוה טובא דמי הכריחו לפרש כן דהא פשטא דלישנא דגמרא ודאי משמע דעיקר מיימרא דרבב"ח משמיה דר"י היינו דכל עשה דכתיב קודם הל"ת לוקין והיינו דומיא דוישלחו מן המחנה דמייתי ר' יוחנן מקרא ומתניתין דהתם העשה נכתב קודם הל"ת והיינו דבעו למימר מעיקרא דהדר ביה ר' יוחנן והיינו מברייתא דאונם שגירס דהתם כתיב נמי העשה קודם הל"ת ומפירש"י ודאי לא משמע הכי דמלשונו משמע דהאי שקדמו עשה היינו דוקא בענין שיוכל לקיים העשה קודם הל"ת ומנ"ל לרש"י הך מלתא. ויותר קשה על פירושו במאי שמפרש דעיקר מיימרא דר"י היינו למ"ד דל"ת הניתק לעשה אין לוקין והיינו האי תנא דברייתא דגותר ומאן שמעת ליה דאמר הכי היינו ר"י בדלקמן וא"כ מאי איצטרריך ר' יוחנן לאשמעינן הך מלתא אליבא דר' יהודה ולסיעע מקרא ומתניתין דטמא ומקשינן עליה מברייתא דאונם שגירס ולמימר דהדר ביה ר' יוחנן ותיפוק ל'י דממילתא דר' יהודה גופא מוכח הך מלתא דר' יוחנן מדאשכחן דר' יהודה פוטר בגותר מה"ט דניתק לעשה ואפ"ה אשכחן נמי לר' יהודה לקמן במתני' ובשלהי שילוח הקן דאם נטל לוקה ואינו משלם וקשיא דר' יהודה אדר"י אע"כ כדמסקינן התם דטעמא דר"י דשלח מעיקרא משמע והוי כאלו נכתב העשה קודם הלאו וא"כ כ"ש היכא דנכתב ממש העשה קודם הלאו דלוקה יבפשיטות ה"ל לרש"י לפרש דעיקר מיימרא דר"י היינו אליבא דרבנן דשבילוח הקן דפטרו ממלקות וע"כ היינו טעמא משום דל"ת קודם לעשה למאי דלית להו דשלח מעיקרא משמע משא"כ היכא דהעשה קודם הל"ת אשמעינן ר' יוחנן דרבנן נמי מודו כדמוכח ממתני' דטמא הבא למקדש. ועוד דלמאי דמפרש רש"י בסוף דבריו דעיקר מלתא דר' יוחנן היינו משום דאפשר לקיים העשה קודם הלאו הוי שלא אליבא דהלכתא דהא מסתמא ודאי קי"ל כרבנן דשילוח הקן דפטרו ממלקות מטעמא דניתק אע"ג דיוכל לקיים העשה קודם הלאו. והנלע"ד כוונת רש"י שהוכרח לפרש כן משום דמלישנא דר' יוחנן גופא מוכח הכי והיינו משום דבלא"ה קשיא לי טובא אמאי דבעי תלמודא למימר מעיקרא דר' יוחנן דהר ביה משמעת' משום ברייתא דאונם שגירס ואכתי מאי אולמא הך ברייתא טפי מקרא ומתני' דהבא אל המקדש טמא כיון דבלאו מיימרא דר"י נמי קשי' מתני' אברייתא אע"כ דהא דבעו למימר דהדר ביה ר"י לאו מעיקר מלתא דהר ביה לגמרי אלא דהדר ביה ממאי דקאמר כל ל"ת שקדמו עשה בלשון כללי דהא ליתא דהא אונם שגירס נמי קדמו עשה ואפ"ה אינו לוקה אע"כ שיש אחז חילוק בין אונם לטמא וסוף סוף לאו כללל היא והא מסיק רבא ור' יוחנן גופא דשאני אונם משום דגלי קרא דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי והוי לאו הניתק לעשה וא"כ לפ"ז נ"ל ברור דמש"ה הוכרח רש"י לפרש כאן דבאפשר לקיימו קודם הלאו תליא מלתא דאלת"ה הדרא קושיא דלוכתא היאך קאמר ר' יוחנן בלשון כללי הא אשכחן אונם דפטור אע"ג דעשה קודם ללאו אע"כ דלעולם לא קאמר ר' יוחנן דלוקה אלא היכא דאיכא תרתי שהעשה נכתב קודם הלאו ואפשר נמי לקיים העשה בהיתר קודם עבירת הלאו דכך הדעת נותנת לאוקומי העשה בהיתירא כגון וישלחו מן המחנה משא"כ באונם לא מיקרי כלל ל"ת שקדמו עשה כיון דאכתי לא שייך לקיים העשה קודם עבירת הלאו ורש"י אול לשטותיה דמפרש לקמן בשמעתין ובפ"ק דתמורה דע"כ דהאי כל ימיו אשמעינן דאף לאחר שגירשה צריך להחזיר' דאי קודם גירושין לא שייך לינשא דכל ימיו כלל דמן לא יוכל לשלחה לחוד שמעינן שפיר דלעולם אסור לגרשה אע"כ דהאי עשה דכל ימיו היינו עשה באפי נפשה לאחר ששילחה מביתה שצריך להחזירה ולעולם היכא דאפשר לקיים העשה קודם הלאו שפיר שייך האי כללל דרבי יוחנן. ועוד נראה לי דעיקר מלתא דר' יוחנן דקאמר בל' כללל אמתניתין דסוגיא דלעיל קאי דאף על גב דקתני טמא שנכנס למקדש דלוקה ואמר'י לעיל בסמוך היינו לאו דלא יטמאו את מחניהם ומשמע לכאורה דדייקין מינה דוקא טמא שנכנס למקדש הוא דחייב מלקות אבל מצרע שנכנס לפנים ממחיצתו פטור כדאמר רב חסדא בפסחים בפ' אלו דברים (פסחים דף ס"ח) והיינו משום דניתק לעשה דבדל ישב ואשמעינן ר' יוחנן דאפ"ה חייב וכהאי תנא דברייתא שם בפסחים דמצרע שנכנס לפנים ממחיצתו סופג את הארבעים וכן פסק הרמב"ם ז"ל ומשמע ליה לרש"י דהיינו מה"ט גופא דלא מיקרי ניתק לעשה כיון דאפשר לקיים העשה בהיתר קודם עבירת הלאו והא דקתני הבא אל המקדש טמא ולא קתני נמי שאר מחנות היינו משום דמלתא דפסיקא קתני במידי דשייך בכל הטמאים אפי' בטמא מת דכתיב וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא נפש והרבה יש לי להאריך בזה אלא שאין כאן מקומו ובעתי' לבאר אי"ה בפ"ב דשבועות ועיין עוד בלשון רש"י בפסחים בפ' אלו דברים שדבריו נוטין למה שכתבתי כאן כוונתו ועיין שם בתום' דמוק היתב ועיין עוד בסמוך:

דף טו.

בגמרא אמר רבה האלקים אמרה וכתיב' ותנינא כו' הבא למקדש טמא. יש לתמוה טובא דמאי ראיא מיייתי מהא דמחייבין מלקות בהבא למקדש טמא למשמע מינה דהא דמחייב בלאו הניתק לעשה היינו משום דקדמו עשה דאכתי מי דמי דהא לעולם איכא למימר דאין לחלק כלל בין קדם לאו לעשה או עשה ללאו והיינו טעמא דכיון דעשה בא לתקן הלאו מש"ה יש לפטורו ממלקות שהתורה ניתקו לעשה לומר שתקנתו בכך כדפירש"י להדיא בשמעתין ובכמה דוכתי משא"כ בטמא הבא למקדש לא שייך כלל לומר דעשה הוה תיקונו של לאו כיון דעבר על איסור כרת במזיד מה מהני מה שמשתלח לאח"כ מן המחנה סוף סוף איסור דעביד עביד דתע דהא מחייבין ליה אפילו בששהא כדי השתחווי' ואם התרו בו אל תטמא אל תטמא חייב שתים ותדע שכן הוא דהא לקמן משמע דהך פלוגתא דר"י וריש לקיש תליא בהתראת ספק וסתם לאו שניתק לעשה לא שייך ביה התראה ודאי א"כ בפשיטות מצינן לאוקומי דהבא למקדש טמא היינו דמתרגין ב' בהתראת ודאי שלא יכנס למקדש ואם בעל קרי הוא צריך לצאת אף חוץ למחנה לוייה ואי מצרע הוא אפי' חוץ למחנה ישראל והוא שינה בחטאו ועבר על התראתו ולא די שלא יצא לחוץ אלא שנכנס במזיד למקדש שיש בו כרת ואפי' בטמא מת נמי משכחת לה שפיר אפי' בנטמא בעורה והתרו בו שלא ישהא ויצא לו בקרעה והוא נכנס ומתקרב יותר ומשהא ומרבה בטומאה וכי תעלה על דעתך לפטור בזה משום לאו הניתק לעשה כיון דעשה לא מתקן הלאו כלל והי' נלע"ד בזה לפרש דעיקר מיימרא דר' יוחנן קמא דקאמר כל לא תעשה שקדמו עשה לוקין היינו דאיצטרריך לאשמעינן כי היכי דלא נימא דהך מלתא דלאו הניתק לעשה לאו מסברא אמרי' לה הכי דמהיכי תיתי דלפטור אדרבה הא חמור איסורא טפי אלא ה"א דגזירת הכתוב הוא משום דבעינן דוקא דומיא דלאו דחסימה דליכא אלא לאו גרידא ומש"ה הוצרך רבי יוחנן לאשמעינן דלאו גזירת הכתוב הוא אלא מסברא אמרינן הכי מש"ה לעולם אזלינן בתר סברא ויש לחלק בין קדם לאו לעשה או עשה ללאו וכו"ג בין אפשר לקיים העשה קודם ללאו או לא לפירש"י ועו"י קאמר רבה שפיר כתיבא ותנינא הבא למקדש טמא וא"כ אי ס"ד דגזירת הכתוב הוא דכל לאו דמי ללאו דחסימה לא מלקינן ליה דאע"ג דחמיר איסוריה דאיכא לאו ועשה אפ"ה פטור רחמנא מגזירת הכתוב (אפשר דטעמא נמי איכא דאדרבה כיון דחמיר איסורא טפי לא סגי במלקות כדמשמע במכילתין גבי הרנו אין נהרגין וגבי דרך ירידה ודרך עליה) א"כ תיקשי הך מתניתין דהבא למקדש טמא חייב מלקות ואמאי הא לא דמיא ללאו דחסימה דלית ביה כרת והוי לן למימר דפטור מגזירת הכתוב וטעמא נמי איכא למימר דלא סגי ליה במלקות שע"כ לפטור מידי כרת אע"כ מדמחייבין ליה שמעינן שפיר דלא בעינן דומיא דחסימה היכא דחמיר איסוריה דאטו מיגרע גרע כדדייקינן בסמוך. והשתא א"ש נמי הא דבעי למימר דהדר ביה מהאי דאונם שגירס והיינו דמהכא שפיר שמעינן דע"כ גזירת הכתוב הוא דאלת"ה אמאי פטרינן ליה ממלקות משום דמחזיר אכתי לילקי ולחזיר ומכ"ש למאי דק"ל בפ"ק דתמורה דאמר רבא כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והא דלקי משום דעבר דאמימרא דרחמנא א"כ ה"ג לימא הכי באונם שגירס וכדמקשינן לקושטא דמילתא התם דאמימרא דרבא מהך ברייתא דאונם שגירס ומש"ה קס"ד הבא בשמעתין מעיקרא דהך ברייתא דאונם שגירס ע"כ גזירת הכתוב הוא דלא שייך מלקות כיון דלא הוי דומיא דחסימה ומסיק הש"ס שפיר דלעולם לאו גזירת הכתוב הוא והא דפטור באונם היינו משום דגלי קרא דכל ימיו בעמוד והחזר קאי והיינו הך שינויא גופא דמסיק הש"ס בתמורה אהך קושיא דאונם שגירס עליה דרבא ע"ש נמצא דלפ"ז נתיישב הסוגיא דהכא בפשיטות כמין חומר דכל השקלא וטריא דהכא היינו בהך סברא גופא דמייתי תלמודא בסמוך אי"ל ר"פ לרבא והא לא דמיא ללאו דחסימה ומשני ליה רבא אטו משום דכתיב ב' עשה מיגרע גרע וא"כ מאן דקאמר מעיקרא דהדר ביה ר' יוחנן היינו משום דמשמע ליה דמהך ברייתא דאונם שגירס משמע ליה כסברא דר"פ דלעולם בעינן דומיא דחסימה כל כמה דלא אסיק אדעתיה הך סברא דרבא מקרא דכל ימיו בעמוד והחזר קאי כנ"ל נכון בעזרי"י לפי שיטת רש"י ופירושו לקמן גבי הניחא למ"ד משא"כ לפירוש התום' שם שכתבו דהעיקר כפירוש הר"ר שלמה מדריש לא יתכן לפרש כן והדרא קושיא דלוכתא דהא בלא"ה לא שייך בטמא הבא אל המקדש כלל הך מילתא דקיימו ולא קיימו או בטלו ולא בטלו כמו שאבאר עוד וצ"ב:

בתוספות ד"ה תנינא הבא אל המקדש כו' וא"ת דילמא שאני התם דאיכא תרי לאוין כו' ולא יטמאו מקדשי. נראה ברור שטעות נפל בספרים בלשון התום' דלא אשכחן בכל המקרא האי לאו דלא יטמאו מקדשי וצריך להגיה לאו דואל המקדש לא תבוא דמייתי הש"ס לעיל בסמוך מקמי מיימרא דר' יוחנן ובכמה דוכתי בש"ס מייתי לה האי לאו לענין טמא שנכנס ולענין טבול יום ומחוסר כיפורים ואדרבה האי לאו שייך טפי בטמא שנכנס למקדש מדכתיב אל המקדש לא תבא משמע שנטמאת בחוץ והזהיר הכתוב שלא תבא אל המקדש משא"כ האי לאו דלא יטמאו פשטא דקרא משמע דאיירי שנטמא בפנים והזהיר הכתוב שיצא וכן נראה מבואר להדיא בפירש"י בפ"ב דשבועות דף י"א ע"ב דאהא דאין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש ע"ש (מיהו בהוריות מפרש בענין אחר) ולפ"ז כ"ש דקשה טפי קושיית התום' מאי אמרת תנינא דילמא הא דלוקה בטמא שנכנס למקדש היינו דאהאי לאו דאל המקדש לא תבוא דלא ניתק לעשה. מיהו למאי דפרישית בסמוך דהא דקאמר תנינא הבא אל המקדש טמא היינו כי היכי דלא נימא דגזירת הכתוב הוא דבעינן דוקא דומיא דחסימה דלית ביה עשה כלל וא"כ אין מקום לקושיא התום' דע"ז ודאי שפיר קאמר רבה כתיבא ותנינא דאי ס"ד גזירת הכתוב היא הכא אמאי לקי ואף על גב דאיכא כמה לאוין אפילו הכי כיון דאשכחן ביה עשה לא הוי דומיא דחסימה וא"כ לפ"ז תו לא קשיא מהך דתמורה דהתם היינו לפי המסקנא דהכא דאיתא לדר' יוחנן ולאו גזירת הכתוב הוא ולא בעינן דומיא דחסימה ואם כן שפיר מפלגינן מסברא בין חד לאו לתרי לאוין:

בגמרא אלא מ"ט דהר ביה משום דקשיא ליה אונם. ולכאורה יש לתמוה מה ענין הך קושיא לדרבי יוחנן דילמא שאני התם הא דלא לקי עלה היינו מטעמא דמתניתין דלקמן דקתני להדיא כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה לא לקי עליה ולא אשכחן מאן דפלגי בהא ומסקינן נמי לקמן דבאונם נמי קאי היכא דלא הדירה ולפי המסקנא אפילו מדירה נמי לא למאן דתני ביטלו ולא ביטלו ולענ"ד צ"ע ליישב ולקמן בסוף הסוגיא אבאר יותר ועוד אבאר בזה בסוגיות שלפנינו:

בגמרא אמר עולא לא יאמר ולא תהיה לאשה באונם וליגמר ממש"ר כו' ולכאורה יש לתמוה דמאי ק"ו שייך הכא דשאני התם דאשתו היא ומש"ה קנסו רחמנא שלא יגרשנה ותהיה לו לאשה כל ימיו משא"כ באונם דלאו אשתו היא שתהא קנויה לו ע"י ביאת אונם ואפילו במפותה דמדעתה עביד צריך לקדשה מחדש אם כן מהיכי תיתי נאמר מסברא שתהיה לו לאשה שלא מדעתו אלא דאפשר דהא דקאמר עולא לא יאמר ולו תהיה לאשה היינו דלא ליכתוב רחמנא בלשון עשה ליכתב רחמנא מהר ימהרנה כמו במפותה וממילא ידעינן מק"ו דמוציא שם רע דלו תהיה לאשה כל ימיו ולא יוכל לשלחה אלא דאכתי קשיא לי הא דקאמר לא יאמר ולו תהיה לאשה ותיפוק ליה דאיצטרריך קרא לאשמעינן שבאם אינה ראויה לבוא בישראל אינו ראשי לקיימה כדדרשינן להדיא בכתובות דף ל"ט במתני' דמייתי עלה הך קרא שנאמר ולו

תהיה לאשה אשה הראויה לו ונראה ליישב ע"פ מ"ש התוס' שם דף מ"ס דהא דמיייתי מתניתין האי קרא דולו תהיה לאשה לאו משום דאינטריך להך דרשא אלא דממילא כיון דכתיב ולו תהיה לאשה דמשמע מעתה ממילא שמעינן דאם אינה ראויה לו אינו רשאי לקיימה דתו ליכא עשה כדמסיק שם בגמרא האי סברא גופא דאי אמרה לא בעינא ליכא עשה כלל והיינו כפירש"י שם דמלמדין אותה לומר דלא בעינא אי"ב שפיר מצי עולא סבר דלהא נמי לא אינטריך קרא ויתירא דכולה מסברא ידעינן דאי אמרה לא בעינא לא כייפינן לה שלא יהא חוטא נשכר וא"כ ממילא דמלמדין אותה כן נ"ל נכון. ובזה נתיישב לי היטב מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות נערה בתולה דאפילו בחייבי עשה גרידא או אפילו שניות מדברי סופרים אינו רשאי לקיימה ומיייתי האי קרא גופא שנאמר ולו תהיה לאשה והקשה שם הכ"מ מאי ענין האי קרא לענין שניות מדברי סופרים דאינו אלא מדרבנן ולא שייך בהך מיעוטא דולו תהיה לאשה אבל למאי דפרישית אחי שפיר דלקושטא דמילתא עיקר ילפותא דמיייתי מתניתין שם מהאי קרא דולו תהיה לאשה היינו משום דדרשינן מינה דבעינן מדעתה וממילא דמח"ט גופה אינו רשאי לקיימה ומלמדין אותה לומר שאינה רוצה וא"כ יפה כתב הרמב"ם ז"ל דאפילו אם אינה אסורה לו אלא באיסור דרבנן נמי אינו רשאי לקיימה ומלמדין אותה לומר שאינה רוצה כן נ"ל ברור עד שאני תמה על בעל כ"מ שבחנם נדחק שם בלשון הרמב"ם ז"ל והא דמיייתי שם הך ברייתא דדרשינן מינה ולו תהיה לאשה למעטוי אשה שאינה ראויה לקיימה נראה דהיינו אליבא דשמעון התימני ור"ש בן מנסיא ולענין לפוטרו מקנס אבל אן לא קי"ל הכי אלא כסתם מתניתין דפרק אלו גירות דאפילו חייבי כריתות יש להן קנס ואם כן שפיר קאמר עולא לא יאמר ולו תהיה לאשה:

בגמרא הניחא למ"ד ביטלו ולא ביטלו כו' זו גירסת רש"י ותוס' דרבי יוחנן אמר ביטלו ולא ביטלו ולכך הוצרך רש"י לפרש ולהאריך כי היכי שנפרש כל האי שקלא וטריא דהניחא עד למסקנא קאי אמילתא דרבא ור' יוחנן דלעיל בסמוך אדרשא דכל ימיו בעמוד והחזר ומח"ה מפרש רש"י נמי דלמ"ד ביטלו נמי שייך מלקות באונס שגירס היכא שמדירה דאע"ג דלקמן בדף הסמוך מסקינן דאפילו בהדירה יש לו הפרה כיון דלדבר מצוה הוא אפ"ה הוכרח רש"י לפרש כן דמשמע ליה דהמקשה לא אסיק אדעתיה הך מסקנא דלקמן ולכך הוצרך התוס' להאריך בכל הדיבור עד שהוכרחו לפרש כפירוש הר"ש מדרי"ו ש מיהו לפי גירסת הר"י"ף בשלהי חולין מבואר דגרס איפכא דר' יוחנן סבר קיימו ולא קיימו וכן נראה מבואר מלשון הרמב"ם ז"ל בחיבורו הלכות נערה בתולה וכמ"ש הר"ש שם הר"ן וא"כ לפ"ז צ"ל דהכא בשמעתין נמי גרסינן איפכא הניחא למאן דתני קיימו ולא קיימו וא"כ אי אפשר לפרש כפירש"י ותוספות אלא כמו שאבאר לקמן ודו"ק:

בתוספות ד"ה הניחא למ"ד ביטלו כו' בכולה שמעתא פירש הקונטרס שקיימו היינו כשמזהירין כו' יקשה אי"ב מאי פריך כו' לכך נראה דלא מיקרי קימו כו' אלא תוך כדי דיבור וכן פירש הקונטרס גבי שילוח הקן עכ"ל התוספות ובאמת שלשון התוספות תמוה טובא מלבד מה שהקשו התוס' בעצמם עוד יש לתמוה הא פשטא דקרא דכל ימיו ודאי לא משמע דאיירי דוקא תוך כ"ד לאחר הגירושין ובעיקר הדברים נמי קשיא לי דמשמע מדבריהם דכל שבא לב"ד והלקוחה תו לא שייך עשה דכל ימיו בעמוד יחזור וברפ"ק דתמורה לא משמע הכי דהא קי"ל כרבא דכל היכא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והא דלקי משום דעבר דאמימרא דרחמנא א"כ ודאי הוי שייך הך מילתא דכל ימיו דלעולם בעמוד והחזר קאי כיון דגירושין לא מהני מידי עד שתנשא לאחר ע"ש בגמרא ובתוס' והיינו כפירש"י ומ"ש התוספות שרש"י גופא ככתב כן בפ' שילוח הקן ולענ"ד אין זו ראייה כלל דודאי בפ' שילוח הקן מילתא דפשיטא היא דצריך לקיים העשה תוך כ"ד לאחר שנטלה דכל כמה דלא שילחה בקום ושלח קאי שישלחנה בפועל משא"כ הכא משמע דעיקר הלאו והעשה היינו שאינו יוכל לשלחה וא"כ אינו עובר עד שיאמר שאינו רוצה לקיימו ורוצה בשלוחה שכן נראה מלשון רש"י שאפילו כשבא לב"ד מרחיבין לו הזמן היינו עד שנתן אמתלא לדבריו כן נראה לי ברור ליישב פירש"י וק"ל:

דף טו:

בתוספות ד"ה מידי הוא טעמא אלא לרבי יוחנן כו' ופירש בקונטרס דלר"ל לאו שקדמו עשה ולאו שניתק לעשה שוין וכי' וקשה לר"ל דס"ל כו' טמא שבא אל המקדש דמתניתין אמאי לקי כו' עכ"ל. וכבר כתבתי דלענ"ד נראה ברור בפשיטות דבעמא שבא אל המקדש דמתניתין שפיר משכחת לה מלקות היכא שהתרה בו שאל יכנס דתו לא מהני קיים והא דאמר רבה לעיל אמתלא דר' יוחנן כתיבא ותנינא היינו כי היכי דלא נימא דגזירת הכתוב הוא דבעינן דומיא דלאו דחסימה וא"כ לא שייך כלל פלוגתא דר"י ור"ל לענין טמא שנכנס ועיקר סוגיא דשמעתין ופירש"י במילתא דר"י ור"ל לענין אונס ושילוח הקן לחוד איירי וכ"ש שיש לתמוה בזה על פירושו של הר"ש מדרי"ו ש שמפרש דהשקלא וטריא דהניחא למ"ד עד סוף הסוגיא אסוגיא דכתיבא דתנינא מוטמא שנכנס למקדש קאי וזה תימא דמה ענין קיום העשה לענין איסור הלאו דלא יכנס אלא דבזה יש לי ליישב קצת למאי דפרישית לעיל בלשון התוספות ד"ה תנינא דלענין טומאת מקדש אשכחן תרי לאוין לאו דאל המקדש לא תבוא ולאו דלא יטמאו את מחניהם וכתבתי שם דלא תבוא היינו לאו דכניסה והיינו שנטמא בחזן ולאו דלא יטמאו היינו כשנטמא בפנים והזהירו שלא ישאה בטומאה אלא יקיים העשה וישלחו מן המחנה ומדמיייתי הש"ס לעיל גבי כתיבא ותנינא האי קרא דולא יטמאו ומסיק עליה וקאמר ותנינא הבא אל המקדש טמא ע"כ היינו משום דפסיקא ליה דמתניתין בכל ענין איירי ל"ש בא אל המקדש כשהוא טמא או אפילו כשנטמא בפנים שייך נמי חיוב מלקות כדאיתא בפ"ב דשבעות וא"כ מיייתי שפיר דאפילו בהך טומאה בפנים דלאו ידיה היינו ולא יטמאו את מחניהם שהוא ניתק לעשה דוישלחו מן המחנה ואפ"ה לקי וע"כ היינו משום שקדמו עשה ללאו כן נראה לי ליישב בדוחק. גם נתיישב בזה מה שהקשו התוס' על פירש"י ר"ל היכי מוקי למתניתין דודאי ר"ל מוקי למתניתין שפיר בטמא שנכנס אל המקדש ממש דלא שייך ביה קיימו ולא קיימו דפרישית כן נראה לי נכון ליישב פירש"י:

ומ"ש התוס' עוד בסוף הדיבור דאי כפ"ה דפירש דקאי אעמוד והחזר קשה כו' דמ"מ היכי גלי קרא דלא לקי כבר כתבתי דלק"מ דאכתי מהאי קרא דכל ימיו עמוד והחזר ליכא למשמע מיניה דלא לקי למאי דמסקינן במימרא דרבא בריש תמורה דעיקר מלקות היינו דעבר דאמימרא דרחמנא וא"כ אף כשמחזירה הוי שייך מלקות אי איתא לדר' יוחנן דבלאו שקדמו עשה לוקין אלא דלהכי מהני הא דגלי קרא דתו הוי לאו הניתק לעשה גמור ולאפוקי דלא נימא דהוי לאו שקדמו עשה כל זה לר' יוחנן משא"כ לר"ל דלא מחלק מקשה שפיר מאי איכא למימר וביון דלדידיה ליתא הך דרשא דכל ימיו תו ליכא אלא הך עשה דולו תהיה לאשה לחוד והוי לאו שקדמו עשה כנ"ל נכון ליישב שיטת רש"י ובהא מסיק שפיר דאח"נ דלר"ל דאמר קיימו ולא קיימו לית ליה הך דר' יוחנן ואפ"ה אי"ש מתניתין דטמא שנכנס אל המקדש כפשטה:

בגמרא א"ל מאי קאמרת קיים פטור כו' תני ביטלו ולא ביטלו ופירש"י דה"ג תני ביטלו ולא ביטלו והאריך בזה לפרש דמ"ד התראת ספק שמה התראה ס"ל ביטלו ולא ביטלו ור"ל איפכא. וכבר כתבתי לעיל דגירסת הר"י"ף והרמב"ם הוא להיפך דר' יוחנן סבר קיימו ולא קיימו וכמו שנראה מלשון הרמב"ם ז"ל בחיבורו וע"ש בכ"מ ולכאורה נראה דגירסא זו עיקר דלפ"ז אי"ש טובא דמ"ד קיימו ולא קיימו היינו משום דהתראה ספק שמה התראה וא"כ שפיר משכחת ליה דאפילו בלאו שיש בו קום עשה אפ"ה שייך מלקות היכא שהתרה בו שיקיים העשה ואם לא יקיים על פי בית דין ילקוהו והוי התראת ספק ור"ל סבר דהתראת ספק לא שמה התראה וא"כ תו לא משכחת בלאו שיש בה קום עשה שיחייב מלקות אלא דביטלו דהוי התראת ודאי וא"כ ע"כ דמה שהוצרך רש"י ותוס' להפך הגירסא והרא"ש בשמעתין קלסי לגירסת רש"י היינו משום דאי כגירסת הר"י"ף והרמב"ם דר' יוחנן סבר קיימו ולא קיימו ע"כ צריך להפך נמי הגירסא דלעיל דהא דמקשה הניחא למ"ד כו' ומסיק נמי מידי הוא טעמא אלא לר' יוחנן הא א"ל ר"י לתנא תני ביטלו חייב ולדידיה צריך להפך הא אמר ר' יוחנן תני קיימו ולא קיימו א"כ לא א"ש הא דקאמר הניחא למ"ד קיימו ולא קיימו ולכל הפירושים דלעיל בשמעתין משמע דאדרבה למ"ד ביטלו ולא ביטלו אי"ש טפי לפרש"י הך מלתא דרבא דקאמר כל ימיו בעמוד והחזר ולפי הר"ש מדרינף"ש היינו הא דקאמר הבא אל המקדש טמא וכמו שהארבתי בזה היינו דקלסי' הרא"ש לגירסת' וכ' הסהוגיא מתיישבת בכך. אמנם כן נלע"ד אף שאינו כדאי להכריע מ"מ תורה היא וללמוד אני צריך דאדרבה לגירסת רש"י ותוס' צריך לדחוק בהך סוגיא דהניחא כמו שהאריכו התוס' בעצמם וכתבו דפי' רש"י בזה דוחק ולפי' הר"ש מדרי"ו"ש כבר כתבתי שאדרבה פירושו תמוה מאד ואין ליישב אם לא בדוחק גדול מלבד מה שהקשיתי דלגירסא זו צריך לומר דלמ"ד ביטלו ולא ביטלו משכחת לה מלקות אי לאו דגלי קרא והיינו היכא שמירהי וזה דלא כמסקנא דלקמן דקי"ל בדף הסמוך דאפי' בגדר ע"ד רבים לדבר מצוה יש לו הפרה משא"כ לגירסת הר"י"ף והרמב"ם אין צריך לדחוק בכל זה אלא דיש לפרש כל הסוגיא להיפך דהא דקאמר הניחא אבל השקלא וטריא דלעיל קאי בין אמאי דבעי למימר דר' יוחנן הדר ביה משום דקשיא ליה אונס שגירס ובין במאי דמסיק רבא ורבין אליבא דר"י דשאני אונס דכתיב כל ימיו יתורא לאשמעינן דבעמוד והחזר קאי מח"ה לא לקי וזהא קאמר שפיר הניחא למ"ד קיימו ולא קיימו שפיר איתא להך שקלא וטריא דאונס שגירס משום האי טעמא פטור ממלקות ואפ"ה זמנין דאיתא ללאו היכא שאי אפשר לקיימו כגון שמתנה או שכבר נישאת לאחר אלא למ"ד ביטלו ולא ביטלו בלא"ה לא אשכחן מלקות לקמן דלדבר מצוה אפילו ע"ד רבים יש לו הפרה כן נראה לי ליישב גירסת הר"י"ף והרמב"ם ז"ל ודו"ק:

בפירש"י בדי"ה ור"ל סבר כו' ואי קשיא לר' יוחנן נמי כו' לעולם התראה בשעה שעובר על אזהרתו בעינן כדאמרי' בשבעות כו' עס"ה. גם בזה נראה דרש"י הוצרך לכל זה לפי גירסתו כגירסת הספרים שלפנינו דמשמע דביטלו שייך התראת ספק ובלא קיימו לא מיקרי התראת ספק ומשמע ליה לרש"י דהיינו משום דהתראה בשעה שעובר בעינן ומיייתי לה מסוגיא דככר בשבעות ובאמת סבברא זו דחוקה היא כמו שהקשו בתוס' דא"כ בלא קיימו נמי הוי התראת ספק ויתרצו ג"כ בדוחק כמו שנראה מלשון התוס' במאי קמפלגי ובד"ה ועבר היום ע"ש משא"כ לגירסת הר"י"ף והרמב"ם ז"ל שכתבתי בסמוך משמע להדיא דבלא קיימו הוי התראת ספק והטעם נראה מבואר שלא דמי להאי דככרות משום דבכל הני לאו שניתק לעשה כגון אונס שגירס ושילוח הקן מתחיל עיקר איסור הלאו לאלתר אלא שהעשה בא לתקן הלאו ומתירן אותו בשעת האיסור שלא יגרס ולא ישלח אע"ג שעדיין לא נגמר חיוב המלקות מ"מ לאחר שהתרו בו הב"ד ומזהירין אותו שיקיים העשה אז ילקה משא"כ בככרות לעולם לא שייך התראה בשעת אכילת ראשונה דאפילו התחלת איסור אין כאן כיון שהתנה ואמר בפירוש לא אוכל זו אם אוכל זו ואין להאריך כאן יותר:

דף טז.

בגמרא תנן התם הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח ופירש"י דקסבר שלח מעיקרא משמע. וכוונתו מבואר דמח"ה לא הוי לאו שניתק לעשה ולא הוי נמי בכלל זה הכלל דמתניתין והכי מסקינן להדיא בשילהי חולין דטעמא דר' יהודה משום דשלח מעיקרא משמע ולאו משום דקסבר דבעלמא נמי לאו הניתק לעשה לוקין עליו דפשיט לה רבינא לרב אשי מהך ברייתא דנותר דקאמר לה ר' יהודה בהדיא לא בא הכתוב אלא ליתן עשה אחר לא"ת לומר שאין לוקין אלא שראיתי בפ' הרמב"ם ז"ל בפ' המשניות כאן על משנה זו דטעמא דר' יהודה דקאמר לוקין לפי שסובר לאו הניתק לעשה לוקין עליו ועמדתי משתומם היאך כתב נגד סוגיא ערוכה שילהי חולין דאמרינן להדיא ש"מ דבעלמא סבר לאו הניתק לעשה אין לוקין והכא ה"ט דשלח מעיקרא משמע ונהי דבתר הכי אמר רב אידי לר' אשי התם מתניתין נמי דיקא ודחי לה אפ"ה פשיטותא דרבינא מברייתא דנותר פשיטות גמור הוא כיון דר' יהודה אמר בפירוש דאין לוקין מטעמא דהוי לאו הניתק לעשה אמנם אחר העיון יגעתי ומצאתי ליישב דברי הרמב"ם ז"ל גם בזה וטעמו ונימוקו עמו ואדרבה קשי' לן אהך פשיטותא דרבינא מברייתא דנותר למשמע מינה בכל לאו הניתק לעשה ואכתי לא דמי כלל דהא לפי סוגיא דשמעתין לעיל דבסמוך משמע להדיא דעיקר טעמא דאין לוקין בלאו הניתק לעשה היינו משום דהעשה היא תיקונו של לאו דכך הוא נתקן ומח"ה בשאינו מקיים העשה למר בלא קיימו ולמר דביטלו אח"נ דלוקין וא"כ לפ"ז פשיטא דלא שייך הך מלתא בנותר כלל שהעשה אינו לתקן הלאו כלל אלא אדרבה מנרע יותר כח הלאו שע"כ יפסול הקרבן והצריכו הכתוב שריפה ומכ"ש למה שכתבתי בסמוך בשיטת וגירסת הרמב"ם ז"ל דעיקר טעמא דלאו הניתק לעשה תליא בפלוגתא דהתראת ספק שבהתראת ודאי כ"ע מודו דלוקין וא"כ בנותר ודאי עיקר התראה אינה אלא בסוף הלילה ובהאי שעתא חלה ההתראה שמתיר בו שאם לא יאכל לאלתר אע"כ דטעמא דר' יהודה בנותר מילתא אחרייתא היא דאפי' בהתראת ודאי אינו לוקה כיון דכוליה קרא דוהנותר מייתר' דכמה קראי אשכחן בנותר אי מקריא אי מהלכתא (ובזה נתיישב קושית התנ' דתמורה) וידע שכן הוא דהא בריש תמורה מקשה הש"ס ור' יעקב קרא דוהנותר מאי עביד ליה ומשני דאינטריך לדרשא אחרייתא א"כ משמע להדיא דלמאן דדריש והנותר לדרשא אחרייתא לא מיקרי לאו הניתק לעשה וכדמשמע נמי בפסחים בפ' אלו דברים גבי מצורע דנכנס לפנים ממחיצתו דמסקינן התם תנאי היא דלר' יהודה דלא מייתר קרא דבדל ישב סבר דלוקה ולר"ש דמייתר קרא סבר דאינו לוקה ע"ש וכ"ש הכא דקאמר ר' יהודה להדיא לא בא הכתוב משמע היינו דמייתר קרא א"כ לפ"ו הדרא קושיא דלוכתא מאי פשיט רבינא מנותר לשילוח הקן וכיוצא בו היכא דלא מייתרי קראי דלעולם איכא למימר דר' יהודה דקאמר לוקה ואינו משלח היינו משום דלעולם לוקין היכא דלא מייתרי קרא אע"כ דרבינא לא אסיק אדעתיה הך סוגיא דתמורה ולפ"ז אי"ש נמי הא דמסקפא להו לר' אבא בר ממל ולרב אשי אטו מי לא הוי ידעי הך ברייתא דוהנותר דמיייתי הש"ס בכמה דוכתי ולמאי דפרישית א"ש דאדרבה איכא למימר דרב אשי לא קיבל הך פשיטותי' דרבינא משום דסבר כי הך סוגיא דתמורה דשאני נותר דמיייתרא קרא והשתא א"ש נמי הא דקאמר רב אידי לרב אשי מתני' נמי דיקא ודחי לה וע"כ היינו משום דמהך דנותר

לא מוכח מידי א"כ לפ"ו יפה כתב הרמב"ם ז"ל דבלאו הניתק לעשה כי האי דשלוח הקן סבר ר"י ללוקין ורבנן סברי לאפילו בכה"ג לא לקי בשלוח הקן כיון שהעשה מתקן הלאו משא"כ בנותר ובמצורע שנכנס שאין העשה מתקן הלאו ולא שייך בהו האי כללא כל שיש בה קום עשה מש"ה בעינן קרא יתירא :היינו דמסיק הש"ס התם דפלוגתא דתנאי היא ולר' יהודה חייב כיון דליכא קרא יתירא וזוה הטעם עצמו פסק הרמב"ם גבי מצורע דחייב מלקות ועיין בתוס' ישנים ביומא דף נ"ז בלאו דנבילה שכתבו :י"כ סברא כזו ע"ש ות"ל יתבדק שזכיתו ליישב דברי הרמב"ם ז"ל בדברים נכונים וברורים וזעת קדושים מצאתי במאי לאנהריניהו לעייני מן השמים והתמי' על כל מפרשי המשניות שלא שנו לבס לכל זה יאולי מקום הניחו לי ודוק היטב:

הג"ה מכן המחבר חזאת ליהודא מדבר

אבא מוכה ברא וברא מוכה אבא ואבאר דבריו בעז"ה בזה בתכלית הביאור דלכאורה אכתי תיקשי בזה אדברי הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה מהא דלמרי' בחולין בפרק שילוח הקן אמתניתין דהנוטל אס על הבנים ר"י אומר כו' ואמרינן שם בגמרא דלמר ר"ז דברייתא דהגב וגזנן משבשתא ואמינא ליישב דלמסקנא ע"כ לאו משבשתא כיון דבברייתא מפ' דברי ר"י משמע דרבנן ס"ל ללוקה דהא במתניתין אמרי רבנן זה הכלל כל מצות ל"ת שיש בה קום עשה אין לוקין וי"ל דטעמא דר"ז ס"ל אליבא דר"י דתני אינו לוקה משום דקי"ל לאו הניתן לתשלומין אין לוקין וכדלמרינן להדיא בסוגית הש"ס דפ"ג דמכות יכ"ב הרמב"ם ז"ל שם בפי' המשנה בדרך כלל וכ"כ בחיבורו בפי"ח מהל' סנהדרין וס"ל לר"י טעמא דאין לוקין בלאו הניתן לתשלומין משום דס"ל כעולא דכל היכא דאיכא ממונא ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי כדאיתא בסוגיא דפ"ג דכתובות ורבנן דר"י הוא ר"מ ס"ל לוקה ומשלם ומה"ט ס"ל דע"כ דברייתא א"ש אליבא דר"י דפליג אדר"מ בהא דס"ל לוקה ומשלם וע"כ דאינו לוקה כיון דניתן לתשלומין ולפ"י למ"ש הרמב"ם ז"ל שפסק להדיא כר' יוחנן דס"ל כל היכא דאיכא ממון ומלקות מילקא לקי ממונא לא משלם ע"כ דלאו טעמא דר"י דאינו לוקה משום דניתן לתשלומין דאדברה הי"ל למימר דלקי אע"כ דלמסקנא ליכא למימר דה"ט דלאו הניתן לתשלומין אינו לוקה משום דה"ל שתי רשעיות דאדרבא איכא מלקות אע"כ דה"ט דאינו לוקה משום דאכתי לא ביטל את העשה דיכול לקיים השבה בתשלומין אף בשפרפו את הגזילה או המשכון וכמ"ש התוס' בפ"ג דמכות דט"ז ע"א ד"ה התם איתא בתשלומין וכו' וז"ל בשפרפו וחייב ממון הלכך לא משכחת ליה בטלו דכל אימת דיש לו ממון לא ילקה עכ"ל וממילא דלשיטת הרמב"ם א"א לומר דמשבשתא ובאמת תמיה גדולה ונפלאה על הכ"מ ז"ל שם בפי"ח מהל' סנהדרין שהניח דברי הרמב"ם ז"ל מ"ש דלאו הניתן לתשלומין אינו לוקה בצ"ע אליבא דר"י דס"ל מילקא לקי ולא אוכל לירד לסוף דעתו דעגלם ממנו דברי התוס' שם דסוגית הש"ס שם אליבא דר"י וס"ל ביטלו ולא ביטלו וע"כ לא הוי טעמא משום שתי רשעיות אלא דאפי' אי ס"ל לר"ז ג"כ ה"ט במסקנא אפ"י א"ש דדוקא ר"ז לשיטתיה הוא דקאמר דמצין למימר דהא משבשתא דלילמא אינו בכלל מלקות קאמר ר' יהודה והא דתני דברי ר' יהודה דמשמע דרבנן סבירא להו דלוקה דהא תני במתני' זה הכלל היינו דלרבנן משכחת לה אליבא דרב"י דסבירא ליה לכ"ע דאם ביטל העשה לוקה ימשכחת ליה בגזילה בגר דאינו מחויב לשלם ולא הוי לאו הניתק לתשלומין וכדאתקין ליה רבי זירא שם יר"י לא מחלק בהכי וס"ל דבכל גווני אינו לוקה ולא מחלק בין ביטלו ללא ביטלו אלא דכ"ז דוקא לר"ז דאתקין ליה שם דמשכחת ליה בגר שמת ביטלו ולא ס"ל הא דדחי הש"ס פ"ג דמכות שם דט"ז ע"ב דאפ"ה הוה לאו הניתן לתשלומין משום דגברא בר תשלומין ולא משכחת אליבא דרבנן מלקות בגזילה אפי' בגר וע"כ דלאו משבשתא אע"כ דס"ל לר"י דלאו הניתק לעשה לוקה בכל גווני וכ' הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה דטעמא דר"י משום דס"ל לאו הניתק לעשה לוקה למסקנא דלא קי"ל באתקפתא דר"ז בפ"ג דמכות כנ"ל נכון ודוק היטב. ואבא מוכה ברא במ"ש דלר"י גזילה ל"ד לנותר וכן שילוח הקן למסקנא דתמורה ולפמ"ש מכ"ש דחמץ דעיקר העשה קודם ללאו דאך ביום ראשון תשבייתו דמעיקרא משמע ועיקר העשה שלא יעבור בבי' ואפי' בפסח אס דעתו לבערו אינו עובר באותו שהיה והוא עשה קודם ללאו ולכ"ע לוקה וע"כ דהסוגיא דפ' מי שהיה טמא בפסחים דצ"ה ע"א דחמץ דמי לנותר היינו לרבינא דפשיט שילוח הקן מותר משא"כ לרב אשי ע"כ ל"ד לנותר וכ"ש דחמץ ל"ד לנותר ומיושב' היטב קושית הגאון חז"ן ז"ל בתשובה סי' מ"ה בשם הרב מוהר"ש אבובא ז"ל שכ' הרמב"ם ז"ל דלוקה אלאו דבי' והקשה שזה נגד סוגית הש"ס דפסחים דצ"ה דלפמ"ש הרמב"ם ז"ל אזיל לפי שיטתו שכתב בפי' המשנה אליבא דר"י דלוקה אלאו שניתק לעשה ואף דס"ל בנותר להדיא דאינו לוקה ומדר"י נשמע לרבנן כנ"ל ברור בסמוך ודוק היטב. ובזה נ"ל לפ' המשך דסוף פירקין לא יטול אדם אס על הבנים אפי' לטהר המצורע ומה מצוה קלה כו' נ"ל דה"פ דבלא"ה קשה מנ"ל מילין לשאר מצות משילוח הקן דאיכא עשה ול"ת אלא דלעיל פריך הש"ס נ"ל קרא לרבנות דאפי' לגבר מצוה חייב בשילוח משלח תשלח דהא איכא עשה ול"ת ומשני מר בר ר"א דאיצטריך קרא לנטולה ע"מ לשלחה דליכא ל"ת אלא עש' ואחר דילפינן מקרא דאפילו לטהר המצורע בעי שילוח וע"כ בנטלה ע"מ לשלחה דליכא אלא עשה ומוכח שפיר בח"י לכל מצות עשה דאיכא באריכות ימים כנ"ל נכון:

ועוד נ"ל לפ' ברווחא דמילתא דמה"ט לא פריך ר"ז תרי ברייתות דבגב וגזנן ס"ל לר"י דלוקה ובנותר ס"ל דאין לוקה משום דמ"ל דלפי סוגית הש"ס דב"מ ר"פ א"נ דלמרינן שם לעבור עליו בשני לאוין לענין כובש ש"ש והקשו התוס' שם דילמא לענין גזל עובר עליו בשני לאוין ותני' התוס' משום דבגזל ה"ל לאו הניתק לעשה וליכא מלקות משא"כ בכובש ש"ש איכא מלקות ע"ש ואם נימא דלר"י איכא מלקות בגזל ימוקמינן ע"כ לעבור בשני לאוין אגזל ולא ה"ל ניתק לעשה דלא אחי חד עשה ועקר תרי לאוי משא"כ בנותר דליכא אלא חד עשה וכדלמרינן להדיא ברפ"ק דתמורה דף ד' ע"ב ומה"ט לא פסיקא ליה לר"ז לאקשויי ברייתא דגב וגזנן אברייתא דנותר והוכרח ר"ז לומר דליכא פשיטותא דלילמא אינו בכלל מלקות כו' דר"י ס"ל דה"ל לאו שניתק לעשה ולא מוקמינן תרי לאוי אגזל והא דלמרינן דברי ר"י דילמא דת"ק דר"י ס"ל דאיכא תרי לאוי אגזל ולא אחי חד עשה ועקר תרי לאוי ולפ"י למסקנא דמוקמינן שם בפ' אי"נ תרי לאוי אכובש ש"ש ולא מוקמינן תרי לאוי אגזל משום דה"ל לאו שניתק לעשה וכן' טובא דהא ים בעושק ה"ל ניתק לעשה וכמו שהקשה א' מן הגדולים למהרש"א ז"ל ע"ש ועמ"ש אמ"י הגאון ז"ל שם ילפענ"ד בעז"ה המקום הניחו לי בזה דלענין כובש ש"ש אף דה"ל לאו הניתק לעשה איצטריך יתורא דלעבור עליו בשני לאוין בין למ"ד קיימו ולא קיימו כיון דעובר אלאו דלא תלין ואיכא עשה דביימו תתן שכרו והיכא דעבר היום מטבטל העשה ואף למ"ד ביטלו ממש בימים משכחת ליה בגר דליתא בתשלומין יכאתקפתא דר"ז בפ"ג דמכות ועוד דבלא"ה ה"ל כביטול ממש בימים ומש"ה מוקמינן שפיר אכובש ש"ש משא"כ בגזל דבכל גוונא איתא בתשלומין לעולם ולא משכחת ליה אפילו לא קיימו וכמ"ש הר"ן ז"ל בשיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל בשמעתין דדוקא בשילוח הקן היכא דמתא מאליה הוא דה"ל לא קיימו יביטלו ה"ל כששחנו ושפיר כתב הרמב"ם ז"ל לשיטתו דלמסקנא מוכח דלא הוה משבשתא כיון דמוקמינן שני לאוין דוקא אכובש ש"ש ולא אגזל וע"כ משום דגזל ה"ל לאו שניתק לעשה וכמש"ל ולא

אמרינן דלא אחי חד עשה ועקר תרי לאוי דדוקא בתרי לאוי דסמיכי הוא דלמרינן דומיא דתמורה משא"כ היכא דלא סמיכי לא אמרינן כן וכמ"ש התוספות בפשיטות בפ"ג דמכות דף ט"ו ע"א ד"ה תנינא הבא למקדש כו' ומה"ט אי הוה מוקמינן תרי לאוין אגזל לא הוי לקי משום דה"ל ניתק לעשה ולא שייך למימר דלא קיים דכל ימיו איתא בתשלומין ומש"ה מוקמינן דוקא בכובש ש"ש וכמש"ל ולפ"י שפיר כ' הרמב"ם לפ"ש דקי"ל דבלא קיימו ה"ל ניתק לעשה כנ"ל נכון בעז"ה ודוק היטב:

ובזה נ"ל ליישב ברווחא דמילתא קושית התוספות בשמעתין ד"ה אי כרבנן משלח ואינו לוקה וז"ל הוי מצי למימר דסבר קיימו ולא קיימו הלכך לוקה ומשלח אליבא דרבנן עכ"ל. ולפענ"ד נ"ל ליישב הסוגיא בין לשיטת רש"י ז"ל דגרי' אליבא דר"י דס"ל ביטלו ולא ביטלו ור"ל ס"ל קיימו ולא קיימו משום דס"ל התראת ספק לא שמיא התראאה ובעינן התראאה בשעה שעובר הלאו ומש"ה ס"ל דתליא בלא קיימו והיינו תוך כ"ד כשמוזירו בשעה שעובר וה"ל התראת ודאי לר"ל ולשיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל כפי שהביא הר"ן ז"ל בשמעתין וכ"כ הריטב"א ז"ל פ"ג דמכות בשם רבותינו בעלי התוספות ורוב הראשונים ז"ל דגרסי להיפוך דר"י ס"ל קיימו ולא קיימו והיינו שכל ימיו יכול לקיימו ולא משכחת ליה לא קיימו אלא כשמת' האם בשילוח הקן ע"ש והוכרח הר"ן ז"ל לפרש כן לשיטה זו דלא תיקשי אדר"י דלמאי לא משכחת אלא זאת ועוד אחרת דהא משכחת ליה טובא וכמו שהקשו התוספות פ"ג דמכות ויתרצו דלר"י דקאמר זאת ועוד אחרת היינו משום דס"ל ביטלו ולא ביטלו וממילא דלפ"ש הסוברים להיפך דלא כגירסת רש"י ז"ל ותקשי טובא אדר"י דקאמר זאת ועוד אחרת דהא משכחת ליה טובא בלא קיימו אע"כ דס"ל דלא כשיטת רש"י ז"ל אלא דכל אימת דמקיים ה"ל קיימו וה"ל התראת ספק דלא משכחת ליה לא קיימו אלא כשמת' או אבד' האם בשילוח הקן כמ"ש הר"ן ז"ל ומה"ט הוכרח ר"ל דלשיטתו דס"ל התראת ספק לא שמיא התראאה לומר ביטלו ולא ביטלו דאז ה"ל התראת ודאי בשעה שמבטל העשה דאי בלא קיימו בכל גווני ה"ל התראת ספק כיון דכל ימיו יכול לקיים העשה ובין לפ"ש רש"י ז"ל ובין לפ"ש החולקים א"ש הא דלמרי' במאי קמיפלגי בהתראת ספק קמיפלגי וכמש"ל. ומעתה לפמ"ש הר"ן ז"ל בשמעתין והריטב"א ז"ל בפ"ג דמכות דקי"ל כעובדא דההוא דגזיניהו לנפה כו' ונגדיה ר"י וא"ל זיל רבי לה גדיפה ושלחה משום דמעשה רב ולפ"י ממ"נ מיושב' קושית התוספות דאי לפ"ש רש"י ז"ל דלא קיימו היינו תוך כ"ד אכתי כיון דקי"ל כר"י דדוקא בביטלו הוא דאינו לוקה היינו כששחנו וא"ש הא דלמרינן אי כרבנן ואי לשיטת החולקים ע"כ לר"י לא משכחת בלא קיימו כ"א שמת' או שבאב' האם המשלח ואף דגזיניהו לנפה יכול לקיים וממילא דנמי א"ש הא דלמרינן אי כרבנן וביותר לפמש"ל בביאור דברי הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שכ' אליבא דר"י דלוקה אלאו שניתק לעשה משום דס"ל דדוקא בביטלו הוא דאינו לוקה כמש"ל או בלא יכול לקיים כלל מיושב' היטב קושית התוספות לכל השיטות ומסוגית הש"ס דב"מ ר"פ א"נ מבואר כשיטת החולקים על גירסת רש"י ז"ל ואין לי להאריך כאן בזה יותר ושם בחידושי חולין אבאר עוד בזה בעז"ה ודוק היטב:

שם אמר ר' יוחנן אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת א"ל ר"א היכא כו' נפק ואשכח דתניא אונם שגירש כו' הניח' למ"ד קיימו כו'. ולכאורה קשה על גירסת הרמב"ם והרי"ף ז"ל שהבאתי לעיל דר' יוחנן ס"ל קיימו ולא קיימו וא"כ מאי מקשה הש"ס הניחא למ"ד ה"ל לשנויי מידי הוא טעמא אלא לר' יוחנן כדמשני הש"ס לעיל בדף הסמוך דאיהו קאמר אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת והנלע"ד בזה דהא דקאמר ר' יוחנן אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת היינו משום דדייק לה מלישנא דמתניתין וברייתא דלעיל דתני קמי' דר' יוחנן דקתני זה הכלל משמע דאיכא נמי מלתא אחריתי מש"ה קאמר ר' יוחנן דלא משכחת ליה אלא האי דשילוח הקן ועוד אחרת וא"כ מקשה הש"ס שפיר הניחא למ"ד דהא למאן דתני ביטלו ולא ביטלו תקשי ליה מתניתין דקתני זה הכלל והיכי משכחת לה ובהאי מסיק הש"ס במסקנא דשפיר משכחת לה בפאה:

דף יז.

במשנה האוכל ביכורים עד שלא קרא עליהן קדשי קדשים כו' קדשים קלים ומעשר שני חוץ לחומה. נראה הא דקתני בהאי סידרא ואין זה לא כסדר הלאו דלא תוכל דמעשר שני כתיב ברישא דקרא וביכורים דנפקא מתרומת ידך כתיב בסוף ועוד דביכורים ומעשר שני הם מיני תבואה וקדשים ודאי חמירי טפי והנראה בזה דכיון דכל הנך דקתני הכא דלוקה ארישא דמתניתין קאי וכפירש"י והתוס' שם דאלו לאו דוקא ואיכא טובא אלא דלא קתני אלא הנך דלית בהו חידוש א"כ לפ"י א"ש דביכורים עד שלא קרא איכא חידוש טובא לאפוקי מחכמים בסמוך דקריאה אינה מעכבת בהם משא"כ בקדשי קדשים דליכא חידוש כמו ביכורים דהא איסור דיהוה בחוץ לקלעים מפורש בקרא מיהא לאיסור עשה בחצר אהל מועד יאכלהו אלא דאפ"ה איכא חידוש לענין מלקות דבהכי איירי כל השקלא וטריא בשמעתין וכמו שיבואר ואח"כ נקיט קדשים קלים ומעשר שני דבק"ק נמי איכא חידוש כמבואר לקמן בלשון התוס' משא"כ במעשר שני דעיקר לאו דלא תוכל לאכול בשעריך במעשר שני כתיב מש"ה נקט ליה בסוף כדלמרינן בעלמא כל מידי דאיתא מדרשא חביבא ליה אלא אפ"ה איצטריך לאשמעינן מעשר שני חוץ לחומה למינא מינה דאינו לוקה אלא דוקא שכבר ראו פני חומה דומיא דקדשים קלים דלית ביה לאו אלא לאחר זריקה שראוי לאוכלן לפני ה' אלקיך וא"כ ה"ה למעשר משא"כ בבאבל מעשר שני בלא פדיון קודם שנכנס לירושלים לא לקי כמימרא דרב אסי אר"י לקמן דף י"ט ע"ב כן נראה לי וק"ל:

שם השובר את העצם בפסח הטהור כו' נראה דבהא נמי איכא חידוש אע"ג דלאו מפורש הוא אפ"ה כיון דסתם שבירת עצם במוזד ע"י התראה שכיח טובא בעצמות שיש בהם מוח וסד"א דלית עשה דאכילת קדשים ודחי קמ"ל דלקי והיינו כדאיתא בפסחים דף פ"ג מיתורא דקרא:

בגמרא אמר רבב"ח א"ר יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה כו' ופירש"י דהכי שמיע ליה לר' יוחנן דסבר ר"ע קריאה מעכבא. ולענ"ד אין צורך בזה דכיון דבלא"ה מוקמינן לרישא דמתניתין דאלו הן הלוקין כר"ע דחייבי כריתות לוקין וחייבי מיתות אין לוקין מש"ה משמע ליה לר' יוחנן דסיפא נמי ר"ע היא והיינו משום דבשיטת ר"ש אמרה דלמר להדיא דקריאה מעכבא ואמרינן נמי בעלמא דסתימתאה דר"ש היינו אליבא דר"ע:

שם מאי ר"ש דתניא ותרומת ידך כו' ק"ו ממעשר הקל ביכורים כו' לא כ"ש ומסקינן לקמן דקרי לאיסור מעשר קל לגבי ביכורים היינו משום דביכורים אסורין לזרים ומעשר מותר לזרים וא"כ דין הוא דביכורים אסורין חוץ לחומה מק"ו למעשר ואין להקשות דאכתי מאי ק"ו שייך הכא הא איכא למיפרך תרומה יוכיח דמשום הא לא איריא דמה לתרומה שאין טעונין הבאת מקום ולא וידוי משא"כ ביכורים דטעונין הבאת מקום ווידוי כמו מעשר אפילו לר"ש וכ"ש לרבנן דביכורים דמי למעשר נמי לענין ביעור ולענין טומאת עצמן ולענין אונן א"כ שפיר ילפינן ביכורים בק"ו ממעשר:

ועוד דכיון דבתרומה לא שייך הבאת מקום דכתיב בהדיא ואכלתם אותה בכל מקום א"כ לא שייך בזה הך מילתא דחוץ לחומה וכיוצא בזה כתבו התוס' בפרק הערל (יבמות דף ע"ג) ובפ' כל שעה (פסחים דף

ל"ו ע"ב) והשתא א"ש נמי הא דקאמר ר"ש דלענין חוץ לחומה דביכורים לא איצטרריך קרא דילפינן להו בכ"ו ממעשר ואמאי הא אכתי איצטרריך לאשמעינן דלא נימא דתרומה קרינהו רחמנא ולמאי דפרישית א"ש וכמו שאבאר עוד לקמן באריכות:

דף יז:

בגמרא ע"ב אמר רבא דילידא אימא כר' שמעון תיליד כו' עד סוף הסוגיא. ולבאורה יש לתמוה טובא דאכתי מאי קלסיה רבא לדר"ש כיון דליהו גופא אשכח פירכא אבל הנך דברי ר"ש הן מצד הפירכות דאיכא לכל חד חד מהנך בבי וכן במאי דקאמר דלוקה אבל הנך ולפי המסקנא בכמה מאלו לית בהו אלא איסורא בעלמא כמו שפרש"י והתוספות והגלע"ד ליישב בזה היינו משום דבלא"ה יש להקדק אמילתא דרבא דליהו גופיה מנ"ל לפרש דחומרא דביכורים היינו שאסורים לזרים ומש"ה מקשה עליה אדרבה מעשר חמור שאסור לאונן והיינו אליבא דר"ש גופא מקשה דהוא סובר דביכורים מותרים לאונן כמו שפירש"י ובאמת דהך פירכא לאו קושיא אלימתא היא (דהא עיקר טעמו דר"ש דמתיר ביכורים לאונן היינו משום דתרומה קרינהו רחמנא ומשמע דאפי' לקולא אמרינן הכי וא"כ אכתי קשה בתרומה נופא מנ"ל לר"ש דמותר לאונן) דאפשר דר"ש אליבא דדבריהם דרבנן קאמר כמו שאבאר ולדידהו לא שייך הך פירכא וטפי ה"ל למיפרך דכמה מיני דמעשר חמירא שאוסרת את הגורן ויש לו שיעור והרבה כיוצא באלו דקתני התם בפ"ב דמעשרות אע"כ דרבא מהדר למיפרך בחומרא דמעשר דאית בהו איסור לאו בגוף אכילה כי האי חומרא דביכורים שאסורין לזרים באיסור לאו ומיתה וא"כ לפ"ז לר"ש מאונן נמי לא הוי שייך הך פירכא כלל דהא באיסור אנינות דמעשר לא אשכחן איסור לאו אי משום דלא אכלתי באוני ממנו אמרינן בהדיא בריש פרק כל שעה ובכמה דוכתי דלא הוי אלא וידוי בעלמא ומה"ט כתבו הרמב"ן וסמ"ג במנין דאיסור לאונין דלא אכלתי באוני לא הוי לאו ממש אלא איסורא בעלמא ימשום שמחה בעלמא למצוה מן המובחר וזה אף למאי דקיי"ל כרבנן אלא אפילו את"ל כשיטת הרמב"ם ז"ל במנין המצת שלו בשורש ח' דלא אכלתי באוני ממנו הוי לאו גמור וכמו שאבאר ליישב שיטתו אליבא דרבנן אלא דאפ"ה ע"ב ר"ש לית ל' הך סברא דאי ס"ד דלא אכלתי באוני אע"פ שהוא ידויי אפ"ה הוי לאו גמור לענין מלקות א"כ כ"ש דלא ביערתי ממנו בטמא דכתיב בתרי דהוי לאו גמור אפילו לענין ביעור בטומאה וכ"ש לענין אכילה בטומאה א"כ מאי האי דקאמר ר"ש לקמן בדף י"ט ע"ב דמעשר דלקי בטומאת עצמו אינו יודע היכן מוזהר על אכילה ואיצטרריך למילף לה מבשערך ע"ש וע"כ היינו משום דלא ביערתי ממנו בטמא ליכא איסור לאו וכ"ש לענין הך וידוי דלא אכלתי באוני דאפילו איסורא בעלמא לא אשכחן בה אלא משום מצוה מן המובחר לשמוח בו וא"כ מה"ט אית לן למימר שפיר דלר"ש לא חשיב ליה הך פירכא כלל לגבי האי חומרא דזרים דביכורים חייבין מיתה וחומס ואין להן פדיון כלל ובמעשר מותר לכתחילה ושפיר קרי לה מעשר הקל. וכיון שזכינו לדון דלר"ש פשיטא ליה דביכורים חמירא ממעשר לענין איסור לאו דחוץ לחומה א"כ תו לא שייכי כל הנך פירכות בכל הנך בבי דשפיר יליף בתורה ושלמים לענין איסור דחוץ לחומה בק"ו דמעשר וביכורים ומאי חומרא שהן טעונין מתן דמים ומאי פרכת אדרבה מעשר חמור שכן טעונין כסף צורה הא ליתא דנימא ביכורים יוכיח יממילא דה"ה לכל הנך קדשים בכור וחטאת ועולה ילפינן שפיר מק"ו ממעשר וביכורים לבתר דכתיב יתרומת ידך ובאינך פירכות בשאר איסורין אבאר בסמוך ואפ"ה קאמר רבא שפיר אע"ג דאית להו פירכא כיון דמלישנא דר"ש משמע דממעשר לחוד בעי למילף אפי' בלא ילפותא דבכורים כן נראה לי נכון:

ועוד נראה בעיני לפרש דברי ר"ש יותר בפשיטות בענין דלית ליה פירכא כלל דודאי עיקר ק"ו דר"ש לדבריהם דרבנן קאמר דאליבא דנפשי' לא איצטרריך כלל למילף בק"ו ביכורים לחוץ לחומה והיינו בהיקישא להנך קראי דנאי דמהאי היקישא דלא תוכל לחוד לא מצני למימר דמייתר חד מהנך דהא ללא נאמר קאמר אלא דאכתי מהאי היקישא דקרא קמא שפיר מצני למילף דכיון דלדידה לא שייך האי היקישא דביכורים למעשר להשוותא לגמרי דהא לענין אונן וטומאת עצמן וביעור לא שוו להדיא דהא מתיר ופוטור בכולהו והיינו משום דהאי דתרומה קרינהו רחמנא היינו אפילו לקולא דלגמרי הוי תרומה ממש וא"כ ע"כ לא איצטרריך האי היקישא אלא לענין חוץ לחומה דבהא לא שייך לומר דתרומה קריה רחמנא כיון דלית ליה חומה כמ"ש התוספות בפ' הערל ובפ' כל שעה וכדפרישית לעיל ואע"ג דבהאי היקישא דקרא קמא ליכא אלא עשה גרידא אפ"ה הא קי"ל דאין היקש למחצה אפי' לענין כרת ומיתה ימיתת ב"ד וכ"ש לענין מלקות וא"כ אייתר כל הנך סיפא דקרא דלא תוכל דאי לא הוי כתיב אלא מעשר לחוד הוי כולה אחיא מיניייהו בהיקישא לענין מלקות והיינו מרישא דקרא דכתיב בהדיא מעשרותיכם יתרומת ידכם נמצא דכל זה היינו אליבא דר"ש אלא דאכתי אליבא דרבנן דאיצטריכו היקישא דקרא למילי טובא לאונן וטומאת עצמן וביעור וכיון שכן ממילא דאיצטרריך למיכתב כולהו בסיפא דקרא לענין לאו חוץ לחומה דאל"כ אדרבה הייתי אומר מדפרטן הכתיב כל חד באפי נפשה ברישא דקרא לענין עשה ולענין לאו דחוץ לחומה לא הוי כתיב אלא מעשר לחוד ע"כ היינו לאשמעינן דלא אקשינהו רחמנא בקרא קמא אלא לענין שאר מיני ולענין לאו דחוץ לחומה אפקינן מהיקישא דאשכחן בכמה דוכתי ומש"ה שפיר קאמר ר"ש דלדבריהם דרבנן נמי ע"כ לאיסור חדא אתא דאל"כ לישתקן מיניה ונילף בהקיש' ולא שייך למימר דאפקינהו מידי היקישא מדלא פרטן הא ודאי ליתא דמה"ת כיון דאיכא ק"ו ויותר אית לן למימר דהא דלא פרטן היינו משום דלא איצטרריך כיון דאיכא ק"ו והיקישא אע"כ דאפי' לרבנן ע"כ דביכורים אחי לאיסור חדש כנ"ל נכון ואי תקשי היאך אפשר לומר דר"ש אית ליה הך היקישא א"כ מאי האי דקאמר לקמן דף י"ט ע"ב דטומאת עצמן במעשר אינו יודע ואמאי לא יליף לה מהיקוש' דקדשים הא ליתא והיינו כדאיתא בפ' כל שעה דאדרבה עיקר איסורא דטמא בקדשים ילפינן מהיקוש' דמעשר ואייתר ליה והבשר אשר יגע בכל טמא לענין שאר איסורין שבתורה ע"ש ולקמן בסוף הסוגיא אבאר יותר:

שם אדרבה מעשר חמור שכן טעון כסף צורי. ולבאורה יש לתמוה דאכתי מאי פירכא היא זו אדרבה מהאי טעמא גופא אית לן למימר דתורה ושלמים חמירי דאפי' בכסף צורי אינן ניפדין אלא דנראה דאפ"ה הוי פירכא שפיר דבתורה ושלמים וכל הקדשים אפילו היכא דיש להם פדיון כגון בנפל בהם מום אפ"ה לא בעינן כסף צורי אבל במעשר שני אפי' אם נטמאו ויש להם פדיון אפ"ה אינם ניפדין אלא בכסף צורי כנ"ל:

שם וכי מזהירין מן הדין כו' והאנן תנן אלו הן הלוקין. ונראה מלשון רש"י דאביכורים נמי קאי ולמאי דפרישית לעיל בסמוך לא יתכן לומר כן דנאי דאין מזהירין מן הדין אפ"ה ליכא לאוקומי לאו דלא תוכל למלקות לחוץ לחומה דהא בלא"ה ידעינן שפיר כל הני איסורי דחוץ לחומה למלקות מהיקישא למעשר ברישא דקרא והאי ק"ו דר"ש אינו אלא גילוי מילתא בעלמא דלא נימא דממעטין ביכורים ממלקות מדלא כתיב בסיפא דקרא וכדפרישית אע"כ דביכורים דכתיב בסיפא דקרא דלא תוכל היינו ממלקות

לאיסור חדש דביכורים כיון דהך מילתא לא שייך בהאי היקישא דלעיל וכה"נ גבי תורה נמי לא שייך הך קושי' דאין מזהירין מה"ט גופא דלא איצטרריך קרא למלקות לחוץ לחומה דמהיקישא וק"ו ילפינן להו שפיר כדפרישית אלא דאכתי יש לפרש שפיר הך קושיא וכי מזהירין אף לשיטתי לענין בכור וחטאת ועולה דמנ"ל בכל הנך מלקות לאיסור חדש דילמא כולהו לפני זריקה איירי דלא שייך למילף בהיקישא דרישא דקרא כיון דלפני זריקה לא שייך במעשר וביכורים דלא איירי ביה קרא כלל אלא לענין חוץ לחומה ומש"ה איצטרריך ר"ש לומר בחטאת אי לפני זריקה ק"ו מתורה א"כ מקשה שפיר וכי מזהירין דלמא לעולם כולהו בלפני זריקה איירי ואכתי מנ"ל לחייב מלקות בהך לאיסור חדש ולפ"ז אידך קושיא דמתניתין דאלו הן הלוקין אקדשי קדשים חוץ לקלעים קאי ודו"ק:

דף יח:

בגמרא אלא קרא יתירא הוא. ויש לתמוה דהא משמע דאליבא דר"ש בעי למימר הכי וא"כ למה ליה לר"ש כל הך ק"ו כיון דבלא"ה ע"כ כל הנך קראי לכל הנך פרטי ליחודי לאו לכל חד וחד והנראה בזה דאכתי אי לאו ק"ו הוי מוקמינן להאי קרא דלא תוכל לאכול אמעשר לחוד אי הוי מעשר חמיר טפי מביכורים ואינך חדא דעיקר קרא דוהבאת במעשר איירי דכתיב ואכלתם לפני ה' אלקיכם ושמתם והיינו מעשר שני דחייב בשמחה משא"כ ביכורים מותר לאונן והיינו משום דלא שייך בהו שמחה והאי ושמת בכל הטוב דביכורים גופייהו אתי לזמן שמחה. ועוד דהא ע"כ איצטרריך למיכתב בסיפא דקרא מעשר דגנך ויתרושך ודרשינן בריש כריתות דמדלא כתיב לא תוכל לאוכלם היינו לחייב על כל א' וא' מש"ה פרטן הכתוב א"כ כל זה לא שייך אלא במעשר לחוד ולא דביכורים מש"ה הוצרך ר"ש למילף בק"ו דביכורים חמירי ממעשר וא"כ לפ"ז אי הוי כתב מעשר דגנך ויתרושך ממילא שמעינן דאכולה רישא דקרא קאי אפילו היכא דלא שייך ושמתם והיינו מהאי ק"ו גופא וא"כ ע"כ מדחזר ופרט לכולהו ש"מ דכל חד וחד לאו באפי נפשים היא והיינו לענין איסור חדש דכל א' וא':

שם בפירש"י ה"ג מיהדר פירושא בכל חד למה לי כו' וא"ת בכל הקדשים כו' דייך אס תקן את הלאו ענין לאוכל לפני זריקה חוץ מביכורים כו' עס"ה. ולבאורה אין זו קושיא כ"כ דא"כ אכתי מאי פסקיה לאוקומי קרא דביכורים לענין איסור חדש לענין קריאת ביכורים לאיסור מלקות אף דאיכא מ"ד דקריאה אינה מעכבת כלל ולאחר זריקה לענין בכור ותורה ושלמים ועולה וחטאת דחמירי טובא ויטרו ממלקות שזו אין סברא כלל לאוקומי חייב מלקות באיסור קל ולפטור ממלקות לענין איסורין חמורין בזר שאכל הבכור וחטאת ושלמים ועכ"פ אהני ק"ו דר"ש להך מילתא גופא כיון דקאי האי לאו לענין מלקות לאיסור קל כ"ש דקאי לענין איסור חמור ותו קשיא לזי טובא אמ"ש רש"י דאיכא לאוקומי כל הנך פרטי לחייב מלקות בלפני זריקה דאכתי לא לכתוב אלא תורה ושלמים לחוד דחייב מלקות בלפני זריקה וממילא ידעינן בכל הקדשים מהאי היקישא דקרא דמייתי הש"ס בדוכתי טובא במס' זבחים ובמס' מנחות מדכתיב וזאת התורה לעולה ולחטאת למנחה ולשלמים ולמילואים והיינו אפי' לענין חייב כרת בנטר ופיגול וטמא דלא כתיב אלא בשלמים וא"כ מילתא דפשיטא הוא דלחייב מלקות נמי ילפינן כל הקרבנות מתורה ושלמים אע"כ דכל הנך פרטי דבכור ועולה וחטאת ואשם לחייב מלקות כל חד וחד לאיסור חדש בכל א' מהם ובענין זה לא מציינן למילף בהיקישא כיון שחלוקין זה מזה כן נראה לי נכון וברור ושיטת רש"י צ"ע בזה וכמו שכתבתי מבואר להדיא בשיטת הרמב"ם וסמ"ג דבכל חדא מהנך איסורין דקחשיב ר"ש יש חייב מלקות והגאני שכוונתי לדעת הגדולים בעזה"י:

שם בתוספות ד"ה איסור בעלמא ור"י מפרש לייחודי לאו לכל חד וחד כו' ונראה דר"י לא משמע ליה לומר דכולהו איירי לפני זריקה וניחא ליה לאוקומי קרא דכל חד וחד באיסור אחר מיירי והיינו מה"ט דפרישית בסמוך אלא דאכתי קשיא לי מאי דקאמר ר"י ולפ"ז לוקה ה' דקאמר רבא היינו מלקות ממש דהא לפי ר"י לא שייך הך מילתא אלא כיון דאיכא נמי ק"ו וא"כ הא דקאמר רבא להדיא דכולהו הני ק"ו פריכא נינהו וממילא דהאי שקלא וטריא דקרא יתירא הוא ומיהדר ומפרש בהו לאו יתירא היינו למאי דס"ל לר"ש דקי"ו גמור הוא וא"כ אכתי קשה לרבא גופא דלית ליה האי ק"ו א"כ כל הני קראי יתירי מאי דריש בהו וכ"ש דלפ"ז הא דקאמר רבא לוקה חמש היינו בתרי מינייהו מלקות ממש משום לפני זריקה וחוץ לחומה ובאינך תלת איסורי בעלמא וזה לא יתכן אבל למאי דפרישית א"ש דכל האי שקלא וטריא דמסויק רבא הכא אלא קרא יתירא הוא היינו אליבא דר"ש למאי דבעי למילף מק"ו אע"ג דאין מזהירין מן הדין והיינו משום דלית ליה היקישא כדמשמע מסוגיא דפ' הערל ומכ"ש לפי מה שאפרש לקמן בסוף הסוגיא דקאמר ר"ש טומאת עצמן אינו יודע ואיצטרריך למילף מבשערך משא"כ לרבנן דאית להו היקישא וא"כ לענין חוץ לחומה עצמה ודאי דאית בכולהו מלקות מהיקישא וכמו כן לענין לפני זריקה דילפינן מהיקישא דזאת התורה וא"כ ממילא דע"כ הא דפטרינהו הכתוב בקרא בתרא דלא תוכל היינו לחייב מלקות בכל א' וא' באיסור חדש שבו. מיהו הא דקאמר רבא דלוקה ממש על כזית א' בזר שאכל עולה לפני זריקה היינו דוקא אליבא דר"ש דפשיטא ליה דהאי לאו דלא תוכל לאכול היינו ליחודי לאו בכל אחד בפני עצמו אפילו לענין איסור חדש בכל אחד מהם דהא מה"ט מחייב ר"ש מלקות דביכורי' היכא שלא קרי אע"ג דלא אשכחן בהו איסורא אלא מצוה גרידא אע"כ כדפרישית וא"כ ממילא חייב חמש בזר שאכל עולה דה"ל כאילו עבר על ה' לאוני מחולקין משא"כ לרבנן נהי דמחייבי מלקות בכל א' וא' מכל הנך דבריית' דלעיל והיינו מהך היקישא שכתבתי אפ"ה לא שייך לחייב חמש על כל א' כיון דלא אשכחן בהו לאוני מחולקין כנ"ל נכון וברור בעזה"י ובלי ספק שהן הן דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפירושו דשייך חייב מלקות דביכור' קודם הנחה ומחייב נמי מלקין' בכל הנך איסורין דבריית' דלעיל ואפ"ה בהא דקאמר רבא לוקה חמש לא פסק בוותיה כמו שמבואר להדיא מדבריו בפ"א מהלכות מעשה קרבנות והיינו ע"כ מטעמא דפרישית ודוק היטב:

דף יח:

בתוספות ד"ה כל שבקדוש פסול וא"ת אמאי לא משני משום דהוי לאו שבכללות כו' וי"ל דאה"ג היה יכול לשנויי כו' עס"ה. ומלבד שזה דחוק אכתי דקארי ליה מאי קארי ליה כיון דבפסחים ובכמה דוכתי פשיטא לן דהאי כל שבקדוש פסול הוי לאו שבכללות ולולי דברי התוס' היה נראה לי דדוקא היכא דלא אשכחן לאו אחרינא באותו האיסור דשייך בקדשים אלא דילפינן מהאי לאו דלא יאכל כי קודש הוא מש"ה אמרינן דאפ"ה אין לוקין כיון דהאי לאו הוי לאו שבכללות ומדלא קבע הכתוב לאו מיוחד לאותו איסור ע"כ היינו משום שאינו אלא איסור גרידא ולא ניתן למלקות משא"כ בהאי דהכא דאמר רבא אליבא דר"ש לוקה חמש בזר שאכל עולה והיינו ע"כ כדפרישית דלר"ש האי לאו דלא תוכל לאכול אכל מיני איסורין דשייכי בכל הנך דכתיבי בהאי קרא א"כ כל איסורין שבה נחלקין כאילו כתיב בכל אחד לאו בפני עצמו אם כן מקשה שפיר כיון דאשכחן דהאי לאו דלא יאכל כי קודש הוא היינו לכל הפסולין דבקודש אם כן ממילא שיטנו נמי בכלל דלא תוכל לאכול אליבא דרבי שמעון אם כן מקשה שפיר וילוקי שש אליבא דר"ש כנ"ל נכון ולוי שהתוספות לא פירשו כן:

פני יהושע · מכות

פני יהושע

בגמרא רב אחא בר יעקב מתני לה בדרב אסי אמר רבי יוחנן וקשיא ליה דר"י אדר"י כו' קריייה אקריייה לא קשיא הא ר"ש הא רבנן הנחה אהנחה נמי ל"ק הא ר' יהודה הא רבנן. ולכאורה נראה דהא דמשני הא ר"ש הא רבנן ולא מסיק היכא אשכחן דפליגי עליה דר"ש כדמסיק לענין הנחה היינו משום דרבי יוחנן לשיטתיה דאמר לעיל אמתני' דהאוכל ביכורים עד שלא קרא עליהן דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן זו דברי ר"ע ור"ש אבל חכ"א ביכורים הנחה מעכבת בהן קריאה אין מעכבת בהן וא"כ ע"כ דר' יוחנן שמיע ליה או גמירא ליה דהאי סתמא דמתני' דמחייב מלקות באוכל ביכורים עד שלא קרא יחידאה היא אבל חכמים פליגי עלה כדאשכחן כה"ג טובא אע"ג דר"י סבר דהלכה כסתם משנה אפ"ה היכא דקום ליה דיחידאי היא אין הלכה כסתם אלא כחכמים וא"כ ממילא משמע דר"י סבר כהנך חכמים דהנחה מעכבת קריאה אין מעכבת א"כ היאך פשיט ליה ר"י לרב אסי הכא דביכורים מותרין לכהנים משיראזו פני הבית אפילו בלא הנחה ובלא קריאה ואפילו איסורא ליכא דה"ל דלא כמאן לא כסתם מתניתין דאלו הן הלוקין ולא כהך ששנה רבי יוחנן בלשון חכמים אומרים. ועוד דלר"י דאמר ביכורים מותרים לכהנים משיראזו פני הבית א"כ האי קרא דלא תוכל לאכול בשעריך ותרומת ידך אלו ביכורים במאי מוקי לה כיון דלא קריאה ולא הנחה מעכב אפילו אם נאמר דמוקי לה להאי לאו דביכורים בגוונא אחרינא שאוכלים חוץ לחומה א"כ קשיא טובא במאי שפסק הרמב"ם וסמ"ג דהאוכל ביכורים קודם הנחה חייב מלקות והיאך פסקו דלא כר' יוחנן דפשיט ליה לרב אסי דמותרין משיראזו פני הבית ונראה דוחק לומר דר' יוחנן דמהדר ליה לר"א היינו אליבא דר' יהודא דלית ליה הנחה כלל מוקי ליה והנחת לתנופה דאמאי מהדר ליה דלר' יהודה מותרין משיראזו פני הבית והיינו לאחר תנופה ועוד דביכורים שאינן ראויין לקריאה תנופה נמי לא שייך בהו ומה שנראה לפי ענייית דעתי בזה יבואר לקמן בסוף הסוגיא:

בתוספות ד"ה הנחה אהנחה ל"ק כו' וקשה הרי קריאה כו' ומשי"ח תירץ דלא קשה דהא גם לר"ש לא היתה קריאה מעכבת אי לא משום דנלי קרא מלא תוכל לאכול בשעריך עכ"ל. ונראה מלשון התוס' דמשי"ח סובר דרבנן דר"ש לא דרשי כלל האי קרא דלא תוכל לאכול בשעריך לאיסור חדש בין בביכורים ובין בקדשים וכבר כתבתי שהרמב"ן וסמ"ג פסקו להדיא דיש חייב מלקות בביכורים קודם הנחה אע"ג דלענין קריאה לא פסקו כר"ש וא"כ לפ"ז הדרא קושית התוס' לדוכתא בהא דמשני הש"ס הכא הא ר' יהודה הא רבנן ומשמע דלר' יהודה אפילו עיכובא ליכא בהנחה וכ"ש דליכא מלקות וגם זה יבואר לקמן בסמוך:

דף יט.

בגמרא אמר רבא בר אדא אר"י ביכורים מאימתי מחייבין עליהן משיראזו פני הבית ופירש"י מאימתי מחייבין מיתה זר האוכלן עכ"ל. אבל בתוס' שלפנינו כתבו ביכורים מאימתי חייבין עליהן זר מיתה יכהן מלקות חוץ לחומה שמצותו בפנים בעזרה עכ"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל להדיא בפ"ג מהל' ביכורים יבאמת נראה דרש"י נמי סבר דשייך נמי חייב מלקות בכהן שאכלן חוץ לחומה אלא דמילתא דפסיקא נקט דסתם לישנא דאימתי חייבין עליהן משמע דבזר איירי והא גופא אתי לאשמעינן דאין חייב באיסור זרות ע"י קריאת שם של ביכורים אלא לאחר שיראזו פני הבית הואיל וראויין בפנים וכל זה נראה לי ברור אלא שראיתי במהרש"א ז"ל שהג"י בל' התוס' ונראה בכוונתו דלא משמע ליה כלל שיהיה שום חייב מלקות בכהן שאכלן שלא כמצותו ואפשר שיצא לו כן מדאמר רבי יוחנן לעיל דמותרין לכהנים משיראזו פני הבית ולישנא דמותרין לגמרי משמע אפילו בלא הנחה ובלא תנופה ואף על גב דמוקמינן לעיל הא דרבי יוחנן כתנאי ומשמע ליה למהרש"א ז"ל דהיינו לענין עיכובא בלבד אבל לא לענין מלקות דאפושז פלוגתא כי האי לא מפשינן ואפשר דמשמע ליה נמי דהא דקאמר רבי יוחנן לעיל אמתניתין דאלו הן הלוקין אבל חכמים אומרים כו' היינו נמי לענין עיכובא אבל מלקות בביכורים אפי' בלא קריאה והנחה לית ליה וכן נראה לי בכוונת מהרש"א אבל לפי מה שכתבתי לעיל משמע להדיא בכל הסוגיא דלרבנן נמי שייך חייב מלקות לגבי כהן שאכל ביכורים קודם הנחה כמשמעות לשון המקרא דלא תוכל לאכול

בשעריך וכמו שכתב הרמב"ם וסמ"ג וא"כ אין צורך להגיה כלל בל' התוספות כן נ"ל ברור ועיין עוד בסמוך:

שם אמר רב ששת ביכורים הנחה מעכבת בהן קריאה אין מעכבת בהן כמאן כי האי תנא דתניא רבי יוסי אומר כו'. לכאורה נראה דהא דאמרינן כמאן כי האי תנא סתמא דתלמודא מסיק לה כסוגיא דהש"ס בכל דוכתא אלא דלפ"ז קשיא טובא דהא לעיל דמקשינן דרבי יוחנן אדרבי יוחנן ומשנינן דכולה מילתא דקריאה והנחה הי מינייהו מעכבת והי מינייהו לא מעכבת או תרויייהו לא מעכבי פלוגתא דתנאי היא הא ר"ש ורבנן הא רבי יהודה ורבנן א"כ למאי איצטריך לאהדורי הכא אתנא אחרינא הא בפשיטות איכא לאוקמוי מימרא דרב ששת לענין הנחה כרבנן דפליגי אדרבי יהודה והיינו רבי אליעזר בן יעקב ולענין קריאה כרבנן דפליגי אדר"ש לכך נראה לי דהא דאמרינן כמאן כי האי תנא רב ששת גופא הוא דמסיק לה והיינו משום דלא משמע ליה כלל הך סוגיא דלעיל אליבא דרבי יוחנן והיינו מכל אותן הקושיות שהקשיתי דבין לענין קריאה ובין לענין הנחה לא פסיקא לן דאיכא פלוגתא דתנאי בהא דלענין קריאה הא לא אשכחן בהדי' שום תנא דפליג אדר"ש ורבי יוחנן גופא דאמר לעיל אמתניתין דאלו הן הלוקין זו דברי ר"ש אבל חכמים אומרים כו' מימרא דנפשיה קאמר דהכי גמיר' ליה וכדפרישית וא"כ רב ששת לא משמע ליה הך מימרא דרבי יוחנן כיון דלא אשכחן בהדיא וכ"ש לענין הנחה כיון דלרבי יהודה ודאי לא מעכבא ורבי אליעזר בן יעקב לא איירי כלל לענין הנחה א"כ אין שום סברא לומר דקריאה לא מעכבא והנחה מעכבא דהא ע"כ לרב ששת קריאה עדיף מהנחה מללא מוקי קרא דלא תוכל לאכול בשעריך קודם הנחה דומיא דהנך וקריאה מאן דכר שמיה אע"כ דמסברא פשיטא ליה דהנחה לא מעכב' וא"כ הוי מילתא דרב ששת כסברות הפוכות ומשום הכי מסיק רב ששת דאלרבה אשכחן להדיא תנא דאמר כולה מילתא להיפך והיינו במה שאמר רבי יוסי משום שלשה זקונים ומסיק במלתיה מה לביכורים שכן טעונין הנחה וא"כ ס"ד דקריאה עדיפא מהנחה ואפשר דרבנן מוודו לר"ש א"כ אדפריך מהנחה דלא אשכחן שום תנא דאמר בהדיא דמעכבא טפי הוי ליה למיפרך מקריאה דאמר ר"ש בהדיא דלוקא כסתם מתניתין דלעיל אע"כ דרבי יוסי משום שלשה זקנים פסיקא ליה לאידך גיסא דהנחה חמירא מקריאה וכך הסברא נותנת שיש בה צד מוצח ור"ש דסבר דלוקין על מחוסר קריאה כ"ש על מחוסר הנחה ואפילו למאן דפליג אדר"ש בקריאה מודה בהנחה ומש"ה פסיקא ליה למיפרך מהנחה ולפ"ז השתא דאתינא להכי לא צריכנא למימר דרבי יוחנן דאמר לעיל אבל חכמים אומרים היינו מימרא דנפשיה אלא הא דאמר אבל חכמים אומרים היינו מאי דאמר רבי יוסי משום ג' זקנים וא"כ לפ"ז עולין יפה פסקי הרמב"ם וסמ"ג שפסקו דשייך חייב מלקות במחוסר הנחה אע"ג דבמחוסר קריאה ליכא מלקות והיינו כמימרא דרב ששת הכא וכמימרא דר' הושע'י וכמימרא דרבב"ח אר"י דאמר אבל חכמים אומרים והיינו רבי יוסי משום ג' זקנים דהכא ואע"ג דרב אשי דחי להך מילתא וקאמר דהא דלא פריך מקריאה היינו משום דלא פסיקא ליה כיון דאיכא ביכורי הגר כו' וא"כ לפ"ז לעולם מצינן למימר דר' יוסי נמי סובר כהנך ביכורים דשייך בהו קריאה עדיפי מהנחה מ"מ כיון דסתמא דתלמודא פריך בתר הכי וניהדר דינא ותיתי במה הצד ומסיק דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מוצח א"כ השתא דאתינא להכי דהנחה מיקרי צד מוצח א"כ פשיטא לן טובא דאיכא לאוקמוי קרא דלא תוכל לאכול בשעריך אהנחה דומיא דאינך דכתיבי בהאי קרא דלא תוכל לאכול דתליא במוצח וא"כ לפ"ז ע"כ דהא דאמר רבי יוחנן לרב אסי לעיל ופשיט ליה דביכורים מותרין משיראזו פני הבית לאו משום דהכי ס"ל לר' יוחנן אלא משום דפשיטא ליה לר' יוחנן דהא דבעי מיניה ר"א מאימתי מותרין היינו אליבא דר' יהודה דפשיטא ליה דהנחה לא מעכב ומספקא לי לרב אסי דאפי' בלא קריאה נמי אי מותרין ופשיט ליה ר' יוחנן שפיר דלר' יהודה מותרין משיראזו פני הבית כיון דלענין הנחה נמי סבר דלא מעכבא אע"ג דהוי צד מוצח וכ"ש לענין קריאה דלא מעכבא כן נראה לי נכון ליישב שיטת הסוגיא

ושיטת הרמב"ם וסמ"ג בלי שום גמגום ותו לא מיד:

סליק מסכת מכות

•

רשייש

תד"ה ורבנן. וא"ת דלא לילקי משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד בו' וי"ל דעדיפא מיניה משני. מה שהקשה בתנר"ע אות ה' בקושייתו הב' דמ"מ יקשה באמת מדוע לקי בב"ג הא היו לאו שניתן לאמב"ד (ר"ל ולא עגש אל"כ הזהיר כמ"ש התנ"ס) וע"ש לכאורה ה"מ להקשות ג"כ איך לקי מכאשר זמס כשמעידין שחייב מלקות הא בעינן אזהרה גס לזה. אולם יפלא שלא ראה מש"כ המהרש"א דיישבו בטוב ע"ש:

דף ה.

במשנה. משלשין בממון. עי' לעיל (רד"ג) במש"כ רש"י על לישנא דמשלשין וכן התני"ט נדחק בזה ול"נ דשיגרת לישן הוא ממתניתין דב"ב (נ"ו) ע"ש וכה"ג תמצא הרבה ומתן בשבת (מ') בתד"ה הלכה ובב"ק (קט"ז) בד"ה הכרעה וע' כתובות (ק"ד) מהו שתשלש ובפרש"י ובב"ב (קמ"ו) ובתנ"ס:

שם במשנה ב'. היאך אתם מעידים בו' אותו היום במקום פלוני בו'. לכאורה נ"פ שאם הי' אותו מקום רחוק מהמקום שמעידין ד"מ ב' ימים ואמרו עמנו הייתם יום קודם או אחר יום שמעידין עליו במקום פלוני הרחוק כנ"ל שנהרגין (עי' לקמן בגמרא א"ר באו שנים ואמרו בסורא כו') ולישנא דאותו היום שבמשנה י"ל ללא קאי על אותו יום שאמרו העדים אלא דר"ל אחיז יום שיהי' רק שהמקום רחוק כ"כ עד שא"א לבוא מזה לזה במשך זמן שבין אמירת אלו לאלו ולכן תמיהני על לשון הרמב"ם בפ"ח מה"ל עדים ה"ב שכ' אבל אם א"ל א"א יודעים אם הרג זה ביום זה בירושלים בו' שאתם עצמכם הייתם עמנו ביום זה בבבל בו' ע"ש והלא בין ירושלים לבבל מהלך כמה ימים ואפ"ה כ' ביום זה:

רש"י ד"ה ובי לענין. גוף המעשה לעדות של גמ"ד. כנ"ל:

דף ה:

תד"ה איסטטית. ברב אלפס פי' לשון סטים. כנ"ל בס' בסוף והתנ"ס קצרו בדבריהם דלפי' הרי"ף הגי' איסטקסית וכנ"ל ברי"ף וברע"ב גס כן ט"ס דלפי' הא' צריך להיות איסטטית בב' טיית"ן ופשוט שפי' הרע"ב בדרי"ב שב על הב' הגי' והפי' שבמלת איסט' והתני"ט ל"ד כבוונתו בזה:

במשנה לאחיו והרי אחיו קיים. עמש"כ בסנהדרין (י') בס"ד:

תד"ה חייבי גליות (בסופו). אבל כשהרשיעו הנידון בו'. כנ"ל:

במשנה אף השנים יזומו את הג'. נראה דנקיט סוף דינא ומשפטו בשלימות הכי הוא אף שנים מזימין את השנים (ולכן כ' התני"ט ולכאורה איפכא כו') ומה שנים מזימין את השנים אף השנים יזומו את הג' ולכוונה זו נקיט בראשית דבריו להקיש שלשה (ור"ל המזומים) לשנים (ולא נצטרך להפך הגי' כמ"ש התני"ט):

שם רש"א מה שנים בו' רע"א בו' ומה שנים בו'. ברא"ש הגי' ר' ישמעאל תחת ר"ש וגי' זו ישרה מאד (ועלמה מהתני"ט) אך לא מציאתי לו חבר וכ' הרמב"ם בפיו' ודר"ע ור"ש קיימין ואין עליהם חולק ותמיהני דבסנהדרין (מ"א ב') אסיק רבא בפיו' מתניתין דשם דאפי' בחקירות ב' אומרים ידענו וא' אמר א"יי עדותן קיימת כמאן ללא כר"ע וע"ש פרש"י ותנ"ס הרי חזינן דסתמא דמתניתין פליגא עלגי' ונ"ל דהרמב"ם לא היה גרים שם כמאן ללא כר"ע וכ"נ מהא דפסק להא דרבא בפ"ב מהל' עדות ה"ג ופסק ג"כ להא דר"ע ור"ש והלח"מ שם הניחו בצ"ע וי"ל ראה לגי' זאת מהא דשם (ס' סע"א) מוקמינן לסתמא דמתניתין שם דוקא כר"ע ואם איתא ה"ל להגמ' למיפרך סתמא אסתמא:

שם רע"א לא בא השלישי לחקל בו'. מלת להקל ליתא במשניות ובירושלמי ובגמרא סנהדרין (ט') וברי"ף ור"אש וכ"ג מפרש"י אכן הגי' והתנ"ס דסנהדרין שם גרסי ליה ע"ש:

שם ומה שנים נמצא א' מהן קרוב בו'. עי' בנ"י שכ' י"ל שהוא סיוס ר"ע בו' או שנאו מפני מחלוקת ר"יי ורבי והתני"ט כ"ע ול"יי בו' ול"נ דר"ל או שזה אינו מדר"ע אלא מסתמא דמתניתין ולהכי שנאו בסוף בפ"ע ולא כללו עם סתמא דרישא הוא כדי להסמיך ליה פלונתא דר"י ורבי דפליגי ביה אמנם תמיהני עליו דהרי בסנהדרין (ט') מובאר להדיא דזהו מדר"ע וכן שם (ס' סע"א) סתמא כר"ע דמקיש ג' לב' ע"ש בפירש"י ושם (מ"א ב') לפי' התד"ה כמאן:

שם ומה ב' נמצא בו' עדותן בטלה. וכ' התני"ט דנ"ל בו' ה"ז בא ללמד ונמצא למד בו' והתנ"ח כ"ע ואינו מוכן בו' ונ"ל דכוונתו דבטלה משמע דאינה מועילה כלל אף לשבועה וכ"מ מדברי הרי"ף בתשוב' שהביאו הרא"ש ונ"י ומנ"ל הא (ועי' תד"ה אר"י) לזה קאמר דה"ז בא ללמד על ג' דאע"ג שנשארו ב' כשרים אפי' הא אינם מועילים למה שב' מועילים בעלמא דהיינו להוציא ממון ע"פ והדר למדין לשנים דאף שנשאר אחד אינו מועיל למה שמועיל בעלמא דהיינו לשבועה וכעין זה כתבתי בחגיגה (י' ב') בס"ד ואנב אורחין למדנו דאף שע"א קם לשבועה מ"מ ע"י קרוב או פסול לא דאל"כ מדוע יפסול העד הכשר לשבועה כיון דגם הקרוב כשר לה וסייעתא להרמב"ם בפרק ה' מהלכות עדות הלכה ג' אשר הכ"מ כ"ע שלי"י מקור לזה:

דף ו.

גמרא גרבע יציל כשרבעו מאחריו. לכאורה תמוה מדוע לא מקשה מכל הערייות דאשה היא וגם היא קרובה ושם לא שייך התירון דמשכבי אשה כתיב לכן נראה דבמצא אשה ביניהם לא נפסלו האחרים דבקרא כתיב עדים ואשה אינה נקראת עד עמש"כ רפ"ד דשבועות אולם קשה דשם מפיקין גס קרוב מעד והכא אמר נמצא א' מהן קרוב שוב מציאתי בתומים סכ"ו שהעיר קצת בזה:

תד"ה אר"י. ועוד דבד"מ נמי כתיב ע"פ שנים בו'. ולעג"נ דבד"נ לא כתיב ע"פ גבי ג' וע"כ ע"פ דכתיב גבי ב' קאי גס עלייהו דלרשה דמתניתין דלקמן וכן להא דיבמות (ל"א ב') מפיסה ולא מפי כתבם וא"כ חזינן דתרווייהו מחוברין יחד להיות ע"פ עולה לשניהם אבל בד"מ אדרבה חזינן דחלקן הכתוב לכתוב ע"פ בכ"א בפ"ע:

תד"ה גרבע. דכתיב שניהם מות יומתו דהיינו ברצון. כנ"ל:

תד"ה שמואל (בסופו). ואפילו אירע לאחר כ"ד בו'. עי' מהרש"א ול"נ משום דעדיין קשה לפרש"י מהא דסדר הש"ס הך מימרא דרבא מקמי איך דמסיק במקיימי דבר הכ"מ:

דף ב.

במשנה יעשה זה ב"ג בו' וכן בסיפא יגלה זה. הא דנקיט להו בל"י משום דכן גס לישנא דקרא בכה"פ:

רש"י ד"ה שהוא ב"ג. קודם שנולד. וכתב התני"ט כלומר קודם שהולידו אביו דהיינו שעת ההריון. סוף דבריו אינם בדיוק דההריון יוכל להיות בסוף ג' ימים לביאתו:

תד"ה מעידין. וי"ל דהתם כיון שבאין לחייבה מיתה בו'. כנ"ל:

בא"ד אבל הכא בו' דליכא כי אם לאו בעלמא. נראה דר"ל אם יאכל בתרומה או יעבוד עבודה:

תד"ה מעידין (הב'). לאו כה"ג דומיא דאוהב גולה. ר"ל דאל"כ מאי אריא שונא אפילו אוהב נמי וז"פ דברי התני"ט בזה תמוהים ע"ש:

בא"ד ואמאי אינו גולה כיון בו' וי"ל בו'. הן לת"ק דר"ש משמע שם דאפילו שאין אנו יכולין לומר דלעת הרגו אעפ"כ אינו גולה וכמש"כ שם בס"ד וא"כ ע"כ לא איירי הכא אלא לר"ש וקשה דבכרייתא שם מפרש כיצד בו' נשמט (היינו החבל) אינו גולה מוכח דאוהב כה"ג גולה ואע"פ שאין בזה רגלים לדבר:

דף ב:

נמרא ואין משלמין אה"כ קסברי כופרא כפרה בו'. בתנר"ע אות ב' מביא בשם הריטב"א לפרש דכיון דכופרא כפרה אין ממשכנין אותו ומאליו לא היה נותן כיון שיודע שהוא שקר וקי"ל חדא דא"כ מדוע לא פשטינן מכאן בב"ק (מ') דאין ממשכנין על כופרא. שנית כיון דהוא מכחישן ודאי ממשכנין כמ"ש התנ"ס ביבמות (פ"ז ב') ובכריתות (י"ב) לענין חטאת:

שם משום ר"ע בו' קסבר קנסא הוא בו'. ואין להקשות דת"ל דאין אדם משים עצמו רשע דש"ה דרנצה לעשות תשובה וכה"ג כ' התנ"ס' בב"מ (ג' ב') סל"ה מה:

תד"ה ומה. מש"כ המהרש"א ומהר"ם דגס בחנק איכא קל וחומר דמה החונק אינו נחנק בו' ע"כ כוונתם לר"ש דסבירא ליה סייף קול מכלום ועמש"כ ע"ד המהרש"א דכאן בסנהדרין (מ' ב') בס"ד:

דף ג.

תד"ה באומר. מש"כ המהרש"א בתוך דבריו בא' מהעדים דאומר שקר העדתי דמשלם לפי חלקו משום דינא דגרמי צ"ע דלכאורה לר' נתן בב"ק (נ"ג) דהל' כותבי דס"ל דמה דנ"ל לאשתלומי מהאי לישתלם מהאי חייב אותו העד לשלם כל התשלומין***):

רש"י ד"ה כיצד שמינ'. שהוא אוכל פירות הקרקע בו'. ר"ל דהעדים רצו להוציא את השדה מידו לסילוק כתובתה ועתה שהזמין אם היה רוצה למכור זכותו היה מוסרה תיכף ללוקח לאכילת פירות וגופה אם תמות בחייו וז"פ ותימה על המע"מ שכ' שלא הבין ודע שנוכל עוד לומר טעם פיו זכותו מזכותה דדרך נשים על הרוב למות קודם בעליהן כמ"ש התנ"ס בכתובות (פ"ג ב') ד"ה מיתה וכן הרמב"ם בפיה"מ למה פ"ה מ"ו:

דף ג:

נמרא תנא המלוה א"ח סתם בו'. נ"ל דסמך זה לכאן דנ"מ ג"כ לענין דאם הלויה פחות משלשים יום קודם מוצאי שביעית אין שביעית משמטתו להא"ד וזמה קצת סעד לפסק ר"ת:

דף ד.

נמרא תנ"ה חבית מלאה יין בו' (לשלשה לוגין שאובין). הג' ת' שסובבתם נ"פ למחקם וכן לגי' התנ"ס' יפירושם דברב יהודה צריך למחוק תיבות לשלשה לוגין ולפמש"כ לקמן גס לפי הבגתם בפירש"י ע"כ ל"ג להו:

רש"י ד"ה לא פסלוהו (הב'). וגבי יין נמי בו' ונתנינהו בחדא בו'. לכאורה י"ל דהשתא שפיר משתמע מרישא דג' לוגין שלמים אפי' כמראה יין פסלוהו משא"כ אילו ערביניה לא היה משתמע שפיר אלא אם היו כמראה מים:

רש"י ד"ה לא עלתה. ושמא בו' וזה א' מן הפוסליון אה"ת. לפ"ז לא א"ש לישנא דלא עלתה לו טבילה דהא עכ"פ לחולין עלתה לו וגם לתרומה משום ביאת ר"ר במים שאובין די לו בטבילה בלא הע"ש כדאיתא בפיו'א דפרה מ"ה וגס קשה אי שם שאובין עדיין עלייהו לא תהני ליה הטבילה כלל ואפי' לחולין דהא אין טבילה בשאובין ומתנ"ס' משמע דלפרש"י באמת ל"ע הטבילה לכלום ואולי גירסא אחרת היה לפניהם כרש"י או דמפרשי לשמא ושמא שבדבריו לב' פירושים:

תד"ה אר"י. ועוד דאמרינן בביצה בו'. ולי קשה ממשנה ערוכה בפ"ו דמקואות מ"ג ע"ש:

תד"ה תנ"ה. והכי תניא בביצה בו'. כנ"ל:

דף ד:

נמרא בשלמא לרבנן כדי רשעתו בו'. למחלוקת הב' דלא לילקי שמונים אין די בטעם הזה דהא קיי"ל בכ"ד דעבירה שיש בה כמה לאוין לוקה כמנין הלאוין שבה דשתי רשעיות לא מקרי אלא ב' עונשין נפרדין:

שם אלא ר"מ מ"ט אמר עולא גמר ממוציא ש"ר בו'. מש"כ התני"ט בד"ה משום דיליף ממוציא ש"ר לחייב בלא מעשה דברי שגגה הן דכגופייהו כתיבא מלקות והיה אם בן הכות הרשע ועי' לקמן בתד"ה ירבנן ובב"ק (ע"ד ב') ד"ה ה"ל:

שם ורבנן האי ל"ת ברעך ע"ש מאי דרשי ביה. ר"ל לאיזו דרשה מוקי ליה אשר בעבורה ל"מ למילקי שמונים א' משום כאשר זמם וא' משום (אותו) [ל"ת] דאילו הא דמבע"ל לאזהרת עדי ב"ג זאת לא ימנע שילקה גס הכא בעבורו ומיושב העצ"ג הא' שבתנר"ע אות ה':

תד"ה בשלמא. וא"ת בו' והא בכתובות מוקי בו'. הוא שם ל"ז ב':

תד"ה סבר (בסופו). דהא משמע שפיר בו' בין קנס. כאן קצרו ובכתובות (ל"ב) ד"ה דאין בארו יותר ע"ש:

תד"ה הא. ופי' בערוך בו' בתוך שדהו. כנ"ל:

רשייש • מכות

רש"י ד"ה ושלשת. שמתחלקת רחבה של א"י בו'. כנ"ל:

דף י.

גמרא אמר אביי הללו קולטות בין לדעת בו'. וכתב התניי"ט והמ"ל נמי דא"ב פלוגתת ר"י ור"מ דס"פ ול"ג דל"א הכי מתרי טעמי חדא דמלשון המשנה משמע דחלוקין הן בעיקר דין קליטה שנית דלא ליהוי סתם ואח"כ מחלוקת:

רש"י ד"ה ורבנן. התורה מחזרת עליו ועל זרעו בו'. משמע דמפרש הויין לו בנין רבנן וכש"כ הוא עצמו והמהרש"א שם בח"א וכאן לא הרגיש בזה:

דף י:

רש"י ד"ה במה הכ"מ. אנה לידו הס"ד ואח"כ מה"ד

רש"י ד"ה ברוצח הכ"מ. כי לא שונא היה לנהרג. כנ"ל:

רש"י ד"ה הרבה שליחות. ומתקבלים הרבה ע"י שלוחים. כנ"ל:

תד"ה והא. וא"ת אמאי בו'. לעד"נ דלכן מייחא הברייתא לומר דאיתיא אפילו כרבי דאף אם מעצמן הן גולין שייך שפיר לומר בשגגה בא מעשה לידו:

תד"ה חד. דהא תנן **טוטה בפ' ע"ע** (כנ"ל) אין מודדין אלא מעיר שיש בה ב"ד. לכאורה יותר ה"ל להקשות מהא דתנן שם לפני זה נמצא סמוך בו'. לעיר שאין בה ב"ד לא היו עורפינן:

בא"ד וי"ל דהתם מיירי בגון בו'. כ"ה שם בגמרא להדיא בפסקא:

דף יא.

גמרא דבר לחוד ידבר לחוד. פי' כי דבר הוא מבנין פעל הדגוש (וכן וידבר) וידבר הוא מהפעיל והוראותיהם מתחלפות והא דמיייתי הברייתא ראיה מן ידבר על נדברו שהוא מבנין נפעל. לסמך בעלמא קמיייתי אשר שרש זה מובנו לפעמים נחת ולכן אפשר לפרש גם נדברו על מובן זה ולשון אין בו' אלא בו' במקום זה קאמר וכמ"ש המזרחי בכ"מ על לשון כיוצא בזה:

שם בהסימן רבנ"ן מהמנ"י וספר"י. לא יכולתי לעמוד עליו אם לא בט"ס:

במשנה ואחד **שעבר** ממשיתתו. ל"י מדוע תני ממשיתתו דמשמע דוקא שהיה נמשח מתחלה ובאמת נראה דגם במרובה בגדים שעבר חוזר ואולי שיגרת לישנא דרפ"ג דהוריות נקט או דכאן פירושו מגולתו כמו דדרשינן למשחה לגולה בו':

גמרא ומבגאי גזר. עי' בגליון בשם הערך אולם בעירובין (ס"ד ב') מוכח כפירש"י שהוא שם עצם:

רש"י ד"ה מי שרי. ואבדתם את שמם. המציין לדברים ז' השתבש כי פשוט שהכוונה הוא על ואבדתם א"ש הכתוב לפני לא תעשון כן בו' (שם י"ב) וגם שם (ז') הלשון והאבדתם א"ש ולקמן (כ"ב) בגמרא מציין כהוגן:

רש"י ד"ה ימחה. וקללה זו בחנם היתה שלא בו'. אלא אם אינו אומר א"כ היא על תנאי דלקמן ולמש"כ רש"י בסוכה דדוד לא היה מורה הלכה בפני רבו בו' משמע משום דזה פשוט לכל שמותר שהוא פק"נ דכה"ע וא"כ באמת על חנם קללו דגם אם לא הי' אומר בעצמו הוה שרי ליה:

דף יא:

תד"ה מי (הא'). מבית אביו בו'. ב' ת' אלו ליתנייהו בתוס' דב"ק וכ"נ דעי' פירש"י בפיה"ת ותראה דזהו פי' אחר:

תד"ה מי (הב'). עי' רש"א וכוונתו להגיה וכו' תחת תיבת לכל:

גמרא מת קודם שמת כה"ג מוליכין בו'. מוכח דגם להמתים יש כפרה דמיתת כה"ג מכפרת כדלעיל וסייעתא להשו"ע או"ח ססי' תרכ"א ועי' הוריות (ו').

דף יב.

גמרא דתניא רא"א בו' יכול מיד ת"ל **עד** בו'. משמע דעכ"פ ב"ד דנין אותו להריגה ולכן מש"כ הכ"מ בפ"ה מהל' רוצח הל"י דאב"י דלקמן דאמר מסתברא בו' ל"ל דר"א תמוה דהא שפיר מצי אתיא כוותי' ופי' במזיד נהרג היינו דב"ד דנין אותו להריגה בשונג גולה ג"כ פירושו דב"ד דנין אותו שיגלה ואדרבה אם פי' ע"י ב"ד מדויק יותר הא דבשונג גולה ומלשון הרמב"ם שם הי"א משמע דמפרש בשונג גולה דר"ל ההורגו וא"כ לא דמי לרישא דנהרג דבמזיד קאי על הרוצח הראשון ועי' לקמן:

שם והתניא וההורגו במזיד בו'. עי' הגהת הגרי"פ וכן המ"מ בפ"ו מהל' דעות העתיק בלא מלת וההורגו ולגי' שלפניו יל"פ דקאי כולו על היוצא בשונג (ואולי כי כן הי' גם גירסת הרמב"ם אבל א"כ מדוע השמיט הרישא דבמזיד נהרג) ובמזיד נהרג בו' לא יהיה דומה לכוונת לשון זה שבדברי אב"י:

שם ערי מקלט בדירה תלה רחמנא בו'. עפירש"י וק"מ מהא דלעיל דלדור אינו רשאי בתחומה:

תד"ה אילן. עי"ל בו' ואויר ירושלים כירושלי'. עי' מהרש"א ועי' מל"מ בפ"א מהל' שגגות שהשיב עליו הרבה:

דף יב:

רש"י ד"ה עיקרו בפנים. אלא א"כ פדאו מקודם שנכנס. התניי"ט פ"ג דמעשרות פי' מקודם שנכנס נופו דשדינן נמי נופו בתר עיקרו והנה התנ"ה גבי כתבו להדיא לענין מעשר דלא שדינן נוף בתר עיקרו אף לחומרא ובד"ה ר"א מוכח להדיא דבדריהם דאף לתירוצא דר"א לפירש"י הוא כן וכ"מ מפ' הרע"ב שם דבערי מקלט תפס כאוקומתא דר"א וכפירש"י (עי' בר"ש) וביירושלים לענין מעשר פי' הכל חומר שדיית עיקר בתר נופו משמע דנוף בתר עיקר לא שדינן אף לחומרא ומע דהתניי"ט בפ"ג דמע"ש מ"ז ל"ד במש"כ לתפס הרע"ב הכא אליבא דר"א משמע דבמעשרות לא פי' אליביה ח"א אלא דגם שם הוא אליביה רק כפירוש הא' שבר"ש שם והוא כפירש"י כמ"ש ובמע"ש הוא כפי' הב' שבר"ש בר"א עי' ותבין:

דף יג.

במשנה ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו. התניי"ט תמה דכולהו נשנו כסדרן בפ' א"מ חוץ מאלו השתים בו' ול"ד דגם אשת אחי אביו נשנה שלא כסדר הפרשה דשם כתיבא קודם לאשת אחיו אבל עיקר תמיהתו אינה כלום אם תענין בגמרא ריש יבמות והביאה בעצמו שם בד"ה בתו:

דף ו:

במשנה שמקצתן רואין אלו את אלו בו'. לכאורה הל"ל זה את זה עי' בתד"ה הוא שכ' אלמא לא בעינן שיהא כל השנים בו' אלא בחד סגי ונ"ל דתנא מיוסרך סריך בלישנא דמתניתין דברכות (ג') ונ"ל עוד דסגי בא' רואה את חברו אף שאין חבריו רואהו וכן התם להצטרפות זימון וכמו דאמר רבא לקמן בראיית המתרה לפי' המשי"ח ולגירסתנו (לאפוקי מגי' הרמב"ם ברפ"ד מהל' עדות והמתרה רואה אותן כמ"ש הכ"מ שם):

תד"ה ואחד. וי"מ בו' ומסתמא היינו ע"י המתרה בו'. לכאורה זה אינו עולה לפי' המשי"ח לקמן בד"ה הוא רק לפי' הי"מ דשם ועי' מהרש"א ונ"ע:

תד"ה אמר רבא. והעד שמכאן אע"פ שאין רואין זה את זה. כנ"ל:

דף ז.

במשנה ופלוני ופלוני עדין. וכתב התניי"ט דלילמא יש להזימם או להכחישם קינצ' במקום שה"ל להאריך דאמר אב"י בסנהדרין (מ"ג) על משנה כיוצא בזו ונ"ל ביום פלוני בו' דילמא בו' ואתו וזימם להו ע"ש:

במשנה היה יורד בסולם ונפל עליו והרגו. כנ"ל:

תד"ה משלשל. ולכך לא ר"ל נפסק דא"כ ל"א כרבי בו'. עדיין קשה ל"ל למינקט בסיפא ונפסק ולעד"נ דאורחא דמילתא נקיט דדרך המשלשל להרפות דיו מעט מעט מהחבל כדי שישיטט וירד מטה מטה לכן יקרה לפעמים שירפה דיו הרבה ויפול בב"א משא"כ כשמעלה אדרבה מחזיק את החבל בחזקת יד כגורם שישיטט ידו האחת מושיט ידו השני' תחתיה לתפשו בחזקה ואין דרך ליפול אלא ע"י פסיקת החבל מחמת ב' כחות המתנגדות כובד החבית מושכו למטה והוא מושכו למעלה ונכון בעז"ה:

דף ז:

רש"י בד"ה **יש אם** למסורת. ופי' נישל שהשיל הברזל בו'. ר"ל שהוא מבנין פעל הדגוש במשקל פקד וא' מהוראותיו להוציא הפעלים העומדים בקל והתניי"ט במחכ"ת שגה בהבנתו ועי' צה"ת בל"ד מפעלים אבל קשה דפעל נשל מצינו יוצא גם בקל כמו ונשל בו' את הגוים של עגליך וא"כ אף אם רבי יסבור ו"א למקרא מ"מ מפרש הכא דמן העץ המתבקע קאמר מדל"כ מעצו ואולי י"ל דכאן הוה כמו יוצא לשלישי מדל"כ ונשל הברזל עץ אלא מן העץ משמע דהברזל עשה שישיל העץ קיסם ממנו:

תד"ה פשיטא. דאיכא בבלי דעת יתירה. כנ"ל והוא בדברים ד':

דף ח.

נמרא אלא בא בחו לר' המ"ל בו'. משמע דכח כחו לכ"ע פטור ועי' סנהדרין (ע"ז ב') אך לענין נזקין כ' הרא"ש בפ"ב דב"ק סי' ב' דככחו דמי ועמש"כ שם ברה"פ ראיה לדבריו:

במשנה הוציא הלא א"ר בו'. במשניות הגי' הלו ומהתניי"ט נראה שגם במשנה שבגמרא היה לפניו כן ימביא לו חבר מקראל מי האיש הלוה יותר ה"ל להביא קרא דמה הציון הלו (מלכים ב כ"ג) שהוא בלא ה' בסוף כלשון המשנה או אל הסלע הלו (שופטים ו:כ) ואילו הוטב בעיניו להביא קרא דנאמר בו לשון זה על אדם נמצא ג"כ אל העגור הלו (זכריה ב:ח):

שם ושליח ב"ד. הראב"ד ספ"ה מהל' רוצח ה"ו פי' דר"ל שהלקהו יותר ממה שאמדוהו ב"ד ומימה להתנן להדיא לקמן (כ"ב ב') הוסיף לו עוד רצועה אחת ומת ה"ז גולה ע"י ולשון הרמב"ם בספי"ו מהל' סנהדרין ואם הוסיף רצועה אחת על האומד ומת הרי החזן גולה ועי' ב"ק (ל"ב ב'):

דף ח:

תד"ה אינו. את ספיח בו'. כנ"ל בל"ו:

נמרא **מכה נפש** (הציון הוא בטעות ונ"ל במדבר ל"ה) פרט למכה אביו. פירש"י דמשמע שהכאתו תלוי' כנפש בו' יצא מכה אביו בו' בחבורה בעלמא. ק"ל דבר"פ הנחנקין אמרי' דנפש דכתיב גבי מכה בזהמה אא"ע לבהמה בו' תנהו ענין לנפש אדם דהיינו אביו ופרש"י דנפש משמע דם דהוה חבורה וע"ש הרי לך בהדיא דחבורה נקראת ג"כ מכה נפש וכן כתיב והכהו נפש ומת (דברים י"ט:י"א) מוכח דהכאת נפש סתם לאו מיתה היא ע"ש בגמרא לעיל דדייק כה"ג ולעד"נ לכוונת הברייתא על הכתוב וגם שמה רוצח מכה נפש בשגגה דכתיב שם בריש ענינא (ומלא כרש"י) ועיקר הדרשה הוא מרוצח דלא מיקרי אלא אם המית ממש שוב האיר ה' את עיני ומצאתי כן מפורש בספרי ח"ל שם אי מכה נפש שומע אני אף מכה אביו בו' ת"ל רוצח מכה נפש בו' ע"ש והמפרש שם העתיק עליו הגמרא ופרש"י ולא חלי ולא הרגיש והברייתא שלפנינו היא מהספרי אלא שהש"ס קינצה:

שם אלא ישראל גולה ולוקה ע"י כותי בו' אמאי דלטיי' ונשיא בעמך בו'. מדשביק לעבד משמע דשפיר קרינן ביה עושה מעשה עמך דלא גרע מאשה (ועי' מנחות ס"א ב' בתוס' ס"ה אין לי) והתניי"ט במחכ"ת ל"ד שכולל עבד עם כותי דא"ח על קללתו מטעם עושה מעשה עמך ועי' בכ"מ ספי"ו מהל' סנהדרין דמוכח מדבריו שלא היה בגירסתו בסיפא ועבד וא"כ נפל הדקדוק שלנו אך לפני התניי"ט הי' הגי' שלפנינו:

דף ט.

נמרא כאן בגר תושב שהרג ישראל. דעת הרמב"ם הוא דישראל שהרג ג"ת גולה ע"י ועתניי"ט שהאריך ליישב שיטתו רק בס"ד כ' שמצא בספרי סתירה לדעתו ז"ל שדרשו שם רעהו פרט לגר והז"א פי' שם דר"ל פרט לגר שהרג את ישראל וא"כ אין כאן סתירה:

דף ט:

במשנה רש"א **יש שונא** בו' זה"כ בו' ושלא לדעת הרגו הז"ג. ועפרש"י משמע דהת"ק סובר דאפי' בכה"ג שא"א לומר דלדעת הרגו כגון דנפל מן הגג (עי' תד"ה נשמט) אינו גולה ודלא כמש"כ הרע"ב בטעם הת"ק שחזקתו שהוא קרוב למוזי והוא מהרמב"ם בחבורו ולכאורה קשה מ"ט ונ"ל דר"ש לטעמי' דדריש טעמיה דקרא ורבנן לטעמיהו דלא דרשי ועוד י"ל דטעמיהו דרבנן דלא הוה שב מידעתו וכמו גבי קרבן חטאת:

רש"י ד"ה נפסק אנפסק. עד שנשמט מחצלו מידו בו' דומיא דמן העץ המתבקע. עי' מהרש"א שדחק לחלק לרבנן. ולנ"פ דטעם דפטרי בעץ המתבקע הוא דחשבי ליה כח כחו כדמוכח לעיל (רד"ח) אלא כח כחו לר' המ"ל משמע דלרבנן שפיר מ"ל בעץ המתבקע:

רש"י ד"ה עד שלא נבחרו. הבדילין יהושע. כנ"ל:

רשייש • מכות

שם אלמנה וגרושה משום ב' שמות. לשון הרע"ב שנתאלמנה כו' והיא גרושה משמע שהיתה גרושה מקודם שנתאלמנה וז"א דבכה"ג לא מחייב אלא אחת כמבואר בקדושין (ע"ז) ולשון רש"י בזה בדיוק יותר:

שם והמפטם אה"ש. מש"כ התני"ט ועוד מצינו כלי נקרא פוטם כו' טעות נזקקרה לפניו דעיקר הגי' פוטום בם' וכ"ה בר"ס והוא מלשון פיטסות דבב"ב (צ"ג ב') במשנה [ובפ"ג דכלים מ"ו יבלת שטופלין בה הפטסין] . ופטוסן דרפ"ב דביצה בגמרא וכן בערוך הביא כולם בערך פטם:

שם שקציים. התני"ט כתב דבהמה וחיה טמאה כללו ג"כ בשם שקצים כו' ומיהו לא בכ"מ כו' ופ"ג דגדה דתנן בהמה כו' ואינם כלולים בשקצים כו' דהתם טמאה נמי במשמע שם איתא להדיא בין טמאים וא"כ אדרבה משמע דאי לא פרט להו ה"א דגם המה נכללו בשקצים דתני לעיל ע"ש ומש"כ עוד בבואור רמשים הוא לכוון מלשון הרמב"ם בחדורו פ"ב מהל' מ"א הלי"ג:

דף יג:

גמרא ומאי ג"מ והא תדבר"י ושב כו' ועוד לגמור מעיני מלעיגי. לפמש"כ התנום' בנהה (כ"ב ב') ד"ה זו היא דפעמים לא נתקבלה הג"ש אלא למילף חדא לכאורה לק"מ הנך פירכי וצ"ע:

שם רבא א' אתרו ביה לקטלא כ"ע ל"פ דאין לוקה ומת כו'. עי' מהרש"א ול"ג ללאו מטעם ב' רשעיות אחי עלה אלא דכ"ע מיתה ומלקות מיתה אריכתא היא והכא ה"ט כיון דממיתין אותו מחמת לאו זה דמיתת ב"ד איננה בלא אזהרה תו לא מצינן למילקי' מחמת זה הלאו עצמו וכדאמרינן לעיל (סוף ד' ד') ירבנן כו' ההוא מבע"ל לאזהרה לעדים זוממין וכפי שפי' התנום' שם וע"ש בסוגיא היטב ותבונם' ותראה שזה נכון בס"ל:

שם ח"כ ל"צ התראה. נ"ל דצ"ל אזהרה:

רש"י ד"ה פסח. כלומר אינן בכלל כו'. כצ"ל:

דף יד.

רש"י ד"ה גמר עונש. ומה אזהרה לא חילק כו' ובת אמו שלא בת אביו. זו היא גי' מהרש"א ומהרש"ל לא ניחא ליה גי' זו ולפי הסוגיא דיבמות ופרש"י שאביא בסמוך הדיו עם המהרש"א:

תד"ה ההוא. אבל בת אביו ובת אמו ומאונסים כו'. עי' מהרש"א שמקיים גי' ומאונסים ע"פ פירש"י דיבמות (כ"ב ב') דלא איצטרך לרבות ב"א וב"א אלא באונסין דבגשואין כתיב בת אשת אביך דמשמע בין אמו כו' ופירושו מוכרח ממאמר שם וריב"י א"כ ליכתבי' כו' באורך קרא ע"ש אבל התנום' הכא שכ' מ"מ מייירי טפי מאחותיו כו' אקרא דערות בת אשת אביך חזינן דס"ל דאף בגשואין לא כתיב בהדיא ב"א וב"א ואיצטריך אחותך לרבוויי אבל קשה מה הכריחם לומר כן הלא סגי אם באונסין לא כתיב בהדיא ולכן נצרך קרא דקדושים משום אונסין וע"כ צ"ל דלרווחא דמילתא כתבו דאף בקרא דבת אשת אביך לא כתיב כ"כ בהדיא אבל זה מומד דעיקר רבוי דאחותך לא אחי אלא לאונסין לזאת מקויימת שפיר י' ומאונסים כהמהרש"א:

תד"ה ואידך. ותימה דבכל שינויי דהכא כו'. כצ"ל:

בא"ד ומהאי טעמא דגמר עונש מאזהרה והיינו דוקא היכא דאיכא כו'. כצ"ל:

דף יד:

רש"י ד"ה ה"ג. ולא איצטריך כו'. ואל אשה. ר"ל דלא איצטריך לחלק בעריות אבל ודאי איצטריך לחייב על ה' נדות דאינן אלא לאו אחד:

דף טו.

תד"ה תנינא. וא"ת כו' ולא אתי חד עשה כו'. לכאורה הכא ג' עשין וישלחו תשלחו תשלחום ואולי משום דבספרי דריש להו לכולהו:

תד"ה אם. דהא אי אמרה ל"ב כו'. כ"ה בכתובות (ר"ד מ'):

תד"ה כל ימיו. שילוח שיחא כל ימיו. כ"ג דצ"ל עי' בסה"ד דלקמן:

דף טו:

גמרא. א"ל מאי קאמרת קיים פטור (משמע) לא קיים חייב (והדר קאמרת) ביטול חייב (דמשמעו) לא ביטול פטור (אע"פ שלא קיים). ור"ל דסתרי דיוקים אהדי אח"ז ראיתי שכן פי' הגי' ומפרש"י א"ג כן:

תד"ה ועבר. דאי עומד כו' עובר לא הוי ה"ס. כצ"ל בל"ו:

בא"ד די"ל לומר שלא ישאל כאשר כו'. כצ"ל:

דף טז.

גמרא תנן התם הנוטל כו'. לישנא דתנן התם על משנה דבפרקין מצאנו ג"כ בפסחים (ד' ב'):

דף טז:

גמרא האי מאן דאכל כו'. כצ"ל:

תד"ה ריסקו. לומר דאי איכא בזיתים הרבה כו'. כצ"ל:

תד"ה ואפי'. כיוון דבשנים והוא כו'. מלת והוא הוא מהגהת מהרש"א אבל ל"ג יותר להגי' בציונם ואפי' אחד והוא והראיה מדכתבו בשנים יותר מבעשר. שנים דומיא דעשר דהו עס החי וכן בתירוצם כתבו שאם היה מרוסק כמו האחר משמע שאינו אלא אחד:

בא"ד וי"ל דקמ"ל רבותא כו'. הן גם ברבה צ"ל דאשמעינן הך רבותא וא"כ מאי אשמעינן תו רב יוסף יג"ל דר"י אמר פי' דהכי אריי"ח ו"ל אלא באיזה לשון אמר וכה"נ תמצא הרבה ועמש"כ בהרא"ש פ"ק דעירובין:

דף יז.

רש"י ד"ה וגימא זו דר"ש. ממתניא דלקמן כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה ותרומה ידך. הטנא מידך. כצ"ל:

דף יז:

גמרא מאי חומרא דבכורים ממעשר שכן אסורים לזרים. וא"ל תרומה תוכיח דבכורים כבר נאסרו בעשה דוהבאתם שמה כו':

תד"ה איסורא. לכל חד וחד בדבר חדש כו' אבל עיקרא דכחו"ח אתא למלקות לחוץ לחומה כו'. כצ"ל:

בא"ד והא דקתני בתודה ושלמים כו' לוקה לאו דוקא כו'. ל"י מדוע שבקי לוקה דבכורים דתני ברישא (ולקמן כתבו והשתא ניחא דקתני כו' בכורים כו' דלוקה) וא"ל משום דלמסקנא שפיר לוקה עלייהו הא גם תודה ושלמים לוקה עלייהו לפני זריקה למסקנא:

בא"ד והא איצטריך ללקות כו' לפי שאין מזהירין מה"ד. כצ"ל:

דף יח.

גמרא מכדי כתיב והבאתם שמה וגו' ואכלתם שם לפני ה' אלהיכם וגו'. כצ"ל ובהנרי"פ ט"ס:

תד"ה ולילקי משום זר כו'. ליתני' אלא בש"פ. עמש"כ בפסחים (ל"ג) בד"ה אף בס"ד:

דף יח:

גמרא זר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה פטור מ"ט כו'. משמע דלאחר זריקה אפי' לפני הקטרת אימורין חייב ואף דלא קרינן עיין ואכלו כו' כדאיתא פסחים (נ"ט ב') דכיון דאם נטמאו או אבדו שרי כדאיתא שם וכה"ג כ' התנום' בזבחים (מ"ג) ד"ה והלבונה וכ"ש דהכא כתיב אשר כופר בהם וכפי שדרשו בל"ק:

שם א"ר אלעזר אר"ה בכורים הנחה כו'. כצ"ל בל"י:

תד"ה ומאן. דתנן עודהו הסל על כתפו קורא כו'. כצ"ל:

תד"ה בכורים. שמצותו בפנים. הס"ד ותיבת בעזרה נראה למחוק ובפרט לפמש"כ הרמב"ם בפ"ג ה"א וה"ג משיכנסו לפנים מן החומה וע"ש בכ"מ רק מש"כ שם ד"ה שיכנסו כו' אז רואים פני הבתים שבעיר משמע דמפרש פני הבית דהכא דומיא דאין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית זהו דוחק גדול ודע שהתנום' העתיקו גם לקמן (י"ט ב') במימרא דריו"ח לענין מע"ש משיראה פני הבית והתם ומאי בלפנים מן החומה סגי לבית מאי שייכא למע"ש עי' בסמוך:

דף יט.

רש"י ד"ה ה"ג. ומבע"ל במעשר הואיל וא"צ לבית. עמש"כ בשלהי מע"ש בס"ד:

תד"ה מה. כדפריך רבא לעיל. כצ"ל:

בא"ד דמייירי בבכורים שהופרשו לפני חורבן הבית. כצ"ל:

תד"ה ואי. וי"ל דמייירי שגדל לפני הבית שהזקק כו'. נ"ל דצ"ל שהופרשו לפני הבית דדוחק לומר שנלך גם בזה אחר הבאת שלש כמו לענין חדש וישן או לשניה הנכנסת לשלישית:

בסה"ד שכן טעון מתן דמים. כצ"ל:

דף יט:

גמרא ומג"ל דמחייב עלה משום טומאה כו' לא בערתי ממנו בטמא כו' והיכן מוזהר כו' לא תוכל כו'. והרמב"ם בפ"י כתב דאזהרתיו מל"ב ממנו בטמא ותמה עליו התני"ט ע"ש הן הרמב"ם בעצמו מביא ג"כ קרא דלא תוכל כמו שהעתיקו התני"ט בר"ד אבל כשתעיין היטב בדבריו תראה שהוא מפרש דעיקר אזהרה היא מלא בערתי (ונ"ל ראיה שכן הביא הש"ס בפסחים (כ"ל) ורש"י נדחק שם) ושאלת והיכן הוזכר פי' באיזה מקום אם בירושלים או בחוצה לה והיתה התשובה מקרא דלא תוכל דבירושלים דוקא וכמו שבארו הרמב"ם שוב מצאתי שכבר השיגו הרמב"ן בסה"מ בסוף שורש הח' והמג"א ישבו ע"ד שכתבתי ומה שנתקשה לפי' זה בפרכת הגמרא טומאת הגוף בהדיא כתיב כו' ונצטער הרבה בזה ע"ש נ"ל דלק"מ דמלכתוב ולא יאכל כו' כי אם רחץ כו' מוכח דמייירי בירושלים ששם דוקא מותר אחר הרחיצה:

שם מ"ט דא"ק לפני ה' אלהיך תאכלנו וכתיב לא תוכל כו'. כצ"ל. ותיבות שנה בשנה טעות וצריך למחקם כי הכוונה על הכתוב שאחר קרא דלא תוכל בדברים (י"ב) וגם המציין שם ט"ו הוטעה וגם לשון הרע"ב בזה שלא בדיוק שכ' דכתיב לפני כו' ואח"כ לא תוכל כו' דאדרבא קרא דלפני כתיב אחר לא תוכל:

רש"י ד"ה ולהלך. בבכור בע"מ שנפדה. תמוה דבכור אין לו פדיון כדאיתא ספ"ג דתמורה במשנה אבל נאכל במומו במדינה בלא פדיון ונ"ל למחוק תיבת שנפדה:

דף כ.

רש"י ד"ה שנגמרה מלאכתן. נראה דצ"ל שלא נגמרו כו':

במשנה הקורח קרחה בראשו. והגי' הוסיף או זקנו ותימה דמג"ל הא הא לא כתיב אלא בראשם וכן במשנה וגמרא ופוסקים לא נזכר אלא ראש ונראה דט"ס הוא:

רש"י ד"ה חייב על הראש. עי' בה"ד והתני"ט כ' דקרחה ושריטה צריכין לימוד לחייב עכאו"א משום דחויבין אינן רק על מת משא"כ פאה דאיסורה מחמת עצמה חייב ע"כ פאה ופאה מסברא ע"ש דזה נראה כוונתו והנה הנ"י מביא תוספתא דחייב בפאה בב' שערות ושיעור פאה מביא בשם הרמב"ם שהיא ארבע שערות ולפנינו איתא ארבעים שערות וא"כ לפ"ד ליחייב על כל ב' שערות מלקות אחת וכן איסורי נזיר הם מחמת עצמם ואפ"ה א"ח אלא אחת ושמא יאמר דשם ג"כ קבלת הנזירות גורמת לאיסוריו מה יענה ללבישת כלאים ואכמ"ל:

דף כ:

גמרא ומניין למשרט ה' שריטות כו' שהוא חייב אכאו"א ת"ל ושרט. ועפרש"י וק"ל מדוע לא יליף מדכתיב לא ישרטו שרטת כדיליף לעיל לענין קרחה מדכתיב לא יקרחו קרחה ואע"ג דזה כתיב בכהנים הא ע"כ ילפינן שריטה שריטה דאל"כ מנלן דבכהנים ג"כ אינה אלא על מת אח"ז מצאתי בת"כ דבאמת יליף לה מן ל"י שרטת ויליף ג"כ שריטה שריטה ורש"י בנימוקיו הביאו במקצת אבל גם דרשה דושרט נמצאה בת"כ וצ"ע תרתי ל"ל:

שם רי"א מנין למשרט שריטה א' על ה' מתים כו' ת"ל לגפש כו' עד סופו. התני"ט כ' דמייק מדכתיב לגפש ולא כתיב למת ותימה דהרי מוכח כאן דדריש מיתורא דכבר כתיב לא תתגודו כו' למת ושריטה

רשייש • מכות

נגדיה אחת היא ואלוי כתב זה מדנפשי' לרבנן דפליגי עלי' דר' יוסי דסברי דשריטה ביד וגדיה בכלי יקינר בדבריו ודע דהק"א שם בפסוק ושרטו לנפש כ' מהגמרא שלפנינו דדרשת רבי יוסי היא מן למת דכתיב גבי לא תתגודלו דמיותר דכבר כתיב לנפש גבי ושרטו והביא סמוכין לזה מלשון ר' יוסי עצמו בת"כ ת"ל לנפש לחייב ע"כ מת ומת ול"א ע"כ נפש ונפש ש"מ דמלמת קדריש ודברי תימה הן (א)אנה מציא משמעות מהגמרא דדריש מלמת ולא מלנפש (ב)דהרא"ש כתב דלהכי לא תני במתני' חייב דה' קרחות על מת אחד משום דלא מיתני ליה קרחה א' על ה' מתים דבשריטה מרבי ליה מן לנפש ובקרחה ליכא רבויא ואם איתא אדרבה למת סמיך טפי לקרחה מן לנגדיה (ג)דלמת אינו מיותר דאיצטרך לקרחה אבל לנפש ודאי מיותר דלמת שב אתרווייהו (ד)דאיך לא שת לבו לגי' הגמרא בדר"י לחייב ע"כ נפש ונפש:

תד"ה ל"צ. בלי הפסק שיער בינתיים. כנ"ל בל"י וכן לקמן ב"פ עוד בדבריהם:

דף כא.

רש"י ד"ה מתניתין ומתניא. ומתניא דקאמר ל"ד דבסימא דר"מ ליכא מתניא. כנ"ל ומלת אלא למחוק:

דף כא:

במשנה א"ל אינו השם. כה"נ בכריתות (ר"ד י"ג) במשנה:

שם א"ל אף הנזיר לא הוא השם. וכתב הרע"ב ומיהו ת"ק כו' לפי שאינו יכול לחרוש בשוורים אא"כ הולך עמהם ומנהיגם אף דאריי"ח בב"מ (צ' ב') דהנהיג בקול חייב וזה אפשר מרחוק מ"מ חרישה א"א שלא ילך אחריהם להחזיק הקנחן כדאיתא שם (פ') והשתא דאתינן להכי י"ל דמיירי שע"י החרישה הסיט עצם כשעורה:

דף כב.

גמרא המרביע שור פהמ"ק לוקה שנים. נ"ל דא' הוא משום כלאים. והב' הוא משום עבודה כדאיתא בבכורות (ט"ו ב') בין לאחר פדיונן הנזוז והעובד בהם סופג אה"א וזה מקרי עבודה כדאיתא במו"ק (י"ב) אין מרביעין בבכור ולא בפהמ"ק ופירש"י דקעביד ביה מלאכה וכתיב ל"ת בבכור שורך וזה דלא כהמל"מ פ"ט מהל' כלאים ופ"א מהל' מעילה הל"ט דההיא דמו"ק אינו אלא מדרבנן ומהכ"מ שם נראה שלא היה לפניו הגי' לוקה שנים אלא לוקה סתם וכ"מ שהיה גי' התוס' בבכורות (ל"ג) ואלוי שכן היה גס גי' המל"מ:

רש"י ד"ה מיגו דחיילא. דא"א ונעשית חמותו דמוסיף הוא כו'. תמוה דהא אמר ר' יוסי ביבמות (ל"ב) בזה דנידון בא"א ואף שבאיסור מוסיף מודה כדאיתא שם:

תד"ה א"ל. וקשה דאכתי ליתא בלאו והן כו'. עי' מל"מ פ"ד מהל' שבועות ה"א ד"ה הן אמת:

דף כב:

רש"י ד"ה ואמדו. וחזרו ואמדו שאין יכול לקבל כולם כו'. אולי צ"ל כלום כלשוננו לקמן בגמרא בד"ה ובריייתא ועי' בסמוך:

רש"י ד"ה הא דאמדוהו ליומי'. הילכך כי אמדו תחלה למ' וחזרו ואמדו בו ביום שא"י לקבל כו'. נ"ל דר"ל שאין יכול לקבל כלום וכמ"ש לקמן בדבור הסמוך דאלת"ה מה זה שמסיים ועכשיו הוא דמעיינו כו' וממתנינן לו עד שיבריא ל"ל לאמתוני יכוהו כפי האומד דעכשיו וזה דוחק לומר דאין אומדין אלא למי שטבעו חלש אבל למי שנחלש מחמת חולי ימתינו עד שיבריא בכדי שיולקה כל המ' וגם אין לומר דלהכי אין אומדין עתה ללקות כפי האומד כיון שכבר אמוהו לקבל כל המ' שאין רשאין לגרוע את האומד כמש"כ במשנה דכיון שהאומד הראשון היה בטעות ה"ה כמו שאינו:

במשנה הוסיף לו עוד רצועה א' ומת ה"ז גולה ע"י. וכ' הרע"ב כגון טענה במינא והוא מהגמרא דבפרק המניח (ל"ב ב') דאי לאו הכי הוי שונג קרוב למזיד ע"ש. ומהתוי"ט נראה דאשתמיטתיה הגמרא הלזו:

דף כג.

גמרא מנין לרצועה שהיא מוכפלת שנאמר והפילו. עי' מהרש"א דר"ל דרשינן והכפילו ונ"ל דכפלינן ג"כ הדרשה לדרוש כפל הרצועות פי' שתהיינה שנים וגם כפל כל רצועה לשנים וכיוצא בזה כתבתי בסוכה (ל"ד ב') ע"ש:

רש"י ד"ה מכה רבה. שניתן להכותו בכל כחו. כנ"ל (תוי"ט):

רש"י ד"ה עאכ"ו. דמדה טובה מרובה ממ"פ על אחד חמש מאות. כנ"ל:

דף כג:

רש"י ד"ה והבאת מעשר. וצוה להביא כו'. כנ"ל:

רש"י ד"ה ממני יצאו כבושים. שיצאו ממנו ב' בנים כו'. כנ"ל:

דף כד.

גמרא אל תטמאו בכל אלה התם נמי בכולהו אין בחדא מינייהו לא. כנ"ל וכ"ה בסנהדרין כי מקרא זה בערייות הוא דכתיב:

דף כד:

גמרא עקיבא נחמתנו כו'. כה"נ בר"ה (כ"ה):

בריך רחמנא דסייען